

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı

Türkiyat Araştırmaları Doktora Programı

**PALLAS'IN ZOOGRAFIA ROSSO-ASIATICA'SINDA TÜRKÇE VE
MOĞOLCA HAYVAN ADLARI**

Başak PERÇİN BOSTAN

Doktora Tezi

Ankara, 2023

PALLAS'IN ZOOGRAPHIA ROSSO-ASIATICA'SINDA TÜRKÇE VE MOĞOLCA
HAYVAN ADLARI

Başak PERÇİN BOSTAN

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı
Türkiyat Araştırmaları Doktora Programı

Doktora Tezi

Ankara, 2023

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

..... / /
(İmza)

ⁱ"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir
*Tez **danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, ... danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

.../.../.....

İmza

Başak

TEŞEKKÜR

Öncelikle doktora öğrenimim ve tez çalışmam boyunca bilgi ve desteğiyle daima yanımda olan, karşılaştığım zorlukları aşmamda yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Bülent Gül'e sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım.

Tez çalışmam boyunca değerli fikir ve tavsiyeleriyle bana destek olan Prof. Dr. Oğuzhan Durmuş'a, doktora öğrenimime başlamamda bana yol gösteren ve öğrenimim boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen Prof. Dr. Yunus Koç'a, tezimin şekillenmesine katkıda bulunan tez izleme komitesi üyeleri ile tez savunma sınavında değerlendirmeleriyle katkıda bulunan jüri üyeleri Prof. Dr. Ferruh Ağca, Doç. Dr. Hakan Akca ve Doç. Dr. Emrah Bozok'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca biyoloji alanındaki değerlendirmeler konusunda yardımcı olan Hacettepe Üniversitesi Biyoloji Bölümü Zooloji Anabilim Dalı'nda görevli Prof. Dr. Zafer Ayaş ile Moleküler Biyoloji Anabilim Dalı'nda görevli sevgili ablam Doç Dr. Işık Perçin Demirçelik'e, TürkOCR projesini hayata geçirerek, çalışmamı çok daha ileriye taşımama katkı sağlayan ve her zaman destek olan mesai arkadaşım Hüseyin Akarslan'a, fikir ve desteği ile yanımda olan arkadaşım Raima Auyeskan'a teşekkür ederim.

Son olarak çalışmam boyunca beni her zaman teşvik eden ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Gökhan ile sabır ve anlayışı için kızım Çağla'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

PERÇİN BOSTAN, Başak. *Pallas'ın Zoographia-Rosso-Asiatica'sında Türkçe ve Moğolca Hayvan Adları*, Doktora Tezi, Ankara, 2023.

1741-1811 yılları arasında yaşamış olan Alman asıllı zoolog ve bitki bilimci Peter Simon Pallas, 18. yüzyıl sonlarında Rus coğrafyasına yaptığı seyahatleri sırasında çok çeşitli hayvan türlerini derleyerek *Zoographia-Rosso-Asiatica* (1811-1831) isimli eserini yayımlamıştır.

Pallas bu eserinde 875 farklı hayvan türünü başta memeliler, kuşlar, sürüngenler ve balıklar olmak üzere alt sınıflara ayırmak suretiyle sınıflandırmış, her bir türün başta Latince, İngilizce, Fransızca ve Rusçası olmak üzere farklı dillerdeki karşılıklarına yer vermiştir. Bu diller içerisinde araştırmamızın asıl konusu olan Altay dil ailesine mensup diller de bulunmaktadır. Bunlardan Tatarca ve lehçeleri, Yakutça, Kırgızca, Başkurtça, Çuvaşça, Özbekçe, Kazakça, Hakasça ve lehçeleri, Tuvaca, Tofaca, Teleüt ağzı, Kumukça ve Nogayca Türk dillerine; Buryatça, Kalmukça ve Dagurca da Moğolcaya mensup dillerdir.

Bu çalışmanın konusu, Pallas'ın 18. yüzyılda Rus coğrafyasından derlediği hayvan adlarından Türk ve Moğol dillerine ait olanların incelenmesidir. Çalışmada Türkçe hayvan adlarının tarihi ve modern Türk dillerindeki karşılıklarına yer verilmiş, varsa bunların Moğol dillerindeki karşılıkları da belirtilmiştir. Çalışmanın amacı, Pallas'ın 18. yüzyılda Rus coğrafyasından derlediği hayvan adlarından Türk ve Moğol dillerine ait olanların kökenlerini incelemek ve Altay dil araştırmalarına katkıda bulunmaktır. Çalışmada tüm hayvan türleri Türkiye Türkçesindeki karşılıklarına göre sıralanmış, aynı zamanda Pallas'ın taksonomik adlandırması ile günümüzde kabul edilen taksonomik adları belirtilmiştir. Bu bakımdan değerlendirildiğinde çalışmanın biyoloji bilimine de katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler

Peter Simon Pallas, hayvan adları, sözcükler, tarihi Türk dilleri, modern Türk dilleri, Moğol dilleri.

ABSTRACT

PERÇİN BOSTAN, Başak. *The Turkish and Mongolian Vocabulary of Animal Names in Pallas's Zoographia-Rosso-Asiatica*, Ph. D. Dissertation, Ankara, 2023.

Peter Simon Pallas, a German-born zoologist and botanist who lived between 1741-1811, compiled a wide variety of animal species during his travels to Russian geography at the end of the 18th century and published his work *Zoographia-Rosso-Asiatica* (1811-1831).

In this work, Pallas classified 875 different animal species by dividing them into subclasses, primarily mammals, birds, reptiles and fish, and included the equivalents of each species in different languages, especially Latin, English, French and Russian. Among these languages, there are also languages belonging to the Altaic language family, which is the main subject of our research. Tatar and its dialects, Yakut, Kyrgyz, Bashkir, Chuvash, Uzbek, Kazakh, Khakas and their dialects, Tuvan, Tofa, Teleut dialect, Kumyk and Nogai are Turkic languages; Buryat, Kalmyk and Dagur are also Mongolian languages.

The subject of this study is the examination of the animal names belonging to the Turkic and Mongolic languages, which Pallas compiled from the Russian geography in the 18th century. In the study, the historical and modern Turkic equivalents of Turkish animal names are included, and their Mongolian equivalents, if any, are also indicated. The aim of the study is to examine the origins of the Turkic and Mongolic animal names that Pallas compiled from the Russian geography in the 18th century and to contribute to Altaic language research. In the study, all animal species were listed according to their equivalents in Turkey Turkish, and also the taxonomic names accepted today by Pallas's taxonomic nomenclature were indicated. When evaluated in this respect, it is expected that the study will also contribute to the science of biology.

Key Words

Peter Simon Pallas, animal names, vocabulary, historical Turkic languages, modern Turkic languages, Mongolic languages.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
ÖN SÖZ	xiii
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	4
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	29
3. ARAŞTIRMADA UYGULANAN YÖNTEMLER.....	30
1. BÖLÜM: PETER SIMON PALLAS	32
1.1. HAYATI VE ESERLERİ	33
1.1.1. Çocukluğu ve Gençlik Yılları	33
1.1.2. Rusya'ya Gidişi ve Seyahatleri	36
1.1.3. Kırım'daki Yaşamı, Berlin'e Dönüşü ve Ölümü	38
1.2. PALLAS'IN BİLİME KATKILARI VE ESERLERİ	40
1.3. PETER SIMON PALLAS VE ESERLERİ HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	41
2. BÖLÜM: ZOOGRAPHIA ROSSO-ASIATICA.....	46
2.1. HAYVAN ADLARI KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	48
2.2. PALLAS'IN TESPİT ETTİĞİ HAYVAN ADLARI	51
2.2.1. Memeliler	51
2.2.2. Kuşlar	62
2.2.3. Sürüngenler	85
2.2.4. Balıklar	88

2.3. PALLAS'IN TESPİT ETTİĞİ TÜRK VE MOĞOL DİLLERİ	100
3. BÖLÜM: İNCELEME BÖLÜMÜ	102
3.1. MEMELİLER	102
3.2. KUŞLAR	294
3.3. SÜRÜNGENLER	576
3.4. BALIKLAR	601
SONUÇ	686
KAYNAKÇA	691
Ek 1. Orijinallik Raporu	720
Ek 2. Turnitin Benzerlik İndeksi	722
Ek 3. Etik Kurul İzin Muafiyet Formu	723

KISALTMALAR DİZİNİ

DİLLER

AbHak.	: Abakan Hakasçası
Alm.	: Almanca
Alt.	: Altayca
Ar.	: Arapça
Arn.	: Arnavutça
AsTT	: Astrahan Tatarcası
Azb.	: Azerbaycan Türkçesi
BarT.	: Baraba Tatarcası
BelHak.	: Beltir Hakasçası
Başk.	: Başkurtça
BuhÖzb.	: Buhara Özbekçesi
Bulg.	: Bulgarca
Bury.	: Buryatça (Moğol diyalekti)
ÇağT.	: Çağatay Türkçesi
ÇulT.	: Çulım Tatarcası
Çuv.	: Çuvaşça
Dag.	: Dagurca (Moğol diyalekti)
Dol.	: Dolganca
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EKıpT.	: Eski Kıpçak Türkçesi
EOsm.	: Eski Osmanlıca
Erm.	: Ermenice
ET	: Eski Türkçe
EYun.	: Eski Yunanca
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
Gag.	: Gagavuzca
Hak.	: Hakasça
Hal.	: Halaçça
HivÖzb.	: Hive Özbekçesi
HrzT.	: Harezmi Türkçesi
İng.	: İngilizce
İrTT	: İrtiş Tatarcası
Jpn.	: Japonca
KaçHak.	: Kaç Hakasçası
KafT.	: Kafkas Tatarcası
Kalm.	: Kalmukça (Moğol diyalekti)
Kar.	: Karay Türkçesi
KarB.	: Karaçay-Balkar Türkçesi
KazT.	: Kazan Tatarcası

KKal.	: Karakalpak Türkçesi
Kaz.	: Kazakça
KıpT.	: Kıpçak Türkçesi
KırT.	: Kırım Tatarcası
KışT.	: Kıştım Tatarcası
Kor.	: Korece
KoyH.	: Koybal Hakasçası
Krg.	: Kırgızca
KrhT.	: Karahanlı Türkçesi
Kum.	: Kumuk Türkçesi
Lat.	: Latince
Mac.	: Macarca
MışT.	: Mişer Tatarcası
Moğ.	: Moğolca
Nog.	: Nogayca
Osm.	: Osmanlıca
OT.	: Orhon Türkçesi
Özb.	: Özbekçe
PMoğ.	: Proto Moğolca
Port.	: Portekizce
PTürk.	: Proto Türkçe
Rus.	: Rusça
Sag.	: Sagay Hakasçası
Skr.	: Sanskritçe
Sl.	: Slav dilleri/Slavca
Soğ.	: Soğdça
Şor.	: Şorca
Tat.	: Tatarca
Tel.	: Teleüt Ağzı
Tib.	: Tibetçe
Tof.	: Tofaca
Toh.	: Toharca
TomT.	: Tom Tatarcası
Trk.	: Türkçe
TT	: Türkiye Türkçesi
Tuv.	: Tuvaca
Türkm.	: Türkmence
Uyg.	: Uygurca
Yak.	: Yakutça
YUyg.	: Yeni Uygur Türkçesi

DİĞER KISALTMALAR

a.g.s.	: Adı geçen internet sitesi
a.m.	: Aynı manada
bk.	: Bakınız
b.m.	: Bilinen manada
hlk.	: Halk ağzı

krş. : Karşılaştırınız
mec. : Mecazi anlam
ms. : Mesela

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Memeliler.....	51
Tablo 2. Kuşlar.....	62
Tablo 3. Sürüngenler.....	85
Tablo 4. Balıklar.....	88

ÖN SÖZ

Bu çalışmada ele alınan *Zoographia Rosso-Asiatica* (bundan sonra *Zoographia*) isimli eser, Pallas'ın gezileri neticesinde elde ettiği zooloji alanına dair verilerin yanı sıra, lengüistik alanında da çok değerli bilgiler içermektedir.

Nitekim Pallas, eserinin ön sözünde bu çalışmanın 30 yıllık bir çabanın ürünü olduğunu belirtmiştir. Zooloji alanında örnek aldığı ve kendisinden önce yapılan çalışmalardan bahsetmiş, eserinin özellikle ornitoloji (kuş bilimi) alanında sunduğu malzemenin bolluğu sebebiyle önemli olduğunu, ayrıca memeliler, balıklar ve sürüngenlere dair de değerli olabilecek veriler içerdiğini belirtmiştir. Lengüistik alanında ise tüm yerel halkların kullandığı dillerdeki hayvan adlarını derlediğini ve bu adları telaffuz edilme biçimlerine göre Latin harfleriyle yeniden oluşturduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Rus coğrafyasının doğabilimlerinin yanı sıra tarih, dil, kültür ve paleontoloji gibi alanlarda da zengin veriler içerdiğinden bahsetmiş ve söz konusu coğrafya hakkında kısa açıklamalar yapmıştır. Pallas ayrıca pek çok yeni hayvan türünü de keşfettiğini belirtmiştir (ZRA I: V-XVIII).

Bu çalışmanın amacı, *Zoographia* adlı eserde Pallas'ın lengüistik alanında derlediği verilerden Türk ve Moğol dillerine ait olanları tespit edip incelemek ve bilim dünyasına kazandırmaktır. Çalışmada eş zamanlı ve art zamanlı dil bilgisi yöntemleri kullanılacaktır. Söz konusu eserdeki dille ilgili veriler Altayistik çalışmalarına; zooloji ile ilgili veriler de biyoloji bilimine katkı sağlayacaktır.

Başak PERÇİN BOSTAN
Ankara, 2023

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu, Alman asıllı zoolog ve bitki bilimci Peter Simon Pallas'ın *Zoographia* isimli eserinde yer alan Türk ve Moğol dillerine ait hayvan adlarına ilişkin sözvarlığının incelemesidir. Pallas, 18. yüzyılın sonlarında Rus coğrafyasına yapmış olduğu keşifler sırasında karşısına çıkan hayvan türlerini derlemiş ve elde ettiği bulguları, 1811-1831 yılları arasında 3 ciltlik *Zoographia* adlı kitapta Latince yayımlamıştır.

1725 yılında Rusya Bilimler Akademisi'nin kurulmasıyla birlikte İdil nehri boyları, Sibirya ve Kafkasya'nın araştırılma süreci hızlanmış, 18. yüzyıl boyunca bu bölgelere araştırma grupları gönderilmiştir. Bu araştırma gezilerine başkanlık eden doğabilimcilerin (G. Schöber, D. G. Messerschmidt, G. F. Miller, İ. E. Fischer, P. S. Pallas, İ. İ. Lepehin, S. G. Gmelin, İ. A. Hildenstent, İ. P. Falk, İ. İ. Georgi) çalışmaları neticesinde, o dönem Rus coğrafyasında yaşayan halklara dair lengüistik, etnografik, toponomik, tarihi ve coğrafi malzemeler toplanmış ve incelenmiştir (Kononov, 1999: 59-60). Bu araştırmacılarından biri olan Peter Simon Pallas, Bilimler Akademisi tarafından Orenburg vilayetine ve Sibirya'ya gönderilen I. Orenburg Gezi Grubu'nun (1768-1774) başkanlığını yapmıştır. O, altı yıl süren gezisini, İdil nehrinin her iki tarafı boyunca ilerleyerek Orenburg bozkırları (1768-69) ile Güney Ural, Batı ve Güney Sibirya (1770-71) ve Baykal ötesine kadar sürdürmüş (1772), Krasnoyarsk'tan Tomsk ve Uralsk'a giderek, Tsaritsın (1773) ve Aşağı İdil boylarında (1774) bulunmuştur. Bu gezisi boyunca topladığı malzemeler Mordva, Kazak, Kalmuk, Kırgız, Başkurt, Mişer, Vogul, Tatar, Ob Ostyakları gibi halklar hakkında lengüistik, tarihi ve etnografik bilgiler içermektedir (Kononov, 2009: 69-70). Pallas'ın ikinci keşif gezisi 1793-1794 yılları arasında gerçekleşmiştir. Volga'dan aşağıya doğru Kuzey Kafkasya bozkırlarına doğru ilerleyen Pallas, oradan Kırım yarımadasına geçmiştir (Moon, 2010; Ruane, 2015; Parker, 1973).

Pallas, gezileri sonucunda elde ettiği veriler ışığında hazırladığı *Zoographia* adlı eserinde 875 farklı hayvan türünün biyolojik sınıflandırmasını yapmış ve her bir türü ayrı bir maddede izah etmiştir. Bu 875 farklı hayvan türünün 153'ünü memeliler, 426'sını kuşlar, 55'ini sürüngenler ve 241'ini balıklar oluşturmaktadır. Türün açıklandığı her bir maddede 18. yüzyılda Rusya'da yaşayan çeşili toplumların kendi dillerinde o türün karşılığı yer almaktadır. Pallas, her türün her dildeki karşılığını tespit edememiş, ancak hayvan

adlarının en çok Moğol ve Türk dillerindeki karşılıklarına yer vermiştir. Bunun sebebi çok açık bir şekilde o dönem Rusyasında en yoğun nüfusun Türk ve Moğol halklarına ait olmasıdır. Bu çalışmada *Zoographia* adlı eserde yer alan hayvan adlarından Türk ve Moğol dillerine ait olanlar incelenmiştir.

Zoographia'da Pallas 35 farklı Türk dili tespit etmiş ve her birine ait en az bir tane hayvan adı belirtmiştir. Pallas'ın tespit ettiği Moğol dillerinin sayısı ise 4'tür. Bu 35 farklı Türk dili ile 4 farklı Moğol dilinin neler olduğu ve hangi dilde kaç hayvan adının tespit edildiği çalışmamızın içerisinde ayrı bir liste halinde sunulmuştur. Buna göre bütün diller içerisinde en çok hayvan adının tespit edildiği dil Tatarcadır. Başkurtça ve Çuvaşçada da oldukça fazla karşılığa yer verilmiş, Moğolca, Buryatça ve Kalmukçada da kayda değer miktarda hayvan adı tespit edilmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde araştırmanın konusu, kapsamı, amacı ve araştırma boyunca uygulanan yöntemlerden bahsedilmiştir. Araştırmanın kapsamı kısmında yararlanılan yaklaşık 450'ye yakın kaynağın adı ve yazarı kısaltmaları ile birlikte sunulmuştur. Daha sonra Peter Simon Pallas başlığı altında onun hayatı, eserleri, bilim dünyasına katkıları ve hakkında yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir. Bir sonraki bölümde ise öncelikle *Zoographia* adlı eser ile hayvan adları konusunda yapılan çalışmalardan bahsedilmiş, ardından Pallas'ın tespit ettiği hayvan türleri memeliler, kuşlar, sürüngenler ve balıklar olmak üzere 4 başlıkta liste halinde sunulmuştur. Söz konusu hayvan adları Türkiye Türkçesindeki karşılıklarına göre alfabetik olarak tablo hâlinde verilmiştir. Tabloda hayvan adlarının Pallas'ın verdiği Latince'deki, modern Latince'deki, Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları yer almaktadır. Ayrıca tabloda bütün hayvan adları numaralandırılmış ve bu numaralar *İnceleme Bölümü*'nde ilgili madde başında da kullanılmıştır. Böylece bir araştırmacının, tabloda belirtilen numaradan yola çıkarak ilgili madde başına kolayca ulaşabilmesi mümkündür. Bu sebeple eserin sonunda ayrıca bir dizin oluşturmaya ihtiyaç duyulmamıştır. İkinci bölümün sonunda Pallas'ın tespit ettiği otuz beş Türk dili ve dört Moğol dili liste halinde sıralanmış ve karşılıklarına her bir dilde kaç hayvan adının bulunduğu belirtilmiştir.

İnceleme bölümünde Pallas'ın tespit ettiği hayvan türleri; memeliler, kuşlar, sürüngenler ve balıklar olmak üzere 4 ana başlıkta sınıflandırılmıştır. Bunun dışında Pallas tarafından yapılan cins, tür ve alt türlere göre bir sınıflandırmaya gerek duyulmamıştır. Bu dört ana

başlığa ayrılan hayvan türleri her bir başlık altında alfabetik sıraya göre maddeler halinde sıralanmıştır. Alfabetik sıralama hayvan adlarının Türkiye Türkçesindeki karşılıklarına göre yapılmıştır. Her bir hayvan türünün Türkiye Türkçesindeki ve taksonomide geçerli olan Latince karşılıkları belirtilmiştir. Bazı hayvan türlerinin Türkiye Türkçesindeki veya Latincedeki karşılıkları bulunamamıştır. Bunlar alfabetik olarak sıralanan hayvan türlerinin en sonunda belirtilmiştir.

Her madde altında öncelikle Pallas'ın tespit ettiği hayvan türüne ait Latince ardından Türk ve Moğol dillerindeki karşılıklar belirtilmiştir. *Zoographia*'da geçen her hayvan adı Pallas'ın yazıya aktardığı şekliyle çalışmamızda kullanılmıştır.

Daha sonra hayvan adlarına ilişkin tarafımızca yapılan tespitler sıralanmıştır. Öncelikle hayvan adlarının etimolojik sözlüklerde karşılığının olup olmadığı belirtilmiş, ardından tarihi ve modern Türk dillerindeki karşılıklarına yer verilmiş, sonra Moğol dillerinde karşılığı mevcut ise belirtilmiş ve son olarak da Türkiye Türkçesi ağızlarındaki karşılıkları sıralanmıştır. Tarafımızca tespit edilen hayvan adları herhangi bir transkripsiyon sistemine başvurulmadan bulundukları eserlerdeki şekilleri ile çalışmamıza aktarılmışlardır.

Bununla birlikte herhangi bir dilde olmayan hayvan adları sıfır (Ø) işareti ile gösterilmiştir. Bazı hayvan türlerinin Türkçe ve Moğolcadaki karşılıklarına rastlanmamıştır. Bu durumda yukarıda yapılan izahata dahi ihtiyaç duyulmayarak sadece Pallas'ın karşılıklarına yer verilmiştir.

Pallas tarafından eğer o türe ilişkin Türk veya Moğol dillerinde herhangi bir karşılık belirtilmişse, o zaman mutlaka maddenin son kısmında bu hayvan adıyla ilgili karşılaştırma yapılmıştır. Bu kısımda Pallas tarafından belirtilen Türk veya Moğol dillerine ait hayvan adları ile tarafımızca yapılan tespitlerin karşılaştırılması söz konusudur. Türe ilişkin Pallas'ın tespitleri ile tarafımızca yapılan tespitlerin ne derece örtüştüğü ile benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu noktada kullanılan malzeme sınırlı tutulmaya çalışılmıştır. Buna rağmen 400'den fazla eser ve çalışmadan faydalanılmıştır. Taranan eser ve çalışmalar liste halinde ilerleyen bölümlerde sunulmuştur.

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Zoographia'da bulunan hayvan adlarının araştırılması için Türkçenin tarihi metinleri, etimolojik sözlükler ile modern Türk dillerinde hazırlanmış kapsamlı sözlükler kaynak olarak belirlenmiştir. Ayrıca Moğol dillerine ait sözlük ve bazı önemli eserler de Moğolca kelimelerin tespiti için kullanılmıştır. 400'den fazla eser taranarak hayvan adlarının Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıda çalışmamıza dâhil ettiğimiz eserler kapsadıkları döneme veya dile göre tasniflenerek kısaltmaları ile birlikte belirtilmiştir.

- **Etimolojik Sözlükler**

DTS: NADALYAYEV, V. M. (1969). *Drevnetyurkskiy Slovar'*. Leningrad: Institut Yazıkoznaniya, Akademiya Nauk SSSR.

Dybo 2013: DYBO, A. V. (2013). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov*. Astana: Tyurkskaya Akademiya.

EDAL: STAROSTIN, S. (2003). *Etymological Dictionary of Altaic Languages I-III*. Brill: Leiden-Boston.

EDPT: CLAUSON, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. Oxford 1972.

ESTYa I: SEVORTYAN, E.V. (1974). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (A-E-İ-I-O-Ö-U-Ü)*. Moskva: Akademia Nauk SSSR Institut Yazıkoznaniya.

ESTYa II: SEVORTYAN, E.V. (1978). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (B)*. Moskva: Akademia Nauk SSSR Institut Yazıkoznaniya.

ESTYa III: SEVORTYAN, E.V. (1980). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (V-G-D)*. Moskva: Akademia Nauk SSSR Institut Yazıkoznaniya,

ESTYa IV: SEVORTYAN, E.V., LEVITSKAYA, L.S. (1989). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (C-Y)*, Moskva: Akademia Nauk SSSR Institut Yazıkoznaniya.

ESTYa V: LEVITSKAYA, L.S., DIBO, A.V., RASSADIN, V.İ. (1997). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (K-Ğ)*. Moskva: Rossiyskaya Akademia Nauk Institut Yazıkoznaniya.

ESTYa VI: LEVITSKAYA, L.S., DIBO, A.V., RASSADIN, V.İ. (2000). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (K)*, Moskva: Rossiyskaya Akademia Nauk İnstitut Yazıkoznaniya.

ESTYa VII: LEVITSKAYA, L.S., BLAGOVA, G.F., DIBO, A.V., NASİLOV, D.M. (2003). *Etimologičeskiy Slovar' Tyurkskih Yazıkov (L-M-N-P-S)*. Moskva: Vostaçnaya Literatura Rossiyskaya Akademia Nauk.

ETTL I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X: TIETZE, A. (2016-2020). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt I-X*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

EWTTs: VAMBERY, H. (1878). *Etymologisches Worterbuch der turko-tatarischen Sprachen*. Leipzig: F. A. Brockhaus.

KBS: GÜLENSOY, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlere Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

NS: NİŞANYAN, S. (2021). *Nişanyan Sözlük. Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. İstanbul: Liberus Yayınevi.

TDES: EREN, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

VEWT: RÄSÄNEN, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkssprachen*, Helsinki.

- **Tarihi Türk Dilleri**

ET:Eski Türkçe

Orhon Türkçesi

Aalto 2000: AALTO, P. (2000). Orhon Yazıtlarındaki At İsimleri Üzerine. *Türk Dili*. Kasım 2000. s. 453-457.

Akar 2020: AKAR, A. (2020). *Bilge Tonyukuk Yazıtı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aydın 2006: AYDIN, E. (2006). Bilge Kagan Yazıtında Geçen kök teyey Hayvan Adı Üzerine. Ankara: *Bilkent Üniversitesi Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*. Ankara: Bilkent Üniversitesi Yayınları, s. 347-356.

- Aydın 2008:** AYDIN, E. (2008). Şine Usu Yazıtında Hayvan Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları Üzerine İncelemeler. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/1 Winter. Pp. 145-201.
- Aydın 2016:** AYDIN, E. (2016). Eski Türk Yazıtlarında Bitkiler ve Hayvanlar. Ankara: *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*. 2016/1. Pp. 1-51.
- Aydın 2007:** AYDIN, E. (2007). *Şine Usu Yazıtı*. Ankara: Karam Yayınları.
- Aydın 2013 (I):** AYDIN, E. (2013) Yenisey Yazıtlarındaki Tek Örnekler. *Türkbilig*. 2013/26. s. 37-49.
- Aydın 2013:** AYDIN, E. (2013). *Yenisey Kırgız Yazıtları ve Irk Bitig*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Aydın 2015:** AYDIN, E. (2015). *Yenisey Yazıtları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Aydın 2019 I:** AYDIN, E. (2019). *Sibirya'da Türk İzleri (Yenisey Yazıtları)*. İstanbul: Kronik Yayınları.
- Aydın 2019 II:** AYDIN, E. (2019). *Orhun Yazıtları (Köl Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)* (3. baskı). Ankara: Bilge Kültür-Sanat.
- Ercilasun 2004:** ERCİLASUN, A. B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- ETG:** GABAIN, A. (2007). *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. M. Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ETS:** BAYAT, F., ÇINAR, M. A. (2020). *Eski Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ETY:** ORKUN, H. N. (2011). *Eski Türk Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ETYSV:** ŞİRİN, H. (2016). *Eski Türk Yazıtları Söz Varlığı İncelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy 1989:** GÜLENSOY, T. (1989). *Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları Damgalar, İmler, Enler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Kormuşin 2016:** KORMUŞİN, İ., MOZİOĞLU, E., ALİMOV, R., YILDIRIM, F. (2016). *Yenisey-Altay-Kırgızistan Yazıtları ve Kağıda Yazılı Runik Belgeler*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

OTG: TEKİN, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi. 9.

OTWF I: ERDAL, M. (1991), *Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the lexicon*, Vol. I. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

OTWF II: ERDAL, M. (1991), *Old Turkic Word Formation, A Functional Approach to the lexicon*, Vol. II. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

OYA: THOMSEN, V. (2011). *Orhon Yazıtları Araştırmaları*. (Çev. Vedat KÖKEN). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Şçerbak 1961: ŞÇERBAK, A. M. (1961). *Nazvaniya Domaşnih i Dikih Jivotnih v Tyurkskih Yazıkah, İstoriçeskoe Razvitie Leksiki Tyurkskih Yazıkov*. Moskova: Akademiya Nauk SSR.

Şen 2010: ŞEN, S. (2010). *Eski Türkçenin Deyim Varlığı*. Samsun: Uğur Ofset Matbaacılık.

TBT: ERCİLASUN, A. B. (2016). *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tekin 2008: TEKİN, T. (2008). *Orhon Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uygurca

Ağca 2019: AĞCA, F. (2019). *Uygur Harfli Oğuz Kağan Destanı Metin-Aktarma-Notlar-Dizin-Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Ayazlı 2016: AYAZLI, Ö. (2016). *Eski Uygurca Din Dışı Metinlerin Karşılaştırmalı Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.

Aydın 2018: AYDIN, E. (2018). *Uygur Yazıtları* (1. baskı). Ankara: Bilge Kültür-Sanat.

BTTI: HAZAI, G., ZIEME, P. (1970). *Fragments der uigurischen Version des 'Jin'gangjing mit den Gathas des Meister Fu'. Nebst einem Anhang von T. Inokuchi, (Berliner Turfan-Texte I)*. Berlin.

BTT II: RÖHRBORN, K. (1971). *Eine uigurische Totenmesse. Text, Übersetzung, Kommentar, (Berliner Turfan-Texte II)*. Berlin.

BTT III: TEZCAN, S. (1974). *Das uigurische Insadi-Sutra, (Berliner Turfan-Texte III)*. Berlin.

BTT V: ZIEME, P. (1975). *Manichaisch-türkische Texte, (Berliner Turfan-Texte V)*. Berlin.

BTT VII: KARA, G., ZIEME, P. (1976). *Fragmente tantrischer Werke in uigurischer Übersetzung, (Berliner Turfan-Texte VII)*. Berlin: Akademie Verlag.

BTT VIII: KARA, G., ZIEME, P. (1977). *Die uigurischen Übersetzungen des Guruyogas "Tiefer Weg" von Sa-skya Pandita und der Mayjusnamasamgiti (Berliner Turfan-Texte VIII)*. Berlin: Akademie Verlag.

BTT IX (1): TEKİN, Ş. (1980). *Berliner Turfantexte IX, Maitrisimit nom bitig Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vaibhasika-Schule. 1. Teil: Transliteration, Übersetzung, Anmerkungen*. Berlin: Akademie Verlag.

BTT IX (2): TEKİN, Ş. (1980). *Berliner Turfantexte IX, Maitrisimit nom bitig Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vaibhasika-Schule. 2. Teil: Analytischer und rückläufiger Index*. Berlin: Akademie Verlag.

BTT XIII: ZIEME, P. (1985). *Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren*, Berlin, (Berliner Turfan-Texte XIII).

BTT XVIII: ZIEME, P. (1996). *Berliner Turfantexte XVIII, Altun Yaruk Sudur, Vorworte Und das Erste Buch. Edition un Übersetzung der Alttürkischen Version des Goldglanzsutra (Suvarnaprabhasottamasutra)*. Turnhout, Belgium: Brepols.

BTT XX: ZIEME, P. (2000). *Berliner Turfantexte XX, Vimalakirtinurdesasutra, Edition alttürkischer Übersetzungen nach Handschriftfragmenten von Berlin und Kyoto*. Turnhout, Belgium: Brepols.

BTT XXI: WILKENS, J. (2001). *Berliner Turfantexte XX, Die Drei Körper Des Buddha (Trikaya). Das dritte Kapitel der uigurischen Fassung des Goldglanzsutras (Altun Yaruk Sudur)*. Turnhout, Belgium: Brepols.

BTT XXIII: ZIEME, P. *Berliner Turfantexte XXIII, Magische Texte des uigurischen Buddhismus*. Berlin: Akademie der Wissenschaften.

BTT XXV: WILKENS, J. *Berliner Trufantexte XXV, Das Buch Von Der Sündentilgung. Edition des alttürkisch-buddhistischen Ksanti Kılğuluk Nom Bitig*. Berlin: Akademie der Wissenschaften.

BTT XXVI: KASAİ, Y. (2008). *Berliner Turfantexte XXVI, Die Uigurischen Buddhistischen Ksanti Kılğuluk Nom Bitig*. Turnhout, Belgium: Brepols.

BTT XXVIII: YAKUB, A. (2010). *Berliner Turfantexte XXVIII, Prajnaparamito Literature In Old Uyghur*. Turnhout, Belgium: Brepols.

DKPAM: ELMALI, M. *Dasakarmapathavadanamala-Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin-Tıpkıbası*. Ankara: TDK Yayınları.

Eraslan 2012: ERASLAN, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

ETS: BAYAT, F., ÇINAR, M. A. (2020). *Eski Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

ETŞ: ARAT, R. R. (1965). *Eski Türk Şiiri*. Ankara: TTK Yayınları.

EUTS: CAFEROĞLU, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.

EUTSV: DOĞAN, İ., USTA, Z. (2014). *Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı Sözlük-Gramatikal Dizin*. Ankara: Altınpost Yayıncılık.

IB: TEKİN, T. (2020). *İrk Bitig*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İKP: HAMILTON, J. R., (1998). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaljanova 2005: KALJANOVA, E. (2005). *Uygurca Dışastvustık (Giriş-Metin-Çeviri-Dizin ve Tıpkıbasım) (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Kolot 2018: KOLOT, B. (2018). *İrk Bitig'deki Hayvanlar ve Bu Hayvanların Türk Mitolojisindeki Yeri (Doktora Semineri)*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KYAS: SHAW, R. B. (2014). *Kâşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*, (Çev. Fikret Yıldırım), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özyetkin 2014: ÖZYETKİN, M. (2014). *İslam Öncesi Uygurlarda Toprak Hukuku*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Pelliot 1995: PELLİOT, P. (1995). *Uygur Yazısıyla Yazılmış Uğuz Han Destanı Üzerine*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

SDBH: BARUTÇU, S. (1987). *Uygurca Sadāprarudita ve Dharmodgata Bodhisattva Hikāyesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tokyürek: TOKYÜREK, H. (2013). “Eski Uygurcada Hayvan Adları ve Bunların Kullanım Alanları”. *TÜBAR-XXXIII-/ 2013-Bahar*.

TTT I, II, III, IV, V: BANG, W., GABAIN, A. (1929-1931). *Türkische Turfan-Texte, I-V*. SBAW.

Uyanık 2021: UYANIK, A. S. (2021). “İrk Bitig de Karakuş, Kartal, Garuda Üzerine”. *International Journal of Old Uyghur Studies*. 3/2. 217-238.

UW: RÖHRBORN, K. (1977). *Uigurisches Wörterbuch I*. Wiesbaden.

Yamada 1993: NASKALİ, E. G. (1993). “Nobuo Yamada, Uygur Satış Mukavelesi Belgelerinin Şekilleri”. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. Cilt 26. 195-234.

Yunusoğlu 2012: YUNUSOĞLU, M. K. (2012). *Uygurca-Çince İdikut Sözlüğü*. TDK Yayınları. İstanbul.

Karahanlı Türkçesi

Abik 2009: ABİK, A. D. (2009). Kutadgu Bilig’de Hayvan Adları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, Cilt 33/I.

AH: ARAT, R. (1992). *Atebetü’l-Hakayık*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Borovkov: BOROVKOV, A. K. (2002). *Orta Asya’da Bulunmuş Kur’an Tefsirinin Söz Varlığı (XII-XIII. Yüzyıllar)*, (Çev. H. İ. Usta; E. Amanoğlu), Ankara: TDK Yayınları.

Besli 2010: BEŞLİ, E. (2010). *Eski ve Orta Türkçe Hayvan İsimlerinin Etimolojisi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Bozkaplan 2007: BOZKAPLAN, Ş. A. (2007). Kutadgu Bilig'deki Hayvan Adları Üzerine Bir Deneme. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 2/4 Fall 2007); s. 1110-1118.

Dankoff: DANKOFF, R., KELLY, J. (1985). *Compendium of The Turkic Dialects (Diwan Luyat at-Turk) Part III*. Harvard University Printing Office.

Devrez 2020: DEVREZ, C. Ö. (2020). Eski Uyğurca Sonrası Orta Asya Türkçesinin Söz Varlığı İçerisinde Hayvan Adları. *International Journal of Old Uyghur Studies*, 2/2); 2020: 177-210.

DH: AZMUN, Y. (1994). *Divan-ı Hikmet* İstanbul: Türk Kültürü Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları.

DLT: KÂŞGARLI, M. (2018). *Divânü Lugâti't-Türk (Giriş, Metin, Çeviri, Notlar, Dizin)* (Hazırlayanlar: Ahmet B. Ercilasun & Ziyat Akkoyunlu). Ankara:TDK Yayınları.

DTMK: HAUENSCHILD, I. (2003), *Die Tierbezeichnungen bei Mahmud al-Kaschgari; Eine Untersuchung aus sprach-und kulturhistorischer Sicht*, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Efe 2004: EFE, K. (2004). *Tarihi Türk Lehçelerinde Hayvan Adları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Efe 2017: EFE, K. (2017). “Tarihi Türk Lehçelerinde Alıntı Hayvan İsimleri”. *Route Educational and Social Science Journal* Volume 4(5), August, S. 379-393.

Erdal 2004: ERDAL, M. (2004). *Handbook of Oriental Studies, Section Eight, Central Asia, A Grammar of Old Turkic*. Boston: Brill Leiden.

Hauenschild 2000: HAUENSCHILD, I. (2000). *Pferdefarben Und Pferdeabzeichen Im Divan Lugat At-Turk*. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung.* Volume 53 (3-4), 203-218.

İlhan 2008: İLHAN, N. ve ŞENEL, M. (2008). Divanu Lugat it Türk e göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 3/1 Winter 2008.

KB Dizin: Kutadgu Bilig Dizini. <https://kutadgubilig.appspot.com/> (Erişim tarihi: 05.01.2023)

OTS: BAYAT, F. (2020). *Orta Türkçe Sözlük (11.-16. Yüzyıllar)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özden 2019: ÖZDEN, M. (2019). Divanü Lugat-it Türk'te Bulunan Hayvan Adlarının Derleme Sözlüğündeki İzleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2): 1479-1502.

Ryland: ATA, A. (2004). *Türkçe İlk Kur'an Tercümesi (Rylands Nüshası), Karahanlı Türkçesi (Giriş-Metin-Notlar-Dizin)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

STK: KÖK, A. (2004). *Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünlü 2012: ÜNLÜ, S. (2012). *Karahanlı Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Yener 2019: YENER, M. L. (2019). Kutadgu Bilig'deki Hayvan Adları ve Türklerde Hayvan Sembolizmi. *Yeni Türkiye*. Yıl 25, Sayı 105, Ocak-Şubat 2019. s. 139-179.

Oğuz (Batı) Türkçesi

Eski Anadolu Türkçesi (13. -15. Yy.):

Babacan 2013: BABACAN, V. (2013). *Yunus Emre'nin Risaletü'n Nushiyye'si ve Divan'ı (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)*. (Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BL: TURAN, F. (2017). *Bahşayış Bin Çalıca Bahşayış Lügati*. Ankara: TDK Yayınları.

Doğan 2015: DOĞAN, A. T. (2015). Kitab-ı Tıbb-ı Hikmet te Hayvan Adları ve Hayvan Ürünlerinin Tedavide Kullanımı. *International Journal of Languages Education and Training*. ISSN:2198-4999; Mannheim-Germany, Udes 2015 p. 68-92.

EATS: KANAR, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.

Ergin 1964: ERGİN, M. (1964). *Dede Korkut Kitabı Metin-Sözlük*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Filiz 2019: FİLİZ, G. (2019). *Kitab-ı Dede Korkut'ta hayvan ve bitki adları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güvenen 2017: GÜVENEN, E. (2017). *Mantıku't-Tayr'ın dil bilgisel özellikleri ve dizini*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaçalin 2017: KAÇALIN, M. S. (2017). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı*. Ankara: TDK Yayınları.

Karpuz 2012: KARPUZ, Ö., GADDAR, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahar'da Hayvan Adları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Yıl/Year:2012, Sayı/Issue: 4, s. 58-83.

Tatçı 1990: TATÇI, M. (1990). *Yunus Emre Divanı (inceleme-metin)* (2 cilt). (Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tokay 2018: TOKAY, Y. (2018). Kitabı Gülistan Bi t-Türki de Hayvan Adlarının Metaforik Kullanımları. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Bartın. Haziran. Cilt: 3, Sayı: 1, s. 31-52.

Osmanlı Türkçesi

EÇS: DANKOFF, R. (2013). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Okuma Sözlüğü*. (Çev. Semih Tezcan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KBN: ERGÜZEL, M. (2009). *Kitab-ı Baz-name-i Padişahi-İnceleme-Metin-Dizin*. Ankara: TDK Yayınları.

LO: Ahmet Vefik Paşa. (2000). *Lehce-i Osmânî*. (Hazırlayan: Recep Toparlı). Ankara: TDK Yayınları.

OTAL: DEVELLIOĞLU, F. (2001). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Tulum 2011: TULUM, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: TDK Yayınları.

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi

Harezmi Türkçesi

Ata 2002: ATA, A. (2002). *Harezmi-Altın Ordu Türkçesi*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 36.

HATS: ÜNLÜ, S. (2012). *Harezmi-Altınordu Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

HŞ: HACIEMİNOĞLU, N. (2000). *Kutb'un Hüsn ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İML: BATTAL, A. (1998). *İbnü Mühenna Lugati*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KE: ATA, A. (1997). *Nâşirü'd-dîn Bin Burhânü'd-dîn Rabgûzî Kıssaşü'l- Enbiyâ (Peygamber Kıssaları), I. Giriş- Metin- Tıpkıbasım, II. Dizin*, Ankara: TDK Yayınları.

NF: ATA, A. (1998). *Nehcü'l-Ferâdîs, Uşmağların g Açuk Yolu Cennetlerin Açık Yolu III Dizin Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.

OTS: BAYAT, F. (2020). *Orta Türkçe Sözlük (11.-16. Yüzyıllar)*. Ötüken Neşriyat. İstanbul.

Ölmez 2015: ÖLMEZ, Z. (2015). "Ebulgazi'ye göre Oğuz Boylarının Damgaları ve Kuşları". 5. *Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, 21-23 Mayıs 2014*; *Oğuzlar Dilleri, Tarihleri, ve Kültürleri*, vol.1); pp.729-750); 2015 (International Conference Book).

Özyetkin 1996: ÖZYETKİN, M. (1996). *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Üslup İncelemesi*, Ankara: TDK Yayınları.

Sağol 1993: SAĞOL, G. (1993). *Harezmi Türkçesi Satır Altı Kur'an Tercümesi Giriş-Metin-Sözlük*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Yıldırım 2002: YILDIRIM, T. (2002). *Hüseyin Baykara Divanı (Metin-inceleme-dizin)*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zemahşeri: ZEMAHŞERİ (2014). *Mukaddimetü'l-Edeb: Hvarizm Türkçesi ile Tercümeli Şuşter Nüşhası*. (Haz. Nuri Yüce). Ankara: TDK Yayınları.

Kıpçak Türkçesi

Al-Turk: Gulhan Abedalaziz Moh'd Jalal Al-Turk. (2012). *Kitābu Bulğatu'l-Muşṭāḳ Fī Luğati't-Türk We'l-Kıfçāḳ Üzerine Dil İncelemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arıkan 2006: ARIKAN, İ. (2006). *Ermeni Harfleriyle Yazılmış Kıpçakça Zebur Metin-Dizin*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CC: ARGUNŞAH, M., GÜNER, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.

EDM: TOPARLI, R. (2003). *Ed-Dürretü 'l-Mudiyye fi 'l-Lügati 't-Türkiyye*. Ankara: TDK Yayınları.

Erners: ERMERS, R. (1999). *Arabic Grammers of Turkic, The Arabic Linguistic Model Applied to Foreign Languages and Translation of Abu Hayyân al-Andalûsî's Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk*, Leiden-Boston-Köln: Brill.

GT: KARAMANLIOĞLU, A. F. (1989), *Seyf-i Sarâyî Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't Türkî)*, Ankara: TDK Yayınları.

İMV: TOPARLI, R. (2017). *İrşâdü 'l-Mülûk ve 's-Selâtîn*. Ankara: TDK Yayınları.

Karahan 2013: KARAHAN, A. (2013). Codex Cumanicus'ta Hayvan Adları. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1; Winter 2013; s. 1839-1865.

KF: AGAR, M. E. (1989). *Kitabu Fi 'l-Fıkh Bi-Lisani 't-Türki (İnceleme-Metin-Sözlük)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Kİ: CAFEROĞLU, A. (1931). *Kitâb al-İdrâk li-lisân al-Atrâk*. İstanbul: Evkaf Matbaası.

KK: TOPARLI, R., ÇÖGENLİ, S., YANIK, N. H. (1999). *El-Kavânînü 'l-Küllîye li-Zabti 'l-Lugati 't-Türkiyye*. Ankara: TDK Yayınları.

KSV: ZHAMALĞHAN, K. (2016). *Kıpçakçanın Söz Varlığı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KTAM: TOPARLI, R. (2000). *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*. Ankara: TDK Yayınları.

KTS: TOPARLI, R., VURAL, H., KARAATLI, R. (2003), *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.

Kuun: KUUN, C. G. (1880). *Codex Cumanicus*. Editio Scient. Budapeşte: Academia Hung.

MG: UĞURLU, M. (1984). Münyetu'l Guzat: *Metin-İndex*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

OTS: BAYAT, F. (2020). *Orta Türkçe Sözlük (11.-16. Yüzyıllar)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Özgür 2009: ÖZGÜR, C. (2009). “Kıpçak Sahasına Ait Sözlük ve Kaynaklarda At ve Atçılıkla İlgili Terminoloji”. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/4, Summer, s. 891-905.

Özkan 1994: ÖZKAN, A. (1994). *Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkanî (İmla-Gramer-Tenkitli Metin-İndeks)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Soydan 2018: Soydan, S. (2018). “Memlük Kıpçak Türkçesine Ait Dört Sözlük ve Gramer Eserlerinde Hayvan Adları Üzerine Değerlendirme”. *Turkish Studies, Language/Literature* Volume 13/12, Spring 2018, p. 377-397.

Tuhf: ATALAY, B. (1945), *Et-Tuhfetu'z-Zekiyye fi'l- Lügati't-Türkiyye*, İstanbul: TDK Yayınları.

Çağatay Türkçesi (15.-17. yy.)

ANR: ABİK, A. D. (1993). *Ali Şir Nevayî'nin risaleleri Tarih - i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Müluk-i Acem, MünşEAT: Metin gramatikal indeks – sözlük*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atalay 1970: ATALAY, B. (1970). *Abuşka Lügati veya Çağatay Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.

Berbercan 2011: BERBERCAN, M. T. (2011). *Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gramer-Metin-Dizin)*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bodrogligeti: BODROGLIGETİ, A. J. E. (2001). *A Gramer Of Chagatay*. Lincom Europa.

Çağma 2020: ÇAĞMA, Ş. D. (2020). *Babürnâme'de isimlerin kavram alanlarına göre sınıflandırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇEK: ECKMANN, J. (2017). *Çağatayca El Kitabı*. (Çev.: Günay Karaağaç), Ankara: TDK Yayınları.

Çelik 1993: ÇELİK, Ü. (1993). *Ali Şir Nevayi-Leyli vu Mecnun (Gramer-Metin-Dizin)*. (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇMS: TURAN, F. (2019). *Kelimetullâh Hâce Pâdişâh-Çağatayca Manzum Sözlük-Nisâb-ı Kutbiyye*. Ankara: TDK Yayınları.

ÇOW: KUNOS, I. (1902). *Sejx Sulejman Efendi's Cagataj-Osmanisches Wörterbuch*, Budapeşte.

Erbay 2008: ERBAY, F. (2008). *W. Radloff un Opıt Slovarya Tyurkskih Nareçiy Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FKS I: RAHİMİ, F. (2018). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Cilt I. Ankara: Akçağ Yayınları.

FKS II: RAHİMİ, F. (2018). *Fethali Kaçar'ın Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Cilt II. Ankara: Akçağ Yayınları.

Güzeldir 2002: GÜZELDİR, M. (2002). *Abuşka Lügati (Giriş, Metin, İndeks)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HKÇTA: ECKMANN, J. (2017) *Harezmi Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. (Haz. Osman Fikri Sertkaya). Ankara: TDK Yayınları.

KİS: ROSS, E. D. (1994). *Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü*. (Çev. Emine Gürsoy-Naskali). Ankara: TDK Yayınları.

Kuyma 2018: KUYMA, E. (2018). Senglah'ta Renk Adları İle Kullanılan Hayvan Adları. *Turkish Studies International Congress on Social Sciences II (INCSOS 2018 Quds) Volume 13/15, Spring 2018*, p. 305-321.

Özdarenli 2001: ÖZDARENDELİ, N. (2001). *Ali Şir Nevayi İlk Divan inceleme-metin-dizin*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şen 1993: ŞEN, M. (1993). *Gazi Zahirüddin Muhammed Babur "Baburname" Giriş-metin (Kabil ve Hindistan bölümleri) açıklamalı dizin*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Ünlü 2013: ÜNLÜ, S. (2013). *Çağatay Türkçesi Sözlüğü*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Toprak 2013: TOPRAK, F. (2013). Çağatay Şiirinde Vahşi Hayvanlar ve Yırtıcı Kuşlar. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/9, Summer, s. 105-124.

Yaman 2008: YAMAN, Ü. (2008). *Rahatü l Kulub (Metin-Tercüme-Dizin)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- **Modern Türk Dilleri**

Çuvaşça

Aşmarin: AŞMARIN, N. İ. (1994). *Slovar Çuvaşskogo Yazıka, Tom 1-2*. İzdatelstvo Russika.

ÇRS: ZOLOTNITSKIM, N. İ. (1875). *Kornevoy Çuvaşsko-Russkiy Slovar*. Kazan.

ÇTS: BAYRAM, B. (2007). *Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlük*. İzmir.

Durmuş 2014: DURMUŞ, O. (2014). *18. Yüzyıl Çuvaşçasının Söz Varlığı*. Edirne: Paradigma Akademi Yayınları.

Fedotov I: FEDOTOV, M. R. (1996) *Etimologičeskiy Slovar' Çuvaşskogo Yazıka I, [Çuvaşçanın Etimolojik Sözlüğü]*, Çeboksarı.

Fedotov II: FEDOTOV, M. R. (1996) *Etimologičeskiy Slovar' Çuvaşskogo Yazıka II, [Çuvaşçanın Etimolojik Sözlüğü]*, Çeboksarı.

Paasonen: PAASONEN, H. (1974). *Tschuwaschisches Worterverzeichnis*, Edit: A. Rona-Tas, Studia Uralo-Altaica IV, Szeged.

Skvortsov: Skvortsov M. İ. (1985). *Çuvaşsko Russkiy Slovar*. Moskova: Russkiy Yazık.

Vladislavoviç 2014: VLADISLAVOVIÇ, S. A. (2014). *Otrajenie Dialektnih Osobennostey vi Staropismennih Pamyatnikah Çuvaşskovo Yazıka XVIII Veka (Na Materiale Slovaryä Pallasa)- Dissertatsiyaha Soiskanie Uçenoy Stepeni Kandidata Filologičeskih Nauk*. Moskova: Federalnoe Gosudarstvennoe Byudjetnoe Uçrejdenie Nauki, Istitut Yazıkoznaniya Rossiskoy Akademii Nauk.

Yegorov: YEGOROV, V. G. (1964). *Etimologičeskiy Slovar' Čuvaşskogo Yazıka*, [Çuvaşçanın Etimolojik Sözlüğü], Çeboksarı: ÇKİ.

Yılmaz 2006: YILMAZ E. (2006). *Narspi Çuvaşça Bir Aşk Öyküsü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Halaçca

HT: DOLATİ M. (2021). *Halaç Türkçesi (Merkezi İli Ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

WDC: DOERFER, G. ve TEZCAN, S. (1980). *Wörterbuch Des Chaladsch (Dialekt Von Charrab)*. Budapest.

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri

Sahaca (Yakutça)

Károly: KÁROLY, L. (2008), "Yakut Names For Animals in Pallas's *Zoographia*", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 61 (3). 295-323.

KRYS: PEKARSKIY, E. K. (1916). *Kratkiy Russko-Yakutskiy Slovar*. Petrograd: Tipografiya İmperatorskoy Akademiy Nauk.

LJTT: HAUENSCHILD, I. (2008). *Lexicon Jakutischer Tierbezeichnungen*. Turcologica Band 77. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

RYS: AFANASEVA, P. S., HARITONOVA, L. N. (1968). *Russko-Yakutskiy Slovar*. Izdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya. Moskva.

SY: PEKARSKIY, E. K. (1959). *Slovar Yakutskogo Yazıka*. Tom I-III. Moskova: Akademiya Nauk SSSR.

TSahS: VASILIEV, Y. (1995). *Türkçe-Sahaca (Yakutça) Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Yılmaz 2017: KİLLİ YILMAZ, G. (2017). Saha Türkçesinde Ayı İle İlgili Söz Varlığı. *Nauçnoe Obozrenie Sayano-Altaya* No:3 (19) 2017, c.33-41.

YRS: SLEPSOVA, P. A. (1972). *Yakutskiy-Russkiy Slovar*. Moskva: Izdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya.

Dolganca

DRS: AKSENOVA, E. E., BELTUKOVA, N. P., KOŞEVEROVA, T. M. (1992). *Dolgansko-Russkiy Slovar*. Saint-Petersburg.

DWUJ: STACHOWSKI, M. (1993). *Dolganischer Wortschatz*. Krakow: Uniwersytet Jagiellonski.

SOD: LI, Y. S.. (2011). *A Study of Dolgan*. Seoul, Korea: Seul National University Press.

Tuvaca

Badarç 2020: BADARÇ, B., KOÇOĞLU GÜNDOĞDU, V. (2020). Sengel Tuvalarının Söz Varlığında Küçük ve Büyük Baş Bazı Hayvan Adları Üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies* 20/2 Kış–Winter 2020, s. 429-446.

ESTuvY I: TATARINTSEV, B. İ. (2000). *Etimologičeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıka Tom I (A-B)*. Novosibirsk: Nauka.

ESTuvY II: TATARINTSEV, B. İ. (2002). *Etimologičeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıka Tom II (D-Y)*. Novosibirsk: Nauka.

TEETD: HARRISON, K. D., ANDERSON, G. (2002). *Tuvan-English, English-Tuvan Dictionary*.

TMRR: *Tuvinsko-Mongolsko-Russkiy Razgovornik*. (1972). Kızıl: Tuvinskoe Knijnoe İzdatelstvo.

TTG: GÜNDOĞDU, V. K. (2018). *Tuva Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.

TuvTS: ARIKOĞLU, E., KUULAR, K. (2003). *Tuva Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Tofaca

TRRTS: RASSADIN, V. I. (2005). *Tofalarsko-Russkiy i Russko-Tofalarskiy Slovar*. Sankt. Peterburg: Drofa.

Hakasça

Balcı 2020: BALCI, Ş. D. P. S. Pallas ın *Zoographia-Rosso-Asiatica* Adlı Eserinde Hakas Ağızlarına Ait Hayvan Adları. *Türkbilig*. 2020/39: 29-50.

HaRuSL: BASKAKOV, N. A. ve INKIJEKOVA-GREKUL, A. İ. (1953), *Hakassko-russkiy slovar'*, Moskova: Gosudarstvennoye izdatel'stvo inostrannih i natsional'nih slovarey.

HED: MARTI, M. *Khakas-English Dictionary* (Compiled by Central Asian Historical Server).

HRS: ALJIGANOVA, O. P., BASKAKOV, N. A., BARGOYAKOV, M. İ. (2006). *Hakassko-russkiy slovar'*, Novosibirsk: Nauka.

HTS: NASKALİ, E. G., BUTANAYEV, V. (2007). *Hakasça-Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları.

ÖHTS: ARIKOĞLU, E. (2005). *Örneklİ Hakasça-Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.

RHS: NOMINHANOV, T. D. (1948). *Russko-Hakaskiy Slovar*. Abakan.

Altayca

ANTS: VERBITSKIY, V. (2005). *Slovar Altayskavo Aladagskavo Nareçiy Turkskovo Yazıka*. Gorno Altaysk: Akçeçek.

ATS: NASKALI, E. G., DURANLI, M. (2020). *Altayca-Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

RAS: BASKAKOV, N. A. (1964). *Russko-Altayskiy Slovar*. Moskova.

Şorca

ŞRS: KURPEŞKO-TANNAGAŞEVA, N. N., APONKIN, F. Y. (1993). *Şorsko-Russkiy i Russko-Şorskiy Slovar*. Kemerovskoe Knijnoe İzdatelstvo.

Teleüt Ağzı

TAS: RYUMINA-SIRKAŞEVA, L. T. (2000). *Teleüt Ağzı Sözlüğü*. (Çev. Şükrü Haluk Akalın, Caştegin Turgunbayev). Ankara: TDK Yayınları.

TelRS: RYUMINA-SIRKAŞEVA, L. T., KUÇIGAŞEVA, N. A. (1995). *Teleutsko-Russkiy Slovar*. Kemerovskoe Knijnoe İzdatelstvo.

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri

Kırgızca

Daşman 2019: DAŞMAN, A. (2019). Kırgızca-Türkçe Yaban Hayvan Adları Sözlükçe Denemesi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2019); Yıl/Year: 7, Sayı/Issue:19. S. 149-164.

KrgRS I: YUDAHIN, K. K. (1965). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga 1*); A-K. Moskova: Sovetskaya Entsiklopediya.

KrgRS II: YUDAHIN, K. K. (1985). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga 2*); L-R. Moskova.

KrgS I: YUDAHIN, K. K. (1998). *Kırgız Sözlüğü Cilt I (A-J)*. (Çev. Abdullah Taymas). Ankara: TDK Yayınları.

KrgS II: YUDAHIN, K. K. (1998). *Kırgız Sözlüğü Cilt II (K-Z)*. (Çev. Abdullah Taymas) Ankara: TDK Yayınları.

Manas: SADIKOV, T., SARSEMBAYEV, B. (2011). *Manas Destanı Kırgızca-Türkçe Büyük Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

RKrgS: YUDAHIN, K. K. (1957). *Russko-Kirgizskiy Slovar*. Moskova: Çet Jana Ulus Sözdüktörünün Memlekettik Basması.

Karakalpakça

KarkTS: UYGUR, C. V. (2020). *Karakalpak Türkçesi Sözlüğü (Karakalpakça-Türkçe Sözlük)*. Ankara: TDK Yayınları.

Kırım Tatarcası

Bayrak 2020: BAYRAK, Selin (2020). Kırım Tatar Türkçesinde Eski Türkçe ile Ortaklaşan Hayvan Adları Üzerine. *Türkiyat Mecmuası*, 30); 2 (2020): 395-409. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.786021>.

KırTS: MUZAFAROV, N., MUZAFAROV, R. (2018). *Kırım Tatar Türkçesi-Türkiye Türkçesi-Rusça Sözlük*. [Çev. Nariman Seyityahya (Seytagyayev)]. Ankara: TDK Yayınları.

RKırTS: USEINOV, C. M. (2007). *Russko-Krımskotatarskiy Krımskotatarsko-Russkiy Slovar*. Simferopol.

Karaçay-Balkarca

KMTS: TAVKUL, U. (2020). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Kumukça

KumTS: PEKACAR, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

Karayca

KTD: GÜLSEVİN, S. (2020). *Karay Türklerinin Dili (Troki Diyalekti)*. Ankara: TDK Yayınları.

Nogayca

NRS: BASKAKOV, N. A. (1963). *Nogayskiy- Russkiy Slovar*. Moskova.

Tatarca

ETRS: GANIEV, F. A. (2004). *Elektronniy Tatarsko-Russkiy Slovar*. www.ganiev.org

KazTTS: ÖNER, M. (2015). *Kazan-Tatar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

OSNTY: Kazanskoy Kreşeno-Tatarskoy Şkol (1876). *Perviy Opıt Slovarya Narodno-Tatarskavo Yazıka*. Kazan: V Tipografiya İmperatorskavo Universiteta.

SDST: TUMAŞEVA. *Slovar Dialektov Sibirskih Tatar*. 1992.

TatRusS: *Tatarsko-Russkiy Slovar* (1966).

TRS: OSTROUMOVA, N. (1892). *Tatarsko-Russkiy Slovar*. Kazan: V Tipografiya İmperatorskavo Universiteta.

TTatS: EHMETİYANOV, R. (2014). *Türkçe-Tatarca Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Başkurtça

BaşRS: AHMEROV. (1958). *Başkirsko-Russkiy Slovar*. Moskova: Akademiya Nauk SSSR.

BaşTS: ÖZŞAHİN, M. (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

RBaşS: KARIMOVA. (1954). *Russko-Başkirskiy Slovar*. Moskova: Gosudarstvennoe İzdatelstvo İnostrannih Natsionalnih Slovarey.

Kazakça

Kaplankıran 2016: KAPLANKIRAN, D. (2016). Kazak Türkçesinde Hayvan Adlarıyla Oluşturulan Bitki Adlandırmaları Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1161-1181.

Kaplankıran 2017: KAPLANKIRAN, D. (2017). Kavram Alanları Açısından Kazak Türkçesinde Dört Tülik Kapsamında Yer Alan Hayvan Adları. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 2017, Yıl:5, Sayı:9, s. 38-58.

KazED: Nuraliev, N. (2008). *Kazakh-English Dictionary*. Almatı.

KazRS: BEKTUROV, Ş., BEKTUROVA, A. (2001). *Kazahsko-Russkiy Slovar*. Astana.

KazTS I/II: KOÇ, K., BAYNİYAZOV, A., BAŞKAPAN, V. (2019) *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi / Türkiye Türkçesi-Kazak Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.

KRRKS: BEKTAEV, K. *Bolşoy Kazahsko-Russkiy Russko-Kazahski Slovar*.

MonKT: BAZILHAN, B. (1984). *Mongol-Kazah Tol. Ölgıy*.

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri

Özbekçe

KRUS: BOROVKOVA, A. K. (1942). *Kratkiy Russko-Uzbekskiy Slovar*. Taşkent: İzdatelstvo Uzfan.

RÖzbS I: KOŞÇANOV, M. K., AKOBIROV, C. F., ALHAMOVA, N. A. (1983). *Russko-Uzbekskiy Slovar Tom I(A-O)*. Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR.

RÖzbS II: KOŞÇANOV, M. K., AKOBIROV, C. F., ALHAMOVA, N. A. (1984). *Russko-Uzbekskiy Slovar Tom II (P-Y)*. Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR.

TÖS: YUSUPOVA, N. (2018). *Türkçe-Özbekçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.

Yeni Uygur Türkçesi

Shaw 2014: SHAW, R. B. (2014). *Kaşgar ve Yarkend Ağzı Sözlüğü*. Çev. Fikret Yıldırım. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

UygRS: NECİP, E. N. (1961). *Uygursko-Russkiy Slovar*. Alma-Ata: İzdatelstvo Akademii Nauk Kazahskoy SSR.

YUTS: NECİP, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü*. (Çev. İklil Kurban). Ankara: TDK Yayınları.

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri

Türkiye Türkçesi

DS I, II, III, IV, V, VI: *Derleme Sözlüğü I-VI*. (2019). Birleştirilmiş Tıpkı Basım. Ankara: TDK Yayınları.

TS: *Türkçe Sözlük*. (2019). Haz: Şükrü Haluk Akalın (ve başk.). Ankara: TDK Yayınları.

Azerbaycan Türkçesi

ADİL I,II,III,IV: *Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügati*. I-IV. Bakü. 2006.

ADL: *Azerbaycan Diyalektoloji Lügati. Cilt I-II*. (1999). Ankara: TDK Yayınları.

ATS I, II: ALTAYLI, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü I-II*. Ankara: TDK Yayınları.

AzbRusS: TAĞIŞEV, M. T., AXUNDOV, A. A., HUSEYNOV, F. H. (2006). *Azerbaycanca-Rusca Lüğət CiltI-IV*. Bakü: “Şərq-Qərb”.

RAZS: (1951). *Russko-Azerbaydzhanskiy Slovar*. Bakı: Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Neşriyyatı.

Türkmençe

ITürT: BAYATLI, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: TDK Yayınları.

Sağlık 2009: SAĞLIK S. (2009). Türkmen Türkçesinde Hayvan Adlarının Olumsuz Anlamda Kullanımları Üzerine. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi/Online Thematic Journal of Turkic Studies*, Yıl 1, Sayı 2/1, Temmuz. s. 16-27.

TürED: GARRET, J. ve LASTOWKA, G. (1996). *Turkmen-English Dictionary*. Türkmenistan.

TürTS: TEKİN, T. (1995). *Türkmençe-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi:18.

ITA: Beşirli Ç. U. (2021). *Irak Türkmen Ağızları (Giriş-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Gagavuz Türkçesi

GRMS: BASKAKOVA, N. A. (1973). *Gagauzko-Russko-Moldavskiy Slovar*. Moskova.

Dağlı 2019: Dağlı H. (2019). Gagavuz Türkçesinde Hayvan Adları ve Fonetik Görünümleri Üzerine Bir Araştırma. *Takvim-i Vekayi*, Cilt: 7 No: 2. s. 23-39.

- **Moğolca**

BRS: ŞAGDAROV, L. D., ÇEREMISOV, K. M. (2008). *Buryatsko-Russkiy Slovar, Tom I-II*. OAO, Respublikanskaya Tipografiya.

Doerfer 1963: DOERFER, G. (1963). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen Band I: Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Doerfer 1965: DOERFER, G. (1965). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen Band II: Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Doerfer 1967: DOERFER, G. (1967). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen Band III: Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Doerfer 1975: DOERFER, G. (1975). *Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen Band IV: Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

Gül 2010: GÜL, B. (2010). *Moğol Atasözleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Gül 2018: GÜL, B. (2018). *Moğolca İbni Mühenna Lügati*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

KW: RAMSTEDT, G. J. (1935). *Kalmückisches Wörterbuch*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.

MGTS: HAENISH, E. (2020). *Moğolların Gizli Tarihi Sözlük*. Çev. Mustafa S. Kaçalın. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

MTS: LESSING, F. D. (2017). *Moğolca-Türkçe Sözlük*. (Çev. Günay Karaağaç). Ankara: TDK Yayınları.

RKS: İLIŞKIN, İ. K. (1964). *Russko-Kalmitskiy Slovar*. Moskova: Sovetskaya Entsiklopediya.

Todaev: TODAEVA, B. H. (2009). *Kalmitsko-Russkiy Slovar*. Elista: GU “İzdatelskiy Dom Gerel”.

- **Karşılaştırmalı Türk Dilleri Sözlükleri**

KTLS: ERCİLASUN, A. B. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü Dizin*. 1991. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

OSNY: ILLIÇ-SVITIÇ V. M. (1984). *Opit Sravneniya Nostratiçeskih Yazıkov (R-Q)*. Moskova: Izdatelstva Nauka.

OSTN I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII: RADLOFF, W. W. (1893-1911). *Opit Slovarya Tyurkskix Nareçiy: Versuch Eines Wörterbuches Der Türk Dialecte. Cilt 1-8*; Petersburg.

Öztopçu 1999: ÖZTOPÇU, K., ABUOV, Z., KAMBAROV, N., AZEMOUN, Y. (1999). *Dictionary of The Turkic Languages*. London and New York: Routledge Francis and Taylor Group.

Şçerbak 1961: ŞÇERBAK, A. M. (1961). *Nazvaniya Domaşnih i Dikih Jivotnih v Tyurkskix Yazıkah, İstoriçeskoe Razvitie Leksiki Tyurkskix Yazıkov*. Moskova: Akademiya Nauk SSR.

SS I: PALLAS, P. S. (1787). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Sobrannie Desnitseyu Vsyevisoçayşey Osobiy Otdelenie Pervoe, Soderjayşee vi sebe Evropeyskie i Aziatskie Yazıki, Çast Pervaya*. St. Peterburg.

SS II: PALLAS, P. S. (1789). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Sobrannie Desnitseyu Vsyevisoçayşey Osobiy Otdelenie Pervoe, Soderjayşee vi sebe Evropeyskie i Aziatskie Yazıki, Çast Vtoraya*. St. Peterburg.

SS III: PALLAS, P. S. (1791). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Po Azbuçnomu Paryadku Raspolojenniy Çast Tretya, L-C*. St. Peterburg.

SS IV: PALLAS, P. S. (1791). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Po Azbuçnomu Paryadku Raspolojenniy Çast Çetvertaya, S-Yö*. St. Peterburg.

SSTN I, II: BUDAGOV, L. (1869-1871). *Sravnitelniy Slovar Turetsko Tatarskix Nareçiy. Cilt 1-2*; Saint Petersburg.

Tenişev: TENİŞEV, E. R. *Sravnitelno İstoričeskaya Grammatika Turkskih Yazıkov i Leksika*. Moskova. 1997.

- **Biyoloji Terimleri Sözlükleri**

Artüz 2004: ARTÜZ, M. L. (2004). *Türkiye Deniz Balıkları Fihristi*. İstanbul: Büke Kitapları.

BTS: KAROL, S., SULUDERE, Z., AYVALI, C. (2010). *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.

OH: KURU, M. (1999). *Omurgalı Hayvanlar*. Ankara: Palme Yayıncılık.

SÜTS: Su Ürünleri Terimleri Çalışma Grubu. (2009). *Su Ürünleri Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: TDK Yayınları.

TASÜ: BARAN, İ., AVCI, A., KUMLUTAŞ, Y., OLGUN, K., ILGAZ, Ç. (2021). *Türkiye Amfibi ve Sürüngenleri*. Ankara: Palme Yayınevi.

TBA: *Atlas Dergisi Türkiye Balık Atlası* (2008). İstanbul: Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

TDBS: *Balık ve Balıkçılık Türkiye Deniz Balıklarının Sözlüğü* (1952), Sayı 2); Haziran, Cilt 1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Hidroloji Araştırma Enstitüsü Yayınları.

YTKO I: DEMİRİSOY, A. (2005). *Yaşamın Temel Kuralları Omurgalılar/Anamniyota Cilt III/Kısım-I*. Ankara: Meteksan A.Ş.

YTKO II: DEMİRİSOY, A. (1995). *Yaşamın Temel Kuralları Omurgalılar/Anamniyota (Sürüngenler, Kuşlar ve Memeliler) Cilt III/Kısım-II*. Ankara: Meteksan A.Ş.

- **Diğer Kaynaklar**

Dilçin 1983: DİLÇİN, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ZRA I, II, III: PALLAS, P. S. (1811-1831). *Zoographia-Rosso-Asiatica, sistens omnium animalium in extenso imperio Rossico et adjacentibus maribus observatorum recensionem, domicilia, mores et descriptiones, anatomen atque icones plurimorum*. 1–3. Petropoli, Academia.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmamız bir söz varlığı incelemesi olması sebebiyle, öncelikle dilin tarihsel değişimlerine ışık tutmak amaçlanmıştır. Bu sebeple Pallas'ın *Zoographia* isimli eserinde mevcut olan Türk ve Moğol dillerine ait hayvan adlarını tespit etmek ve bunların hangi dile ait olduğunu doğru şekilde tespit etmek öncelikli amaçlarımızdan birisidir. Sadece Türk dillerindeki değil, Moğol dillerindeki hayvan adlarının da tespit edilmesi önem arz etmektedir. Çünkü bir amacımız da Altay dil araştırmalarına kaynaklık etmektir. Altay dil ailesi içerisinde Türkçeye en yakın dil Moğolcadır. Bu sebeple mutlak suretle Moğol diline ait verileri de kaydetmek gerektiği düşünülmüştür. Aslında *Zoographia* Altay dil ailesi içerisinde yer alan diğer dillere (Tunguzca, Korece vb.) ait verileri de barındırmaktadır. Ancak çalışmamızı sınırlı tutabilmek adına bu diller araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Diğer bir önemli husus ise Türk ve Moğol dillerine göre tasnif ettiğimiz hayvan adlarının tarihi dönemlerde ve modern zamanlarda mevcut olup olmadığının tespit edilmesidir. Çalışmamızda bu amaçla hayvan türlerinin etimolojik sözlüklerdeki, tarihi ve modern dillerdeki karşılıkları ile Türkiye Türkçesi ağızlarında mevcut olup olmadıkları araştırılmıştır. Ardından Pallas'ın tespitleri ile tarafımızca yapılan tespitler kıyaslanarak en doğru sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

Ayrıca Pallas tarafından herhangi bir türün Türk veya Moğol dillerinde karşılığı belirtilmese dahi çalışmamızda o hayvan türüne ait etimolojik sözlüklerdeki, tarihi ve modern dillerdeki ve ağızlardaki karşılıklarına mevcut ise mutlaka yer verilmiştir. Çalışma, bu yönüyle hayvan adlarıyla ilgili tarihi karşılaştırmalı bir sözlük hâline gelmiştir. Aynı zamanda hangi hayvan türünün hangi dilde, dolayısıyla hangi bölgede mevcut olduğu veya hangi halk için hangi hayvan türünün değerli ve önemli olduğu da tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye Türkçesinde karşılığı olmayan hayvan türleri de tespit edilmiştir. Bunun anlamı bir türün o dilde karşılığı yok ise o dili konuşan toplum tarafından da bu türün bilinmediği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla tespit ettiğimiz üzere Türkiye'de mevcut olmayan hayvan türlerinin Türkiye Türkçesinde karşılıkları da bulunmamaktadır.

Bununla birlikte eseri biyoloji alanında çalışma yapacak olan araştırmacılar için kaynak bir eser haline dönştürebilmek gerektiği düşünülmektedir. Bu amaçla, eserin hangi hayvan türlerini barındırdığı ve bu hayvan türlerinin neler olduğu ve Türkçede karşılıklarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca eserde Pallas'ın tespit ettiği Latince karşılıkların çoğunun güncel olmaması sebebiyle havan türlerinin güncel Latince karşılıkları da belirtilmiştir. Bu noktada biyoloji bilimine hedeflenen katkının sağlandığı düşünülmektedir.

3. ARAŞTIRMADA UYGULANAN YÖNTEMLER

Çalışmamızda Peter Simon Pallas'ın *Zoographia-Rosso-Asiatica* isimli eserinde mevcut olan 875 hayvan türünün öncelikle Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için biyoloji bilimine ait bilimsel eserler ile bazı sözlüklere başvurulmuştur. Öncelikle Pallas tarafından belirtilen türün Latince karşılıklarından faydalanılmıştır. Ancak bu noktada bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Çünkü Pallas'ın bu eseri 18. yüzyıl sonu, 19. yüzyıl başlarında yazılmıştır. Ayrıca bilim sürekli değişen ve gelişen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla Pallas'ın derlediği bazı hayvan türlerinin Latince karşılıkları bugün geçerliliğini yitirmiştir. Bu sebeple türlerin Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını doğru verebilmek için Pallas'ın tespit ettiği Latince karşılıklardan geçerliliğini yitirenlerin güncel Latince karşılıklarının öncelikle belirlenmesi gerekmiştir. Bu amaçla bazı bilimsel eserler ile geçerliliği akademik çevreler tarafından da kabul edilmiş bazı dijital veri tabanlarından faydalanılmıştır. Böylece Türkiye Türkçesinde hangi hayvan adının hangi türe ait olduğu da doğru şekilde tespit edilebilmiştir. Ancak Türkiye coğrafyasına mevcut olmayan türlerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları bulunamamıştır. Bu tür adlar *TT Ø* (Türkiye Türkçesinde karşılığı yok) şeklinde gösterilerek *Memeliler*, *Kuşlar*, *Sürüngenler*, *Balık*ler şeklindeki her bir sınıflandırmanın mutlaka en sonunda belirtilmiştir. Bu sınıflandırmalar altında maddeler halinde belirtilen hayvan türleri alfabetik olarak ve her bir türün farklı çeşitleri bir arada olacak şekilde sıralanmıştır. Örneğin, Pallas'ın tespit ettiği 6 farklı yarası türü olan *Akşamcı Yarası*, *Avrupa Yassı Burunlu Yarasa*sı, *Büyük Nal Burunlu Yarası*, *Cüce Yarası*, *Geniş Kanatlı Yarası* ve *Kahverengi Uzun Kulaklı Yarası* çeşitleri *Memeliler* başlığı altında sırasıyla 109.-113. maddeler arasında belirtilmiştir. Bununla birlikte hayvan türlerinin gerek halk

dilinde gerekse günlük yaşamda genel bir ad ile bilinmesi sebebiyle tarafımızca bütün hayvan türlerine karşılık gelen genel adların da Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları bulunarak ayrı bir başlık altında türlerin en başında belirtilmiştir. Bu sayede Pallas tarafından tespit edilen karşılıklar ile tarafımızca yapılan tespitler kıyaslanabilmiştir.

Türk veya Moğol dillerindeki karşılığına yer verilmeyen hayvan türleri olsa dahi, Pallas'ın derlediği 875 hayvan türünün tamamının Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları tarafımızca tespit edilmeye çalışılmış, herhangi bir dilde karşılığı bulunamayanlar Ø işareti ile belirtilmiştir. Türk dillerindeki karşılıklar tarihi ve modern olarak ikiye ayrılmak suretiyle incelenmiştir. Bununla birlikte hayvan türlerinin etimolojik sözlüklerdeki karşılıklarına da yer vermeye çalışılmıştır. Moğolcadaki karşılıklar ise tek bir maddede, mevcut Moğolca sözlüklerin taranması ile elde edilen verilere dayanmaktadır. Son olarak hayvan türlerinin Türkiye Türkçesi ağızlarında karşılıkları mevcut ise mutlaka belirtilmiştir. Bu sayede Türk ve Moğol dillerine ait tarafımızca yapılan tespitler ile Pallas'ın tespit ettiği hayvan adları karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda mevcut literatürün çok kapsamlı ve geniş olması sebebiyle, hayvan adlarına ilişkin verilerin elde edilmesi sıradan yöntemlerin kullanılmasıyla mümkün olsa dahi, daha fazla ve daha doğru verinin elde edilebilmesi için daha teknolojik yöntemlere başvurmak gerektiği anlaşılmıştır. Bu sebeple çalışmamızın inceleme kısmı için gerekli olan verilerin elde edilmesi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Hüseyin Akarslan'ın emek ve özveriyle özellikle çalışmamıza kolaylık sağlamak adına geliştirdiği TurkOCR adlı bir program sayesinde gerçekleşmiştir. Bu program ile dijital ortamda bulunan veriler hatasız bir şekilde taranabilmiştir. Tarama işlemi sonucunda elde edilen veriler yine program aracılığıyla dijital ortamda tasnif edilerek tüm verilerin dökümü alınmıştır. Böylece hayvan adlarının taranma işlemi daha kısa bir sürede tamamlanabilmiştir.

1. BÖLÜM

PETER SIMON PALLAS

Peter Simon Pallas *Zoographia*'nın ön sözünde her ne kadar kendisini zooloji araştırmalarına adanmış olduğunu söylese de diğer bilim dallarına yapmış olduğu katkılar yadsınamayacak ölçüdedir (ZRA I: V-XVIII). Pallas'ın özellikle dilbilim çalışmalarına büyük katkısı olmuştur. Aradan yaklaşık 250 yıl geçmiş olmasına rağmen onun, içerisinde önemli bilgilerin olduğu anlaşılan eserleri halen araştırılmaya devam edilmektedir. Pallas'ın *Zoographia*'sının dilbilimsel açıdan inceleneceği çalışmamızın Giriş bölümünde öncelikle Pallas'ın hayatı tüm yönleriyle ele alınmıştır.

Bu noktada iki temel eserden faydalanılmıştır. Birincisi V. Marakuev'in *Pyotr Simon Pallas Ego Jizn, Uçenie Trudy i Puteşestviya* isimli eseridir. Marakuev bu biyografik eserini 1877 yılında kaleme almıştır. Marakuev, Pallas'ın o zamana kadar basılmış olan tüm eserleri ile Pallas ile ilgili yapılmış çalışmalardan faydalanarak eserini hazırlamıştır. Eseri Pallas'ın hayatı, bilimsel çalışmaları ve seyahatleri olmak üzere üç temel bölümden oluşmaktadır. İkinci faydandığımız eser ise Folkward Wendland'ın 2 cilt halinde 1991'de Pallas'ın doğumunun 250. yılında yayımlanan *Peter Simon Pallas (1741-1811). Materialien einer Biographie. Teil I—II* isimli eseridir. Wendland'ın eseri 2 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm Pallas'ın yaşamı, kişiliği, bilimsel çalışmaları, bilimin gelişimindeki önemi, Alman-Rus kültürel ve bilimsel ilişkileri olmak üzere altı başlıkta ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Pallas'ın yayımlanmamış eserlerinin listesi, mektupları, tüm çalışmalarına ait bibliyografya, resimleri, haritaları, kişisel kayıtları ile soyağacı yer almaktadır. Wendland'ın çalışması Marakuev'inkine göre çok daha kapsamlıdır. Ancak her iki çalışmada da eksiklikler vardır. Marakuev Pallas'ın arşivlerde kalmış kendi çalışmalarına ulaşamamıştır. Wendland'ın ulaşamadığı Rus devlet arşivlerinde kalan çalışmaları ve yazışmaları mevcuttur (Marakuev 1877; Wendland 1992; Bartlett 1993).

Bununla birlikte Pallas'ın Rusça basılmış 1768-1774 yıllarını kapsayan ilk seyahat notları ile İngilizce ve Rusçasına ulaşılan 1793-1794 tarihli ikinci seyahat notlarından da faydalanılmıştır. Ayrıca yeri geldikçe Pallas ve eserleri hakkında yapılan diğer çalışmalar da kullanılmıştır.

1.1. HAYATI VE ESERLERİ

1.1.1. Çocukluğu ve Gençlik Yılları

Pallas 22 Eylül 1741 tarihinde Almanya'nın Berlin şehrinde dünyaya geldi. Babası Johannisburg Prusya'dandı. Paris'te tıp eğitimi aldıktan sonra Prusya ordusunda doktorluk yaptı. Berlin Tıp Akademisi'nde Profesörlük unvanını aldı ve farklı görevlerde bulundu. Sorumluluk sahibi ve bilgili bir adam olmasının yanı sıra yayımladığı pek çok bilimsel çalışma sayesinde iyi bir cerrah ve anatomi uzmanı olduğunu da kanıtlamıştı. Annesi Suzanne Leopard Fransız göçmen bir ailenin kızıydı. Paris'te doğmuştu. Pallas'ın ayrıca bir kız ve bir erkek kardeşi vardı (Marakuev 1977: 7).

Pallas 1754 yılına kadar eğitim hayatına evde özel dersler alarak devam etmiştir. Talihsiz bir şekilde ilk öğretmeninden zorbalık görmüş, ancak babasının dikkati sayesinde öğretmeni hemen değiştirilmiş ve eğitimine ara vermeden devam etmiştir. Çok yetenekli bir çocuktur ve babası eğitimine oldukça önem vermektedir. Özellikle yabancı dilleri öğrenmesi konusunda oldukça titiz davranmıştır. Bu nedenle, Pallas erken yaşlarda Latince, Fransızca, İngilizce ve Almanca yazabilmektedir. Yunanca o zaman çok yaygın olmamasına rağmen, bu dili de öğrenmişti. Bununla birlikte Pallas'ın Latin yazarlardan Romalı şair Publius Ovidius Naso ile düşünür ve oyun yazarı Lucius Annaeus Seneca'ya olan sevgisi ise ömür boyu devam etmiştir. Eserlerinin her birinde, özellikle bu saydığımız yazarlardan alıntılar yapmıştır. Bu kadar çok dil bilmesi onun yaptığı tüm çalışmalarda çağdaşlarından hep önde olmasına yardımcı olmuştur. Aldığı sağlam bir temel eğitim sayesinde daha çocukluk döneminde derin ve kapsamlı bir birikime sahipti. Bu da onun gelecekte yapacağı bilimsel çalışmalar için sağlam bir temel oluşturdu. Özellikle Almanca ifade gücü oldukça gelişmişti. 15 yaşında kaleme aldığı çalışmalarında kullandığı dil Alman yazarlar arasında nadir olarak rastlanan nitelikteydi. Hatta Rusça ve Tatarca da öğrenmişti. Bu yeteneğini *Zoographia* ve *Flora*'da hayvan ve bitkilerin Latincelerine ek olarak Rusya'da konuşulan diğer dillerdeki karşılıklarına da yer vermek suretiyle ne kadar ileriye taşıdığını da göstermiştir. Bu yöntemi ondan sonra gelen araştırmacılar da uygulamışlardır (Marakuev 1877: 8; Vermeulen 2013: 50).

Okulda gördüğü derslerden hoşlanmayıp bütün zamanını doğa tarihi çalışmaları ile geçirmiş, zoolojiye özellikle böceklerle büyük ilgi duyması sebebiyle entomoloji alanında

çalışmalarını sürdürmüştür. 1756 yılına ait henüz 15 yaşındayken tuttuğu notları, ne kadar başarılı olduğunu göstermektedir. Örneğin tırtılların yaşam tarzları, dönüşümleri, seslere duyarlılıkları hakkında çok doğru gözlemler yapmış, ayrıca kuşlar hakkında kendine ait sınıflandırma sistemini oluşturarak, otoritelerden bağımsız olarak hareket etmiştir (Marakuev 1877: 8-9).

1754 yılından 1758 yılına kadar Berlin Tıbbi-Cerrahi Koleji'nde eğitim gördü. Burada alanlarında isim yapmış bilim adamlarından dersler aldı. Örneğin botanik derslerini ünlü Alman botanikçi Johann Gottlieb Gleditsch'ten, anatomi derslerini ise ünlü Johann Friedrich Meckel'den almıştır. Pallas özellikle anatomi konusunda kendisini oldukça geliştirmiş ve anatomiye olan ilgisini ömrünün sonuna kadar sürdürmüştür. Burada ayrıca babasından da cerrahi konusunda dersler almıştır (Marakuev 1877: 9)

Genç Pallas 16 Ekim 1758 tarihinde Almanya Halle/Saale'de bulunan Friedrichs Üniversitesi'ne kaydoldu ve burada yaklaşık bir yıl boyunca J. A. Segner'den matematik ve fizik dersleri aldı, bu sırada şehrin çevresinde sık sık minereolojik araştırmalar yaptı. Daha sonra Berlin'e döndü ve 30 Nisan 1759'da ise Göttingen Üniversitesi'ne kayıt olarak, eğitimine burada devam etti. Burada fizyoloji, patoloji, kimya gibi dersler aldı. (Wendland 1992: 22, 24; Marakuev 1877: 9).

Pallas 1760 yılının Temmuz ayında eğitimini tamamlamak üzere Hollanda'da bulunan Leiden Üniversitesine gitti. Burada Hollanda'nın doğa tarihi ile ilgili araştırmaları ve koleksiyonları inceleme fırsatı buldu. Bu sayede Pallas'ın bilime olan tutkusu giderek alevleniyordu. Pallas aynı yıl 27 Aralık'ta parazit solucanlar ile ilgili *De infestis viventibus intra viventia* isimli doktora tezini savundu. Pallas bu sırada sadece 19 yaşında olmasına rağmen, doktora tezi doğa tarihi alanında önceki çalışmaların çok daha ötesinde bir çalışmaydı. Şöyle ki, bu konuda Carl Linneaus'un o zamana kadar getirmiş olduğu sınıflandırma sistemindeki hataları düzelterek, yeni bir sistem oluşturmuştur (Wendland 1992: 31; Marakuev 1877: 10; Slepko 2012b: 141; Sıtin 2014: 22-26).

1761 yılının Mayıs ayında İngiltere'ye gitmiş, burada İngiltere'nin ünlü bilim adamlarının doğa tarihi koleksiyonlarını ziyaret etmiştir. Ayrıca değişik deniz canlılarını toplayabilmek için İngiltere sahillerinde sık sık bulunmuştur. 1762 yılının Haziran ayına kadar İngiltere'de bulunmuş ve notlarında İngiltere'den ve insanlarından övgüyle bahsetmiştir. (Wendland 1992: 31-33; Marakuev 1877: 10-11).

Pallas babasının isteğiyle orduda doktor olarak görev yapmak üzere 12 Haziran 1762 tarihinde Hollanda üzerinden Berlin'e geri döndü. Oradan da ordunun bulunduğu Hollanda'ya gitmek zorunda kaldı. Savaşın kısa sürmesi sebebiyle istemeyerek katıldığı ordudan ayrılarak, tutkusu olan doğa tarihi araştırmalarına devam etmeyi planlıyordu. Ancak Berlin'e döndüğünde babası doktorluk yapmasını istiyordu. Pallas ise doğa araştırmalarına devam etti. Berlin'de 2 Ağustos 1762 ile 29 Temmuz 1763 tarihleri arasında yaklaşık bir yıl kadar kaldı. Bu süre zarfında böceklerle ilgili *Fauna Insectorum Marchica* isimli çalışmasını yayımlamak istemiş, ancak çalışması yayınevi tarafından basılmaya değer bulunmamıştır. Ancak bu çalışmasına ilişkin yayımladığı bir makalesinden eserinin böceklerin yaşamı ve yapısı hakkında değerli bilgiler içerdiği anlaşılmaktadır (Marakuev 1877: 11-12; Wendland 1992: 38-39)

Pallas 1763 Ağustos ayından 1766 yılının Kasım ayına kadar 3 yıldan fazla bir süre Hollanda Lahey'de yaşamıştır. Buraya babasından izin alarak gelmiştir. Amacı doğa tarihi araştırmaları yapmak ve Amerika gibi farklı coğrafyalara keşif gezilerine çıkmaktır. Hollanda böyle kapsamlı bir yolculuğa hazırlanmak için uygun bir ülkedir. Burada Pallas Londra ve Roma Kraliyet Bilim Akademilerine üye olmuştur. Burada pek çok koleksiyona rahatlıkla ulaşip inceleyebilmektedir. Ayrıca kendisine ait koleksiyonları da vardır (Marakuev 1877: 12; Wendland 1992: 32, 38-52).

Pallas Hollanda'da bulunduğu sırada 1766 yılında Avrupa'da ses getiren ilk büyük eseri olan *Elechus Zoophitorum* isimli çalışmasını yayımlamıştır. Pallas bu sırada 25 yaşındadır. Bu çalışmada farklı organizma gruplarının benzerlik derecelerini evrimsel bir görüş çerçevesinde açıklamıştır. Latince yazılan bu eser daha sonra Hollandaca, ardından Almancaya çevrilmiştir (Marakuev 1877: 13; Slepko 2012b: 141; Sittin 2014: 22-26). Bu çalışma, Linnaeus'un 1758 yılında yayımlanan *Systema Naturae* isimli çalışması ile yarışacak seviyede önemli olup bugün hâlen tartışılmaktadır (Jones 2011: 57). Pallas'ın aynı yıl yayımladığı *Miscellanea Zoologica* adlı çalışması onun ününe ün katmasını sağlamıştır. Pallas 1766 Aralık ayında babasının kendisini çağırması üzerine Berlin'e geri dönmüştür. Burada *Specilegia Zoologica* isimli bir önceki eserinin devamı niteliğinde olan zooloji koleksiyonunu içeren çalışmasını yayımlamış, 1767 yılında ise bu eserinin ilk dört cildini tamamlamayı başarak bilime çok değerli bir katkı sağlamıştır. Bu sırada babasının tıp ile ilgilenmesi konusundaki ısrarları da hâlen devam etmekte olup, bu çalışmalarının arasında babasının isteği üzerine bir de tıp alanında önemli bir eserin

İngilizceden Almancaya çevirisini yapmıştır. (Marakuev 1877: 13-14; Wendland 1992: 52).

1.1.2. Rusya'ya Gidişi ve Seyahatleri

Pallas Hollanda'da bulunduğu sırada Ümitbunru ve Hindistan'a keşif gezisine çıkmayı planlarken, 1767 yılında İmparatoriçe II. Katerina tarafından Rusya'ya İmparatorluk Bilimler Akademisi'ne doğa tarihi profesörü olarak davet edildi. Rusya İmparatorluğu'nun çeşitli bölgelerine düzenlenecek olan bilimsel bir keşif gezisine öncülük etmesi isteniyordu. Ancak Rusya'ya henüz davet edilmeden önce bile Avrupa doğa tarihi araştırmacıları arasında üst sıralarda yer almaktaydı (Marakuev 1877: 14; Jones 2011: 56).

Sibirya'yı keşfetmek için çıkılan bilimsel geziler II. Katerina döneminden önce ilk olarak Büyük Petro döneminde başlamıştır. Büyük Petro'nun Paris ziyareti sırasında Fransız Akademisi ondan Asya'yı Amerika ile birleştirme sorununu çözmesi için kuzeydoğu Sibirya'ya bilimsel bir keşif gezisi düzenlemesi gerektiğini belirtmiştir. Çünkü o zamanlar Asya ile Amerika arasında bir deniz olduğu henüz bilinmemekteydi. Büyük Petro bunun üzerine yurt dışından doğa tarihinin tüm alanları ile astronomi konusunda uzman olan ünlü Alman bilim adamı Daniel Messerschmidt'i yurt dışından çağırdı. Böylece Sibirya'yı keşfetmek üzere 1718 yılında ilk bilimsel geziye çıkan bilim adamı Messerschmidt olmuştur. 8 yıl boyunca Sibirya'yı dolaşmış, doğasını her açıdan incelemiş, astronomik incelemelerde bulunmuş, Moğol ve Tangut dillerini yerinde inceleyerek, bu dillerde yazılmış eserleri St. Petersburg'a getirmiştir. Messerschmidt'in Sibirya'yı anlatan Latince hazırlanmış bir çalışması bulunmaktadır. Ancak Büyük Petro'nun ölümü ile çalışmaları yarım kalmıştır. Bu arada I. Katerina zamanında Bering boğazı keşfedilmiş, böylece Asya ile Amerika kıtalarının birbirinden ayrılma sorunu da sona ermiştir. Anna İvanovna'nın hükümdarlığı sırasında, Büyük Petro'nun başlattığı çalışmalara yeniden başlanmış, Johann Georg Gmelin öncülüğünde Kamçatka'ya bilimsel keşif gezisi düzenlenmiş ve tam 10 yıl sürmüştür. Gmelin, keşif gezisinden dönüşünde 1747'de *Flora Sibirica* adlı eserini yayımlamıştır. Bu geziler sayesinde Sibirya'nın doğusu ile kuzeyi hakkında var olan coğrafi, zoolojik ve botanik bilgilerin genişletilmesi sağlanmıştır (Marakuev 1877: 14-16).

Daha sonra II. Katerina zamanında I. Petro ile başlayan çalışmaların bitirilmesine karar verilmiş, bu amaçla çeşitli bilim adamları ülkeye davet edilmiş, doğa tarihi araştırmaları için Pallas uygun bulunmuştur. 30 Nisan 1767 tarihinde Pallas Rusya Bilimler Akademisi'nin davetini kabul ederek, St. Petersburg'a gelmiştir (Marakuev 1877: 16). 1768-1774 yılları arasında Rusya'nın daha önce gidilmemiş bölgelerine gerçekleştirilen keşif gezilerinden birine öncülük etmiştir. Çok sayıda gruba ayrılan araştırmacılar farklı yönlerde doğru ilerlemişlerdir. Pallas'ın öncülük ettiği grup, Samara bölgesinden başlayarak İdil Nehri'nin ortasından Orenburg'a doğru oradan da Ural dağları ve Sibirya'nın ötesine yolculuk etmiştir. Bu bilimsel gezilere Rus bilim adamlarından ziyade çoğunlukla yabancı, özellikle Alman araştırmacılar katılım sağlamış, hatta bu gezilere öncülük etmişlerdir. Amaçları bu bilinmeyen coğrafyayı haritalandırmak, sistematik şekilde bitki örtüsü ve hayvan topluluklarını incelemek, doğal kaynakları, su kaynaklarını, bölgenin hava koşullarını tespit etmek, yerleşim alanlarını belirleyerek, buradaki ekonomik faaliyetleri, halkın tarım, hayvancılık gibi geçim yolları ile üretim şekillerini, gelenek ve göreneklerini, karşılaşılan hastalıklar ile uygulanan tedavi yöntemlerini belirleyerek, tüm bu gözlemleri kayıt altına almaktır. Ayrıca bilim adamları karşılaştıkları böcek, kuş, balık gibi pek çok hayvan türü ile bitki türünü ve değerli olabilecek her şeyi Rusya Bilimler Akademisi'nin koleksiyonuna dâhil etmek üzere getirmişlerdir (Vermeulen 2013: 51-56; Moon 2010: 211; Ruane 2015: 61; Parker 1973: 62-115; Slepko 2012: 141-145; Bartlett 1993: 275-276; Starodubtseva 2015: 71-74; Sarmurzina 2018: 98-99).

Pallas, ilk gezisi sonrası yaptığı çalışmalar ile bilim dünyasına önemli katkılarda bulunmuştur. İlk olarak gezi boyunca tuttuğu notlarını 1771-1776 yılları arasında 3 cilt halinde Almanca olarak *Reise durch verschiedene Provinzen des Russischen Reichs* adıyla yayımlamıştır. Rusça olarak 1773-1788 yılları arasında 3 cilt 5 kitap ve bir atlas olarak *Putesestvie Po Raznim Provinntsiyam Rossiyskoy İmperii* adıyla yayımlamıştır (Wendland 1999: 525). Gezi boyunca gözlemlediği bitki türlerinden elde ettiği verileri derleyerek *Flora Rossica seu stirpium Imperii Rossici per Europam et Asiam indigenarum descriptiones* isimli 2 ciltlik çalışmasını 1789-1790 yılları arasında bilim dünyasına sunmuş, ardından *Plantae selectae rossicae* adlı bazı bitki türleri ile alakalı bir çalışma yapmış, ancak yayımlamamıştır (Slepko 2012a: 134). Moğol halkları ile ilgili olan *Sammlungen historischer Nachrichten über die mongolischen Völkerschaften*

(Bundan sonra Sammlungen) isimli çalışması ise 1776-1801 yılları arasında St. Petersburg Bilimler Akademisi tarafından 2 cilt halinde yayımlanmıştır (Wendland 1999: 525).

1793-1794 yılları arasında Rus coğrafyasına ikinci bir keşif gezisine daha çıkmıştır. Bu kez İdil'den aşağıya doğru Kuzey Kafkasya bozkırlarına doğru ilerleyerek, Kırım yarımadasına geçmiştir. Bu kez Pallas her gördüğü detayı not etmiş ve bir önceki gezisinden bu yana gerçekleşen değişikliklerden de notlarında bahsetmiştir (Moon 2010: 221-231; Parker 1973: 10).

1.1.3. Kırım'daki Yaşamı, Berlin'e Dönüşü ve Ölümü

Seyahat etmek Pallas'ın sağlığını büyük ölçüde bozmuştur. Çıktığı ikinci yolculuk sırasında soğuk suya düşmüş ve bu durum Pallas'ın sağlığında oldukça kötü izler bırakmış, kendisini fiziksel ve ruhsal olarak yorgun hissetmeye başlamıştır. Bu nedenle uzun süredir devam eden arzusunu yerine getirmeye karar vermiş ve emekli olup Kırım'ın Simferopol şehrine yerleşmiştir. Burada bir yandan tarımsal faaliyetlerde bulunurken bir yandan da bilimsel çalışmalarına devam etmiştir. Ayrıca Kırım yarımadasının keşfedilmemiş yerlerini de pek çok kez ziyaret etmiştir. (Marakuev 1877: 20-21).

Pallas'ın aile hayatı neredeyse bilinmemektedir. Çünkü çağdaşları onun çalışmalarına odaklandıkları için özel hayatını gözden kaçırmışlardı. Ancak Pallas'ın iki kez evlendiğini biliyoruz. İlk olarak 1767'de evlendi. İlk eşi ona Sibiryaya gezisinde eşlik etmişti. Ancak ilk eşi 1782'de öldü ve ardında dört yaşında bir kız çocuğu bıraktı. Pallas 1786'da ikinci kez evlendi. Bu evliliğinden çocuğu olmadı. İkinci evliliğini de bitiren Pallas, Kırım'da çoğunlukla üzüm bağlarının yetiştirilmesiyle uğraştığı Sudak Vadisi'nde yaşadı ve karısına Simferopol'de bir mülk ve bir ev verdi. Kızı, Rus bir general ile evliydi, ancak savaşta yaralandı ve bir süre sonra yaraları sebebiyle öldü. Pallas'ın kızı dul kalınca, tek oğluyla 1805'te Kırım'a Pallas'ın malikânesine taşındı (Marakuev 1877: 21).

Pallas Kırım ve Kafkasya'ya yaptığı gezileri sonucunda elde ettiği malzeme ile Tavriçeskiy Oblastı'nın fiziki ve topografik yapısı ile ilgili kitabını Fransızca olarak yayımlamış, bu çalışması daha sonra *Kratkoe Fiziçeskoe i Topogrofiçeskoe Opisanie Tavriçeskoy Oblasti*, (Perevedennoe: İvanom Rijskim) adıyla 1795 yılında Rusçaya

çevrilmiştir. Daha sonra ikinci gezisine ait seyahat notlarını Almanca olarak *Bemerkungen auf einer Reise in die südlichen Statthalter-schaften des Russischen Reichs in den Jahren 1793- 1794* adıyla 1799 yılında yayımlamış olup, bu çalışması Fransızca olarak *Voyages de M. P. S. Pallas, en differentes provinces de l'empire de Russie, et dans l'asie septentrionale, traduits de l'allemand par Gauthier de la Peyronie* adıyla 3 cilt halinde 1788-1793 yılları arasında Paris'te yayımlanmıştır. İngilizcesi ise 2 cilt olarak *Travels Through the Southern Provinces of The Russian Empire* adıyla Londra'da yayımlanmıştır. Rusçasının yayımlanması 1999 yılını bulmuş ve *Nablyudeniya Sdelanniye Vo Vremya Putesestviya Po Yujnim Namestniçestvam Russkovo Gosudarstva v 1793-1794 Godah* adıyla Nauçnoe Nasledstva serisinin 27. sayısında yayımlanmıştır. Kırım'da kaldığı süre boyunca *Zoographia-Rosso-Asiatica* isimli hayvan türlerine ilişkin 3 ciltlik çalışmasını da tamamlamaya çalışmıştır (Slepko 2012b: 144; Wendland 1999: 530)

Sonunda Pallas Kırım ve Rusya'yı sonsuza dek terk etmeye karar verdi. Kırım'daki mülklerini yok pahasına sattı ve kızıyla birlikte 1810 yılında Berlin'e gitti. Bu kararı almasının nedeni, onu bu kadar büyüleyen Kırım'ın sağlığına hiç iyi gelmemiş olmasıydı. Ayrıca bu bölgede Tatarlarla sürekli çatışmalar yaşanıyordu. Bununla birlikte *Zoographia*'nın basımı da bir türlü gerçekleşmiyordu. Berlin'de eserinin yayımlanması çalışmaları ile kişisel olarak ilgilenmeye karar verdi. 42 yılın ardından memleketine döndü ve burada genç doğa bilimcilerle tanıştı. Ancak sağlığı kötüye gidiyordu ve birkaç ay içerisinde öleceğini hissetmişti. Arkadaşlarına veda mektupları yolladı. Kendisini ölüme hazırlıyordu. Ülkesine dönüşünden bir yıl sonra 1811 yılının Eylül ayında vefat etti (Marakuev 1877: 24-25; Wendland 1992: 327-342).

İsteği üzerine mezarının üzerine adı, doğum ve ölüm tarihlerinin yazılı olduğu basit bir taş yerleştirildi. Ancak çalışmalarıyla tarihe adını yazdırmayı başardı. Çağdaşları Fransız doğa bilimci George-Louis Leclerc, de Buffon ve İsveçli biyolog Carl Linneaus'tan her zaman saygı gördü ve çalışmaları övgüyle karşılandı. Hermitage Müzesi için İmparatoriçe tarafından büyük bir koleksiyonu satın alındı. Değerli eserleri barındıran kütüphanesini sattı. Berlin'deki arkadaşlarına bazı böcek, kuş ve bitki koleksiyonlarını bağışladı (Marakuev 1877: 25)

1.2. PALLAS'IN BİLİME KATKILARI VE ESERLERİ

Pallas çok yönlü çalışmaları sayesinde yalnızca doğa bilimlerine değil, dilbilimi, etnografya, jeoloji gibi bilimin hemen hemen her alanına katkı sağlamayı başarmış çağının çok ötesinde bir bilim adamıdır. Önemli çalışmaları tek tek bilim dallarına ayrılarak aşağıda sıralanmıştır.

Zoooloji alanındaki çalışmaları:

- *Dissertatio medica inauguralis de infestis viventibus intra viventia*, Leiden, 1760.
- *Elenchus Zoophytorum*, 1766.
- *Miscellanea Zoologica*, 1766.
- *Specilegia Zoologica* (1767—1780)
- *Zoographia-Rosso-Asiatica* (1811)

Botanik alanındaki çalışmaları:

- *Flora Rossica seu stirpium Imperii Rossici per Europam et Asiam indigenarum descriptiones, I-II* (1789-1790)
- *Plantae selectae rossicae* (Yayımlanmamıştır)

Gezi notları:

- *Reise durch verschiedene Provinzen des Rußischen Reichs* (1771—1776)
- *Bemerkungen auf einer Reise in die südlichen Statthalter-schaften des Russischen Reichs in den Jahren 1793- 1794* (1799)

Etnografya alanındaki çalışmaları:

- *Sammlungen historischer Nachrichten über die Mongolischen Völkerschaften* (1776); 1801)

Dilbilim alanındaki çalışmaları:

- *Sravnitelniye Slovari Vseh Yazıkov İ Nareçiy Sobrannıye Desnitseyu Vsevisoçayşey Osobı* (İmparatoriçe Hazretlerinin Kendi Eliyle Topladığı Bütün Dil ve Lehçelerin Karşılaştırmalı Sözlükleri), I-II-III (1787-1789)

Pallas, o dönem hazırlanmakta olan karşılaştırmalı sözlük çalışmaları ile ilgili malzemelerin toplanması, sistemli bir şekilde düzenlenmesi ve neşredilmesinde önemli

bir yere sahiptir (Kononov 2009: 69). Rusça adıyla *Sravnitel'nie slovari vseh yazikov i nareçiy, sobrannye desnitseyu Vsevisoçayşey osobi* isimli sözlüğü bilim dünyasında şöhrete kavuşmasını sağlamıştır. Bu eser 200 dünya dilinin karşılaştırıldığı, çok dilli sözlüklerin öncüsü olarak kabul edilen, dilbilim ve Türkoloji tarihinin çok önemli bir kaynağıdır (Durmuş 2014: 36-37).

Pallas'ın sözlüğünde 285 madde başı sözcük bulunmaktadır. Madde başları Rusça olup tematik olarak sıralanmıştır. Diğer 200 dildeki karşılıklar ise her bir sözcüğün altında belirtilmiştir. Bu çalışmanın Türkoloji açısından değerli olmasının sebebi Türkçe dâhil 19 Türk lehçesinin sözlükte yer almasıdır (Durmuş 2014: 37-38). Pallas sözlüğünde her bir dili belli bir dil grubuna dâhil ederek önsözünde tek tek dil gruplarının hangi maddeler arasında karşılıklarının verildiğini izah etmiştir. 1787 yılında yayımlanan ilk ciltte Avrupa ve Asya dilleri yer alırken, 1789'da basılan ikinci cilde Afrika ve Amerika dilleri de dâhil edilmiştir (Kononov 2009: 105). Pallas'ın bu çalışmasında bazı dil, lehçe ve ağızlarda bulunan sözcükler, tarihte ilk defa bu sözlükte kayda geçirilmiş olup, bu açıdan alanında ilk ve tek olarak değerlendirilmektedir (Şahin, 2015: 75).

1.3. PETER SIMON PALLAS VE ESERLERİ HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Peter Simon Pallas'ın hayatı ve eserleri hakkında bugüne kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Biyografik çalışmalar içerisinde önemli sayılabilecek ve ilk çalışmalardan biri olan V. Marakuev'in 1877 yılında Moskova'da yayımladığı *Pyotr Simon Pallas Yivo Jizn Uçenie Trudıy i Puteşestviya* isimli çalışması Pallas'ın ölümünün üzerinden çok fazla vakit geçmeden yayınlanmış, Pallas'ı bizzat tanıyan kişilerin fikir ve beyanlarını içeren ve Pallas'ın karakterini ve dünya görüşünü anlayabilmemiz açısından önemli olan eserlerden birisidir. Biyografi çalışmalarının en önemlisi Alman yazar Folkward Wendland'ın 1992 yılında iki cilt halinde yayımladığı *Peter Simon Pallas (1741-1811) Materialien einer Biographie* isimli eseridir. Çalışmanın ilk cildinde Pallas'ın hayatı, eserleri, Rusyadaki yaşamı, bilimsel gezileri, bilime katkıları çok kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Pallas'ın soyağacı da eserde yer almaktadır. Eserin ikinci cildinde Pallas'ın bilimsel çalışmaları 200 farklı başlık altında belirtilmiştir.

Pallas'ı ve çalışmalarını doğrudan ele alan biyografi niteliği taşıyan önemli çalışmalardan birisi de 2013 yılında yayımlanan Hans F. Vermeulen'e ait "Peter Simon Pallas Und Die Ethnografie Sibiriens Im 18. Jahrhundert" isimli makaledir.

Pallas'ın gerçekleştirdiği iki farklı gezisine ilişkin gezi notları çeşitli dillerde yayımlanmıştır. Ancak Pallas'ın 1793 ve 1794 yıllarına ait ikinci gezisinin notları Rusça olarak ancak 1999 yılında derlenerek bilim dünyasına sunulabilmiştir. N. K. Tkaçeva tarafından B. V. Levşin'in editörlüğünde sunulan *Nauçnoe Nasledstvo Petr Simon Pallas* isimli eser, Pallas'ın 1793-1794 yılları arasındaki gezisine ait verileri içermektedir. Bu eserin sonunda adlar dizini ile coğrafi şekiller ve yer adları dizini bulunmaktadır. Bu sebeple söz varlığı incelemeleri açısından değerli bilgiler içermektedir.

Pallas'ın hayatı ve eserleri üzerine yazılmış tez çalışmaları da bulunmaktadır. Bunlardan birisi 1973 yılında ABD'de yayımlanmış Pallas'ın hayatını gezi çalışmalarını ve bilime katkılarını konu alan Robert C. Parker'ın *Contributions of Peter Pallas to Science and Exploration in Russia* isimli master tezi ile 2014 yılında Moskova'da yayımlanan Pallas'ın karşılaştırmalı sözlüğünde yer alan Çuvaşça malzemeye dayanarak 18. yüzyıl Çuvaşçasının dilbilimsel değerlendirmesini içeren *Otrazheniye Dialektykh Osobennostey v Staropis'mennih Pamyatnikah Chuvashskogo Yazıka XVIII Veka (Na Materiale Slovarya Pallas)* isimli doktora çalışmasıdır. Bu tez çalışmaları dışında doğrudan Pallas'ı ve eserlerini konu alan başka bir tez çalışması bulunmamaktadır. Bununla birlikte Ryan Jones'un 2008 yılına ait *Empire of Extinction: Nature and Natural History in the Russian North Pacific* isimli doktora tez çalışması doğrudan Pallas ile ilgili olmasa da özellikle Pallas'ın gezileri ile ilgili çok değerli ve kapsamlı bilgiler içermektedir. Bununla birlikte Jones'un ayrıca bir makalesi bulunmaktadır. "Peter Simon Pallas, Siberia and the European Republic of Letters" isimli çalışma *Studies in the History of Biology* isimli derginin Pallas'ın ölümünün 200. yılı vesilesiyle yayımlanan 2011 yılının 3. sayısında çıkmıştır.

Pallas'ın katkıda bulunduğu bilim dalları esas alınarak Pallas hakkında yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi A. K. Sıtın'ın ilk kez 1997 yılında Rusça yayımladığı *Botanik Pyotr Simon Pallas* isimli eseridir. Bu eserde Pallas'ın hayatı, gezileri, özellikle botanik bilimine sunduğu katkılar ile Pallas'ın tespit ettiği bitki türlerinin listesi detaylı olarak ele alınmıştır.

Pallas'ın katkıda bulunduğu herhangi bir bilim dalını temel alarak onun hakkında yazılmış pek çok makale bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en kayda değer olanları Rusya'da yayınlanan *Studies in the History of Biology* isimli derginin Pallas'ın ölümünün 200. yılı vesilesiyle yayımladığı 2011 yılının 3. sayısında yer almaktadır. Derginin bu sayısı Pallas'a adanmış olup, dergi Pallas ve eserleri hakkında birbirinden farklı alanlarda çalışma yapan pek çok araştırmacıya ait bir dizi makaleyi içermektedir. Ayrıca bu derginin başka sayılarında da Pallas ve çalışmalarına dair zaman zaman çeşitli makaleler yayımlanmaktadır. Bu çalışmalar Pallas'ın özellikle botanik ve zooloji bilim dallarına olan katkısı açısından oldukça değerli bilgiler içermektedir.

Pallas ile ilgili detaylı bibliyografya Folkwart Wendland ile A. K. Sytin'in eserlerinde yer almaktadır. Ancak bu eserlerde bahsedilmeyen Pallas'ın kendi çalışmaları ile Pallas hakkında yapılan çalışmalar Lev J. Borkin tarafından *Studies in the History of Biology* dergisinin 2011 yılına ait 3. sayısında "Some additions to the bibliography of Peter Simon Pallas" adı ile yayımlanmıştır. Pallas'ın paleontoloji alanına yaptığı katkılara ilişkin Irida Starodubtseva ve Alexander S. Alekseev'in "History of Russian Paleontology, Peter Simon Pallas (1741-1811)" adlı makalesi dikkate değer çalışmalardandır. Pallas'ın biyoloji bilimine yaptığı katkılara ilişkin yapılan önemli bir çalışma da David Moon'un 2010 yılında *Slavonic and East European Review* adlı dergide çıkan "The Russian Academy of Sciences Expeditions to the Steppes in the Late Eighteenth Century" adlı makalesidir. Bu çalışma doğrudan Pallas ile ilgili olmasa da Pallas ile ilgili bahsedilmesi gereken dikkate değer çalışmalardan birisidir. Pallas keşif gezileriyle coğrafya alanına da değerli katkılar sunmuştur. James R. Masterson ve Helen Brower 1947 yılında *The Pacific Northwest Quarterly* dergisinin Ocak sayısında yayımladıkları "Bering's Successors, 1745-1780: Contributions of Peter Simon Pallas to the History of Russian Exploration toward Alaska" isimli makalelerinde Pallas'ın bu alana katkılarını detaylı şekilde incelemişlerdir.

Pallas gezileri sayesinde Rus coğrafyasında yaşayan pek çok halkın kültürünü tanımış ve eserlerinde özellikle gezi notlarında bu hususlardan bahsetmiştir. Pallas'ın kültür çalışmalarına katkılarına ilişkin yapılan çalışmalardan bir tanesi V. M. Antolinovskaya ve T. Y. Stupina'ya ait "Cultural Overview of Interactions Between Native Population and Migrations in Siberian in the 18th Century (Based on P. S. Pallas Works)" isimli makaledir. 2014 yılında *In the World of Scientific Discovery* isimli dergide

yayımlanmıştır. Burada yerli halk ile göçmenler arasındaki etkileşime dair Pallas'ın çalışmalarında bulunan veriler incelenmiştir.

Pallas'ın dilbilim alanına yaptığı katkıların araştırmacılar tarafından derlendiği ve bilim dünyasına tanıtıldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlar içerisinde en önemlilerinden ve bizim çalışmamıza da Yakutça açısından önemli katkılar sunan makalelerden birisi olan L. Karoly'nin 2008 yılında yayımladığı “Yakut names for animals in Pallas's *Zoographia*” adlı makalesidir. Burada yazar *Zoographia-Rosso-Asiatica* isimli eserinde bulunan Yakutça hayvan adlarını incelemiştir. Karoly burada Pallas'ın çalışması hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, sadece hayvan adlarının bir listesini sunmuş, adların etimolojik izahatlarını sonraki çalışmalarında ele alacağını belirtmiştir (Karoly, 2008: 296).

Pallas'ın botanik ile ilgili eseri *Flora Rossica*'sında yer alan Çuvaşça bitki adları, U. Bläsing tarafından 2007 yılında sunulan “The Chuvash Plant names in Peter Simon Pallas” adlı bildiride incelenmiştir. Bläsing bu çalışmasında Pallas'ın *Flora Rossica*'sında yer alan Çuvaşça birkaç bitki adı ile ilgili değerlendirmelere yer vermiştir.

Bir başka önemli çalışma ise Istvan Kecskemeti'ye ait *Index to P. S. Pallas "Zoographia"* (bundan sonra *Index*) isimli çalışmadır. *Studia Orientalia* serisinin 1968 yılının 38/4 sayısında çıkmıştır. Bu çalışma *Zoographia*'daki hayvanların biyolojik sınıflandırması ile eserde geçen hayvan adlarının Pallas tarafından belirtilen dillerdeki karşılıklarının listesini içermektedir.

Flora Rossica isimli eserin indeksini ise Von Bodo Fehling 1982 yılında yapmıştır. “Index zu P. S. Pallas' 'Flora Rossica'” isimli çalışma *International Journal of Uralic and Altaic Studies* isimli dergide yayımlanmıştır. Burada Fehling bitki adlarının Pallas tarafından sunulan çeşitli dillerdeki karşılıkları ile bitkilerin bilimsel sınıflandırmasına yer verilmiştir. Bu Kecskemeti ve Fehling'in çalışmaları özellikle dil konusunda araştırma yapanlara yol gösterici nitelikte olmuştur.

Pallas'ın tüm çalışmalarının temelini Rusya'nın keşfedilmemiş coğrafyalarına yapmış olduğu iki farklı gezisi oluşturmaktadır. Bu gezilerden ilki, Moğolların batı grubuna mensup halklarından olan Kalmuklar hakkında oldukça önemli veriler içermektedir. Pallas, bu ilk gezisi sırasında derlediği bilgilerin bir kısmına dayanarak, *Sammlungen historischer Nachrichten über die Mongolischen Völkerschaften in einem ausführlichen*

Auszuge (bundan sonra *Sammlungen*) isimli eserinde Kalmuklardan ayrı bir başlık altında bahsetmiştir. *Sammlungen*'de yer alan bu kısım, Mustafa Rahmi Balaban tarafından 1927 yılında eski harflerle Türkiye Türkçesi'ne aktarılmıştır (Tan 2018: 168). Rahmi'nin bu çalışmasını günümüz Türkçesine aktaran isim ise Bünyamin Tan'dır. "Mustafa Rahmi'nin Pallas'ın Eserinden Bir Çevirisi: Kalmuk Türkleri" adlı makale *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*'nin 62. sayısında 2018 yılında yayımlanmıştır. Pallas'ın *Sammlungen*'i dilbilim ve kültür çalışmaları açısından oldukça önemli veriler içermekte olup, detaylı incelenip bilim dünyasına kazandırılması gereken çalışmalardan bir tanesidir.

Pallas'ın dilbilim alanına sunduğu katkıların en önemlisi hiç kuşkusuz 4 cilt halinde yayımladığı *Karşılaştırmalı Sözlük* çalışmasıdır. Bu değerli sözlük ile ilgili Türkiye'de ilk çalışma yapan isim Oğuzhan Durmuş olmuştur (Durmuş, 2016). 2014 yılında basılan *18. yüzyıl Çuvaşçasının Söz Varlığı* isimli çalışmasında Pallas ve sözlüğü hakkında detaylı bilgilere yer vermiştir. Daha sonra Erdal Şahin 2015 yılında yayımlanan "Pyotr Simon Pallas'ın *Sravnitel'nie slovari vseh yazikov i nareçiy, sobrannye desnitseyu Vsevisoçayşey osobi* (İmparatoriçe Hazretlerinin Kendi Eliyle Topladığı Bütün Dil ve Lehçelerin Karşılaştırmalı Sözlükleri) Adlı Eserinde Türk Lehçeleri ve Ağızları" isimli makalesinde, Pallas ve çalışmalarının yanı sıra sözlükte bulunan Türk lehçe ve ağızlarına dair detaylı değerlendirmelere yer vermiştir.

Türkiye'de son yıllarda Pallas ve eserleri hakkında yapılan çalışmalardan birisi de Şima Doğan Balcı'nın *Türkbilig* dergisinde 2020 yılında yayımlanan "P. S. Pallas'ın 'Zoographia-Rosso-Asiatica' Adlı Eserinde Hakas Ağızlarına Ait Hayvan Adları" isimli makalesidir. Bu çalışma Hakasça hayvan adlarının listesini içermektedir.

Bunlar dışında Pallas'ın çalışmalarından faydalanan az sayıda araştırmacı bulunmakla birlikte, Pallas'ın derlediği hayvan adlarını tek başına inceleyen herhangi bir bilimsel çalışma da bulunmamaktadır. Bu nedenle konunun derinlemesine araştırılarak bilim dünyasının istifadesine sunulması zaruri bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. BÖLÜM

ZOOGRAPHIA ROSSO-ASIATICA

Pallas, 1741 yılında Almanya Berlin’de doğmuş olmasına rağmen bir bilim adamı olarak araştırmalarının çoğunu o dönemin Rus İmparatorluğu’nda gerçekleştirdi. Zoolog ve bitki bilimci olan Pallas, 1768 yılında İmparatoriçe II. Katerina tarafından Rusya Bilimler Akademisi’ne araştırmacı olarak davet edildi. Rusya Bilimler Akademisi tarafından 18. yüzyıl boyunca Rusya’nın çeşitli bölgelerine gönderilen çoğunluğu doğabilimcilerden oluşan pek çok araştırmacı bulunmaktaydı. Bu kişilere asıl araştırmalarından bağımsız olarak “bütün yabancı dillerden örnekler toplamak” görevi de verilmişti. Bu araştırmacılardan bir tanesi de Peter Simon Pallas’tı. Toplam yedi yıl boyunca iki farklı rotaya gerçekleştirdiği bilimsel gezileri neticesinde topladığı birbirinden değerli malzemeler ile sadece zooloji, botanik, jeoloji gibi doğabilimleri alanlarında önemli çalışmalar yapmakla kalmayıp, lengüistik, etnografya, tarih gibi bilim dallarına da çok değerli katkılar sunmayı başarmıştır (Kononov: 59-60; Moon 2010; Ruane 2015; Parker 1973).

Böylece Pallas keşif gezilerinden elde ettiği hayvan türlerine ilişkin verileri derleyerek *Zoographia* ’yı yayımlamıştır. Bu çalışmasında kendisinden önce yapılmış çalışmaların üzerine kendi gözlem ve bulgularını ekleyerek, kapsamlı bilimsel bir çalışma ortaya koymayı başarmıştır. İlk bakışta kendisinden önce gelen araştırmacıların (Ammar, Gmelin, Messerschmidt vb.)¹ çalışmalarına benzer bir çalışma ortaya koymuş gibi görünse de, aslında her bir hayvan türünü çok detaylı bir şekilde tarif etmiş, aynı zamanda her bir türün renkli resimlerine yer vermiştir. Bu özellikleri ile *Zoographia* benzerlerinden çok daha fazla ilgi görmüş ve takdire şayan bir çalışma haline dönüşerek, kendisinden önceki çalışmaların önüne geçmeyi başarmıştır.

Bu eserin bizim açıımızdan dikkat çeken en önemli özelliği ise; Latince yazılmış olmasına rağmen her bir hayvan türünün, farklı dillerdeki adlandırmaları ile verilmiş olmasıdır. Bu

¹ Rusya Bilimler Akademisince 18. yy. boyunca pek çok araştırmacı Rus coğrafyasını keşfetmek üzere bilimsel keşif gezilerine gönderilmiştir. Hangi araştırmacının hangi tarihler arasında, hangi coğrafyayı keşfetmek üzere bilimsel geziye gönderildiğine dair ayrıntılı liste için bk. (Parker 1973: 191-193).

diller arasında İngilizce, Almanca Fransızca gibi batı dilleri ile Slav dilleri bulunmaktadır. Pallas, kayıt altına aldığı her bir hayvan türünün, gezileri sırasında karşısına çıkan Tatarlar, Yakutlar, Moğollar, Kırgızlar gibi pek çok halk tarafından nasıl adlandırıldıklarına da yer vermiştir (Kecschemeti 1968; Fehling 1982).

Pallas bu keşif gezileri sırasında 18. yüzyıl Rus coğrafyasında karşılaştığı bitki türlerini de derlemiş ve 1789-1790 yılları arasında 2 cilt halinde Latince olarak Flora Rossica isimli eserini de yayımlamıştır. Pallas bu eserinde de tıpkı *Zoographia*'da olduğu gibi her bir bitki türünün farklı dillerdeki karşılıklarına yer vermiştir. Bu diller içerisinde Tatarca, Moğolca, Kırgızca, Tunguzca gibi pek çok dil ile bu dillerin çeşitli lehçe ve ağızları da bulunmaktadır. Bu özellikleri ile Pallas'ın Flora Rossica isimli eseri, ayrıca detaylı bir şekilde incelenmesi gereken önemli bir çalışmadır.

Aslında Pallas'ın bu iki eserinde de yerel kullanımları vermesindeki amaç; eserlerini inceleyen araştırmacıların benzer bitki ve hayvanları bilimsel adları ile tanımlarını sağlamak ve aynı zamanda Rus coğrafyasında var olan bitki ve hayvan türlerinin Rus İmparatorluğu sınırlarının ötesinde de var olabileceğini bilerek, her bir türün çok daha geniş bir bitki ve hayvan ailesinin parçası olduğunu göstermektir (Moon 2010; Ruane 2015; Parker 1973).

Pallas *Zoographia*'da toplam 875 farklı hayvan türüne yer vermiştir. Bunlardan 153 memeli türü eserin ilk cildinin birinci yarısında tanımlanırken, birinci cildin ikinci yarısı ile ikinci cildin tamamında 426 farklı kuş türü anlatılmıştır. Eserin üçüncü cildinde ise 55 farklı sürüngen türü ile 241 farklı çeşit balık türü tanımlanmıştır.

Pallas türleri izah ederken; ilk olarak türün Latince karşılığını vermiş, daha sonra batı dillerindeki karşılıkları, ardından Slav dillerindeki ve en sonda ise yerel karşılıkları belirterek, türün biyolojik açıklamasını yapmıştır. Her bir türün izahatını yukarıda açıklanan şekilde tür ve sınıflara ayırmak suretiyle madde madde yapmıştır.

Bizim açımızdan önemli olan *Zoographia*'da bulunan yerel adlandırmalardır. Pallas, hayvan adlarının Sibiry coğrafyasında konuşulan pek çok dildeki karşılıklarına yer vermiştir: *Tungusis*, *Ostiacis*, *Lamutis*, *Baschkiris*, *Cumuccis*, *Jacutis*, *Kirgisis*, *Nogajicis*... vb. Ancak bizim çalışmamıza konu olan diller, Altay dil birliği içerisinde yer alan Türk dilleri grubuna mensup 35 farklı dildir. Pallas *Zoographia*'da 35 farklı Türk diline ait hayvan adlarını her bir türün altında belirtmeye çalışmıştır. Her tür için her dilde

bir karşılık belirtilmese de bu eserde en çok örnek verilen dil hiç kuşkusuz Türkçedir. Ayrıca *Zoographia*'da Altay dil birliğine mensup Moğol dillerinde verilen karşılıklar da etimolojik ve semantik izahatlar sırasında bahsedilmesi gereken durumlar olabileceği gözönüne alınarak, bu çalışmanın konusuna dâhil edilmiştir. Burada Pallas'ın belirttiği *Mongolis*, *Calmuccis*, *Buraetis*, *Mongolo-Dauuris* olmak üzere 4 farklı Moğol dili bulunmaktadır. Dil sayısı Türkçe kadar çok olmasa da Moğolcada verilen örnek sayısı kayda değer miktardadır.

2.1. HAYVAN ADLARI KONUSUNDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışmamızın konusu 18. Yüzyıl Rusyasında mevcut olan Türk ve Moğol dillerine ait hayvan adlarına ilişkin bir söz varlığı incelemesi olduğu için burada hayvan adlarına ilişkin daha önce yapılmış olan çalışmalardan bahsetmemiz gerekmektedir. Öncelikle şunu söylemek gerekir ki, bizim çalışmamızdan önce hayvan adları konusunda yapılmış bütünsel ve kapsamlı çalışmalar oldukça azdır.

Bunlardan en önemlileri ve kapsamlıları hiç kuşkusuz hayvan adları konusunda yapılmış tez çalışmalarıdır. Bu konuda Türkiye'de yapılmış pek çok tez çalışması bulunmaktadır. Kürşat Efe'nin master ve doktora tezleri hayvan adları üzerinedir. 2004 yılına ait master tezinde tarihi Türk lehçelerinde yer alan hayvan isimlerini incelemiştir. Bu tezine dayanarak daha sonra *Route Educational and Social Science* isimli dergide “Tarihi Türk Lehçelerinde Alıntı Hayvan İsimleri” adlı makalesini 2017 yılında yayımlamıştır. *Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bitki ve Hayvan İsimleri* adlı doktora çalışmasını ise 2012 yılında savunmuştur. Son olarak 2018 yılında “Bitki ve Hayvan İsimleri Sözlüklerinin Hazırlanmasında Çok Şekillilik ve Eş Seslilik” adlı makalesi *Türk Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkilimi Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlanmıştır. Hayvan adları konusunda tez çalışması yapan bir başka araştırmacı ise Ertan Besli'dir. 2010 yılında *Eski ve Orta Türkçe Hayvan İsimlerinin Etimolojisi* adlı doktora tezini savunmuştur. Bu konuda yapılmış ilk tez çalışmaları Şerif Ali Bozkaplan'ın *Türkiye Ağızlarındaki Hayvan Adlarının Sistematiği* adlı 1986 yılına ait yüksek lisans tezi ile Kemal Güler'in *Kamusu'l-Muhit Tercümesi'ndeki Türkçe hayvan isimleri* adlı 1988 yılına ait yüksek lisans tezidir. Yine dilbilim alanında yapılmış bir doktora çalışması daha bulunmaktadır. Kuanysh Zhumabekov'un 2019 yılında savunduğu *Türkiye Türkçesi ve Kazak Türkçesinde hayvan*

adı içeren atasözleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma isimli doktora tezidir. Bunun dışında hayvan adları konusunda yapılmış doktora çalışması bulunmamakla birlikte 20'ye yakın yüksek lisans tezi bulunmaktadır.

Yapılan bu tez çalışmaları hayvan adları konusunda derli toplu bir literatürün ve bir veri tabanının oluşturulması açısından oldukça önemlidir. Çünkü genellikle bu konuda yapılan çalışmalar ya tek bir hayvan adını ya da tek bir eseri kapsadığından, araştırmacıların bu konuda bütünsel verilere ulaşması oldukça zor olmaktadır.

Bununla birlikte Türkçe hayvan adları ile ilgili söz varlığı çalışmaları içerisinde bizim çalışmamıza temel olabileceği düşünülen bazı çalışmalar mevcuttur. 1961 yılında A. M. Şcerbak'ın "Nazvaniya domaşnih i dikih civotnih v tyurkskih yazıkah" adlı makalesi *İstoričeskoe Razvitie Leksiki Tyurkskih Yazıkov* adlı eserin bir bölümü olarak yayımlanmıştır. Bu eserde Türk dillerinde bulunan 62 tane evcil ve vahşi hayvan adı dilbilimsel açıdan art zamanlı ve eş zamanlı olarak incelenmiştir. Burada bahsedilen hayvan adlarının çoğu *Zoographia*'da mevcut olan hayvan adlarıdır. Bu sebeple bizim temel aldığımız çalışmalardan bir tanesidir. Diğer bir önemli çalışma ise 1997 yılında yayımlanmış olan E. R. Tenişev'in *Sravnitelno-İstoričeskaya Grammatika Tyurkskih Yazıkov Leksika* isimli eserinin "Jivotnyy Mir" adlı bölümüdür. Burada Türk dillerinde bulunan hayvan adları gramatikal açıdan ve karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Ayrıca hayvan adları konusunda önemli çalışmalara imza atan isimlerden birisi de Ingeborg Hauenschild olmuştur. Turcologica serisinde 1996 yılında yayımladığı *Tiermetaphorik in türksprachigen Pflanzennamen* (Türkçe bitki adlarında hayvan metaforu), 2003 yılında yayımladığı *Die Tierbezeichnungen bei Mahmud al-Kaschgari: Eine Untersuchung aus sprachund kulturhistorischer Sicht* (Kaşgarlı Mahmud'daki hayvan isimleri: Bir dil, kültür ve tarih çalışması) ve 2006 yılda yayımladığı *Botanica und Zoologica im Babur-name: Eine Lexikologische und Kulturhistorische Untersuchung* (Baburname'deki Bitki ve hayvan bilimi: Sözlükbilimsel, tarihsel ve kültürel bir inceleme) en önemli çalışmalarındandır. Ayrıca onun anısına 2012 yılında Turcologica serisinde çıkan *Botanica und Zoologica in der türkischen Welt Festschrift für Ingeborg Hauenschild* (Türk Dünyasında bitki ve hayvan bilimi) isimli çalışma ise Marcel Erdal, Barbara Kellner-Heinkele, Elisabetta Ragagnin ve Claus Schönig tarafından yayımlanmış olup içerisinde Türkçe bitki ve hayvan adları üzerine dikkat çekici birkaç makale

bulunmaktadır. Hauenschild Kaşgarlı Mahmud'daki hayvan adlarını alfabetik sıraya göre incelemiş ve her bir adın Almanca ve Arapça karşılıklarına yer verdikten sonra, adın etimolojik izahatına ve en sonda da türün tanımına yer vermiştir. Bu açıdan bizim çalışmamız ile benzerlik göstermektedir. Ancak bizim araştırmamızda türlerin sınıflandırılması biyolojik sisteme göre yapıp, Latince ile Türk ve Moğol dillerindeki karşılıklar verilmiş, böylece biyoloji alanına da katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Hauenschild tarafından yayımlanan burada bahsetmemiz gereken birkaç önemli çalışma daha bulunmaktadır. Bunlardan ikisi *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* adlı dergide 2000 yılında çıkan “Pferdefarben Und Pferdeabzeichen Im Dīvān Lugāt At-Turk(Divan-ı Lugat-it Türk'te yer alan at renkleri ve anlamları)” ile 1998 yılında yayımlanan “Türksprachige Benennungen Für Eidechsen (Türkçe kertenkele isimleri)” isimli makaleleridir. Ayrıca bir diğer önemli çalışması ise 2014 yılında *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* isimli dergide yayımlanan “Bei den sibirischen Türkvölkern übliche Namen für Eichhörnchen, Flughörnchen und Streifenhörnchen (Sibirya Türk halklarında sincap adları)” isimli makalesidir.

Türkiye’de yapılan önemli çalışmalardan birisi de Emine Gürsoy Naskali’ye aittir. 2004 yılında yayımlanan *Kuş İsimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince Sözlüğü* adlı eser bir tercüme çalışmasıdır. E. Denison Ross’un “Polygrot List of Birds-Turki, Manchu and Chinese” adlı makalesinin Türkçesidir (KİS: XI). Bu eser Türkçe kuş isimlerinin sözlüğü niteliğinde olup, değerli çalışmalardan bir tanesidir.

Bu konuda önemli çalışmalar yapmış araştırmacılardan biri de Erhan Aydın’dır. “Eski Türk Yazıtlarında Bitki ve Hayvanlar” adlı makalesi Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi’nin 2016 yılı Bahar sayısında yayımlanmıştır. Burada hayvan adları ile ilgili yapılan çalışmaların bibliyografyası mevcuttur. Ayrıca “Bilge Kagan Yazıtında Geçen kök teyen Hayvan Adı Üzerine” adlı 2006 yılında Türk Dili Kurultayı’nda sunduğu bildirisi de dikkate değer çalışmalardandır. Bunun dışında Türkiye’de belli bir eser veya dönem esas alınarak hayvan adları konusunda yapılmış daha pek çok çalışma bulunmaktadır.

2.2. PALLAS'IN TESPİT ETTİĞİ HAYVAN ADLARI²

2.2.1. Memeliler

Tablo 1. Memeliler

No ³	Türkiye Türkçesi	Güncel Latince	Türk Dilleri	Moğol Dilleri	Pallas Latincesi
MEMELİLER					
1	Argali I	<i>Ovis ammon</i> (BTS: 53)			<i>Aegoceros ammon</i>
2	Argali II	<i>Ovis ammon</i> (BTS: 53)	Kaz.: Arkar Yak.: Tschubukù	Moğ.: Argali, Guldsha(erkek)	<i>Aegoceros argali</i>
3	At	<i>Equus caballus</i> (BTS: 61)	Tat.: Alaschà KazT.: Aath, aiger(erkek), beital(dişi), tai(yavru) Başk.: Aath (genel adı), aiger(erkek), biae(dişi), kulùn,(damızlık), tái(yavru), kunàn (üç yaşında), dünen(dört yaşında) Çuv.: Ut, laschà, irià (erkek), kseagh/ksrae (dişi), gichà(damızlık) BuhÖzb.: Argamaki	Moğ.: Morin, adshaergae (erkek), góu(dişi), onachà(damızlık), adòn(sürü) alach-morin (gri ve kahverengi gözlü), boro-moriu (mavi), guraeng-morin (genellikle siyah), karà-morin (siyah), schaerchae-morin (kırmızı renkli), scharà-morin (gri yelesi ve genellikle sırtında siyah çizgileri olan), schirchòl-morin (gri-kızıl renkli), zaghan morin (beyaz), zovchor-morin (benekli) Kalm.: Mórín, adshirgà(erkek), güün(dişi), aerrae-morin (tekil), sarba(bir yaşında), daagan(iki yaşında), uirae(üç yaşında), adachò(sürü), taki	<i>Equus caballus</i>
4	Beyaz Balina	<i>Delphinapterus leucas</i> (SÜTS: 50)			<i>Delphinus leucas</i>
5	Fin Balinası	<i>Balaenoptera physalus</i> (BTS: 227)			<i>Balaena physalus</i>
6	İspermeçet Balinası	<i>Physeter catodon</i> (BTS: 310)			<i>Physeter macrocephalus</i>

² Her hayvan adı Pallas'ın yazıya aktardığı şekliyle kullanılmıştır.

³ Tabloda belirtilen her bir numara *İnceleme Bölümü*'nde yer alan ilgili madde başını işaret etmektedir.

7	Kambur Balina	<i>Megaptera nodosa</i> (SÜTS: 153)			<i>Balaena boops</i>
8	Katil Balina	<i>Orcinus orca</i> (BTS: 345)			<i>Delphinus orca</i>
9	Mavi Balina	<i>Balaenoptera musculus</i> (Kuru 1999: 659)			<i>Balaena musculus</i>
10	Bobak	<i>Marmota bobak</i> (BTS: 99)	Tat. ve Başk.: <i>Suur, sığur</i>	Moğ.: <i>Tarbaghàn</i> Kalm.: <i>Tarabogàn</i>	<i>Arctomys baibák</i>
11	Boz Ayı	<i>Ursus arctos</i> (BTS: 103)	Tat.: <i>Aju</i> KaçHak.: <i>Awa, irei</i> Yak.: <i>Aesch, daegyllah, dae-togonnà, ebbae, ebbecha, poeagai, sillyhs-anan-agi, Çuv.:</i> <i>Obag (Özel ad)</i> BuhÖzb.: <i>Ajik</i>	Moğ.: <i>Karà-goroessü</i> Kalm.: <i>Ajoo</i> Bury.: <i>Utugù, kara-gorohun</i>	<i>Ursus arctos</i>
12	Kutup Ayısı	<i>Ursus maritimus</i> (BTS: 399)	Yak.: <i>Yrung-eesse</i>		<i>Ursus marinus</i>
13	Bozkır Antilobu	<i>Saiga tatarica</i> (BTS: 105)	Tat.(Göçebe): <i>Ak-kiik</i> Kaft.: <i>Sogak</i> Trk.: <i>Jaban-choin</i>	Kalm.: <i>Gorossuun,ohna</i> (erkek), <i>scharholdsi</i> (dişi)	<i>Antilope saiga</i>
14	Çakal	<i>Canis aureus</i> (BTS: 129)	Trk. ve Tat.: <i>Schakall</i> BuhÖzb.: <i>Schahol</i>		<i>Canis aureus</i>
15	İran Ceylanı	<i>Gazella subgutturosa</i> (BTS: 309)	Kaz.: <i>Karà-keuruk</i>		<i>Antilope subgutturosa</i>
16	Moğol Ceylanı	<i>Procapra gutturossa</i> (Kuru 1999:717)		Moğ.: <i>Dséren, scharholdsi</i> (erkek), <i>ohno</i> (dişi), <i>ingdacha</i> (yavru)	<i>Antilope gutturossa</i>
17	Çita	<i>Acinonyx jubatus</i> (BTS: 141)	BuhÖzb.: <i>Pulam</i>	Kalm.: <i>Tschagunda</i>	<i>Felis jubata</i>
18	Çizgili Sırtlan	<i>Hyaena hyaena</i> (BTS: 141)	Trk.: <i>Kaftar</i>	Moğ. ve Kalm.: <i>Dom</i>	<i>Canis hyaena</i>
19	Cüce Avurtlak	<i>Cricetulus migratorius</i> (Kuru 1999:643)			<i>Cricetus accedula</i>
20	Denizineği	<i>Hydrodomalis gigas</i> (SÜTS: 75)			<i>Manatus borealis</i>
21	Denizaslanı	<i>Eumetopias jubatus</i> (BTS: 158)			<i>Phoca leonina</i>
22	Desman	<i>Desmana moschata</i> (BTS: 164)	KazT.: <i>Sudgepare</i> Başk.: <i>Kuschyl</i> BuhÖzb.: <i>Su-dupar</i>	Kalm.: <i>Saartu-cholgonà</i>	<i>Sorex moschatus</i>
23	İki Hörğüçlü Deve	<i>Camelus bactrianus</i> (BTS: 298)	Tat. (göçebe): <i>Dyôe</i>	Moğ.: <i>Taemaegaeh, temae, buora</i> (erkek), <i>ingi</i> (dişi), <i>ata</i> (hadım)	<i>Camelus bactrianus</i>

			KırT.: Dewae Kaz.: Duaekjik BuhÖzb.: Tegoe, uschtura-aqu	<i>edilmiş</i>), <i>bodochà</i> (genç deve) Bury.: Temàn Kalm.: Temaehn, attan (erkek), ingaen (dişi), bottogon(genç)	
24	Tek Hörgüçlü Deve	<i>Camelus dromedarius</i> (Kuru 1999:699)	BuhÖzb.: Uschtura-Loch		<i>Camelus dromas</i>
25	Domuz Balığı	<i>Phocaena phocaena</i> (BTS: 183)			<i>Delphinus phocaena</i>
26	Evcil Afrika Eşegi/ Eşek	<i>Equus asinus</i> <i>asinus</i> (BTS: 217)	Kaz.: Kulàn	Kalm.: Lussa, chulàn (TT de kulan ismiyle geçer BTS'de ise <i>Equus hemionus</i> adı ile başka bir tür olarak geçiyor.), <i>eldshigen</i> Moğ.: Eltschigin	<i>Equus asinus</i>
27	Asya Yaban Eşegi	<i>Equus hemionus</i> (BTS: 60)		Moğ.: Dshigetéi	<i>Equus hemionus</i>
28	Evcil Domuz/ Domuz	<i>Sus scrofa domesticus</i> (BTS: 217)	Tat.: Dongus <i>Bodùn</i> (erkek) Kaft.: Kaban SibT.: Gachai	Moğ.: Jachai, bodùn (erkek) Kalm.: Boodoug ⁴	<i>Sus europaeus</i>
29	Evcil Koyun	<i>Ovis ammon aries</i> (BTS: 217)	Tat.: Taka(erkek), sarak(dişi), baaran(yavru) Başk.: Tjaeka(erkek), baeren(yavru) Çuv.: Tagag (erkek), soroch (dişi)	Moğ.: Choza(erkek), chóni(dişi), chorachà(yavru), irgae(kısırlaştırılmış) Kalm.: Chuzza(erkek), choin(dişi), ischaegae(yavru),schis sén(kısırlaştırılmış)	<i>Aegoceros ovis</i>
30	Evcil Sığır	<i>Bos primigenius taurus</i> (BTS: 217)	Tat.: Buga(erkek), uiggüs(dişi), seüjer(dişi), psan(yavru), baschmak (iki yaşında), tàna(üç yaşında) Kaft.: Kudas Çuv.: Wygir ve byhor(erkek), iné(dişi), puru(yavru) KoyH.: Bugà	Moğ.: Ukir(sürü), bochà(erkek), scharr(dişi), unaeh(dişi), toghól(yavru) Kalm.: buchà(erkek), zarr(dişi), ukaer(dişi), tughúl(yavru) Bury.: Tughúl (yavru), unee (dişi), yrukér	<i>Bos taurus</i>
31	Tibet Sığırlı/Yak	<i>Bos grunniens</i> (BTS: 653)	Kaz.: Süggün	Moğ.: Sarlyk-ukir	<i>Bos poephagus</i>
32	Büyük Kör Fare	<i>Spalax microphthalmus</i> (Kuru 1999: 645)		Kalm.: Ssochor- nomon.	<i>Spalax typhlus</i>

⁴ Bu adlandırmalar BTS: 696'da bulunan yaban domuzu *Sus scrofa* karşılığı olabilir. Pallas yaban domuzunu da bu maddede açıklamıştır.

33	Cüce Fare I	<i>Neomys fodiens</i> (Kuru 1999: 613)	Yak.: Kydaek	Kalm.: Morin-cholgonà Moğ.: Tschitscherchanna Bury.: Juhr-cholgana	<i>Sorex hydrophilus</i>
34	Cüce Fare II	<i>Crocidura suaveolens</i> (Kuru 1999: 614)			<i>Sorex suaveolens</i>
35	Cüce Fare III	<i>Sorex minutus</i> (Kuru 1999: 614)			<i>Sorex Gmelini</i>
36	Cüce Fare IV	<i>Sorex minutus</i> (Kuru 1999: 614)			<i>Sorex pygmaeus</i>
37	Ev Faresi	<i>Mus musculus</i> (Kuru 1999: 647)	Tat.: Tsitsghàn Yak.: Tschaeneraekaeh n, kueto Çuv.: Schuschi	Moğ.: Cholgonà	<i>Mus musculus</i>
38	Kar Faresi	<i>Microtus socialis</i> (Kuru 1999:643)			<i>Myodes socialis</i>
39	Orman Faresi	<i>Dryomys nitedula</i> (BTS: 489)	KazT.: Uschna-tsisghàn	Kalm.: Kuschdae	<i>Myoxus nitedulae</i>
40	Fok	<i>Phoca vitulina</i> (BTS: 230)	Tat.: Kapalach Kaz.: Balàk	Kalm.: Chap Bury.: Kaap, chaeb Moğ.: Chab-sagassii	<i>Phoca canina</i> ⁵
41	Akdeniz Foku	<i>Monachus monachus</i> (SÜTS: 17)			<i>Phoca monacha</i>
42	Sakallı Fok	<i>Erignatus barbatus</i> (SÜTS: 239)			<i>Phoca albigena</i>
43	Gelincik	<i>Mustela nivalis</i> (BTS: 241)	KazT.: Lahtschae Kaz.: Astar Hak.: Zurza, tschoel-ass Başk.: Jaeza Yak.: Mugur Ujen, kyrr-nuss	Moğ. ve Bury.: Unaegin, ochotonoi Kalm.: Tschin, kolajosch	<i>Mustela gale</i>
44	Kızıl Geyik	<i>Cervus elaphus</i> (Kuru 1999: 706)	Hak.: Synin Kaz.: Bugà Yak.: Kumaky KafT.: Jyzyk SibT.: Syhn	Moğ.: Bóchu, sochu (dişi), ilei (yavru) Kalm.: Bugà (erkek), maaril (dişi) Bury.: Jòhu (erkek), ssògo (dişi), ssorgoll (yavru)	<i>Cervus elaphus</i>
45	Ren Geyiği	<i>Rangifer tarandus</i> (Kuru 1999: 709)	Başk.: Juschà İrTT: Jyschà Hak.: Schoscha, ushà Yak.: Kyll, tabakyll, tabà (evcil), tangara-tawata, tong s dawata, tsahatscharyh (dişi), tugùth (yavru)	Moğ.: Zagàn-bochu Bury.: Zaghàn	<i>Cervus tarandus</i>

⁵ Güncel Latincesi için bk. <https://www.mindat.org/taxon-7397641.html> (Erişim tarihi: 01.01.2023)

			BuhÖzb.: Bussu		
46	Taçboynuzlu Geyik	<i>Alces alces</i> (YTKO II: 934)	SibT.: Bulàn Casiensibus ad Udam?: Buhr Yak.: Ulù-kyll KoyH.: Chai	Moğ.: Chandagai Bury.: Bògu	<i>Cervus alce</i>
47	Hamster	<i>Cricetus cricetus</i> (Kuru 1999: 643)	Tat.: Arlàn Başk.: Bakuk	Kalm.: Kergeldae	<i>Cricetus frumentarius</i>
48	Pirinç Hamsteri	<i>Cricetulus phaeus</i> (BTS: 526)			<i>Cricetus phaeus</i>
49	Hint Mandası	<i>Buffelus bubalus</i> (BTS: 279)	Kaz.: Sughun Kaft.: Gaumysch	Kalm.: Ussun-ukir (sürü)	<i>Bos bubalus</i>
50	Kakum	<i>Mustela ermenie</i> (BTS: 320)	Tat. ve SibT.: Aass Başk.: Aasz ve kara-kujerok Kaz.: Aktjin BuhÖzb.: Ilten Çuv.: Schishejus	Moğ.: Ujaen, oejaen Bury.: Ujing Kalm.: Wgin, uejin.	<i>Mustela ermineum</i>
51	Kaplan	<i>Panthera tigris</i> (BTS: 329)	Tat.: Julbars.	Moğ.: Barr Kalm.: Charchulla	<i>Felis tygris</i>
52	Karaca	<i>Capreolus capreolus</i> (Kuru 1999: 708)	KazT. ve Kaz.: Ihlek Başk.: Koralai KırT.: Karadshà Kaft. ve Nog.: Seltèn Hak.: Ihlik, kjik (vahşi) KışT.: Kilbis, ihlik (dişi), oglak (yavru) Yak.: Ehlyk Çuv.: Kai-Katschagà Kum.: Jur Trk.: Ahù	Moğ.: Goeroessù, goerojoessu Bury.: Goràn, gurulium, grychum, urogoèn	<i>Cervus capreolus</i>
53	Karsak	<i>Vulpes corsa</i> (BTS: 341)	Kaz.: Karssak, charssok	Moğ.: Kirssa	<i>Canis corsac</i>
54	Alp Dağ Keçisi	<i>Capra ibex</i> (BTS: 30)	Kaz.: Tau-toeké Tuv. ve Tat (Udensibus): Toeghe(erkek) higmae(dişi), bitschinjae(yavru)	Bury.: Takija	<i>Aegoceros ibex</i>
55	Boynuzlu Yaban Keçisi	<i>Rupicapra rupicapra</i> (Kuru 1999: 718)	Tat.: Bus Kaz.: Küldjae? Türkm.: Artschy		<i>Antilope rupicapra</i>
56	Evcil Keçi	<i>Capra hircus</i> (BTS: 217)	Tat.: Takia Başk.: Isske Çuv.: Katschaga, katschaga-taki(erkek)	Moğ.: Taekae(çoğul), jamà(tekil), serkae(kısırlaştırılmış, ischègae(yavru) Bury.: Ymaang(çoğul)	<i>Aegoceros hircus</i>
57	Kızıl Dağ Keçisi	<i>Capra aegagrus</i> (BTS: 364)			<i>Aegoceros aegagrus</i>

58	Misk Keçisi	<i>Moschus moschiferus</i> (BTS: 449)	Hak.: Tabargà, jufarle-kjik Yak.: Saigà Casiensibus Tataris?: Toorgò	Moğ.: Kudéri, kudaeri Bury.: Budek	<i>Moschus moschiferus</i>
59	Kedi/Evcil Kedi	<i>Felis ocreata domestica</i> (BTS: 217)	Tat.: Psi, musch, kotschas Çuv.: Koschak BuhÖzb.: Mischak	Moğ.: Mi Bury.: By-nochoi Kalm.: Mis	<i>Felis catus</i>
60	Kutup Kedisi	<i>Vormela peregusno</i> (Kuru 1999: 667)		Kalm.: Tschócha.	<i>Mustela sarmatica</i>
61	Orman Kedisi	<i>Felix chaus</i> (BTS: 489)	Tat.: Kir-myschak, pulàn		<i>Felix catolynx</i>
62	Pallas Kedisi	<i>Felis manul</i> (BTS: 105)	Kaz.: Manul Başk.: Jalam BuhÖzb.: Malém	Moğ.: Manol	<i>Felis manul</i>
63	Kirpi	<i>Erinaceus europaeus</i> (BTS: 370)	Trk.: Tschirpi KafT.: Kurpoe Çuv.: Tschirip, tscherei		<i>Erinaceus europaeus</i>
64	Oklu Kirpi	<i>Hystrix cristata</i> (BTS: 478)	BuhÖzb.: Ala kirpitschitschin		<i>Hystrix cristata</i>
65	Uzun kulaklı kirpi	<i>Hemiechinus auritus</i> (BTS: 679)		Moğ. ve Kalm.: Dsarà	<i>Erinaceus auritus</i>
66	Yeni Dünya Kirpisi	<i>Erethizon dorsatum</i> (Kuru 1999: 654)			<i>Hystrix dorsata</i>
67	Kokarca	<i>Mephitis mephitis</i> (BTS: 376)	KazT. ve SibT.: Kusén, ssaasse-kusén Kaz.: Sasskoesen KırT.: Keneltschik Tel.: Schergalak	Kalm.: Kurnae	<i>Mustela putorius</i>
68	Köpek	<i>Canis lupus familiaris</i> (BTS: 217)	Tat.: Ytt, it, kantschek (dişi), KırT.: topek Çuv.: Jida, jjida	Moğ.: Nochoi	<i>Canis familiaris</i>
69	Köstebek	<i>Talpa europaea</i> (BTS: 388)	Tat.: Arlàn Hak.: Taeden-asak BarT.: Numun Başk.: Kuschut	Moğ.: Adda Kalm.: Sochor-numyn	<i>Talpa europaea</i>
70	Kunduz	<i>Castor fiber</i> (BTS: 397)	Tat.: Kundüs Hak.: Sara-Kundus KafT.: Tjoch kundus Yak.: Kunüs, adata Trk.: Samur	Moğ.: Karà-chalja Bury.: Karà-challù, taemin-challu Kalm.: Chalun	<i>Castor fiber</i>
71	Kurt	<i>Canis lupus</i> (BTS: 398)	Tat.: Burò, byrù Hak.: Burö Nog.: Beroe Yak.: Boeroe, tangaraula	Moğ.: Zinù, tschinò Kalm.: Tschóno	<i>Canis lupus</i>

			Çuv.: Kaskar Başk.: Karschan Tuv.: Manderaa		
72	Kuzey Denizi Ayı Balığı I	<i>Callorhinus ursinus</i> (Kuru 1999: 680)			<i>Phoca ursina</i>
73	Kuzey Denizi Ayı Balığı II	<i>Callorhinus ursinus</i> (Kuru 1999: 680)			<i>Phoca nigra</i> ⁶
74	Lemming	<i>Lemmus lemmus</i> (BTS: 413)			<i>Myodes lemmus</i>
75	Mors	<i>Odobenus rosmarus</i> (BTS: 456)			<i>Rosmarus arcticus</i>
76	Muflon	<i>Ovis musimon</i> (BTS: 457)	Türkm.: Dachkutsch HivÖzb.: Arkal		<i>Aegoceros musimon</i>
77	Obur	<i>Gulo gulo</i> (Kuru 1999)	Hak.: Oknò, kunù, kahna Yak.: Sègen bar BarT.: Chùnu	Moğ.: Dsége Bury.: Dségen Kalm.: Dshakan	<i>Meles gulo</i>
78	Orman Soreksi	<i>Sorex araneus</i> (BTS: 489)		Kalm.: Morincholgon	<i>Sorex araneus</i>
79	Panter	<i>Felis pardus</i> (BTS: 513)	Tat.: kaplan.		<i>Felis panthera</i>
80	Pars	<i>Felis pardus</i> (BTS: 513)	Tat.: Afgansch Yak.: Chachai BuhÖzb.: Irbis	Moğ.: Irbis	<i>Felis pardus</i>
81	Porsuk	<i>Meles meles</i> (BTS: 536)	Tat. ve SibTat.: Borsuk	Moğ.: Torochiòs Bury.: Dorgong Kalm.: Soorchan, tórocho	<i>Meles taxus</i>
82	Samur	<i>Martes zibellina</i> (BTS: 570)	SibT. ve KazT.: Kysch Trk. ve KırT.: Sámur	Moğ.: Bolàghan Kalm.: Bulgàn Bury.: Bulà	<i>Mustela zibellina</i>
83	Bataklık Samuru/ Avrupa Minki	<i>Mustela lutreola</i> (Kuru 1999: 667)	KazT. ve Başk.: Schaeschkae		<i>Viverra lutreola</i>
84	Deniz Samuru	<i>Enhydra lutris</i> (BTS: 158)			<i>Phoca Lutris</i>
85	Su Samuru	<i>lutra lutra</i> (BTS: 621)	KazT.: Káma AbHak.: Cháundus Başk. ve SibT.: Kara-kundüs Yak.: Yty KaçHak.: Kamnosch	Moğ.: Chalü Bury.: Hoop-kallom, chonin, challuun Kalm.: Sup, sub	<i>Viverra lutra</i>
86	Ağaç Sansarı	<i>Martes martes</i> (BTS: 12)	KazT.: Ssúsar KırT. ve Trk.:	Kalm.: Ssussar.	<i>Mustela martes</i>

⁶ Pallas 'ın kullandığı bu taksonomi geçersiz kabul edilmekte olup, geçerli olan taksonomik adı *Callorhinus ursinus* olarak belirtilmiştir [https://www.itis.gov/servlet/SingleRpt/SingleRpt?search_topic=TSN&search_value=1133187&print_version=PRT&source=to_print#null (Erişim tarihi: 0102.2023)].

			<i>Serdàwa</i> Çuv.: Sysar, smosar.		
87	<i>Kaya Sansarı</i>	<i>Martes foina</i> (BTS: 346)	KırT.: Sanssâr		<i>Mustela foina</i>
88	<i>Sarı Gerdanlı Sansar</i>	<i>Martes flavigula</i> (ATS I: 166)			<i>Viverra zibethica</i>
89	<i>Sibirya Vizonu</i>	<i>Mustela sibirica</i> (BTS: 591)	Hak.: Kulòn, cholon BarT.: Felelak	Moğ.: Ssolongchà Bury.: Cholongò	<i>Mustela sibirica</i>
90	<i>Bizam Sıçanı</i>	<i>Fiber zibethicus</i> (Kuru 1999: 98)			<i>Castor zibethicus</i>
91	<i>Cüce Sıçan</i>	<i>Micromys minutus</i> (BTS: 127)			<i>Mus minutus</i>
92	<i>Kahverenkli Sıçan I</i>	<i>Rattus norvegicus</i> (Kuru 1999: 646)	Tat.: Ulu- tsitsghàn Çuv.: Alli- schüschi	Kalm.: Morin- kuschilae	<i>Mus decumanus</i>
93	<i>Kahverenkli Sıçan II</i>	<i>Rattus norvegicus</i> (Kuru 1999: 646)		Moğ.: Kara-chov	<i>Mus caraco</i>
94	<i>Siyah Sıçan</i>	<i>Rattus rattus</i> (Kuru 1999: 647)			<i>Mus rattus</i>
95	<i>Su Sıçanı</i>	<i>Arvicola terrestris</i> (BTS: 622)	Tat.: Schulgàn, sui-pifar Hak.: Ustàn, ale- arlàn Başk.: Kara- guschil Yak.: Kutaer, mattaegà Çuv.: Otur	Moğ.: Jike-cholgona Kalm.: Kuschilae	<i>Mus amphibius</i>
96	<i>Tarla Sıçanı</i>	<i>Microtus arvalis</i> (BTS: 639)			<i>Myodes arvalis</i>
97	<i>Avrupa Uçan Sincabı</i>	<i>Pteromys volans</i> (Kuru 1999:640)	Tat.: Savr-tihn, konatle tihn Casiensibus ad Jeniseam?: abbarghàn, babarchàn Yak.: Ilughoen, saip	Moğ.: Olbo Bury.: Chilob	<i>Sciurus volans</i>
98	<i>Kafkas Sincabı</i>	<i>Sciurus anomalus</i> (BTS: 319)			<i>Sciurus caucasicus</i>
99	<i>Kırmızı Sincap</i>	<i>Sciurus vulgaris</i> (BTS: 362)	Tat.: Tjin, tihn Yak.: Tyhn Çuv.: Pakscha	Moğ.: Keremae, kirmae Bury.: Kirmàng, charaschi-kirmà Kalm.: Keermen.	<i>Sciurus varius</i>
100	<i>Tarla Sincabı</i>	<i>Citellus citellus</i> (BTS: 639)	Tat.: Dshumuràn, dsymròn Hak.: Jyrgàn Kaz.: Sakildau- tskan Çuv.: Targas	Moğ.: Dshoniburà Kalm.: Suurmu, sumhurà	<i>Arctomys citillus</i>
101	<i>Tavşan</i>	<i>Lepus europaeus</i> (BTS: 642)	BuhÖzb.: Chargosch.	Kalm.: Toolai	<i>Lepus timidus</i> (ZRA I: 148)

102	Arap Tavşanı	<i>Jaculus jaculus</i> (BTS: 52)	Tat.: Jallman dshjalman KırT.: Adshaman Başk.: Dschalman-koiruk Kaz.: Chossojâk- tskân	Kalm.: Morin-jollman	<i>Dipus jaculus</i>
103	Islıklı Cüce Tavşan	<i>Ochotana pusillus</i> (BTS: 293)	Tat.: Tschoktschot, itt- tsitskan Başk.: Timersak, ssaepssan Çuv.: Kâik	Kalm.: Kuslâ.	<i>Lepus pusillus</i>
104	Kar Tavşanı	<i>Lepus timidus</i> (BTS: 330)	Tat.: Kujôn, kojân Hak.: Kosan Yak.: Kobâk, kadunâk, tschylakaha Çuv.: Molgatsch BuhÖzb.: Tooschkan	Moğ.: Tschingdachâ, zagan-dachâ Bury.: Schandalgân	<i>Lepus variabilis</i>
105	Kızıl Tilki I	<i>Vulpes vulpes</i> (BTS: 366)	Kaz.: Karagan Hak.: Karakulak		<i>Canis melanotus</i>
106	Kızıl Tilki II	<i>Vulpes vulpes</i> (BTS: 366)	Tat.: Tülkô, tylki Hak.: Tilgé Çuv.: Tihle Yak.: Ssassil, karâ-ssassil tyllgiâk, achass	Moğ.: Oenoegae Bury. ve Kalm.: U' negoen Kalm.: Aratû	<i>Canis vulpes</i>
107	Kutup Tilkisi	<i>Vulpes lagopus</i> (BTS: 399)	Tat.: Ak - tylkoe Yak.: Kyrssa Hak.: Dshoebkoe SibT.: Lüi		<i>Canis lagopus</i>
108	Vaşak	<i>Lynx lynx</i> (BTS: 687)	Tat.: Slayssen/slylafsin Hak.: Yhs Yak.: Ysch, yhs- pedaer Çuv.: Tal	Moğ.: Scheleyssyn Kalm.: Zoongodai, schiloëssü Bury.: Tscheluhum	<i>Felis lynx</i>
109	Akşamcı Yarasa	<i>Nyctalus noctula</i> (BTS: 22)			<i>Vespertilio noctula</i>
110	Avrupa YassıBurunlu Yarasa	<i>Vespertilio murinus</i> (BTS: 64)	Tat.: Konatle- tskan Başk.: Dsherchanât Yak.: Tyngy, urjumtschi Çuv.: Saera- schischi (çıplak fare), sonatliischlchi (kanatlı fare)	Moğ.: Ssarisson Bury.: Jernisch Kalm.: Bagbagai	<i>Vespertilio murinus</i>
111	Büyük Nal Burunlu Yarasa	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> (BTS: 113)			<i>Vespertilio hippocrepis</i>

112	Cüce Yarasa	<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (BTS: 128)			<i>Vespertilio pipistrella</i>
113	Geniş Kanatlı Yarasa	<i>Eptesicus serotinus</i> (BTS: 243)			<i>Vespertilio serotina</i>
114	Kahverengi Uzun Kulaklı Yarasa	<i>Plecotus auritus</i> (BTS: 320)			<i>Vespertilio auritus</i>
115	Yediyuklayan	<i>Glis glis</i> (BTS: 706)	Tat.: Kussae		<i>Myoxus glis</i>
116	Yunus	<i>Delphinus delphis</i> (SÜTS: 296)			<i>Delphinus delphis</i>
117	TT Ø	Ø			<i>Cricetus songarus</i>
118	TT Ø	<i>Alticola alliaris</i>			<i>Myodes alliaris</i>
119	TT Ø	<i>Apodemus agrarius</i> (Kuru 1999: 648)			<i>Mus agrarius</i>
120	TT Ø	<i>Apodemus sylvaticus</i> (Kuru 1999: 648)			<i>Mus sylvaticus</i>
121	TT Ø	<i>Cricetulus barabensis</i>		Dag.: Orochzossach	<i>Cricetus furunculus</i>
122	TT Ø	<i>Cricetulus migratorius</i>			<i>Cricetus arenarius</i>
123	TT Ø	<i>Crocidura gueldenstaedtii</i>			<i>Sorex gueldenstaedtii</i>
124	TT Ø	<i>Cuon alpinus</i>			<i>Canis alpinus</i>
125	TT Ø	<i>Dicrostonyx torquatus</i>			<i>Myodes torquatus</i>
126	TT Ø	<i>Dipus sagitta</i>		Kalm.: Choïn-jollman Moğ.: Alakdúgha	<i>Dipus sagitta</i>
127	TT Ø	<i>Histiophoca fasciata</i>			<i>Phoca equestris</i>
128	TT Ø	<i>Lagurus lagurus</i>			<i>Myodes lagurus</i>
129	TT Ø	<i>Lepus tolai</i>		Moğ.: Toolai.	<i>Lepus Tolai</i>
130	TT Ø	<i>Meriones meridianus</i>			<i>Dipus meridianus</i>
131	TT Ø	<i>Meriones tamariscinus</i>			<i>Mus tamariscinus</i>
132	TT Ø	<i>Microtus gregalis</i>			<i>Myodes gregalis</i>
133	TT Ø	<i>Microtus oeconomus</i>		Bury.: Urgundshi-cholgonà	<i>Myodes oeconomus</i>
134	TT Yok	<i>Microtus saxatilis</i>			<i>Myodes saxatilis</i>
135	TT Ø	<i>Mungos mungo</i>			<i>Viverra mungo</i>
136	TT Ø	<i>Mustela altaica</i>			<i>Mustela altaica</i>
137	TT Ø	<i>Myodes rutilus</i>			<i>Myodes rutilus</i>
138	TT Ø	<i>Myospalax aspalax</i>	Kaz.: Sokur-tskan	Dag.: Monom zokòr Bury.: Addal,	<i>Spalax talpinus</i>
139	TT Ø	<i>Erignathus barbatus</i> ⁷			<i>Phoca nautica</i>

⁷ Güncel Latincesi için bk. Paleobiology Database (2023). The Paleobiology Database. Checklist dataset <https://doi.org/10.15468/zzoyxi> accessed via GBIF.org on 2023-02-01.

140	TT Ø	<i>Ochotona hyperborea</i> ⁸			<i>Lepus hyperborea</i>
141	TT Ø	<i>Pagophilus groenlandicus</i>			<i>Phoca dorsata</i> ⁹
142	TT Ø	<i>Phoca largha</i> (gbif)			<i>Phoca ochotensis</i>
143	TT Ø	<i>Phoca largha</i> ¹⁰			<i>Phoca largha</i>
144	TT Ø	<i>Pygeretmus pumilio</i> ¹¹			<i>Dipus acontion</i>
145	TT Ø	<i>Sicista betulina</i>			<i>Mus betulinus</i>
146	TT Ø	<i>Sicista subtilis</i>			<i>Mus vagus</i>
147	TT Ø	<i>Sus scrofa cristatus</i> ¹²			<i>Sus indicus</i>
148	TT Ø	<i>Tamias striatus</i>	Hak.: Kuegeruk, köhroek Başk.: Kujarek KazT.: Dshiirkàs Yak.: Kurdshugess	Moğ.: Dshiraeki Bury.: Gyriky, gyrchi	<i>Sciurus striatus</i>
149	TT Ø	<i>Monodon monoceros</i> (Kuru 1999: 574)			<i>Ceratodon monodon</i>
150	TT Ø	<i>Tamias sibiricus</i>			<i>Sciurus uthensis</i> ¹³
151	TT Ø	<i>Ochotona pallasi</i>			<i>Lepus ogotóna</i>
152	TT Ø	<i>Ochotona alpina</i>	Tataris Crasnojarensibus? Schaadak, sajadak; Kaz.: Dyaekulak; Yak.: Agas, tschiss, daas-kyla BelHak.: Kilbe	Bury.: Tatschergana	<i>Lepus alpinus</i>
153	TT Ø	<i>Ellobius talpinus</i>			<i>Spalax murinus</i>

⁸ Güncel Latincesi için bk. ITIS, Alexander, S., Hodson, A., Mitchell, D., Nicolson, D., Orrell, T., & Perez-Gelabert, D. (2022). The Integrated Taxonomic Information System. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, et al., Catalogue of Life Checklist (Version 2022-12-21). ITIS. <https://doi.org/10.48580/dfqz-4ky> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

⁹ Bu taksonomik ad yerine bugün kullanılmakta olanı için bk.(Allen 1880: 458).

¹⁰ Güncel Latincesi için bk. https://animaldiversity.org/accounts/Phoca_largha/ (Erişim tarihi: 01.01.2023)

¹¹ Güncel Latincesi için bk. <https://www.gbif.org/species/2439433> (Erişim tarihi: 01.01.2023)

¹² Güncel Latincesi için bk. <https://mammals.indianbiodiversity.org/mammals/mammalia/artiodactyla/suidae/sus/sus-indicus> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

¹³ Güncel Latincesi için bk. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/10.1079/cabicompendium.62788> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

2.2.2. Kuşlar

Tablo 2. Kuşlar

KUŞLAR ¹⁴					
No	Türkiye Türkçesi	Güncel Latince	Türk Dilleri	Moğol Dilleri	Pallas Latincesi
1	Ak Sırtlı Ağaçkakan	<i>Dendrocopos leucotos</i> (TTK: 216)	Tat.: <i>Tschubâr-tukurtkân</i> Yak.: <i>Tongsógoi</i> Çuv.: <i>Ula-gaik</i>	Moğ.: <i>Olachan-tschintegol</i> Bury.: <i>Schontun</i>	<i>Picus cirris</i>
2	Kara Ağaçkakan	<i>Dryocopus martius</i> (TTK: 213)	Tat. ve Başk.: <i>Kara-tumurtkâ</i> Tat (Verchotomiensib us).: <i>Penkarâ-tass</i> Yak.: <i>Kyrr-gyl</i> KoyH.: <i>Berrick</i>	Moğ.: <i>Kara-tschintechoh</i>	<i>Picus martius</i>
3	Küçük Ağaçkakan	<i>Dryobates minor</i> (TTK: 216)			<i>Picus pipra</i>
4	Küçük Yeşil Ağaçkakan	<i>Picus canus</i> (TTK: 212)	Tat.: <i>Tumurtkâ</i> SibT.: <i>Tobhurgâ</i> Kaz.: <i>Dshaessyl-tukurtkân</i>		<i>Picus chlorio</i>
5	Orman Alaca Ağaçkakanı	<i>Dendrocopos major</i> (TTK: 214)			<i>Picus cissa</i>
6	Ortanca Ağaçkakan	<i>Dendrocoptes medius</i> (TTK: 215)			<i>Picus cynaedus</i>
7	Üç Parmaklı Ağaçkakan	<i>Picoides tridactylus</i>			<i>Picus tridactylus</i>
8	Yeşil Ağaçkakan	<i>Picus viridis</i> (TTK: 212)			<i>Picus viridis</i>
9	Ak Pelikan	<i>Pelecanus onocrotalus</i> (TTK: 92)	Tat.: <i>Berkasân</i> Çuv.: <i>Pyrchurân</i>	Kalm.: <i>Chorda</i> Moğ.: <i>Chódang</i>	<i>Pelecanus onocrotalus</i>
10	Alaca Albatros	<i>Phoebastria albatrus</i> (Alaca Albatros)			<i>Diomedea Albatrus</i>
11	Alk	<i>Uria aalge</i>			<i>Cepphus lomvia</i>
12	Ak Saçlı Alk	<i>Synthliboramphus antiquus</i>			<i>Uria senicula</i>
13	Dumanlı Alk	<i>Ptychoramphus aleuticus</i>			<i>Uria aleutica</i>
14	Gözlüklü Alk	<i>Cepphus carbo</i>			<i>Cepphus carbo</i>
15	Güvercin Alkı	<i>Cepphus columba</i>			<i>Cepphus columba</i>

¹⁴ Dipnotta gösterilmeyen kuş türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. [<https://ebird.org/explore> (Erişim tarihi: 25.12.2022)]

16	Kara Alk I	<i>Cepphus grylle</i>	Tat.: Kogi Yak.: Chojàs, kogàs		<i>Cepphus arcticus</i>
17	Kara Alk II	<i>Cepphus grylle</i>			<i>Alca pica</i>
18	Küçük Alk	<i>Alle alle</i>			<i>Uria alle</i>
19	Ustura Gagalı Alk	<i>Alca torda</i>			<i>Alca torda</i>
20	Yazılı Alk	<i>Brachyramphus marmoratus</i>			<i>Cepphus perdix</i>
21	Boynuz Gagalı Alklet	<i>Cerorhinca monocerata</i>			<i>Alca monocerata</i>
22	Cüce Alklet	<i>Aethia pusilla</i>			<i>Uria pusilla</i>
23	Kahküllü Alklet	<i>Aethia cristatella</i>			<i>Uria cristatella</i>
24	Papağan Gagalı Alklet	<i>Aethia psittacula</i>			<i>Lunda psittacula</i>
25	Angıt	<i>Tadorna ferruginea</i> (TTK: 51)	Tat.: It-Kàs, aat (at) HivÖzb.: Uanjoe KoyH: Angat	Moğ. ve Kalm.: Aangir	<i>Anas rutila</i>
26	Ak Kaşlı Ardıç	<i>Turdus obscurus</i>			<i>Turdus pallens</i> ¹⁵
27	Altın Ardıç	<i>Zoothera aurea</i>			<i>Turdus varius</i>
28	Boğmaklı Ardıç	<i>Turdus torquatus</i> (TTK: 294)			<i>Turdus torquatus</i>
29	Kızıl Ardıç I	<i>Turdus iliacus</i>		Kalm.: Zokzolo	<i>Turdus musicus</i>
30	Kızıl Ardıç II	<i>Turdus iliacus</i> (TTK: 296)			<i>Turdus illas</i>
31	Kızıl Gerdanlı Ardıç	<i>Turdus ruficollis</i>			<i>Turdus ruficollis</i>
32	Münzevi Bülbül Ardıcı	<i>Catharus guttatus</i>			<i>Muscicapa guttata</i>
33	Ökse Ardıcı	<i>Turdus viscivorus</i> (TTK: 297)			<i>Turdus viscivorus</i>
34	Sibiryalı Ardıcı	<i>Geokichla sibirica</i> (TTK: 397)		Bury.: Tscharkitai	<i>Turdus leucocillus</i>
35	Tarla Ardıcı	<i>Turdus pilaris</i> (TTK: 296)	TomT.: Bargalàk BarT.: Barbijok		<i>Turdus pilaris</i>
36	Turuncu Ardıç	<i>Ixoreus naevius</i>			<i>Turdus aureus</i>
37	Arikuşu	<i>Merops apiaster</i> (TTK: 211)		Kalm.: Scharmar	<i>Merops apiaster</i>
38	Yeşil Arikuşu	<i>Merops persicus</i> (TTK: 211)			<i>Merops persica</i>
39	Atmaca	<i>Accipiter nisus</i> (BTS: 62)	Tat.: Kirghai,	Kalm.: Kirgu	<i>Accipiter nisus</i>

¹⁵ Bu taksonominin bugün geçerli olan hali *Turdus obscurus* için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=6E24CCD187765B9A> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

40	Bağırtlak	<i>Pterocles orientalis</i> (TTK: 190)	Tat.: Dshèràk, bulduruk		<i>Tetrao arenaria</i>
41	Kükuyruk Bağırtlak	<i>Pterocles alchata</i> (TTK: 190)	BuhÖzb.: Pachtal		<i>Tetrao chata</i>
42	Paçalı Bağırtlak	<i>Syrrhaptès paradoxus</i> (TTK: 190)	Kaz.: Tjilegus		<i>Tetrao paradoxa</i>
43	Bahri	<i>Podiceps cristatus</i> (TTK: 77)	Tat.: Tschomga	Bury.: Angatu	<i>Colymbus cornutus</i>
44	Balaban	<i>Botaurus stellaris</i> (TTK: 90)	Tat.: Suukjis	Moğ.: Butéi Kalm.: Nyrin-koekebuchà	<i>Ardea stellaris</i>
45	Küçük Balaban	<i>Ixobrychus minutus</i> (TTK: 90)			<i>Ardea minuta</i>
46	Alaca Balıkçıl	<i>Ardeola ralloides</i> (TTK: 86)			<i>Ardea comata</i>
47	Büyük Ak Balıkçıl	<i>Ardea alba</i> (TTK: 88)	Başk.: Shiarlák Kaz.: Kusselik	Kalm.: Zaghàn-chutùn	<i>Ardea alba</i>
48	Erguvani Balıkçıl	<i>Ardea purpurea</i> (TTK: 87)			<i>Ardea purpurea</i>
49	Gece Balıkçılı	<i>Nycticorax nycticorax</i> (TTK: 86)			<i>Ardea nycticorax</i>
50	Gri Balıkçıl	<i>Ardea cinerea</i> (TTK: 87)	Tat.: Kuuk-kajà KırT.: Ardea, gilan-gyttu (genel ismi) SibT.: Tschapà calmuccis kuku-chutùn	Moğ.: Kuhu-dekelai Bury.: Kuku-gilling	<i>Ardea cinerea</i>
51	Küçük Ak Balıkçıl	<i>Egretta garzetta</i> (TTK: 88)			<i>Ardea garzetta</i>
52	Akça Baştankara	<i>Cyanistes cyanus</i>	Tat.: Kuuk-tschiwidschi Başk.: kojendsig	Moğ.: Kökö-zichzigai (bir renk)	<i>Parus cyanus</i>
53	Bıyıklı Baştankara	<i>Panurus biarmicus</i> (TTK: 244)			<i>Parus barbatus</i>
54	Büyük Baştankara	<i>Parus major</i> (TTK: 246)	KazT.: Pslaek SibT.: Kassalà, tsihiwidschi (genel ad)	Moğ.: Sarà-zichzigei (rengini ve sesini ifade ediyor)	<i>Parus fringillago</i>
55	Çam Baştankarası	<i>Periparus ater</i> (TTK: 247)	Tat.: Karà-tschiwidschi		<i>Parus carbonarius</i>
56	Kayın Baştankarası	<i>Poecile palustris</i> (TTK: 247)	Yak.: Tschitschipsaab		<i>Parus palustris</i>
57	Mavi Baştankara	<i>Cyanistes caeruleus</i> (TTK: 246)			<i>Parus coeruleus</i>
58	Tepeli Baştankara	<i>Lophophanes cristatus</i> (TTK: 397)			<i>Parus cristatus</i>
59	Uzunkuyruklu Baştankara	<i>Aegithalos caudatus</i> (TTK: 243)	Hak.: Usun-kuiruk	Moğ.: Zoochor-asaergae	<i>Parus caudatus</i>

60	Kızılboyunlu Batağan	<i>Podiceps grisegena</i> (TTK: 76)			<i>Colymbus cucullatus</i>
61	Küçük Batağan	<i>Tachybaptus ruficollis</i> (TTK: 74)			<i>Colymbus minutus</i>
62	Kulaklı Batağan	<i>Podiceps auritus</i> (TTK: 75)	ÇulT.: Madar, tscherdat		<i>Colymbus auritus</i>
63	Kulaklı Orman Baykuşu	<i>Asio otus</i> (Kuru 1999: 519)			<i>Stryx otus</i>
64	Alaca Baykuş	<i>Strix aluco</i> (BTS: 24)			<i>Stryx aluco</i>
65	Atmaca Baykuşu I	<i>Surnia ulula</i>	Başk.: Bukturgéi	Kalm.: Gurùbulgà	<i>Stryx doliata</i>
66	Atmaca Baykuşu II	<i>Surnia ulula</i>			<i>Stryx ulula</i>
67	Cüce Baykuş	<i>Otus scops</i> (Kuru 1999: 519)	SibT.: Ssögergàn		<i>Stryx scops</i>
68	Kar Baykuşu	<i>Bubo scandiacus</i>	Tat.: Tumana Yak.: Charr-bass, char-ebbe Tataris Crasnojarens?: Akjäh Başk.: Ak-sajah, ak-jabalak	Kalm.: Zaghàn-schaboon Moğ.: Zaghàn-kiré	<i>Stryx nyctea</i>
69	Lapon Baykuşu	<i>Strix nebulosa</i>	Yak.: Chakàn, maktschirgà		<i>Stryx barbata</i>
70	Paçalı Baykuş	<i>Aegolius funereus</i> (TTK: 200)		Kalm.: Ooli-schabuhn	<i>Stryx aegolius</i>
71	Puhu Kuşu	<i>Bubo bubo</i> (Kuru 1999: 519)	Tat.: Jaebalak SibT.: Ugù Başk.: Uiku Yak.: Yss, oel-pyrgalak, uehgürae	Moğ.: Scharà-schabún Bury.: Chalù	<i>Stryx bubo</i>
72	Serçe Baykuşu	<i>Glaucidium passerinum</i>	Tat.: Bukturgei	Bury.: Boekschirga	<i>Stryx passerina</i>
73	Ural Baykuşu	<i>Strix uralensis</i>	Başk.: Jaebalàk		<i>Stryx uralensis</i>
74	Benekli Suyelvesi	<i>Porzana porzana</i> (TTK: 125)			<i>Rallus porzana</i>
75	Küçük Suyelvesi	<i>Zapornia pusilla</i> (TTK: 125)			<i>Rallus minutus</i>
76	Beyaz Gıdılı Yelkovan	<i>Procellaria aequinoctialis</i> (Beyaz Gıdılı Yelkovan)			<i>Procellaria aequinoctialis</i>
77	Beyaz Karınlı Sağan	<i>Apus melba</i> (Kuru 1999: 522)			<i>Hirundo melba</i>
78	Bıldırcın	<i>Coturnix coturnix</i> (TTK: 68)	KazT.: Büdbüldük Başk., MişT. ve Kaz.: Büdaenae Çuv.: Pudenae	Kalm.: Boedenae Moğ.: Boedenà	<i>Tetrao coturnix</i>

			BuhÖzb.: <i>Saepaemnat</i> HivÖzb.: <i>Buldutschin</i> KışT.: <i>Budurtschin</i>		
79	<i>Bıldırcın-kılavuzu</i>	<i>Crex crex</i> (TTK: 124)	Başk.: Tartai Kaz.: Katschi		<i>Rallus crex</i>
80	<i>Boyunçevi-ren</i>	<i>Jynx torquilla</i> (TTK: 217)			<i>Picus jynx</i>
81	<i>Bülbül</i>	<i>Luscinia megarhynchos</i> (TTK: 301)	KırT.: Bylbyli BuhÖzb.: <i>Gendalip</i>		<i>Motacilla luscinia</i>
82	<i>Benekli Bülbül</i>	<i>Luscinia luscinia</i> (TTK: 301)	KazT.: Sandowàs, <i>sanduàs</i> Başk.: Sandagàs Kaz.: Sandugatsch TomT.: Tortschok Çuv.: Schiptschik	Kalm.: Sari-iroe	<i>Motacilla philomela</i>
83	<i>Mavi Bülbül</i>	<i>Larvivora cyane</i>			<i>Motacilla cyane</i>
84	<i>Mavikuyruk-lu Bülbül</i>	<i>Tarsiger cyanuru</i> (TTK: 305)			<i>Motacilla cyanura</i>
85	<i>Sibirya Dağbülbülü</i>	<i>Prunella montanella</i> (TTK: 321)			<i>Motacilla montanella</i>
86	<i>Sibirya Yakut Gerdanlı Bülbülü</i>	<i>Calliope calliope</i>	Tat.: Kysil tamak		<i>Motacilla calliope</i>
87	<i>Söğütbülbülü I</i>	<i>Phylloscopus trochilus</i> (BTS: 613)			<i>Motacilla trochilus</i>
88	<i>Söğütbülbülü II</i>	<i>Phylloscopus trochilus</i> (BTS: 613)			<i>Motacilla acredula</i>
89	<i>Buz Dalgıcı I</i>	<i>Gavia immer</i> (TTK: 70)			<i>Cepphus torquatus</i>
90	<i>Buz Dalgıcı II</i>	<i>Gavia immer</i> (TTK: 70)			<i>Cepphus imber</i>
91	<i>Çalıkuşu Çıvgını</i>	<i>Phylloscopus proregulus</i> (TTK: 264)			<i>Motacilla proregulus</i>
92	<i>Çalıkuşu</i>	<i>Regulus regulus</i> (TTK: 286)			<i>Motacilla regulus</i>
93	<i>Çamurcun</i>	<i>Anas crecca</i> (TTK: 53)	Tat.: Sirgéi urdak Başk.: Tyragai		<i>Anas crecca</i>
94	<i>Büyük Çamurcun</i>	<i>Mareca falcata</i> (TTK: 396)		Moğ.: Scharà-sul, <i>char-tologoi-nogossûn</i> Bury.: Borá-nogossûn	<i>Anas falcata</i>
95	<i>Çaprazgaga</i>	<i>Loxia curvirostra</i> (TTK: 339)		Bury.: Dsannà	<i>Loxia crucirostra</i>
96	<i>Çeltikçi</i>	<i>Plegadis falcinellus</i> (TTK: 84)		Kalm.: Schigitschi	<i>Numenius ibis</i>

97	Çıkrıkçın	<i>Spatula querquedula</i> (TTK: 52)			<i>Anas querquedula</i> ¹⁶
98	Akça Cılıbit	<i>Charadrius alexandrinus</i> (TTK: 135)			<i>Charadrius alexandrinus</i>
99	Dağ Cılıbiti	<i>Charadrius morinellus</i> (TTK: 137)			<i>Charadrius morinellus</i>
100	Doğu Cılıbiti	<i>Charadrius asiaticus</i> (TTK: 137)			<i>Charadrius caspius</i>
101	Halkalı Cılıbit	<i>Charadrius hiaticula</i> (TTK: 134)			<i>Charadrius hiaticula</i>
102	Halkalı Küçük Cılıbit	<i>Charadrius dubius</i> (TTK:135)			<i>Charadrius minutus</i>
103	Moğol Cılıbiti	<i>Charadrius mongolus</i> (TTK: 136)			<i>Charadrius mongolicus</i>
104	Kara Suratlı Çinte	<i>Emberiza spodocephala</i> (Kara Suratlı Çinte)			<i>Emberiza spodocephala</i>
105	Kızıl Çinte	<i>Emberiza rutila</i> (Kızıl Çinte)			<i>Emberiza rutila</i>
106	Kızıl Kulaklı Çinte	<i>Emberiza fuscata</i> (Kızıl Kulaklı Çinte)			<i>Emberiza fuscata</i>
107	Sarı Kaşlı Çinte	<i>Emberiza chrysophrys</i> (Sarı Kaşlı Çinte)			<i>Emberiza chrysophrys</i>
108	Çıtkuşu	<i>Troglodytes troglodytes</i> (TTK: 287)			<i>Motacilla troglodytes</i>
109	Çobanaldata n	<i>Caprimulgus europaeus</i> (TTK: 206)	Başk.: Sop: Crasnojarensibus ad Jeniseam?: Chalgusch (erkek), uulu (dişi) Yak.: Tularbek	Moğ.: Ssaraltzi, mochayerae Bury.: Churigatu Kalm.: Ergii-boro	<i>Hirundo caprimulgus</i>
110	Çulhakuşu	<i>Remiz pendulinus</i> (TTK: 245)	Başk.: Troâsch		<i>Xanthornus pendulinus</i>
111	Büyük Suçulluğu	<i>Gallinago media</i> (TTK: 154)			<i>Scolopax palustris</i>
112	Çamurçulluğu I	<i>Limosa limosa</i> (TTK: 147)	Yak.: Tschoktschongó		<i>Limosa aegocephala</i>
113	Çamurçulluğu II	<i>Limosa limosa</i> (TTK: 147)	Başk.: Kisgittau Tat.: Talletuit		<i>Limosa barge</i>
114	Çulluk	<i>Scolopax rusticola</i> (TTK: 154)	Tat.: Tschöldi SibT.: Chategatsch, chategitau Tel.: Charagatau		<i>Scolopax rusticola</i>

¹⁶ Pek çok kaynakta *Anas quedquedula* Latince adı halen geçerlidir.

115	Kervançulluğu I	Numenius arquata (TTK: 144)	Tat.: Kongaralà külgaadse Başk.: Kügildé BarT.: Zabàn-kulik	Moğ.: Todocholzi	Numenius falcinellus
116	Kervançulluğu II	Numenius arquata (TTK: 144)			Numenius arquata
117	Kıyı Çamurçulluğu	Limosa lapponica (TTK: 146)			Limosa ferruginea
118	Küçük Suçulluğu	Lymnocryptes minimus (TTK: 155)	Başk.: Saraldshin Yak.: Barách		Scolopax gallinula
119	Suçulluğu	Gallinago gallinago (TTK: 155)	Tat.: Tschaetirtenu Kaz.: Kyr-tekae (Pallas diğer anlamına yaban keçisi demiştir.)		Scolopax gallinago
120	Sürmeli Kervançulluğu	Numenius phaeopus (TTK: 145)			Numenius phaeopus
121	Çütre	Carpodacus erythrinus (TTK: 336)			Pyrrhula erythrina
122	Tayga Çütresi	Pinicola enucleator (Tayga Çütresi)		Moğ.: Ulàn-dsalà	Loxia psittacea
123	Uzun Kuyruklu Çütre	Carpodacus sibiricus (Uzun Kuyruklu Çütre)			Pyrrhula caudata
124	Gökçe Delice	Circus cyaneus (TTK: 116)		Moğ.: Choeladù Kalm.: Zagàn-chuldu	Accipiter variabilis
125	Saz Delicesi	Circus aeruginosus (TTK: 115)	Tat.: Kamyschkarà Başk.: Boktargé		Accipiter circus
126	Denizpapağanı	Fratercula arctica			Lunda arctica
127	Perçemli Denizpapağanı	Fratercula cirrhata			Lunda cirrhata
128	Derekuşu I	Cinclus cinclus (TTK: 287)			Trynga cinclus
129	Derekuşu II	Cinclus cinclus (TTK: 287)	SibT.: Sugertschegà Yak.: Utschytschagà		Sturnus cinclus
130	Dikkuyruk	Oxyura leucocephala (TTK: 59)			Anas mersa
131	Aksungur/Akdoğan	Falco rusticolus ¹⁷	Başk.: Schonkar(erkek), itelgoe(dişi) Yak.: Urung-kirc	Kalm.: Sagalmái	Falco gryfalco

¹⁷ Bu hayvanın diğer bir adı *akdoğan* (TS: 75); ayrıca *sungur* olarak belirtilen kuş adlarının hepsi *aksungur* kuşunu işaret etmektedir (TS: 2171)

132	<i>Aladoğan</i>	<i>Falco vespertinus</i> (TTK: 220)	Başk.: Koëgar		<i>Falco vespertinus</i>
133	<i>Bıyıklı Doğan</i>	<i>Falco biarmicus</i> (TTK: 223)	KırT. ve Nog.: Torbala	Kalm.: Itelgoe.	<i>Falco lanarius</i>
134	<i>Bozdoğan</i>	<i>Falco columbarius</i> (TTK: 221)	AsTT: Tüwik	Kalm.: Kirgù	<i>Falco aesalon</i>
135	<i>Çakır Kuşu</i>	<i>Accipiter gentili</i> ¹⁸ s (BTS: 129)	Tat.: Chartzigàn, kartscheja, tuigun (dişi ve beyaz olan) Çuv.: Chorotschka	Kalm. ve Moğ.: Ytelgoe	<i>Accipiter astur</i>
136	<i>Delice Doğan</i>	<i>Falco subbuteo</i> (Kuru 1999: 500)	Tat. ve Başk.: Köegar Hak.: Buril-kiigennök, kargèak Yak.: Kürrbüh	Kalm.: Turuntai	<i>Falco subbuteo</i>
137	<i>Doğan</i>	<i>Falco peregrinus</i> (BTS: 181)	Tat. ve Başk.: Laatschen BuhÖzb.: Bas HivÖzb.: Tuğàn	Kalm. ve Moğ.: Natschin, ssapsàn	<i>Falco peregrinus</i>
138	<i>Döğüşkenkuş</i>	<i>Calidris pugnax</i> (TTK: 149)			<i>Trynga pugnax</i>
139	<i>Denizdüdük-çünü</i>	<i>Phalaropus lobatus</i> (TTK: 160)			<i>Phalaropus ruficollis</i>
140	<i>Dere Düdükçünü</i>	<i>Actitis hypoleucos</i> (TTK: 159)			<i>Trynga guinetta</i>
141	<i>Kızıl Denizdüdük-çünü</i>	<i>Phalaropus fulicarius</i> (TTK: 161)			<i>Phalaropus rufus</i>
142	<i>Orman Düdükçünü</i>	<i>Tringa glareola</i> (TTK: 157)			<i>Trynga glareola</i>
143	<i>Terek Düdükçünü</i>	<i>Xenus cinereus</i> (TTK: 160)			<i>Limosa recurvirostra</i>
144	<i>Yeşil Düdükçün</i>	<i>Tringa ochropus</i> (TTK: 157)			<i>Trynga ochropus</i>
145	<i>Ebabil</i>	<i>Apus apus</i> (TTK: 204)		Moğ.: Sike-charazé ¹⁹	<i>Hirundo apus</i>
146	<i>Fiyu</i>	<i>Mareca penelope</i> (TTK: 54)			<i>Anas penelope</i>
147	<i>Flamingo</i>	<i>Phoenicopterus roseus</i> (TTK: 78)	Kaz.: Kysil-kas	Kalm.: Ulan-galù	<i>Phoenicopterus roseus</i>
148	<i>Florya</i>	<i>Chloris chloris</i> (TTK: 337)			<i>Cocothraustes chloris</i>
149	<i>Gökçe Güvercin</i>	<i>Columba oenas</i> (TTK: 193)	Tat.: Kujartschèn SibT.: Egaigàk Yak.: Irung-kill Başk.: Kujersen Çuv.: Kvagarsin BuhÖzb.: Kabutàr	Kalm.: Kügüldshirganà Bury.: Sanù	<i>Columba oenas</i>
150	<i>Guguk</i>	<i>Cuculus canorus</i> (TTK: 196)	Tat.: Kukoe, kukua SibT.: Kaùk	Kalm.: Kükkük Moğ.: Koekoekae Bury.: Kuchoi	<i>Cuculus borealis</i>

¹⁸ Bu kuşun TS'deki karşılığı *çakırdoğan*'dır (TS: 483). Bu nedenle *çakırdoğan* şeklinde belirtilen kuş adlarına bu madde altında yer verilecektir.

¹⁹ Bu kuş Türkiye Türkçesinde *kara sağan* olarak da bilinmektedir.

			Başk.: <i>Kokük</i> Kaz.: <i>Kükük</i> Çuv.: <i>Kóga</i> Yak.: <i>Kerâr, kagâ</i> BuhÖzb.: <i>Kaebuk</i> MışT.: <i>Kuki</i>		
151	Orman Horozu	<i>Lyrurus tetrax</i> (TTK: 64)	Tat.: <i>Kürtlük,</i> <i>kurtuk, karâ-</i> <i>kurtuk(erkek)</i> Başk.: <i>Kur,</i> <i>kurtluk, osan,</i> <i>usun, bos-</i> <i>usun(dişi)</i> Yak.: <i>Ulâr,</i> <i>kurtuyaga, korâ-</i> <i>kurtujak(erkek),</i> <i>tyhssi-kurtüyak</i> (dişi) BuhÖzb. ve HivÖzb.: <i>Chubarytsch</i>	Kalm.: <i>Bachurganâ</i> Moğ.: <i>Chorô</i>	<i>Tetrao tetrax</i>
152	Sazhorozu	<i>Porphyrio porphyrio</i> (TTK: 127)			<i>Fulica porphyrio</i>
153	İbibik	<i>Upupa epops</i> (BTS: 295)	Tat.: <i>Oedoehoet</i> KırT.: <i>Oepoepoe</i>	Kalm.: <i>Schontol,</i> <i>tschükede</i> Moğ.: <i>Olboldshin</i>	<i>Upupa vulgaris</i>
154	Ağaç İncirkuşu	<i>Anthus trivialis</i> (TTK:327)			<i>Motacilla spipola</i> ²⁰
155	Kızılgerdanlı İncirkuşu	<i>Anthus cervinus</i> (TTK:325)			<i>Motacilla cervina</i>
156	İpekkuyruk	<i>Bombicilla garrulus</i> (TTK: 242)			<i>Parus bombicilla</i>
157	Huş İsketesi	<i>Acanthis flammea</i> (TTK: 335)	Tat.: <i>Kaîn-basch,</i> <i>kentir-tsigén</i>		<i>Passer linaria</i>
158	Kara İskete	<i>Serinus pusillus</i> (TTK: 335)			<i>Passer pusillus</i>
159	Karabaşlı İskete	<i>Spinus spinus</i> (TTK: 333)			<i>Passer spinus</i>
160	İspinoz	<i>Fringilla coelebs</i> (TTK: 330)			<i>Passer spiza</i>
161	Dağ İspinozu	<i>Fringilla montifringilla</i> (TTK: 331)			<i>Passer montifringilla</i>
162	Kafkas Urkekliği	<i>Tetraogallus caucasicus</i> (TTK: 396)	KafT.: <i>Dshumaruk,</i> <i>becshbarmak</i> (erkek)		<i>Tetrao caucasicus</i>
163	Büyük Kamışçın	<i>Acrocephalus arundinaceus</i> (TTK: 268)			<i>Turdus junco</i>
164	Çekirge Kamışçını	<i>Locustella naevia</i> (TTK: 266)			<i>Motacilla locustella</i>

²⁰ Bu türün güncel Latincesi (Gray 1848: 75)'den İng. karşılığı bulunarak ulaşılmıştır.

165	Güzel Kuyruklu Kamışçın	<i>Helopsaltes certhiola</i>			<i>Motacilla certhiola</i> ²¹
166	Kalın Gagalı Kamışçın	<i>Arundinax aedon</i>			<i>Turdus aedon</i>
167	Kındıra Kamışçını	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (TTK: 269)			<i>Motacilla salicaria</i>
168	Kara Çaylak	<i>Milvus migrans</i> (BTS: 332)	Tat.: Tylgan Başk.: Tydugàn Hak.: Tyglegén Kaz.: Elkitschi-tulgàn Yak.: Ehlè Çuv.: Chiraen BuhÖzb.: Sagàn HivÖzb.: Tschailak MışT.: Kagau	Kalm.: Ssochor-ellae Moğ.: Eléi Dag.: Hollé	<i>Accipiter milvus</i>
169	Karabatak	<i>Phalacrocorax carbo</i> (TTK: 95)	Tat.: Kara-bakà	Kalm.: Charà-galù (siyah kaz anlamında) Bury.: Bahato-boruktschèn	<i>Phalacrocorax carbo</i>
170	Bering Adası Karabatağı	<i>Urile perspicillatus</i>			<i>Phalacrocorax perspicillatus</i>
171	Büyük Pelajik Karabatak	<i>Urile urile</i>			<i>Phalacrocorax bicristatus</i> ²²
172	Küçük Karabatak	<i>Microcarbo pygmaeus</i> (TTK: 94)			<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>
173	Pelajik Karabatak	<i>Urile pelagicus</i>			<i>Phalacrocorax pelagicus</i>
174	Tepeli Karabatak	<i>Gulosus aristotelis</i> (TTK: 95)			<i>Phalacrocorax graculus</i>
175	Alaca Küçük Karga	<i>Corvus dauuricus</i>		Bury.: Alaktù, alak-taau	<i>Corvus dauuricus</i>
176	Alakarga	<i>Garrulus glandarius</i> (TTK: 240)	Tat.: Urman-kargasse, kukeschle SibT.: Kamsyl TomT.: Kuktugesch Yak.: Kukagyh		<i>Corvus glandarius</i>
177	Ekin Kargası	<i>Corvus frugilegus</i> (TTK: 238)	Tat.: Karà-kargà Başk.: Karabái	Kalm.: Chun-keraeh	<i>Corvus frugilegus</i>
178	Göknar Kargası	<i>Nucifraga caryocatactes</i> (TTK: 241)	Tat.: Kaaergen TomT.: Kaergen Yak.: Tschaangyh-duraya	Moğ.: Oncholà Bury.: Ongolò	<i>Corvus caryocatactes</i>

²¹ İngilizce karşılığı için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=4C3CF429E3FEFBA2> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

²² İngilizce ve Latincesi için bk. (Goode 1884: 165)

179	Küçük Karga	<i>Coloeus monedula</i> (TTK: 238)	Tat.: <i>Tscháuka</i> Başk.: <i>Sáuka</i> Kaz.: <i>Tahn</i> TomT.: <i>Tahn-karga</i> Çuv.: <i>Tschafga</i>	Bury.: <i>Toon-turak</i>	<i>Corvus monedula</i>
180	Leş Kargası	<i>Corvus cornix</i> (TTK: 239)	Tat.: <i>Kargàh</i>	Kalm.: <i>Kaerée</i> Moğ.: <i>Torlák</i>	<i>Corvus cornix</i>
181	Sarıgagalı Dağ Kargası	<i>Pyrrhocorax graculus</i> (TTK: 235)	Hak.: <i>Chaëtàn, kaétàn</i> Sag.: <i>Sugluk, paramtasch</i>	Moğ.: <i>Schugnul</i>	<i>Corvus graculus</i>
182	Sibiry Kargası	<i>Perisoreus infaustus</i>	Hak.: <i>Kaârgen</i>		<i>Corvus mimus</i>
183	Steller Kargası	<i>Cyanocitta stelleri</i>			<i>Corvus stelleri</i>
184	Ak Kuyruklu Kartal I	<i>Haliaeetus albicilla</i> (TTK: 102)	Başk.: <i>Kussugàn</i> Çuv.: <i>Sumgaik</i> Yak.: <i>Ala-tuighun</i>	Kalm.: <i>Gaeksghae</i>	<i>Aquila albicilla</i>
185	Ak Kuyruklu Kartal II	<i>Haliaeetus albicilla</i> (TTK: 102)	Tat.: <i>Keisch</i> (dişi) Yak.: <i>Tojon</i> (dişi), <i>charaptyr-tojon</i> Çuv.: <i>Karpyl</i>		<i>Aquila ossifraga</i>
186	Balık Kartalı	<i>Pandion haliaetus</i> (TTK: 96)	SibT.: <i>Tschechesch, balyktschikesch</i> Başk.: <i>Kalémèrgèn</i>	Kalm.: <i>Chalà</i> Bury.: <i>Challoo</i>	<i>Accipiter haliaetus</i>
187	Büyük Deniz Kartalı	<i>Haliaeetus pelagicus</i>			<i>Aquila pelagica</i>
188	Büyük Orman Kartalı	<i>Clanga clanga</i> (TTK: 106)	Tat.: <i>Karagusch</i> SibT.: <i>Gobàl-karagusch</i>		<i>Aquila clanga</i>
189	Kaya Kartalı I	<i>Aquila chrysaetos</i> (BTS: 346)	Tat.: <i>Bjürkut</i> Yak.: <i>Kara-tschágyl</i>	Kalm. Moğ. ve Dag.: <i>Tarbodschi</i>	<i>Aquila nobilis</i>
190	Kaya Kartalı II	<i>Aquila chrysaetos</i> (BTS: 346)	Başk.: <i>Sulgàsch</i> SibT.: <i>Tschin-karagusch, kychtschi</i>	Moğ.: <i>Kuraptschàr</i>	<i>Aquila chrysaetos</i>
191	Kuzu Kartalı	<i>Gypaetus barbatus</i> (BTS: 401)		Moğ.: <i>Jellôo</i>	<i>Vultur barbatus</i>
192	Moğol Kartalı I	<i>Haliaeetus leucocephalus</i> (TTK:397)			<i>Aquila leucocephala</i>
193	Moğol Kartalı II	<i>Haliaeetus leucoryphus</i> (TTK: 397)			<i>Aquila leucorypha</i>
194	Yılan kartalı	<i>Circaetus gallicus</i> (TTK: 109)			<i>Accipiter hypoleucus</i>
195	Kaşıkcı	<i>Platalea leucorodia</i> (TTK: 85)	Kaz.: <i>Sabala-burın</i>	Moğ.: <i>Chalbagantu</i> (Pallas anlamını kaşık olarak verir.), <i>boghùn</i>	<i>Platalea leucordia</i>
196	Kaşıkgaga	<i>Spatula clypeata</i> (TTK: 52)		Bury.: <i>Galbun</i> (kaşık anlamında sözcük)	<i>Anas clypeata</i>
197	Boz Kaz	<i>Anser anser</i>	Tat.: <i>Kás</i> Çuv.: <i>Chor, chur</i>	Moğ.: <i>Galù</i> Kalm.: <i>Galùn</i>	<i>Anser vulgaris</i>

198	Gidaklayan Kaz	<i>Branta hutchinsii</i>			<i>Anser canadensis</i>
199	Kar Kazı	<i>Anser caerulescens</i> (TTK: 396)	Yak.: Yurgung-kâs		<i>Anser hyperboreus</i>
200	Kral Kazı	<i>Anser canagicus</i>			<i>Anser pictus</i>
201	Kuşu Kazı	<i>Anser cygnoides</i>		Moğ.: Chongór-gàlun, mangut-galù (evcil olanı)	<i>Anser cygnoides</i>
202	Sibirya Kazı	<i>Branta ruficollis</i>		Kalm.: Sunksur	<i>Anser ruficollis</i>
203	Tarla kazı	<i>Anser fabalis/serrirostris</i> (TTK: 45)			<i>Anser grandis</i>
204	Yosun Kazı I	<i>Branta bernicla</i> (TTK: 47)	Yak.: Chardyr-châs (siyah kaz)		<i>Anser brenta</i>
205	Yosun Kazı II	<i>Branta bernicla</i> (TTK: 47)			<i>Anser bernicla</i>
206	Çilkeklik	<i>Perdix perdix</i> (TTK: 66)	Tat.: Busür Hak.: Chatteganaeht Başk.: Budshur Kaz.: Tschint BuhÖzb.: Durratsch HivÖzb.: Tschil KışT.: laeses-dshim	Kalm.: Utoen, Ioettohn Moğ.: Ythò Bury.: Ythag	<i>Tetrao perdix</i>
207	Kıvalı Keklik	<i>Alectoris chukar</i> (TTK: 66)	BuhÖzb.: Kaklyk		<i>Tetrao rufa</i>
208	Kerkenez	<i>Falco tinnunculus</i> (Kuru 1999: 500)		Kalm.: Cholodshi	<i>Falco tinnunculus</i>
209	Ketenkuşu	<i>Linaria cannabina</i> (TTK: 334)			<i>Passer cannabina</i>
210	Sarıgagalı Ketenkuşu	<i>Linaria flavirostris</i> (TTK: 334)			<i>Passer arctous</i>
211	Kılıçgaga	<i>Recurvirostra avosetta</i> (TTK: 133)		Moğ.: Tschongotù-alak	<i>Recurvirostra avosetta</i>
212	Kılıkuyruk	<i>Anas acuta</i> (TTK: 54)		Bury.: Schurung	<i>Anas caudacuta</i>
213	Ak Başlı Kiraz Kuşu	<i>Emberiza leucocephalos</i> (TTK:344)			<i>Emberiza pithyornus</i>
214	Ak Kaşlı Kiraz Kuşu	<i>Emberiza rustica</i> (TTK: 343)			<i>Emberiza rustica</i>
215	Alaca Kiraz Kuşu	<i>Plectrophenax nivalis</i> (TTK: 349)	SibT.: Kosalà		<i>Emberiza nivalis</i>
216	Bataklık Kiraz Kuşu I	<i>Emberiza schoeniclus</i> (TTK: 342)			<i>Emberiza schoeniclus</i>
217	Bataklık Kiraz Kuşu II	<i>Emberiza schoeniclus</i> (TTK: 342)			<i>Emberiza pyrrhuloides</i>

218	Bataklık Kiraz Kuşu III	<i>Emberiza schoeniclus</i> (TTK: 342)			<i>Emberiza passerina</i>
219	Karabaşlı Kirazkuşu	<i>Emberiza melanocephala</i> (TTK: 347)			<i>Xanthornus caucasicus</i>
220	Kaya Kirazkuşu	<i>Emberiza cia</i> (TTK: 345)			<i>Emberiza cia</i>
221	Kirazkuşu	<i>Emberiza hortulana</i> (TTK:341)			<i>Emberiza hortulanus</i>
222	Küçük Kirazkuşu	<i>Emberiza pusilla</i> (TTK: 343)			<i>Emberiza pusilla</i>
223	Mahmuzlu Kirazkuşu	<i>Calcarius lapponicus</i> (TTK: 349)			<i>Passer calcaratus</i>
224	Sarı Kirazkuşu	<i>Emberiza citrinella</i> (TTK: 346)		Kalm.: Scharmuk	<i>Emberiza citrinella</i>
225	Söğüt Kirazkuşu	<i>Emberiza aureola</i> (TTK: 397)			<i>Emberiza aureola</i>
226	Tarla Kirazkuşu	<i>Emberiza calandra</i> (TTK: 348)			<i>Emberiza miliaria</i>
227	Akça Fırtınakır- langıcı	<i>Hydrobates furcatus</i>			<i>Procellaria orientalis</i>
228	Bataklıkır- langıcı	<i>Glareola pratincta</i> (TTK: 163)			<i>Glareola pratincta</i>
229	Ev Kırlangıcı	<i>Delichon urbicum</i> (TTK: 258)			<i>Hirundo lagopoda</i> ²³
230	Fırtınakır- langıcı	<i>Hydrobates pelagicus</i> (TTK: 72)			<i>Procellaria pelagica</i>
231	Kaya Kırlangıcı	<i>Ptyonoprogne rupestris</i> (TTK: 259)			<i>Hirundo ciris</i>
232	Kır Kırlangıcı	<i>Hirundo rustica</i> (TTK:257)	Tat.: Kardegnoş, karilgatsch (kırlangıç türleri için genel bir adlandırma)	Kalm.: Charradai Moğ.: Charâzaei	<i>Hirundo domestica</i>
233	Kızıl Kırlangıç	<i>Cecropis daurica</i> (TTK: 257)			<i>Hirundo alpestris</i>
234	Kum Kırlangıcı	<i>Riparia riparia</i> (TTK: 259)	Tat.: Jar- karlegatsch Çuv.: Schorgol	Kalm.: Charadei.	<i>Hirundo riparia</i>
235	Kızıl Gerdanlı Dalğıç I	<i>Gavia stellata</i> (TTK: 71)	SibT.: Tschomga KışT.: Paatsch		<i>Cephus septentrionalis</i>
236	Kızıl Gerdanlı Dalğıç II	<i>Gavia stellata</i> (TTK: 71)			<i>Cephus stellatus</i>

²³ Bugünkü taksonomik adı için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=535F7C54E6F11913> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

237	Kızılbacak I	<i>Tringa totanus</i> (TTK: 158)			<i>Limosa totanus</i>
238	Kızılbacak II	<i>Tringa totanus</i> (TTK: 158)			<i>Limosa calidris</i>
239	Kızılbacak III	<i>Tringa totanus</i> (TTK: 158)			<i>Tryngra calidris</i>
240	Kızılgerdan	<i>Erithacus rubecula</i> (TTK: 304)			<i>Motacilla rubecula</i>
241	Kızılkuşruk	<i>Phoenicurus phoenicurus</i> (TTK: 303)	Tat.: Karabasch, karatamak		<i>Motacilla phoenicurus</i>
242	Büyük Kızılkuşruk	<i>Phoenicurus erythrogastus</i> (TTK: 397)			<i>Motacilla aurorea</i>
243	Kara Kızılkuşruk	<i>Phoenicurus ochruros</i> (TTK: 303)			<i>Motacilla Erithacus</i>
244	Kızkuşu	<i>Vanellus vanellus</i> (TTK: 139)	Tat.: Takarbyk Başk.: Sorkoot Yak.: Chonobarygo	Kalm.: Taarak Moğ.: Chabdachalzy	<i>Charadrius vanellus</i>
245	Sürmeli Kızkuşu	<i>Vanellus gregarius</i> (TTK: 140)		Kalm.: Türkümet	<i>Charadrius gregarius</i>
246	Kocabaş	<i>Coccothraustes coccothraustes</i> (TTK: 338)		Moğ.: Gheiregunna	<i>Coccothraustes vulgaris</i>
247	Kocagöz	<i>Burhinus oedicnemus</i> (TTK:129)			<i>Charadrius oedicnemus</i>
248	Küçük Sakarca	<i>Anser erythropus</i> (TTK: 44)	Yak.: Lüglüja, chan-chalàs Başk.: Kara-kas	Moğ.: Atschin Kalm.: Schoschinar-galim.	<i>Anser erythropus</i>
249	Kuşu	<i>Cygnus olor</i> (TTK: 48)		Kalm.: Surkurà	<i>Cygnus sibilus</i>
250	Küçük Kuşu	<i>Cygnus columbianus</i> (TTK: 49)	Tat.: Akosch Başk.: Jus Kaz.: Ku Yak.: Kubà Çuv.: Agysch HivÖzb.: Kuju	Kalm. ve Moğ.: Chong, zaeng(dişi), schar-tologoit-u-chong (kafası kırmızımsı olanı)	<i>Cygnus olor</i>
251	Ak Kumkuşu	<i>Calidris alba</i> (TTK: 151)			<i>Tryngra tridactyla</i>
252	Büyük Kumkuşu	<i>Calidris canutus</i> (TTK: 150)			<i>Tryngra canutus</i>
253	Karakarınlı Kumkuşu	<i>Calidris alpina</i> (TTK: 152)			<i>Scolopax alpina</i>
254	Kızıl Boyunlu Kumkuşu	<i>Calidris ruficollis</i>			<i>Tryngra salina</i>
255	Sürmeli Kumkuşu	<i>Calidris falcinellus</i> (TTK: 151)			<i>Tryngra falcinella</i>
256	Tahiti Kumkuşu	<i>Prosobonia leucoptera</i>			<i>Tryngra leucoptera</i>

257	Kutup Fırtınakuşu	<i>Fulmarus glacialis</i>			<i>Procellaria glacialis</i>
258	Kuyrukkakan	<i>Oenanthe oenanthe</i> (TTK: 310)			<i>Motacilla vitiflora</i>
259	Alaca Kuyrukkakan	<i>Oenanthe pleschanka</i> (TTK: 312)			<i>Motacilla leucomela</i>
260	Boz Kuyrukkakan	<i>Oenanthe isabellina</i> (TTK: 310)			<i>Motacilla strapazina</i>
261	Ak Kuyruksallayan	<i>Motacilla alba</i> (TTK: 323)	SibT.: Kemekutschkasuk KazT.: Schebertschik MışT.: ve Başk.: Schibirtschik Kaz.: Sartschatschibtschik Çuv.: Purtschkan BuhÖzb.: Murgıunda HivÖzb.: Kuiruksalam		<i>Motacilla albeola</i>
262	Dağ Kuyruksallayan I	<i>Motacilla cinerea</i> (TTK: 322)			<i>Motacilla melanope</i>
263	Dağ Kuyruksallayan II	<i>Motacilla cinerea</i> (TTK: 322)			<i>Motacilla campestris</i>
264	Sarı Kuyruksallayan I	<i>Motacilla flava</i> (TTK: 323)			<i>Motacilla luteola</i>
265	Sarı Kuyruksallayan II	<i>Motacilla flava</i> (TTK: 323)			<i>Motacilla flaveola</i> ²⁴
266	Sarıbaşı Kuyruksallayan	<i>Motacilla citreola</i> (TTK: 322)			<i>Motacilla citrinella</i>
267	Gökkuzgun	<i>Coracias garrulus</i> (TTK: 307)	KazT.: Kyk-kargà Kaz.: Kyrmyschak	Kalm.: Charyraetschi	<i>Coracias garrula</i>
268	Kuzgun I	<i>Corvus corax</i> (TTK: 236)	Yak.: Duraak KoyH.: Báre		<i>Corvus corone</i>
269	Kuzgun II/Kara Karga/Büyük Karga	<i>Corvus corax</i> (Kuru 1999: 547)	Tat.: Kosgòn, kusgùn Başk.: Kusùn Yak.: Sahr Çuv.: Sjuchan	Bury.: Kirè, kaerè Kalm.: Chun-kereh	<i>Corvus corax</i>
270	Leş Akbabası I	<i>Neophron percnopterus</i> (BTS: 415)	KırT.: Kartàll		<i>Vultur percnopterus</i>

²⁴ Bu türü Pallas (yellow wagtail) olarak belirttiği için Sarı Kuyruksallayan Kuşu olduğu kanaatine varılmıştır.

271	Leş Akbabası II	<i>Neophron percnopterus</i> (BTS: 415)			<i>Vultur meleacris</i>
272	Leylek	<i>Ciconia ciconia</i> (TTK: 80)	BuhÖzb.: Leglek Başk.: Kordai	Kalm.: Zenn	<i>Ciconia alba</i>
273	Kara Leylek	<i>Ciconia nigra</i> (TTK: 81)	Tat.: Karà-kiigolok, karà-dshilang SibT.: Schulén Başk.: Silaehn Kaz.: Karà-tama	Kalm.: Chordshil	<i>Ciconia nigra</i>
274	Büyük Kara Sırtlı Martı I	<i>Larus marinus</i> (TTK: 185)			<i>Larus marinus</i>
275	Büyük Kara Sırtlı Martı II	<i>Larus marinus</i> (TTK: 185)			<i>Larus naevius</i>
276	Büyük Karabaş Martı	<i>Ichthyaelus ichthyaelus</i> (TTK: 183)	Tat.: Charabaltà		<i>Larus ichthyaelus</i>
277	Büyük Korsanmartı	<i>Stercorarius skua</i> (TTK: 187)			<i>Catarractes skua</i>
278	Gülen Martı	<i>Leucophaeus atricilla</i>	SibT.: Tschiràk, ak-tscharlak KırT.: Tschagalà KoyH.: Chailàn	Bury.: Cheilogoná	<i>Larus atricilla</i>
279	Hazar Martısı	<i>Larus cachinnans</i> (TTK: 171)	Tat.: Ulú-chailan(büyük martı)	Bury.: Sachalù	<i>Larus cachinnans</i>
280	Karaayaklı Martı I	<i>Rissa tridactyla</i> (TTK: 181)			<i>Larus rissa</i>
281	Karaayaklı Martı II	<i>Rissa tridactyla</i> (TTK: 181)			<i>Larus torquatus</i>
282	Kırmızı Ayaklı Martı	<i>Rissa brevirostris</i>	Tat.: Aktscharlak		<i>Larus cinerarius</i>
283	Korsanmartı	<i>Stercorarius parasiticus</i> (TTK: 188)			<i>Catarractes parasita</i>
284	Küçük Gümüş Martı	<i>Larus canus</i> (TTK: 176)			<i>Larus canus</i>
285	Küçük Martı	<i>Hydrocoloeus minutus</i> (TTK: 180)			<i>Larus minutus</i>
286	Mavigerdan	<i>Luscinia svecica</i> (TTK: 302)	Tat.: Kuuk-tamak		<i>Motacilla coerulecula</i>
287	Mezgeldek	<i>Tetrax tetrax</i> (TTK: 123)	KazT.: Bisgelek KırT.: Bisgelaek. Kaz.: Tjilekús	Kalm.: Bill, muchor-jaman (erkek).	<i>Otis tetrax</i>
288	Altıngöz	<i>Bucephala clangula</i> (TTK: 63)			<i>Anas clangula</i>
289	Boz Ördek	<i>Mareca strepera</i> (TTK: 55)	Tat.: Koor-urdak Başk.: Kugàl	Moğ.: Schiraegoi, bordsho-nogossun	<i>Anas strepera</i>
290	Kadife Ördek	<i>Melanitta fusca</i> (TTK: 61)	Yak.: Andy Başk.: Yroh	Bury.: Ukir-nogossûn, ukir-karaschi	<i>Anas carbo</i>
291	Kara Ördek	<i>Melanitta nigra</i> (TTK: 61)	Yak.: Queuheul hach		<i>Anas atra</i>

292	Macar Ördeği	<i>Netta rufina</i> (TTK: 58)			<i>Anas rufina</i>
293	Moskof Ördeği	<i>Cairina moschata</i>			<i>Anas moschata</i>
294	Palyaço Ördeği	<i>Histrionicus histrionicus</i>			<i>Anas histrionica</i>
295	Sarı Yanaklı Ördek	<i>Sibirionetta formosa</i>	Yak.: Mogôs, mongos (Mok-mok sesinden türemiş sözcük)		<i>Anas glocitans</i>
296	Yeşilbaş	<i>Anas platyrhynchos</i> (TTK: 53)	Tat.: Kogal, kâs-urdak Çuv.: Kuagal	Moğ.: Azin Kalm.: Nogossûn, borodshin	<i>Anas boschas</i>
297	Orman Tırnaşıkkuşu I	<i>Certhia familiaris</i> (BTS: 489)			<i>Certhia scandulaca</i>
298	Orman Tırnaşıkkuşu II	<i>Certhia familiaris</i> (TTK: 290)			<i>Certhia muraria</i>
299	Boreal Örümcekkuşu	<i>Lanius borealis</i>	BuhÖzb.: Bydaigâk SibT.: Baleidshâk, gorguldei		<i>Lanius major</i>
300	Büyük Örümcekkuşu	<i>Lanius excubitor</i> (TTK: 231)			<i>Lanius excubitor</i>
301	Kara Alınlı Örümcekkuşu I	<i>Lanius minor</i> (TTK: 230)			<i>Lanius vigil</i>
302	Kara Alınlı Örümcekkuşu II	<i>Lanius minor</i> (TTK: 230)			<i>Lanius brachyurus</i>
303	Kızılkuyruklu Örümcekkuşu	<i>Lanius isabellinus</i> (TTK: 233)			<i>Lanius phoenicurus</i>
304	Kızıl sırtlı Örümcekkuşu	<i>Lanius collurio</i> (TTK: 232)	SibT.: Bashanger		<i>Lanius collurio</i>
305	Küçük Ak Gerdanlı Ötleğen	<i>Currucula curruca</i> (TTK: 282)			<i>Motacilla curruca</i> ²⁵
306	Takkeli Ötleğen	<i>Cardellina pusilla</i>			<i>Motacilla pileolata</i> ²⁶
307	Elmabaş Patka	<i>Aythya ferina</i> (TTK: 56)	Yak.: Toipas (tüy rengi)		<i>Anas ferina</i>
308	Karabaş Patka	<i>Aythya marila</i>			<i>Anas marila</i>
309	Pasbaş Patka	<i>Aythya nyroca</i> (TTK: 56)			<i>Anas glaucion</i> ²⁷
310	Tepeli Patka I	<i>Aythya fuligula</i> (TTK: 57)	Başk.: Kasch-chalak		<i>Anas fuligula</i>

²⁵ Güncel Latince karşılığı için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=A99F93BC> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

²⁶ İngilizcesi için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=53DA766A> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

²⁷ Bugünkü Latince ve İngilizcesi için bk. (Gray 1851: 118)

311	Tepeli Patka II	<i>Aythya fuligula</i> (TTK: 57)			<i>Anas colymbis</i>
312	Poyrazkuşu	<i>Haematopus ostralegus</i> (TTK: 130)	Tat.: Su-táuk SibT.: Tilbis		<i>Haematopus hypoleuca</i>
313	Kara Poyrazkuşu	<i>Haematopus bachmani</i>			<i>Haematopus niger</i>
314	Pufla	<i>Somateria mollissima</i> (TTK: 60)			<i>Anas cutberti</i>
315	Kara Gözlü Pufla	<i>Polysticta stelleri</i>			<i>Anas stelleri</i>
316	Süslü Pufla	<i>Somateria spectabilis</i> (TTK: 396)			<i>Anas spectabilis</i>
317	Şahin	<i>Buteo buteo</i> (Kuru 1999: 499)	Tat.: Zard, kossàh		<i>Accipiter buteo</i>
318	Arı Şahini	<i>Pernis apivorus</i> (TTK: 121)	Başk.: Shar	Kalm.: Sharr	<i>Accipiter lacertarius</i>
319	Kızılca Paçalı Şahin	<i>Buteo regalis</i>			<i>Accipiter regalis</i>
320	Paçalı Şahin	<i>Buteo lagopus</i> (TTK: 120)	Başk.: Bil-allà	Kalm.: Ssarr	<i>Accipiter lagopus</i>
321	Saka	<i>Carduelis carduelis</i> (TTK: 332)	SibT.: Dsegalei KışT.: Kosâr Başk.: Dshebdshek		<i>Passer carduelis</i>
322	Sakarmeke	<i>Fulica atra</i> (TTK: 126)	Yak.: Yranâi (Pallas anlamına beyaz kuş demiştir.)		<i>Fulica pullata</i>
323	Koca Meke	<i>Fulica gigantea</i>	Tat.: Kaschkalak, kaschka-urdjâk SibT.: Tschomga	Moğ.: Chalzan-charóna Kalm.: Charà-galsyn	<i>Fulica atrata</i>
324	Şakrak	<i>Pyrrhula pyrrhula</i> (TTK: 338)	SibT.: Gilgasurâr Başk.: Kaldser Yak.: Ymy AsTT: Kaschkaldak	Moğ.: Balandshà Bury.: Gairgou	<i>Pyrrhula rubicilla</i>
325	Saksağan	<i>Pica pica</i> (BTS: 568)	Tat.: Saüskan SibT.: Saksân, sajachân Çuv.: Tschâgak	Kalm.: Schaasgai Moğ.: Ssatsichai	<i>Corvus pica</i>
326	Mavi Saksağan	<i>Cyanopica cyanus</i>		Moğ.: Idach, kitak-schaedzeghaei	<i>Corvus cyanus</i>
327	Sariasma	<i>Oriolus oriolus</i> (TTK: 227)	Tat.: Kyrmyschak, torgejak TomT.: Sar-ulân Başk.: Agatsch-torgai Yak.: Quoerehoi Kaz.: Tagulduk	Bury.: Altan-chorcholdei Kalm.: Fodaik	<i>Turdus oriolus</i>
328	Sedef Gözlü Çöpçü	<i>Margarops fuscatus</i>			<i>Turdus fuscatus</i>
329	Ağaç Serçesi	<i>Passer montanus</i> (TTK:316)	Tat.: Ors, urman-torgéi		<i>Passer montanina</i>

330	Kar Serçesi	Montifringilla nivalis (TTK: 319)			Passer alpicola
331	Sarı Tepeli Serçe	Zonotrichia atricapilla			Emberiza coronata
332	Savannah Serçesi	Passerculus sandwichensis			Emberiza chrysops
333	Serçe	Passer domesticus (TTK: 317)	Tat.: Torgéi, tschiptschik Başk.: Aschluk-torgéi Çuv.: Serssi BuhÖzb.: Gaswur, zezaek	Kalm.: Bokschirgo	Passer domesticus
334	Sığircık	Sturnus vulgaris (TTK: 293)	Tat.: Siertschak Başk.: Joelkese-turgai Kaz.: Kara-turgai BuhÖzb.: Karabachtschai	Kalm.: Ukker-charà, bórin	Sturnus vulgaris
335	Alasığircık	Pastor roseus (TTK: 292)			Sturnus roseus
336	Moğol Sığircığı	Agropsar sturninus			Sturnus dauuricus
337	Benekli Sinekkapan	Muscicapa striata (TTK: 307)			Muscicapa grisola
338	Kara Sinekkapan	Ficedula hypoleuca (TTK: 307)			Muscicapa atricapilla
339	Sibirya Sinekkapanı	Muscicapa sibirica			Muscicapa fuscedula
340	Tayga Sinekkapanı	Ficedula albicilla			Muscicapa albicilla
341	Sivacı	Sitta europaea (TTK: 289)	Yak.: Koekiibochà	Moğ.: Koekiibochà	Sitta europaea
342	Sukılavuzu	Rallus aquaticus (TTK: 124)			Rallus aquaticus
343	Sülün	Phasianus colchicus (TTK: 69)	BuhÖzb.: Margaitan HivÖzb.: Jedshilen	Moğ.: Gorgol (İncil'de geçen bir kuş) Kalm.: Gurgul	Phasianus colchicus
344	Altın Sülün	Chrysolophus pictus		Moğ. ve Dag.: Altan-gorgoldèi	Phasianus pictus
345	Kulaklı Mavi Sülün	Crossoptilon auritum			Phasianus auritus
346	Sumru I	Sterna hirundo (TTK: 164)			Larus gavia
347	Aleüt Sumrusu I	Onychoprion aleuticus			Sterna camtschatica
348	Aleüt Sumrusu II	Onychoprion aleuticus			Uria mystacea
349	Bıyıklı Sumru	Chlidonias hybrida (TTK: 168)			Sterna hybrida
350	Hazar Sumrusu	Hydroprogne caspia (TTK: 167)			Sterna caspia
351	Kara Sumru	Chlidonias niger (TTK: 169)			Sterna fassipes

352	Küçük Sumru	<i>Sternula albifrons</i> (TTK: 165)			<i>Sterna minuta</i>
353	Sumru II	<i>Sterna hirundo</i> (TTK: 164)			<i>Sterna hirundo</i>
354	Sümsük	<i>Morus bassanus</i> (TTK: 91)			<i>Sula bassana</i>
355	Suna	<i>Tadorna tadorna</i> (TTK: 50)	Tat.: Ît-alla-khas, it-kâs Kalm.: Chonchotu-alak-nogossûn Moğ.: Angatû, alaktû (benekli), zoochor-galû		<i>Anas tadorna</i>
356	Sütlabi	<i>Mergellus albellus</i> (TTK: 63)	Tat.: Magatsché, kirüter-mar-urdak		<i>Mergus albellus</i>
357	Tahtalı	<i>Columba palumbus</i> (TTK: 193)			<i>Columba palumbus</i>
358	Tarakdiş I	<i>Mergus serrator</i> (TTK: 62)		Bury.: Angatu	<i>Mergus serrator</i>
359	Tarakdiş II	<i>Mergus serrator</i> (TTK: 62)			<i>Mergus cristatus</i> ²⁸
360	Büyük Tarakdiş	<i>Mergus merganser</i> (TTK: 62)	Tat.: Balactschà, ssus-chas Başk.: Kósche	Bury.: Alaktschin	<i>Mergus merganser</i>
361	Tarlakuşu	<i>Alauda arvensis</i> (TTK: 258)	Tat.: Turgai SibT.: Torgeijak Kaz. ve Başk.: Bos-turgai	Kalm.: Boktschergà Moğ.: Boldshumur	<i>Alauda coelipeta</i>
362	Taşkızılı	<i>Monticola saxatilis</i> (TTK: 298)			<i>Turdus saxatilis</i>
363	Taşkuşu	<i>Saxicola rubicola</i> (TTK: 309)			<i>Motacilla rubicola</i>
364	Çayır Taşkuşu	<i>Saxicola rubetra</i> (TTK: 308)			<i>Motacilla rubetra</i>
365	Beçtavuğu	<i>Numida meleagris</i>			<i>Numida meleagris</i>
366	Büyük Orman Tavuğu	<i>Tetrao urogallus</i> (TTK: 396)	Tat.: Soir Başk.: Sojer, bos-Sojer (dişi) Tomskiensibus?: Seléh Yak.: Kara-ulâr Çuv.: Usân	Moğ.: Chorr Bury.: Gorr Kalm.: Churr	<i>Tetrao urogallus</i>
367	Fındık Tavuğu	<i>Tetrastes bonasia</i>	Tat.: Budshur Başk.: Syl SibT.: Dshim, dshimae Yak.: Putschuguràs	Moğ.: Koedu Kalm.: Jatun	<i>Tetrao bonasia</i>
368	Kar Tavuğu	<i>Lagopus lagopus</i>	Tat.: Aghûn (bir diğer anlamı papaz) Başk.: Bisgaeljak Yak.: Chabairchàn, kawiekahn,	Moğ.: Zagàn-choro Bury.: Kudû	<i>Tetrao lagopus</i>

²⁸ Bugünkü latincesi için bk. (Gray 1851: 122)

			<i>kakolekahn, peperaeh</i>		
369	Karatavuk	<i>Turdus merula</i> (TTK: 295)			<i>Turdus merula</i>
370	Sutavuğu	<i>Gallinula chloropus</i> (TTK: 126)			<i>Fulica chloropus</i>
371	Yaban Tavuğu	<i>Gallus gallus</i>	KazT.: Kuràss (erkek), <i>taük</i> (dişi) Tat (ad ischimum).: Ajalek Yak.: Kuruptschà Çuv.: Tschiche (dişi)	Kalm. ve Moğ.: <i>Takia</i>	<i>Phasianus gallinaceus</i>
372	Tavuskuşu	<i>Pavo cristatus</i>	KırT.: Pawa	Kalm.: Toghush, toghul Moğ.: Toghòs	<i>Pavo cristatus</i>
373	Telkuyruk I	<i>Clangula hyemalis</i> (TTK: 60)	Başk.: Alatscháber		<i>Anas hyemalis</i>
374	Telkuyruk II	<i>Clangula hyemalis</i> (TTK: 60)	Yak.: Biljinà		<i>Anas glacialis</i>
375	Toy	<i>Otis tarda</i> (TTK: 122)	Tat.: Soadak Kaz.: Duwadak SibT.: Korda	Moğ.: Todach, toáduk, sachaltü (yetişkin erkek)	<i>Otis tarda</i>
376	Ak Kanatlı Toygar	<i>Alauda leucoptera</i> (TTK: 249)			<i>Alauda leucoptera</i>
377	Akdeniz Çorak Toygarı	<i>Alauda rufescens</i> (TTK: 249)			<i>Alauda pispoletta</i>
378	Boğmaklı Toygar	<i>Melanocorypha calandra</i> (TTK: 254)			<i>Alauda calandra</i>
379	Kara Toygar	<i>Melanocorypha yeltoniensis</i> (TTK: 255)		Kalm.: Ukir-chàr. Ayrıca Pallas türün İng. karşılığını <i>black lark</i> olarak vermiştir.	<i>Alauda tatarica</i>
380	Kulaklı Toygar	<i>Eremophila alpestris</i> (TTK: 255)	Sag.: Sgaasch		<i>Alauda nivalis</i>
381	Moğol Toygarı	<i>Melanocorypha mongolica</i>			<i>Alauda mongolica</i>
382	Tepeli Toygar I	<i>Galerida cristata</i> (TTK: 250)			<i>Alauda cristata</i>
383	Tepeli Toygar II	<i>Galerida cristata</i> (TTK: 250)			<i>Alauda galerita</i>
384	Turna	<i>Grus grus</i> (TTK: 128)	Tat.: Turnah Yak.: Turrujah Kaz.: Usàk BuhÖzb.: Kaeraeki	Kalm.: Togerùn Moğ.: Charà-toegerü Bury.: Bochorü	<i>Grus vulgaris</i>
385	Ak Turna	<i>Leucogeranus leucogeranus</i> (TTK:129)	KazT.: Kügolok Başk.: Ak-turna (beyaz turna)	Kalm.: Zenn Bury.: Zagàn-toegerü (beyaz turna)	<i>Grus leucogeranus</i>

			Kaz.: Syn-korau Yak.: Katallek KoyH.: Chasgalasch		
386	Gözlüklü Turna	<i>Antigone vipio</i>			<i>Grus vipio</i>
387	Sarus Turnası	<i>Antigone antigone</i>		Moğ.: Charà-toegerü	<i>Grus antigone</i>
388	Telli Turna	<i>Grus virgo</i> (TTK: 128)	KırT.: Bagdad- turna Kaz.: Kaskaralè- turna, kara-kalè	Moğ.: Chorrchiror- toegerü	<i>Grus virgo</i>
389	Üveyik	<i>Streptopelia turtur</i> (TTK: 194)		Bury.: Tukta Kalm.: Buchurganà	<i>Columba turtur</i>
390	Uzunbacak	<i>Himantopus himantopus</i> (TTK: 132)		Kalm.: Gocho	<i>Limosa himantopus</i>
391	Yabani Hindi	<i>Meleagris gallopavo</i>	Tat.: Dengis-kuràs dengis-tauk (dişi) Hak.: Todok Çuv.: Knis-awdan (erkek), tuus- tschisch (dişi) kurkuà (genel ad)		<i>Meleagris gallopavo</i>
392	Altın Yağmurcun I	<i>Pluvialis apricaria</i> (TTK: 142)			<i>Charadrius apricarius</i>
393	Altın Yağmurcun II	<i>Pluvialis apricaria</i> (TTK: 142)	Tataris Crasnojarensibus ?: Targi		<i>Charadrius pluvialis</i>
394	Gümüş Yağmurcun I	<i>Pluvialis squatarola</i> (TTK: 143)			<i>Charadrius hypomelanus</i>
395	Gümüş Yağmurcun II	<i>Pluvialis squatarola</i> (TTK: 143)			<i>Charadrius pardela</i>
396	Yalıçapkını	<i>Alcedo atthis</i> (BTS: 700)	TomT.: Kogudéver, kohtanatsch Kaz.: Su-kysgisch Tel.: Kokutschigasak	Kalm.: Chunchatolik	<i>Alcedo ispida</i>
397	Kuşaklı Yalıçapkını	<i>Megaceryle alcyon</i>			<i>Alcedo alcyon</i>
398	Yeşilbacak	<i>Tringa nebularia</i> (TTK: 156)			<i>Limosa glottis</i>
399	TT Ø	<i>Setophaga aestiva rubiginosa</i> ²⁹			<i>Motacilla rubiginosa</i>
400	TT Ø	<i>Larus hyperboreus</i>			<i>Larus glaucus</i>
401	TT Ø	Ø			<i>Vultur persicus</i>
402	TT Ø	Ø			<i>Muscicapa eridea</i>

²⁹ Güncel Latince için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=7AEEEE12C650AD91>
(Erişim tarihi: 01.02.2023)

403	TT Ø	Ø			<i>Motacilla aëdon</i> ³⁰
404	TT Ø	Ø			<i>Motacilla sylvia</i>
405	TT Ø	Ø			<i>Alauda grandior</i>
406	TT Ø	Ø			<i>Alauda testacea</i>
407	TT Ø	Ø			<i>Columba rupicola</i>
408	TT Ø	Ø			<i>Columba fusca</i>
409	TT Ø	Ø			<i>Coccothraustes Caucasicus</i>
410	TT Ø	Ø			<i>Passer roseus</i>
411	TT Ø	Ø			<i>Passer papaverina</i>
412	TT Ø	Ø			<i>Emberiza hyperborea</i>
413	TT Ø	Ø			<i>Charadrius cinclus</i>
414	TT Ø	Ø			<i>Limosa fusca</i>
415	TT Ø	Ø			<i>Tryngra arquatella</i>
416	TT Ø	Ø			<i>Tryngra naevia</i>
417	TT Ø	Ø			<i>Tryngra littorea</i>
418	TT Ø	Ø			<i>Phalaropus cinerascens</i>
419	TT Ø	Ø			<i>Anas adunca</i>
420	TT Ø	Ø			<i>Phalacrocorax albidus</i>
421	TT Ø	Ø			<i>Larus niveus</i>
422	TT Ø	Ø			<i>Sterna naevia</i>
423	TT Ø	Ø			<i>Cephus arra</i>
424	TT Ø	Ø			<i>Colymbus naevius</i>
425	TT Ø	Ø			<i>Uria dubia</i>
426	TT Ø	Ø			<i>Uria tetracula</i>

³⁰ Kalın gagalı kamışçın- *Arundinax aedon* ile aynı tür olabilir ancak bu konuda güvenilir bir kaynak bulunamamıştır.

2.2.3. Sürüngenler

Tablo 3. Sürüngenler

SÜRÜNGENLER ³¹					
No	Türkiye Türkçesi	Güncel Latince	Türk Dilleri	Moğol Dilleri	Pallas Latincesi
1	Bayağı Engerek I	<i>Vipera berus</i> (BTS: 80)			<i>Vipera berus</i>
2	Bayağı Engerek II	<i>Vipera berus</i> (BTS: 80)			<i>Vipera prester</i>
3	Bayağı Engerek III	<i>Vipera berus</i> (BTS: 80)			<i>Vipera chersea</i>
4	Dikenli Keler	<i>Stellagama stellio</i> (TASÜ:76)			<i>Lacerta stellio</i>
5	Topbaş Keler	<i>Phrynocephalus helioscopus</i> (YTKO II: 115)	BuhÖzb.: Kallas	Kalm.: Kyhn-gürbel	<i>Lacerta helioscopa</i>
6	Tıknaç Kertenkele	<i>Heremites auratus</i> (TASÜ: 140)			<i>Lacerta aurita</i>
7	Trakya Kertenkelesi	<i>Lacerta taurica</i> (YTKO II: 131)	Tat.: Lessertkoe		<i>Lacerta taurica</i>
8	Yılan Kertenkelesi	<i>Anguis fragilis</i> (Kuru 1999: 404)			<i>Anguis fragilis</i>
9	Ağaç Kurbağası/ Yaprak Kurbağası	<i>Hyla arborea</i> (YTKO I:657)			<i>Rana arborea</i>
10	Çayır Kurbağası	<i>Rana temporaria</i> (BTS: 554)			<i>Rana temporaria</i>
11	Kafkas Siğilli Kurbağası	<i>Bufo verrucosissimus</i> (TASÜ: 25)			<i>Rana verrucosissima</i>
12	Kırmızı Kurbağa	<i>Bombina bombina</i> (TASÜ: 25)			<i>Rana cruenta</i>
13	Ova Kurbağası I	<i>Pelophylax ridibundus</i> (TASÜ: 36)	Tat.: Bakà (genel adı) Kaz.: Kal-bakà BuhÖzb.: Sawdag	Kalm.: Mekelè, maelaekei, bul-maelaekei	<i>Rana cachinnans</i>
14	Ova Kurbağası II	<i>Pelophylax ridibundus</i> (TASÜ: 36)			<i>Rana caucasica</i>
15	Siğilli Kurbağa	<i>Bufo bufo</i> (TASÜ: 27)	Çuv.: Slen, schurà-schabà Tat.: Karà baka BuhÖzb.: Neknekat (Ar.)	Kalm.: Jasutù-mekelè	<i>Rana bufo</i>

³¹ Dipnotta gösterilmeyen sürüngen türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. Uetz, P., & Hošek, J. (2021). The Reptile Database. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, S. Alexander, et al., *Catalogue of Life Checklist* (Version 2021-11). <https://doi.org/10.48580/dfpd-37s> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

16	Yeşil Su Kurbağası	<i>Pelophylax esculentus</i> (SÜTS: 236)			<i>Rana esculenta</i>
17	Aras Yılanı I	<i>Elaphe dione</i> ³²			<i>Coluber dione</i>
18	Aras Yılanı II	<i>Elaphe dione</i>			<i>Coluber trabis</i>
19	Aras Yılanı III	<i>Elaphe dione</i>			<i>Coluber alpestris</i>
20	Aras Yılanı IV	<i>Elaphe dione</i>			<i>Coluber maeota</i>
21	Güney Yılanı I	<i>Coronella austriaca</i> ³³ (YTKO II:902)			<i>Coluber ponticus</i>
22	Güney Yılanı II	<i>Coronella austriaca</i> (YTKO II: 902)			<i>Coluber cupreus</i>
23	Güney Yılanı III	<i>Coronella austriaca</i> (YTKO II: 902)			<i>Coluber caucasicus</i>
24	Hazer Yılanı I	<i>Dolichophis caspius</i>	KırT.: <i>Ok-dshilàn</i> (yılanın oku anlamında)		<i>Coluber acontistes</i>
25	Hazer Yılanı II	<i>Dolichophis caspius</i>			<i>Coluber thermalis</i>
26	Küpeli Yılan I	<i>Natrix natrix</i> (Kuru 1999:413)	KazT.: <i>Tüs-basch</i> (tuz kafa anlamında) Başk.: <i>Baker-basch</i> (bakır kafa anlamında) Tat.: <i>Dshilàn</i>	Moğ.: <i>Mogoi</i>	<i>Coluber natrix</i>
27	Küpeli Yılan II	<i>Natrix natrix</i> (Kuru 1999:413)			<i>Coluber scutatus</i>
28	Küpeli Yılan III	<i>Natrix natrix</i> (Kuru 1999: 413)			<i>Coluber persa</i>
29	Küpeli Yılan IV	<i>Natrix natrix</i> (Kuru 1999: 413)			<i>Coluber minutus</i>
30	Sarı Yılan I	<i>Elaphe quatuorlineata</i> (BTS: 573)			<i>Coluber pictus</i>
31	Sarı Yılan II	<i>Elaphe sauromates</i>			<i>Coluber sauromates</i>
32	Suyılanı	<i>Natrix tessellata</i> (YTKO I: 166)			<i>Coluber hydrus</i>
33	TT Ø	<i>Lacerta apoda</i>			
34	TT Ø	<i>Alsophylax pipiens</i>			<i>Lacerta pipiens</i>
35	TT Ø	<i>Anaxyrus boreas</i>			<i>Rana canagica</i>
36	TT Ø	<i>Bufo variabilis</i>			<i>Rana variabilis</i>

³² Güncel Latincesi için bk. <https://reptile-database.reptarium.cz/species?genus=Elaphe&species=dione> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

³³ Geçerli taksonomisi için bk. https://reptile-database.reptarium.cz/species?genus=Coronella&species=austriaca&search_param=%28%29 (Erişim tarihi: 01.02.2023)

37	TT Ø	<i>Cerastes vipera</i>			<i>Vipera cerastes</i>
38	TT Ø	<i>Elapomorphus quinquelineatus</i>			<i>Coluber quadrilineatus</i>
39	TT Ø	<i>Eremias arguta</i>			<i>Lacerta variabilis</i>
40	TT Ø	<i>Eryx miliaris I</i>			<i>Anguis miliaris</i>
41	TT Ø	<i>Eryx miliaris II</i>			<i>Anguis helluo</i>
42	TT Ø	<i>Gloydius halys</i>		Moğ.: Mogoi (yılanın genel adı)	<i>Vipera halys</i>
43	TT Ø	<i>Lacerta bilineata</i>	KazT.: Kaeltae KırT.: Kessertkoe Çuv.: Kaldae	Bury.: Guemerae	<i>Lacerta europaea</i>
44	TT Ø	<i>Lacerta muricata</i>			<i>Lacerta muricata</i>
45	TT Ø	<i>Lissotriton vulgaris</i>			<i>Lacerta aquatica</i>
46	TT Ø	<i>Pelobates vespertinus</i> ³⁴			<i>Rana vespertina</i>
47	TT Ø	<i>Phrynocephalus guttatus</i>			<i>Lacerta caudivolvula</i>
48	TT Ø	<i>Psammobates geometricus</i>			<i>Testudo geometrica</i>
49	TT Ø	<i>Testudo graeca I</i>			<i>Testudo graeca</i>
50	TT Ø	<i>Testudo graeca II</i>			<i>Testudo ecaudata</i>
51	TT Ø	<i>Testudo ibera</i>			<i>Testudo ibera</i>
52	TT Ø	<i>Testudo orbicularis</i>	HivÖzb.: Kaplu-baghà; BuhÖzb.: Saenpuscht; Kaz. ve MişT.: Guberli-bakà, taschbakà (<i>Rana saxea</i>) Tat.: Kohertkiloe-baka	Kalm.: Chapchaltu-mekelè	<i>Testudo orbicularis</i>
53	TT Ø	<i>Trapelus sanguinolentus</i>			<i>Lacerta sanguinolenta</i>
54	TT Ø	<i>Trigla hyrax</i>			<i>Trigla hyrax</i>
55	TT Ø	Ø			<i>Vipera melaenis</i>

³⁴Güncel Latincesi için bk. <https://amphibiaweb.org/species/9030> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

2.2.4. Balıklar

Tablo 4. Balıklar

BALIKLAR ³⁵					
1	Abdalca I	Blicca bjoerkna			Cyprinus gibbosus
2	Abdalca II	Blicca bjoerkna			Cyprinus laskyr
3	Acıbalık	Rhodeus sericeus (YTKO I: 639)	Hak.: Mombsa		Cyprinus sericeus
4	Alabalık I	Salmo trutta (SÜTS: 246)			Salmo spurius
5	Alabalık II	Salmo trutta (SÜTS: 246)			Salmo labrax
6	Alabalık III	Salmo trutta (SÜTS: 246)	Tat.: Tschubâr-balyk (renkli balık anlamında), ala-balyk		Salmo trutta
7	Alabalık IV	Oncorhynchus mykiss			Salmo purpuratus
8	Atlantik Alabalığı	Salmo salar	Tat.: Kysil-balyk (kırmızı balık)		Salmo nobilis
9	Arap Balığı	Symphodus tinca			Labrus polychrous
10	Ateş Balığı/Sardalya	Sardina pilchardus (Artüz 2004: 116)	KazT.: Dshjulaer balyk(aptal balık anlamında) AsTT: Mai-balyk	Kalm.: Mabalyk	Clupea pilschardus
11	Avrupa Tatlısu Yılan Balığı	Anguilla Anguilla (Kuru 1999:219)			Muraena anguilla
12	Barbunya Balığı	Mullus barbatus (YTKO I: 644)	KırT.: Soltan balyk (Sultan balığı anlamında)		Mullus barbatus
13	Bergi Balığı	Barbus barbus (YTKO I: 644)			Cyprinus barbus
14	Beyaz Balık	Coregonus lavaretus (SÜTS: 63)			Salmo lavaretus
15	Bıyıklı Balık I	Luciobarbus capito (gbif)			Cyprinus chalybatus
16	Bıyıklı Balık II	Luciobarbus capito (gbif)			Cyprinus capito
17	Büyük Beyaz Köpek Balığı	Squalus carcharias (SÜTS: 58)			Squalus carcharias

³⁵ Dipnotta gösterilmeyen balık türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. Froese, R., & Pauly, D. (2018). FishBase. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, S. Alexander, et al., *Catalogue of Life Checklist (Feb 2018)*. <https://doi.org/10.48580/dfpk-37v> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

18	Küçük Lekeli Köpek Balığı	<i>Scyliorhinus canicula</i> (SÜTS:243)			<i>Squalus canicula</i>
19	Çaça Balığı	<i>Sprattus sprattus</i> (SÜTS: 255)			<i>Clupea sprattus</i> ³⁶
20	Çapak Balığı	<i>Abramis brama</i> (SÜTS: 10)	Tat.: Tschabak, kurban-balyk(Pallas burada piscis jejunos diye bir açıklama yapar?)	Kalm.: Zyybi, tschybe	<i>Cyprinus brama</i>
21	Çığa balığı	<i>Acipenser ruthenus</i> (SÜTS: 11)	KazT.: Tschugae ÇuT.: Oswei	Kalm.: Sugürlik	<i>Acipenser pygmaeus</i>
22	Çırçır Balığı	<i>Symphodus mediterraneus</i> (SÜTS: 262)			<i>Labrus fuscus</i>
23	Benekli Çırçır	<i>Symphodus ocellatus</i> (gbif)			<i>Labrus perspicillatus</i>
24	Bıldırcın Çırçırı Balığı I	<i>Symphodus roissali</i> (Artüz 2004: 21)			<i>Labrus aeruginosus</i>
25	Bıldırcın Çırçırı Balığı II	<i>Symphodus roissali</i> (Artüz 2004: 21)			<i>Labrus capistratus</i>
26	Gri Çırçır I	<i>Symphodus cinereus</i> (gbif)			<i>Labrus fraenatus</i>
27	Gri Çırçır II	<i>Symphodus cinereus</i> (gbif)			<i>Labrus simus</i>
28	Taraklı Çırçır Balığı	<i>Ctenolabrus rupestris</i> (Artüz 2004: 118)			<i>Labrus cinereus</i>
29	Deniz Taşemeni	<i>Petromyzon marinus</i> (SÜTS: 75)			<i>Petromyzon lampetra</i>
30	Denizati	<i>Hippocampus hippocampus</i> (SÜTS: 133)			<i>Syngnathus hippocampus</i> ³⁷
31	Deniziğnesi I	<i>Syngnathus variegatus</i> (gbif)			<i>Syngnathus variegatus</i>
32	Deniziğnesi II	<i>Syngnathus acus</i> (SÜTS: 75)			<i>Syngnathus acus</i>
33	Geniş Burunlu Deniz İğnesi I	<i>Syngnathus typhle</i> (SÜTS: 262)			<i>Syngnathus ponticus</i>
34	Geniş Burunlu Deniz İğnesi II	<i>Syngnathus typhle</i> (SÜTS: 262)			<i>Syngnathus argentatus</i>

³⁶ Güncel taksonomik adlandırma için bk. <https://www.iucnredlist.org/species/198583/143833310> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

³⁷ Güncel taksonomik adı için bk. <https://www.iucnredlist.org/species/10069/67618259> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

35	Geniş Burunlu Deniz İğnesi III	<i>Syngnathus typhle</i> (SÜTS: 262)			<i>Syngnathus typhle</i>
36	Yüzgeçsizdeniz İğnesi Balığı	<i>Entelurus aequoreus</i> (gbif)			<i>Syngnathus aequoreus</i>
37	Denizkedisi	<i>Chimaera monstrosa</i> (SÜTS: 74)			<i>Chimaera monstrosa</i>
38	Dere Pisisi I	<i>Platichthys flesus</i> (YTKO I: 651)			<i>Salmo flesus</i>
39	Benekli Pisi Balığı	<i>Pleuronectes platessa</i>			<i>Salmo platessa</i>
40	Dere Pisisi II	<i>Platichthys flesus</i> (YTKO I: 651)			<i>Salmo luscus</i>
41	Çokiğneli Dikence Balığı	<i>Pungitius pungitius</i> (YTKO I: 672)			<i>Gasteracanthus pungitius</i>
42	Üç Dikenli Dikence Balığı I	<i>Gasterosteus aculeatus</i> (SÜTS: 112)			<i>Gasteracanthus aculeatus</i>
43	Üç Dikenli Dikence Balığı II	<i>Gasterosteus aculeatus</i> (SÜTS: 112)			<i>Gasteracanthus cataphractus</i>
44	Dikenli Kırlangıç Balığı	<i>Chelidonichthys cuculus</i> (SÜTS: 80)			<i>Tringa cuclus</i>
45	Dikenli Uyuşturan Balığı	<i>Dasyatis pastinaca</i> (SÜTS: 72)			<i>Raja pastinaca</i>
46	Dil Balığı	<i>Pegusa nasuta</i> (gbif)			<i>Pleuronectes nasutus</i>
47	Eğrez Balığı I	<i>Vimba vimba</i> (SÜTS: 282)			<i>Cyprinus persa</i>
48	Eğrez Balığı II	<i>Vimba vimba</i> (SÜTS: 282)			<i>Cyprinus vimba</i>
49	Eğrez Balığı III	<i>Vimba vimba</i> (SÜTS: 282)			<i>Cyprinus carinatus</i>
50	Gelincik Balığı	<i>Gaidropsarus mediterraneus</i> (TBA: 18)	Trk.: Dshelindshik balyk ³⁸ KırT.: Galéa		<i>Gadus jubatus</i>
51	Hakiki Gümüşbalığı/Çamuka/Tokmakbaş	<i>Atherina hepsetus</i> (YTKO I: 643)			<i>Mugil atherina</i>
52	Hamsi	<i>Engraulis encrasicolus</i> (Artüz 2004: 94)	KırT.: Chamssi		<i>Clupea encrasicolus</i>
53	Haskefal (Diğer adlandırmalar:	<i>Mugil cephalus</i> (Artüz 2004:			<i>Mugil cephalus</i>

³⁸ Pallas burada (*Forsskalium* 'a göre) şeklinde not düşmüştür.

	Avrita Balığı, Koklan, Tophan, Topbaş)	17); 36); 46); 69)			
54	İnci Kefali	<i>Alburnus tarichi</i> (SÜTS: 20)			<i>Cyprinus tarichi</i>
55	Havuz Balığı	<i>Carassius carassius</i>	Başk.: Tabàn (çember/daire anlamında) ÇulT.: Pasirr Tel.: Jesu-balyk	Kalm.: Kitu Bury.: Dsodài	<i>Cyprinus carassius</i>
56	Kırmızı Havuzbalığı	<i>Carassius auratus</i> (YTKO I: 646)			<i>Cyprinus auratus</i>
57	Horozbina	<i>Blennius sanguinolentus</i> (TDBS: 10)			<i>Blennius sanguinolentus</i>
58	Bantlı Horozbina	<i>Parablennius gattorugine</i> (TBA: 59)			<i>Blennius varus</i>
59	Kahküllü Horozbina	<i>Blennius tentacularis</i> (Artüz 2004: 98)			<i>Blennius auritus</i>
60	Kelebek Horozbina/ Denizkelebeği/ Gözbenekli Horozbina	<i>Blennius ocellaris</i> (YTKO I: 645)			<i>Blennius lepius</i> ³⁹
61	Kırmızıdudaklı Horozbina	<i>Blennius galerita</i> (YTKO I: 644)			<i>Blennius galerita</i>
62	İnci Balığı	<i>Alburnus alburnus</i> (YTKO I: 378)			<i>Cyprinus alburnus</i>
63	İşkine	<i>Sciaena umbra</i> (SÜTS: 243)			<i>Coracinus chalcis</i>
64	İskorbit	<i>Scorpaena porcus</i> (YTKO I: 659)	KırT.: Skupisi, teken balyk (sokan balık anlamında)		<i>Scorpaena porcus</i>
65	Dereiskorbiti balığı	<i>Cottus gobio</i> (SÜTS: 63)			<i>Cottus gobio</i>
66	İsparoz Balığı	<i>Diplodus annularis</i> (SÜTS: 81)			<i>Sciaena melanura</i>
67	İstavrit I	<i>Trachurus trachurus</i> (SÜTS: 272)			<i>Scomber lacerta</i>
68	İstavrit II	<i>Trachurus trachurus</i> (SÜTS: 272)			<i>Scomber trachurus</i>
69	Kababurun/Bu runlubalık	<i>Chondrostoma nasus</i> (YTKO I: 659)			<i>Cyprinus nasus</i>

³⁹ Geçerli adı için bk. <https://www.fishbase.de/summary/49> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

70	Kalkan Balığı	<i>Scophthalmus maeoticus</i>	KırT.: Kalkan-balyk ⁴⁰		<i>Pleuronectes maeoticus</i>
71	Kara Camgöz	<i>Etmopterus spinax</i> (SÜTS: 101)			<i>Squalus spinax</i>
72	Karabalık	<i>Capoeta capoeta</i> (YTKO I: 646)			<i>Cyprinus fundulus</i>
73	Kayabalığı	<i>Ponticola platyrostris</i>			<i>Gobius platyrostris</i>
74	Büyük Kayabalığı	<i>Gobius cobitis</i> (SÜTS: 117)			<i>Gobius cobitis</i>
75	Çakılbalığı/Tatlısu Kayabalığı I	<i>Proterorhinus marmoratus</i> (YTKO I: 672)			<i>Gobius quadricapillus</i>
76	Çakılbalığı/Tatlısu Kayabalığı II	<i>Proterorhinus marmoratus</i> (YTKO I: 672)			<i>Gobius marmoratus</i>
77	Derekayası Balığı	<i>Gobio gobio</i> (YTKO I: 388)			<i>Cyprinus gobio</i>
78	Kum Kayabalığı I	<i>Neogobius melanostomus</i> (SÜTS: 202)			<i>Gobius melanostomus</i>
79	Kum Kayabalığı II	<i>Neogobius melanostomus</i> (SÜTS: 202)			<i>Gobius chilo</i>
80	Kum Kayabalığı III	<i>Neogobius melanostomus</i> (SÜTS: 202)			<i>Gobius melanio</i>
81	Kum Kayabalığı IV	<i>Neogobius melanostomus</i> (SÜTS: 202)			<i>Gobius virescens</i>
82	Kum Kayabalığı V	<i>Neogobius melanostomus</i> (SÜTS: 202)			<i>Gobius exanthematosus</i>
83	Liman Kayabalığı	<i>Zosterisessor ophiocephalus</i> (SÜTS: 300)			<i>Gobius ophiocephalus</i>
84	Yassıkafalı Kayabalığı	<i>Mesogobius batrachocephalus</i> (SÜTS: 191)			<i>Gobius batrachocephalus</i> (
85	Keler	<i>Squatina squatina</i> (YTKO I: 677)			<i>Squalus squatina</i>
86	Kızılöz/Akbalık/Çamçak I	<i>Rutilus rutilus</i> (YTKO I: 661)	Hak.: Kúsik BarT.: Chalok Yak.: Tscháwak	Kalm.: Zúba	<i>Cyprinus lacustris</i>
87	Kızılöz/Akbalık/Çamçak II	<i>Rutilus rutilus</i> (YTKO I: 661)	KaçHak.: Kusek Başk.: Assan-balyk		<i>Cyprinus rutilus</i>
88	Kızılkanat Balığı	<i>Scardinius erythrophthalmus</i> (SÜTS: 243)		Bury.: Ulannidyn	<i>Cyprinus erythrops</i>

⁴⁰“Kalkan balık” anlamındadır. Rusçada ise *cambalà* şeklinde olup bu dilden Rusçaya geçmiş olabilir.

89	Kocaağız Balığı	<i>Aspius aspius</i> (YTKO I: 661)		Kalm.: <i>Chôin Sagassûn</i> (inek balığı anlamında)	<i>Cyprinus rapax</i> ⁴¹
90	Kolan Balığı	<i>Acipenser sturio</i> (SÜTS: 11)	Tat.: <i>Tôgho, Békra</i> ÇuT.: <i>Saribalyk</i> (sarı balık anlamında) Yak.: <i>Chattys</i> Tel.: <i>Fan-balyk</i> BuhÖzb.: <i>Maegi-mursin</i>	Kalm.: <i>Bekerae, Killeba</i> Moğ.: <i>Kilaema</i> Bury.: <i>Kilimé, Koelmé</i>	<i>Acipenser sturio</i>
91	Kötek Balığı	<i>Umbrina cirrosa</i> (SÜTS: 277)	KırT.: <i>Chan-balyk</i> (kirli balık anlamında)		<i>Coracinus boops</i>
92	Kovit	<i>Gobius cephalarges</i> (Artüz 2004: 47)			<i>Gobius cephalarges</i> ⁴²
93	Kurbağabalığı/ Göğebakan	<i>Uranoscopus scaber</i> (YTKO I: 681)			<i>Cottus anostomus</i>
94	Lapın Balığı	<i>Labrus viridis</i> (YTKO I: 663)			<i>Labrus prasostictes</i>
95	Levkit	<i>Squalius cephalus</i> (YTKO I: 649)			<i>Cyprinus cephalus</i>
96	Levrek	<i>Dicentrarchus labrax</i> (TBA: 24)			<i>Perca labrax</i>
97	Tatlısu Levreği	<i>Perca fluviatilis</i> (Yüce 1999: 114)	Tat. (tüm lehçelerinde): <i>Olâbuga</i> Yak.: <i>Alyssar</i> Çuv.: <i>Chirlekos, ulangi</i> BuhÖzb.: <i>Maechiganija</i>	Kalm.: <i>Schyrgy</i> Bury.: <i>Alaganà</i>	<i>Perca fluviatilis</i>
98	Lüfer Balığı	<i>Pomatomus saltatrix</i> (Kuru 1999: 240)			<i>Scomber sypterus</i>
99	Maya Balığı	<i>Luciobarbus mystaceus</i> (gbif)			<i>Cyprinus mystaceus</i>
100	Mersin Balığı	<i>Acipenser stellatus</i> (SÜTS: 11)	Tat.: <i>Syryk</i>	Kalm.: <i>Zoochur, zachur, tschuochul</i>	<i>Acipenser helops</i>
101	Morina Balığı I	<i>Gadus morhua</i> (SÜTS: 111)			<i>Gadus morrhua</i>
102	Mersin Morinası/Beluga Balığı	<i>Huso huso</i> (SÜTS: 136)	Tat.: <i>Ulu-balyk</i> (büyük balık anlamında), <i>kyrpae</i>	Kalm.: <i>Chorba, chorboe</i>	<i>Acipenser huso</i>
103	Morina Balığı II	<i>Gadus morhua</i> (SÜTS: 111)			<i>Gadus callarias</i>

⁴¹ Geçerli adı için bk. (YTKO I: 649).

⁴² (Artüz 2004)'te *kocabaş kayabalığı* olarak da adlandırılmıştır.

104	Pembe Salmon	<i>Oncorhynchus gorbusha</i> (SÜTS: 209)			<i>Salmo proteus</i>
105	Ringa Balığı	<i>Clupea harengus</i> (YTKO I: 262)			<i>Clupea harengus</i>
106	Sazan	<i>Cyprinus carpio</i> (SÜTS: 64)			<i>Cyprinus caprio</i>
107	Kadife Balığı/Yeşilsazan/Karabalık/Adabalığı	<i>Tinca tinca</i> (YTKO I:649)	Başk.: Karà-balyk (siyah balık anlamında) KaçHak.: Karàl	Kalm.: Ukir-sagussun (sürü balığı anlamında)	<i>Cyprinus tinca</i>
108	Taş Isıran	<i>Cobitis taenia</i> (YTKO I: 648)		Bury.: Chochor-schirachui	<i>Cobitis taenia</i>
109	Taşgüzeli/Taşa işeyenler	<i>Agonus cataphractus</i> (YTKO I: 678)			<i>Phalangistes cataphractus</i>
110	Tırpana	<i>Raja batis</i> (SÜTS: 235)			<i>Raja batis</i>
111	Torik/Palamut	<i>Sarda sarda</i> (YTKO I:674)			<i>Scomber ponticus</i>
112	Trakonya Balığı/Çarpan Balığı	<i>rachinus draco</i> (SÜTS: 272)			<i>Trachinus draco</i>
113	Tuna Alabalığı	<i>Hucho hucho</i> (YTKO I: 674)	Tat.: Rghai balyk		<i>Salmo hucho</i>
114	Turnabalığı	<i>Esox lucius</i> (YTKO I: 365)	KazT.: Tschortan Başk.: Sortan Yak.: Sordon, sordochai(küçük olanı)	Moğ.: Zuruchai Bury.: Tschurochai	<i>Esox lucius</i>
115	Uskumru	<i>Scomber scombrus</i> (Artüz 2004: 122)			<i>Scomber glauciscus</i>
116	Üzgün Balığı	<i>Callionymus festivus</i> (TDBS: 8)			<i>Callionymus festivus</i>
117	Vatoz I	<i>Raja clavata</i> (YTKO I: 673)			<i>Raja clavata</i>
118	Vatoz II	<i>Raja clavata</i> (YTKO I: 673)			<i>Raja pontica</i>
119	Vatoz III	<i>Raja clavata</i> (YTKO I: 673))			<i>Raja fullinoca</i>
120	Yılsarı Balık	<i>Ophidion barbatum</i> (SÜTS: 210)			<i>Ophidion barbatum</i>
121	Zargana	<i>Belone belone</i> (SÜTS: 48)			<i>Esox belone</i>
122	TT Ø	<i>Alectrias alectrolophus</i>			<i>Blennius alectorolophus</i>
123	TT Ø	<i>Ammodytes hexapterus</i>			<i>Ammodytes hexapterus</i>
124	TT Ø	<i>Anarhichas lupus</i>			<i>Anarhichas lupus</i>

125	TT Ø	<i>Anarhichas minor</i>			<i>Anarhichas pantherinus</i> ⁴³
126	TT Ø	<i>Anarhichas orientalis</i>			<i>Anarhichas orientalis</i>
127	TT Ø	<i>Anoplopoma fimbria</i>			<i>Gadus fimbria</i>
128	TT Ø	<i>Aptocyclus ventricosus I</i>			<i>Cyclopterus stelleri</i>
129	TT Ø	<i>Aptocyclus ventricosus II</i>			<i>Cyclopterus ventricosus</i>
130	TT Ø	<i>Ballerus ballerus</i>			<i>Cyprinus ballerus</i>
131	TT Ø	<i>Ballerus sapa I</i>			<i>Cyprinus sapa</i>
132	TT Ø	<i>Ballerus sapa II</i>			<i>Cyprinus cleveza</i>
133	TT Ø	<i>Barbatula barbatula</i>	Tat.: It-balyk (köpek balığı anlamında)		<i>Cobitis barbatula</i>
134	TT Ø	<i>Benthophilus macrocephalus</i>			<i>Gobius macrocephalus</i>
135	TT Ø	<i>Blepsias cirrhosus</i>			<i>Trachinus cirrhosus</i>
136	TT Ø	<i>Boreogadus saida</i>			<i>Gadus saida</i>
137	TT Ø	<i>Brachymystax lenok</i>	KaçHak.: Kùskùs KoyH.: Churrù	Bury.: Dshebboen	<i>Salmo coregonoides</i>
138	TT Ø	<i>Comephorus baikalensis</i>			<i>Elaeorhous baikalensis</i>
139	TT Ø	<i>Coregonus albula</i>			<i>Salmo albula</i>
140	TT Ø	<i>Coregonus autumnalis I</i>			<i>Salmo autumnalis</i> ⁴⁴
141	TT Ø	<i>Coregonus autumnalis II</i>			<i>Salmo omul</i> ⁴⁵
142	TT Ø	<i>Coregonus muksun</i>	ÇulT.: Urunduk		<i>Salmo muksun</i>
143	TT Ø	<i>Coregonus nasus</i>			<i>Salmo nasutus</i>
144	TT Ø	<i>Coregonus oxyrinchus</i>	Hak.: Ak-balyk (beyaz balık) Yak.: Majagas		<i>Salmo oxyrhynchus</i>
145	TT Ø	<i>Coregonus peled</i>			<i>Salmo pelet</i>
146	TT Ø	<i>Coregonus pidschian</i>			<i>Salmo polcur</i>
147	TT Ø	<i>Coregonus tugun</i>	Yak.: Dshoengòr		<i>Salmo tugun</i>
148	TT Ø	<i>Cyclopterus lumpus</i>			<i>Cyclopterus lumpus</i>
149	TT Ø	<i>Eleginus gracilis</i>			<i>Gadus wachna</i>

⁴³ Bugün kullanılan Latincesi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=126759> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

⁴⁴ Güncel Latincesi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=127179> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

⁴⁵ Güncel Latincesi için bk. <https://en.wikipedia.org/wiki/Omul> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

150	TT Ø	<i>Eleginus nawaga</i>			<i>Gadus nawaga</i>
151	TT Ø	<i>Enophrys diceraus</i>			<i>Cottus diceraus</i>
152	TT Ø	<i>Gadus chalcogrammus</i>			<i>Gadus chalcogrammus</i>
153	TT Ø	<i>Gadus macrocephalus</i>			<i>Gadus pygmaeus</i>
154	TT Ø	<i>Gymnocanthus pistilliger</i>			<i>Cottus pistilliger</i>
155	TT Ø	<i>Gymnocephalus acerina</i>			<i>Perca acerina</i>
156	TT Ø	<i>Gymnocephalus cernua</i>	Tat.: Taschbasch (taş baş anlamında) BarT.: Kartejak Tel.: It-balyk (köpek balığı anlamında)	Bury.: Jermoki Kalm.: Schürü	<i>Perca cernua</i>
157	TT Ø	<i>Hemibarbus labeo</i>	Yak.: Tschokutschân		<i>Cyprinus labeo</i>
158	TT Ø	<i>Hemilepidotus hemilepidotus</i>			<i>Cottus trachurus</i>
159	TT Ø	<i>Hemitripterus villosus</i>			<i>Cottus villosus</i>
160	TT Ø	<i>Hexagrammos lagocephalus</i>			<i>Labrax lagocephalus</i>
161	TT Ø	<i>Hexagrammos lagocephalus II</i>			<i>Labrax decagrammus</i>
162	TT Ø	<i>Hexagrammos lagocephalus III</i>			<i>Labrax superciliosus</i>
163	TT Ø	<i>Hexagrammos octogrammus</i>			<i>Labrax octogrammus</i>
164	TT Ø	<i>Hexagrammos stelleri</i>			<i>Labrax hexagrammus</i>
165	TT Ø	<i>Hippoglossus hippoglossus</i>			<i>Salmo hippoglossus</i>
166	TT Ø	<i>Hucho taimen</i>	Hak.: Billbalyk Başk.: Kyslbalyk (kırmızı balık) Tat.: Bell Yak.: Mindimen (orta boy), bill-balyk, bilejach (küçük)	Bury.: Tolóh, tulu	<i>Salmo fluviatilis</i>
167	TT Ø	<i>Huso dauricus</i>		Moğ.: Kilaema	<i>Acipenser orientalis</i>
168	TT Ø	<i>Hypomesus olidus</i>			<i>Salmo olidus</i>
169	TT Ø	<i>Lethenteron camtschaticum</i>			<i>Petromyzon lumbricalis</i>
170	TT Ø	<i>Leuciscus idus I</i>			<i>Cyprinus orfus</i>
171	TT Ø	<i>Leuciscus idus II</i>	Tat.: Upta Hak.: Murà-balyk Başk.: Optu BarT.: Alábuga (yanlışıklıkla) Tel.: Borò-balyk	Kalm.: Mandshi-sagassûn	<i>Cyprinus idus</i>

172	TT Ø	<i>Leuciscus leuciscus I</i>	Tat.: Bertas		<i>Cyprinus dobula</i>
173	TT Ø	<i>Leuciscus leuciscus II</i>	Tat.: Baschkley		<i>Cyprinus leuciscus</i>
174	TT Ø	<i>Leuciscus leuciscus III</i>	Tat.: Kumnuk Başk.: Karia kusawak		<i>Cyprinus grislagine</i>
175	TT Ø	<i>Limanda aspera</i>			<i>Salmo asper</i>
176	TT Ø	<i>Liopsetta glacialis I</i>			<i>Salmo glacialis</i>
177	TT Ø	<i>Liopsetta glacialis II</i>			<i>Salmo cicatricosus</i>
178	TT Ø	<i>Liparis callyodon</i>			<i>Cyclopterus callyodon</i>
179	TT Ø	<i>Liparis liparis</i>			<i>Cyclopterus liparis</i>
180	TT Ø	<i>Lota lota</i>	Tat.: Korte-balyk, dshumba Başk. ve Kaz.: Schamba-balyk SibT.: Mendir Yak.: Sjelussar(büyük olanı), senghan, boldügnæ(küçük olanı)	Bury.: Kutar Kalm.: Chotubre	<i>Gadus lota</i>
181	TT Ø	<i>Mallotus villosus</i>			<i>Salmo socialis</i>
182	TT Ø	<i>Megalocottus platycephalus</i>			<i>Cottus platycephalus</i>
183	TT Ø	<i>Misgurnus fossilis</i>			<i>Cobitis fossilis</i>
184	TT Ø	<i>Muraena conger</i>			<i>Muraena conger</i>
185	TT Ø	<i>Myoxocephalus polyacanthocephalus</i>			<i>Cottus polyacanthocephalus</i>
186	TT Ø	<i>Myoxocephalus quadricornis</i>	Yak.: Abas-balyk Tuv.: Bodun-balyk	Bury.: Utugün	<i>Cottus quadricornis</i>
187	TT Ø	<i>Myoxocephalus scorpius</i>			<i>Cottus scorpius</i>
188	TT Ø	<i>Occella dodecaedron</i>			<i>Phalangistes loricatus</i>
189	TT Ø	<i>Oncorhynchus keta I</i>			<i>Salmo lagocephalus</i> ⁴⁶
190	TT Ø	<i>Oncorhynchus keta II</i>			<i>Salmo japonensis</i> ⁴⁷
191	TT Ø	<i>Oncorhynchus kisutch</i>			<i>Salmo sanguinolentus</i>
192	TT Ø	<i>Oncorhynchus tshawytscha</i>			<i>Salmo orientalis</i>

⁴⁶ Güncel taksonomisi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=306000> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

⁴⁷ Güncel taksonomisi için bk. http://www.nic.funet.fi/index/Tree_of_life/pisces/actinopterygii/salmoniformes/salmonidae/salmoninae/oncorhynchus/ (Erişim tarihi: 02.02.2023)

193	TT Ø	<i>Osmerus eperlanus</i>			<i>Salmo spirinchus</i>
194	TT Ø	<i>Pelecus cultratus</i>	Tat.: Kyltschak	Kalm.: Uldoe, uldon	<i>Cyprinus cultratus</i>
195	TT Ø	<i>Perca lucioperca</i>	Tat.: Syla (Bu yüzden Macarcada sylli)	Kalm.: Botochoi	<i>Perca lucioperca</i>
196	TT Ø	<i>Percis japonica</i>			<i>Phalangistes japonicus</i>
197	TT Ø	<i>Petromyzon fluviatilis</i>			<i>Petromyzon fluviatilis</i>
198	TT Ø	<i>Pholis fasciata</i>			<i>Blennius taenia</i>
199	TT Ø	<i>Pholis gunnellus</i>			<i>Blennius gunnellus</i>
200	TT Ø	<i>Phoxinus phoxinus I</i>			<i>Cyprinus chrysoprasius</i>
201	TT Ø	<i>Phoxinus phoxinus II</i>	Hak.: Mombsa		<i>Cyprinus phoxinus</i>
202	TT Ø	<i>Platichthys stellatus</i>			<i>Pleuronectes stellatus</i>
203	TT Ø	<i>Pleurogrammus monopterygius</i>			<i>Labrax monoterygius</i>
204	TT Ø	<i>Pleuronectes quadrituberculatus</i>			<i>Salmo quadrituberculatus</i>
205	TT Ø	<i>Podothecus accipenserinus</i>			<i>Phalangistes accipenserinus</i>
206	TT Ø	<i>Porocottus minutus</i>			<i>Cottus minutus</i>
207	TT Ø	<i>Prosopium cylindraceum</i>		Bury.: Hukéindshi	<i>Salmo microstomus</i>
208	TT Ø	<i>Pseudaspis leptocephalus</i>			<i>Cyprinus leptocephalus</i>
209	TT Ø	<i>Rhodymenichthys dolichogaster</i>			<i>Blennius dolichogaster</i>
210	TT Ø	<i>Rhynchocypris percnurus</i>			<i>Cyprinus perenurus</i>
211	TT Ø	<i>Salmo eperlanus</i>			<i>Salmo eperlanus</i>
212	TT Ø	<i>Salmo euphrataeus</i>			<i>Salmo erythraeus</i>
213	TT Ø	<i>Salmo penshinensis</i>			<i>Salmo penshinensis</i>
214	TT Ø	<i>Salmostoma balooke</i>	Tat.: Schamay, schumai(balık prensi anlamında)	Kalm.: Tanghun	<i>Cyprinus clupeoides</i>
215	TT Ø	<i>Salvelinus curilus</i>			<i>Salmo curilus</i>
216	TT Ø	<i>Salvelinus leucomaenis</i>			<i>Salmo leucomaenis</i>
217	TT Ø	<i>Sciaena gymnodon</i>			<i>Sciaena gymnodon</i>
218	TT Ø	<i>Sebastes variabilis</i>			<i>Perca variabilis</i>
219	TT Ø	<i>Silurus asotus</i>		Kalm.: Zulburtu	<i>Silurus asotus</i>

220	TT Ø	<i>Silurus glanis</i>	KazT.: Dshéjen-balyk	Kalm.: Tschalburtù	<i>Silurus alanis</i>
221	TT Ø	<i>Soldatovia polyactcephala</i>			<i>Blennius polyactcephalus</i>
222	TT Ø	<i>Stenodus leucichthys</i>	KazT.: Ak-balyk (beyaz balık) KaçHak.: Tul balyk Yak.: Tut-balyk, yrym-balyk (beyaz balık), antty Çuv.: Schoripole	Kalm.: Zebyn	<i>Salmo leucichtys</i>
223	TT Ø	<i>Thymallus thymallus</i>	Başk.: Kutemà KaçHak.: Kóra, chóra, korà balyk Yak.: Dshaerga KoyH.: Canegulla	Bury.: Chardara, chadaran	<i>Salmo thymallus</i>
224	TT Ø	<i>Trichodon trichodon</i>			<i>Trachinus trichodon</i>
225	TT Ø	Ø			<i>Raja muscosa</i>
226	TT Ø	Ø			<i>Cyclopterus gelatinosus</i>
227	TT Ø	Ø			<i>Blennius roseus</i>
228	TT Ø	Ø			<i>Ammodytes septipinnis</i>
229	TT Ø	Ø			<i>Sparus virescens</i>
230	TT Ø	Ø			<i>Sparus lividus</i>
231	TT Ø	Ø			<i>Sparus tenellus</i>
232	TT Ø	Ø			<i>Salmo callaris</i>
233	TT Ø	Ø			<i>Salmo lycaodon</i>
234	TT Ø	Ø			<i>Salmo laevigatus</i>
235	TT Ø	Ø			<i>Salmo wimba</i>
236	TT Ø	Ø			<i>Salmo clupeoides</i>
237	TT Ø	Ø			<i>Salmo cyprinoides</i>
238	TT Ø	<i>Zingel asper</i>			<i>Perca asper</i>
239	TT Ø	<i>Zoarces americanus</i>			<i>Blennius anguillaris</i>
240	TT Ø	<i>Salvelinus alpinus</i>	KazT.: Aeschnaesch; KırT.: Ala-balyk, tschubar-balyk "benekli balık";	Bury.: Dshebhoen	<i>Salmo fario</i>
241	TT Ø	<i>Padogobius bonelli</i>			<i>Gobius fluviatilis</i>

2.3. PALLAS'IN TESPİT ETTİĞİ TÜRK VE MOĞOL DİLLERİ

Türk Dilleri	Hayvan adı sayısı
1. Baschkiris/Baschkiro-Tataris: Başkurtça	103
2. Bocharis-Bucharis: Buhara Özbekçesi	44
3. Chivensibus: Hive Özbekçesi	12
4. Jacutis/Iacutis: Yakutça	132
5. Kirgisis/ Kirgiso-Tataris: Kazakça	56
6. Mestscheraecis: Mişer Tatarcası	6
7. Sagaytataris/Tagai-Tataris ad Jeniseam: Sagay Tatarcası/Hakasçası	3
8. Tataris: Tatarca	190
9. Tataris ad abacan fl.: Abakan Tatarcası/Hakasçası	1
10. Tataris Astrachaniensis: Astrahan Tatarcası	3
11. Tataris barabensibus: Baraba Tatarcası	9
12. Tataris Casaniensibus: Kazan Tatarcası	32
13. Tataris Caucasicis: Kafkas Tatarcası	10
14. Tataris Crimensibus/Tataris Tauricis /Tauro-Tataris/Tataris Tauriae: Kırım Tatarcası	30
15. Tataris ad Irtin: İrtiş Tatarcası	1
16. Tataris (Nomadibus): Göçebe Tatarcası	2
16. Tataris ad Jeniseam: Yenise Tatarcası/Hakasça	41
17. Tataris ad Katscham/Catschinzo-Tataris/Katschatataris: Kaç Tatarcası/Hakasçası	10
18. Tataris Kyschtimis/Kystimo-Tataris: Kışım Tatarcası	8
19. Tataris monticolis (Sibiriae)/Tataris Sibiriae: Sibiry Tatarcası	46
20. Tataris monticolis circa Tom fl./Tataris ad Tom fl./Tataris circa Tom fluv. fontes viventibus: Tom Tatarcası	8
21. Tataris Sajanensibus/Tataris sajanensis jugi monticolis: Tuvaca	5
22. Tataris ad Tschulymum: Çulım Tatarcası	6
23. Teleutis: Teleütçe	7
24. Tschuvaschis: Çuvaşça	68
25. Turcomanis/Truchmenis/Turcomanis ad Cyrum:	2

Türkmence/Kafkas Türkmençesi

26. Turcis: Türkiye Türkçesi	9
27. Nogajicis/Tataris Nogaicis: Nogayca	3
28. Cumuccis: Kumuk Türkçesi	1
29. Beltiris: Beltir Hakaşçası	2
30. Coibalis/Koibalis: Koybal Hakaşçası	9
31. Tataris Verchotomiensibus: ? (Tomsk bölgesinin yukarı kesimlerinde konuşulan Tatarca olabilir.)	1
32. Tataris Crasnojarensibus/Tataris Krasnojarens/Crasnojarensibus ad Jeniseam? (Krasnojarsk bölgesinde konuşulan Tatarca, Hakaşça, Tuvaca olabilir.)	6
33. Tataris Casiensibus/Casiensibus ad Jeniseam/Casiensibus ad Udam ?	4
34. Tataris Udensibus?	3
35. Tataris ad ischimum?	1

Moğol Dilleri

1. Mongolis: Moğolca	170
2. Buraetis: Buryatça	97
3. Calmuccis: Kalmukça	114
4. Dauuris: Dagurca	6

3. BÖLÜM

İNCELEME BÖLÜMÜ

3.1. MEMELİLER

1. Argali I-Lat. *Ovis ammon* (BTS: 53)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat. *Aegoceros ammon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 229).

Etimolojik sözlükler: *Arkar* "the mountain sheep (Clauson Şine Usu yazıtında *arkar* başı şeklinde geçtiğini belirterek, Moğ. *arğali* sözcüğünün Türkçeden alıntı olduğunu belirtir.)" (EDPT: 216).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *arkar* "Ovis ammon (Eski Türk yazıtlarında yer adı olarak kullanılmış olup, "dişi dağ keçisi" anlamındadır.)" (Aydın 2016: 15). **KrhT.:** *arkar* "dağ keçisi (Burada kastedilen argali Ovis ammon isimli türdür.)" (DLT: 556).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Ø.

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *gīnī uy, arqargulça* "Ovis ammon " (Şen 1993: Dizin/233); *архар, аркал* "архар argali " (OSTN I: 294).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *архар* "архар argali " (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *чубуку* "горный баран, архар argali" (YRS: 513). Tuv.: *аргар* "архар argali " (ESTuvY I: 132). Hak.: *тике* "архар argali " (HRS: 606). Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *аркар* "архар argali " (KrgRS I: 68). Kaz.: *арқар* "архар argali " (KRRKS: 53).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *архар* "архар argali " (RÖzbS I: 40). YUyg.: *гулжа* "архар (дикий горный баран) argali" (UygRS: 257).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *arğalı, arqal, arqatu, arxalı, arxar* "argali, yaban koyunu (Evcil koyunun atasıdır. *Ovis ammon*)" (ATS I: 206).

Moğolca: *argali, ugulca* "yaban koçu, erkek dağ koyunu" (MTS: 88, 1025).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø

2. Argali II-Lat. *Ovis ammon* (BTS: 53)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Aegoceros argali*; **Kaz.:** *Arkar*; **Yak.:** *Tschubukù*; **Moğ.:** *Argali, guldsha* (erkek) (ZRA I: 231).

Etimolojik sözlükler: *arkar* "the mountain sheep (Clauson Şine Usu yazıtında *arkar* başı şeklinde geçtiğini belirterek, Moğ. *arğali* sözcüğünün Türkçeden alıntı olduğunu belirtir.)" (EDPT: 216).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *arkar* "Ovis ammon (Eski Türk yazıtlarında yer adı olarak kullanılmış olup, "dişi dağ keçisi" anlamındadır.)" (Aydın 2016: 15). **KrhT.:** *arkar* "dağ keçisi (Burada kastedilen argali *Ovis ammon* isimli türdür.)" (DLT: 556).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Ø.

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *gīnī uy, arqargulça* "Ovis ammon " (Şen 1993: Dizin/233); *apxap, арқал* "apxap argali " (OSTN I: 294).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *apxap* "apxap argali " (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *чубуку* "горный баран, архар argali" (YRS: 513). **Tuv.:** *apzap* "apxap argali " (ESTuvY I: 132). **Hak.:** *тике* "apxap argali " (HRS: 606).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *арқар* "apxap argali " (KrgRS I: 68). **Kaz.:** *арқар* "apxap argali " (KRRKS: 53).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *apxap* "apxap argali " (RÖzBS I: 40). **YUyg.:** *гулжа* "архар (дикий горный баран) argali" (UygRS: 257).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *arğalı, arqal, arqatu, arxalı, arxar* "argali, yaban koyunu (Evcil koyunun atasıdır. *Ovis ammon*)" (ATS I: 206).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Bugün Türkiye Türkçesinde *argali* olarak bilinen hayvan adının Pallas tarafından 18. yy. Kazakça karşılığı *arkar* olarak tespit edilmiş olup, Eski Türkçe döneminden itibaren Tarihi Türk dillerinde tanıklanmıştır. Modern Türk dillerinden ise “argali” anlamında sadece Çuvaşçada *arxar*, Tuvacada *argar* olarak korunmuştur (Skvortsov: Ø; ESTuvY I: 132). Bu ad aynı zamanda modern Türk dillerinden Kazakçada *arqar* "dağ koyunu" şeklinde bulunmaktadır (KazTS I: 47).

Pallas’ın Yakutçada *tschubukù* olarak tespit ettiği hayvan adı bugün Yakutçada halen *чыбыкы* şeklindedir (YRS: 513). Ayrıca Pallas tarafından Moğolcadaki karşılığı *argali* olarak tespit edilen sözcüğe Moğolca sözlüklerde rastlanmamış olup, Clauson Moğolca *arğali* sözcüğünün Türkçeden Moğolcaya geçtiğini belirtmiştir (EDPT: 216). Yine Pallas tarafından *argali* isimli hayvanın erkeğinin Moğolcadaki karşılığı *guldsha* şeklinde verilmekle birlikte, Türk ve Moğol dillerinde *argali* türünün karşılığı olarak herhangi bir kaynaktan bu ada rastlanmamıştır.

3. At-Lat. *Equus caballus* (BTS: 61)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Equus caballus*; **Tat.:** *Alaschà*; **Kaz.:** *Aath*, *aiger* (erkek), *beital* (dişi), *tai* (yavru), *tarpan* (vahşi), *kir-taghà* (vahşi); **Başk.:** *Aath* (genel olarak), *aiger* (erkek), *biae* (dişi), *kulùn* (damızlık), *tái* (yavru), *kunàn* (üç yaşında), *dünén* (dört yaşında); **Moğ.:** *Morin*, *adshaergae* (erkek), *góu*(dişi), *onachà*(damızlık), *adòn*(sürü), *alach-morin* (gri ve kahverengi gözlü), *boro-moriu* (mavi), *guraeng-morin* (genellikle siyah), *karà-morin* (siyah), *schaerchae-morin* (kırmızı renkli), *scharà-morin* (gri yeleli ve genellikle sırtında siyah çizgileri olan), *schirchòl-morin* (gri-kızıl renkli), *zaghan morin* (beyaz), *zovchor-morin* (benekli). **Kalm.:** *Mórin*, *adshirgà* (erkek), *güün* (dişi), *aerrae-morin* (tekil), *sarba* (bir yaşında), *daagan* (iki yaşında), *uirae* (üç yaşında), *adachò* (sürü), *taki*; **Çuv.:** *Ut*, *laschà*, *irià* (erkek), *kseagh/ksrae* (dişi), *gichà* (damızlık); **BuhÖzb.:** *Argamaki* (küçük, sık ve kahverengi lekeleri olan) (ZRA I: 255).

Etimolojik sözlükler: *adğır* "stallion damızlık at (erken dönem Moğolcada *acirğa* şeklindedir.)" (EDPT: 47); *adğırak* "a young stallion genç damızlık at (Alt. *ayğırak*, BarT. *ayğrak*, Krg. *ayğırak*, Hak. *adğırak*, ‘white-footed antelope’)" (EDPT: 49); *at* "binme yük çekme veya taşıma gibi işlerde kullanılan hayvan (Eren; tüm Türk dillerinde *at* biçiminde

bulunduğunu, modern Türk dillerinde *yılkı* adının da kullanıldığını, Moğolcada *morin* şeklinde olduğunu, ayrıca Eski Türkçede *yunt* şeklinin de kullanıldığını belirtir.)" (TDES: 30); *at* "horse at" (EDPT: 33); *aygır* "damızlık erkek at <ET *adgır* (Moğolcaya *acirğa* olarak geçmiştir.)" (TDES: 34); *beygir* "yük taşıyan at (< Far. *bārgīr* "abearer of loads, a beast of burden, a baggage-horse; a camel")" (TDES: 62); *binüt/bünüd* (Osm.) "binek, binek atı" (ETTL I: 720); *dölük* "hayvan, hergele, kısarak" (ETTL II: 477); *dölük* "hayvan, hergele, kısarak" (ETTL II: 477); *dönen* "üç yaşını geçen at veya deve (Eren; Oğuz diyalektlerinde eskimiş olmasına karşılık Oğuz diyalektleri dışında yaygın olarak kullanıldığını belirtir.)" (TDES: 149); *doru* "gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi kara olan (at) (ET *toruğ at*, EKıpT. *toru*)" (TDES: 148); *gölük* "yük hayvanı (beygir, katır, eşek) (ET *kölük* a.m.)" (TDES: 196-197); *hergele* (<Far.) "at veya eşek sürüsü" (TDES: 216); *katana/kadana* "iri at, Macar atı (<Mac. *katana* 'Macar atıl asker')" (ETTL IV: 168); *kazağuş* "iyi eğitilmiş binek atı" (ETTL IV: 193); *kısarak* "dişi at (Eren; ET ve EKıpT. *kısarak* biçiminde olduğunu, <kısır "döl vermeyen" + (a)k küçültme eki şeklinde türediğini, diğer Türk dillerinde sadece kulunlamamış genç dişi atlara kısarak denilirken, dişi at için ise *baytal* ve *biye* sözcükleri kullanıldığını belirtmiştir.)" (TDES: 299); *koduk/kodak* "sıpa; at, eşek veya deve yavrusu" (ETTL IV: 333); *küheylan* (< Ar.) "soylu Arap atı" (TDES: 342); *kulun* "at yavrusu (Eren; ET ve KıpT. *kulun* şeklinde olduğunu ve kökeni konusunda net bir izahat olmadığını belirtir.)" (TDES: 329); *ögür* "sürü, at sürüsü (Günümüzde 'ehlileşmiş hayvan')" (EDPT: 112); *tay* "üç yaşına kadar olan at yavrusu (ET ve EKıpT. *tāy* olarak geçer.)" (TDES: 502); *taylak* "at veya deve yavrusu" (TDES: 502); *ulağ* "Clauson taşıma ve postacılık için kullanılan at için geçerli olduğunu, ancak bu amaçla kullanılan diğer hayvanlar için de kullanıldığını belirtir." (EDPT: 136); *yabı* (Az.) "işe yaramaz at, lağar at, iğdiş edilmiş at; erkek at, aygır (<Far.)" (ETTL IX: 110); *yaldak* "eyersiz at" (ETTL IX: 154); *yılkı* "at sürüsü (ET ve EKıpT. *yılkı* a.m.)" (TDES: 574-575); *yunt* "at; at sürüsü; hergele ile gezen, koşuma alıştırılmış kısarak (ET ve EKıpT. *yunt* "at sürüsü". Kökeni tartışmalıdır.)" (TDES: 581); *қулан* "дикий осел (yaban eşeği) anlamıyla Trk., Krg., Kaz., Nog., Başk., Özb. dillerinde görülürken, 'дикая лошадь (yaban atı)' anlamıyla YUyg., KKal., Başk. dillerinde bulunmaktadır." (ESTYa VI: 126).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *aduğun* "at (sürüsü)" (ETG: 259); *ak* "ak, beyaz, kır at" (ETG: 259); *at* "at" (ETG: 262); *az* "bir halk adı; sarı renkli at" (ETG: 263); *(a)zman* "iğdiş at" (ETG: 263); *toruğ* "toruk: doru (at v.s.)" (ETG: 301); *yılkı, yılķ* "yılkı, davar; hayvalar dünyası, (cins) at" (ETG: 310); *yunt* "at" (Aydın 2019: 275); *ermeli* "hızlı koşan at" (Aydın 2019: 151); *eygir* "kara at" (Aydın 2019: 152); *toruğ* "doru renkli at" (Aydın 2019: 170); *yazıg* "koyu kahverengi at " (OTG: 315); *at* "at" (Akar 2020: 137); *ak* "kır at" (ETYSV: 719); *azman* "iğdiş at" (ETYSV: 721); *başgıl* "alnı akıtmalı at" (ETYSV: 722); *tay* "at yavrusu" (ETYSV: 740); *özlek* "hızlı koşan at" (Kormuşin 2016: 555); *başğu* "alnı beyaz at" (ETS: 42); *bi* "kısarak, at, aygır" (ETS: 47); *titir* "Arap cinsiyetli at" (ETS: 220); *tañ* "tay " (Aydın 2019: 268); *yılķı* "hayvan sürüsü " (Aydın 2019: 177); *ügür* "kısarak sürüsü " (OTG: 313); *bé* "kısarak" (Kormuşin 2016: 549). **Uyg.:** *at* "at" (Aydın 2018: 100); *tıg* "doru, doru at" (IB: 62); *yılķı* "at, at sürüsü; hayvan" (IB: 66); *yunt* "at" (IB: 66); *ar-γumaq* "batıda bulunan küçük at cinsi; iyi cins at" (Yunusoğlu 2012: 152); *baytal* "kısarak, ana at, dişi at" (Yunusoğlu 2012: 154); *börtä* "beyaz at, kır at (<Moğ. börte, börtü) " (Yunusoğlu 2012: 156); *böz* "boz renk at, boz at" (Yunusoğlu 2012: 156); *çirdä* "kırmızı at (<Moğ. cerde)" (Yunusoğlu 2012: 158); *qula* "bir at cinsi, sarı at" (Yunusoğlu 2012: 163); *qulan tayı* "yabani at, yabani katır" (Yunusoğlu 2012: 163); *qulun* "tay, kulun (doğumundan 1 yaşına kadarki at yavrusu)" (Yunusoğlu 2012: 163); *yılķı* "at; hayvan" (Ayazlı 2016: 285); *yunt* "at (Türklerin 12 hayvanlı yıllarından birinin adıdır.)" (Ayazlı 2016: 290); *başğu* "alnı beyaz at" (ETS: 42); *bi* "kısarak, at, aygır" (ETS: 47); *titir* "Arap cinsiyetli at" (ETS: 220); *at* "at, beygir" (DKPAM: 345); *kulan* "yabani at" (Ağca 2019: 276); *ağur* "damızlık at, aygır, iğdiş edilmemiş at " (KYAS: 32); *argumaķ* "büyük at, savaşta kullanılan at, süvari atı " (KYAS: 39); *baytal* "tay olmayan dört yaş üstü kısarak " (KYAS: 57); *gunan* "iki yaşındaki at" (KYAS: 171); *kulun* "tay " (IB: 57); *sañun* "tay" (EUTSV: 274); *ķulunçaķ*, *ķulun* "tay " (Eraslan 2012: 584, 585); *ķulun* "tay" (KYAS: 171); *bi* "kısarak" (IB: 51); *sayak* "sürüdeki diğer hayvanlara eşlik etmeyen kısarak" (KYAS: 220). **KrhT.:** *adgır* "atın erkeği, aygır" (DLT: 540); *arkun* "yabani aygırla ehli kısraftan doğan at, küheylan" (DLT: 556); *at* "at, kısarak" (DLT: 561); *azıglıg* "dişi çıkmış at, dişi yeni çıkmış hayvan" (DLT: 568); *çuwga* "hızlı ulakların yolda aldığı ve sonrakini buluncaya kadar bindiği at " (DLT: 629); *ozgan* "yarış kazanan at" (DLT: 782); *ög at* "dört yaşını geçmiş at" (DLT: 784); *salga at* "taşkın at" (DLT: 801); *sıp* "2 yaşına girmiş sığa, 2 yıllık at" (DLT: 820);

ugar at "alın beyaz at" (DLT: 917); *ugar bu* "alın ve ayağında beyaz leke olan at" (DLT: 917); *yelgin* "hızlı koşan at" (DLT: 964); *bulak* at "geniş sırtlı kısa boylu at" (DLT: 600); *kır* at "kır at" (DLT: 713); *aṭ* "at" (Ryland: 233); *at* "at" (Borovkov: 60); *yügrüg/yügrüg* at "yügrük at" (Borovkov: 335); *ad* "at" (Ünlü 2012: 7); *arḳun* "yaban aygırlarıyla evcil kısraktan doğan at" (Ünlü 2012: 55); *abraş* (Ar.) "alaca benekli at, tüysü yerlerinde uyuz gibi illeti olan at" (OTS: 17); *aḳboz* "donu bütün ak olan at" (OTS: 25); *alaça* "ala renkli at" (OTS: 27); *alaka kidiş* "melez at" (OTS: 27); *çal* "çil at" (OTS: 100); *çırğa* "yaşlı at" (OTS: 110); *kulun* "tay" (DLT: 746); *bi* "Türklerde kısrak" (DLT: 586); *kısrak*, *kısır* "kısrak" (DLT: 715); *bi* "kısrak" (Borovkov: 79); *tay* "tay" (DLT: 864).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *aygır* "at" (Kaçalın 2017: 797); *ılḳı* (<*yıl-ḳı) "at sürüsü" (Kaçalın 2017: 806); *külüg* (<Mo.) güçlü ve çabuk (at)" (Kaçalın 2017: 812); *agırmak* "safkan at" (EATS: 20); *agız*, *angız*, *anız* "yağız at" (EATS: 20, 42, 44); *at* "at" (EATS: 62); *cabḡın* "hızlı giden at" (EATS: 151); *çaḡḳın* "hızlı koşan at" (EATS: 164); *işlek* "binit olarak uygun at" (EATS: 386); *kazılık* "iyi cins at" (EATS: 423); *binüt* "at, deve, katır gibi binek hayvanı" (BL: 124); *ḥargele* (Far.) "at, katır, eşek gibi hayvanların sürüsü, evcil hayvan sürüsü" (BL: 147); *muzeḳḳī* (Ar.) "altı yaşındaki at" (BL: 166); *ayḡır* "tay" (Kaçalın 2017: 795); *ḳulun* "tay" (Kaçalın 2017: 812); *güre* "1-3 yaşında arındaki tay" (EATS: 320); *kulanlacı* "gebe kısrak" (EATS: 465); *olak* "kısrak" (EATS: 520); *yunt* "kısrak" (EATS: 784). **OsmT:** *agırmak* (Tat.) "safkan at" (EÇS: 58); *baş* "at, şığır, deve (hayvan için kullanılan sayımlık kelime)" (EÇS: 70); *cılḳı* "yılḳı" (EÇS: 83); *çaḡḳın* "hızlı koşan at, yügrük at" (EÇS: 88); *çatal* "yük beygiri, yedek at" (EÇS: 89); *ḳaraçubuk* "bir çeşit at" (EÇS: 141); *ḳoş ḳol*, *cüyen* "yedek at" (EÇS: 157); *pirapçe* "bir tür at" (EÇS: 195); *seḡsāne* "yük taşıyan at, beygir" (EÇS: 208); *taylak* (Tat.) "tay" (EÇS: 227); *yılḳı* "sürü (at)" (EÇS: 248); *yorga*, *corḡa* "rahvan yürüyüşlü (at)" (EÇS: 248); *belak* (Ar.) "ayakları alacalı at" (OTAL: 82); *bûr* (Far.) "doru, kızıla çalar at" (OTAL: 114); *eşheb* (Ar.) "beyaz, kır at" (OTAL: 237); *feres* (Ar.) "at, beygir" (OTAL: 259); *hink* (Ar.) "kır at" (OTAL: 371); *mâdiyân* "kısrak" (OTAL: 560).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *abraş* (Ar.) "alaca benekli at, tüysü yerlerinde uyuz gibi illeti olan at" (OTS: 17); *aḳboz* "donu bütün ak olan at" (OTS: 25); *alaça* "ala renkli at" (OTS: 27); *alaka kidiş* "melez at" (OTS: 27); *çal* "çil at" (OTS: 100); *çırğa* "yaşlı at" (OTS: 110); *aṭ* "at, binek hayvanı" (Zemahşeri: 94); *kölik*, *kölük* "binek hayvanı" (Zemahşeri: 149); *münüt* "binit, binek atı" (Zemahşeri: 158); *aṭ/t* "at" (KE: 41);

aygır "aygır, at" (KE: 62); *çapar* "beyazı çok kır renkli at" (KE: 157); *at* "at" (NF: 25); *at* "at" (Özyetkin 1996: 203); *akboz* "donu bütün ak olan at" (İML: 9); *al* "külrenkli at" (İML: 9); *ok* "yelesi, kuyruğu kızıl olan at" (İML: 9); *at, yilkı* b.m. (İML: 12); *aygır* "enenmiş damızlık at" (İML: 14); *bulak* "haşarı, ürkek at" (İML: 22); *kagal* "eğersiz at" (İML: 36); *kulun* "küçük, at yavrusu" (İML: 47); *or* "kula donlu at" (İML: 53); *yal* "ön ayağı ak olan at" (İML: 84); *yügrük* "yürük at" (İML: 93); *akta* (<Moğ.) "iğdiş edilmiş at" (HATS: 37); *kısrağ* "kısrağ, dişi at" (HATS: 320); *kümeyt* (Ar.) "doru at" (HATS: 362); *topıçak, topuçak* "inatçı, direngen at, arap atı, semiz at" (HATS: 601); *yilkı* "yilkı, hayvan sürüsü" (KE: 737); *bi* "gebe yahut taylı kısrağ" (İML: 19); *tay* "biraz büyümüş kulun" (İML: 70); *kısrağ* "kısrağ" (KE: 349). **Kıpt.:** *abraş* (Ar.) "alaca benekli at, tüysü yerlerinde uyuz gibi illeti olan at" (OTS: 17); *akboz* "donu bütün ak olan at" (OTS: 25); *alaça* "ala renkli at" (OTS: 27); *alaka kidiş* "melez at" (OTS: 27); *çal* "çil at" (OTS: 100); *çırğa* "yaşlı at" (OTS: 110); *al, atður* "doru at" (KTS: 6, 16); *ala, alaça* "alaca at" (KTS: 6); *ala kidiş* "melez at" (KTS: 6); *az* "sarı renkli at" (KTS: 19); *hayl* (Ar.) "at" (KTS: 94); *kunan* "üç yaşındaki tay" (KTS: 163); *şal* "boz renkli at" (KTS: 249); *tay, tay* "at yavrusu" (KTS: 266); *tāzī* (Far.), *tazi* (Far.) "Arap atı" (KTS: 266, 267); *yunt* "at, otlağta otlayan atların tümü" (KTS: 330); *yügrük, yürük* "hızlı koşan (at)" (KTS: 331, 333); *yükiil* "binek hayvanı" (KTS: 332); *at* b.m. (CC: 426); *aygır* "erkek at" (CC: 645); *yilkı* "at" (CC: 890); *at* "at" (Ermers: 393); *boz* "kır at" (EDM: 78); *sis* "sis renkli at" (EDM: 106); *torı* "doru at" (EDM: 115); *yağız* "dört ayaklı sekili at" (EDM: 119); *kulun* "bir yaşındaki tay" (KTS: 162); *kulunaçı* "gebe kalan tay" (KTS: 162); *kulunçak* "küçük tay, taycık" (KTS: 162); *yapağlı* "tay" (KTS: 310); *ba* "süt men kısrağ" (KTS: 21); *bey* "kısrağ" (KTS: 29); *kısrağ, kıstrağ* "kısrağ" (KTS: 146); *biye* "kısrağ" (CC: 665); *huvluk* "genç kısrağ, ilk kez kulunlayan kısrağ" (CC: 715). **ÇağT.:** *at* "at" (ÇEK: 204); *abraş* (Ar.), *cevād* (Ar.) , *yekrān* (Far.) "cins at" (Ünlü 2013: 16, 202, 1246); *ahta, ahte* "iğdiş at, hadım" (Ünlü 2013: 22); *at* "at" (Ünlü 2013: 66); *batyal* "genç kısrağ, tay" (Ünlü 2013: 108); *bidev* "soylu ve cins at" (Ünlü 2013: 136); *çırğavlan* "ihtiyar at, altı yaşına ulaşmış at" (Ünlü 2013: 246); *çırğavlanga* "altı (6) yaşından büyük olan at, ihtiyar at" (Ünlü 2013: 247); *çubar* "kır tonlu at" (Ünlü 2013: 261); *donan, dunan* "dört yaşındaki at" (Ünlü 2013: 303, 308); *eblağ* (Ar.) "alaca, bulaca, rengarenk, alabacak at" (Ünlü 2013: 317); *edhem* (Ar.) "kara yağız at" (Ünlü 2013: 321); *esb* (Far.) "at" (Ünlü 2013: 344); *eslem* "at ve deve" (Ünlü 2013: 346); *eşheb* (Ar.) "boz donlu at, beyaz, kırat" (Ünlü 2013: 348); *gonan* "dört

yaşındaki hayvan ve at" (Ünlü 2013: 400); *harun* "azgın at" (Ünlü 2013: 440); *onkan* "at ve eşek yavrusu ve danası" (Ünlü 2013: 864); *semend* (Far.) "kula at, çevik ve güzel at" (Ünlü 2013: 967); *soruk* "çelimsiz at" (Ünlü 2013: 1001); *topçak, tupçak* "alaca at" (Ünlü 2013: 1147, 1160); *ulağ, ulak* "at, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan" (Ünlü 2013: 1182); *yağız kara* "siyah tonlu at" (Ünlü 2013: 1219); *yaşık, yāşık* "yağız at" (Ünlü 2013: 1238, 1239); *yaydak* "sade cevşensiz at" (Ünlü 2013: 1243); *yitek, yitmek* "yedek at" (Ünlü 2013: 1256, 1257); *aygır* "aygır, at" (FKS I: 165); *adun* (Moğ.) "at sürüsü, yılık" (FKS I: 180); *aksın* "oynak ve hoyrat at" (FKS I: 193); *ılkı* "at sürüsü, yılık" (FKS I: 389); *peşmül* "kıllı ve biçimsiz olan at yavrusu ve başka hayvanlar" (FKS I: 446); *tekāver* "at" (FKS I: 568); *çağan/çağgan* "gözünün siyahlığı olmayıp beyazlığı fazla olan at" (FKS I: 698); *çıbar/çıpar* "vücudunda başka renkten benekleri olan at" (FKS I: 726); *huyūl* "atlar, atlar sürüsü" (FKS I: 741); *sağar* "alnı beyaz at" (FKS I: 787); *savğun* "yorgunluğu çıkarılarak dinlendirilip soğutulan at" (FKS I: 806); *tay* "bir veya iki yaşındaki at yavrusu" (FKS I: 868); *kunan* "üç yaşındaki at" (FKS II: 989); *kötel* "yedek at" (FKS II: 1059); *yabdak/yaydak* "yalın at, çıplak at" (FKS II: 1230); *borta* "kırmızı ve beyaz benekli olan at" (ÇMS: 75); *cerde* (Moğ.) "ala at, üç renkli at" (ÇMS: 76); *çalpaş* "yavaş at" (ÇMS: 76); *çaman* "sefere hazır bekletilen at" (ÇMS: 76); *ökçe* "hızlı, atik ve saldırgan at" (ÇMS: 86); *tay* "iki yaşındaki at yavrusu, iki yıllık tay" (ÇMS: 90); *topçak* "şişman at, kilolu at" (ÇMS: 91); *toruk* "doru, koyu kestane renkli at" (ÇMS: 91); *yorga* "iyi koşan ve az yorulan at" (ÇMS: 95); *yortak* "vahşi yılık atı, terbiye görmemiş at" (ÇMS: 96); *yozlan* "beş yaşındaki at" (ÇMS: 96); *yügürak* "hızlı ve atılgan at" (ÇMS: 96); *beye* "kısarak" (FKS I: 497); *tübiye* "çölde otlayarak semirmiş kısarak" (FKS I: 598); *kunacın* "kısarak" (FKS II: 988); *yunt* "kısarak" (FKS II: 1319); *baytal* "genç güçlü kısarak" (ÇMS: 75).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *laşa* "at" (Yılmaz 2006: 244); *şüren* "kızıl at" (ÇTS: 318); *ut, laşa* "at" (ÇTS: 21); *keneşke* "tay" (ÇTS: 133); *pétermés* "yavru kısarak, tay" (ÇTS: 225); *tiha* "tay" (ÇTS: 358); *kartluk/kartlă hüre* "iki yaşına giren tay" (ÇTS: 118); *késre* "kısarak, yavru kısarak" (ÇTS: 139); *xəm, xăm* "tay" (KBS: 458); *ıyır* "aygır" (Durmuş 2014: 156).

Hal.: *āt, hāt, hāt* "at" (HT: 249, 278).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *at, beygir* "at" (TSahS: 18, 33); *kulun* "tay" (KBS: 468). **Dol:** *am* "лошадь" "at" (DRS: 14). **Tuv.:** *a't* "at" (TTG: 619); *çügürük*

"yürük, hızlı, iyi koşan at" (TTG: 691); *dorala* "beyaz benekli kestane renkli at" (TTG: 709); *herleş* "sırtının duruşu dik olan at" (TTG: 738); *karala* "donu koyu alaca olan at" (TTG: 765); *ам* "лошадь "at"" (ESTuvY I: 159); *ам-хөл* "лошадь "at"" (ESTuvY I: 160). **Hak.:** *çal* "boz, kır at" (ÖHTS: 75); *çañmil* "kır donlu at" (ÖHTS: 78); *harat* "kara at" (ÖHTS: 151); *haratorat* "kara doru at" (ÖHTS: 151); *kölbek, kölgek* "koşumlu at" (ÖHTS: 262); *omırıǵlıǵ* "geniş göğüslü at" (ÖHTS: 322); *ökpelencik* "kızgın at" (ÖHTS: 334); *porat* "bora at" (ÖHTS: 376); *toraat* "doru at" (ÖHTS: 517); *çılǵı* "at; yolkı, at sürüsü" HTS: 91); *hulun* "kulun, at veya eşek yavrusu" (HTS: 194); *mündiüt* "binek, binek atı" (HTS: 310); *çabağa* "2 yaşında tay" (ÖHTS: 69); *körbe* "Sonbaharda doğmuş tay" (HTS: 272); *taylah* "üç yaşındaki binek hayvanı" (HTS: 497); *pii, piye* "kısarak" (ÖHTS: 363). **Alt.:** *aka* "koşuda diğerlerini geçen at" (ATS: 22); *argımak* "cins at" (ATS: 28); *at* b.m. (ATS: 31); *aygır* "aygır, damızlık erkek at" (ATS: 32); *baytal* "henüz yavrulamamış kısarak" (ATS: 39); *cılkı* "at, yolkı; kısarak" (ATS: 65); *koylogo* "öleni taşıyacak at" (ATS: 137); *mal* "at" (ATS: 153); *şodon* "seyrek kuyruklu bir at türü" (ATS: 193); *tönön tay* "binilmeyen dört yaşındaki at" (ATS: 215); *tulaan* "beş yaşındaki inek veya at" (ATS: 217); *am, жылкы* "лошадь "at"" (RAS: 281); *kulundu bee* "taylı kısarak" (ATS: 143); *sarbaga* "henüz 2 yaşına gelmemiş tay" (ATS: 178). **Şor.:** *am* "лошадь "at"" (ŞRS: 103). **Tel.:** *Argımak* "cins at, asil at" (TAS: 7); *at* b.m. (TAS: 8); *çaldar* "beyaz yeleli, al donlu at" (TAS: 11); *koñır* "açık doru at" (TAS: 61); *mal* "at" (TAS: 71); *tokşun* "azgın at, zaptedilemen at" (TAS: 115); *tönön* "4 yaşındaki inek veya at" (TAS: 117); *d'abaga* "1 veya 2 yaşındaki tay" (TAS: 19); *kunan* "2 yaşındaki tay" (TAS: 66); *sarbaga* "yılını tamamlamamış tay" (TAS: 95).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *at* b.m. (KrgS I: 56); *aygır* "damızlık at" (KrgS I: 65); *bedöö* "koşu atı" (KrgS I: 104); *cılkı* "at" (KrgS I: 210); *cortok* "arık, kötü at" (KrgS I: 224); *cügürük, çapma* "yürük at" (KrgS I: 236, 252); *kaşka* "akıtmalı doru at" (KrgRS II: 415); *a3oo* "vahşi binilmemiş at, harın at" (Manas: 95); *бодо* "at, deve ve ineğin genel adı" (Manas: 365); *карагаишка* "akıtmalı siyah at" (Manas: 765); *май-кулун* "süt emen, 1 yaşında at yavrusu" (Manas: 1303); *май-кулан* "1 ve 3 yaşında olan at yavrusu" (Manas: 1303); *kulun* "süt emen tay" (KrgRS II: 519); *kunan* "üçüncü yaşına basmış olan tay" (KrgRS II: 521); *алачамай* "bir tür tay" (Manas: 158); *бээ* "kısarak" (Manas: 432); *кысырак* "genç kısarak" (Manas: 1045); *toru* "doru at" (KTLS: 186-187); *tulpar* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527). **Kaz.:** *aygır* "damızlık erkek at,

aygır " (KazTS I: 23); *aqalteke* "soylu Türkmen atı " (KazTS I: 29); *arğımaq, arğımaqğı* "Küheylan, asil at" (KazTS I: 46); *at* b.m. (KazTS I: 51); *baytal* "iki dört yaş arası, henüz yavrulamamış at " (KazTS I: 72); *baqaylı* "aşık kemiği büyük olan at" (KazTS I: 73); *baran* "yağız doru at" (KazTS I: 78); *bedev* "yarış atı" (KazTS I: 84); *besti* "beş yaşındaki at" (KazTS I: 88); *jabl* "cins olmayan at " (KazTS I: 155); *jegüvli* "arabaya koşulan at, öküz vb." (KazTS I: 180); *jelgir* "hızlı koşan (at)" (KazTS I: 182); *jelisti* "orta hızla iyi giden, yelişli (at)" (KazTS I: 183); *jiyren, quba* "al donlu at" (KazTS I: 188, 354); *jılqı* "at" (KazTS I: 203); *qosar* "atılının yanı sıra koşan at, yedek at" (KazTS I: 348); *qulın-tay* "atın küçükklü büyüklü yavruları, kulun tay" (KazTS I: 359); *qunan* "üç yaşına giren erkek at" (KazTS I: 360); *mästek* "kısa boylu at" (KazTS I: 399); *saygülik, saygülikgi* "hızlı koşan yürük at" (KazTS I: 489); *saqlaq at, şobır* "yürük at" (KazTS I: 495, 676); *mal, tört tulik* "deve, at, koyun, sığır gibi hayvanların genel adı " (KazTS I: 389, 580); *aramza* "erken doğan kuzu, oğlak, tay" (KazTS I: 45); *jabağı* "tay " (KazTS I: 155); *biye* "kısarak" (KazTS I: 89); *quvliq, quvliqğı* "ilk defa yavrulayan kısarak" (KazTS I: 352); *qısıraq* "kısarak" (KazTS I: 377); *torı* "doru at" (KTLS: 186-187); *tulpar, ağrımak* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527). **KKal.:** *arğımaq* "atın en iyi cinsi, en iyi at" (KarkTS: 28); *dönen* "4 yaşındaki aygır at" (KarkTS: 126); *ğunan* "üç yaşındaki aygır, at" (KarkTS: 184); *tay* "bir yaşını geçmiş, iki yaşını doldurmamış olan at yavrusu" (KarkTS: 570); *qulın* "yeni doğmuş, altı ayını doldurmamış tay" (KarkTS: 358); *tayşa* "küçük tay" (KarkTS: 571). **KarB.:** *acir* "erkek at, aygır" (KMTS: 61); *at* b.m. (KMTS: 83); *kulan* "vahşi at" (KMTS: 257); *tarpan* "güçlü bir at cinsi" (KMTS: 342); *tram* "kısa boylu güçlü dayanıklı Kafkas dağ atı" (KMTS: 362); *tüşe* "at" (KMTS: 367); *emilik* "vahşi tay" (KMTS: 165); *ilken* "1 yaşında tay" (KMTS: 198); *kunan* "tay " (KMTS: 257); *tay* "tay " (KMTS: 346); *tuv emilik* "vahşi tay" (KMTS: 364); *biye* "kısarak" (KMTS: 109). **Kum.:** *alaşa, at* "at" (KumTS: 29); 45); *yebe* "at" (KumTS: 391); *gülük* "tay (çocuk dilinde)" (KumTS: 146); *qunan* "2 yaşındaki tay" (KumTS: 271). **Kar.:** *at* "at, beygir" (KTD: 373). **Nog.:** *кулан* "кулан (дикая лошадь) yaban atı" (NRS: 186); *kulın* "tay" (KBS: 458). **Tat.:** *arğamaq* "safkan at, cins at" (KırTS: 48); *alaşa* "at" (KırTS: 44); *cüyrük* "hızla koşan at, yarış atı" (KırTS: 75); *külük* "yarış atı" (KırTS: 176); *maliy* "iğdiş edilmiş at" (KırTS: 215); *at* b.m. (TTatS: 39); *alaşa, gadiy eş atı* "beygir" (TTatS: 58); *arğamak* "çok hızlı koşan at, küheylan" (KazTTS: 33); *at* b.m. (KazTTS: 37); *bağbay* "at" (KazTTS: 44); *ciren* "koyu kırmızı ile sarı arası bir renk, al donlu at" (KazTTS: 83); *çabışkı* "koşu atı" (KazTTS: 87); *çaptar*

"yelesi ve kuyruğu beyazlı olan alaca kahve renkli at" (KazTTS: 91); *çarıs* "iyi koşan at, tırıs" (KazTTS: 91); *kük-ala* "kirli beyaz ve alaca at" (KazTTS: 236); *kola* "kara kuyruklu ve kara yelesi açık sarı renkli at" (KazTTS: 295); *urat, urı* "kuyruğu ve yelesi siyah olan doru at" (KazTTS: 500); *yılkı* "yılkı, at; işe koyulmamış boş at" (KazTTS: 573); *yurğa* "rahvan at" (KazTTS: 594); *yurtağ* "tırıs giden at" (KazTTS: 594); *qunan* "3 yaşına girmiş erkek tay" (KırTS: 205); *tay* "tay " (KırTS: 333); *tay* "tay " (TTatS: 306); *baytal, biye* "" (KırTS: 59); 63); *baytal* "kısarak" (KazTTS: 53); *колан* "Кулан (дикая лошадь) yaban atı" (TatRusS: 439); *tolpar, akbuzat* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527). **Bşk:** *ağbuğ* "mavimsi at" (BaşTS: 22); *alaşa* "iğdiş edimiş at" (BaşTS: 27); *argımak* "iyi cins hızlı koşan at, küheylan" (BaşTS: 36); *aygır* "damızlık erkek at" (BaşTS: 51); *körensēy* "kahverengi at" (BaşTS: 298); *kükseney, küksey* "boz renkli at" (BaşTS: 307); *at* "at" (BaşTS: 44); *kolasay* "açık doru renkli at" (BaşTS: 369); *kolok* "kısarak" (BaşTS: 370); *kolonsak* "yeni doğmuş tay (üç aya kadar)" (BaşTS: 370); *tay-tulak* "tay, genç at" (BaşTS: 590); *tol* "yarış atı" (BaşTS: 622); *turısay* "doru renkli at" (BaşTS: 647); *turı* "doru at" (KTLS: 186-187); *yēlen* "yorga (at)" (BaşTS: 710); *arza* "iki yaşına kadar süt emen tay" (BaşTS: 40); *bēye* "kısarak, tay" (BaşTS: 80); *kolonsak* "yeni doğmuş tay (üç aya kadar)" (BaşTS: 370); *taysa* "dişi tay" (BaşTS: 589); *baytal, bēye* "kısarak" (BaşTS: 68, 80); *kolok* "kısarak" (BaşTS: 368); *konansa* "iki ve üç yaş arasındaki kısarak " (BaşTS: 372); *tıvsık* "yavrulamış kısarak" (BaşTS: 613); *yılkı* "at" (KTLS: 32-33); *hırğa, alka* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527); kölon "tay" (KBS: 458).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *poyga oti, yugurik (uchqur, chopqir, chopog'on) ot* "koşu atı" (TÖS: 345); *ayg'ir* "aygır" (TÖS: 56); *toy* "tay " (TÖS: 563); *at* "at" (KTLS: 32-33); *toruğ* "doru at" (KTLS: 186-187); *tulpár* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527). **YUyg.:** *argımak* "soylu at" (YUTS: 16); *at* b.m. (YUTS: 19); *paygiçi* "koşu atı, beygir" (YUTS: 317); *tazi* "bir tür arap atı" (YUTS: 395); *gölun* "yaşına dolmamış tay, kısarak yavrusu" (YUTS: 146); *jılka* "yılkı" (YUTS: 183); *tayçak* "tay, küçük tay" (YUTS: 395); *at* "at" (KTLS: 32-33); *toruğ, toruk* "doru at" (KTLS: 186-187); *tulpar* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527); *кулан* "дикая лошадь yaban atı" (OSTN III: 974).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: TT: *pukras* "2 yaşındaki tay " (Efe, 2012: 237). **Azb.:** *at* b.m. (ATS I: 246); *ayğır* "aygır; damızlık erkek at" (ATS I: 283); *kurik* "at yavrusu, tay" (ATS I: 1880); *yund* "at, yabani at" (ATS II: 3675); *kähär, kähär at* "doru

at" (KTLS: 186-187); *cins, äsil (at)* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527); *gulun* "tay" (KBS: 458). **Türkmen:** *dävar* "at, eşek ve katır gibi binek hayvanları ile küçükbaş hayvanlara verilen ad" (ITA: 131); *mal* "hayvan (inek, koyun, keçi, at, katır gibi)" (ITA: 147); *tay* "üç yaşına kadar at yavrusu" (ITA: 155); *at* "at" (KTLS: 32-33); *dör* "doru at" (KTLS: 186-187); *bedev* "küheylan, asil at" (KTLS: 526-527); *gulun* "tay" (KBS: 458).

Moğolca: *adün* "davar, hayvan, at sürüsü" (Gül 2018: 66); *mori* "at" (Gül 2018: 167); *unaa* "binek at, taşıt" (Gül 2010: 179); *adugu(n) /adün/adagu(n)* "at sürüsü, yılık; at" (MTS: 39); *acirg-a(n)/azraga* "aygır, damızlık at" (MTS: 100); *boda/bod/bodu* "büyük davar (at, inek, deve gibi) büyükbaş hayvan" (MTS: 154); *çabidağçı(n)/şavidağçı(in)* "ak kuyruk ve yelesi konur at, kuyruğu ve yelesi beyaz olan konur at (kısarak)" (MTS: 213); *dagatay* "2 yaşındaki at" (MTS: 286); *köke/höh boru* "mangal kömürü rengi (boz at)" (MTS: 598); *sidüleng, şüdlen* "3 yaşındaki at veya öküz" (MTS: 840); *habçig/havçig soyugalang* "altı yaşında at" (MTS: 1062); *mori(n)* "at" (MGTS: 228); *je'erde* "kızıl at" (MGTS: 188); *hula* "kahverengi at" (MGTS: 157); *hubi* "açık kahverengi at" (MGTS: 153); *hodoli* "kel kuyruklu at" (MGTS: 143); *hali'un* "siyah yelesi ve kuyruklu konur at" (MGTS: 132); *eremuk* "(doğurmayan) kısır at" (MGTS: 107); *josotu boro* "doru at" (MGTS: 59); *ahta* "at, yılık, binek atı" (MGTS: 29); *adu'u(n)* "at sürüsü" (MGTS: 29); *adusun* "at, yılık" (MGTS: 28); *hada'ar tu* "eyerli dizginli at" (MGTS: 126); *ula'a(n)* "binek atları" (MGTS: 322); *irü* "tay" (Gül 2018: 143); *unaga* "tay" (Gül 2010: 179); *da'ağan* "iki yaşında tay" (MGTS: 79); *iri* "kısarak" (Gül 2018: 143); *güün* "kısarak" (Gül 2010: 171); *esgel* "uzun yıllar doğurmamış kısarak" (MGTS: 110); *ge'u(n)* "kısarak" (MGTS: 117); *hulahcin* "saman sarısı, kula rengi, sarı ile beyaz arası kısarak" (MGTS: 157); *şırha ahta* "boz kısarak" (MGTS: 284); *eremeg gegüü* "kısır kısarak" (MTS: 407); *gunaci(n) gegün* "3 yaşındaki kısarak" (MTS: 463); *ulagagçiç gegü* "al kısarak, doru" (MTS: 1030); *haligugçin/haliugçin, haligun* "doru kısarak" (MTS: 1089); *üriy-e/ürege, üriy-e/ürege nasun* "üç ile beş yaş arası aygır" (MTS: 1192); *kicagalang üriy-e/ürege* "dört yaşındaki aygır" (MTS: 1192); *sidüleng üriy-e/ürege* "üç yaşındaki aygır" (MTS: 1192); *soyugalang üriy-e/ürege* "beş yaşındaki aygır" (MTS: 1192).

Türkiye Türkçesi ağızları: *abeş* "kula renkte at" (DS I: 18); *abraş* "doru at" (DS I: 29); *ak kır* "bütünüyle beyaz olan at" (DS I: 156); *alapaça* "ayakları beyaz renkli at" (DS I: 197); *alaşa* "zayıf ve çelimsiz at; ağzı ve burnu beyaz olan at; beygir, erkek at; iğdiş olmayan huysuz at; azgın at" (DS I: 199); *aygur, aygır* "aygır, erkek at" (DS I: 415);

celep/celeb "bir yaşını aşmış dişi tay" (DS II: 877); *cenik* "kısa boylu yaramaz at" (DS II: 882); *ceylan* "iyi koşan biçimli at" (DS II: 884); *cılık* "at sürüsü" (DS II: 913); *cüre* "zayıf kısa boylu at" (DS II: 1028); *çomar* "kuyruğu kısa veya sonradan kesilmiş at" (DS II: 1265); *daraylı* "at" (DS II: 1367); *eli kefinli* "öndeki ayaklarından biri beyaz olan at" (DS III: 1717); *gölük, golük, görük* "at; at sürüsü" (DS III: 2168); *gulun, gulin; gulum, gulüm, gulün, gunan* "at yavrusu" (DS III: 2193); *gülek* "at, kısarak sürüsü" (DS III: 2218); *ılkı, ılgı, ırhı* "at sürüsü" (DS IV: 2473); *İğdiç* "erkek at" (DS IV: 2510); *kulun* "at ve eşek yavrusu" (DS IV: 2998); *pırlak* "neşeli, oynak at" (DS V: 3444); *taylak* "yeni doğmuş at yavrusu; biniye gelmiş iki yaşında at yavrusu; bir yaşında at yavrusu; dört yaşındaki at; binilmeye alıştırılmamış at" (DS V: 3854); *tiylak* "at yavrusu, tay" (DS V: 3944); *ürek* "at, kısarak sürüsü" (DS VI: 4070); *üveyikkır* "üveyik kuşu rengine at" (DS VI: 4084); *yabı* "iğdiş edilmiş at; aygır; küçük, zayıf, güçsüz at" (DS VI: 4115); *yozergelesi* "yılıda yetişmiş at, yabanatı" (DS VI: 4305); *bēgir* "at (genellikle erkek)" (DS VI: 4453); *örü* "başıboş at sürüsü" (DS VI: 4629); *acamı/acama* "çifte alışmamış öküz veya bineğe alışmamış tay" (DS I: 37); *kırkıl* "cılız kalmış tay" (DS IV: 2830); *öre* "üç yaşında dişi tay" (DS V: 3346); *urya* "iki buçuk yaşındaki dişi tay" (DS VI: 4044); *üre* "iki buçuk-üç yaşında, henüz doğurmamış dişi tay" (DS VI: 4070); *dölük* "hergele, kısarak" (DS II: 1579); *gelinci* "üç yaşında kısarak" (DS III: 1979); *kölük* "yaşlı kısarak" (DS IV: 2956); *öğürsek* "çiftleşmek isteyen kısarak" (DS V: 3324-3325); *uğursak* "çiftleşmek isteyen kısarak" (DS VI: 4032).

Pallas at hayvan türünün Tatarca, Kazakça, Başkurtça, Moğolca, Kalmukça ve Çuvaşça karşılıklarını belirtmiştir. Bunlardan Tatarcada belirttiği *alasça* adı bugünkü Tatarcada, Kırım Tatarcasında, Kumukçada, Başkurtçada ve Türkiye Türkçesi ağızlarında *alaşa* şeklinde karşımıza çıkmaktadır (TTatS: 58; KırTS: 44; KukTS: 29; BaşTS: 27; DS I: 199). Bununla birlikte *alaşa* adı Türkiye Türkçesi ağızlarında "at" anlamının yanısıra "azgın boğa; her kuzuyu emziren koyun; azgın köpek" anlamlarına da sahiptir (DS I: 199).

Pallas'ın belirttiği Kazakça *aath*, Başkurtça *aath* ve Çuvaşça *ut* adı Eski Türkçede *at* biçiminde olup, tüm Türk dillerinde *at* biçimindedir. Modern Türk dillerinde *yılka* da kullanılır. Eski Türkçede *yunt* şekli de yaygın olarak kullanılırdı (TDES: 30, 34; EDPT: 33).

Pallas tarafından “erkek at” anlamında kullanıldığı belirtilen Kazakça *aiger*, Başkurtça *aiger*, Moğolca *adshaergae*, Kalmukça *adshirgà* adı Eski Türkçe *adğır* "stallion damızlık at" şeklinde olup, erken dönem Moğolcada *acirğa* şeklindedir (EDPT: 47; TDES: 34). Kaşgarlı Mahmud'da *adğır* "atın erkeği, aygır" şeklindedir (DLT: 540). Tüm tarihi ve modern Türk dillerinde bu ad kullanılmaktadır. Pallas'ın tespit ettiği dillerden bugünkü Kazakçada *ayğır* "damızlık erkek at, aygır ", Başkurtçada *aygır* "damızlık erkek at", Moğolcada *acirg-a(n)/azraga* "aygır, damızlık at" şeklinde tespit edilmiştir (KazTS I: 23; BaşTS: 51; MTS: 100).

Dişi at için kullanılan Kazakça *beital* adı tarihi Türk dillerinden Uygurcada (*baytal*), Çağataycada (*baytal*) karşımıza çıkmaktadır (Yunusoğlu 2012: 154; KYAS: 57; ÇMS: 75). Modern Türk dillerinden ise Altaycada (*baytal*), Kazakçada (*baytal*), Kırım ve Kazan Tatarcalarında (*baytal*) ve Başkurtçada (*baytal*) bulunmaktadır (ATS: 39; KazTS I: 72; KırTS: 59; KazTS: 53; BaşTS: 68).

Pallas'ın dişi at için Başkurtçada kullandığı *biae* adı “kısırak” anlamında Türkçenin tarihi dönemlerinden Uygurcada (*bi*, *bē*), Kaşgarlı Mahmud'da (*bi*), Harezmi döneminde (*bi*), Kıpçak döneminde (*bey* ve *biye*), Çağataycada (*beye*) şeklinde tespit edilmiştir (ETS: 47; Kormuşin 2016: 555; IB: 51; DLT: 586; İML: 19; CC: 668; KTS: 29; (FKS I: 497). Modern Türk dillerinden ise Kırım Tatarcasında (*biye*), Karaçay-Balkarcada (*biye*), Kazakçada (*biye*), Başkurtçada (*bēye*), Hakaşçada (*pii*, *piye*), Altaycada (*bee*) “dişi at, kısırak” anlamında bulunmaktadır (KırTS: 63; KMTS: 109; KazTS I: 89; BaşTS: 80; ÖHTS: 363; ATS: 143).

Pallas'ın yavru at için belirttiği Kazakça *tai* ve Başkurtça *tái* adı “yavru at” anlamıyla Eski Türkçede, Harezmi Türkçesinde, Kıpçak Türkçesinde ve Çağataycada *tay* şeklindedir (DLT: 864; İML: 70; KTS: 266; ÇMS: 90). Modern Türk dillerinden Altaycada, Kazakçada, Karakalpakçada, Karaçay-Balkarcada, Kırım Tatarcasında Tatarcada, Başkurtçada, Yeni Uygur Türkçesinde ve Türkmencede *tay* şeklinde, Özbekçede *toy*, Yakutçada *tıy*, Azericede *day* şeklinde tespit edilmiştir (ATS: 215; KazTS I: 359; KarkTS: 570; KMTS: 346; KırTS: 333; TTatS: 306; BaşTS: 590; TÖS: 563; YUTS: 395; ITA: 155; KBS: 718). Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *taylak* ve *tiylak* şeklindedir (DS V: 3854, 3944).

Pallas'ın Başkurtçada “damızlık at” anlamında belirttiği *kulùn* adı Eski Türkçede *kulun* “at yavrusu”, Uygurcada *qulun* “tay, kulun”, Karahanlı Türkçesinde *kulun* “tay”, Harezmi Türkçesinde *kulun* “at yavrusu”, Kıpçak Türkçesinde *kulun* “bir yaşındaki tay” şeklindedir (TDES: 299; Yunusoğlu 2012: 163; IB: 57; DLT: 746; İML: 47; KTS: 162). Modern Türk dillerinden Hakasçada *hulun* “kulun, at veya eşek yavrusu”, Kırgızcada *kulun* “süt emen tay”, Kazakçada *qulın-tay* “atın küçüklü büyüklü yavrusu, kulun tay”, Karakalpakçada *qulın* “yeni doğmuş, altı ayını doldurmamış tay”, Başkurtçada *kölön* “tay”, Nogaycada *kulın* “tay”, Azerice ve Türkmencede *gulun* “tay”, Çuvaşçada *xĕm, xām* “tay”, Yakutçada *kulun* “tay” şeklindedir (HTS: 194; KrgRS II: 519; KazTS I: 359; KarkTS: 358; KBS: 458).

Pallas'ın “üç yaşında at” anlamında Başkurtçada belirttiği *kunàn* adı tarihi Türk dillerinden Uygurcada *gunan* “iki yaşındaki at”, Kıpçak Türkçesinde *ķunan* “üç yaşındaki tay”, Çağataycada *ķunan* “üç yaşındaki at” şeklinde bulunmaktadır (KYAS: 171; KTS: 163; FKS II: 989). Modern Türk dillerinde ise Şorcada *kunan* “iki yaşında tay”, Kırgızcada *kunan* “üç yaşına basmış tay”, Kazakçada *qunan* “üç yaşına giren erkek at”, Kumukçada *qunan* “ikiyaşındaki tay”, Tatarcada *qunan* “üç yaşına girmiş erkek tay”, Teleüt Ağzında *kunan* “iki yaşındaki tay”, Karakalpakçada *ķunan* “üç yaşındaki aygır, at”, Karaçay-Balkarcada *ķunan* “tay”, Kumukçada *qunan* “iki yaşındaki tay” biçiminde bulunmaktadır (TAS: 66; KrgRS II: 521; KazTS I: 489; KumTS: 271; KırTS: 205; TAS: 66; KarkTS: 184; KMTS: 257; KumTS: 271). Bu ad Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *gunan* “at yavrusu” şeklindedir (DS III: 2193).

Pallas'ın Başkurtçada “dört yaşındaki at” anlamında tespit ettiği *dünén* adı için Eren'e göre “üç yaşını geçen at veya deve” anlamındaki *dönen* adının Oğuz diyalektlerinde eskimiş olduğunu, Oğuz diyalektleri dışında ise yaygın olarak kullanıldığını ve Moğolca *dönen* biçiminden dilimize girdiğini belirtir. Ayrıca modern Türk dillerinden Nogaycada ve Kazakçada *dönen* “üç yaşında at”, Karakalpakçada *dönen* “dört yaşında at”, Teleüt Ağzı ve Altaycada *tönön* “dört yaşında at” biçimlerinde olduğunu tespit etmiştir (TDES: 149).

Pallas'ın “vahşi at” anlamında Kazakçada belirttiği *tarpan* adı Karaçay-Balkarcada *tarpan* “güçlü bir at cinsi” şeklinde karşımıza çıkmaktadır (KMTS: 342). Fakat aynı anlamdaki *kir-taghà* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

At genel adı için Moğolcada *morin*, Kalmukçada *mórin* şeklinde kullanılan ad, tarafımızca da aynı dilde "at" anlamında *mori(n)* şeklinde tespit edilmiştir (MGTS: 228). “Dişi at” anlamında Moğolcada *góu* ve Kalmukçada *güün* şeklinde belirtilen ad, Moğolcada *güün* "kısırak" ve *ge'u(n)* "kısırak" şeklinde tespit edilmiştir (Gül 2010: 171; MGTS: 117). “Damızlı at” anlamında Moğolcada belirtilen *onachà* adına taranan literatürde rastlanmazken, “at sürüsü” anlamındaki Moğolca *adòn* ve Kalmukça *adachò* adı tarafımızca Moğolcada *adūn*, *adu'u(n)*, *adugu(n)* /*adūn/adagu(n)* "davar, hayvan, at sürüsü" şeklinde tespit edilmiştir (Gül 2018: 66; MGTS: 29; MTS: 39). *Aerrae-morin* “at” ve *sarba* “bir yaşında at” adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Ayrıca Pallas Moğolca at hayvan türünün karşılıklarını belirtirken *morin* adı ile birlikte atın renk ve görünüşünü ifade eden farklı adlar [*zovchor-morin* (benekli), *zaghan morin* (beyaz), *guraeng-morin* (genellikle siyah)...vb.] kullanmış olup, tarafımızca taranan literatürde *morin* kelimesi ile birlikte bu adların kullanıldığı herhangi bir örneğe rastlanmamıştır. Ayrıca Kalmukçada tespit edilen “iki yaşında at” anlamındaki *daagan* adı tarafımızca Moğolcada *dagatay* ve *da'aḥan* "2 yaşındaki at" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 286; MGTS: 79). Kalmukça “üç yaşında at” anlamındaki *uirae* adı tarafımızca Moğolcada *üriy-e/ürege*, *üriy-e/ürege nasun* “üç ile beş yaş arası aygır” ve *sidüleng üriy-e/ürege* “üç yaşındaki aygır” şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 1192). Pallas’ın “at” anlamında tespit ettiği Kalmukça *taki* adı ise Türk ve Moğol dillerinde “at” anlamında tespit edilememişken, keçi ve tavuk türlerinin karşılığı olarak bu ada rastlanmaktadır.

Pallas’ın Çuvaşçada belirttiği *laschà* adı tarafımızca aynı dilde *laşa* "at" biçiminde tespit edilmiştir (Yılmaz 2006: 244). Çuvaşçada “erkek at” anlamındaki *irià* kelimesine taranan literatürde rastlanmazken, “dişi at” anlamındaki *kseagh/ksrae* adı tarafımızca Çuvaşçada *késre* "kısırak, yavru kısırak" şeklinde, “damızlık at” anlamındaki *gichà* adı ise Çuvaşçada *tiha* "tay " şeklinde tespit edilmiştir (ÇTS: 139, 358).

Buhara Özbekçesinde atın karşılığı *argamaki* (küçük, sık ve kahverengi lekeleri olan) şeklinde belirtilmiş olup, bu ad bugünkü Özbekçede tespit edilememiştir. Ancak bu adın Uygurca döneminden beri mevcut olan *argumak* "büyük at, savaşta kullanılan at, süvari atı" adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (KYAS: 39). Tarihi Türk dillerinden sadece Uygurca döneminde tespit edebildiğimiz bu hayvan adı, modern Türk dillerinden Altaycada *argımak* “cins at”, Teleüt Ağzında *argımak* “cins at, asil at”, Kazakçada *arğımaq*, *arğımaqǵı* “küheylan, asil at”, Karakalpakçada *arğımaq* “atın en iyi cinsi, en iyi

at", Kırım Tatarcasında *arğamaq* "safkan at, cins at", Kazan Tatarcasında *arğamak* "çok hızlı koşan at, küheylan", Başkurtçada *arğımak* "iyi cins hızlı koşan at, küheylan", Yeni Uygur Türkçesinde *arğumak* "soylu at" şeklinde geçmektedir (ATS: 28; TAS: 7; KazTS I: 46; KarkTS: 28; KırTS: 48; KazTTS: 33; BaşTS: 36; YUTS: 16).

• Balina

Zoographia'da 6 farklı balina türü tespit edilmiştir. Bu türler aşağıda 4.-9. maddeler arasında açıklanmıştır. Bununla birlikte Tarihi ve Modern Türk dilleri ile Moğolcada tespit edilen balina hayvan türünü işaret eden adlar öncelikle belirtilmiş, ardından *Zoographia*'da tespit edilen balina türleri ve bu türe verilen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *baläna* (Osm.) " Walfisch balina <İt. < Lat. *balaena*" (VEWT: 60). *balena/balina* "çok büyük deniz hayvanı < İt. *Balena* < Lat. *Balēna* < EYun. (*fālaina*) a.m." (ETTL I: 569); *balina* "İtalyanca *balena* veya Fransızca *baleine* 'denizde yaşayan büyük memeli' sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Latince aynı anlama gelen *balaena* sözcüğünden evrilmiştir. Bu sözcük Eski Yunanca aynı anlama gelen *phállaina* *φάλλαινα* sözcüğü ile eş kökenlidir." (NS: 96); *kalimu* (PMoğ.) "whale " (EDAL: 848).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Ø.

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *hūt* (Ar.) "büyük balık, balina" (Babacan 2013: 597).

OsmT: *kıraç* "bir Kızıldeniz balığı; balina veya deniz canavarı " (EÇS: 150).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **KıpT.:** *alaboga* "balina" (CC: 623); *alaboğa* "alaboğa adlı bir büyük balık, balina" (Karahan 2013: 1855). **ÇağT.:** *luy* (Moğ.) "timsah; balina; balık burcu; Türk takviminde bir yıl adı " (FKS II: 1115).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kit* "balina" (ÇTS: 145); *kaşolat* "büyük bir balina çeşidi" (ÇTS: 123).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kiit* "balina" (TSahS: 25). **Dol:** *kit* "whale < Rus." (SOD: 1454). **Hak.:** *kit* "balina" (ÖHTS: 252); *kir palıh* "balina" (ÖHTS: 347); *ker* "balina" (HTS: 251). **Alt.:** *ker balık* "balina" (ATS: 123). **Tel.:** *ker palık* "balina" (TAS: 54).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *kit* "balina" (KazTS I: 252); *kum* "balina" (KazTS II: 62); *kum* "balina" (KazED: 93). **Tat.:** *aladelfin* "akbalina" (KırTS: 44); *kit* "balina" (TTatS: 50); *kit* "balina" (KazTTS: 214). **Başk.:** *höleymen* "som balığı; balina" (BaşTS: 211). **Kum.:** *xortma* "balina" (Pekacar, KTS: 374).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kit* "balina" (TÖS: 66). **YUyg.:** *leñbêlik* "balina" (YUTS: 255).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *balina* "balina" (ATS I: 336); *butulkaraburun* "gagalı balina (*Hyperoodon ampullatus*)" (ATS I: 550); *dimdikburun* "kemikli turna balığı, cuvieragalı balinası" (ATS I: 902); *narval* "denzi gergedanı, nar balinası" (ATS II: 2529). **Türk.:** *läheñ* "balina" (TürTS: 435); *kit* (Rus.) "whale" (TürED: 119). **Gag.:** *balena* "balina" (Dağlı 2019: 28).

Moğolca: *halimu/halim* "balina" (MTS: 1090); *buu/bū cigasu* "balina" (MTS: 195).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

4. Beyaz Balina-Lat. *Delphinapterus leucas* (SÜTS: 50)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Delphinus leucas* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 273).

5. Fin Balinası-Lat. *Balaenoptera physalus* (BTS: 227)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Balaena physalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 289).

6. İspirneçet Balinası-Lat. *Physeter catodon* (BTS: 310)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Physeter macrocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 287).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri:** **Azb.:** *kaşalot* "ispirneçet balinası (*Physeter catodon*)" (ATS I: 1726).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

7. Kambur balina-Lat. *Megaptera nodosa* (SÜTS: 153)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Balaena boops* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 291).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *məqanter* "kambur balina (*Megaptera nodosa*)" (ATS II: 2369).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

8. Katil balina-Lat. *Orcinus orca* (BTS: 345)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Delphinus orca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) ZRA I : 285).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *orka* "katil balina (*Orcinus orca*)" (ATS II: 2626).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

9. Mavi balina-Lat. *Balaenoptera musculus* (Kuru 1999: 659)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Balaena musculus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 293).

10. Bobak-Lat. *Marmota bobak* (BTS: 99)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Arctomys baibák*; Tat. ve Başk.: *Suur, súgur*; Moğ.: *Tarbaghàn*; Kalm.: *Tarabogàn* (ZRA I: 155).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *teyeŋ* "dağ sıçanı (Moğ. *terbayan*)" (Tekin 2008: 169); *kök teyeŋ* "Marmota bobak sibirica (Yazar kök teyeŋ adı ile geçen bir sincap türünün Moğolca *tarbayan* Latince *Marmota bobak sibirica* isimli hayvan ile aynı olduğunu belirtir.)" (Aydın 2006: 347); *kök teyeŋ* "Marmota bobak sibirica dağ sıçanı" (Aydın 2016: 31). **KrhT.:** *sugur* "dağ sıçanı (*Marmota marmota*)" (DLT: 835).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sävär* "dağ sıçanı" (ÇTS: 263); *манай/ман савар* "Байбак bobak" (Skvortsov: Ø).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *tabırğa, tarbağan, ürke* "dağ sıçanı" (ÖHTS: 469, 480, 550); *çoraha, örge, örke* "dağ faresi, dağ sıçanı" (HTS: 104); *irlen* "dağ sıçanı" (HTS: 230); *ürke, örke* "dağ sıçanı" (HTS: 559). **Alt.:** *çumaş, şumaş* "köstebek, dağ sıçanı" (ATS: 83); *чолдин тарбаганы* "Байбак bobak" (RAS: 17). **Tel.:** *suuri, tarbagan* "dağ sıçanı" (TAS: 102, 108).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *суыр* "dağ sıçanı" (KazTS II: 136). **KarB.:** *cubran* "tarla faresi, dağ sıçanı" (KMTS: 134). **Tat.:** *baybaq* "dağ sıçanı, bobak" (KazTTS: 52); *йышым* "Байбак bobak" (SDST: 92). **Başk.:** *baybaq* "köstebek, dağ sıçanı" (BaşTS: 67).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *чўл суғури* "Байбак bobak" (RÖzbS I: 46). **YUyg.:** *tarbağan* "köstebek, dağ sıçanı" (YUTS: 390).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *çölkəsəyəni* "dağ sıçanı (*Marmota marmota*)" (ATS I: 738); *marmot* "dağ sıçanı (*Marmota marmota*)" (ATS II: 2320).

Moğolca: *tarbag-a(n)* "dağ sıçanı, bobak" (MTS: 928); *möndül* "küçük dağ sıçanı, bobak" (MTS: 669).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Türkiye Türkçesindeki karşılığı *bobak* olan hayvan türünün *Zoographia*'da Başkurtça karşılığı *suur, sığur* olarak verilmiş, ancak bu sözcük bugünkü Başkurtçada tespit edilememiş olup, Kaşgarlı Mahmud'da *sugur* şeklinde tanıklanmakta, modern Türk dillerinden Teleüt Ağzında ise *suuri* "dağ sıçanı" şeklindedir (BTS: 99; DLT: 835; TAS: 102). Ayrıca Pallas'ın Moğolca *tarbaghàn* ve Kalmukça *tarabogàn* şeklinde belirttiği

adlara karşılık bugünkü Moğolcada *tarbag-a(n)* "dağ sıçanı, bobak" adına rastlanmaktadır (MTS: 928).

11. Boz Ayı-Lat. *Ursus arctos* (BTS: 103)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ursus arctos*; Tat.: *Aju*; KaçHak.: *Awa, irei*; Yak.: *Aesch, daegyllah, dae-togonnà, ebbae, ebbecha, poeagai, sillyhs-anan-agi*, Çuv.: *Obag* (Özel Ad); BuhÖzb.: *Ajik*; Moğ.: *Karà-goroessù*; Kalm.: *Ajoo*; Bury.: *Utugù, kara-gorohun* (ZRA I: 64).

Etimolojik sözlükler: *apa*, *adığ* "bear ayı" (EDPT: 5, 45-46); *arçak* "ayı < Erm. *arç* a.m." (ETTL I: 424); *ayı* b.m. (TDES: 34-35); *ayı* b.m. (<ET *adığ* 1. uyanık, 2); kış uykusuna yatan malum hayvan (NS: 83); *ayı* b.m. (KBS: 47). *ayu/ayı* b.m. (bilinen hayvan) < ET *adığ* a.m. (ETTL I: 519); *orhudo* "ayı < Yun. (*arhuda*)" (ETTL VI: 159).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *adīy* "ayı" (ETY: 756); *adıg* "ayı" (OTG: 293); *kara adıg* "kara ayı" (Aydın, 2015: 205); *adıg* "ayı" (Kormuşin 2016: 547). **Uyg.:** *adıg* "ayı" (EUTSV: 43); *adıy* "ayı" (Yunusoğlu 2012: 151); *adug* "ayı" (Ağca 2019: 268); *ayıg, ayık* "ayı" (KYAS: 47). **KrhT.:** *ayıg* "Oğuz, Kıpçak ve Yağma lehçelerinde ayı" (DLT: 566); *adıg* "ayı" (DLT: 540); *merdek* "ayı yavrusu" (DLT: 764); *aba, ayıg, adıg* "ayı" (Ünlü 2012: 1, 11).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *ayu* "ayı" (EATS: 77); *ayu* "ayı" (BL: 120). **OsmT:** *lev* "ayı" (EÇS: 165); *vaşıl, vasıl* (Yun.) "ayı" (EÇS: 239); *dübb* (Ar.) "ayı" (OTAL: 192); *hırs* (Far.) "ayı" (OTAL: 363); *ayu* "ayı" (KBN: 155).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *ayıg* "ayı" (İML: 14). **KıpT.:** *memreç* "ayı yavrusu" (KTS: 180); *ayu* "ayı" (CC: 429); *ayu* "ayı" (EDM: 73). **ÇağT.:** *çelig, ayuk, ayık, ayıg, ötege* "ayı" (Ünlü 2013: 236); *ötege* (Moğ.) "ayı" (FKS I: 246).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *upa* "ayı" (ÇTS: 379); *yna* "медведь" (Skvortsov: Ø); *хэмәр yna* "Бурый медведь boz ayı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ehe, tiataağı* "ayı" (TSahS: 20); *äbä, äbäm* " *Ursus arctos* bozayı" (LJTT: 173); *ähä, ägä, ähä kiil* " *Ursus arctos* bozayı" (LJTT: 15); *xara ähä* " *Ursus arctos* bozayı" (LJTT: 52);

äbäax/äbääkiy/äbäkä/äbäkää/äbäkkä "Ursus arctos bozayı" (LJTT: 13); *äsä/ähä* "Ursus arctos bozayı" (Yılmaz 2017: 35); *xagdañ (xağdañ, xañdañ, xaldañ, xardañ) ähä* "Ursus arctos bozayı" (Yılmaz 2017: 36); *ünügäs* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 181); *uluu kiil* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 176); *toyon* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 169); *tia kinäähä, tia kiila, tia kirjayaha/tia oyonn'oro, tia toyono, tiataayı/tiataaxıy/tiataaıjı/tiataayı* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 163); *täppihä, mäppääkään/mäppäälä/mäppäähäy, tappiha* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 158); *talki* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 155); *sıryan* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 144); *silis anninaayı* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 130); *ohokoon* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 129); *oyon'n'or* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 125); *n'aaıjıka, naaıjı, n'aaıjı* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 120); *möömö, möömüçäkä/möömüsä, määmäçä/määmiçä* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 114); *mölbör, mälbär/mälbär oyon'or, mölbüöt/mölbüüt* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 113); *moıus, moyus* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 112); *miiskä* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 110); *mannikaan, maamikaan* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 106); *kuoxtuula, xox/xoxtuula, xoox, kook/kooktu* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 94); *kiäyändä/kiäyäntiy, kiäyä, kiära* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 78); *xardayas, xardaaççı, xara tia xardaaççıta* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 57); *xaraıa tüüläax, xara, xara kiil* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 56); *xara saıın'n'ax/xara saıııyax* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 54); *çıydaax* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 38); *çıkkıyaas* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 37); *bayıhax* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 17); *arbayas/arbayastaax kiil* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 9); *abaıa* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 4); *aabıı* "Braunbär boz ayı" (LJTT: 3); *xagdan ehä* "Бурый медведь boz ayı" (RYS: 49). **Hak.:** *aba, azıg, ögıs* "ayı" (ÖHTS: 24, 60, 334); *kıren aba* "Бурый медведь boz ayı" (HRS: 20). **Alt.:** *amaalday, arsil aba, macaalay, macalaı* "ayı" (ATS: 25, 29, 153); *ayü* (TDES: 34-35). **Tel.:** *ayü* "ayı" (TDES: 34-35). **Tuv.:** *xıreı adyıg* (Tuv.) "Бурый медведь boz ayı" (ESTYa V: 147); *adıg* "ayı" (TDES: 34-35).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *ayu* "ayı" (KazTS I: 58); *qonııq, qonııqğı* "ayı yavrusu" (KazTS I: 343); *maqat* "erkek ayı" (KazTS I: 388); *koııır aıo* "Бурый медведь boz ayı" (KazRS: 24); *aıo* "медведь ayı" (KazRS: 24). **Krg.:** *ayü* "ayı" (TDES: 34-35). **KarB.:** *aba* "anne ayı" (KMTS: 59); *almayır, ayuv, ayü, kırtı, pur, ullu taban* "ayı" (KMTS: 72, 92, 259, 292, 370); *talğır ayü* "boz ayı" (KMTS: 337); *bardıq, hubol, mamuraç* "ayı yavrusu" (KMTS: 97, 191, 267). **Kum.:** *ayuw* "ayı" (KumTS: 55). **Kar.:** *tuv ayuv* "çocuksuz dişı ayı" (KTD: 498). **Tat.:** *ayuv* "ayı" (KırTS: 54); *ayu* "ayı"

(KazTTS: 41); *көрән аю* "Бурый медведь boz ayı" (TatRusS: 537). **Başk.:** *ayıv* "ayı" (BaşTS: 52). **Nog.:** *ayuv* "ayı" (TDES: 34-35). **KKal.:** *ayıw* "ayı" (TDES: 34-35).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tog'ayiq* "dağ ayısı" (TÖS: 141); *âyig* "ayı" (TDES: 34-35). **YUyg.:** *éyik* "ayı" (YUTS: 128); *қарамту ейиқ* "Бурый медведь boz ayı" (UygRS: 66).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **TT:** *xirs* "boz ayı" Efe, 2012: 1528). **Azb.:** *ayı* "ayı" (ATS I: 283); *dağayısı* "boz ayı" (ATS I: 760-761); *qonurayı* "boz ayı" (ATS I: 2154). **Türkm.:** *ayı* "ayı" (TDES: 34-35).

Moğolca: *ötege* "ayı" (Gül 2018: 188); *baavgai* "ayı" (Gül 2010: 166); *bagabagay/bāvgay* [=babagay] "ayı" (MTS: 105); *kümün görügesü(n)*, *har-a görügesü(n)* "ayı" (MTS: 487); *ötege/ötög* "ayı" (MTS: 782).

Türkiye Türkçesi ağızları: *abaz* "ayı yavrusu" (DS I: 13); *ayo*, *ayu* "ayı" (DS I: 429, 432); *bodak*, *bodanak*, *bodar*, *boduḥ*, *budanak* "ayı yavrusu" (DS I: 721); *bozur* "ayı yavrusu" (DS I: 753); *duvaç* "ayı yavrusu" (DS II: 1614); *falak* "ayı yavrusu" (DS III: 1832); *fetik* "ayı yavrusu" (DS III: 1848); *kodak* "ayı yavrusu" (DS IV: 2897); *malak*, *mamuraç*, *manık*, *motak* "ayı yavrusu" (DS IV: 3109, 3117, 3124, 3212); *panak*, *patanak*, *poçuk* "ayı yavrusu" (DS V: 3391, 3410, 3467); *balak* "ayı yavrusu" (DS VI: 4443).

Pallas tarafından Tatarcada *aju* olarak belirtilen ad, tarafımızca aynı dilde *ayuv* "ayı" ve *ayu* "ayı" şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 54; KazTTS: 41). Clauson'da *adıḡ* "bear ayı" biçiminde geçer, ayrıca Clauson *apa* kelimesini de "bear ayı" anlamında belirtmiştir (EDPT: 5, 45-46). Kaşgarlı Mahmud'da ise *ayıḡ* "Oğuz, Kıpçak ve Yağma lehçelerinde ayı" ve *adıḡ* "ayı" biçimlerinde tespit edilmiştir (DLT: 540, 566). Kaç Hakaşçasında *awa* olarak belirtilen ad bugünkü Hakaşçada *aba* "ayı" şeklinde tespit edilmiştir (ÖHTS: 24). Aynı dilde *irei* olarak belirtilen ada ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Yakutça *aesch* adına karşılık tarafımızca aynı dilde *äsä/ähä* "Ursus arctos bozayı" adı tespit edilmiştir (Yılmaz 2017: 35). Aynı dilde *daegyllah* olarak belirtilen ada karşılık Yakutçada *tia kinäähä*, *tia kīla* "Braunbär boz ayı" adları tespit edilmiştir (LJTT: 163). Pallas'ın tespit ettiği *dae-togonnä* adının karşılığı Hauenschield tarafından *tia toyono* "Braunbär boz ayı" olarak, Pallas'ın verdiği *ebbae*, *ebbecha* adları ise *äbääh/äbäähkiy/äbäkä/äbäkää/äbäkkä* "Ursus arctos bozayı" şeklinde, Pallas'ın belirttiği *sillyhs-anan-agi* adı ise *silis anninaayi* "Braunbär boz ayı" biçiminde tespit edilmiştir.

(LJTT: 13, 130, 164). Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *poeagai* adı ile karşılaştırabileceğimiz herhangi bir ada ise rastlanmamıştır.

Zoographia'da boz ayı hayvan türü Çuvaşçada *Obag* (özel ad) olarak belirtilmiş olup, buna karşılık tarafımızca aynı dilde *upa* "ayı" adı tespit edilmiştir (ÇTS: 379).

Buhara Özbekçesinde *ajik* olarak belirtilen ad bugünkü Özbekçede *âyig* "ayı" şeklinde tespit edilmiştir (TDES: 34-35).

Pallas'ın Moğolcada *karà-goroessü* ve Buryatçada *kara-gorohun* olarak belirttiği ad, tarafımızca aynı dilde *har-a görügesü(n)* "ayı" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 487). Buryatça *utugü* olarak belirtilen ad, Moğolcada *ötege* ve *ötög* "ayı" şeklinde tespit edilmiştir (Gül 2018: 188; MTS: 782). Kalmukça *ajoo* olarak belirtilen adın ise Eski Türkçede mevcut olan *adığ* "bear ayı" biçiminden geldiği düşünülmektedir (EDPT: 45-46).

12. Kutup ayısı-Lat. *Ursus maritimus* (BTS: 399)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ursus marinus*; Yak. *Yrung-eesse* (ZRA I: 69).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шурăйна* "белый медведь kutup ayısı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *çälkä ähä*, *mağan ähä* (*mağan* sözcüğü Moğolcadan ödünçlemedir.) "kutup ayısı" (Yılmaz 2017: 36); *ürünj ähä* "kutup ayısı" (LJTT: 183); *ürüñ ähä* "kutup ayısı" (Yılmaz 2017: 37). **Dol:** *ürünj ähä* "kutup ayısı" (DWUJ: 43). **Hak:** *ax aба* "kutup ayısı" (HRS: 20).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *aq aю* "белый медведь kutup ayısı" (KazRS: 24).

Moğolca: *çagan babagay* "kutup ayısı" (MTS: 105).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından Yakutça *yrung-eesse* olarak verilen kutup ayısına karşılık gelen adın, bugünkü Yakutça ve Dolgancada mevcut olan *ürünj ähä* hayvan adı ile benzer olduğu

görülmektedir. Yakutçada iki kelimeden oluşan kaz, turna kar tavuğu, sakarca gibi kuş adlarının yanı sıra balık adlarında da ilk sözcük olarak karşımıza çıkan *ürün* sözcüğünü Pallas, *yrung* olarak telaffuz edildiği şekliyle aktarmış olup, taradığımız eserler içerisinde ayı veya kutup ayısına karşılık gelebilecek *eesse* sözcüğüne veya benzer bir sözcüğe rastlanmamıştır. Ancak Pallas'ın hayvan adlarını telaffuz edildiği haliyle aktardığını düşünürsek, *eesse* sözcüğünün *ürün ähä* şeklinde Yakutça ve Dolgancada tanıklanan *ähä* sözcüğü olabileceği de akla gelmektedir.

13. Bozkır antilobu-Lat Saiga tatarica (BTS: 105)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Antilope saiga*; **Tat. (göçebe):** *Ak-kiik*; **KafT.:** *Sogak*; **Kalm.:** *Gorossuun, ohna*(erkek), *scharholdsi*(dişi); **Trk.:** *Jaban-choin* ZRA I : 252).

Etimolojik sözlükler: *antilop* b.m. (<Fr. *antilope* 'ceylan') (NS: 70); *ak kiük, cap kiük* "sayga" (ESTYa V: 23); *caıǵaǵ* "sayga antilobu" (ESTYa VII: 99).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *ciran* "antilop ya da ceylan (*Saiga tartarica*)" (KYAS: 76); *ciran* "antilop ya da ceylan (*Saiga tartarica*)" (KYAS: 76); *say kiyki* "Saiga Tartarica" (KYAS: 162). **KrhT.:** *sovun* "yaban keçisi, antilop" (OTS: 413).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *sovun* "yaban keçisi, antilop" (OTS: 413). **KıpT.:** *sovun* "yaban keçisi, antilop" (OTS: 413); *savan keyik, savun keyik* "yaban keçisi, antilop" (KTS: 229); *sovun* "yaban keçisi, antilop" (KTS: 240).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *antilopa* "antilop" (ÇTS: 15).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *antilopa* "antilop" (TSahS: 13). **Tuv.:** *saygak* "bozkır antilobu" (TuvTS: 9). **Hak.:** *Çeergın* "antilop" (ÖHTS: 90); *caıǵaǵ* "Сайга "sayga"" (HRS: 433); *adǵırak* "beyaz bacaklı antilop" (EDPT: 49); **Alt.:** *Ak kik* "Сайга "sayga"" (OSTN IV: 1340).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *бөкөн* "Сайга "sayga"" (KrgRS I: 151). **Kaz.:** *böken* "antilop" (KazTS I: 94). **Nog.:** *Caıǵaǵ* "sayga"" (NRS: 283). **Tat.:** *Antilopa* "antilop" (TTatS: 33).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *ahu* "antilop" (YUTS: 5); *böken* "antilop" (YUTS: 50); *ceyren* "antilop" (YUTS: 61); *бөкән* "Сайга "sayga"" (UygRS: 45).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Antilop* "antilop" (ATS I: 185); *köpgärəküz* "antilop" (ATS I: 1860); *qızal* "antilop" (ATS II: 2138); *sayğa* "bozkır antilobu" (ATS II: 2902).

Moğolca: *art* °"Saiga, steppenantilope "bozkır antilobu"" (KW: 15); *žürü*, *žür* "antilope, saiga "sayga"" (KW: 483); *böküing/böhön(g)* "antilop, ceylan, ahu" (MTS: 177); *görügesü(n)/görös(ön)* "yabani otçul hayvan, av, av hayvanı; antilop" (MTS: 486); *ulugan görügesü(n)* "antilop" (MTS: 486); *cangguuday* "genç antilop veya genç geyik" (MTS: 1218); *ceger-e(n)/zēr* "antilop, ceylan, ceylan; yaban eşiği" (MTS: 1227); *cür/zür* "sayga, koyuna benzer antilop" (MTS: 1272).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın göçebe Tatarcasında *ak-kiik* olarak verdiği hayvan adına Modern Türk dillerinden sadece Altaycada rastlanmaktadır. Pallas'ın Kafkas Tatarcasında *sogak* şeklinde tanıkladığı ad, Türkçe olmayıp, alıntı bir sözcük olabilir. Dilimize Rusçadan geçmiş olabilir. Yine Pallas'ın Kalmukça olarak kaydettiği *gorossuun* hayvan adının bugünkü Moğolcada *görügesü(n)/görös(ön)* şeklinde korunduğu anlaşılmaktadır. Kalmukça *ohna*(erkek) ve *scharcholdsi*(dişi) şeklinde kaydedilen hayvan adlarına ise Türk ve Moğol dillerine ait literatür içerisinde rastlanmamıştır. Son olarak Pallas'ın Türkçe *jaban-choin* şeklinde belirttiği adın, Türkiye Türkçesinde *yaban koyunu* şeklinde var olan "boynuzlugillerden, Kuzeydoğu Asya, Avrupa ve Anadolu'da yaşayan, büyük boynuzları olan bir tür koyun, argali, muflon (*Ovis ammon*)" anlamındaki sözcük olduğu anlaşılmaktadır.

14. Çakal-Lat. *Canis Aureus* (BTS: 129)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis aureus*; Trk. ve Tat.: *Schakall*; BuhÖzb.: *Schahol* (ZRA I: 39).

Etimolojik sözlükler: *arju* "çakal veya sırtlan" (EDPT: 200); *çakal* "kurttan küçük bir yaban hayvanı (*Canis aureus*)" (TDES: 95); *çakal* "b.m. < Far. *şağāl* a.m. " (NS: 162).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *şağal* "çakal" (KYAS: 235). **KrhT.:** *arju* "çakal" (Ünlü 2012: 52); *ajru, arji* "çakal" (OTS: 25, 36); *çağal, çağal* "çakal" (OTS: 99, 100); *ķarsaķ* "çakal" (OTS: 243); *şağal* "çakal" (OTS: 425); *aržu* "jackal" (Dankoff: 13); *qarsāq* "jackal" (Dankoff: 249).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *cıgal* "çakal" (EATS: 156); *çağal* "çakal" (BL: 128). **OsmT:** *cıgal* "çakal" (EÇS: 83); *kelbiyye-i şegaliyye* (Ar.) "çakal" (OTAL: 504).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *şağal, şağal, çağal* "çakal" (KTS: 249); *şağal* "çakal" (EDM: 108). **ÇağT.:** *türe* "çakal" (FKS I: 575); *çağal* "çakal" (FKS I: 681).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şakal* "çakal" (ÇTS: 448).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *şakal* "çakal" (TSahS: 50). **Tuv.:** *şöö-börü* "çakal" (TuvTS: 103). **Hak.:** *шакал* "çakal" (HaRuSL: 328). **Alt.:** *ааргы* "çakal" (RAS: 842).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çöö* "kızıl kurt; çakal" (KrgS I: 283); *көркөө* "çakal" (KrgRS I: 428); *чөө* "çakal" (KrgRS II: 373). **Kaz.:** *шиебөри, қорқай* "çakal" (KazTS II: 114); *қорқай. қасқыр* "çakal" (KRRKS: 292); *шиебөри, қорқай* "çakal" (KRRKS: 676). **KKal.:** *seben* "çakal" (KarkTS: 498). **KarB.:** *baga* "çakal" (KMTS: 95); *çağan* "çakal" (KMTS: 141); *şakal* "çakal" (KMTS: 327). **Kum.:** *çağan* "çakal" (KumTS: 96). **Tat.:** *çaqal* "çakal" (KırTS: 77); *çül bürësē* "çakal" (KazTTS: 102); *чүл, чүл бүреце* "çakal" (TatRusS: 1089). **Başk.:** *şakal* "çakal" (BaşTS: 547).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *shaqal, shag ol, chiyabo ri, ayyor, mug ambir, quv, pastkash kishi* "çakal" (TÖS: 116). **YUyg.:** *çil böri* "çakal" (YUTS: 51); *чилбөрә* "çakal" (UygRS: 216).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çəğal* "çakal" (ATS I: 679); *чаггал* "çakal" (RAZS: 387). **Türkm.:** *şagal* "çakal" (TürTS: 596); *çağkal* "çakal" (ITürT: 154).

Moğolca: *çaqal* "çakal" (Gül 2018: 103); *jo 'ebori* "kurt, çakal?" (MGTS: 194); *çögebüri çinu-a* "çakal" (MTS: 265).

Türkiye Türkçesi ağızları: *çaggal*, *çakal* "çakal" (DS II: 1033, 1041); *dağ iti* "çakal" (DS II: 1325); *dikkulak* "kurt, çakal" (DS II: 1488).

Türkiye Türkçesinde *çakal* şeklinde yer alan hayvan türünün hemen hemen tüm tarihi ve modern Türk dilleri ile Moğol dillerinde Farsça'dan Türk ve Moğol dillerine geçtiği anlaşılan *çakal* (< Far. *şagāl* a.m.) sözcüğü ile ifade edildiği anlaşılmaktadır (NS: 162). Pallas da bu hayvan türünü Türkçe ve Tatarcada *schakall* ve Buhara Özbekçesinde *schahol* şeklinde kaydetmiştir. Bununla birlikte bazı modern Türk dillerinde farklı adlarla da tanıklanmıştır: Kırgızcada *çöö*, *körkoo*, Kazan Tatarcasında *çül bürësə*, Özbekçede *chiyabo ri*, *ayyor*, *mug ambir*, *quv*, *pastkash kishi* ve Yeni Uygur Türkçesinde *çil böri* (KrgS I: 283, 428; KazTTS: 102; TÖS: 116; YUTS: 51). Ayrıca bu hayvan türü Kaşgarlı Mahmud'da *aržu* ve *qarsāq* şeklinde tanıklanırken, Uygurcada *şagāl* (< Far. *şagāl*) şeklinde karşımıza çıkar (Dankoff: 13, 249; KYAS: 235). Farsça'dan Türkçe'ye giren bu sözcük, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıca döneminde *cıgal* ve *çakal* şeklinde tanıklanır. Kıpçak Türkçesi döneminde *şagāl*, *şakāl*, *çağal* biçimleri karşımıza çıkarken; Çağatayca döneminde is çakal hayvan türüne karşılık gelen adlar *türe* ve *çakāl* şeklindedir (KTS: 249; FKS I: 575, 681).

- **Ceylan**

Zoographia'da İran ve Moğol ceylanı olmak üzere 2 farklı ceylan türü tespit edilmiş olup, 15. ve 16. maddelerde izah edilmiştir. Aşağıda Türkçe'nin tarihi ve modern dillerinde karşımıza çıkan tüm ceylan türlerine karşılık gelen genel adlar öncelikle belirtildikten sonra, ceylan türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *ahu* "ceylan, karaca < Far. *āhū* 'ceylan' " (TDES: 9); *buğu* "ceylan" (KBS: 98); *ceren* "ceylan < Moğ. *cegeren* " (KBS: 137); *ceylan* b.m. [Türkiye Türkçesi ağızlarında *ceyran* (> *ceran* > *ceren*) olarak da geçer. Doğrudan doğruya veya Farsça yoluyla Moğolcadan alınmıştır (Moğ. *cegeren* "antilop"). Türkçe *ceyran* biçiminin a(r)slan, kaplan, sırtlan gibi sözlerin analogik baskısı altında *ceylan*'a çevrildiği anlaşıyor.] (TDES: 88); *ıvık* "the female gazelle" (EDPT: 8); *jeren* "газель" (ESTYa IV: 24); *maral* "газель" (ESTYa VII: 466); *maral/meral* "ceylan" < Moğ. (ETTL V: 145); *sukak* "the male gazelle" (EDPT: 8).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *yägir* "genç ceylan" (OTG: 315). Uyg.: *elik* "erkek ceylan" (EUTSV: 125); *täkä* "oğlak, teke, karaca? ceylan?" (Yunusoğlu 2012: 173); *ciran* "antilop ya da ceylan (*Saiga tartarica*)" (KYAS: 76). KrhT.: *keyik* "geyik, ceylan" (DLT: 708); *ayvuk*, *ciran*, *ğazāl*, *kiyik* "ceylan" (OTS: 47, 94, 169, 276).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *maral* "ceylan" (EATS: 478); *geyik* "geyik, ceylan" (BL: 142). OsmT: *âhû* (Far.) "ceylan, karaca" (OTAL: 19); *ğazāl* (Ar.) "ceylan" (OTAL: 283); *kazal* "ceylan" (OSTN III: 371).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *ayvuk*, *ciran*, *ğazāl*, *kiyik* "ceylan" (OTS: 47, 94, 169, 276); *cerēn* "ceylan" (İML: 96). KıpT.: *ayvuk*, *ciran*, *ğazāl*, *kiyik* "ceylan" (OTS: 47, 94, 169, 276); *ayvuğ*, *ayvuk* "ceylan" (KTS: 19); *elik* "ceylan" (KTS: 73); *keyik* "geyik, ceylan" (KTS: 142); *kiyik* "geyik, ceylan" (KTS: 151); *keyik* "geyik, ceylan" (EDM: 91). ÇağT.: *âhû*: (<Far.) "ceylan, karaca" (Ünlü 2013: 23); *ğazāl* (Ar.) "geyik yavrusu, ceylan" (Ünlü 2013: 387); *ārām* "beyaz ceylanlar" (FKS I: 221); *buğu* "erkek ceylan, erkek dağ sığı" (FKS I: 446); *burçın/borçın* "dişi ördek (burcın/borcın) dişi ceylan" (FKS I: 469); *ciren* "ceren, ceylan" (FKS I: 688); *kandağay* "kömüştən daha büyük bir tür ceylan" (FKS II: 954); *giyig* "ceylan" (FKS II: 1091); *maral* "dişi ceylan, maral" (FKS II: 1122); *meken* "kömüştən daha büyük bir tür ceylan" (FKS II: 1125); *hona* "erkek ceylan" (FKS II: 1169); *kéyik* "geyik, ceylan, ahu" (ÇMS: 82).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *dijeyran* "ceylan" (ÇTS: 69); *gazel* "ceylan" (ÇTS: 64).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *çeerēn* "ceren, ceylan" (TuvTS: 23); *ıvık* "газель ceylan" (ESTuvY II: 336). Hak.: *haban* "Misk ceylanının erkeği" (HTS: 134). Alt.: *ceeren* (Moğ.) "ceylan" (ATS: 61); *ceereŋkey* "al donlu ceylan" (ATS: 61); *ceren* "gazal, ceylan" (ATS: 63); *maral* "ceylan" (ATS: 129).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *bulan* "bir nevi ceylan" (KrgS I: 143). Kaz.: *elik* "ceylan" (KazTS I: 143); *qodığa* "ceylan yavrusu" (KazTS I: 336); *қарақұйрық, жайран* "ceylan" (KazTS II: 106). KKal.: *jayran* "ceylan" (KarkTS: 234); *jäyran* "bir tür dağ keçisi, ceylan" (KarkTS: 236); *jeyran* "ceylan" (KarkTS: 241). Tat.:

ceyran "ceren, ceylan" (KırTS: 72); *ceyran* "ceylan" (KazTTS: 76). **Başk.:** *yeyren* "ceylan, karaca" (BaşTS: 726).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *jayron, ohu* "ceylan" (TÖS: 109).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *ahu* "ceylan" (ATS I: 102). **Türkm.:** *ceren* "ceylan, geyik" (TürTS: 99); *keyik* "ceylan" (TürTS: 407); *maral* "dişi geyik, ceylan" (TürTS: 446); *ceyran* "ceylan, maral" (ITürT: 152).

Moğolca: *böküing/böhön(g)* "antilop, ceylan, ahu" (MTS: 177); *maral* "maral, ceylan, bir geyik türü" (MTS: 648); *sogu/sogo* "dişi geyik veya ceylan" (MTS: 868); *ceger-e(n)/zēr* "antilop, ceren, ceylan; yaban eşiği" (MTS: 1227).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ceran, calan, celen, ceyla, ceyran* "ceylan" (DS II: 884).

15. İran ceylanı-Lat. *Gazella subgutturosa* (BTS: 309)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Antilope subgutturosa*; **Kaz.:** *Karà-keuruk* (ZRA I: 252).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *ceyran* (Moğ.) "iran ceylanı (*Gazella subgutturosa*)" (ATS I: 588).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazakçada *karà-keuruk* "İran ceylanı" olarak tanıkladığı hayvan adı, bugünkü Kazakçada *қарақұйрық* "ceylan" şeklinde yaşamaktadır (KazTS II: 106).

16. Moğol ceylanı-Lat. *Procapra gutturosa* (Kuru 1999:717)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Antilope gutturosa*; **Moğ.:** *Dséren, scharcholdsi*(erkek), *ohno*(dişi), *ingdacha*(Yavru) (ZRA I: 251).

Türk ve Moğol dillerine ait taranan iteratür içerisinde bu hayvan türüne karşılık gelen hiçbir sözcüğe rastlanmamıştır. Ancak Pallas'ın Moğolca *dséren* olarak tespit ettiği sözcük Moğolcadan Türkçe'ye geçmiş olup, Türkiye Türkçesinde *ceren* şeklinde

yaşamaktadır (ZRA: 251; TS: 455). Ayrıca Eren, Moğolca *ceren* hayvan adının Türkiye Türkçesi ağızlarında *ceyran* (> *ceran* > *ceren*) olarak da bulunduğunu ve doğrudan doğruya veya Farsça yoluyla Moğolcadan alındığını (Moğ. *cegeren* "antilop") belirterek, Türkçe *ceyran* biçiminin *a(r)slan*, *kaplan*, *sırtlan* gibi sözlerin analogik baskısı altında *ceylan* biçimine çevrildiğini ifade eder. (TDES: 88). Moğolca olduğu belirtilen *scharcholdsi* (erkek), *ohno* (dişi), *ingdacha* (yavru) biçimlerine ise literatür taramasında rastlanmamıştır.

17. Çita-Lat. *Acinonyx jubatus* (BTS: 141)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis jubata*; BuhÖzb.: *Pulam*; Kalm.: *Tschagunda* (ZRA I: 19).

Etimolojik sözlükler: *bars* "cheetah çita" (EDPT: 368); *çita* (İng.) b.m. (NS: 177).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *bars* "çita" (Dankoff: 250).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Genapd* "гепард" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *gëpard* "çita" (TTatS: 94); *zenapd* "гепард" (TatRusS: 177).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *silovsin* "çita" (TÖS: 134); *Genapd*, *çuma* "гепард" (RÖzbS I: 200).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *gillik pişiyi*, *gepard* "çita (*Acinonyx jubatus*)" (ATS I: 1289).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Buhara Özbekçesinde belirttiği *pulam* adına ve Kalmukçada tespit ettiği *tschagunda* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

18. Çizgili sırtlan - Lat. *Hyaena hyaena* (BTS: 141)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis hyaena*; Trk.: *Kaftar*; Moğ. ve Kalm.: *Dom* (ZRA I: 32).

Etimolojik sözlükler: *andık* "sırtlan " (TDES: 17); *andık, anduk* "sırtlan " (KBS: 26); *ar böri* "sırtlan " (KBS: 38); *sırtlan* b.m. (Ağızlarda zırtlan biçimi de geçer. Türkçede yeleli kurt adı da kullanılır.) (TDES: 462-463); *sırtlan* b.m. < ET *sırt* "sert kıl"+lan (KBS: 631).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *ār böri* "sırtlan" (DLT: 554); *enük* "aslan, sırtlan, kurt ve köpek yavrusu" (DLT: 639); *doltu, dutlu, sırtlan, surtlan* "sırtlan " (OTS: 129, 132, 407, 418); *arji* "sırtlan, çakal" (OTS: 36).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *sırtlan* "sırtlan" (BL: 177). **OsmT:** *behdel* (Ar.) "sırtlan yavrusu" (OTAL: 79); *dabu, zabu* "sırtlan " (OTAL: 159, 1163); *keftâr* (Far.) "sırtlan" (OTAL: 503).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *doltu, dutlu, sırtlan, surtlan* "sırtlan" (OTS: 129, 132, 407, 418); *arji* "sırtlan, çakal" (OTS: 36); *arji* "sırtlan " (İML: 11). **Kıpt.:** *doltu, dutlu, sırtlan, surtlan* "sırtlan " (OTS: 129, 132, 407, 418); *arji* "sırtlan, çakal" (OTS: 36); *sırtlan, şırtlan, surtlan* "sırtlan " (KTS: 236); *şırtalan* (?) "sırtlan " (Ermers: 401); *şırtlan* "sırtlan " (EDM: 106). **ÇağT.:** *andık* "kurt ve sırtlandan türeyen hayvan" (Ünlü 2013: 43); *badnus, keftâr, döltü, dutlu, sırtlan* "sırtlan türünden bir hayvan" (Ünlü 2013: 90); *deletü/deltü/döltü, sırtlan* "sırtlan, yeleli kurt" (FKS I: 751, 845); *dultu, dolto* "sırtlan " (Atalay 1970: 262).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *giyena* "sırtlan " (ÇTS: 65).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *giena* "sırtlan " (ÖHTS: 130).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *bäytöbet* "sırtlan" (KazTS I: 83); *qorqay* "sırtlan " (KazTS II: 470); *qorqay qasқыp* "hyena sırtlan" (KazED: 120). **KKal.:** *sırtlan* "sırtlan " (KarkTS: 506). **Kum.:** *kaptar, kaptar giyik* "sırtlan " (KumTS: 174). **Tat.:** *sırtlan* "sırtlan " (TTatS: 275). **Başk.:** *hırtlan* "sırtlan " (BaşTS: 202).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sırtlan, yoldor bo'ri* "sırtlan " (TÖS: 512).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yanlı qurt* "sırtlan " (ATS II: 3556). **Türkm.:** *sırtlan* b.m. (TürTS: 579).

Moğolca: *deltü çana* "sırtlan, yeledi kurt" (Gül 2018: 111); *dom* < Tib. *dom* "ayı, Tibet ayısı" (KW: 95); *dom* < Tib. *dom* "kahverengi Tibet ayısı" (MTS: 334).

Türkiye Türkçesi ağızları: *yağlı, yeledikurt* "sırtlan" (DS VI: 4123, 4235).

Pallas sırtlan hayvan adının Türkçe karşılığını *kaftar* olarak vermiştir. Bu sözcük Farsça'dan dilimize girmiş olup, Osmanlıca döneminde tanıklanmıştır. Yine Moğolca ve Kalmukçada sırtlan hayvan adının karşılığı *dom* olarak verilmiştir. Bu sözcük Tibetçe'den Moğolcaya geçmiş olup, bugünkü Moğolcada *dom* sözcüğünün anlamı "kahverengi Tibet ayısı" şeklindedir. Kalmukça sözlükte ise anlamı "ayı, Tibet ayısı" olarak geçmektedir.

19. Cüce avurtlak-Lat. *Cricetulus migratorius* (Kuru 1999:643)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cricetus accedula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 162).

20. Deniz İneği-Lat. *Hydrodomalis gigas* (SÜTS: 75)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Manatus borealis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 272).

21. Denizaslani-Lat. *Eumetopias jubatus* (BTS: 158)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca leonina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 104).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tinès araslānē* "denizaslani" (ÇTS: 355).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čüibis, čüibis, čüibis balık* "Mähnenrobbe (*Eumetopias jubatus*) denizaslani" (LJTT: 35); *xaxay balık* "Mähnenrobbe (*Eumetopias jubatus*) denizaslani" (LJTT: 49); *mutaka, buotaka/buotaka balık, bustaka balık* "Mähnenrobbe (*Eumetopias jubatus*) denizaslani" (LJTT: 116); *чыыбыс* "Сивуч denizaslani" (YRS: 515).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *диңгез арсланы* "Сивуч denizaslanı" (TatRusS: 212).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *dengizqoplon* "denizaslanı" (TÖS: 150); *шалпангқулоқ тюлень* "Сивуч denizaslanı" (RÖzbS II: 415).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

22. Desman-Lat. *Desmana moschata* (BTS: 164)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex moschatus*; Kaz.: *Sudgepàre*; Başk.: *Kuschyl*; BuhÖzb.: *Su-dupar*; Kalm.: *Saartu-cholgonà* (ZRA I: 128).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *йынар* "desman" (Aşmarin: 298); *йанар* "desman" (Aşmarin: 81).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Alt.: *мооргы* "desman" (ANTS: 365).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *жофар* "desman" (TatRusS: 1285); *жофар* "desman" (SDST: 91). *йынар сачкан* "desman" (ESTYа IV: 284).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *сув каламуши* "desman" (RÖzbS I: 191).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Desman hayvan türünün Pallas tarafından tespit edilen Kazakça, Başkurtça ve Kalmukça karşılıklarına Türk ve Moğol dillerine ait taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

• Deve

Burada öncelikle deve genel adını ilgilendiren Türk ve Moğol dillerinde mevcut olan adlar sıralanmış olup, ardından 23.-24. maddelerde *Zoographia*'da bulunan deve türleri açıklanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *arvan* (Çağ.) "einhöckeriges kamel <Far. arvāna "kamel" (VEWT: 28); *arvana* "dişi deve" (TDES: 20); *atan* "a gelded camel "iğdiş edilmiş deve" (EDPT: 60); *atan* (PTürk.) "hadım edilmiş deve" (EDAL: 280); *beserek* "tüylü erkek deve, damızlık erkek deve" (TDES: 48); *boduk* (hlk.) "(deve, ayı) yavrusu; küçük çocuk; genel olarak hayvan yavrusu" (KBS: 97); *bortlacı* (hlk.) "gebe deve" (KBS: 104); *botu* "deve yavrusu" (KBS: 105); *botu/poto?* "bir yaştan altındaki deve" (EDPT: 299); *buğra* "erkek deve" (KBS: 117); *buğra* "a camel stallion "damızlık deve" (EDPT: 317); *bugra* "верблюд —самец deve" (ESTYa II: 235); *buğra, buğur, puhur* (EOsm.) "erkek deve <ET *buğra* a.m." (ETTL I : 797); *buğur* "damızlık erkek deve" (TDES : 62); *buğur* "damızlık erkek deve" (TDES : 62); *bugur* "верблюд —самец deve" (ESTYa II : 235); *buğur* (hlk.) "damızlık deve" (KBS : 118); *burjun* "молодой верблюд —самец genç erkek deve" (ESTYa II : 269); *cebin* (Osm.) "bir tür yüğrük deve (Kökeni bilinmiyor.)" (ETTL II : 53); *daylak* "üç yaşında olan deve yavrusu (Moğ. *taylağ* a.m. Moğolcadan dilimize geçmiş olabilir.)" (ETTL II : 326); *daylak* (hlk.) "dişi deve; damızlık erkek deve; boynunuda tüyü olan pehlivan deve; deve yavrusu" (KBS : 197); *deve* "boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan" (TDES : 137-138); *deve* "b.m. <ET *teve* a.m. (Moğolcadan dilimize geçmiş olabilir.)" (ETTL II : 385); *deve* "b.m. <ET *tebe* (Yazara göre ET **tebgen* sözcüğünden türemiş olabilir.)" NS : 205); *deve* b.m. (KBS : 207); *dönejin* "dört yaştan üzerindeki dişi deve" (ESTYa III : 278); *dönen* "üç yaşını geçen at veya deve (Oğuz diyalektlerinde eskimiş olduğu anlaşıyor. Buna karşılık Oğuz diyalektleri dışında yaygın olarak kullanılır.)" (TDES : 149); *dorum* "deve yavrusu (Ağızlarda *torum* olarak da kullanılır.)" (TDES : 149); *dorum* "deve yavrusu" (KBS : 224); *engen* (EOsm.) "dişi deve <ET *ingen* a.m." (ETTL II : 613); *gayalak, gayalık, gaylak* "молодая самка верблюда genç dişi deve" (ESTYa V : 197); *hecin* "daha hızlı yürüeyebilen bir deve cinsi <Ar. hacīn a.m." (ETTL III : 443); *hoduk/hotik* "eşek yavrusu, tavşan yavrusu, kedi yavrusu, manda yavrusu, deve yavrusu <Erm. *hōrt* a.m." (ETTL III: 497); *hopa* "damızlık erkek deve" (TDES : 179); *ingen* "female camel dişi deve" (EDPT: 184); *ingen* "female camel dişi deve" (EDPT : 184); *kayalak* "не-рожавшая верблюдица моложе 2-х лет 2 yaşından küçük doğurmamış deve" (ESTYa V : 197); *kayalık* "верблюдица первого года bir yaşında deve" (ESTYa V : 197); *kayalık, kayalak* "самка верблюда в возрасте от 2-х до 7 лет 2-7 yaş arası dişi deve; часто рожающая племенная верблюдица sık sık doğuran dişi deve; самец-верблюд 2-х 3-х лет 2-3

yaşında erkek deve" (ESTYa V : 197); *kaygın* "стельная верблюдица deve yavrusu" (ESTYa V : 197); *kaymal* "верблюдица по пятому году 5 yaşında deve" (ESTYa V : 197); *kaytaban* "deve (Kökeni bilinmiyor.)" (ETTL IV : 190); *kerteles* "Anadolu'nun dağlık bölgelerinde kullanılan bir deve cinsi" (ETTL IV : 238); *kirinci* "erkek deve" (TDES : 245); *koduk/kodak* "sıpa; at, eşek veya deve yavrusu (Kökeni bilinmiyor.)" (ETTL IV : 333); *köşek* "deve yavrusu (Yerel ağızlarda köçek biçimi de geçer.)" (TDES : 325); *köşek* "молодой верблюд genç deve" (ESTYa V : 126); *köşek* (< ET) "bir yaşından küçük deve yavrusu" (ETTL IV : 403); *kükiirt deve* "anası ve babası başka başka soydan olan deve" (ETTL IV : 473); *lök* "bir tür erkek deve (Kökeni bilinmiyor.)" (TDES : 355); *maya* (<Far.) "damızlık dişi hayvan, dişi deve." (TDES : 364); *portlak* (hlk.) "deve yavrusu" (KBS : 571); *potuk* "deve yavrusu (Türkiye Türkçesi ağızlarında potuk yanında potak biçimi de kullanılır.)" (TDES : 428); *potuk* (hlk.) "deve, manda, domuz, köpek ve ayı yavrusu" (KBS : 571); *putlacı* (hlk.) "doğuracak deve" (KBS : 573); *puydu* (hlk.) "deve yavrusu" (KBS : 573); *tavä* "верблюдъ deve" (DTS : 546); *taylak* "at veya deve yavrusu (Ağızlarda *daylak* olarak da geçer.)" (TDES : 502); *taylak* (hlk.) "at veya deve yavrusu" (KBS : 759); *teve* "deve" (EDPT : 436); *tevey* (d-) "camel" (EDPT : 447); *tırak* (hlk.) "kızmış erkek deve; üç yaşındaki deve" (KBS : 737); *titir* "female camel" (EDPT : 458); *torum* "deve yavrusu < ET *torum* a.m." (ETTL VIII : 253); *torum* "deve yavrusu" (KBS : 757); *tüve* (hlk.) "deve" (KBS : 782); *yelek* "iki yaşında deve" (ETTL IX : 306).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *botu* "deve yavrusu" (ETG: 269); *buğra* "erkek deve" (ETG: 270); *täwä, täbä* "deve" (ETG: 299); *boto* "deve yavrusu" (Aydın 2019: 255); *ingen* "dişi deve" (Aydın 2019: 261); *buyra* "erkek deve" (ETY: 787); *ingän* "dişi deve" (ETY: 805); *titir* "dişi deve" (ETY: 865); *boto* "poduk, deve yavrusu" (OTG: 297); *buğra* "erkek deve" (OTG: 297); *bugralık* "aygır olmaya layık deve" (OTG: 297); *ägri tabi* "hörgüçlü deve" (OTG: 299); *ingän, titir* "dişi deve" (OTG: 301); *täbä, täbi* "deve" (OTG: 309); *tebi* "deve" (Akar 2020: 145); *boto* "deve yavrusu" (Aydın, 2015: 197); *buğra* "erkek deve, buğra" (ETYSV: 725); *ingen* "dişi deve" (ETYSV: 729); *tebe* "deve" (ETYSV: 740); *buğra* "erkek deve" (Kormuşin 2016: 549); *teve, egritebe* "deve" (Kormuşin 2016: 550, 556); *titir, ingen* "dişi deve" (Kormuşin 2016: 552, 557); *atan* "iğdiş edilmiş deve" (Kormuşin 2016: 548); *mhakip* (<Skr.) "büyük deve" (ETS: 159). **Uyg.:** *buğra* "erkek deve" (IB: 52); *ingän, titir* "dişi deve" (IB: 54); 62); *tebe* "deve" (IB: 61); *botu* "deve

yavrusu" (EUTSV: 98); *buğra* "erkek deve" (EUTSV: 101); *ingen, titir* "dişi deve" (EUTSV: 152, 329); *bota* "deve yavrusu" (Yunusoğlu 2012: 156); *täv-ä* "deve" (Yunusoğlu 2012: 174); *buğra* "erkek deve" (Ayazlı 2016: 92); *tävä* "deve" (Ayazlı 2016: 234); *taylak* "yük vurulmamış erkek deve" (Eraslan 2012: 607); *mhakip* (<Skr.) "büyük deve" (ETS: 159); *buğra* "erkek deve" (KYAS: 66); *iñan* "dişi deve" (KYAS: 125); *tüya, tuwa, tuğa, töge* "deve" (KYAS: 278); *arvana* "dişi deve" (KYAS: 337); *tävä* "deve" (EUTS: 235). **KrhT.:** *atan* "iğdiş edilmiş deve" (DLT: 563); *botu* "deve yavrusu" (DLT: 596); *botuk* "memeden kesilmiş deve yavrusu" (DLT: 596); *deve* "deve" (DLT: 631); *ingen, titir* "dişi deve" (DLT: 666, 884); *teve* "Oğuzlarda deve" (DLT: 873); *tewe, tewi* "deve" (DLT: 873); *torum* "deve yavrusu" (DLT: 894); *ingäk, ingän* "dişi deve" (Borovkov: 138); *özäñü?*, *tewä* "deve" (Borovkov: 217, 264); *bođ, boğra* "yavru deve" (Ünlü 2012: 138, 140); *buğra* "her hayvanın aygırı, boğa, erkek deve" (Ünlü 2012: 153); *iñen, ingän, iñan* "dişi deve" (Ünlü 2012: 326); *teve, tewi, tewi, te/äwe/ä, tevey, te/ëwä/e* "deve" (Ünlü 2012: 794); *titir* "dişi deve" (Ünlü 2012: 809); *torum* "deve yavrusu" (Ünlü 2012: 819); *arvan, titir* "dişi deve" (OTS: 38, 457); *atan, atın* "enenmiş deve, iğdiş edilmiş deve" (OTS: 42); *atğan* "yük devesi" (OTS: 42); *besrek, bisrek* "erkek ve kızgın deve" (OTS: 66, 72); *boda, bota, botu* "deve yavrusu" (OTS: 74, 76); *boğra, buğra* "hörgüçlü erkek deve, deve yavrusu; boğa" (OTS: 74, 79); *butu* "deve yavrusu, potuk" (OTS: 83); *cemmāz* "hızlı giden deve" (OTS: 92); *cimāl* (Ar.) "erkek develer" (OTS: 94); *cummāze* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 95); *deve, dive, tive* b.m. (OTS: 125, 128, 458); *ibn-i mehaz* (Ar.) "iki yaşındaki deve" (OTS: 208); *keşek* "iki yaşındaki deve yavrusu" (OTS: 261); *nāka* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 345); *sağın* "sağmal deve" (OTS: 389); *şürşek* "arık deve" (OTS: 431); *taylak* "deve yavrusu" (OTS: 444); *tetir* "arap devesi" (OTS: 451); *turulçah* "iki yaşındaki deve" (OTS: 467); *titir, koşut* "dişi deve" (Abik 2009: 7); *tiwe* "deve" (Abik 2009: 11); *butu, botu* "deve yavrusu, potuk" (Abik 2009: 10).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *buğra* "damızlık erkek deve" (Kaçalın 2017: 797); *ner* (<Far. Nar) "damızlık erkek deve" (Kaçalın 2017: 814); *arvana* "dişi deve" (EATS: 58); *bodlacı* "gebe deve" (EATS: 131); *bortlak* "deve yavrusu" (EATS: 132); *buğra* "damızlık erkek deve" (EATS: 139); *köşek* "deve yavrusu" (EATS: 461); *potlacı* "gebe deve" (EATS: 553); *puğur* "erkek deve, buğra" (EATS: 553); *atan* "dişi deve" (BL: 119); *binüt* "at, deve, katır gibi binek hayvanı" (BL: 124); *buğra* "buğra, erkek deve" (BL: 126); *deve* "deve" (BL: 133); *girmiş* "kösnümüş, kızmış hayvan (girmiş deve)" (BL: 143);

köşek "deve yavrusu" (BL: 162); *biserek* "bir cins deve; genç ve kuvvetli deve; iki hörgüçlü erkek deve; arap devesinden olan erkek deve " (Ergin 1964: 174). **Osmanlı Türkçesi:** *beserek* "bir tür deve" (EÇS: 74); *köçek, köşek* "deve yavrusu " (EÇS: 158); *îāvūsî* "bir tür deve " (EÇS: 226); *tülü* "bir tür deve" (EÇS: 234); *burha* (Ar.) "dişi deve" (OTAL: 114); *cemel* (Ar.) "erkek deve" (OTAL: 132); *ervâne* "dişi deve, arvana" (OTAL: 230); *huff* (Ar.) "deve" (OTAL: 379); *lûk* "lök, kısa tüylü yük devesi" (OTAL: 554); *mâşiye* (Ar.) "deve, koyun, keçi gibi hayvanlar" (OTAL: 585); *nâka* (Ar.) "dişi deve, maya" (OTAL: 800); *şütür* (Far.), *üştür* (Far.) "deve" (OTAL: 1006, 1130).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *atan, atın* "enenmiş deve, iğdiş edilmiş deve" (OTS: 42); *arvan, titir* "dişi deve" (OTS: 38, 457); *atgan* "yük devesi" (OTS: 42); *besrek, bisrek* "erkek ve kızgın deve" (OTS: 66, 72); *boda, bota, botu* "deve yavrusu" (OTS: 74, 76); *boğra, buğra* "hörgüçlü erkek deve, deve yavrusu; boğa" (OTS: 74, 79); *butu* "deve yavrusu, potuk " (OTS: 83); *cemmâz* "hızlı giden deve" (OTS: 92); *cemmâz* "hızlı giden deve" (OTS: 92); *cimâl* (Ar.) "erkek develer" (OTS: 94); *cummâze* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 95); *deve, dive* b.m. (OTS: 125, 128); *deve, dive, tive* b.m. (OTS: 125, 128, 458); *ibn-i mehaz* (Ar.) "iki yaşındaki deve " (OTS: 208); *keşek* "iki yaşındaki deve yavrusu" (OTS: 261); *nâka* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 345); *sağın* "sağmal deve" (OTS: 389); *şürşek* "arık deve" (OTS: 431); *taylak* "deve yavrusu" (OTS: 444); *tetir* "arap devesi" (OTS: 451); *turulçah* "iki yaşındaki deve " (OTS: 467); *bota* "deve yavrusu" (Zemahşeri: 106); *buğra* "erkek deve, buğra" (Zemahşeri: 107); *îngen* "dişi deve" (Zemahşeri: 130); *têwe* "deve " (Zemahşeri: 186); *boğra* "boğa, deve yavrusu" (KE: 121); *bota* "deve yavrusu" (KE: 133); *îngen* "dişi deve" (KE: 271); *tew/ve* "deve" (KE: 629); *boda* "deve yavrusu" (NF: 73); *îngen* "dişi deve" (NF: 187); *tewe* "deve" (NF: 424); *atan* "enenmiş deve " (İML: 13); *atgan* "yük devesi" (İML: 13); *buğra* "puğur, deve aygırı" (İML: 22); *dive* "deve" (İML: 27); *ingen* "dişi deve" (İML: 33); *örkeç* "enenmiş (koç yahut deve) " (İML: 55); *sağın* "sağmal deve" (İML: 57); *tive* "deve" (İML: 73); *turum* "memeden kesilmiş deve yavrusu, dördüncü yaşına giren deve" (İML: 76); *lebûn* (<Ar.), *bint-i lebûn* (<Ar.) "3 yaşına girmiş dişi deve" (HATS: 362); *boğra, bota* "deve yavrusu" (HATS: 105, 107); *buğra* "erkek deve, deve aygırı, buğra" (HATS: 110); *cemel* (<Ar.) "erkek deve" (HATS: 123); *cez â* (<Ar.) "5 yaşındaki deve" (HATS: 125); *dive, têwe, tewe, tiwe, tive* "deve" (HATS: 150); *hıkka* (<Ar.) "4 yaşındaki dişi deve" (HATS: 228); *îngen* "dişi deve" (HATS: 261); *torum* "deve yavrusu" (HATS: 601). **Kıpçak Türkçesi:** *atan, atın*

"enenmiş deve, iğdiş edilmiş deve" (OTS: 42); *arvan*, *titir* "dişi deve" (OTS: 38, 457); *atğan* "yük devesi" (OTS: 42); *besrek*, *bisrek* "erkek ve kızgın deve" (OTS: 66, 72); *boda*, *bota*, *botu* "deve yavrusu" (OTS: 74, 76); *boğra*, *buğra* "hörgüçlü erkek deve, deve yavrusu; boğa" (OTS: 74, 79); *butu* "deve yavrusu, potuk" (OTS: 83); *cemmāz* "hızlı giden deve" (OTS: 92); *cimāl* (Ar.) "erkek develer" (OTS: 94); *cummāze* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 95); *deve*, *dive*, *tive* "b.m." (OTS: 125, 128, 458); *ibn-i mehaz* (Ar.) "iki yaşındaki deve" (OTS: 208); *keşek* "iki yaşındaki deve yavrusu" (OTS: 261); *nāka* (Ar.) "dişi deve" (OTS: 345); *sağın* "sağmal deve" (OTS: 389); *şürşek* "arık deve" (OTS: 431); *taylak* "deve yavrusu" (OTS: 444); *tetir* "arap devesi" (OTS: 451); *turulçah* "iki yaşındaki deve" (OTS: 467); *arvan*, *arvana* "dişi deve" (KTS: 13); *atın* "iğdiş edilmiş deve" (KTS: 15); *besrek*, *birsek* "erkek ve kızgın deve" (KTS: 28); 32); *bey* "kısarak, dişi deve" (KTS: 29); *bota* "deve yavrusu" (KTS: 35); *buğra* "hörgüçlü erkek deve" (KTS: 36); *deve*, *teve*, *tife*, *tive*, *töve*, *tüve* "deve" (KTS: 60); *halife* (Ar.) "gebe deve" (KTS: 90); *hıkāḳ* (Ar.) , *hıkka* (Ar.) "dört yaşına girmiş deve" (KTS: 96); *ibn-i meḥāz* (Ar.) "iki yaşındaki deve" (KTS: 105); *iñen*, *iñen teve* "dişi deve" (KTS: 112); *keşek* "iki yaşındaki deve yavrusu" (KTS: 141); *köşek*, *küşek* "bir yaşındaki deve, deve yavrusu" (KTS: 160); *seniyye tife* "beş yaşındaki deve" (KTS: 232); *şürşek* "arık deve" (KTS: 255); *taylak* "deve yavrusu" (KTS: 266); *tetir* "arap devesi" (KTS: 272); *teve*, *deve*, *tife*, *tive*, *töve*, *tüve* "deve" (KTS: 272); *töve* "deve" (CC: 581); *nāka* "dişi deve" (GT: 333); *teve* "deve" (GT: 374); *arvana* "dişi deve" (EDM: 71); *deve* "deve" (EDM: 81). **ÇağT.:** *belke* "deve yavrusu" (Ünlü 2013: 120); *ayrı*, *ayrıç* "iki hörgüçlü deve" (Ünlü 2013: 79); *bisrik*, *bota*, *buğra*, *buğur*, *buḫtī*, *bütem*, *cemāze*, *çal*, *dive*, *höge*, *hüyün*, *ingen*, *ḳabīs*, *nāka*, *oban*, *oḫşuş*, *taylak*, *tefe*, *téve*, *teve*, *tive*, *torum*, *türkī*, *yilek*, *lök*, *tizgek*, *baba*, *bıḫtī*, *inan*, *oyan*, *küşek* "deve" (Ünlü 2013: 87); *ayrıç* "iki hörgüçlü deve, erkek deve, buğra, buğur" (FKS I: 160); *oḫşuk* "bir yaşında olan kısa tüylü yük devesi" (FKS I: 263); *ingen* "dişi deve" (FKS I: 397); *puḫtī/buḫtī* "deve" (FKS I: 440); *perrān*, *poran* "sıcaktan Etilenmiş deve" (FKS I: 443); *buta/bota* "yavru, deve yavrusu, potuk" (FKS I: 451); *taylak* "üç yaşındaki deve" (FKS I: 543); *torum* "iki yaşındaki deve yavrusu" (FKS I: 595); *köşek/köşelek* "bir yaşındaki deve" (FKS I: 595); *taylak* "üç yaşlı olan deve" (FKS I: 595); *aygır* "yavrulaması için kısarak ile çiftleştirilen deve" (FKS I: 595); *tive* "deve" (FKS I: 658); *çal* "deve yavrusu" (FKS I: 683); *cüng* "henüz yük vurulmamış genç deve" (FKS I: 713); *beserek/biserek* "güçlü ve melez deve" (FKS I: 797); *buta*, *butlak* "deve yavrusu" (ÇMS: 76); *taylak* "bir

yaşındaki deve yavrusu" (ÇMS: 90); *tëve* "deve" (ÇMS: 90); *tive* "deve" (Atalay 1970: 194).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tëve* "верблюды deve" (Aşmarin: 13); *tüve* "deve" (ÇRS: 88); *tëve* "deve" (Skvortsov: 463).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *tebien* "deve" (TSahS: 65). **Tuv.:** *bodagan* "deve yavrusu" (TTG: 644); *buura* "erkek deve" (TTG: 655); *teve* "deve" (TTG: 865); *bodagan* "potuk, deve yavrusu" (TuvTS: 14); *buura* "erkek deve" (TuvTS: 17); *teve* "deve" (TuvTS: 106). **Tof.:** *məbe* "верблюды deve" (TRRTS: 101). **Hak.:** *adan(i)* "erkek deve" (ÖHTS: 28); *adan* "deve" (HTS: 27); *ashır tibe* "erkek deve" (HTS: 53); *tibe* "deve" (HTS: 509). **Alt.:** *buru* "erkek deve" (ATS: 48); *sarı at* (mec.) "deve" (ATS: 178). **Şor.:** *töö* "верблюды deve" (ŞRS: 55). **Tel.:** *töö* "deve" (TAS: 118).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *boto* "bir yaşında olan deve yavrusu, süt emen deve yavrusu" (KrgS I: 133); *bögü (folk.)* "benekli dişi deve (develerin en kuvvetlisidir)" (KrgS I: 137); *buura* "deve aygırı, buğra" (KrgS I: 150); *celmayan* "yürük deve; hecin devesi" (KrgS I: 200); *taylak* "iki yaşına girmiş olan puduk (deve yavrusu)" (KrgS I: 718); *öödo* "at, deve ve ineğin genel adı" (Manas: 365); *унген* "dişi deve" (Manas: 653); *һар* "tek hörgüçlü deve" (Manas: 1122); *tō* "deve" (KTLS: 168-169); *mööziyuk* "yabani deve" (Manas: 1383). **Kaz.:** *aruvana* "aruvana, bir hörgüçlü kıymetli dişi deve" (KazTS I: 48); *atan* "dört yaşında büyük ve kısırlaştırılmış deve" (KazTS I: 52); *balqospaq, balqospaqğı* "bir çeşit deve" (KazTS I: 76); *bota* "deve yavrusu" (KazTS I: 93); *buvra* "buğra, erkek deve" (KazTS I: 96); *jampoz* "iyi cins deve" (KazTS I: 167); *keznar* "bir tür erkek deve" (KazTS I: 237); *kele* "deve sürüsü" (KazTS I: 240); *qantağay* "yabani, vahşi deve" (KazTS I: 311); *qolqan* "çok doğuran bir cins deve" (KazTS I: 341); *qulpatşa* "ilk kez doğuran deve" (KazTS I: 358); *qılmıq, qılmıqğı* "sütü bol, boynu uzun bir tür deve" (KazTS I: 371); *läkir* "bir tür cins deve" (KazTS I: 381); *mal* "deve, sığır, koyun, keçi, at gibi hayvanların genel adı" (KazTS I: 389); *soqtan* "dört yaşındaki erkek deve" (KazTS I: 512); *tört tulik* "deve, at, koyun, sığır gibi hayvanların genel adı" (KazTS I: 580); *tüye* "deve" (KazTS I: 592); *inğenşe* "dört beş yaşlarındaki dişi deve" (KazTS I: 705). **KKal.:** *aq maya* "ak renkli dişi deve" (KarkTS: 17); *ärwana* "sütü bol deve" (KarkTS: 50); *bota* "devenin *taylaq* olana kadarki bir yıllık yavrusu" (KarkTS: 97); *ingen*

"damızlık dişi deve, maya" (KarkTS: 211); *taylaq* "bir yaşını geçip ikinci yaşını doldurmamış olan deve" (KarkTS: 571); *tüye* "deve" (KarkTS: 614). **KarB.:** *tüye* "deve" (KMTS: 367). **Kum.:** *tüye* "deve" (KumTS: 347). **Tat.:** *atan* "burulmuş deve" (KırTS: 50); *bota* "deve yavrusu" (KırTS: 64); *botaqan* "bir yaşına dek deve yavrusu" (KırTS: 64); *deve* b.m. (KırTS: 96); *ingen* "dişi deve" (KırTS: 143); *döye, teve* "deve" (TTatS: 105); *buta* "bir yaşına kadarki deve yavrusu, köşek, taylak" (KazTTS: 70); *döye* "deve" (KazTTS: 108). **Başk.:** *atan* "damızlık erkek deve" (BaşTS: 45); *buta* "deve yavrusu" (BaşTS: 112); *dëve, deve, döye* "deve" (BaşTS: 127); 133); *ëñgek* "dişi deve" (BaşTS: 154).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tuya* "deve" (TÖS: 154). **YUyg.:** *atan* "iğdiş edilmiş deve" (YUTS: 20); *dö* "deve" (YUTS: 105); *iñgen* "deve" (YUTS: 177); *loto* "deve" (YUTS: 257); *saraç* "deve" (YUTS: 341); *töge* "deve" (YUTS: 422).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *baktrian* "deve" (ATS I: 328); *cemel* "deve" (ATS I: 597); *dəvə* "deve" (ATS I: 866); *həcin* "iki hörgüçlü ve çok hızlı koşan deve" (ATS I: 1399); *sar* "deve" (ATS II: 2887). **Türkm.:** *düye* "deve" (TürTS: 185); *iner* "iner devesi (güçlü bir deve türü)" (TürTS: 379); *köşek* "deve yavrusu" (TürTS: 424); *maya* "bir deve türü" (TürTS: 449); *torum* "altı ayla bir yaş arasındaki deve yavrusu" (TürTS: 633); *torum* "altı ayla bir yaş arasındaki deve yavrusu" (TürTS: 633); *dëve* "deve" (ITürT: 169). **Gag.:** *deve* "deve" (Dağlı 2019: 29); *köşek* "deve yavrusu" (Dağlı 2019: 32).

Moğolca: *temē* "deve" (Gül 2018: 236); *torum* "2 yaşında genç deve" (Gül 2018: 240); *atan temee* "5 yaşını geçmiş erkek deve, güçlü deve" (Gül 2010: 166); *temee* "deve" (Gül 2010: 178); *bu'ura* "deve, buğra" (MGTS: 69); *da'us(i) (?)* "bir deve türü" (MGTS: 86); *guring ele'ut* "deve türü" (MGTS: 123); *caḥaan* "ak deve" (MGTS: 296); *boda/bod/bodu* "büyük davar (at, inek, deve gibi) büyükbaş hayvan" (MTS: 154); *botugu(n), botgo, botug-a* "bir yaşındaki deve, deve yavrusu" (MTS: 171); *bugur-a/būr* "erkek deve" (MTS: 182); *temege(n)/teme* "deve" (MTS: 950); *temege(n) görügesü* "yaban devesi; lama" (MTS: 950); *torum, torom* "2 yaşındaki genç deve" (MTS: 982); *ingge(n)/inge(n)* "dişi deve" (MTS: 516).

Türkiye Türkçesi ağızları: *arvana, avrana, avurna* "dişi deve" (DS I: 337); *boduk, bocuk, bodak, bodan, bodanak, bodar, bodē, bodi, bodik, bodu, boduç, boduḥ, borum,*

bortlak, bot, bota, botlak, botuk, bödü, böduk, budanak "deve yavrusu" (DS I: 721); *bohur, bohor* "kışın adeta kudurmuş gibi olan azgın deve" (DS I: 732); *cehli* "boğazının altı, tüylü olan deve" (DS II: 876); *cehri* "iki yaşında deve yavrusu" (DS II: 876); *celep* "dişi deve" (DS II: 877); *cimiz, cımız, cimizik* "erkek isteyen dişi deve" (DS II: 973); *çöşşek* "deve yavrusu" (DS II: 1296); *doğlu* "deve yavrusu" (DS II: 1537); *ergeç, erkek* "erkek deve" (DS III: 1767); *erkek* "beş yaşından yukarı olan tüylü erkek deve" (DS III: 1774); *haddik* "deve yavrusu" (DS III: 2250); *hudun* "üç dört yaşındaki dişi deve" (DS III: 2250); *hotdik* "deve yavrusu" (DS III: 2419); *höngül* "deve" (DS III: 2433); *iki havdu* "dört yaşında deve yavrusu" (DS IV: 2514); *kayalık* "ikiyle yedi yaş arasındaki dişi deve; doğurgan, damızlık deve; iki yaşından küçük, doğurmamış deve; iki, üç yaşında erkek deve" (DS IV: 2697); *kaylak* "dişi deve; 3 yaşındaki deve yavrusu" (DS IV: 2704); *optuk* "deve yavrusu" (DS V: 3287); *patlak* "yeni doğmuş deve yavrusu" (DS V: 3413); *portlak* "deve yavrusu" (DS V: 3472); *puydu* "deve yavrusu" (DS V: 3495); *şebek* "deve yavrusu" (DS V: 3757); *taylak* "deve yavrusu" (DS V: 3854); *torum* "deve yavrusu" (DS V: 3972); *tüve* "deve" (DS V: 4018); *tüye* "deve" (DS VI: 4781).

23. İki hörgüçlü deve-Lat. *Camelus bactrianus* (BTS: 298)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Camelus bactrianus*; Tat. (göçebe): *Dyôe*; KırT.: *Dewae*; Kaz.: *Duaekjik*; BuhÖzb.: *Tegoe, uschtura-agù*; Moğ.: *Taemaegaeh, temae, buora* (erkek), *ingi*(dişi), *ata* (hadım edilmiş), *bodochà* (genç deve); Bury.: *Temàn*; Kalm.: *Temaehn*; *attan* (erkek), *ingaen* (dişi), *bottogon* (genç) (ZRA I: 193).

Etimolojik sözlükler: *bahor, buğur* "iki hörgüçlü erkek deve" (ETTL I : 555); *beserek* "iki hörgüçlü deve" (KBS: 80); *beserek* "iki hörgüçlü deve < Moğ. *besereg* "melez"" (KBS: 80); *puhur* (hlk.) "iki hörgüçlü, damızlık erkek deve" (KBS: 572).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *buhtî* "iki hörgüçlü deve" (OTS: 79).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *buht* "iki hörgüçlü deve" (OTAL: 113); *puğur/buğur* "iki hörgüçlü deve" (OSTN VIII: 1362);

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *buhtî* "iki hörgüçlü deve" (OTS: 79).

KıpT.: *buhtî* "iki hörgüçlü deve" (OTS: 79). **ÇağT.:** *buğur* "iki hörgüçlü deve" (FKS I: 455); *ayrıç* "iki hörgüçlü deve" (OSTN I: 31).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *jar* "iki hörgüçlü deve cinsinin genel adı" (KazTS I: 171); *iñgen* "çift hörgüçlü dişi deve" (KazTS I: 705). **KarB.:** *ayrı dukuš tüye* "çift hörgüçlü deve " (KMTS: 91). **Başk.:** *kapsak* "iki hörgüçlü deve" (BaşTS: 327); *kuskaş* "çift hörgüçlü deve " (BaşTS: 386).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *arvana* (hlk.) "Türkistan devesi; iki hörgüçlü dişi deve; köşek; dişi deve" (ATS I: 224). **Türkm.:** *bugra* "iki hörgüçlü deve" (TürTS: 85); *erek* "çift hörgüçlü deve" (TürTS: 203). **Gag.:** *iki kamburlu kamila* "iki hörgüçlü deve" (Dağlı 2019: 31).

Moğolca: *hoyar bökütey temege* "çift hörgüçlü deve " (MTS: 177).

Türkiye Türkçesi ağızları: *bahor* "iki hörgüçlü erkek deve" (DS I: 488).

Pallas iki hörgüçlü devenin Kazakça, Tatarca ve Buhara Özbekçesi ile Moğolca, Kalmukça ve Buryatça karşılıklarını vermiştir. Tatarca iki hörgüçlü devenin karşılığı *dyöe* olarak verilmiştir. Bugünkü Tatarcada deve genel adının karşılığı *döye* şeklinde olup, söcüğün anlamının genişlediğini söyleyebiliriz (TTatS: 105). Pallas iki hörgüçlü devenin Kırım Tatarcasındaki karşılığını *dewae* olarak vermiş olup, bugünkü Kırım Tatarcasında ise herhangi bir türü işaret etmeden genel anlamda devenin karşılığı *deve* şeklindedir (KırTS: 96). Pallas'ın tespitine göre *dewae* Kırım Tatarcasında iki hörgüçlü deve türünün adı iken bugünkü Kırım Tatarcasında anlamı genişleyerek genel bir ada dönüşmüştür. Pallas'ın iki hörgüçlü devenin Kazakça karşılığı olarak belirttiği *duaekjik* adına literatürde rastlanmazken, Buhara Özbekçesinde belirtilen *tegoe* adı, bugünkü Özbekçede "deve" anlamında *tuya* şeklinde tespit edilmiş, ancak Pallas'ın tespit ettiği *uschtura-agù* adına taranan literatürde rastlanmamıştır (TÖS: 154).

Deve sözcüğü ile ilgili genel kanı Türkçeden Moğolcaya geçtiği şeklindedir (TDES: 138). Bu konuda Clauson, Moğolca ile Türkçe'nin etkileşim halinde olduğu en eski dönemde Türkçeden Moğolcaya geçtiğini belirtir (Clauson 2017: 195). Yine Clauson ile birlikte Şçerbak ve Doerfer'de aynı görüşü paylaşmış, bununla birlikte Ramstedt ve Räsänen Moğolca *temege* ile Türkçe *teve*'yi (>*deve*) birleştirmiş, Ligeti ise Türkçe ve Moğolcada yer alan sözcüklerin birbirine bağlı olduğunu ancak özdeş olmadıklarını belirtmiştir (TDES: 138).

Pallas iki hörgüçlü devenin Moğolca karşılıklarını *taemaegaeh*, *temae*, *buora* “erkek deve”, *ingi* “dişi deve”, *ata* “hadım edilmiş deve”, *bodochà* “genç deve” olarak verilirken, Moğol dillerinden Buryatçadaki karşılıkları *temàn*, Kalmukçadaki karşılıkları ise *temaehn*, *attan* “erkek deve”, *ingaen* “dişi deve”, *bottogon* “genç deve” şeklindedir. Bugünkü Moğolcada “iki hörgüçlü deve” *hoyar bökütey temege* şeklindedir (MTS: 177). Ancak genel anlamda deve sözcüğünün karşılığı ise *temege(n)* veya *teme* şeklindedir (MTS: 950). Buna göre Pallas’ın Moğolca *taemaegaeh*, *temae*, Kalmukça *temaehn* ve Buryatça *temàn* şeklinde verdiği karşılıklar bugünkü Moğolca ile örtüşmektedir.

Pallas tarafından “dişi deve” anlamında verilen Moğolca *ingi* ve Kalmukça *ingaen* sözcüklerine karşılık bugünkü Moğolcada da “dişi deve” *ingge(n)/inge(n)* şeklindedir (MTS: 516). Bununla birlikte Türk dilinin tarihi gelişimi içerisinde Eski Türkçeden itibaren Karahanlı, Harezmi ve Çağatayca dönemlerinde *ingen* sözcüğüne “dişi deve” anlamında rastlanmaktadır (ETTL II: 613; DLT: 666; İML: 33; FKS I: 397). Modern Türk dillerinden Kırgız, Kazak, Karaklapak Türkçesi ile Kırım Tatarcasında yine aynı şekil ve anlamda korunmuştur (Manas: 653; KarkTS: 211; KırTS: 143; KazTS I: 705).

Kalmukça *bottogon* “genç deve” şeklinde verilen sözcük, Eski Türkçeden itibaren karşımıza çıkan “deve yavrusu” *botu*, *boto*, *bota*, *butu* sözcüğü ile karşılaştırılabilir (ETG: 269; OTS: 42, 83). Clauson’da *botu/poto*? “bir yaştaki deve” şeklinde geçmektedir (EDPT: 299). Ancak bu iki sözcüğün bağlantısı ile ilgili net bir kanıya varmak mümkün olmamakla birlikte Kalmukça şekil Eski Türkçe şeklin ek almış hali olabilir.

Pallas’ın Moğolca “iki hörgüçlü genç deve” *bodochà* olarak belirttiği sözcük, Moğolcada mevcut *boda/bod/bodu* “büyük davar (at, inek, deve gibi) büyükbaş hayvan” ve *botugu(n)*, *botgo*, *botug-a* “bir yaştaki deve, deve yavrusu” şekilleri ile bağlantılı olabilir (MTS: 154, 171). Hatta bu şekil Eski Türkçe *botu* ile bağlantılı olabilir.

Ayrıca Pallas’ın Moğolca olarak belirttiği *buora* “erkek deve” biçimi Türkçe *buğra* biçiminden gelmektedir. Eski Türkçeden itibaren tarihi Türk dillerinin bütün dönemlerinde karşımıza çıkan bir sözcüktür. Modern Türk dillerinde ise Tuvaca (*buura*), Altayca (*bura*), Kırgızca (*buura*) ve Kazakçada (*buvra*) “erkek deve” anlamını koruyarak Türkçe’nin gelişimi içerisinde çeşitli ses değişimlerine uğramıştır (TuvTS: 17; ATS: 48; KrgS I: 150; KazTS I: 96). Bununla birlikte bu sözcüğün Moğolcadaki gelişimine baktığımız zaman, *Zoographia*’da Moğolca *buora* sözcüğü “erkek deve” anlamında iken,

Moğolların Gizli Tarihi'nde *bu'ura* "deve" anlamında verilmiş, bugünkü Moğolcada ise *bugur-a/būr* "erkek deve" anlamındadır (MTS: 182; MGTS: 69; ZRA I:193). Bu nedenle sözcük "deve" genel anlamından "erkek deve" anlamına gelerek, zaman içerisinde anlam daralmasına uğramıştır.

Yine Pallas'ın Moğolca "hadım edilmiş deve" anlamındaki *ata* sözcüğü ve Kalmukça attan "erkek deve" anlamındaki sözcük ile bağlantı kurabileceğimiz, Moğolcada sadece *atan temee* "5 yaşını geçmiş erkek deve, güçlü deve" şekline rastlanmıştır (Gül 2010: 166). Türkçe'ye baktığımızda ise, Clauson'da *atan* "a gelded camel (iğdiş edilmiş deve)" sözcüğü karşımıza çıkmakla birlikte Proto Türkçede de aynı anlam ve şekildedir (EDAL: 280, 60). Kaşgarlı Mahmud'da da aynı anlam ve şeklini korumuştur (DLT: 563). Ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde *atan* biçimiyle anlam değişikliğine uğrayarak "dişi deve" anlamında karşımıza çıkar (BL: 119). Harezmi Türkçesinde ise *atan* "enenmiş deve" anlam ve şeklini korumuştur (İML: 13). Modern Türk dillerinde ise Kazakça *atan* "dört yaşında büyük ve kısırlaştırılmış deve", Kırım Tatarcasında *atan* "burulmuş deve", Başkurtça *atan* "damızlık erkek deve" ve Uygurcada *atan* "iğdiş edilmiş deve" şeklinde karşımıza çıkmakta olup, ilk şeklini ve anlamını genel anlamda koruduğunu söyleyebiliriz (KazTS I: 52; KırTS: 50; BaşTS: 45; YUTS: 20)

24. Tek hörgüçlü deve-Lat. *Camelus dromedarius* (Kuru 1999:699)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Camelus dromas*; BuhÖzb.: *Uschtura-loch* (ZRA I : 197).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *egri tewe*, *tewe* "tek hörgüçlü deve" (Aydın 2019: 257); *egri tewe* "tek hörgüçlü deve" (Aydın, 2015: 199). **Uyg.:** *nar* "tek hörgüçlü deve" (KYAS: 193).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *nar* "tek hörgüçlü deve" (KrgS I: 582); лөк "tek hörgüçlü erkek deve" (Manas: 1054). **Kaz.:** *lök* "tek hörgüçlü, erkek deve" (KazTS I: 383); *maya* "tek hörgüçlü, tüyleri kısa, cins dişi deve, maya" (KazTS I: 396); *narşa* "tek hörgüçlü küçük erkek deve" (KazTS I: 423). **Başk.:** *nar* "tek hörgüçlü deve" (BaşTS: 436).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *nar* "tek hörgüçlü deve" (YUTS: 286).

Moğolca: *nige bökütey temege* "tek hörgüçlü deve" (MTS: 177); *gança bökütey temege(n)* "tek hörgüçlü ak deve" (MTS: 950).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Buhara Özbekçesinde belirttiği *uschtura-loch* adına taranan literatürde rastlanmazken, *loch* kelimesinin Kırgızca ve Kazakçada mevcut olan "tek hörgüçlü erkek deve" anlamındaki *lök* kelimesi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (Manas: 1054; KazTS I: 383).

25. Domuz balığı-Lat. *Phocaena phocaena* (BTS: 183)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Delphinus phocaena* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 284).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шив сисии* "Морская свинья domuz balığı" (Aşmarin: 183).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

26. Evcil Afrika Eşegi/ Eşek-Lat. *Equus asinus asinus* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Equus asinus*; **Kalm.:** *Lussa, chulàn*; **Kaz.:** *Kulàn*; **Kalm.:** *Eldshigen*; **Moğ.:** *Eltshigin* (ZRA I: 263).

Etimolojik sözlükler: *bulara* "dişi sığa (< Yun. (pulára) "dişi tay")" (ETTL I : 802); *çemender* (<Far.) "eşek" (ETTL II : 185); *eşek* "uzun kulaklı binek ve hizmet hayvanı" (TDES : 170); *eşek, eşşek* "b.m. < ET *eşgek* a.m. " (ETTL II : 652, 656); *eşek/eşgek* "donkey eşek" (EDPT : 260); *gölük* "yük hayvanı (beygir, katır, eşek)" (TDES : 196-197); *gölük* "eşek (yük hayvanı) < ET *kölük* a.m." (ETTL III : 257); *har* (Osm.) "eşek <Far. *har* a.m." (ETTL III : 388); *hergele* (<Far.) "at veya eşek sürüsü" (TDES : 216); *hoduk* "eşek yavrusu, sığa (Türkiye Türkçesi ağızlarında hotuk, hotik gibi biçimler de geçer.)" (TDES

: 218-219); *hoduk/hotik* "eşek yavrusu (< Erm. *hōrt* a.m.)" (ETTL III : 497); *kancık* /*kancuğ* "dişi eşek (<ET *kançık* "dişi köpek")" (ETTL IV : 97); *karakaçan* "sıpa, eşek yavrusu" (ETTL IV : 124); *ker* "eşek, sıpa" (ETTL IV : 232); *kırı* "eşek yavrusu, sıpa (Ağızlarda kırık, kırık, kiri, kirik, kurık, kuri, kurik, kürü, kürük olarak da geçer.)" (TDES: 296); *kiri/kırı/kürü* (<Far.) "sıpa" (ETTL IV : 319); *koducak, koduk/kodak* "sıpa" (ETTL IV : 333); *koduk/kodak* "sıpa; at, eşek veya deve yavrusu" (ETTL IV : 333); *kulan* "eşek yavrusu < ET *ķulan* "yaban eşeği"" (ETTL IV : 428); *kulun/gulun* "sıpa (bir yaşından küçük olan) (<ET *ķulun* a.m.)" (ETTL IV : 428); *kulunlu/kunlacı/kunnacı/gunnacı* "karnında yavrusu olan eşek" (ETTL IV : 429); *pilo* (< Yun.) "eşek yavrusu, sıpa " (ETTL VI : 389); *sıpa* "eşek yavrusu (Türkçede sırpa olarak da kullanılır.) " (TDES : 460-461); *sıpa/sapa* "eşek yavrusu" (ETTL VII : 323); *xuduk* "donkey-colt eşek yavrusu" (EDPT : 183).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *äşgäk, eşgäk* "eşek" (ETG: 265); *sıpa* "bir yaşındaki eşek yavrusu" (ETYSV: 739). **Uyg.:** *eşek, eşgek, eşkek* "eşek" (EUTSV: 132); *äşgäk* "eşek" (Ayazlı 2016: 112); *eşak* "eşek" (KYAS: 107); *tayh* (Ar.) "eşek yavrusu" (KYAS: 253). **KrhT.:** *eşek, eşyek* "eşek" (DLT: 647).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *eşek* "eşek" (BL: 139); *hargele* (Far.) "eşek sürüsü" (BL: 147); *koduk* "sıpa" (EATS: 450); *ķoduk* "sıpa" (BL: 160). **OsmT:** *betre* (Ar.) "dişi eşek" (OTAL: 93); *çemen-der* (Far.) "eşek" (OTAL: 154); *eşek* "eşek" (KBN: 175); *ķoduk* "sıpa" (EÇS: 2599).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *eşek, eşgek* "eşek" (KE: 211); *derāzgūş* (<Far.) "eşek" (NF: 107); *eşek* "eşek" (İML: 31); *kuduk* "sıpa, eşek yavrusu" (İML: 47); *hımār* (<Ar.) "eşek" (HATS: 228); *merkeb* (<Ar.) "eşek" (HATS: 387). **KıpT.:** *eçek, eşek, işek, yeşek* "eşek" (KTS: 69); *har* (Far.), *hımār* (Ar.) "eşek" (KTS: 91, 96); *ķoduk, ķuduk, ķutuk* "eşek sıpası; yabani eşek yavrusu" (KTS: 152, 165); *merkeb* (<Ar.) "eşek" (KTS: 181); *yeşek* "eşek" (KTS: 319); *ēşek* "eşek" (CC: 469); *har, işek* "eşek" (GT: 261, 280); *ķuduk* "sıpa" (EDM: 96). **ÇağT.:** *ulağ* "eşek" (ÇMS: 92); *eşek, çemen-der* "eşek" (Ünlü 2013: 348); *ķuduk, onķan* "eşek yavrusu" (Ünlü 2013: 664, 864); *ilçigen* (Moğ.) "eşek" (FKS I: 388); *hūdük/hodük* "eşek yavrusu, sıpa " (FKS I: 739); *pāde* "eşek

sürüsü" (FKS I: 425); *ķoduk* "eşek yavrusu" (FKS II: 966); *éşek* "eşek" (Şen 1993: Dizin/212).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *aşak* "eşek" (ÇTS: 21); *aşak tihi* "sıpa" (ÇTS: 21).

Hal.: *äşgä, äşge* "eşek" (HT: 248).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *osyol* "eşek" (TSahS: 83). **Hak.:** *hulun* "eşek yavrusu" (HTS: 194); *sıp* "iki yaşına girmiş sıpa" (ÖHTS: 820). **Alt.:** *eşte* "eşek" (ATS: 93).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *eşek* "eşek" (KrgS I: 342). **Kaz.:** *ëñgi* "erkek eşek" (KazTS I: 64); *esek, esekgi* "eşek" (KazTS I: 150); *ködek, ködekgi* "eşek yavrusu, sıpa" (KazTS I: 258); *mäşi* "dişi eşek" (KazTS I: 399); *ecek* "eşek" (KazTS II: 190). **KKal.:** *esek, eşek* "eşek" (KarkTS: 141, 144); *gürre* "eşeğin yeni doğmuş yavrusu, sıpa" (KarkTS: 176). **KarB.:** *açada, eşek* "eşek" (KMTS: 61, 167); *maştıy* "dişi eşek" (KMTS: 268); *çaçıkay, çaçıy* "sıpa" (KMTS: 140); *gıluv* "sıpa" (KMTS: 175). **Kum.:** *eşek* "eşek" (KumTS: 124); *qoduq* "sıpa" (KumTS: 266). **Tat.:** *eşek* "eşek" (KırTS: 113); *işek* "eşek" (TTatS: 121); *işek* "eşek" (KazTTS: 180); *işek balası* "sıpa" (TTatS: 274). **Başk.:** *hımar, işek* "eşek" (BaşTS: 233, 263).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *eshak* "eşek" (TÖS: 191). **YUyg.:** *ëshek* "eşek" (YUTS: 127); *hañga* "erkek eşek" (YUTS: 148); *mède* (Far.) "dişi eşek" (YUTS: 270); *xotek, texey* "sıpa" (YUTS: 167, 397). **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri:** **Azb.:** *xotuq* "eşek yavrusu, sıpa" (ATS I: 1545); *mərkəb* "eşek" (ATS II: 2389); *ulaq* "eşek" (ATS II: 3404). **Türkm.:** *dävar* "at, eşek ve katır gibi binek hayvanları ile küçükbaş hayvanlara verilen ad" (ITA: 131); *ķōdūğ* "eşek yavrusu, sıpa" (ITA: 146).

Moğolca: *elçige(n)* "eşek" (Gül 2018: 120); *iljig* "eşek" (Gül 2010: 173); *elcige(n), ilig, iljgen* "eşek" (MTS: 394); *unaya* "sıpa" (Gül 2018: 244).

Türkiye Türkçesi ağızları: *cayış, cılkı, dadırsız, dikkolalak* "eşek" (DS II: 869, 913, 1320, 1488); *déze* "uzun bacaklı bir çeşit kara eşek" (DS II: 1448); *çomar* "kuyruğu kısa veya sonradan kesilmiş eşek" (DS II: 1265); *çekim* "damızlık iri eşek" (DS II: 1113); *gölük, golük, görük* "eşek; eşek yavrusu" (DS III: 2145-2146); *gulun, gulin, gulum, gulüm, gulün, gunan* "eşek yavrusu" (DS III: 2193); *gülek* "topal eşek" (DS III: 2218);

karakaçan, karık, kodak, kulun "eşek yavrusu" (DS IV: 2646, 2662, 2897, 2998); *kodaş* "eşek" (DS IV: 2899); *kölük* "eşek; dişi eşek" (DS IV: 2956); *pırlak* "yeni doğmuş eşek yavrusu" (DS V: 3444); *sarıboz* "aka yakın sarı renkli eşek" (DS V: 3546); *köçü* "eşek" (DS VI: 4569); *zıpçık* "eşek yavrusu" (DS VI: 4838); *bulara* "dişi sıpa" (DS I: 786); *külüboy* "sıpa" (DS IV: 3033).

Pallas Evcil Afrika Eşeği'nin Kazakça ve Kalmukça karşılıklarını tespit etmiştir. Bu hayvan türünün Kazakça karşılığını *kulân* şeklinde verir. Ancak bizim tespitimize göre Kazakçadaki *kulan* hayvan adı evcil eşek türüne değil, yaban eşeği türüne işaret etmektedir (KRRKS: 298). Bununla birlikte Eski Türkçede de *kulan* "yaban eşeği" anlamındadır (ETTL IV: 428; EDPT: 466). Kaşgarlı Mahmud'da da *kulan* "yabani eşek" anlamını taşır (DLT: 746). Çağatay Türkçesi döneminde de aynı anlamda kullanılmıştır (OSTN III: 974). Kazakça'nın yanı sıra modern dillerden Başkurtça, Kırım Tatarcası ve Uygurcada da sözcük *kulan* şeklinde ve "yaban eşeği" anlamı ile karşımıza çıkar (BaşRS: 336, RKırTS: 429, UygRS: 250). Bu ad Nogaycada *kulan* ve Tatarcada ise *kolan* şeklinde "yaban atı" anlamını taşımaktadır (NRS: 186, TatRusS: 439). Hakasçada ise ET söz başı /k-/ ünsüzünün /x-/ olması sebebiyle *хулан* şekline dönüşmüş, ayrıca "vahşi hayvan" anlamını kazanmıştır (HRS: 861).

Zoographia'da Evcil Afrika Eşeği'nin Kalmukça karşılığı *chulân* olarak belirtilmiş olmakla birlikte, Moğolca kaynaklarda bu sözcüğe rastlanmamıştır. Ancak sözcüğün Türkçe *kulan* hayvan adı olduğu anlaşılmakta olup, buna dair izahatımız yukarıda yapılmıştır. Pallas'ın Kalmukça olarak belirttiği *lussa* "evcil Afrika eşeği" sözcüğüne ilişkin olarak ise taranan kaynaklar içerisinde bu sözcük ile bağlantı kurulabilecek bir şekle rastlanmamıştır.

27. Asya Yaban Eşeği-Lat. *Equus hemionus* (BTS: 60)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Equus hemionus*; Moğ.: *Dshiggetéi* ZRA I : 262).

Etimolojik sözlükler: *kulan* "the wild ass (*Equus hemionus*) yaban eşeği" (EDPT: 466).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *kulan* "yabani eşek" (DLT: 746).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *bulan* (KıpT.), *bulnaq* (KıpT.-Kitāb al-Idrāk li-lisān al Atrāk) "onager yaban eşeği" (EDAL: 952); *koduk*, *kuduk*, *kutuk* "eşek

sıpası; yabani eşek yavrusu" (KTS: 152, 165). **ÇağT.:** кулан "yaban eşeği" (OSTN III: 974).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: хулан "кулан (дикое животное) vahşi hayvan" (HRS: 861). **Tel.:** куландаккы, кулундаккы "yaban eşeği" (OSTN III: 980); пуландакы " yaban eşeği" (OSTN VIII: 1374). **Alt.:** куландаккы, кулундаккы "yaban eşeği" (OSTN III: 980); пуландакы " yaban eşeği" (OSTN VIII: 1374).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: кулан "yabani eşek" (Manas: 952); кулан "Кулан yaban eşeği" (KrgRS I: 441); Кулан "yabani keçi (Burada anlam farklıdır.)" (Daşman 2019: 162). **Kaz.:** қулан "onager yaban eşeği" (KazED: 123); қулан "Кулан yaban eşeği" (KRRKS: 298); жігітмай "кулан, дикий осел yaban eşeği" (ESTYa IV: 36). **Nog.:** кулан "кулан (дикая лошадь) yaban atı" (NRS: 186). **Tat.:** колан "Кулан (дикая лошадь) yaban atı" (TatRusS: 439); кьулан "Кулан yaban eşeği" (RKırTS: 429). **Başk.:** колан "кулан yaban eşeği" (BaşRS: 336).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: кулан "yaban eşeği" (UygRS: 250). кулан "yaban atı" (OSTN III: 974).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Asya yaban eşeği hayvan türünün Moğolca karşılığını *dshiggetéi* olarak verir. Ancak bu şekil Türk veya Moğol dillerine ait literatürde bulunamamıştır. Ancak Kazakça жігітмай "yaban eşeği" hayvan adı ile ses benzerliği göstermektedir (ESTYa IV: 36). Sadece tek bir kaynakta bu hayvan adına rastlanmıştır. Bu nedenle çok yaygın bir sözcük olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca taradığımız Moğolca kaynaklarda da bu hayvan adı tespit edilememiştir.

28. Evcil Domuz/Domuz-Lat. *Sus scrofa domesticus* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sus europaeus*; Tat.: Dongus; Moğ.: Jachai; bodün (erkek); KafT.: Kaban; SibT.: Gachai; Kalm.: Boodoug (ZRA I: 265).

Etimolojik sözlükler: bocu/bocuk (<Erm.) "domuz yavrusu" (ETTL I : 747); burtlak "domuz yavrusu" (TDES: 80); çocuk "domuz yavrusu" (TDES : 118-119); çocuk "sucking

pig domuz yavrusu" (EDPT: 400); *çorpa* "domuz yavrusu" (TDES: 121); *domuz* "çift parmaklılardan, eti ve yağı için beslenen evcil hayvan. Eski kaynaklarda toņuz (ve doņuz) olarak geçer." (TDES: 147-148); *domuz, doņgız, donguz, dummuz* "domuz" (KBS: 222, 223, 231); *hinzir* (Osm.) "domuz; yaban domuzu <Ar. ĥinzīr a.m. " (ETTL III: 471); *kırgıy<kırguy* "atmaca (*Accipiter nisus*); Yerel ağızlarda kırgı 'şahin' ve 'atmaca' olarak saklanmıştır." (TDES: 296); *pörsü* "domuz yavrusu" (ETTL VI: 428); *skrufa* "dişi domuz" (ETTL VII: 394); *uskurufa* "bir domuz cinsi" (ETTL VIII: 344).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *lağzın* "domuz" (ETG: 286); *toņuz* "domuz" (ETG: 301); *çocuk* "domuz yavrusu" (ETYSV: 726). **Uyg.:** *tonğuz* "domuz" (IB: 62); *lağız, lağzın, toņuz* "domuz" (EUTSV: 220, 335); *tonuz* "domuz" (Yunusoğlu 2012: 174). **KrhT.:** *çocuk* "domuz yavrusu" (DLT: 626); *merdek* "domuz yavrusu" (DLT: 764); *toņuz* "domuz" (DLT: 892); *tonğuz* "domuz" (Ryland: 685); *tonuz* "domuz" (Borovkov: 272).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *donguz, donuz, tonguz* "domuz" (EATS: 220, 657); *çocuk* "domuz yavrusu" (BL: 130); *toņuz* "domuz" (BL: 184). **OsmT:** *çoçka* "domuz; domuz yavrusu" (EÇS: 93); *hırca* "domuz yavrusu" (EÇS: 126); *bağrâ* (Far.) "erkek domuz" (OTAL: 64); *cân-âver, cân-ver* (Far.) "domuz" (OTAL: 124); *gürâz* (Far.), *hinzīr* (Ar.), *hūk* (Far.) "azgın erkek domuz" (OTAL: 299, 362, 379); *toñuz* "domuz" (KBN: 228).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *cocğa, çoçka, çoçuk, çörpe, çuçka* "domuz yavrusu" (OTS: 94, 113, 115); *dangğuz, donguz, ĥinzır:* (Ar.), *ħuk:* (Far.), *tağuz, tonguz, tonuz* "domuz" (OTS: 122, 129); 188); 192); 437); 461); *dangğuz, donguz, ĥinzır:* (Ar.), *ħuk:* (Far.), *tağuz, tonguz, tonuz* "domuz" (OTS: 122, 129, 188, 192, 437, 461); *tonğuz* "domuz" (NF: 430); *toñuz* "domuz" (İML: 74); *toņuz* "domuz" (HATS: 601). **KıpT.:** *çocuk, cocğa, çuçka* "domuz yavrusu" (KTS: 52); *hinzīr* (Ar.), *tağuz, danguz, dankuz, donguz, toğuz, toñuz, tonguz, toņuz* "domuz" (KTS: 96, 258); *kaban* "yaban domuzu" (KTS: 121); *kèyik toņuz* "yaban domuzu" (CC: 502); *kaban* (<Moğ. *habang*) "yaban domuzu" (CC: 722); *toņuz* "domuz" (CC: 848); *çoçka* "domuz yavrusu" (EDM: 80); *kaban* "büyük domuz" (EDM: 87); *tarıuz* "domuz" (EDM: 111). **ÇağT.:** *kapan, toñuz, toñız, ĥūk* "domuz" (Ünlü 2013: 577); *kara kıyık* "yaban domuzu" (Ünlü 2013: 581); *tonğuz* "domuz" (FKS I: 585); *kaban* "erkek domuz" (FKS II: 897);

mikçin/miçkin/migeçin "dişi domuz" (FKS II: 1139); *çurpa* (Moğ.) "domuz yavrusu" (ÇMS: 77).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sısnap* "domuz" (Yılmaz 2006: 252); *sısna* "domuz" (ÇTS: 289); *сысна çури* "domuz yavrusu" (ÇTS: 314); *kaban, kaban sısna* "yaban domuzu" (ÇTS: 107).

Hal.: *goraz* "domuz" (HT: 274).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *sibiinne* "domuz" (TSahS: 72). **Tof.:** *шошқа* "домашняя свинья domuz" (TRRTS: 127). **Hak.:** *çoçha, sosha, tırhıldah* "domuz" (ÖHTS: 105); 496); *kaban* "yaban domuzu" (ÖHTS: 237); *haban* "erkek domuz" (HTS: 134). **Alt.:** *çoçko* "domuz" (ATS: 81); *kantır, toņus* "domuz" (ATS: 114, 212). **Tel.:** *çoçko* "domuz" (TAS: 17).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çoçko* "domuz" (KrgS I: 277); *donğuz* "yabani domuz" (KrgS I: 311); *kaman* "yabani domuz" (KrgRS II: 393); *доңыз* "yaban domuzu" (Manas: 475); *мопоной* "domuz yavrusu" (Manas: 1377); *чочко* "domuz" (Manas: 1525). **Kaz.:** *doñız* "domuz" (KazTS I: 132); *megejin* "dişi domuz" (KazTS I: 400); *шошқа, доңыз* "domuz" (KazTS II: 163); *қабан, жабайы шошқа* "yaban domuzu" (KazTS II: 559). **KKal.:** *qaban* "yabani erkek domuz" (KarkTS: 305); *megejin* "erkek domuz" (KarkTS: 390); *şoşqa* "domuz" (KarkTS: 550); *toray* "domuz yavrusu" (KarkTS: 598). **KarB.:** *baştöben* "domuzun Karaçay-Malkar Türkçesindeki tabu adı" (KMTS: 100); *begecen, megecin* "dişi domuz" (KMTS: 103, 269); *camçı kulak, çijtburun, tonguz* "domuz" (KMTS: 119, 150, 359); *çoçha, gizi, koşt* "domuz yavrusu" (KMTS: 151, 177, 214); *qaban* "erkek domuz" (KMTS: 225); *megecin* "dişi domuz" (KMTS: 269). **Kum.:** *çoçqa, doñuz, qaban* "domuz" (KumTS: 106, 115, 239); *megecin* "yaban domuzu" (KumTS: 197). **Kar.:** *tonğuz* "domuz" (KTD: 494). **Tat.:** *çoçqa, domuz* "domuz" (KırTS: 86, 100); *duñgız, çučka* "domuz" (TTatS: 110); *kaban* "yaban domuzu" (TTatS: 341); *duñgız* "domuz" (KazTTS: 109); *qaban* "yaban domuzu" (KazTTS: 251). **Başk.:** *duñgız, suska* "domuz" (BaşTS: 133, 542); *hinzir* (Ar.) "dişi domuz" (BaşTS: 233).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *cho'chqa, to'ng'iz* "domuz" (TÖS: 165); *qobon, yovvoyi cho'chqa, to'ng'iz* "yaban domuzu" (TÖS: 627). **YUyg.:** *çoçqa, toñğuz* "domuz" (YUTS: 84, 419); *kavan* "erkek domuz, yaban domuzu" (YUTS: 227).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çöldonuzu* "yaban domuzu" (ATS I: 737); *donuz* "domuz" (ATS I: 944).

Moğolca: *gahai* "domuz" (Gül 2010: 170); *agta megeci* "iğdiş edilmiş domuz" (MTS: 45); *acirga(n) gahay* "erkek domuz" (MTS: 100); bodung "yabani domuz, erkek yaban domuzu" (MTS: 156); *gahay/gahay* "domuz" (MTS: 449); *nogtumal/nogtmal* "güçlü ve yaşlı erkek domuz" (MTS: 716); *hadar gahay* "yaban domuzu" (MTS: 1070).

Türkiye Türkçesi ağızları: *adı batasıca, adı batmış, adı kalasıca, adın addara kala, adın bata, adın eller alsın* "domuz" (DS I: 66); *bazak* "domuz yavrusu" (DS I: 585); *canavar, doñuz* "domuz" (DS II: 854, 1562); *çalgiç* "erkek yaban domuzu" (DS II: 1051); *çalguç* "azgın erkek domuz" (DS II: 1053); *fitik, fotik* "domuz yavrusu" (DS III: 1874); 1878); *gaban* "yaban domuzu" (DS III: 1884); *hek* "azılı erkek domuz" (DS III: 2329); *kaban* "azılı erkek domuz" (DS IV: 2582); *karaböcü, karacanavar, karapürçek* "domuz" (DS IV: 2639); *kötü hayvan* "domuz" (DS IV: 2983); *malak* "domuz yavrusu" (DS IV: 3109); *mengiş* "domuz yavrusu, dişi domuz" (DS IV: 3167); *mıktır* "domuz yavrusu" (DS IV: 3184); *modana* "domuz yavrusu" (DS IV: 3208); *motak* "domuz yavrusu" (DS IV: 3212); *mozu* "domuz" (DS IV: 3214); *mucu* "domuz yavrusu" (DS IV: 3215); *mucuk* "domuz yavrusu" (DS IV: 3215); *patanak* "domuz yavrusu" (DS V: 3410); *pıtık, sip* "domuz yavrusu" (DS V: 3450, 3646); *vızka, vizka, balak* "domuz yavrusu" (DS VI: 4105, 4108, 4443); *kesegen* "domuz" (DS VI: 4549); *yalıñ* "erkek domuz" (DS VI: 4147).

Pallas Tatarcada domuzun karşılığını *dongus* olarak belirtmiştir. Bu ad Eski Türkçede *tonuz* şeklinde olup, ilk kez Küli Çor Yazıtı'nda geçmektedir (Aydın 2019: 170). Daha sonra Türk dilinin tüm tarihi dönemlerinde görülür. Uygurcada *tonğuz*, tonuz; Karahanlı Türkçesinde *tonuz*, *tonğuz*, *tonuz* biçimlerindedir. (IB: 62; Yunusoğlu 2012: 174; DLT: 892; Ryland: 685; Borovkov: 272). Oğuzca döneminde ise, kelime başında bazı t'lerin tonlulara d'ye dönüşmesi sebebiyle, *donguz*, *donuz*, *tonguz* şeklinde hem /t-/li hem de /d-/li biçimler görülmektedir (EATS: 220, 657). Bununla birlikte Harezmi ve Kıpçak Türkçesi döneminde /t-/li biçim korunurken, tarihsel ve modern Türk yazı dillerinde /ŋ/ ünsüzünün /g/ ünsüzüne değişebilen örneklerinin özellikle Kıpçak yazı dillerinde karakteristik bir hal alması sebebiyle *tağuz*, *danguz*, *dankuz*, *donğuz*, *toğuz*, *toñuz*, *tonğuz*, *tonğuz* gibi farklı şekillerine rastlanmaktadır (KTS: 96, 258; Ağca 2012: 78). Modern Türk dillerine baktığımız zaman Kıpçak, Uygur ve Oğuz grubu Türk dillerinde karşımıza

çıkmaktadır. Pallas'ın dongus olarak tespit ettiği ad bugünkü Tatarcada *duñgız* şeklindedir (TTatS: 110). Moğolcada ise bu şekle rastlanmamıştır.

Pallas'ın Moğolca domuzun karşılığı olarak verdiği hayvan adları *jachai*; *bodun* (erkek) ve Kalmukça *boodoug* şeklinde iken, Sibiryâ Tatarcasındaki karşılığını ise *gachai* olarak verir. Moğ. *jachai* ile SibT. *gachai* biçimleri bugünkü Moğolcadaki *gahai* şekli ile karşılaştırılabilir (Gül 2010: 170). Ancak Pallas'ın Sibiryâ Tatarcasında tespit ettiği biçime tarihi ve modern Türk dillerinde rastlanmaz. Moğolca *bodun* (erkek) ve Kalmukça *boodoug* şekli bugünkü Moğolcada bodung “yabani domuz, erkek yaban domuzu” şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 156).

Pallas Kafkas Tatarcasında domuzun karşılığını *kaban* olarak belirtmiştir. Bu ad Moğolca *habang* biçiminden alıntı olup, tarihi Türk dillerinden bir tek Kıpçak Türkçesi döneminde *kaban* “yaban domuzu” şeklinde bulunmaktadır (CC: 722). Modern Türk dillerinde ise Çuvaşçada, Sibiryâ grubu Türk dillerinden Hakasçada ve Kıpçak grubu Türk dillerinden ise Tatarcada *kaban* şeklinde bulunmakta olup, anlam değişikliğine uğramamıştır (ÇTS: 107; ÖHTS: 237; TTatS: 341). Ayrıca Türkiye Türkçesi ağızlarında *kaban* “azılı erkek domuz” şeklinde yaşamaktadır (DS IV: 2582)

29. Evcil koyun-Lat. *Ovis ammon aries* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aegoceros ovis*; Tat.: *Taka* (erkek), *sarak* (dişi); *baaran* (yavru); Başk.: *Tjaeka* (erkek), *baeren* (yavru); Çuv.: *Tagag* (erkek), *soroch* (dişi); Moğ.: *Choza*(erkek), *chóni* (dişi), *chorachà* (yavru), *irgae* (kısırlaştırılmış); Kalm.: *Chuzza* (erkek), *choin* (dişi), *ischaegae* (yavru), *schissén* (kısırlaştırılmış) (ZRA I: 232).

Etimolojik sözlükler: *ağense* “kuzu < Bulg. *agantse* a.m. ” (ETTL I : 273); *ağnam* (Osm.) “koyunlar< Ar. *agnām* a.m. (*ganam* ‘koyun’un çoğulu)” (ETTL I : 277); *andaç* “damızlık koyun veya keçi” (KBS : 26). *besli* (hlk.) “besili koyun” (KBS : 80); *dağlıç* “kıvırcık koç ile Karaman koyununun birleşmesinden doğan melez koyun” (TDES : 127); *davar* “koyun ve keçiye verilen ortak ad” (TDES : 132-133); *herek* “kıvırcık koyun (Türkiye Türkçesi ağızlarında herik “uzun kuyruklu koyun” olarak da geçer.)” (TDES : 216); *karagöz* “Pontus mintikasında eti için yetiştirilen beyaz koyun cinsi” (ETTL IV : 122); *karakaçan* “Bulgaristan’da ve Trakya’da çok bulunan bir koyun cinsi” (ETTL IV :

124); *kıvırcık* "Türkiye’de yetiştirilen uzun, ince kuyruklu bir koyun cinsi " (ETTL IV : 294); *koç* “damızlık erkek koyun" (TDES : 309); *kölük, kolik* "koyun" (ETTL IV : 393); *koñ* "sheep (Clauson ayrıca Moğolcadaki şeklinin koni(n) olduğunu belirtir.)" (EDPT : 631); *koyun* "b.m. (davar) < ET *koñ* a.m. " (ETTL IV : 386); *kura* "kısa kulaklı koyun ve keçi " (ETTL IV : 437); *kuzu* "koyun yavrusu" (TDES : 341); *kuzu* "koyunun yavrusu < ET *kuzı* a.m. (ETTL IV : 465); *maacik/macik* "çocuk dilinde koyun ve keçi yavrusu " (ETTL V : 99); *maz* "üç yaşında koyun" (ETTL V : 168); *ögeç/öveç/ökeç/öneç* "İki üç yaşlarında koç veya teke " (ETTL VI : 201); *oğroç* "koç, kısır koyun; 1-2 yaş arasındaki erkek koyun " (ETTL VI : 115); *öveç<ögeç* "iki üç yaşındaki erkek koyun (Ağızlarda üveç olarak da geçer.)" (TDES : 403); *qojun* "овца koyun" (DTS : 453); *qon* "овца koyun" (DTS : 647); *sayliq* "овца koyun" (DTS : 481); *şışek* "iki yaşındaki koyun; kuzulama dönemine girmiş veya doğurmuş koyun (Yerel ağızlarda da şışek olarak kullanılır.)" (TDES : 488-489); *tışäk* "двухгодовалая овца iki yaşındaki koyun" (DTS : 563); *toklu* "altı aylıktan bir yaşına kadar olan erkek kuzu" (TDES: 516); *tuy* "Kars koyunu" (ETTL VIII : 286); *şışek, tişek* “iki yaşında koyun” (EDPT: 563, 868).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *koyn, koyñ* "koyun" (ETG: 282); *koñ* "koyun" (Aydın 2019: 159); *qoy* "koyun" (ETY: 844); *koñ* "koyun" (Tekin 2008: 154); *koñ* "koyun" (Aydın, 2015: 206); *koñ* "koyun" (ETYSV: 733); *koñ* "koyun" (TBT: 691); *kony* "koyun" (Kormuşin 2016: 553); *hoyn* "koyun" (ETS: 98); *azman* "iğdiş edilmiş koç" (Kormuşin 2016: 548). **Uyg.:** *koñ* "koyun" (Aydın 2018: 149); *houun, irk, koin, kon, koyın, koyın, koyun, kıyan, kıyanıg, kıyanuğ* "koyun" (EUTSV: 140, 154, 193, 194, 198, 212, 213); *qoy* "koyun" (Yunusoğlu 2012: 163); *koyn, koyın* "koyun (koñ sözcüğünün ikincil bir biçimi olan koyın sözcüğü genel olarak "koyun" ve daha özel anlamı ile "dişi koyun" anlamındadır. Sözcük, Türklerin kullandığı on iki hayvanlı yıldan birinin adıdır.)" (Ayazlı 2016: 161); *qoy* "koyun" (İKP: 188); *hoyn* "koyun" (ETS: 98); *koyun* b.m. (Ağca 2019: 275); *canlık* "koyunlar ya da keçiler " (KYAS: 76); *kiyk* "yabani keçi, koyun ya da antilop " (KYAS: 162); *şışak* "iki yaşına girmiş koyun ya da keçi (ET *şışek*)" (KYAS: 239); *hoyn* "koyun" (EUTS: 83); *irk* "koyun" (EUTS: 97); *koy, koyın* "koyun" (EUTS: 183); *koyn, koyun* "koyun" (EUTS: 184); *kozi* "kuzu" (EUTS: 184); *kozi, kuzı* "kuzu" (EUTSV: 198); 231); *koç, koçkar* "koç" (EUTSV: 192); *kuçkar, koçnar* "koç" (KYAS: 169). **KrhT.:** *kōn* "argu lehçesinde koyun" (DLT: 727); *kōy/koy* "koyun" (DLT: 732); *man yaşlıg kōy* "dört yaşını

geçen koyun" (DLT: 761); *sağlık* "sağmal koyun" (DLT: 799); *şutu* "genç koyun" (DLT: 845); *taz kōy* "boynuzsuz koyun" (DLT: 865); *koy, koyun* "koyun" (Borovkov: 173); *kon, koy* "koyun" (Ünlü 2012: 443, 457); *ökeç* "üç yaşındaki koyun" (OTS: 366); *sağın, sağlağ, sağlık, sağmalı* "sağılan koyun" (OTS: 389); *soğlağ* "koyun" (OTS: 411); *şişek* "iki veya üç yaşındaki dişi koyun" (OTS: 430); *tafar* "koyun ve keçi cinsinden hayvan" (OTS: 436); *tişek* "iki yaşını doldurmuş koyun" (OTS: 457); *üç* "üç yaşındaki koyun veya keçi" (OTS: 489); *kozi* "kuzu" (DLT: 733); *toklı* "altı aylık kuzu" (DLT: 889); *koç, koçnar* "koç" (DLT: 724).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *koç* "damızlık erkek koyun" (EATS: 449); *koy* "koyun" (EATS: 458); *ğanem* (Ar.) "koyun" (BL: 141); *koyun* "koyun" (BL: 161); *koyun* "koyun" (Ergin 1964: 193); *ögeç* "iki yaşma girmiş koyun" (Ergin 1964: 200); *şişlik* "etlik koyun, şiş kebabı yapılacak koyun" (Ergin 1964: 207); *koyun* "kız, kuzu" (Kaçalın 2017: 811); *toklu* "altı aylıkla bir yaş arasındaki (erkek) kuzu, iki yaşındaki kuzu" (Kaçalın 2017: 819); *kuzu* "kuzu" (EATS: 470); *el-cifr* (Ar.) , *hamel* (Ar.) "kuzu" (BL: 138, 145); *kuzı* "kuzu" (BL: 163); *ögeç* (<ög+eç) "bir yaşından dört yaşına kadar koç, iki yaşına kadar teke, enenmiş koç ya da teke" (Kaçalın 2017: 815); *öveç* "3 yaşındaki koç" (EATS: 544); *koç* "koç" (BL: 160). **OsmT:** *koy* (Azb., Tat.) "koyun" (EÇS: 157); *ğanem* (Ar.) "koyun" (OTAL: 277); *kebş* (Ar.) "erkek koyun, koç" (OTAL: 500); *mâşiye* (Ar.) "deve, koyun, keçi gibi hayvanlar" (OTAL: 585); *mevâşî* (Ar.) "davar (koyun, keçi) ve mal (öküz, inek) gibi hayvanlar" (OTAL: 634); *şişek* "iki yaşında koyun" (KBN: 224); *behme/bühme* (Ar.) "kuzu" (OTAL: 80); *kuzı* "kuzu" (KBN: 202).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *ökeç* "üç yaşındaki koyun" (OTS: 366); *sağın, sağlağ, sağlık, sağmalı* "sağılan koyun" (OTS: 389); *soğlağ* "koyun" (OTS: 411); *şişek* "iki veya üç yaşındaki dişi koyun" (OTS: 430); *tafar* "koyun ve keçi cinsinden hayvan" (OTS: 436); *tişek* "iki yaşını doldurmuş koyun" (OTS: 457); *üç* "üç yaşındaki koyun veya keçi" (OTS: 489); *koyun* "koyun" (Zemahşeri: 148); *koy* "koyun" (KE: 375); *koy* "koyun" (NF: 256); *koç* "enenmiş erkek koyun" (İML: 44); *koyun* b.m. (İML: 45); *kuzu* "koyun yavrusu" (İML: 49); *sağlık* "sağmal koyun" (İML: 58); *şişek* "iki yaşında koyun" (İML: 60); *tohlı, toklı* "bir yıllık koyun yavrusu" (İML: 73); 74); *kısır* "dişi koyun (Yazar anlamından tam olarak emin olmadığını belirtmiştir.)" (İML: 43); *koçkar* "koç, enenmemiş erkek koyun" (HATS: 332); *kozi* "kuzu" (KE: 377); *şişek, şiçek* "1 yaşını doldurmamış kuzu" (HATS: 552); *koç, koçkar* "koç" (KE: 366); *koçkar* "koç" (NF: 252);

örkeç "enenmiş (koç yahut deve) " (İML: 55). **KıpT.:** *ökeç* "üç yaşındaki koyun" (OTS: 366); *sağın, sağlak, sağlık, sağmalı* "sağılan koyun" (OTS: 389); *soğlak* "koyun" (OTS: 411); *şişek* "iki veya üç yaşındaki dişi koyun" (OTS: 430); *tafar* "koyun ve keçi cinsinden hayvan" (OTS: 436); *tişek* "iki yaşını doldurmuş koyun" (OTS: 457); *üç* "üç yaşındaki koyun veya keçi" (OTS: 489); *ceze'a* (Ar.) "bir yaşına girmemiş koyun " (KTS: 42); *davar, tafar, tavar, tuvar* "koyun, keçi cinsinden hayvan " (KTS: 57); *koy, koyun, koyın* "koyun" (KTS: 155, 156); *kuluk* "iki yaşındaki koyunun doğurduğu zaman " (KTS: 162); *ökeç* "üç yaşındaki koyun " (KTS: 209); *savluk, sağlak, sağlık, şağlık* "sağılan koyun" (KTS: 229); *soğlak* "koyun" (KTS: 238); *toklı, toklu* "bir yaşındaki erkek koyun, kuzu " (KTS: 279); *koy* "koyun" (CC: 510); *körpe* "süt emen kuzu" (KTS: 159); *kızı, kuzu* "kuzu" (KTS: 166); *kozi* "kuzu" (CC: 511); *koç, koçkar* "koç" (KTS: 152); *örgeç* "erkek, enenmiş koç" (KTS: 212); *örük* "iğdiş edilmiş koç" (KTS: 212); *koçkar* "koç" (CC: 507). **ÇağT.:** *koçkar, alkaḫ, koç, irkek koç* "koç, damızlık erkek koyun" (Ünlü 2013: 643); *şişek, ganem, koy* "bir tür koyun, iki yaşındaki kuzu" (Ünlü 2013: 1049); *sağın* "sütü sağlıklı koyun" (FKS I: 776); *kuçkar/koçkar* "erkek koyun, koç, koçkar" (FKS II: 961); *kuç/koç* "dövüşçü ve boynuzlu koyun, koç " (FKS II: 997); *maṅ* "koyun" (FKS II: 1119); *toklı* "bir yaşında koyun ve küçükbaş hayvan" (ÇMS: 91); *bağan, toğlı, ḫalme, kozi, kızı, maṅ* "kuzu" (Ünlü 2013: 91); *ḫalama* "kuzu" (FKS I: 738).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *arhar* "yaban koyunu" (ÇTS: 19); *çubuk* "Kanada koyunu" (ÇTS: 444); *surāḥ* "koyun" (ÇTS: 21); *putek-pāran* "koyun-kuzu" (ÇTS: 244); *taka* "koç, koyun" (ÇTS: 324); *күй сурăх* "ордынская овца sürü koyunu" (Aşmarin: 254); *ныччи* "овца koyun (Çocuk dilinde)" (Aşmarin: 198); *прѣтмук* "двухгодовая овца iki yaşındaki koyun" (Aşmarin: 271); *сурăх, сорăк* "овца koyun" (Aşmarin: 195); *putek* "kuzu" (ÇTS: 244).

Hal.: *qōn* "koyun" (HT: 315).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *baraan, xooy* "koyun" (TSahS: 165); *baran oğoto* "kuzu" (TSahS: 173); *baraan* "koç" (TSahS: 159). **Tuv.:** *hoy* "koyun" (TuvTS: 53); *şilege* "şişek, iki yaşında koyun" (TuvTS: 101); *anay-hugan* "oğlak, kuzu" (TTG: 610); *huragan* "kuzu" (TTG: 747); *argar-koşkar* "koç" (TTG: 615). **Tof.:** *hoi/hoi/hoi* "овца koyun" (TRRTS: 57). **Hak.:** *hoiçah* "kuzu, (küçük) koyun" (HTS: 189); *körbe* "kısır koyun " (HTS: 272); *hurağan* "kuzu" (ÖHTS: 198); *tölege* "1 yaşında

kuzu" (ÖHTS: 522); *arğıl* "yabani koç" (ÖHTS: 49); *huça* "koç" (ÖHTS: 195); *ırık* "iğdiş edilmiş 3 yaşında koç" (ÖHTS: 224); *sileke* "iğdiş edilmiş koç" (ÖHTS: 433). **Alt.:** *kuça* (Moğ.) "dağ koyunu, koç" (ATS: 142); *tölögö, koy, tölöö* "genç koyun" (ATS: 215); *euu* "молодая овца genç koyun" (ANTS: 57); *kuraan* (Moğ.), *kuragan* (Moğ.), *saksak, saksırga* (Moğ.) "kuzu" (ATS: 143); 176); *koçkor* "yabani koç" (ATS: 132). **Şor.:** *кой* "овца koyun" (ŞRS: 26); *қыча* "баран koç" (ŞRS: 29). **Tel.:** *koy* "koyun" (TAS: 62); *koçkor* "yabani koç" (TAS: 59); *kuça* (Moğ.) "koç" (TAS: 66).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *candık* "(koyun keçi gibi) ufak evcil hayvanlar" (KrgS I: 175); *koy* "koyun" (KrgRS II: 493); *аркар* "dağ koyunu" (Manas: 198); *тоқты* "doğurmamış genç koyun" (Manas: 364); *кой* "овца koyun" (KrgRS I: 393); *kozu* "kuzu" (KrgRS II: 495); *boruk* "iki yaşında olan koç" (KrgS I: 132); *kulca* "dağ kıçu" (KrgRS II: 518); *upuk* "3 yaşında koç" (Manas: 654); *кочкор* "koç" (Manas: 889). **Kaz.:** *arqar* "dağ koyunu" (KazTS I: 47); *qaraköl* "Asıl yurdu Buhara'da Karakul bölgesi olan ve Kazakistan'da da yetiştirilen, yünleri uzun ve kıvrıkcık bir cins koyun" (KazTS I: 314); *qoy, qoy-eşki* "koyun" (KazTS I: 337, 338); *mäliş* "uzun kuyruklu bir tür koyun" (KazTS I: 398); *saqpan* "kuzusu olan koyun" (KazTS I: 490); *tört tulik, mal* "deve, at, koyun, sığır gibi hayvanların genel adı" (KazTS I: 389); 580); *дөнен* "овца на четвертом году жизни dört yaşındaki koyun" (KRRKS: 149); *aramza* "erken doğan kuzu, oğlak, tay" (KazTS I: 45); *kepe* "erken doğmuş kuzu" (KazTS I: 244); *qozılaq, qozılaqğı, qoşaqaqan* "kuzu" (KazTS I: 337, 350); *boydaq* "kısırlaştırılmış koç" (KazTS I: 90); *qoşqar* "koç" (KazTS I: 350). **KKal.:** *qozı* "kuzunun, koyunun altı yaşına basmamış yavrusu" (KarkTS: 356); *qoy* "koyun" (KarkTS: 355). **KarB.:** *allezin* "koyun" (KMTS: 72); *bavğakırmez* "7 yaşında koyun" (KMTS: 100); *goça, koy* "koyun" (KMTS: 177, 254); *gödey, tumak* "boynuzsuz koyun" (KMTS: 178, 363); *hada, ırfadık* "iri kuyruklu koyun türü" (KMTS: 183, 194); *işek ırk* "2 yaşında iğdiş edilmiş erkek koyun" (KMTS: 200); *urtu zada* "4 yaşında koyun, keçi" (KMTS: 372); *kozu, kozukay* "kuzu" (KMTS: 255); *mağı, toqlukay* "kuzu" (KMTS: 266, 358); *toqlu* "1 yaşında kuzu" (KMTS: 358); *töbedeoynar* "2-3 aylık kuzu" (KMTS: 360); *irtizada* "5 yaşında koç" (KMTS: 200); *işek koçhar* "2 yaşında koç" (KMTS: 200); *magıramaz* "4 yaşında koç, teke" (KMTS: 267); *mirçi* "genç koç" (KMTS: 272). **Kum.:** *mal* "koyun, koç" (KumTS: 192); *baay* "kuzu (çocuk dili)" (KumTS: 57); *İrk* "koç (iğdiş edilmiş)" (KumTS: 166); *qoçkar* "koç" (KumTS: 266). **Kar.:** *koçxar, koy* "koç, koyun" (KTD: 442, 445); *kozu* "kuzu" (KTD: 445). **Tat.:** *qoy* "koyun" (KırTS: 203);

maçik "koyun" (KırTS: 213); *kuyın, koçak* "koyun" (TTatS: 192); *kuızı, kuızıy* "koyun yavrusu" (KazTTS: 310); *sarık* "koyun" (KazTTS: 398); *күй* "овца koyun" (TatRusS: 480); *baraş, qozu* "kuzu" (KırTS: 57, 204); *beren, beti, kuızı* "kuzu" (TTatS: 198); *beren, betiy, kuy çağası, körpe, sarık berene* "kuzu" (KazTTS: 55, 88, 229, 399); *qoçkar* "koçkar" (KırTS: 200); *kuçkar, teke* "koç" (TTatS: 188); *kuçkar* "koç" (KazTTS: 303). **Başk.:** *arkar* "dağ keçisi, yaban koyunu" (BaşTS: 38); *etembey* "koyun veya keçinin sonbaharda doğan yavrusu" (BaşTS: 146); *harık-keze* "koyun keçi, küçükbaş hayvan" (BaşTS: 186); *kisev* "geç doğuran koyun, sığır" (BaşTS: 290); *körtlök* "koyun" (BaşTS: 299); *kuy* "koyun" (BaşTS: 388); *tıvsa* "iki yaşı doldurmuş ve kısırlaşmış koyun ya da sığır" (BaşTS: 613); *yaypıs* "iyi cins koyun" (BaşTS: 704); *kuızı, tuıklı* "kuzu" (BaşTS: 390, 640); *kuşkar* "damızlık koç" (BaşTS: 387).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qo'y* "koyun" (TÖS: 346); *qo'zi, qo'zichoq, qo'y, qo'yin* "kuzu" (TÖS: 358); *qo'chqor* "koç" (TÖS: 339). **YUyg.:** *arxar* "yaban koyunu" (YUTS: 16); *girde* "dağ koyunu" (YUTS: 134); *gulca* "karaca, yabanî koyun" (YUTS: 145); *kılçak* "kaba yünlü koyun" (YUTS: 234); *koy* "koyun" (YUTS: 246); *sağlık* "yavrusu olan dişi koyun" (YUTS: 337); *bağlan, koza, paklan* "kuzu" (YUTS: 27, 246, 313).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: TT: *bellik* "kulakları kıvrık koyun" Efe, 2012: 623). **Azb.:** *aşqal* "zayıf koyun" (ATS I: 244); *dağqoyunu* "dağ koyunu" (ATS I: 764); *qarqoyunu* "Kanada koyunu" (ATS II: 1997); *qoyun* "koyun" (ATS II: 2173); *yoğunbuynuz* "Kanada koyunu" (ATS II: 3648); *quzu* "kuzu" (ATS II: 2224). **Türkm.:** *mal* "hayvan (inek, koyun, keçi, at, katır gibi)" (ITA: 147); *dovar* "koyun, keçi gibi küçük boynuzlu hayvan" (TürTS: 171); *goç* "koç, damızlık koç" (TürTS: 276); *goyun* "koyun" (TürTS: 288); *işçek* "iki yaşındaki koyun" (TürTS: 384); *öveç* "iki yaşını bitirip üç yaşına girmiş koyun" (TürTS: 509); *davar* "davar, koyun, sığır gibi hayvanlar" (ITürT: 164); *koyun* "koyun" (ITürT: 245); *koç, koş* "koç" (ITA: 146). **Gag.:** *койун* "овца koyun" (GRMS: 613).

Moğolca: *qoni* "koyun" (Gül 2018: 203); *honi* "koyun" (Gül 2010: 172); *irge* "koyun" (MGTS: 178); *silegu* "iki yaşında koyun" (MGTS: 178); *sidüleng, şüdlen* "2 yaşındaki koyun" (MTS: 840); *hurga* "kuzu" (Gül 2010: 173); *huriha(n)* "kuzu" (MGTS: 159); *quça*

"koç" (Gül 2018: 207); *eşige* "koç, genç koç" (MGTS: 110); *irge/ireg* "hadım edilmiş koç, iğdiş koç" (MTS: 519).

Türkiye Türkçesi ağızları: *abbil* "koyun" (DS I: 14); *alaşa* "her kuzuyu emziren koyun" (DS I: 199); *beş, beşik* "keçi, koyun ve sığır gibi hayvanların alınlarındaki beyazlık veya böyle bir lekeye sahip olan hayvan." (DS I: 642); *bijik* "kuyruğu kısa ve yukarı dönük, dağlıç cinsi yerli koyun" (DS I: 689); *cıba, cebiş, cıba* "tüyü kırılmış keçi ve koyun" (DS II: 888); *cıhıl* "zayıflıktan tüyü dökülmüş koyun ve keçi" (DS II: 905); *çepni* "kuyruğu uzun bir cins koyun" (DS II: 1144); *çörez* "bir yaşında erkek koyun" (DS II: 1293); *doğuş, dağaş, dovuş* "küçük ve kıvrık kulaklı koyun ya da keçi" (DS II: 1539); *doşu* "küçük ve yuvarlak kulaklı keçi, koyun" (DS II: 1567); *erkek* "bir yaşından büyük erkek koyun" (DS III: 1774); *eveç* "bir yaşında erkek koyun" (DS III: 1803); *evinme* "henüz iki kez kuzulamış koyun" (DS III: 1808); *gezyazlı* "iki kuzulu koyun" (DS III: 2024); *gezyazmış* "ilk kez doğurma çağına giren dişi koyun ya da keçi" (DS III: 2024); *gıcık, gacak* "koyun ya da keçi" (DS III: 2026); *gölük* "koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlar" (DS III: 2145-2146); *ılkı, ılgı, ırhı* "koyun" (DS IV: 2473); *kaçağan* "tutulmayan koyun" (DS IV: 2587); *kakmalı* "başındaki tüyleri kıvrık ve uzun olan koyun" (DS IV: 2606); *karaca* "gövdesi beyaz, yüzü kara koyun" (DS IV: 2641); *kart, kart toklu* "3-4 yaşında enenmiş erkek koyun, keçi" (DS IV: 2670); *kazez* "iki yaşında dişi koyun" (DS IV: 2712); *kıdık* "koyun, keçi" (DS IV: 2787); *kırkık* "yünü kırılmış koyun, keçi" (DS IV: 2830); *koçsak* "koç istemeyen dişi koyun" (DS IV: 2896); *koy* "koyun" (DS IV: 2942); *kölük* "kuyruklu koyun" (DS IV: 2956); *körpe* "yeni doğmuş koyun ya da keçi yavrusu" (DS IV: 2968); *kösem* "çobana alışkın ve sürünün önünde giden dört yaşında keçi, ya da koyun" (DS IV: 2973); *mariş* "yaşlı ve zayıf koyun" (DS IV: 3130); *meli* "koyun" (DS IV: 3158); *menç* "koyun, keçi yavrusu" (DS IV: 3161); *oğoc* "bir ile iki yaş arasındaki erkek koyun" (DS V: 3270); *ögeç* "bir yaşından dört yaşına kadar erkek koyun, koç" (DS V: 3316-3317); *ögeş* "biraz büyümüş kuzu" (DS V: 3317); *patlak* "yaşlı, kısır koyun" (DS V: 3413); *patike* "kuyruksuz koyun" (DS V: 3413); *pırlak* "küçük kuyruklu koyun" (DS V: 3444); *torpiç* "daha kuzulamamış koyun" (DS V: 3971); *tücer* "tüyü uzamayan bir çeşit koyun" (DS V: 4005); *uğursak* "yavrusu ölen koyun ya da keçi" (DS VI: 4032); *üveç* "3-4 aylık kuzu; 2-3 yaşında burulmuş erkek koyun, keçi; 3-5 yaşlarında, burulmuş, enenmiş koyun ya da keçi; 1 yaşına kadar olan erkek kuzu" (DS VI: 4084); *yaşmaklı* "başı, boynu ak koyun" (DS VI: 4200); *ögeç* "üç yaşında koyun" (DS VI: 4623); *şemere* "koyun" (DS VI:

4724); *ağense* "kuzu" (DS I: 88); *azman*, *azmantı*, *barhık* "kuzu" (DS I: 442, 531); *emlig* "iyi cins kuzu" (DS III: 1739); *emlik*, *emnik* "zamanından daha geç doğan kuzu" (DS III: 1739); *gedek*, *gadak*, *gadek*, *gedeyh* "kışın doğan kuzu" (DS III: 1965); *kıdık* "kuzu" (DS IV: 2787); *maye* "yeni doğmuş kuzu, oğlak" (DS IV: 3141); *öğüş* "biraz büyümüş kuzu" (DS V: 3317); *toğlı* "bir yaşında erkek kuzu" (DS V: 3945); *toklu* "altı aylıkla bir yaş arasındaki kuzu; iki yaşında kuzu" (DS V: 3950); *ürgeç* "yaşına girmemiş kuzu" (DS VI: 4071); *üveç* "3-4 aylık kuzu, 1 yaşına kadar olan erkek kuzu" (DS VI: 4084); *azman* "enenmiş, iğdiç edilmiş koç" (DS I: 442); *baran* "iri koç, üç senelik koç" (DS I: 525); *biçik*, *bicik* "kuyruğu düğümlü koç" (DS I: 683); *dole* "boynuzsuz koç" (DS II: 1546); *godel* "boynuzsuz keçi, öküz ya da koç" (DS III: 2092); *oveç* "enenmiş koç" (DS V: 3301).

Pallas koyun hayvan adının Tatarca karşılıklarını *taka* "erkek koyun, koç", *sarak* "dişi koyun", *baaran* "yavru koyun"; Başkurtçadaki karşılıklarını ise *tjaeka* "erkek koyun, koç", *baeren* "yavru koyun, kuzu" şeklinde tespit etmiştir. *Taka* "koç, erkek koyun" olarak tespit ettiği hayvan adına tarihi Türk dillerinde rastlanmazken, modern Türk dillerinden sadece Çuvaşçada *taka* "koç, koyun" şeklinde bulunmaktadır (ÇTS: 324). Ayrıca Pallas'ın sözcükleri duyduğu şekli ile yazıya aktardığı göz önünde bulundurularak, Başkurtça *tjaeka* şekli ile Tatarca *taka* biçiminin karşılaştırılabileceği düşünülmektedir. *Sarak* "dişi koyun" şekli Kazan Tatarcasında *sarık*, Özbekçede *sarık* "koyun" biçiminde bulunan adlar ile karşılaştırılabilir (KazTTS: 398). Bununla birlikte bu biçimler Eski Türkçede mevcut olan *sağlık* "sağmal koyun" biçimi ile de ilişkilendirileceği düşünülmekle birlikte araştırılmaya muhtaçtır (DLT: 799). Pallas'ın Tatarca *baraan* ve Başkurtça *baeren* "yavru koyun, kuzu" olarak belirttiği hayvan adına Yakutçada *baraan* "koyun; koç", *baran oğoto* "kuzu" şeklinde rastlanmaktadır (TSahS: 159, 165, 173). Ancak bu hayvan adının Rusçadaki karşılığı da *баран* "koç" şeklinde olup, Rusçadan Türkçe'ye geçtiği düşünülmektedir. Pallas'ın Çuvaşçada tespit ettiği "koç" anlamındaki *tagag* adı tarafımızca aynı dilde *taka* "koç, koyun" şeklinde, "koyun" anlamındaki *soroch* adı ise *cypăx*, *copăk* "овца koyun" şeklinde tespit edilmiştir (ÇTS: 324; Aşmarin: 195).

Zoographia'da geçen Moğolca adlara baktığımız zaman, *choza* (erkek), *chóni* (dişi), *chorachà* (yavru), *irgae* (kısırlaştırılmış) biçimleri ile Kalmukça adlara baktığımız zaman ise *chuzza* (erkek), *choin* (dişi), *ischaegae* (yavru), *schissén* (kısırlaştırılmış) biçimleri ile

karşılaşırız. Choza “erkek koyun, koç” biçimine Türk ve Moğol dillerinde rastlanmazken, bu biçim Rusça *коза* “keçi” biçimi ile izah edilebilir. Bununla birlikte, Moğolca *chóni* ve Kalmukça *choin* “dişi koyun” biçimleri, Moğolcada *qoni* "koyun", *honi* "koyun" şeklinde bulunmakta olup, Türkçeden Moğolcaya geçen ödünçleme kelimelerdendir (Gül 2018: 203; Gül 2010: 172). Pallas’ın tespit ettiği *chorachà* “yavru koyun, kuzu” biçimine karşılık Moğolların Gizli Tarihi’nde *huriha(n)* "kuzu" biçimi bulunmaktadır (MGTS: 159). Bu iki biçimin karşılaştırılabileceği düşünülmektedir. Moğolca *irgae* “kısırlaştırılmış koyun” ve Kalmukça *ischaegae* “yavru koyun, kuzu” biçimlerine karşılık Moğolların Gizli Tarihi’nde *irge* "koyun" ile bugünkü Moğolcada *irge/ireg* “hadım edilmiş koç, iğdiş koç” biçimleri bulunmaktadır (MGTS: 178; MTS: 519). Pallas’ın Moğolca *schissén* “kısırlaştırılmış koyun” şeklinde verdiği biçimin Eski Türkçe *şışek*, *tişek* “iki yaşında koyun” biçiminden geldiği düşünülmekle birlikte, Moğolca kaynaklarda bu kelimeye veya benzer bir biçimine rastlanmamıştır (EDPT: 563, 868).

30. Evcil sığır-Lat. *Bos primigenius taurus* (BTS: 217)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Bos taurus*; Tat.: *Buga* (erkek), *uiggüs* (dişi), *seüjer* (dişi), *psan* (yavru), *baschmak* (iki yaşında), *tàna* (üç yaşında); KafT.: *Kudas*; Moğ.: *Ukir* (sürü), *bochà* (erkek), *scharr* (dişi), *unaeh* (dişi), *toghól* (yavru); Kalm.: *Buchà* (erkek), *zarr* (dişi), *ukaer* (dişi), *tughúl* (yavru); Bury.: *Tughúl* (yavru), *unee* (dişi), *yrukér*; Çuv.: *Wygir* ve *byhor* (erkek), *iné* (dişi), *puru* (yavru); KoyH.: *Bugà* (ZRA I: 237).

Etimolojik sözlükler: *bakar* (Osm.) "sığır < Ar. baķar a.m." (ETTL I : 559); *boğa* "damızlık erkek sığır < ET *buķa* a.m. " (ETTL I : 750); *boğa* "b.m. (<ET *buka* “sığırın erkeği”)" NS : 127); *boğa* "boğa (ET *būka*)" (KBS : 98); *buka* "bull boğa (Moğ. *buğu* "geyik" ile karıştırılmamalıdır.)" (EDPT : 312); *buzağı* "sütten kesilmemiş sığır yavrusu" (TDES : 81-82); *buzağı* "b.m. (ET *buzāgu*)" (KBS : 128); *buzağı* "b.m. ET *buzāgu* (DLT), Uyg. *buzağı*" (KBS : 128). *buzağı* "calf "buzağı"" (EDPT : 391); *buzağı/buzağı* "sütten kesilmemiş sığır yavrusu < ET *buzāgu* a.m." (ETTL I : 824); *camız* "manda, su sığırı (<Ar. *jāmūs* "buffle")" (TDES : 86); *dana* "ineğin, buzağıdan büyük erkek yavrusu (<Far. *daenu* a.m.)" (ETTL II : 302); *dana* "ineğin iki yaşına kadar olan erkek yavrusu" (TDES : 130-131); *davar* "sığır" (KBS : 196); *dombay* "su sığırı, manda (Yer adı olarak

yaşamaktadır. Kökeni bilinmiyor.)" (TDES : 147); *düğe/düve/döğe* "boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana (ET *tüğe* a.m.)" (ETTL II : 510); *düve* < *düğe* "bir yaşını geçmiş dişi dana" (TDES : 156); *inek* "dişi sığır" (TDES : 235-236); *inek* "b.m. (dişi sığır) < ET *ingek* a.m." (ETTL III : 618); *kömüş* "manda, su sığırı" (TDES : 320); *kürük* "boynuzsuz öküz" (ETTL IV : 489); *mozik/mozuk* "gürbüz dana, erkek buzağı, dana" (ETTL V : 244); *nahir* "sığır sürüsü < Erm. *naxir* "cattle"" (TDES : 377); *öküz* "iğdiş edilmiş erkek sığır, erkek sığır < ET *öküz* a.m. (Yazar kelimenin kökeni ile ilgili aynı manadaki İng. *ox* kelimesine işaret eder. Ancak konunun netlik kazanmadığını belirtir.)" (ETTL VI : 210); *öküz* "çift sürmekte, araba çekmekte kullanılan, etinden yararlanılan, iğdiş edilmiş erkek sığır (Kökeni konusu net olmamakla birlikte, farklı araştırmacılar tarafından Türkçe, Toharca veya Hint-Avrupa kökenli olabileceği öne sürülmüştür.)" (TDES : 397-398); *öküz* "iğdiş edilmiş erkek sığır, erkek sığır (ET *öküz* a.m.)" (ETTL VI : 210); *öküz/ököz* "Yazar, sığır için kullanılan isimlerden (ud, buka, sığır) birisi olduğunu belirtir. Anlamını "ox" olarak verir. Moğolca aynı anlamdaki hüker/üker sözcüğünden geldiğini ve Toharcadan alıntı olduğunu belirtir.)" (EDPT : 120); *sığır* "yabani geyik, sığır < ET *sıgun* a.m. " (ETTL VII : 304); *sığır* "etinden ve sütünden faydalanılan, boynuzlu büyük baş evcil hayvan" (TDES : 459); *sığır* "evcilleşmiş inek, boğa gibi hayvanlar < ET *sıgır* a.m." (ETTL VII : 305); *sığır* "b.m. < ET *sıgır* a.m." (NS : 788); *sığır* "a large bovine sığır" (EDPT : 814); *tosun* "burulmuş erkek dana" (TDES : 521-522); *tosun* "genç boğa; üç yaşında öküz (Yazar kökeninin bilinmediğini belirtir.)" (ETTL VIII : 255); *ingek* "inek (Yazar ayrıca bu adın *ingen* 'dişi deve' hayvan adı ile muhtemelen aynı kökten geldiklerini belirtmiştir.)" (EDPT: 184).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *ud* "inek, sığır" (ETG: 304); *yılkı* "sığır" (OTG: 315); *ingäk* "inek" (ETY: 805); *ingek* "inek" (TBT: 679); *ingek* "inek" (Kormuşin 2016: 552); *buzağu*, *pūzāgu* "buzağı" (ETG: 271); *bozayu* "buzağı" (ETY: 784); *buzagu* "buzağı" (Kormuşin 2016: 550); *öküz* "öküz" (ETG: 290); *ut* "öküz" (ETY: 877); *öküz* "öküz" (Aydın, 2015: 209); *öküz* "öküz, boğa" (Kormuşin 2016: 555); *buqa* "boğa" (ETY: 788); *būka* "boğa" (TBT: 668). **Uyg.:** *ud* "sığır, öküz" (EUTSV: 356); *ud* "inek, sığır" (Yunusoğlu 2012: 176); *yılkı* "sığır (At gibi pek çok çiftik hayvanları için de kullanılmaktadır.)" (Ayazlı 2016: 285); *ud* "öküz, sığır" (İKP: 160); *ud* "sığır, öküz" (Ağca 2019: 281); *çarva* "dört ayaklı hayvanlar, sığırlar" (KYAS: 85); *ud* "sığır, inek, öküz" (EUTS: 262); *ingek* "inek"

(IB: 54); *İnäk* "inek" (Yunusoğlu 2012: 160); *ingäk* "inek" (Ayazlı 2016: 126); *inək* "inek" (Eraslan 2012: 573); *iñäk* "inek" (İKP: 149); *buzagu* "dana. buzağı" (EUTSV: 106); *tadun* "dana" (EUTSV: 303); *torpi*, *turpi* "dana" (EUTSV: 336, 345); *tadun* "dana" (Ayazlı 2016: 217); *buzayu* (*bozayu?*) "dana. buzağı (Moğ. birayu, "bir ve iki yaş arasındaki dana")" (İKP: 176); *tana*, *tayinça* "dana" (KYAS: 246); *buzagu* "buzağı" (IB: 52); *bozagu*, *buzagu* "buzağı" (EUTSV: 98, 106); *buzagu* "buzağı" (Ayazlı 2016: 56); *buzak*, *buzao*, *buzag* "buzağı" (KYAS: 70, 71); *muzay* "buzağı (ET *buzagu*)" (KYAS: 191); *tosin* "yabani hayvan (anlam farklıdır.)" (Ayazlı 2016: 243); *taynça* "iki yaşındaki düve" (KYAS: 253); *öküz* "öküz" (IB: 59); *öküz* "öküz" (EUTSV: 252); *uduğ* "öküz" (EUTSV: 357); *uvi* "iğdiş edilmiş boğa, öküz (ET *uy*)" (KYAS: 290); *boğa*, *buğa* "boğa" (EUTSV: 95, 101); *buqa* "boğa" (İKP: 174); *buğa* "boğa (ET *buka*)" (KYAS: 67). **KrhT.:** *uğ/ud* "sığır, öküz" (DLT: 916); *sıgır*, *ud* "sığır" (Ünlü 2012: 681, 861); *sıgün* "yaban sığırı" (Abik 2009: 19); *uğ* "sığır" (Abik 2009: 24); *inek*, *iñek* "inek" (Ünlü 2012: 326); *tağun/tadun* "dana, öküzün bir yaşında olanı" (DLT: 847); *buzagu* "buzağı" (DLT: 605); *kotuz* "yabani öküz" (DLT: 732); *siyir* "ox "öküz"" (Dankoff : 161); *buka* "erkeğin ineği, boğa" (DLT: 599); *buğra*, *buğa*, *boğa* "boğa" (Ünlü 2012: 153); *ingäk* "cow "inek"" (Dankoff : 249); *buzāyu*, *torpi*, *tağun*, *tügä* "calf "buzağı" (Dankoff : 249).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bağar* "sığır, inek" (BL: 121); *sıgın geyigi* "yaban sığırı" (BL: 177); *sıgır* "sığır" (BL: 177); *şıgır* "sığır" (Ergin 1964: 204); *şıgın* "yabani sığır" (Ergin 1964: 204); *buzagulu* "buzağısı olan inek" (BL: 127); *tana* "dana" (EATS: 630); *buzagu* "buzağı" (BL: 127); *öküz* "öküz" (BL: 171); *şūr* (Ar.) "boğa" (BL: 179). **OsmT:** *nağır* "sığır, sığır sürüsü <Erm. *naxir* " (EÇS: 181); *öküz*, *bákár*, *gāv* "sığır" (Tulum 2011: 1587); *bakar*, *bakara* "sığır" (OTAL: 68); *gāv* (Far.) "öküz, sığır" (OTAL: 279); *sıgır* "sığır" (KBN: 218); *düge* "dana" (EÇS: 105); *bozaghu*, *buzaghu*, *buzaghi* "dana" (Tulum 2011: 452); *gevsāle* (Far.) "1 yaşına girmiş dana" (OTAL: 288); *icl* (Ar.) "erkek buzağı, dana" (OTAL: 407); *behme* (Ar.) "buzağı" (OTAL: 80); *buzagu* "buzağı" (KBN: 164); *cevder* (Far.), *gāv* (Far.), *sevr* (Ar.) "öküz" (OTAL: 137, 279, 946).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *öküz* "enenmiş sığır aygırı" (İML: 55); *sıgır* b.m. (İML: 61); *öküz* "öküz, enenmiş sığır" (HATS: 458); *sıgır* "sığır, inek" (HATS: 519); *uğ* "sığır" (HATS: 619); *koğur* "bozla sarı arası inek, öküz" (KE: 367); *inek* "inek" (NF: 186); *inek* "inek" (HATS: 261); *tana* "dana" (KE: 594); *müsinne* (<Ar.) "3 yaşında dana" (HATS: 418); *buzagu* "buzağı" (KE: 147); *buzagu* "buzağı" (NF: 91);

boğa "boğa, deve yavrusu" (KE: 121). **KıpT.:** *duna, tana, țana* "iki yaşındaki sığır, dana" (KTS: 65); *sığır, şığır, sır, şıyır* "sığır" (KTS: 234, 235, 237); *öküz, sıgır, sır* "sığır" (CC: 537, 551, 813); *inek* "inek" (KTS: 112); *inek* "inek" (CC: 485); *buzagu, buzağu, buzav, buzavu, buzov* "buzağı, dana" (KTS: 39); *kuna* "iki yaşındaki dana" (KTS: 163); *buzav* "buzağı, dana" (CC: 452); *kunaçın* "üç yaşına girmemiş dişi buzağı" (KTS: 163); *ögüz* "öküz" (KTS: 209); *sıyın, sıgın* "yaban öküzü" (KTS: 236); *öküz* "öküz" (GT: 344); *öküz* "öküz" (EDM: 101); *boğa, buğa* "boğa, erkek tohumluk hayvan" (KTS: 33, 36). **ÇağT.:** *boğa* "sığır aygırı, tosunun büyüğü" (Ünlü 2013: 159); *sevr* (<Ar.), *sığır, öt, ut, uy* "öküz, boğa" (Ünlü 2013: 978); *ağ buğa/ağ buka* "inek ve kömüş türünden olan beyaz erkek sığır" (FKS I: 191); *öy* "sığır" (FKS I: 315); *pāde* "sığır sürüsü" (FKS I: 425); *buğu, buğa* "boğa, erkek dağ sığırı" (FKS I: 446, 451); *buzagu/buzak/buzav* "sığır, buzağı" (FKS I: 471); *soğun/suğun* "dağ sığırı" (FKS I: 820); *sığır* "sığır, inek" (FKS I: 837); *inek* "inek" (FKS I: 364); *kunacın* "kısarak, iki yaşındaki dişi inek" (FKS II: 988); *cuvana* "buzağı, dana" (Ünlü 2013: 214); *țana* "iki yaşındaki buzağı, iki yaşındaki dana" (FKS I: 868); *başmak* "bir yaşındaki dana" (FKS I: 868); *türpi* "bir yaşında dana, buzağı" (ÇMS: 92); *buzagu* "buzağı" (Ağca 2019: 271); *başmak* "bir yaşındaki buzağı" (FKS I: 417); *öküz* "öküz" (Ünlü 2013: 873); *suğun* "bir tür dağ öküzü" (Ünlü 2013: 1007); *ulağ, ulak* "at, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan" (Ünlü 2013: 1182).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tur* "yaban sığırı" (ÇTS: 364); *ène* "inek" (ÇTS: 25); *tına/tınaşka* "düve" (ÇTS: 372); *văkăr* "boğa, öküz" (ÇTS: 44); *kayăk văkăr* "yaban öküzü" (ÇTS: 44). *ёне* "inek" (Yegorov: 64); *văgăr* "öküz" (ESTYa I: 522); *пушмак пăпы* "iki yaşında buzağı" (Aşmarin: 69); *пăпы* "buzağı" (Skvortsov: Ø); *vîkîr* "öküz" (Durmuş 2014: 376).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *max süöhü* "sığır" (TSahS: 238); *inax* "inek" (TSahS: 129); *ñirey* "dana" (TSahS: 59); *oğus* "öküz" (TSahS: 209); *oğus* "boğa" (TSahS: 38). **Tuv.:** *buga, çarı-buga, kök buga* "boğa" (TTG: 654, 663, 787). **Hak.:** *hazıra* "üç yaşındaki sığır, düve, dana" (HTS: 164); *nik, ĩnek* "sığır, inek" (HTS: 323); *ĩnek* "inek" (ÖHTS: 220); *toğ* "3 yaşında hayvan, toğ inek; 3 yaşında inek" (ÖHTS: 509); *tolaaçah* "2 yaşındaki düveden doğan buzağı" (ÖHTS: 512); *pızo, pızaa* "buzağı" (HTS: 373); *hazıra* "düve" (ÖHTS: 167); *tolaaçah* "2 yaşındaki düveden doğan buzağı" (ÖHTS: 512); *tazın* "enenmiş boğa, öküz" (ÖHTS: 488); *şar* (Moğ.) "öküz" (HTS: 477);

tazin "enenmiş iğdiş edilmiş (boğa); öküz" (HTS: 498); *hazıra puğa* "üç yaşındaki boğa" (HTS: 164). **Alt.:** *sıyır, uy* "sığır" (ATS: 182); *inek, iynek, uy* "inek" (ATS: 104); *tulaan* "beş yaşındaki inek veya at" (ATS: 217); *uy* "inek" (ATS: 227); *kunacın/kunacın* (Moğ.) "iki veya üç yaşındaki dana" (ATS: 143); *bozu* "buzağı" (ATS: 46); *cunan* "iki yaşındaki buzağı" (ATS: 69); *kunan* (Moğ.) "iki yaşındaki tosun" (ATS: 143); *çar* (Moğ.) "(iş için kullanılan) boğa, öküz; İnek" (ATS: 75); *sarlık* (Moğ.), *şıralık* "öküz" (ATS: 178, 192); *tönön* (Moğ.) "dört yaşındaki öküz" (ATS: 215); *buka* "damızlık boğa" (ATS: 47); *küicürci, kücey, torbok* "üç yaşındaki boğa" (ATS: 146); *kunacın* "iki yaşındaki buzağı" (ATS: 143). **Tel.:** *saan* "inek, sığır" (TAS: 93); *tönön* "4 yaşındaki inek veya at" (TAS: 117); *tölnök* "buzağı" (TAS: 117); *puga* "boğa" (TAS: 90).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *yü* "inek" (Manas: 1438); *мопнок* "2 yaşına basmamış genç inek" (Manas: 1377); *kunacın* "dana" (KrgRS II: 521); *moyunça* "iki yaşına basmış ve meme emmeyi bırakmış olan buzağı, dana" (KrgRS II: 571); *bukaçar* "genç öküz, tosun" (KrgS I: 142); *buka* "damızlık öküz, boğa" (KrgS I: 141); *ögüz* "öküz, boğa" (KrgRS II: 607); *бюка* "boğa, öküz" (Manas: 407); *бюкачар* "genç öküz" (Manas: 408); *нооназ* "enenmiş öküz" (Manas: 1128); *өзүз* "öküz, boğa" (Manas: 1176). **Kaz.:** *zeñgi* "büyükbaş hayvan, sığır" (KazTS I: 213); *qaşar* "iki yaşındaki dişi sığır, düve" (KazTS I: 330); *qunajın* "üç yaşında sığır, düve" (KazTS I: 360); *pada* "nahır, sığır sürüsü" (KazTS I: 465); *baspaq, baspaqğı* "dana, altı aydan bir yaşına kadar olan inek yavrusu" (KazTS I: 79); *quvsaq, quvsaqğı* "ilk kez yavrulayan inek" (KazTS I: 353); *buzav-torpaq, buzav-torpaqğı* "İneğin bir yaşına gelmiş yavrusu, dana" (KazTS I: 97); *ögizşe* "dana, tosun" (KazTS I: 451); *мопнақ* "dana" (KazTS II: 138); *buzav* "buzağı" (KazTS I: 97); *ögiz* "öküz" (KazTS I: 451); *өзиз* "öküz" (KazTS II: 415); *buqa* "boğa" (KazTS I: 98). **KKal.:** *buzaw* "buzağı" (KarkTS: 107). **KarB.:** *ekiaşar* "2 yaşında erkek sığır" (KMTS: 164); *sıyır* "sığır, inek" (KMTS: 312); *tuvar* "sığır" (KMTS: 364); *alabaş* "beyaz başlı inek" (KMTS: 69); *alleziy* "inek" (KMTS: 72); *cabılğan* "hamile inek" (KMTS: 117); *gıday* "boynuzsuz keçi, inek" (KMTS: 174); *golçu, iynek, ummo* "inek" (KMTS: 177); 202); 371); *buğağaturu* "2 yaşında dana" (KMTS: 112); *tana* "dana" (KMTS: 339); *buzov* "buzağı" (KMTS: 115); *tişi tana* "düve" (KMTS: 339); *kür* "boğa, öküz" (KMTS: 223); *ögüz, ökürüvçü* "öküz" (KMTS: 287, 288); *buğa* "boğa" (KMTS: 112); *buğaçar* "genç boğa" (KMTS: 112). **Kum.:** *ögüz* "öküz" (KumTS: 221). **Kar.:** *tana* "dana" (KTD: 484); *ögüz* "öküz, boğa" (KTD: 465). **Tat.:** *sığır* "inek, sığır" (KırTS: 302);

sıyır, ügëz, eş ügëzë; mögëzlë ërë tërlëk "sığır" (TTatS: 272); *qunacin* "3 yaşındaki dişi tay ,inek" (KırTS: 205); *tana* "dana" (TTatS: 100); *buzav* "buzağı" (KırTS: 66); *bozav* "buzağı" (TTatS: 71); *bozav* "buzağı" (KazTTS: 65); *başmaq* "düve" (KırTS: 58); *başmaq* "iki yaşında düve" (KazTTS: 50); *ögüz* "öküz" (KırTS: 249); *ügëz* "öküz" (TTatS: 239); *kır ügëzë* "yaban öküzü, bizon" (KazTTS: 529); *buğa* "boğa" (KırTS: 65); *buga, eş ügëzë* "boğa" (TTatS: 64); *ügëz* "boğa, öküz" (KazTTS: 529); *ügëz, peçken ügëz* "öküz" (KazTTS: 529). **Başk.:** *kisev* "geç doğuran sığır" (BaşTS: 290); *körpegey* "genç sığır" (BaşTS: 299); *kükeney* "boz renkli sığır" (BaşTS: 306); *tıvsa* "iki, üç yaş aralığındaki sığır; iki yaşı doldurmuş ve kısırlaşmış koyun ya da sığır" (BaşTS: 613); *tusa* "iki, üç yaş aralığındaki sığır" (BaşTS: 647); *kasar* "bir buçuk yaşındaki dana" (BaşTS: 335); *bëzevkey* "buzağı" (BaşTS: 83); *boğa* "boğa, damızlık öküz" (BaşTS: 96); *ügëz* "öküz" (BaşTS: 669).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sigir, qoramol* "sığır" (TÖS: 508); *buzoq* "buzağı" (TÖS: 100); *ho 'kiz* "öküz" (TÖS: 435); *buqa* "boğa" (TÖS: 90). **YUyg.:** *gunucun* "üç yaşındaki dişi sığır" (YUTS: 146); *pada* (Far.) "sürü; sığır sürüsü" (YUTS: 312); *döt, ënek, inek, kala* "inek" (YUTS: 106, 125, 176, 190); *tainça* "dana" (YUTS: 395); *mozay* "buzağı" (YUTS: 276); *kala, siyir* (YUyg.) "inek" (KTLS: 390-391).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bicək* "genç sığır. Henüz doğum yapmamış sığır, doğurma yaşına gelmiş sığır" (ATS I: 447); *mal* "sığır, sığır sürüsü" (ATS II: 2304); *sığın* "sığır" (ATS II: 2967); *dana* "dana" (ATS I: 781); *ulaq* "öküz" (ATS II: 3404); *buğa* "boğa" (ATS I: 530). **Türkm.:** *sıgır* "sığır" (TürTS: 574); *davar* "davar, koyun, sığır gibi hayvanlar" (ITürT: 164); *bizay* "buzağı, inek yavrusu" (ITA: 128); *mal* "inek" (ITA: 147).

Moğolca: *alah hukër* "alacalı sığır" (MGTS: 31); *buha* "sığır, güçlü sığır (boğa)" (MGTS: 62); *bura 'u* "buzağı, iki yaşında sığır" (MGTS: 65); *üker/üher* "öküz, sığır cinsinden hayvan, inek" (MTS: 1180); *üher* "inek" (Gül 2010: 180); *boda/bod/bodu* "büyük davar (at, inek, deve gibi) büyükbaş hayvan" (MTS: 154); *gunaci(n)/gunj(in)* "üç yaşındaki inek; üç yaşındaki (dişi hayvan)" (MTS: 463); *haligun/haliun üker* "inek" (MTS: 1089); *byaruu* "buzağı, dana" (Gül 2010: 168); *tuyul* "buzağı" (Gül 2018: 242); *biragu(n)/biyarü* "iki yaşındaki buzağı" (MTS: 151); *üküz* "öküz" (Gül 2018: 250); *şar* "öküz" (Gül 2010: 177); *hukër* "öküz" (MGTS: 169); *guna(n) buha* "3 yaşındaki boğa" (MTS: 463);

sidüleng/şüdülen "3 yaşındaki at veya öküz" (MTS: 841); *hanghagar/hanhgar sar* "iri öküz" (MTS: 1100); *buh-a/buh* "boğa" (MTS: 196); *tugul/tugal* "bir yaşından küçük dana, buzağı" (MTS: 99).

Türkiye Türkçesi ağızları: *azman, azmantı* "dört yaşındaki sığır; boğa, dört yaşını geçmiş boğa" (DS I: 442); *balle* "boğa gibi iri olan erkek sığır; beylik sığır" (DS I: 509); *buçu* "sığır (çocuk dilinde)" (DS I: 777); *hakına* "üç yaşında dişi sığır" (DS III: 2254); *hökel* "sığır" (DS III: 2429); *cellik* "inek" (DS II: 879); *mozu* "altı yedi aylık yavru doğurmuş ve sütü azalmış inek" (DS IV: 3214); *doğurum* "yeni doğurmuş ve sağılmakta olan inek" (DS II: 1539); *böğürtlek* "inek isteyen öküz" (DS I: 766); *boğasak, bogarsak, bogasak, bogusak, boğarsak, boğassak, boğazsak, boğörsek, boğsak, boğursak, boğusak, bonarsak, borsak, bögesek, buasah, bugarsak, bugasay, buğarsak, buğusak, buğsak, buğursak, buğusak, buhrasak, busak* "boğaya gelmiş, boğa isteyen inek, dana" (DS I: 724); *puçi* "bir yaşına kadar inek yavrusu" (DS V: 3484); *sağınsız* "doğurmamış, buzağısız inek" (DS V: 3515); *tor* "buzağılamamış üç yaşındaki inek yavrusu" (DS V: 3969); *adal* "erkek dana" (DS I: 62); *biçik, bicik* "dana" (DS I: 683); *bizdik* "dana" (DS I: 713); *damdan çıkma, damnançihma* "bir yaşındaki dana" (DS II: 1351, 1354); *düğe, döve, duge, düga, düge, düke, düva, düye* "boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve" (DS II: 1620); *tüve* "doğurma yaşına gelip, doğurmamış dana" (DS V: 4018); *açal* "yeni doğmuş erkek buzağı" (DS I: 57); *bulluk* "buzağının ilk günlerdeki adı" (DS I: 789); *cebiş* "yeni doğmuş dişi buzağı" (DS II: 872); *kallik* "buzağı" (DS IV: 2611); *malak* "buzağı" (DS IV: 3109); *medek* "buzağı" (DS IV: 3149); *çañçala* "iki yaşındaki tosun" (DS II: 1067); *acamı/acama* "çifte alışmamış öküz" (DS I: 37); *cığal* "hilal boynuzlu öküz" (DS II: 899); *cılfık* "hareketli öküz" (DS II: 910); *cıl* "koca öküz, manda" (DS II: 965); *gobel* "boynuzsuz keçi, öküz ya da koç" (DS III: 2092); *gökçe* "gri renkli öküz" (DS III: 2135); *gölük* "kısa boylu öküz" (DS III: 2145-2146); *kambak* "boynuzsuz öküz, keçi, küçük boynuzlu öküz" (DS IV: 2615); *kamber* "büyük boynuzlu öküz" (DS IV: 2615); *melez* "yük taşıyan öküz" (DS IV: 3157); *şeşe* "ay boynuzlu öküz" (DS V: 3765); *alaşa* "azgın boğa" (DS I: 199); *mojjik* "büyüyememiş, cılız boğa" (DS IV: 3209); *gezyazmış* "beş yaşından sonra boğaya gelmiş inek" (DS III: 2024).

Zoographia'da sığır hayvan adının Tatarca karşılıkları *buga* "erkek sığır", *uiggüs* "dişi sığır, inek", *seüjer* "dişi sığır, inek", *psan* "yavru sığır, buzağı", *baschmak* "iki yaşında sığır", *tàna* "üç yaşında sığır"; Kafkas Tatarcasında *kudas* ve *Koybal Hakasçasında* ise

bugà biçimindedir. Tatarca ve Hakasçada *buga/bugà* şeklinde belirtilen kelime Eski Türkçe *buka* “boğa ” biçiminden gelmekte olup, Clauson bu kelimenin Moğ. *buğu* “geyik” kelimesi ile karıştırılmaması gerektiğini belirtir (EDPT: 312). Bugünkü Tatarcada da *buga*, "boğa" biçimi ile yaşamaktadır (TTatS: 64). Hakasçada ise *hazıra puğa* "üç yaşındaki boğa" adında *puğa* şeklinde tespit edilmiştir (HTS: 164)

Pallas’ın Tatarca olarak belirttiği *uiggüs* “dişi sığır, inek” hayvan adını Eski Türkçe *öküz* “iğdiş edilmiş erkek sığır, erkek sığır” kelimesi ile açıklamak mümkün görünmekle birlikte, Clauson kelimenin anlamını "erkek sığır" olarak vererek, Moğolca aynı anlamdaki *hüker/üker* sözcüğünden geldiğini ve Toharcadan alıntı olduğunu belirtir (EDPT: 120; ETTL VI: 210). *Seüjjer* ve *psan* hayvan adları ile ilgili olarak ise bu sözcüklere Türk ve Moğol dillerine ait literatürde rastlanmamıştır. Ancak *psan* kelimesinin Eski Türkçe *buzāgu*, *pūzāgu* "buzāğı" biçiminden gelmiş olabileceği düşünülmekle birlikte, detaylı araştırılması gerekmektedir (ETG: 271).

Pallas’ın Tatarca *baschmak* ‘iki yaşında sığır’ şeklinde belirttiği hayvan adı tarihi Türk dillerinden Çağatay Türkçesi döneminde *başmak* "bir yaşındaki dana" anlamı ile tanıklanmıştır (FKS I: 868). Modern Türk dillerinde ise Kazak Türkçesinde *baspaq*, *baspaqğı* şeklinde "dana, altı aydan bir yaşına kadar olan inek yavrusu" anlamıyla karşımıza çıkarken, Tatarcada *başmaq* "düve" ve *başmak* "iki yaşında düve" şeklindedir (KazTS I: 79; KırTS: 58; KazTTS: 50). Pallas’ın Kafkas Tatarcasında tespit ettiği kudas biçimine ise Türk ve Moğol dillerine ait literatür içerisinde rastlanmamıştır.

Pallas’ın Moğol dilinde tespit ettiği adlar *ukir* “sığır sürüsü”, *bochà* “erkek sığır”, *scharr* “dişi sığır”, *unaeh* “dişi sığır”, *toghól* “yavru sığır” ve Kalmukçada tespit ettiği adlar ise *buchà* “erkek sığır”, *zarr* “dişi sığır”, *ukaer* “dişi sığır”, *tughúl* “yavru sığır”, Buryatçada *tughúl* “yavru”, *unee* “dişi” ve *yrukér* “dişi” şeklindedir. Bunlardan Moğolca *ukir*, Kalmukça *ukaer* ve Buryatça *yrukér* biçimlerini bugünkü Moğolcadaki *üker/üher* "öküz, sığır cinsinden hayvan, inek" biçimi ile karşılaştırmak mümkündür (MTS: 1180). Pallas bu hayvan adının anlamını Moğolcada “sığır sürüsü”, Kalmukça ve Moğolcada ise “dişi sığır, inek” olarak tespit etmiştir. Bugünkü Moğolcada ise Kalmukça ve Buryatcadaki anlamın korunduğu anlaşılmaktadır. Moğolların Gizli Tarihi’nde ise bu ad *huker* "öküz" biçimindedir (MGTS: 169). Ayrıca *Zoographia*’da “dişi sığır” anlamında verilen

Moğolca *unaeh* ve Buryatça *unee* biçimleri muhtemelen Eski Türkçede mevcut olan *ingek* “inek” hayvan adından gelmektedir (EDPT: 184).

Pallas’ın belirttiği Moğolca *bochà* “erkek sığır” ve Kalmukça *buchà* “erkek sığır” hayvan adı Moğolların Gizli Tarihi’nde *buha* "sığır, güçlü sığır (boğa)" biçimindedir (MGTS: 62). Bugünkü Moğolcada ise *buh-a/buh* "boğa" şeklindedir (MTS: 196). Moğolcadaki bu adın Eski Türkçe *buka* “boğa ” biçiminden Moğol diline geçmiş olabileceği muhtemeldir.

Pallas’ın dişi sığırın karşılığı olarak Moğolcada tespit ettiği *scharr* ile Kalmukçada tespit ettiği *zarr* biçimine bugünkü Moğolcada *şar* "öküz" ve *hanghagar/hanhgar sar* "iri öküz" biçimlerinde rastlanmaktadır (Gül 2010: 177; MTS: 1100). Bununla birlikte Sibirya grubu Türk dillerinden Altaycada Moğolcadan alıntı olan *sarlık* "öküz" biçimine rastlanmaktadır (ATS: 178).

Zoographia’da geçen “yavru sığır, buzağı” anlamındaki Moğolca *toghól*, Kalmukça *tughúl* ve Buryatça *tughúl* biçiminde bulunan hayvan adı bugünkü Moğolcada *tugul/tugal* biçiminde “bir yaşından küçük dana, buzağı” anlamında bulunmaktadır (MTS: 994).

Zoographia’da evcil sığırın karşılığı olan Çuvaşça hayvan adları *wygir* ve *byhor* “erkek sığır”, *iné* “dişi sığır” ve *puru* “yavru sığır, buzağı” olarak verilmiştir. Bu hayvan adlarından *iné* “dişi sığır” biçimine Çuvaşçada aynı anlamda olan *ène* biçiminde rastlanmakla birlikte, Yegorov bu kelimenin etimolojik izahatının güç olduğunu belirtir (Yegorov: 64; ÇTS: 25). Ancak bu biçim muhtemelen Eski Türkçede mevcut olan *ingek* “inek” hayvan adından gelmektedir (EDPT: 184). Pallas Çuvaşça “erkek sığır” anlamında *wygir* ve *byhor* hayvan adlarına karşılık bugünkü Çuvaşçada *vîkîr*, *văgăr*, *văkăr* “erkek sığır, öküz” şeklindedir (Durmuş 2014: 376; ESTYa I: 522; ÇTS: 44). Ancak Pallas’ın tespit ettiği biçim ile bugünkü Çuvaşça biçimlerin kıyaslanması güç görünmektedir. *Zoographia*’da bulunan *puru* “buzağı” kelimesi ile *năpy* “buzağı” ve *nyuumak năpy* “iki yaşında buzağı” biçimleri karşılaştırılabilir (Skvortsov: Ø; Aşmarin: 69).

31. Tibet Sığıru/Yak-Lat. *Bos grunniens* (BTS: 653)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Bos poephagus*; Moğ.: *Sarlyk-ukir*; Kaz.: *Süggun*. (ZRA I: 248).

Etimolojik sözlükler: *kodus* (KB), *kotuz/kutuz* (DLT), *kotas* (ÇağT.), *otas/otos* (Moğ.) "*Bos grunniens* Tibet öküzü" (VEWT: 284); *yak* "Tibet'te yabani veya evcil olarak yaşayan, kılları uzun öküz türü (*Bos grunniens*)" (TDES: 556).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *kotuz* "Tibet öküzü, yak (Yazar ayrıca Osmanlıcada kotaz sözcüğünün "yak kılından yapılan perçem şeklindeki süs" anlamı ile bulunduğunu belirtir.)" (Ayazlı 2016: 160-161). **KrhT.:** *qotuz* "wild ox (yak) "Tibet sığırı" " (Dankoff: 249). **Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT:** *bahri* "yak, Tibet öküzü" (EATS: 85).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *bahri kotas* (<Ar. *bahri* Moğ. *otas, otos* "öküz") "*Bos grunniens* "Tibet öküzü"" (Şen 1993: Dizin/62); *kotas* "*Bos grunniens* Tibet öküzü" (OSTN III: 608).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *sarlıh* "Tibet öküzü" (ÖHTS: 413); **Tel.:** *кайлык* (Tel., Alt.) "*Bos grunniens* Tibet öküzü" (OSTN III: 28); **Alt.:** *кайлык* (Tel., Alt.) "*Bos grunniens* Tibet öküzü" (OSTN III: 28).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qodas* "Tibet öküzü, yak" (KazTS I: 336). **Tat.:** *yak* "Tibet sığırı" (KırTS: 373).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaytağ* "Tibet sığırı" (ATS II: 2032); *yak* "Tibet sığırı" (ATS II: 3539).

Moğolca: *sarlug* "yak, Asya'nın uzun tüylü sığırı" (MTS: 817).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Tibet sığırının Moğolca karşılığını iki sözcükten oluşan *sarlyk-ukir* şeklinde belirtir. Buna karşılık bugünkü Moğolcada bu hayvan türünün karşılığı *sarlug* şeklinde geçmektedir (MTS: 817). Sibirya grubu Türk dillerinden Hakasçada da Tibet sığırı *sarlıh* şeklindedir (ÖHTS:413). *Ukir* adı ise evcil sığır maddesinde de açıkladığımız gibi bugünkü Moğolcada *üker/üher* biçiminde olup, "öküz, sığır cinsinden hayvan, inek" anlamını taşımaktadır (MTS: 1180). Pallas Tibet sığırının Kazakça karşılığını *süggun* olarak Hint mandasının Kazakça karşılığını da *sughun* olarak belirtmiş, ancak Türk ve Moğol dillerinde bu hayvan adlarına rastlanmamıştır.

- **Fare**

Zoographia'da tespit edilen 8 farklı fare türü 32.-39. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle fare genel adını ilgilendiren adlar bu madde altında belirtilmiş, ardından fare türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *cardın* (<Ar. *cardon a.m.*) "iri fare" (TDES: 86); *fare* (< Ar. *fara a.m.*) b.m. (ETTL III: 39); *geme* (Trk. diyalektleri) "мышь sıçan, fare" (ESTYa III: 19); *kelengi* (hlk.) "büyük, iri fare" (KBS: 396); *keme* "büyük fare" (KBS: 396); *kesegen* (hlk.) "fare" (KBS: 401); *küskü* "sıçan, fare" (EDPT: 750); *pöntügöz* "fare <Yun. (*pontikós*) a.m." (ETTL VI: 3479); *sıçan/sırçan/sıçırgan* "fare < ET *sıçgan a.m.*" (ETTL VIII: 293); *sıçğan* "rat; mouse sıçan, fare" (EDPT: 759); *sıçğanak* "little mouse küçük fare" (EDPT: 312); *yamlan* "jerboa(?)" (EDPT: 936).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *küskü, küsgü* "fare (yıl adı)" (Aydın 2018: 156); *küskü, sıçgan, sıçkan* "sıçan, fare" (EUTSV: 218, 280); *sıçgan* "sıçan, fare " (Yunusoğlu 2012: 170); *küskü* "sıçan, fare" (Ayazlı 2016: 174); *saçkan* "sıçan, fare" (KYAS: 213); *küskü* "sıçan, fare" (EUTS: 124); *küsgü* "fare" (EUTS: 125); *sıçkan, sıçgan* "fare, sıçan" (EUTS: 202). **KrhT.:** *buzagu tılı* "küçük fare türü (cirzew)" (DLT: 605); *kelegü* "jerboa, keseli fare" (DLT: 701); *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" (DLT: 817).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *sıçan* "fare" (BL: 176). **OsmT:** *kesegen* "sıçan" (EÇS: 148); *mûş* (Far.) "fare" (OTAL: 689); *zebâbe* "yaban faresi" (OTAL: 1173); *sıçan* "fare" (KBN: 218).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *sıçan, sıçkan* "fare, sıçan" (KE: 555); *keme* "fare" (HATS: 307); *sıçan, sıçkan, sıçgan* "fare" (HATS: 518). **KıpT.:** *sıçan, sıçgan, sıçkan, sışan, sışkan, şışkan, şışkan* "fare, sıçan" (KTS: 233); *sıçkan* "fare, sıçan" (CC: 551). **ÇağT.:** *çıçkan, siçek, yumran, sıçkan* "sıçan, fare" (Ünlü 2013: 242); *yumran, yumrân kazıg* "fare" (Ünlü 2013: 1262); *sıçkan* "fare" (FKS I: 798); *gürze* "fare" (FKS II: 1028); *yumran* "fare" (FKS II: 1317); *çıçkan, suçkan* "fare, sıçan" (ÇMS: 76); *tabulğan* "dağ faresi" (ÇMS: 89); *ciçkan* "sıçan, fare" (ÇOW: 43); *elanyarat* "büyük fare" (ÇOW: 62); *jalanyirat* "bir nevi büyük fare" (ÇOW: 97); *jümren* "sıçan, fare" (ÇOW: 111); *siçyan* "sıçan, fare" (ÇOW: 169).

Modern Türk Dilleri: **Çuv.:** *кушак кайкăкӗ* "fare, sıçan" (ÇTS: 160); *тангуст(a)* "firavun faresi" (ÇTS: 177); *çĕp мулкачĕ* "kır faresi" (ÇTS: 191); *polçok* "findık faresi" (ÇTS: 233); *yêke hüire* "sıçan, fare" (ÇTS: 99); *sără yêke hüire* "boz fare" (ÇTS: 99); *hura yêke hüire* "kara fare" (ÇTS: 99); *kayura* "sivri fare, köstebek" (ÇTS: 123); *pāvār şāl* "kır faresi" (ÇTS: 211); *kutuyax, kırusa* "fare" (TSahS: 86); *аван-кайăк* "мышь sıçan, fare" (Aşmarin: 46).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Dol:** *kutuyak* "mouse" (SOD: 500). **Tuv.:** *küske* "fare" (TTG: 794); *çirgilçin* "sıçan, fare" (TuvTS: 2); *küske* "sıçan, fare" (TuvTS: 73); *şomuk-küske* "küçük fare" (TuvTS: 102). **Hak.:** *çoraha* "dağ faresi" (ÖHTS: 108); *ışhanah* "fare" (ÖHTS: 209); *kırısa* "fare, sıçan" (ÖHTS: 272); *küske* "fare" (ÖHTS: 280); *küske* "sıçan, fare" (HTS: 283); *ürke, örke* "dağ sıçanı, dağ faresi" (HTS: 559); *ışxanax* "mouse" (HED: Ø); *müreske* "mouse" (HED: Ø); *küske* "mouse" (HED: Ø); *kÿске* "мышь sıçan, fare" (HRS: 219); *улуг кÿске* "крыса fare" (HRS: 220); *улуг кÿске* "крыса fare, sıçan" (HRS: 220). **Alt.:** *boro çıçkan* "gri fare" (ATS: 45); *corgooçl* "farenin bir türü" (ATS: 68). **Tel.:** *erlen* "çöl faresi" (TAS: 38); *küjül* "fare, sıçan" (TAS: 69).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çıçkan* "fare" (KrgS I: 264); *çöndölöy* "dağ faresinin yavrusu" (KrgS I: 283); *чычкан* "мышь sıçan, fare" (KrgRS II: 394). **Kaz.:** *тышқан* "sıçan" (KazTS II: 467); **KKal.:** *tışqan* "fare, sıçan" (KarkTS: 587). **KarB.:** *gıluv çıçhan* "iri sıçan, fare" (KMTS: 175); *suv kiştik* "kobay faresi" (KMTS: 214); *kışır* "kır faresi" (KMTS: 247). **Kum.:** *çıçgan* "fare, sıçan" (KumTS: 102). **Kar.:** *şıçan* "sıçan, fare" (KTD: 482). **Tat.:** *sıçan* "fare" (KırTS: 302); *küse* "fare" (TTatS: 126); *küse, komak* "fare" (KazTTS: 245, 297). **Başk.:** *irlen* "tarla faresi, sıçanı" (BaşTS: 258).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *çaşkan* "sıçan, fare" (YUTS: 72); *dala çaşkini* "bozkır faresi" (YUTS: 72); *üdügen* "sıçan, fare" (YUTS: 445).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *manqusta* "firavus faresi" (ATS II: 2313); *sıçan* "fare" (ATS II: 2979); *süleysin* "findık faresi" (ATS II: 3081); *yersıçanı* "koşar fare" (ATS II: 3632). **Türk.:** *sıçan* "fare" (ITA: 153); *sıçan* "sıçan, fare" (TürTS: 574).

Moğolca: *qulyuna* "fare" (Gül 2018: 209); *hulgana* "fare, sıçan" (Gül 2010: 173); *ogotno* "fare, sıçan" (Gül 2010: 175); *huluḡana* "fare, sıçan" (MGTS: 157). **Kalm.:** *Küsi, küsilei* "fare" (KW:248).

Türkiye Türkçesi ağızları: *cardın, cardon, cartın, circan, cirdon, cirman, circān, cirman, comaran, cumran, çardın* "iri fare" (DS II: 861); *evik* "fare yavrusu" (DS III: 1807); *sergen gezen* "sıçan, fare" (DS V: 3599); *sıçoyul, sıcavul, sıçon* "iri bir çeşit fare" (DS V: 3603); *keme* "fare" (DS VI: 4547).

32. Büyük Kör Fare-Lat. *Spalax microphthalmus* (Kuru 1999: 645)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Spalax typhlus*; Kalm.: *Ssochor-nomon* (ZRA I: 159).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *sokur çıçkan* "kör sıçan" (KrgS I: 264).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da büyük kör fare hayvan adının Kalmukça karşılığını *ssochor-nomon* olarak belirtmiştir. Bugünkü Moğolcada *nomun/nomin/nomon* "köstebek" anlamına gelmektedir (MTS: 720). *Ssochor* biçiminin ise Kırgızcada *sokur çıçkan* "kör sıçan" hayvan adında karşımıza çıkan sözcük ile aynı ad olduğu anlaşılmaktadır (KrgS I: 264).

33. Cüce fare I-Lat. *Neomys fodiens* (Kuru 1999: 613)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex hydrophilus*; Kalm.: *Morin-cholgonà*; Moğ.: *Tschitscherchanna*; Yak.: *Kydaek*; Bury.: *Juhr-cholgana* (ZRA I: 130).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чур кӱскези* "cüce fare" (HRS: 220).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın cüce fare hayvan türünün Kalmukçası olarak belirttiği *morin-cholgonà* ve Buryatçada *juhr-cholgana* hayvan adında geçen *cholgonà* kelimesinin bugünkü Moğolcadaki biçimi *qulyuna* ve *hulgana* şeklinde olup, "fare, sıçan" anlamındadır (Gül 2018: 209; Gül 2010: 173). *Morin* kelimesi ise Moğolcada bitki ve hayvan adları ile birlikte kullanıldığı zaman "büyük, ulu, yüce" aynı zamanda "at" anlamındadır (MTS: 664; TDES: 30). Bununla birlikte Pallas'ın cüce farenin Moğolca karşılığı olarak belirttiği *tschitscherchanna* hayvan adı ile Yakutça olarak belirttiği *kydaek* hayvan adına Türk ve Moğol dillerinde rastlanmamıştır (ZRA I: 130).

34. Cüce fare II-Lat. *Crocidura suaveolens* (Kuru 1999: 614)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex suaveolens* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 133).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чир күйскези* "землеройка cüce fare" (HRS: 220).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

35. Cüce fare III-Lat. *Sorex minutus* (Kuru 1999: 614)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex gmelini* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I : 134).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чир күйскези* "землеройка cüce fare" (HRS: 220).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

36. Cüce fare IV-Lat. *Sorex minutus* (Kuru 1999: 614)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex pygmaeus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I : 134).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чир күйскезі* "землеройка cüce fare" (HRS: 220).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

37. Ev faresi-Lat. *Mus musculus* (Kuru 1999: 647)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus musculus*; Tat.: *Tsitsghàn*; Yak.: *Tschaeneraekaehn*, *kuetor*; Moğ.: *Cholgonà*; Çuv.: *Schuschi* (ZRA I: 166).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Osm.: *фындык сычаны* "Hausmaus (*Mus musculus*) ev faresi" (OSTN VII: 657).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čäñäräkään* "Hausmaus (*Mus musculus*) ev faresi" (LJTT: 34); *kütär* "Hausmaus (*Mus musculus*) ev faresi" (LJTT: 101). Hak.: *уб күйскезі* "Домовая мышь ev faresi" (HRS: 220).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qapteser* "evlerde rastlanan küçük fare türü, fındık faresi" (KazTS I: 312).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas *Zoographia*'da Tatarca ev faresi türünün karşılığını *tsitsghàn* olarak belirtir. Bu ad Eski Türkçede sıçgan "fare" şeklindedir (ETTL VIII: 293). Clauson'da ise *sıçgan* "rat; mouse sıçan, fare" şeklinde geçer, ayrıca bu sözcükten türemiş *sıçganak* "little mouse küçük fare" kelimesi bulunmaktadır (EDPT: 312, 759). Tarihi Türk dillerinden Uygurca döneminde aynı manada olup, *sıçgan*, *sıçkan*, *sıçgan*, *saçkan* biçimlerindedir (EUTSV: 218, 280; Yunusoğlu 2012: 170; KYAS: 213). Kaşgarlı Mahmud'da *sıçgan* "fare, sıçan", Oğuz Türkçesinde ise *sıçan* "fare" şeklindedir (DLT: 817; KBN: 218). Harezmi-Kıpçak

Türkçesi döneminde ise *sıçan*, *sıçgan*, *sıçkan*, *sışan*, *sışkan*, *sışkan*, *sışkan* "fare, sıçan", Çağatayca döneminde de *çıçkan*, *siçek*, *yumran*, *sıçkan*, *çıçkan*, *suçkan* "sıçan, fare" şeklinde çeşitli ses değişikliklerine uğramış biçimde bulunmaktadır (KE: 555; KTS: 233; Ünlü 2013: 242; ÇMS: 76). Modern Türk dillerinde ise Çuvaşçada bu kelimeye rastlanmazken, Sibiry'a grubu Türk dillerinden sadece Altaycada *boro çıçkan* "gri fare" şeklinde tespit edilmiştir (ATS: 45). Kıpçak grubu Türk dillerinde ise Kırgızcada *çıçkan* "fare", Karakalpakçada *tışqan* "fare, sıçan", Kumukça'da *çıçgan* "fare, sıçan", Karaycada *şıçan* "sıçan, fare" Kırım Tatarcasında *sıçan* "fare" şeklinde tespit edilmiştir (KrgS I: 264; KarkTS: 587; KumTS: 102; KTD: 482; KırTS: 302). Yeni Uygur Türkçesinde *çaşkan* "sıçan, fare", Azerbaycan Türkçesinde *siçan* "fare", Türkmencede *sıçan* "sıçan, fare" biçimindedir (YUTS: 72; ATS II: 2979; TürTS: 574). Moğolcada bu kelimeye rastlanmazken, Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *sıçoyul*, *sıçavul*, *sıçon* "iri bir çeşit fare" şeklinde bulunmaktadır (DS V: 3603).

Pallas Yakutça ev faresinin karşılığını *tschaeneraekaehn* ve *kuetor* olarak belirtir, ancak Türk ve Moğol dillerinde bu adlara rastlanmamıştır (ZRA I: 166).

Pallas'ın Moğolca verdiği karşılık *cholgonà*, bugünkü Moğolcada *qulyuna* ve *hulgana* "fare, sıçan" şeklindedir (Gül 2018: 209; Gül 2010: 173). Türk dillerinde ise bu kelimeye rastlanmamıştır.

38. Kar faresi-Lat. *Microtus socialis* (Kuru 1999:643)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes socialis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 176).

39. Orman faresi-Lat. *Dryomys nitedula* (BTS: 489)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myoxus nitedulae*; KazT.: *Uschna-Tsisghàn*; Kalm.: *Kuschdae* (ZRA I : 179).

Pallas'ın Kazakça olarak belirttiği *uschna-tsisghàn* hayvan adında bulunan *tsisghàn* adı bugünkü Kazakçada *тышқан* "sıçan" şeklindedir (KazTS II: 467). Bu ad Eski Türkçede *sıçgan* "fare" şeklindedir (ETTL VIII: 293). Kalmukça *kuschdae* hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamakla birlikte, Kalmukçada farenin karşılığı *küsi*, *küsilei* şeklinde tespit edilmiştir (KW:248).

40. Fok-Lat. *Phoca vitulina* (BTS: 230)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Phoca canina*; **Tat.:** *Kapalach*; **Kaz.:** *Balàk*; **Kalm.:** *Chap*; **Bury.:** *Kaap, chaeb*; **Moğ.:** *Chab-sagassii* (ZRA I: 114).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: **Osm.:** *ajy балығы* "Gemeiner Seehund (*Phoca vitulina*) fok" (OSTN VIII: 1496).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *түлен* "тюлень fok" (Aşmarin: 209); *тёлен* "тюлень fok" (Aşmarin: 39); *чүлен* "тюлень fok" (Aşmarin: 266).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *tülen* "fok" (TSahS: 90); *niäppä/niärpä* "Gemeiner Seehund (*Phoca vitulina*) fok" (LJTT: 118); *daarga balık/daargi balık* "Gemeiner Seehund (*Phoca vitulina*) fok" (LJTT: 43); *näppä/niärpä balık* "Gemeiner Seehund (*Phoca vitulina*) fok" (LJTT: 122). **Hak.:** *tyulen* (Rus.) "fok, ayı balığı" (HTS: 541).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *it balık* (Kırg.) "Gemeiner Seehund (*Phoca vitulina*) fok" (OSTN II: 1498). **Kaz.:** *bozdaq, bozdaqğı* "fok balığının yavrusu" (KazTS I: 90); *itbalıq, itbalıqğı* "fok, ayı balığı" (KazTS I: 225); *itbalıq* "seal" (KazED: 86); *итбалық* "тюлень fok" (KazRS: 109). **Tat.:** *tyulën* "fok" (TTatS: 131); *diñgëz meçësë* "fok balığı" (KazTTS: 107); *tyulen* "fok, ayı balığı" (KazTTS: 507). **Başk.:** *тюлень* "тюлень fok" (BaşRS: 568).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tyulen* "fok" (TÖS: 212).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *nerpa* "fok, ayıbalığı" (ATS II: 2544).

Moğolca: *haba cigasu* "fok balığı" (MTS: 1061).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas fok balığının Türk dillerinden Tatarca ve Kazakça karşılıklarını tespit etmiştir. Tatarca *kapalach* kelimesine taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Kazakça *balàk* kelimesini ise Türkçe *balık* "balık" kelimesi ile ilişkilendirmek mümkündür.

Bu kelime Eski Türkçede balık "balık" şeklindedir. Uygurca döneminde ise *balak* şeklinde olup, Kutadgu Bilig'de balık, Çağatayca döneminde ise *balığ* şeklindedir.

Modern Türk dillerinden Yakutça ve Hakasçada *balık*, Çuvaşçada ise *pulă/polă* biçimindedir (EDPT: 335).

Bugünkü Kazakçada ise *балық* biçiminde olup, “balık” anlamındadır (KazED: 32). Fok balığının Kazakça karşılığı ise *itbalıq, itbalıqğı* “fok, ayı balığı ” biçimindedir (KazTS I: 225).

Pallas fok balığının Moğolcadaki *chab-sagassii*, Kalmukçadaki *chap* ve Buryatçadaki *kaap, chaeb* karşılıklarını vermiş olup, bu karşılıklara Türk ve Moğol dillerine ait literatür içerisinde rastlanmamıştır. Ancak Pallas’ın Moğolca fok balığının karşılığı olarak verdiği *chab-sagassii* adına karşılık bugünkü Moğolcada "fok balığı" için *haba cigasu* hayvan adı kullanılmaktadır (MTS: 1061).

41. Akdeniz foku-Lat. *Monachus monachus* (SÜTS: 17)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca monacha* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 113).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ağcaqarın* "akdeniz foku (*Monachus monachus*) " (ATS I: 67).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağzları: Ø.

42. Sakallı fok-Lat. *Erignatus barbatus* (SÜTS: 239)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca albigena* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 109).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *нјиäпнä* "тюлень fok" (KRYs: 218).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

43. Gelincik-Lat. *Mustela nivalis*(BTS: 241)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mustela gale*; **KazT.:** *Lahtschae*; **Kaz.:** *Astar*; **Hak.:** *Zurza, tschoel-ass*; **Başk.:** *Jaeza*; **Yak.:** *Mugur ujen, kyrr-nuss*; **Moğ. ve Bury.:** *Unaegin, ochotonoi*; **Kalm.:** *Tschin, kolajosch* (ZRA I: 94).

Etimolojik sözlükler: *gelincik* b.m. (KBS: 279). *sarsal* "Ласка gelincik" (DTS: 489).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *ās* (Far.), *közen, künen, küzen, suğır savsar, şağāyık* (Ar.) "gelincik" (OTS: 38, 292, 304, 307, 416, 425).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *ars* "gelincik" (EATS: 56); *ars* "as veya gelincik denen kürklü bir hayvan" (BL: 118). **OsmT:** *şāqır* "gelincik" (Tulum 2011: 1635); *şāqāyık* (<*şāqa* 'ik Ar.) "gelincik" (KBN: 222).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *ās* (Far.), *közen, künen, küzen, suğır savsar, şağāyık* (Ar.) "gelincik" (OTS: 38, 292, 304, 307, 416, 425); *taran* "gelincik" (İML: 69). **KıpT.:** *ās* (Far.), *közen, künen, küzen, suğır savsar, şağāyık* (Ar.) "gelincik" (OTS: 38, 292, 304, 307, 416, 425); *ās* (Far.) "gelincik" (KTS: 13); *künen* "gelincik" (KTS: 168); *ās* "gelincik" (EDM: 71). **ÇağT.:** *gelinžek* "sansar grubundan bir hayvan" (ÇOW: 69); *gelinžek* "sansar grubundan bir hayvan" (ÇOW: 69); *kiş* "gelincik" (Ünlü 2013: 640); *rāsū* "küçük bir hayvan, gelincik" (FKS I: 766); *keven/küzen* "gelincik denen hayvan" (FKS II: 1021).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kāsamāk* "gelincik, samur" (ÇTS: 130); *кушак-кайāk ұйыс* "Ласка gelincik" (Aşmarin: 59).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *muñur, laaskay* "gelincik" (TSahS: 95); *kırnaas, kīranaas, kīrīnaas/kīrīnastay* "*Mustela nivalis*gelincik" (LJTT: 84); *laaskay* "*Mustela nivalis*gelincik" (LJTT: 102); *muguččaaax, mukučaaax/mukučay, muñučaaax/muñučay, muñurčax, muñurčay/muñurjun, mugur, mugur üyān, muñur* "*Mustela nivalis*gelincik" (LJTT: 114); *muñur kuturuk* "*Mustela nivalis*gelincik" (LJTT: 115). **Tuv.:** *solañgi* "gelincik denen hayvan" (TuvTS: 94). **Tof.:** *cožyp-ac* "Ласка gelincik" (TRRTS: 202). **Hak.:** *toktan* "*Mustela nivalis*, gelincik" (VEWT: 485).

çolcanah, tothanah "gelincik" (ÖHTS: 106); 520); *ас* "Ласка gelincik" (HaRuSL: 7); *чолчанах* "Ласка gelincik" (HaRuSL: 320); *топханах, ас, тохманах* "Ласка gelincik" (HRS: 655, 657). **Alt.:** *токтонок* "Ласка gelincik" (RAS: 273); *ак токтан* "Ласка gelincik" (ANTS: 13); *жоласчага* "Ласка gelincik" (ANTS: 99); *токтозок* "Ласка gelincik" (ANTS: 361); *токунас* "Ласка gelincik" (ANTS: 362). **Şor.:** *tokynas, tokumas* "Mustela nivalisgelincik" (VEWT: 485). *эрке* "Ласка gelincik" (ŞRS: 74). **Tel.:** *tokton* "gelincik" (TAS: 115). *toptonok* "Mustela nivalis, gelincik" (VEWT: 485).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *ақтыиқан, ласка* "gelincik" (KazTS II: 217). **KarB.:** *акыс, ақтөш* "gelincik" (KMTS: 68). **Kum.:** *ас* "gelincik" (KumTS: 42). **Tat.:** *ас* "gelincik" (TTatS: 37); *летçe* "gelincik" (KazTTS: 314). **Başk.:** *yetse* "gelincik" (BaşTS: 724).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *gəlincik, öndək* "gelincik" (ATS I: 1266).

Moğolca: *solangha* "gelincik" (MGTS: 272).

Türkiye Türkçesi ağızları: *malbekçisi* "gelincik" (DS IV: 3113).

Zoographia'da gelincik türünün Türk dillerinden Kazan Tatarcası (*lahtschae*), Kazakça (*astar*), Hakasça (*zurza, tschoel-ass*), Başkurtça (*jaeza*) ve Yakutça (*mugur ujen, kyrr-nuss*) karşılıkları belirtilmiştir. Bunlardan Kazan Tatarcasında bulunan *lahtschae* hayvan adının bugünkü Kazan Tatarcasındaki karşılığı *letçe* "gelincik" şeklinde olup, bu iki kelimenin ilişkilendirilebileceği açıktır (KazTTS: 314). Bu hususta Pallas'ın sözcükleri duyduğu şekilde yazıya aktardığının da göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

Kazakça *astar* biçimine ise taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Bugünkü Kazakçadaki karşılığı ise *ақтыиқан, ласка* "gelincik" şeklinde tespit edilmiştir (KazTS II: 217).

Pallas'ın Hakasça olarak verdiği karşılıklara (*zurza, tschoel-ass*) literatürde rastlanmazken, gelinciğin bugünkü Hakasçadaki karşılıkları *toktan, çolcanah, tothanah, чолчанах, топханах, ас, тохманах*, şeklindedir (VEWT: 485; ÖHTS: 106, 520; HaRuSL: 320; HRS: 655, 657).

Başkurtça *jaeza* olarak belirtilen ada taranan literatür içerisinde rastlanmazken, bugünkü Başkurtçada gelinciğin karşılığı *yetse* şeklindedir (BaşTS: 724).

Pallas'ın Yakutça olarak verdiği karşılıklardan *mugur ujen* hayvan adı bugünkü Yakutçada *mugur üyän* şeklinde bulunmakta iken, *kyrr-nuss* şeklinde belirttiği hayvan adı ise yine bugünkü Yakutçada *kırnaas*, *kıranaas*, *kırınaas/kırınastay* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 114, 84).

Pallas ayrıca gelinciğin Moğolca ve Buryatça (*unaegin, ochotonoi*) ile Kalmukça (*tschin, kolajosch*) karşılıklarını vermiştir (ZRA I: 94). Ancak bu karşılıklara taranan literatür içerisinde rastlanmamış olup, gelinciğin bugünkü Moğolcadaki karşılığı *solangha*'dır (MGTS: 272).

• Geyik

Zoographia'da tespit edilen 3 farklı geyik türü 44.-46. maddeler arasında sıralanmıştır. Ancak *Zoographia*'da belirtilen adlar açıklanmadan önce geyik genel adına karşılık gelen adlar bu madde altında belirtilmiş, ardından *Zoographia*'daki geyik türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *bugu* "олень geyik" (ESTYa II : 237). *burcin* "dişi geyik < Moğ. borcin sono "bir çeşit ördek"" (TDES : 79); *cugun* "олень geyik" (ESTYa VII : 474); *düye* "верблюд deve" (ESTYa III : 313); *geyicek/geyce* (EOsm.) "geyik yavrusu" (ETTL III : 211); *geyik* b.m. (KBS : 284); *geyik/geyük* "b.m. (maruf av hayvanı) <ET *kèyik* a.m." (ETTL III : 211); *hona* "erkek geyik " (TDES : 219); *jujur* "олень geyik" (ESTYa IV : 36); *kèyik* "wild four-legged animals " (EDPT : 755); *kiyik* (hlk.) "geyik" (KBS : 426); *kökmek* "a kind of deer" (EDPT : 711); *kutur* "благородный олень, марал (?) asil geyik, maral" (DTS : 474); *kutuz* "благородный олень, марал (?) asil geyik, maral" (DTS : 475); *maral* (>meral) "dişi geyik" (TDES : 361); *muyğak, buñğak* "the female maral deer" (EDPT : 772); *sıgın* "ala geyik" (TDES : 459); *sıgın* "yabani geyik, sığır < ET *sıgun* a.m. " (ETTL VII : 304); *sıgın* "alageyik (ET *sıgun* "erkek geyik")" (KBS : 624); *sıgın* "alageyik, karaca; evcilleşmiş inek, boğa gibi hayvanlar < ET *sıgın* a.m. " (ETTL VII : 305); *sıgun, suğun* "the male maral deer" (EDPT : 811).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *käyik, kiyik* "geyik" (ETG: 279); *bugu* "erkek geyik" (Aydın 2019: 256); *geyik, kèyik* "yabani hayvan" (Aydın 2019: 260); *käyik, kiyik* "av hayvanı, geyik" (ETY: 811, 813); *kökmäk* "geyik cinsinden yabani bir hayvan" (ETY: 813); *älik* "geyik" (OTG: 299); *kökmäk* "bir tür geyik" (OTG: 305); *sıgun* "geyik" (OTG: 308); *mungağ,*

muygak "dişi geyik, maral" (ETS: 161). **Uyg.:** *adğırak* "dağ keçisi tekesi, geyik" (EUTSV: 42); *buğu* "geyik" (EUTSV: 101); *muigak* "dişi geyik" (EUTSV: 231); *sıgın* "erkek geyik" (EUTSV: 280); *sugun* "geyik" (EUTSV: 291); *buğu* "geyik, karaca" (Yunusoğlu 2012: 156); *käyik* "vahşi hayvan" (Ayazlı 2016: 147); *keyik* "geyik" (Eraslan 2012: 579); *muygak* "dişi geyik" (Eraslan 2012: 590); *sıgın* "erkek geyik" (Eraslan 2012: 601); *mungak*, *muygak* "dişi geyik, maral" (ETS: 161); *muygak* "dişi geyik" (DKPAM: 406); *sıgun* "erkek geyik" (DKPAM: 426); *buğu* "erkek geyik" (Ağca 2019: 271); *adğırak* "dağ keçisi, dağ tekesi, geyik" (EUTS: 5); *buğu* "geyik" (EUTS: 51); *käyik* "geyik" (EUTS: 108); *muigak* "dişi geyik" (EUTS: 132); *mungak* "dişi geyik" (EUTS: 133); *sıgın* "erkek geyik, meral" (EUTS: 202); *sugun* "geyik" (EUTS: 211). **KrhT.:** *keyik* "geyik, ceylan" (DLT: 708); *sıgun* "erkek geyik" (DLT: 818); *teke* "geyiklerin erkeği" (DLT: 867); *ıvık* "kırlarda taşlı yerlerde yaşayan geyik" (Ünlü 2012: 307); *kädik*, *keyik* "geyik" (Ünlü 2012: 389); *sukaç* "ak geyik" (Ünlü 2012: 703); *adhğırak* "kulakları ak, vücudunun öbür tarafları kara olan erkek geyik" (OTS: 20); *ciran*, *gazāl*, *keyik*, *kiyik* "ceylan, geyik" (OTS: 94, 169, 263, 276); *hüne* "erkek geyik" (OTS: 194); *ıvık* "kayalıklarda yaşayan geyik" (OTS: 203); *kedhik*, *kedih* "geyik" (OTS: 253, 254); *kik* "vahşi geyik" (OTS: 273); *kutur*, *kutuz* "asil geyik" (OTS: 299, 300); *sovur* "yabani geyik" (OTS: 413); *soyğun* "bir geyik türü" (OTS: 413); *sukaç* "sığır, geyik" (OTS: 417); *ilik* "geyik" (AH: 201).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *geyik* "geyik" (Kaçalın 2017: 803); *geyik* "geyik, ceylan" (BL: 142); *buğa* "boğa, damızlık erkek hayvan, geyik" (Ergin 1964: 175); *geyik* "geyik, dağ keçisi" (Ergin 1964: 184); *şıgın* "büyük cins geyik, yabani sığır, dağ keçisi" (Ergin 1964: 204). **OsmT:** *şıgın* "yaban sığırı, bir tür geyik" (EÇS: 210); *tablalı* "bir tür geyik" (EÇS: 222); *gazāl* (Ar.) "geyik, maral" (OTAL: 283); *hısf* (Ar.) "geyik yavrusu" (OTAL: 364); *zaby* (Ar.) "geyik, karaca, gazal gibi hayvanlar" (OTAL: 1163); *geyik* "geyik" (KBN: 179).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *adhğırak* "kulakları ak, vücudunun öbür tarafları kara olan erkek geyik" (OTS: 20); *ciran*, *gazāl*, *keyik*, *kiyik* "ceylan, geyik" (OTS: 94, 169, 263, 276); *hüne* "erkek geyik" (OTS: 194); *ıvık* "kayalıklarda yaşayan geyik" (OTS: 203); *kedhik*, *kedih* "geyik" (OTS: 253, 254); *kik* "vahşi geyik" (OTS: 273); *kutur*, *kutuz* "asil geyik" (OTS: 299, 300); *sovur* "yabani geyik" (OTS: 413); *soyğun* "bir geyik türü" (OTS: 413); *sukaç* "sığır, geyik" (OTS: 417); *ıvık* "geyik" (Zemahşeri: 127); *keyik* "av hayvanı" (Zemahşeri: 140); *kedik*, *keyik* "geyik, yabani hayvan" (KE: 313); *ıvık*

"geyik" (NF: 178); *ıvık* "geyik" (İML: 36); *kiyik* "geyik" (İML: 95). **KıpT.:** *adhğırak* "kulakları ak, vücudunun öbür tarafları kara olan erkek geyik" (OTS: 20); *ciran, gāzāl, keyik, kiyik* "ceylan, geyik" (OTS: 94, 169, 263, 276); *hüne* "erkek geyik" (OTS: 194); *ıvık* "kayalıklarda yaşayan geyik" (OTS: 203); *kedhik, kedih* "geyik" (OTS: 253, 254); *kik* "vahşi geyik" (OTS: 273); *kutur, kutuz* "asil geyik" (OTS: 299, 300); *sovur* "yabani geyik" (OTS: 413); *soygün* "bir geyik türü" (OTS: 413); *sukağ* "sığır, geyik" (OTS: 417); *ilik* "geyik" (KTS: 109); *keyik* "geyik" (KTS: 142); *kiyik* "geyik" (KTS: 151); *sıyın* "yaban öküzü, geyik" (KTS: 236); *šovur* "yabani geyik" (KTS: 240); *keyik* "geyik, ceylan" (EDM: 91). **ÇağT.:** *ciren keyik, sokağ, sukağ*, *soygün* "geyik, ahu" (Ünlü 2013: 210); *gāzāl* (Ar.) "geyik yavrusu, ceylan" (Ünlü 2013: 387); *hüne, sokağ* "geyik, ahu" (Ünlü 2013: 493); *hüni, sokağ* "büyük boynuzlu geyik" (Ünlü 2013: 493); *keyik, kēyik, kik* "geyik" (Ünlü 2013: 617, 632); *kulcağçı* "dişi geyik" (Ünlü 2013: 666); *kutan* "geyik yavrusu" (Ünlü 2013: 675); *sugun* "bir tür dağ öküzü, büyük desti geyik" (Ünlü 2013: 1007); *soğun/sugun, suygun* "geyik, sığın" (FKS I: 820, 832); *sugağ* "boynuzlarından bıçak sapı yapılan bir tür büyük ve pürüzsüz geyik" (FKS I: 820); *ayrak* "sığın, bir tür geyik" (ÇMS: 74); *kēyik* "geyik, ceylan, ahu" (ÇMS: 82); *soğun* "dağ keçisi, geyik, sığın" (ÇMS: 88).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *plan, pulan* "олень geyik" (ÇRS: 48).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *taba* "geyik" (TSahS: 97). **Tuv.:** *sun* "erkek geyik" (TTG: 841); *çarı* "erkek geyik veya deve" (TuvTS: 20); *doñgur* "bir yaşındaki geyik" (TuvTS: 34); *hokaş* "bir yaşında geyik" (TuvTS: 51); *sun* "geyik, maral" (TuvTS: 92); *toş* "bir yaşında geyik" (TuvTS: 108); *ivi* "олень" (TMRR: 57). **Hak.:** *tabırğı* "geyik" (ÖHTS: 469); *ızıh añ* "geyik, maral" (HTS: 43); *muyğah* "maral, meral, dişi geyik" (HTS: 309); *tabırğa* "bir tür geyik" (HTS: 482). **Alt.:** *elik* "yabani keçi, karaca; geyik yavrusu" (ATS: 89); *mıygak, mıyrak* "dişi geyik, maral" (ATS: 156); *moomo* "örümcek, erkek geyik" (ATS: 157); *seertkiş* "geyik (mec.)" (ATS: 179); *tiji aň* "dişi geyik" (ATS: 208). **Şor.:** *ak kiyik* "олень geyik" (ŞRS: 15). **Tel.:** *kiyik* "geyik" (TAS: 59).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *buğu, maral* "geyik" (KTLS: 270-271). *buguçar* "genç geyik yahut genç maral" (KrgS I: 141); *ачмарал* "dişi geyik" (Manas: 233); *бызы* "geyik" (Manas: 403). **Kaz.:** *bulan* "geyik" (KTLS: 270-271). *buğı*

"geyik, maral" (KazTS I: 97); *kiyik, kiyikgi* "geyik" (KazTS I: 253); *küdir* "Altay dağlarında yaşayan bir tür geyik" (KazTS I: 271); *maral* "geyik, maral" (KazTS I: 393); *päyke* "bir yaşındaki geyik yavrusu" (KazTS I: 469); *sayğaq, sayğaqğı* "geyik sürüsü, geyik" (KazTS I: 489); *suğın* "erkek geyik" (KazTS I: 519). **KKal.:** *suwin* "geyik" (KarkTS: 517). **KarB.:** *butakbaş, butaklı* "geyik" (KMTS: 114); *buv* "erkek geyik" (KMTS: 144); *buvçar* "genç erkek geyik" (KMTS: 114); *kiyik* "geyik" (KMTS: 214); *maral* "dişi geyik" (KMTS: 267); *poğun* "genç erkek geyik" (KMTS: 292); *sarasan* "derisi kıymeti geyik türü" (KMTS: 301). **Kum.:** *quba giyik* "geyik" (KumTS: 138). **Nog.:** *bugı* "олень-самец erkek geyik" (NRS: 88). **Tat.:** *sıgın* "geyik" (KırTS: 302); *bolan, kiyek* "geyik" (TTatS: 136); *bolan* "geyik, maral" (KazTTS: 63); *maral* "maral, geyik" (KazTTS: 324). **Başk.:** *añ* "av hayvanı, geyik" (BaşTS: 32); *bolan* "geyik" (BaşTS: 96).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kiyik* "geyik" (TÖS: 224). *buğu* "geyik" (KTLS: 270-271). **YUyg.:** *buğa* "geyik" (YUTS: 52); *kökmek* "geyik" (YUTS: 203).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *keyik* (KTLS: 270-271). **Türkm.:** *ceren* "ceylan, geyik" (TürTS: 99); *deresığır* "geyik" (TürTS: 150); *maral* "dişi geyik, ceylan" (TürTS: 446); *ovlak* "oğlak, keçinin, geyiğin altı aylığa kadar olan yavrusuna verilen ad" (TürTS: 496). *sūğun* "geyik" (KTLS: 270-271).

Moğolca: *joe buhu* "üç yaşında geyik" (MGTS: 62); *handahai* "bir hayvan adı (geyik, büyük geyik?)" (MGTS: 134); *huraltuh* "geyik türü (beyaz benekli geniş boynuzlu bir geyik)" (MGTS: 158); *maral* "geyik" (MGTS: 223); *bugu/buga* "erkek geyik" (MTS: 182); *keregçin* "dişi geyik" (MTS: 569); *maral* "maral, ceylan, bir geyik türü" (MTS: 648); *ogunu, ogono* "erkek geyik" (MTS: 734); *sogu/sogo* "dişi geyik veya ceylan" (MTS: 868); *toki, tohi* "iyi yetişmiş iri geyik" (MTS: 873); *cangguuday* "genç antilop veya genç geyik" (MTS: 1218); *boyр handagay* "erkek geyik" (MTS: 161); *ili* "genç geyik, geyik yavrusu" (MTS: 512); *sundası* "dişi sığın veya geyik" (MTS: 883).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akmaral* "büyük geyik" (DS I: 159); *ceylan* "geyik" (DS II: 884); *kiyik* "geyik" (DS IV: 2889); *ötek* "geyik" (DS V: 3359); *yabankeçisi* "geyik" (DS VI: 4114).

44. Kızıl Geyik-Lat. *Cervus elaphus* (Kuru 1999: 706)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cervus elaphus*; **Hak.:** *Synin*; **Kaz.:** *Bugà*; **Yak.:** *Kumaky*; **KafT.:** *Jyzyk*; **SibT.:** *Syhn*; **Moğ.:** *Bóchu, sochu* (dişi), *ilei* (yavru); **Kalm.:** *Bugà* (erkek), *maaril* (dişi); **Bury.:** *Jòhu* (erkek), *ssògo* (dişi), *ssorgoll* (yavru) (ZRA I: 216).

Etimolojik sözlükler: *geyik* "erkeklerinin başında uzun ve çatallı boynuzları olan memeli hayvan (*Cervus elaphus*)" (TDES: 190).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *sıgun, suğun* "sığın, (ala) geyik " (ETG: 293). **Uyg.:** *ügür sıgun* "ala geyik" (Eraslan 2012: 618). **KrhT.:** *soқақ* "ala renkli geyik" (OTS: 412). **Oğuz (Batı) Türkçesi:** **EAT:** *sıgın* "ala geyik" (EATS: 583).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *soқақ* "ala renkli geyik" (OTS: 412). **KıpT.:** *soқақ* "ala renkli geyik" (OTS: 412); *soқақ* "ala renkli geyik" (KTS: 238). **ÇağT.:** *buğu* "erkek geyik, kızıl geyik" (Ünlü 2013: 170).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *maral* "bir cins kızıl geyik, Sibirya geyiği" (ÇTS: 178).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *ulug-añ* "kızıl geyik" (TuvTS: 112). **Hak.:** *sın* "sığın, ala geyik" (ÖHTS: 423). **Tel.:** *sıgın* "kızıl geyik" (TAS: 97).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *sibir buv* "kızıl geyik" (KMTS: 314).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *geyik* "kızıl geyik (*Cervus elaphus*)" (ATS I: 1259); *maral* "geyik, maral (*Cervus elaphus sibiricus*)" (ATS II: 2316); *soğun* "alageyik" (ATS II: 3014).

Moğolca: *hoai maral* "ala geyik" (MGTS: 143).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas kızıl geyik hayvan türünün Hakasça karşılığını *synin*, Sibirya Tatarcasındaki karşılığını ise *syhn* olarak verir. Bu hayvan adına bugünkü Hakasçada *sın* şeklinde rastlanmakta olup, Eski Türkçede ise *sıgun, suğun* şeklindedir (ÖHTS: 423; ETG: 293). Pallas'ın Kazakça verdiği karşılık *bugà* şeklinde olup, kızıl geyik hayvan türünün Kazakçada karşılığı tespit edilememiştir. Bununla birlikte, Pallas'ın tespit ettiği karşılık (*bugà*) ile ilişkilendirebileceğimiz ad, bugünkü Kazakçada bulunan "geyik, maral"

anlamındaki *buğı* kelimesidir (KazTS I: 97). Bu hayvan adı Eski Türkçede *buğu* "geyik" şeklindedir (ESTYa II: 237). Clauson *buğu* biçiminde belirtmiş anlamını ise "erkek geyik" olarak vermiştir (EDPT: 812). Kaşgarlı Mahmud'da bulunmazken, Eski Anadolu Türkçesinde *buğa* şeklinde olup, aynı anlamdadır (Ergin 1964: 175). Modern Türk dillerinden Kırgızcada (*buğu* "geyik"), Kazakçada (*buğı* "geyik"), Karaçay-Balkarca'da (*buv* "erkek geyik"), Nogaycada (*bugı* "erkek geyik"), Özbekçede (*buğu* "geyik") ve Yeni Uygur Türkçesinde (*buğa* "geyik") tespit edilmiştir (KTLS: 270-271; KazTS I: 97; KMTS: 144; NRS: 88; YUTS: 52). Moğolcada da *bugu/buga* "erkek geyik" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 182). Bununla birlikte Yakutça *kumaky* biçimine rastlanmamıştır. *Zoographia*'da bulunan Moğolca karşılıklara (*bóchu*, *sochu* "dişi geyik", *ilei* "yavru geyik") ilişkin olarak ise bu adlara karşılık gelen herhangi bir biçime rastlanmazken, *bóchu*'yu Moğolca *bugu/buga* "erkek geyik" ile *sochu* kelimesini ise bugünkü Moğolcada bulunan *sogu/sogo* "dişi geyik veya ceylan" ilişkilendirmek mümkün olabilir (ZRA I: 216; MTS: 182; MTS: 868). Ancak *ilei* hayvan adına ilişkin ise herhangi bir tespitte bulunulamamıştır. Kalmukça tespitlere (*bugà* "erkek geyik", *maaril* "dişi geyik") ilişkin olarak, *bugà* bugünkü Moğolcada da *bugu/buga* şeklinde mevcut olup, aynı anlamdadır (ZRA I: 216; MTS:182). *Maaril* sözcüğü ise Moğolca olup, bugünkü Moğolcada *maral* "geyik" şeklindedir (MGTS: 223). Aynı zamanda tarihi ve modern Türk dillerinde de bulunmaktadır. Buryatça *jòhu* (erkek geyik), *ssògo* (dişi geyik), *ssorgoll* (yavru geyik) hayvan adlarından *jòhu* ve *ssorgoll* adlarına ilişkin herhangi bir tespitte bulunulamazken, *ssògo* adının bugünkü Moğolcada bulunan *sogu/sogo* "dişi geyik veya ceylan" hayvan adı olması muhtemel görünmektedir (MTS: 868). Son olarak Pallas'ın Kafkas Tatarcasında kızıl geyik türünün karşılığı olarak belirttiği *jyzyk* adı, Eski Türkçe *kèyik* biçiminden gelmektedir (ETTL III : 211). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da da *keyik* "geyik, ceylan" biçiminde geçmekte olup, tarihi ve modern Türk dillerinde yaygın olarak bulunmaktadır (DLT: 708).

45. Ren geyiği-Lat. *Rangifer tarandus* (Kuru 1999: 709)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cervus tarandus*; Başk.: *Juschà*; İrTT: *Jyschà*; Hak.: *Schoscha*, *ushà*; Yak.: *Kyll*, *tabakyll*, *tabà* (evcil), *tangara-tawata*, *tongs dawata*, *tsahatscharyh* (dişi), *tugùth* (yavru); BuhÖzb.: *Bussu*; Moğ.: *Zagàn-bochu*; Bury.: *Zaghàn* (ZRA I: 206).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: *ça bugu, ça göregesu* “ren geyiği” (MTS: 211).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas ren geyiğinin Başkurtça, İrtiş Tatarcası, Hakasça, Yakutça, Moğolca ve Buryatça karşılıklarını vermiştir. Bunlardan evcil ren geyiğinin Yakutçadaki karşılığı olan *tabà* kelimesi bugünkü Yakutçada *taba* "geyik" şeklinde bulunmaktadır (TSahS: 97). Ayrıca Yakutça *kyll* adı Eski Türkçe *kèyk* “geyik” biçimi ile karşılaştırılabilir (ETTL III: 211).

Pallas’ın Buhara Özbekçesinde belirttiği *bussu* adı bu biçimiyle Özbekçede tespit edilememiş olup, buna karşılık bu dilde *buğu* "geyik" adı tespit edilmiştir (KTLS: 270-271). Özbekçede bulunan *buğu* adı Eski Türkçede *buğu* "geyik" şeklindedir (ESTYa II: 237). Clauson *buğu* biçiminde belirtmiş, anlamını ise “erkek geyik” olarak vermiştir (EDPT: 812). Kaşgarlı Mahmud’da bulunmazken, Eski Anadolu Türkçesinde *buğa* şeklinde olup, aynı anlamdadır (Ergin 1964: 175). Modern Türk dillerinden Kırgızcada (*buğu* “geyik”), Kazakçada (*buğı* "geyik"), Karaçay-Balkarca’da (*buv* "erkek geyik"), Nogaycada (*bugı* "erkek geyik") ve Yeni Uygur Türkçesinde (*buğa* "geyik") tespit edilmiştir (KTLS: 270-271; KazTS I: 97; KMTS: 144; NRS: 88; YUTS: 52). Moğolcada da *bugu/buga* "erkek geyik" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 182).

Pallas’ın Moğolca *zagàn-bochu* ve Buryatça *zaghàn* şeklinde belirttiği adlara karşılık bugünkü Moğolcada “ren geyiği” anlamına gelen *ça bugu, ça göregesu* adları tespit edilmiştir (MTS: 211). Pallas’ın tespit ettiği diğer hayvan adlarını ise karşılaştırabileceğimiz herhangi bir kelimeye rastlanmamıştır.

46. Taçboynuzlu geyik-Lat. *Alces alces* (YTKO II: 934)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cervus alces*; SibT.: *Bulàn*; Casiensibus Ad Udam?: *Buhr*; Yak.: *Ulù-Kyll*; KoyH.: *Chai*; Moğ.: *Chandagai*; Bury.: *Bògu* (ZRA I: 201).

Pallas taçboynuzlu geyiğin Sibiryâ Tatarcası, Yakutça, Moğolca ve Buryatça karşılıklarını belirtmiştir. Ancak Türk ve Moğol dillerinde taçboynuzlu geyiğin karşılığına rastlanmamıştır. Bununla birlikte Pallas’ın verdiği hayvan adları, geyik adının

karşılığı olan adlar ile karşılaştırılabilir. Sibiryâ Tatarcasındaki *bulàn* hayvan adı Kazan Tatarcasında *bolan* şeklinde olup, "geyik, maral" anlamındadır (KazTTS: 63). Bu ad aynı zamanda Kazakçada (*bulan* "geyik") ve Başkurtçada (*bolan* "geyik") bulunmaktadır (KTLS: 270-271; BaşTS: 96). *Casiensibus Ad Udam* olarak belirtilen dilde tespit edilen *buhr* adına literatürde rastlanmazken, bu adın Eski Türkçede mevcut olan *buğu* "geyik" adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ESTYa II: 237). Yakutçada belirtilen *ulù-kyll* adında geçen *kyll* kelimesi ise Eski Türkçe *kèyik* "geyik" biçimi ile karşılaştırılabilir (ETTL III: 211). Koybal Hakasçasında belirtilen *chai* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

Bunun dışında Pallas'ın taçboynuzlu geyiğin Moğolca karşılığı olarak belirttiği *chandagai* hayvan adı Moğolların Gizli Tarihi'nde *ḡandaḡai* "bir hayvan adı (geyik, büyük geyik?)" şeklinde olup, bugünkü Moğolcada ise *boyр handaḡay* "erkek geyik" şeklinde geçmektedir (MGTS: 134; MTS: 161). Son olarak Pallas Buryatçada taçboynuzlu geyiğin karşılığını *bògu* olarak belirtmiştir (ZRA I: 201). Ancak bu ad bugünkü Moğolcada *bugu/buga* şeklinde olup, "erkek geyik" anlamındadır (MTS: 182). Eski Türkçede *buğu* "geyik" anlamındadır (ESTYa II: 237). Clauson *buğu* biçiminde belirtmiş anlamını ise "erkek geyik" olarak vermiştir (EDPT: 812).

47. Hamster-Lat. *Cricetus cricetus* (Kuru 1999: 643)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cricetus frumentarius*; Tat.: *Arlàn*; Başk.: *Bakuk*; Kalm.: *Kergeldae* (ZRA I: 161).

Etimolojik sözlükler: *hamster* (İngilizceden alıntıdır. "Bir tür küçük kemirgen" anlamındadır. Kökeni Slavca *hamstra* "bir tür buğday haşeresi, kımlı" sözcüğüne dayanmaktadır.) (NS: 341).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *arlan* "hamster" (ÇTS: 18); *arlan* "cırtlak sıçan" (Durmuş 2014: 95).

Sibiryâ (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *hara paar, soñus* "hamster" (ÖHTS: 151, 444); *sustan* "hamster" (HTS: 456); *сарлак* "hamster" (OSTN VII: 335); *нара кара* "hamster" (OSTN VIII: 1147). Alt.: *erlen* "sıçan, hamster" (ATS: 92); *äplän* "hamster"

(OSTN I: 788). **Tel.:** *äplän* "hamster" (OSTN I: 788). **Şor.:** *äplän* "hamster" (OSTN I: 788); *ырлак* "hamster" (OSTN II: 1372); *кара нāр* "hamster" (OSTN III: 134).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *атжалман* "hamster" (KazED: 22); at *jalman* "hamster" (EDPT: 936). **Tat.:** *yerbuçiq* "hamster, cırlak sıçan" (KırTS: 381); *äplän* "hamster" (OSTN I: 788). **Başk.:** *qarabavır* "sıçan, hamster" (BaşTS: 328). **Kum.:** *кужул* "hamster" (OSTN III: 1032). **KarB.:** *loban* "hamster" (VEWT: 317).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *ağmixan* "kokarca, hamster" (YUTS: 4).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *dağsıçanı, dağsıçovulu* "cırlak sıçan, hamster" (ATS I: 765).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *arlän* olarak belirttiği ad, modern Türk dillerinden Altayca, Teleüt Ağzı, Şorca ve Tatarcada *äplän* "hamster" şeklindedir (OSTN I: 788). Ancak tarihi Türk dillerinde bu ada rastlanmamıştır. Pallas hamsterın Başkurtça karşılığını ise bakuk şeklinde belirtirken, bugünkü Başkurtçada bu hayvan türü *qarabavır* "sıçan, hamster" adı ile anılmaktadır (BaşTS: 328). Kalmukça olarak belirtilen *kergeldae* hayvan adına ise rastlanmamıştır.

48. Pirinç hamsteri-Lat. *Cricetulus phaesus* (BTS: 526)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cricetus phaeus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 163).

49. Hint mandası-Lat. *Buffelus bubalus* (BTS: 279)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Bos bubalus*; **Kalm.:** *Ussun-ukir (sürü)*; **Kaz.:** *Sughun*; **KafT.:** *Gaumysch* (ZRA I: 247).

Etimolojik sözlükler: *balak, malak* "manda yavrusu (Ağızlarda *palak* şeklinde geçer.)" (TDES: 44, 358); *balak/malak* "manda yavrusu (Kökeni Yun. *pallák* "gürbüz bebek; hayvan yavrusu" olarak açıklanmıştır.)" (ETTL I: 569); *camız* "manda, su sığırtı (Ağızlarda *kömüş* şeklinde de geçer.)" (TDES: 86); *dombay* "su sığırtı, manda (Yer adı olarak yaşamaktadır. Kökeni bilinmiyor.)" (TDES: 147); *hoduk/hotik* "manda yavrusu <

Erm. *hört* a.m. " (ETTL III: 497); *kömüş* "manda, su sığırı" (TDES: 320); *manda* b.m. (ETTL V: 134).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *süw siyiri* "water-buffalo su sığırı" (Dankoff: 161); *suw sığırı* "manda" (Ünlü 2012: 681).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *kömüş* "manda" (EATS: 460); *sıgır* "sığır, inek ve manda gibi büyükbaş evcil hayvanlar" (BL: 177); *su sığırı* "manda, su sığırı" (BL: 179). **OsmT:** *dombay, donbay* "manda, yaban donbayı" (EÇS: 102); *kömiş, kömüş* "manda" (EÇS: 158); *câmûs* (Ar.) "manda, su sığırı" (OTAL: 124); *gâmûs* (Far.) "manda" (OTAL: 276).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **KıpT.:** *su sığır, su sığırı* "manda" (KTS: 242); *su sığır* "manda" (CC: 558). **ÇağT.:** *uğ* "manda" (Ünlü 2013: 1190); *barağulaçı* "dişi manda, manda" (ÇMS: 74).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *буйвол, енеке* "manda" (KazTS II: 373). **Krg.:** *buybol* "manda" (KTLS: 558-559). **KarB.:** *gammeş, gemmeş* "manda" (KMTS: 172, 173). **Kum.:** *gamiş* "kara sığır, su sığırı, manda" (KumTS: 131). **Tat.:** *mandat* "manda" (KırTS: 215); *buyvol* "manda" (TTatS: 207). **Başk.:** *buyvol* "manda" (KTLS: 558-559).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *höküz, kotaz* "manda" (KTLS: 558-559). **Özb.:** *buyvol, qo'tos* "manda" (TÖS: 376).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *arni* "Hint mandası. Bubalus (bos) bubalus" (ATS I: 216); *kala, kəl* "manda" (ATS I: 1701, 1754); *kəlbəçə* "manda yavrusu" (ATS I: 1754); *camış* "manda" (KTLS: 558-559). **Türkm.:** *gāmiş* "manda" (KTLS: 558-559).

Moğolca: *mahi üker* "su mandası, bizon, bufalo" (MTS: 647); *usun üker* "su sığırı, manda" (MTS: 1180).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ahta* "iğdiş edilmiş manda" (DS I: 134); *badak, badanak, baduk, bedek, bıdık, bodak, bodi, bodik, boduk, botak, botlak, böcük, bödek, budik, buduk* "manda yavrusu" (DS I: 461); *bozak* "manda" (DS I: 748); *camız, camış, çamız* "manda"

(DS II: 854); *cenik* "besili, güzel boynuzlu küçük manda" (DS II: 882); *cilf* "koca öküz, manda" (DS II: 965); *comış, comız, comuş, comuş ineği* "manda" (DS II: 997); *corkadak* "manda yavrusu" (DS II: 1001); *dombay, dombak, dombey* "manda" (DS II: 1552); *dölbe* "üç yaşında manda" (DS II: 1576); *gale, gedek, gadak, gadek, gedeyh* "manda yavrusu" (DS III: 1900, 1965); *gambeş* "erkek manda" (DS III: 1907); *gelāh* "manda" (DS III: 1971); *gemmeş* "manda" (DS III: 1987); *inek kömüşü* "dişi manda" (DS IV: 2542); *kambaş* "manda" (DS IV: 2615); *katal öküz* "ihtiyar manda" (DS IV: 2682); *kırvan* "erkek manda" (DS IV: 2840); *kotka* "manda" (DS IV: 2938); *malak* "manda yavrusu" (DS IV: 3109); *medek* "manda" (DS IV: 3149); *motak* "manda yavrusu" (DS IV: 3212); *mutak* "dişi manda" (DS IV: 3226); *palaz* "manda yavrusu" (DS V: 3386); *portlak* "manda yavrusu" (DS V: 3472); *pota* "iki yaşındaki manda" (DS V: 3475); *sak* "dişi manda, manda yavrusu" (DS V: 3519); *balak* "manda yavrusu" (DS VI: 4443); *kömüş* "genç, sevimli erkek manda" (DS VI: 4570).

Pallas Kalmukça hint mandasının karşılığını *ussun-ukir (sürü)* olarak belirtir. Bugünkü Moğolcada da bu hayvan adı *usun üker* biçiminde bulunmakta olup, "su sığırı, manda" anlamındadır (MTS: 1180). Pallas'ın Kazakça *sughun* olarak belirttiği hayvan adına Türk ve Moğol dillerinde rastlanmamıştır. Kafkas Tatarcasında *gaumysch* şeklinde verilen hayvan adı Türk ve Moğol dillerinde bulunmazken, Osmanlıca döneminde Farsça'dan dilimize girmiş *gāmūs* "manda" sözcüğü ile bağlantılı olabilir (ZRA I: 247, OTAL: 276). Bugünkü Türkmencede de *gāmiş* "manda" şeklinde bulunmaktadır (KTLS: 558-559).

50. Kakum-Lat. *Mustela ermenie* (BTS: 320)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela ermineum*; Tat. ve SibT.: *Aass*; Başk.: *Aasz* ve *kara-kujerok*; Kaz.: *Aktjin*; BuhÖzb.: *Ilten*; Çuv.: *Schishejus*; Moğ.: *Ujaen, oejaen*; Bury.: *Ujing*; Kalm.: *Wgin, uejin*. (ZRA I: 90).

Etimolojik sözlükler: *kakum* "sansara benzer kürkü değerli bir hayvan, ermin <Far. *ḳāḳum* a.m. (ETTL IV: 63).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *as* "kakum" (Kormuşin 2016: 548). KrhT.: *ās, şal* "kakım denilen bir canavar" (OTS: 38, 425).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *ās, šal* "kakım denilen bir canavar " (OTS: 38, 425). **Kıpt.:** *aḳ aṣ* "as denilen derisi makbul hayvanın ak renklisi, kakım" (KTS: 5); *ās, šal* "kakım denilen bir canavar " (OTS: 38, 425). **ÇağT.:** *kiš* "Hermelin kakım" (ÇOW: 132).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *pāsara, şaşka* "kakım" (ÇTS: 215, 452); *jus* "Hermelin kakım" (Paasonen: 32); *jus, jos* "Горностай kakım" (Aşmarin: 10; VEWT: 28); *шәрни-йус* "Горностай kakım" (Aşmarin: 346).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bäliäläx* "Hermelin kakım" (LJTT: 19); *gornuok, goronuok, goronook* "Hermelin kakım" (LJTT: 46); *jäläñi, jilaman* "Hermelin kakım" (LJTT: 73); *kiranaas, kirinaas, kirinastay, kirnaas* "Hermelin kakım" (LJTT: 83); *ürüñ kömüs čüünčük* "Hermelin kakım" (LJTT: 184); *кырынаас* "Горностай kakım" (RYS: 115). **Dol:** *gornuok, goronuok* "Hermelin kakım" (DWUJ: 87); *горонуок* "Горностай kakım" (DRS: 23). **Tuv.:** *ac* "Горностай kakım" (ESTuvY I: 148). **Tof.:** *ac* "Горностай kakım" (TRRTS: 16). **Hak.:** *hara huzuruh* "kakım" (ÖHTS: 150). **Alt.:** *colos, kara kuyruk* "kakım" (ATS: 67, 115); *agac* "Горностай kakım" (RAS: 113). **Şor.:** *ac* "Горностай kakım" (ŞRS: 17). **Tel.:** *agas* "kakım" (TAS: 3); *kara kuzruk* "Hermelin kakım" (OSTN III: 134); *кара қуірук (Şor.)* "Hermelin kakım" (OSTN III: 891).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *aḳkic* "stoat kakım" (KazED: 13). **Krg.:** *ak тыҗын* "Hermelin kakım" (OSTN VI: 1311); *ak тышкан* "Hermelin kakım" (OSTN VI: 1338). **KarB.:** *aḳıs* "kakım, gelincik" (KMTS: 63). **Tat.:** *ac* "Горностай kakım" (TatRusS: 22).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *ak çaşқан* "kakım" (YUTS: 72); *ағмихан* "Горностай kakım" (UygRS: 27).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *as* "kakım" (ATS I: 225); *qornostay* "kakım" (ATS II: 2160).

Moğolca: *üjen* "Hermelin kakım" (KW: 456); *üñ, üjiñ, üjeñ* "Hermelin kakım" (KW: 461).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibirya Tatarcası ve Tatarcada *aass* olarak Başkurtçada ise *aasz* şeklinde verdiği hayvan adı bugünkü Tatarcada da *ac* "kakum" şeklinde tespit edilmiştir (TatRusS: 22). Bunun dışında Oğuz grubu Türk dillerinden Azericede, Sibirya grubu Türk dillerinden Tofaca, Tuvaca ve Şorcada aynı şekil ve anlamda bulunurken, bugünkü Başkurtçada tespit edilememiştir. Çuvaşçada kakum hayvan türü *jus*, *jös* şeklinde olup, *aass*, *aasz* adı ile bağlantılı olup olmadığı hususunun araştırılması gerekir (Aşmarin: 10).

Zoographia'da Başkurtça olarak verilen *kara-kujerok* hayvan adına Başkurtçada rastlanmazken, bu ad ile ilişkilendirebileceğimiz Altaycada *kara kuyruk*, Teleüt Ağzında *kapa kyzpyk* ve *kapa kyipyk* biçimleri bulunmaktadır (ATS: 115; OSTN III: 134; OSTN III: 891).

Kakum hayvan türünün Kazakça karşılığı olarak belirtilen *aktjin* hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamış olmakla birlikte, bugünkü Kazakçada kakumun karşılığı *aqkic* şeklindedir (KazED: 13).

Buhara Özbekçesinde *iltan* olarak belirtilen ada ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Çuvaşçada belirttiği *schishejus* adına karşılık tarafımızca aynı dilde tespit edilen adlar; *päsara*, *şaşka* "kakım", *jus* "Hermelin kakum", *jus*, *jös* "Горноста́й kakum",; *uăpuni-üyс* "Горноста́й kakum" şeklindedir (ÇTS: 215, 452; Paasonen: 32; Aşmarin: 10, 346; VEWT: 28).

Pallas kakumun Moğolca (*ujaen*, *oejaen*), Buryatça (*ujing*) ve Kalmukça (*wgin*, *uejin*) karşılıklarını belirtmiştir (ZRA I: 90). Bugünkü Moğolcada ise kakumun karşılığı *üjen*, *üñ*, *üjin*, *üjeñ* biçimindedir (KW: 456, 461). Buna göre Pallas'ın verdiği karşılıklar ile bugünkü Moğolcadaki biçimleri karşılaştırmak mümkün görünmektedir.

51. Kaplan-Lat. *Panthera tigris* (BTS: 329)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis tygris*; Tat.: *Julbars*. Moğ.: *Barr*; Kalm.: *Charchulla* (ZRA I: 15).

Etimolojik sözlükler: *aslan* < *arслан* "" (TDES: 259); *bars* "kaplana benzer yırtıcı bir hayvan" (KBS: 64); *kaplan* "kaplan" (ETTL IV: 115); *kaplan* "kaplan" (EDPT: 584); *kaplan* "kaplan, leopar" (VEWT: 234).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *bars, baars, bhars (br.)* "kaplan, şahıs ismi" (ETG: 266); *bars* "kaplan" (ETYSV: 722); *toṇa* "kaplan" (ETYSV: 743). **Uyg.:** *bars* "kaplan" (DKPAM: 351); *қапан* "kaplan" (Eraslan 2012: 575); *bars* "kaplan" (Eraslan 2012: 556); *bars* "kaplan, leopar" (IB: 51); *bars/pars* "kaplan" (Yunusoğlu 2012: 154); *bars* "kaplan" (Ayazlı 2016: 70); *toṇa* "kaplan" (Ayazlı 2016: 242); *yulbars* "kaplan" (KYAS: 314); *toṇa* "kaplan" (Tokyürek: 246). **KrhT.:** *Esri* "pars, kaplan" (OTS: 150); *Қабılan* "Kaplan, panter" (OTS: 230); *қаflan* "kaplan" (OTS: 233); *қапан* "kaplan, panter" (OTS: 238); *ded* "Aslan, kaplan, kurt gibi yırtıcı hayvanlar" (OTS: 123); *esri* "kaplan" (DLT: 645); *қоплан* "Kaplan, panter" (OTS: 280); *toṇa* "kaplan" (DTMK: 218).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *Kaplan* "kaplan" (EATS: 406); *қапан/қапан* "kaplan" (BL: 154). **OsmT:** *қапан* "kaplan" (KBN: 193); *Nimr* "kaplan" (OTAL: 839); *Nimre* "dişi kaplan" (OTAL: 839).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *Kaplan* "Bildiğimiz yabani, yırtıcı canavar" (İML: 37). **KıpT.:** *қаблан* "Kaplan, panter" (KTS: 121); *қабılan* "Kaplan, panter" (KTS: 121); *peleng* "Far. kaplan veya pars" (KTS: 215); *yolabars* "kaplan" (CC: 894); *peleng* "Far. kaplan veya pars" (GT: 347); *қапан* "kaplan" (EDM: 88); *қапан* "kaplan" (Al-Türk: 152). **ÇağT.:** *қапан* "kaplan" (FKS II: 938); *yolbars* "aslandan daha büyük, onunla aynı renkte, uzun bıyıklı, çizgili ve daha çok Harezmi ve Aral bölgesinde bulunan bir hayvan; kaplan" (FKS II: 1315); *Қаflan* "kaplan" (ÇMS: 80).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *Baabır, tiigir* "kaplan" (TSahS: 143); *xaxxan* "kaplan" (LJTT: 49). **Tuv.:** *bars* "kaplan" (TTG: 628). **Hak.:** *tigr* "kaplan" (ÖHTS: 499); *ala parıs* "kaplan" (HTS: 34); *Alabarıs*: (<*ala parıs*) "kaplan" (HTS: 34). **Alt.:** *mıyak* "kaplan" (ATS: 156).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *burkut* "kaplan" (Manas: 427); *arstan-jolbors* "arслан ve kaplan" (Manas: 202); *arstan-şer* "arслан ve kaplan" (Manas: 202); *colbors* "kaplan" (KrgS I: 220); *kabılan* "kaplan, pars" (Manas: 671). **Kaz.:** *jolbarıs* "kaplan" (KazTS I: 190); *qabılan* "kaplan" (KazTS I: 287). **KKal.:** *qablan* "kaplan" (KarkTS: 306). **Kum.:** *tigr* (Rus.) "kaplan" (KumTS: 334). **Tat.:** *qaplan* "kaplan" (KırTS: 185); *böbür* "Kaplan, leopar" (TTatS: 67); *kaplan* "kaplan, yulbarıs" (TTatS: 176);

kaplan "kaplan" (KazTTS: 265). **Başk.:** *kaplan* "kaplan, pars" (BaşTS: 327); *yulbaris* "erkek kaplan" (BaşTS: 744).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qoplan* "kaplan" (TÖS: 311); *qoplan* "kaplan" (TÖS: 311); *Yo'lbars, bars, qoplon* "leopar" (TÖS: 366). **YUyg.:** *kaplan* "kaplan" (YUTS: 220); *yolvas* (KTLS: 436-437).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pələng* "kaplan" (ATS II: 2724); **Türkm.:** *gaplan* (KTLS: 436-437).

Moğolca: *hablan* "(Dört ayaklı) bir hayvan adı: kaplan, yaban hayvanı, yırtıcı hayvan" (MGTS: 125); *bars/bar* (Fars. *Pārs, fārs*) "kaplan, pars" (MTS: 131); *Ġuna(n)* "3 yaşındaki hayvan, daha çok boğa, öküz veya kaplan" (MTS: 463); *Gemdiün bars* "erkek kaplan" (MTS: 475); *bar* "kaplan" (Gül 2010: 166).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas *kaplan* hayvan adının Tatarca (*julbars*), Moğolca (*barr*) ve Kalmukça (*charchulla*) karşılıklarını vermiştir. Tatarca *julbars* adı tarihi Türk dillerinden Uygurca döneminde karşımıza *yulbars* "kaplan" şeklinde çıkar ve birleşik bir sözcük olarak düşünersek, ET yol + ET *bars* (Far. *pārs*) "kaplan" sözcüklerinden oluşmuş olabilir (KYAS: 314). Bu sözcük Kaşgarlı Mahmud'da bulunmaz. Daha sonra *yolabars* "kaplan" şeklinde Codex Cumanicus'ta karşımıza çıkar (CC: 894). Modern Türk dillerinden ise Kıpçak grubu Türk dillerinde Kırgızcada (*jolbors* "arslan ve kaplan"), Kazakçada (*jolbaris* "kaplan"), Başkurtçada (*yulbaris* "erkek kaplan") karşımıza çıkarken, Uygurca grubu Türk dillerinde Özbekcede (*yo'lbars* "leopar") ve Yeni Uygur Türkçesinde *yolvas* "kaplan" şeklindedir (Manas: 202; KazTS I: 190; BaşTS: 744; TÖS: 366; KTLS: 436-437). Bununla birlikte Pallas'ın Moğolca *barr* şeklinde tespit ettiği *kaplan* hayvan adı aynı anlamda bugünkü Moğolcada da (*bar/bars* "kaplan, pars") bulunmaktadır (MTS: 131; (Gül 2010: 166). Kalmukça *charchulla* adına ise Türk ve Moğol dillerinde rastlanmamıştır.

52. Karaca-Lat. *Capreolus capreolus* (Kuru 1999: 708)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cervus capreolus*; **KazT. ve Kaz.:** *Ihleik*; **Başk.:** *Koralai*; **KırT.:** *Karadshà*; **KafT. ve Nog.:** *Seltèn*; **Hak.:** *Ihlik, kjik* (vahşi); **KışT.:** *Kilbis, ihlik* (dişi), *oglak* (yavru); **Yak.:** *Ehlyk*; **Trk.:** *Ahù*; **Moğ.:** *Goeroessù*,

goerojoessu; **Bury.:** Goràn, gurulium, grychum, urogoèn; **Çuv.:** Kai-Katschagà; **Kum.:** Jur (ZRA I: 219).

Etimolojik sözlükler: *bökön* "iri bir tir karaca" (KBS: 111); *elik* "dağ keçisi, karaca" (ETTL II: 587); *elik keyik* "roe deer karaca" (EDPT: 755); *karaca* "geyikgillerden bir av hayvanı" (KBS: 369); *külmiz* "the female of the roe-deer" (EDPT: 718); *sığır* "alageyik, karaca; evcilleşmiş inek, boğa gibi hayvanlar (< ET *sığır*)" (ETTL VII: 305).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *elik* "karaca" (ETYSV: 727); *elik* "dağ keçisi, erkek karaca, keçi" (Kormuşin 2016: 551); *elik* "dağ keçisi; karaca" (Besli 2010: 38). **Uyg.:** *buğu* "geyik, karaca" (Yunusoğlu 2012: 156); *täkä* "oğlak, teke, karaca?, ceylan?" (Yunusoğlu 2012: 173). **KrhT.:** *boz-aq, qaraca, külmiz* "karaca" (OTS: 77, 240, 303); *elik* "karaca (erkek)" (KB Dizin: 8); *külmiz* "karaca (dişi)" (KB Dizin: 8); *älik keyik* "roe deer karaca" (Erdal 2004: 400).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *şıgın* "çatal boynuzlu, dişi ala geyik; karaca (<*sıgun*)" (Kaçalın 2017: 817); *karucu* "karaca, dağ keçisi" (EATS: 414); *elük* "dağ keçisi, karaca" (Ergin 1964: 182). **OsmT:** *âhû* (Far.) "ceylan, karaca" (OTAL: 19); *zaby* (Ar.) "geyik, karaca, gazal gibi hayvanlar" (OTAL: 1163).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *boz-aq, qaraca, külmiz* "karaca" (OTS: 77, 240, 303). **KıpT.:** *boz-aq, qaraca, külmiz* "karaca" (OTS: 77, 240, 303). **ÇağT.:** *âhû*: (<Far.) "ceylan, karaca" (Ünlü 2013: 23).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: кушили, кăсуле "karaca" (Aşmarin: 19, 189).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *turtas* "karaca" (TSahS: 144); *kipčään* "*Capreolus capreolus pygargus* Sibirya karacası" (LJTT: 78); *tuuruktay* "*Capreolus capreolus pygargus* Sibirya karacası" (LJTT: 173). **Tuv.:** *hülbüs* "karaca" (TuvTS: 54). **Hak.:** *hıbah* "2 yaşında karaca" (ÖHTS: 167); *kiik* "karaca" (ÖHTS: 242); *ilik* "karaca" (HTS: 222). **Alt.:** *boro aŋ* "karaca" (ATS: 45); *elik* "yabani keçi, karaca; geyik yavrusu" (ATS: 89); *kerekşin* (Moğ.) "dişi karaca, dişi keçi, dişi keçi yavrusu" (ATS: 124); *külmüs, kuran, külbüs* "keçi yavrusunun dişisi; erkek karaca" (ATS: 147). **Tel.:** *elik* "yabani keçi, karaca" (TAS: 36).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çaarçık* "karaca yavrusu" (KrgS I: 240); *elik* "karaca" (KrgS I: 328); *элик* "karaca" (Manas: 1610). **Kaz.:** *елик* "karaca" (KazTS II: 316). **KarB.:** *cur* "karaca" (KMTS: 135). **Tat.:** *qaraca* "karaca" (KırTS: 186); *pugu* "puhu; karaca" (KırTS: 276); *cäyran, maral, kır kâcâsi* "karaca" (KTLS: 436-437). **Başk.:** *yeyren* "ceylan, karaca" (BaşTS: 726). *maral, kır kâzâhi, koralay* "karaca" (KTLS: 436-437); *kiyik* "karaca" (KTLS: 436-437).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *gulca* "karaca, yabanî koyun" (YUTS: 145). *tag öçki, ähu* "karaca" (KTLS: 436-437).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *alik* "dağ keçisi, karaca (*Capreolus capreolus*)" (ATS I: 1110); *cüyür* "karaca (*Capreolus capreolus*)" (ATS I: 643); *alik* "dağ keçisi, karaca (*Capreolus capreolus*)" (ATS I: 1110). **Türkm.:** *keyik, maral* "karaca" (KTLS: 436-437).

Moğolca: *boru görügesü(n)* "karaca" (MTS: 487).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ceblek* "karaca yavrusu" (DS II: 872); *ceyran, ceran* "karaca" (DS II: 888); *karaca* "gövdesi beyaz, yüzü kara koyun" (DS IV: 2641).

Pallas'ın karaca hayvan türünün karşılığı olarak Kazan (*ihlek*) ve Kıştım Tatarcası (*ihlik* "dişi karaca") ile Kazakça (*ihlek*), Hakasça (*ihlik*), ve Yakutçada (*ehlyk*) verdiği hayvan adlarını, Eski Türkçede *elik* "karaca" şeklinde mevcut olan ve Clauson'un da *elik keyik* "roe deer karaca" şeklinde belirttiği hayvan adı ile karşılaştırılabilir (ETYSV: 727); (EDPT: 755). Bu ad Kutadgu Bilig'de *elik* "erkek karaca" şeklinde geçmektedir (KB Dizin: 8). Daha sonra Oğuz grubu Türk dillerinden Eski Anadolu Türkçesinde mevcut iken (*elük* 'dağ keçisi, karaca'), Harezmi-Kıpçak grubu Türk dillerinde tespit edilememiştir (Ergin 1964: 182). Modern Türk dillerinden Sibiry grubu Türk dillerinde Hakasça (*ilik* 'karaca'), Altayca (*elik* 'yabani keçi, karaca; geyik yavrusu') ve Teleüt Ağızında (*elik* 'yabani keçi, karaca') bulunmaktadır (HTS: 222; ATS: 89; TAS: 36). Bunun dışında Pallas'ın tespit ettiği diğer adlardan Başkurtça *koralai*, bugünkü Başkurtçada da aynı şekilde (*koralay* 'karaca') bulunmaktadır (KTLS: 436-437). Pallas'ın Kırım Tatarcasında *karadshâ* şeklinde verdiği karşılık bugün Türkiye Türkçesinde de (*karaca*) bu hayvan türünün karşılığı olarak kullanılmakta olup, bugünkü Kırım Tatarcasında da (*qaraca* 'karaca') değişmeden kalmıştır (KırTS: 186). Kafkas Tatarcası ile Nogaycada karaca

hayvan türünün karşılığı olarak verilen *seltèn* hayvan adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

Hakasçada “vahşi karaca” anlamıyla verilen *kjik* sözcüğü, bugünkü Hakasçada da *kiik* "karaca" şeklinde bulunmaktadır (ÖHTS: 242). Bunula birlikte Kışım Tatarcasında karacanın karşılığı olarak verilen adlardan *kilbis hayvan adı* taranan literatür içerisinde tespit edilememiştir. *Oglak* kelimesi ise Türkiye Türkçesinde "keçi yavrusu" anlamında iken, Pallas taafından “yavru karaca” anlamında verilmiştir (TDES: 383). Bu anlamı ile sadece Modern Türk dillerinden Türkmencede *ovlak* "oğlak, keçinin, geyiğin altı aylığa kadar olan yavrusuna verilen ad" şeklinde tespit edilmiştir (TürTS: 496).

Pallas’ın Türkçede *âhû* şeklinde belirttiği ad, Farsça kökenli olup, Osmanlıca döneminde aynı biçimde "ceylan, karaca" anlamında görülmektedir (OTAL: 19).

Moğolca olduğu belirtilen *goeroessü*, *goerojoessu* hayvan adının, bugünkü Moğolcada bulunan *boru görügesü(n)* "karaca" hayvan adında bulunan *görügesü(n)* kelimesi olması muhtemeldir. (MTS: 487). Buryatça olduğu belirtilen *goràn*, *gurulium*, *grychum*, *urogoèn* hayvan adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Çuvaşça *kai-katschagà* olarak verilen hayvan adına karşılık Çuvaşçada karaca hayvan adı *кусили, кăсуле* şeklindedir (Aşmarin: 19, 189). Kumukça olarak belirtilen *jur* hayvan adına ise taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

53. Karsak-Lat. *Vulpes corsa* (BTS: 341)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis corsac*; Kaz.: *Karssak, charssok*; Moğ.: *Kirssa*. (ZRA I: 41).

Etimolojik sözlükler: *fänäk* (Osm.) "Canis corsac < Trk. *änük* < **pänük*" (VEWT: 144); *karsak* "bir cins küçük tilki " (TDES: 266); *karsak* "çakala benzer, postundan kürk yapılan bir hayvan < ET *ķarsak* a.m." (ETTL IV: 149); *karsak* "the steppe fox karsak" (EDPT: 663); *karsak* "bozkır tilkisi (> Rus. *korsak*)" (KBS: 375); *karsak* (Çağ., Osm.) "Steppenfuchs karsak < Rus. *korsak*, Moğ. *kirsa* a.m. Yazara göre Rusçadan alıntıdır." (VEWT: 238); *karsak* (PTrk.) "the steppe fox karsak" (EDAL: 651); *qarsaq* "корсак karsak" (DTS: 429); *қарсақ* (Krg., Kaz., KKal., Nog., Tat., Özb.), *қарсақ* (Tat., Çuv.), *қархақ* (Başk.) "степная лисица karsak" (ESTYa V: 311).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *ķarsak* "bir tür küçük tilki (ET *karsak*)" (KYAS: 144); *karsak* "step tilkisi" (Tokyürek: 245). **KrhT.:** *karsak* "(tilki türü) karsak" (DLT: 689); *qarsāq* "corsac fox" (Dankoff: 131).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *karsak* "bozkır tilkisi" (CC: 493). **ÇağT.:** *fenek* "karsak, derisinden kürk yapılan bir havan" (FKS I: 886); *ķarsak* "Rus ve Türk ülkelerinden getirilen, derisi alaca olan ve sincaptan büyük bir hayvan, karsak" (FKS II: 908); *karsak* "tilki" (ÇOW: 122).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *karsak* "tavşan, yabani tavşan (anlam farklı)" (ÇTS: 117).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kirsa* (Moğ.) "Steppenfuchs karsak" (LJTT: 84).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *karşak* "bozkır tilkisi" (KrgRS II: 412); *kapcak* "korcak karsak" (KrgRS I: 353). **Kaz.:** *ķapcaķ* "karsak" (KazTS II: 320); *ķapcaķ* "korcak karsak" (KRRKS: 564). **KarB.:** *çaķan* "karsak adı verilen tilki türü" (KMTS: 141).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: TT: *qarsaq* "tilkiye benzer bir av hayvanı" (Efe, 2012: 325). **Azb.:** *boz tülkü* "karsak" (ATS I: 514).

Moğolca: *kirsa* "Steppenfuchs karsak" (KW: 232); *kirsa* "bozkır tilkisi, karsak" (MTS:588).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas karsak hayvan adının Kazakça karşılıklarını *karssak*, *charssok* olarak belirtmiş olup, bugünkü Kazakçada da karsak hayvan adının karşılığı *ķapcaķ* şeklindedir (KazTS II: 320). Bu ad aynı zamanda Eski Türkçede (*karsak* "the steppe fox karsak") bulunmakta olup, Kaşgarlı Mahmud'da da [*karsak* "(tilki türü) karsak"] geçmektedir (EDPT: 663; DLT: 689). Bu kelime dilimizden Rusça'ya aynı anlamını muhafaza ederek *korsak* biçiminde geçmiştir (KBS: 375). Tarihi ve modern Kıpçak grubu dillerinde *karsak* biçimini korumuş, Oğuz grubu Türk dillerinden ise sadece Türkiye Türkçesinde *karsak* biçimindedir (CC: 493; ÇOW: 122; KrgRS I: 353; KazTS II: 320; Efe 2012: 325). Bununla birlikte Çuvaşçada *karsak* hayvan adı bulunurken, "tavşan, yabani tavşan" şeklinde anlam değişikliğine uğramıştır (ÇTS: 117). Pallas'ın Moğolca *kirssa* şeklinde

belirttiği hayvan adı, Kalmukçada *kirsə* "karsak" şeklinde geçerken, bugünkü Moğolcada ise *kirsa* şeklindedir (KW: 232, MTS: 588).

• Keçi

Zoographia'da tespit edilen 5 farklı geyik türü 54.-58. maddeler arasında sıralanmıştır. Ancak *Zoographia*'da belirtilen adlar açıklanmadan önce keçi genel adına karşılık gelen adlar bu madde altında belirtilmiş, ardından keçi türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *çepiç* "bir yaşında keçi yavrusu" (TDES : 105-106); *çepiş/çebiş/çebiç* "1-2 yaşındaki keçi yavrusu" (ETTL II : 191); *çopra* "küçük kulaklı keçi" (KBS : 1305); *cür* (KırpT.) "dağ keçisi" (TDES : 88); *davar* "koyun ve keçiye verilen ortak ad" (TDES : 132-133); *diştir* "doğurmamış keçi" (ETTL II : 438); *ečki* "keçi (Yazara göre, kelime en eskicil Türk dili olan Halaççada eçkü biçimindedir. Belki metatezli biçim keçi'dir.)" (ETTL II : 544); *ečki* "keçi " (KBS : 240); *ečkü* "goat (Yazar ayrıca koçnar sözcüğünün de özellikle dişi keçi için kullanıldığını belirtir.)" (EDPT : 24); *elik* "dağ keçisi" (TDES : 163); *elik* "dağ keçisi, karaca " (ETTL II : 587); *erkeç* "erkek keçi. Yerel ağızlarda irkeç olarak da geçer." (TDES : 169); *erkeç/ergeç* "üç dört yaşlarında enenmiş, iğdiş edilmiş erkek keçi" (ETTL II : 631); *gıdık* "keçi yavrusu, oğlak < Yun. (*gıdi/yıdı*) a.m. " (ETTL III : 219); *ime keçi/ime keçisi* "dağ keçisi < ET *ımğa* a.m." (ETTL III : 608); *kafkara* "boynuzsuz keçi ya da kuzu < Yun. (*káfkaros*)" dımdızlak"" (ETTL IV : 50); *keçi* "b.m. < ET *ečkü* a.m. " (ETTL IV : 200); *keçi* "koza "keçi"" (DTS : 291); *korit/korıt/korut/körit/körüt* "bir yaşına kadar olan erkek keçi; bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek keçi < Erm. (diyalekt) *k'orit* " (ETTL IV : 373); *koşat* "erkek keçi < Erm. (diyalekt) " (ETTL IV : 379); *kura* "kısa kulaklı koyun ve keçi (Kökeni bilinmiyor)" (ETTL IV : 437); *maacik/macik* "çocuk dilinde koyun ve keçi yavrusu < Ar. (Suriye diyalektleri) *mā' + -cik* küçültme eki" (ETTL V : 99); *oğlak* "keçi yavrusu" (TDES : 383); *oğlak* "keçi yavrusu" (ETTL VI : 114); *sarıger* "kulakları ve bacakları sarı keçi" (KBS : 599); *teke* "keçinin erkeği" (TDES : 503-504); *teke* "keçinin erkeği < ET *teke* a.m. (ETTL VIII : 125); *teke* "keçinin erkeği" (KBS : 720); *tekiş* "boynuzsuz keçi" (KBS : 722); *tülen* (hlk.) "bir yaşında kuzulayan keçi " (KBS : 777); *yağmurca* "dağ keçisi (<Ar. *yahmūr*)" (TDES : 556); *yazlama* "iki yaşında keçi" (KBS : 906); *yelek* "bir yaşında iğdiş edilmiş teke; iki yaşında keçi" (KBS: 912).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *äçkü, älik* "keçi" (ETG: 263); *arqar* "dişi dağ keçisi" (ETY: 763); *amga/amgı* "dağ keçisi" (ETYSV: 720); *çebiş* "keçi yavrusu" (ETYSV: 726); *elik* "dağ keçisi, erkek karaca, keçi" (Kormuşin 2016: 551); *eşgü* "keçi" (Kormuşin 2016: 551); *amga* "yaban keçisi" (Kormuşin 2016: 547). **Uyg.:** *adğırak* "dağ keçisi, tekesi, geyik" (EUTSV: 42); *amğa* "yaban keçisi" (EUTSV: 54); *ımğa* "dağ keçisi, teke" (EUTSV: 142); *täkä* "keçi" (EUTS: 232); *irkäç* "teke, erkek keçi" (Ayazlı 2016: 127); *adğırak* "dağ keçisi, dağ tekesi, geyik" (ETS: 19); *elik* "yabani keçi, erkek geyik, erkek dağ keçisi" (ETS: 79); *erkeç, teke* "keçi" (ETS: 82, 216); *canlık* "koyunlar ya da keçiler" (KYAS: 74); *kiyk* "yabani keçi, koyun ya da antilop (Genellikle bu türdeki bütün yabani hayvanlar için kullanılır. Bu terimin altında daha sonra kendi özel adları ile ayırt edilirler.)" (KYAS: 162); *kiyk* "yabani keçi, koyun ya da antilop" (KYAS: 162); *şışak* "iki yaşına girmiş (koyun ya da keçi)" (KYAS: 239). **KrhT.:** *arkar* "dağ keçisi" (DLT: 556); *çepiş* "altı aylık keçi yavrusu" (DLT: 619); *eçkü* "keçi" (DLT: 632); *keçi* "keçi (Oğuzcada)" (DLT: 697); *keyik* "yabani hayvan (dağ keçisi anlamı da bulunmaktadır)" (DLT: 708); *teke* "teke" (DLT: 867); *kiyik* "hayvan, yaban keçisi" (Borovkov: 168); *çepiş* "6 aylık keçi yavrusu" (Ünlü 2012: 179); *keçi, äçkü* "keçi" (Ünlü 2012: 386); *ayrak* "yaban keçisi" (OTS: 46); *muygak* "dağ keçisi, geyik" (OTS: 335); *oğlak, oğulak* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 356); *sağlık, sağmalı* "sağlıklı koyun ve keçi" (OTS: 389); *sıgun* "dağ keçisi" (OTS: 409); *sovun* "yaban keçisi, antilop" (OTS: 413); *şışek, ulah* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 430, 479).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *keçü* "(<eçkü) keçi" (Kaçalın 2017: 810); *erkeç* "üç yaşındaki erkek keçi" (EATS: 258); *karucu* "karaca, dağ keçisi" (EATS: 414); *kiçi* "keçi" (EATS: 443); *erkeç* "üç yaşını bitirmiş keçi" (BL: 139); *ime geyik* "yaban keçisi, dağ keçisi" (BL: 151); *keçi* "keçi" (BL: 157); *oğlak* "oğlak, keçi yavrusu" (BL: 168); *erkeç* "üç yaşını bitirmiş keçi" (BL: 132); *keçi* "keçi" (BL: 147); *oğlak* "oğlak, keçi yavrusu" (BL: 155); *geyik* "geyik, dağ keçisi" (Ergin 1964: 184); *irkeç* "erkek keçi, teke" (Ergin 1964: 188); *şıgın* "büyük cins geyik, yabani sığır, dağ keçisi" (Ergin 1964: 204). **OsmT:** *'anz, büz, oghlak, cedy, erkeç, teke, oghlak, nihâz, ghâle, büzghâle* "keçi" (Tulum 2011: 1023); *büc* (Far.) "keçi" (OTAL: 116); *cedy* (Ar.) "keçinin erkek yavrusu" (OTAL: 129); *mâşiye* (Ar.), *mevâşî* (Ar.) "deve, koyun, keçi gibi hayvanlar" (OTAL: 585, 634); *ime geyik* "dağ keçisi" (KBN: 189).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *ayrak* "yaban keçisi " (OTS: 46); *muygak* "dağ keçisi, geyik" (OTS: 335); *oğlak, oğulak* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 356); *sağlık, sağmal* "sağlıklı koyun ve keçi" (OTS: 389); *sıgun* "dağ keçisi" (OTS: 409); *sovun* "yaban keçisi, antilop" (OTS: 413); *şışek, ulah* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 430, 479); *eçkü, ekçi* "keçi" (KE: 180); *imga* "dağ keçisi " (İML: 35); *oğlak* "keçi yavrusu" (İML: 52); *teke* "keçi aygırı" (İML: 70); *imga* "dağ keçisi" (HATS: 242); *keçi, keçig, kiçi* "keçi" (HATS: 304); *naħcir* (<Far.) "yaban keçisi" (HATS: 422); *sıgun* "yaban sığırı, dağ keçisi" (HATS: 519); *teke* "keçi aygırı" (HATS: 579). **Kıpt.:** *ayrak* "yaban keçisi " (OTS: 46); *muygak* "dağ keçisi, geyik" (OTS: 335); *oğlak, oğulak* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 356); *sağlık, sağmal* "sağlıklı koyun ve keçi" (OTS: 389); *sıgun* "dağ keçisi" (OTS: 409); *sovun* "yaban keçisi, antilop " (OTS: 413); *şışek, ulah* "oğlak, keçi yavrusu" (OTS: 430, 479); *ağlak, avlak, oğlak, oğulak, ovlak, ulah* "keçi yavrusu" (KTS: 4); *ayrak* "yaban keçisi " (KTS: 18); *davar* "koyun, keçi cinsinden hayvan " (KTS: 57); *deke, erkeç, irkeç* "teke, erkek keçi" (KTS: 58, 75, 114); *eçki, içki, içkü, ikşi, işke, işki, keçi, keşi* "keçi, teke" (KTS: 69, 136, 141); *ovlak, ulah* "oğlak, keçi yavrusu" (KTS: 207, 297); *tafar, davar, tavar, tuvar* "koyun ve keçi cinsinden hayvan" (KTS: 257); *savun keyik, savan keyik, sovun* "yaban keçisi, antilop" (KTS: 229, 240); *eçki* "keçi" (CC: 576); *erkeç* "erkek keçi, teke" (CC: 702); *tuv* "dağ keçisi" (CC: 855); *dakā, taka* "erkek keçi" (Ermers: 396, 402); *keşi* "keçi" (EDM: 91). **ÇağT.:** *erkeç, öçki, öçkü, teke, tekke, tike, üçki, üçkü, civir, çivir, içki, içkü, irkeç, tike, giçi* "keçi yavrusu, teke, üç dört yaşındaki keçi yavrusu" (Ünlü 2013: 342); *imga* "dağ keçisi " (Ünlü 2013: 499); *imga* "dağ keçisi " (Ünlü 2013: 499); *öçkü* "keçi" (FKS I: 253); *oğlak* "dört aylık keçi yavrusu" (FKS I: 275); *cibir* "dağ keçisi (Moğ. "kanat")" (FKS I: 726); *halama* "kuzu; keçi yavrusu, oğlak" (FKS I: 738); *serke* "sürünün önünden giderek ona kılavuzluk eden enenmiş keçi, kösemen" (FKS I: 785); *sirke* "erkek dağ keçisi" (FKS I: 847); *kösem* "sürünün önünde giden keçi, kösem, kösemen" (FKS II: 1066); *eçki, imga, sogun* "dağ keçisi " (ÇMS: 78, 79, 88); *tekke* "teke, erkek keçi" (ÇMS: 90).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kaçaka* "keçi, teke" (ÇTS: 122); *tur kaçaki* "yaban keçisi " (ÇTS: 364); *kaçaka* "keçi, teke" (ÇTS: 122); *taka* "keçi" (ÇTS: 21).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *koza* "keçi" (TSahS: 150). **Tuv.:** *çuñma* "dağ keçisi" (TuvTS: 26). **Hak.:** *elík* "yabani keçi" (ÖHTS: 123); *sıǵbın, sıǵba*, *soyaltah* "2 yaşında dağ keçisi" (ÖHTS: 420, 448); *çıñma* "dağ keçisi" (HTS: 92); *hoshar* "teke, erkek keçi" (HTS: 188); *mahayah, maǵayah* "oğlak, keçi yavrusu" (HTS: 292); *öski* "ev keçisi" (HTS: 352); *sıǵbın, sıǵba, soyaltah* "dağ keçisi sürüsü" (HTS: 434). **Alt.:** *balka* "teke, keçi" (ATS: 36); *ečki* "keçi" (ATS: 87); *elik* "yabani keçi, karaca; geyik yavrusu" (ATS: 89); *kerekşin* (Moğ.) "dişi karaca, dişi keçi, dişi keçi yavrusu" (ATS: 124); *külmüs, kuran, külbüs* "keçi yavrusunun dişisi; erkek karaca" (ATS: 147); *teke* "keçi" (ATS: 203); *ulak* "keçi yavrusu, oğlak" (ATS: 225). **Tel.:** *d'umga, elik* "yabani keçi" (TAS: 32, 36); *ečki* "keçi" (TAS: 34); *teke* "yabani erkek keçi, teke" (TAS: 110).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *candık* "(koyun keçi gibi) ufak evcil hayvanlar" (KrgS I: 175). **Kaz.:** *angor* "Tiftik ve Ankara keçisi" (KazTS I: 41); *qoy-eşki* "koyun keçi, davar" (KazTS I: 338); *qulja* "erkek dağ keçisi, teke" (KazTS I: 358); *mal* "deve, sığır, koyun, keçi, at gibi hayvanların genel adı, mal" (KazTS I: 389); *orteke, taveşki* "dağ keçisi" (KazTS I: 447); 555); *serkeş* "bir iki yaşlarında ve kısırlaştırılmış olan erkek keçi" (KazTS I: 507); *tavlaq, tavlaqǵı* "dağ keçisi yavrusu, oğlak" (KazTS I: 555); *mayeuuki* "yaban keçisi" (KazTS II: 559). **KKal.:** *aq jaǵal* "ak lekeli koyun, keçi" (KarkTS: 17); *eşki* "keçi" (KarkTS: 144); *jäyran* "bir tür dağ keçisi, ceylan" (KarkTS: 236); *şibiş* "çebiç, keçi" (KarkTS: 545); *tuwşa* "iki yaşındaki doğurmamış keçi" (KarkTS: 608). **KarB.:** *cavbıdır* "dağ keçisi" (KMTS: 125); *cuǵutur* "dağ keçisi" (KMTS: 134); *çemiş* ":3 yaşında dişi keçi" (KMTS: 146); *çuv* "yabani teke, dağ keçisi" (KMTS: 154); *ečki* "keçi" (KMTS: 163); *cuǵutur ečki, qasha ečki* "dağ keçisi" (KMTS: 163); *erkeç* "erkek keçi" (KMTS: 166); *gabulu* "dağ keçisi" (KMTS: 171); *gıday* "boynuzsuz keçi, inek" (KMTS: 174); *gödey* "boynuzsuz keçi, koyun" (KMTS: 178); *kiyik* "geyik, dağ keçisi gibi hayvanların genel adı" (KMTS: 214); *kandaǵay* "yabani erkek dağ keçisi, teke" (KMTS: 232); *qasha ečki* "çengel boynuzlu dağ keçisi" (KMTS: 238); *urtu zada* "4 yaşında koyun, keçi" (KMTS: 372). **Kum.:** *ečki* "keçi" (KumTS: 117); *erkeç* "1 yaşında teke, erkeç, erkek keçi" (KumTS: 122); *gidiw* "oğlak, keçi yavrusu" (KumTS: 137); *ulaq* "keçi yavrusu, oğlak" (KumTS: 352). **Kar.:** *ečki* "keçi" (KTD: 409). **Tat.:** *ečki* "keçi" (KırTS: 105); *keçe* "keçi" (TTatS: 181); *keçe* "keçi" (KazTTS: 191); *tav kecesē* "dağ keçisi" (KazTTS: 454); *teke* "teke, keçi" (KazTTS: 457). **Başk.:** *arqar* "dağ keçisi, yaban koyunu" (BaşTS: 38); *babalay* "erkek keçi" (BaşTS: 57); *etembey* "koyun veya keçinin

sonbaharda doğan yavrusu" (BaşTS: 146); *harık-keze* "koyun keçi, küçükbaş hayvan" (BaşTS: 186); *keze* "keçi" (BaşTS: 183); *kołya* "dağ keçisi" (BaşTS: 370); *cyzen* "karakeçi" (KazTS II: 316).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *tog'taka* "dağ keçisi" (TÖS: 141); *echki* "keçi" (TÖS: 323). **YUyg.:** *çiviç* "bir yaşındaki keçi" (YUTS: 84); *eçkü* "keçi" (YUTS: 109); *oğlak* "oğlak, keçi yavrusu" (YUTS: 293); *öçke* "keçi" (YUTS: 302); *öşki* "keçi" (YUTS: 307); *téke* "teke" (YUTS: 408).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ayqıraq* "dağ keçisi" (ATS I: 287); *nəxcir* "yaban keçisi (Capra aegagrus)" (ATS II: 2555); *oğlaq* "keçi yavrusu" (ATS II: 2603); *təkə* "erkek keçi" (ATS II: 3256). **Türkm.:** *dovar* "koyun, keçi gibi küçük boynuzlu hayvan" (TürTS: 171); *erkeç* "erkek keçi" (TürTS: 203); *geçi* "keçi" (TürTS: 246); *goç* "dağ keçisi" (TürTS: 276); *teke* "erkek keçi" (TürTS: 623); *gēçi* "keçi" (ITürT: 191); *géçi* "keçi" (ITA: 136); *mal* "hayvan (inek, koyun, keçi, at, katır gibi)" (ITA: 147). **Gag.:** *keçi* "keçi" (Dağlı 2019: 31).

Moğolca: *iman* "keçi" (Gül 2018: 142); *yamaa* "keçi" (Gül 2010: 181); *babanag-a, bavnā* "teke, erkek keçi" (MTS: 101); *imag-a(n)/nimagan* "keçi" (MTS: 513); *isige(n), isig, esige* "genç keçi, çocuk" (MTS: 522); *yanggir imag-a* "dağ keçisi" (MTS: 536); *teke, teh* "teke; hadım edilmiş erkek keçi" (MTS: 947); *uhun-a/uhna/uhan-a* "erkek keçi, teke" (MTS: 1056);

Türkiye Türkçesi ağızları: *ağger, āğer* "boynuzunun dibinden ağzına kadar beyazı olan keçi" (DS I: 89); *ak geçi* "tiftik keçisi" (DS I: 149); *andız* "süsü olmıyan keçi" (DS I: 261); *artık* "iki yaşımdan itibaren oğlaklayan keçi" (DS I: 334); *azman* "iğdiş edildiği, enendiği halde erkekliğini kaybetmiyen keçi, koç, boğa." (DS I: 442); *bağana, bağnak, bağrıntı, bağru, bahana* "dört, beş günlük keçi yavrusu" (DS I: 474); *baltık* "kulakları küçük ve sivri olan keçi" (DS I: 510); *baymak* "ayakları eğri olarak doğan keçi yavrusu (oğlak)" (DS I: 583); *buçka* "yanaklarındaki kıllar sarı, kırmızı, beyazla karışık olan keçi" (DS I: 777); *büküş* "kulakları ne büyüm ne de küçük olan keçi" (DS I: 819); *cıba, ciba, cebiş* "tüyü kırılmış keçi ve koyun" (DS II: 888); *cıhıl* "zayıflıktan tüyü dökülmüş koyun ve keçi" (DS II: 905); *cili* "yeni doğmuş keçi yavrusu" (DS II: 966); *çebiş* "bir yaşındaki keçi" (DS II: 1100-1101); *çingir* "küçük kulaklı keçi" (DS II: 1228); *deke* "erkek keçi, teke" (DS II: 1407); *deliyazmış* "iki yaşındaki dişi keçi" (DS II: 1414); *didan* "keçi

yavrusu" (DS II: 1481); *dirbiç* "iki yaşındaki erkek keçi" (DS II: 1511); *divrin* "bir yaşını geçmiş erkek keçi yavrusu" (DS II: 1528); *doğuş, dağaş, dovuş* "küçük ve kıvrık kulaklı koyun ya da keçi" (DS II: 1539); *doşu* "küçük ve yuvarlak kulaklı keçi, koyun" (DS II: 1567); *düber* "üç yaşındaki erkek keçi" (DS II: 1616); *dübür* "iki yaşındaki erkek keçi" (DS II: 1616); *erkeç, ergeç, erkeş* "üç ya da dört yaşlarında olan enenmiş erkek keçi; keçi sürüsünün başında giden iri ve güzel yapılı, erkek keçi" (DS III: 1773-1774); *filik, filik, fillik, finik* "tiftik keçisi, tiftiuk keçisinin yavrusu, dişi keçi" (DS III: 1865); *gezem, geyem, gezdan, gezen, gezezan, gezgecik, gezgeçik, gezin, gezlam, gezyazma* "iki yaşındaki dişi keçi; üç yaşında dişi keçi; bir oğlaklı keçi" (DS III: 2022); *gezme* "kısır keçi" (DS III: 2023); *gezyazmış* "ilk kez doğurma çağına giren dişi koyun ya da keçi" (DS III: 2024); *gıcık, gacak* "koyun, keçi vb. hayvanlar" (DS III: 2026); *gıdık* "keçi yavrusu, oğlak" (DS III: 2033); *godel* "boynuzsuz keçi, öküz ya da koç" (DS III: 2092); *gölük* "koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanlar" (DS III: 2145-2146); *göveleme* "iki yaşındaki kısır keçi; ilk kez yavrulayacak keçi" (DS III: 2168); *hahına, hahana* "bir ve iki yaş arasında dişi keçi" (DS III: 2252); *hakına, hakana, hakma* "iki yaşında yavrulayan keçi" (DS III: 2254); *ılkı, ılgı, ırhı* "keçi, keçi sürüsü" (DS IV: 2473); *karık, karik* "keçi yavrusu, oğlak" (DS IV: 2662); *kart* "3-4 yaşında enenmiş erkek koyun, keçi" (DS IV: 2670); *kaşat* "damızlık keçi, teke" (DS IV: 2679); *keher* "iki yaşında kuzulamamış keçi" (DS IV: 2722); *kelyazan* "iki yaşında kısır keçi, iki yaşında tiftik keçisi" (DS IV: 2737); *kemer* "alacalı keçi" (DS IV: 2739); *kezin* "bir yaşına girmiş dişi keçi" (DS IV: 2781); *kıdık* "keçi, keçi yavrusu, oğlak" (DS IV: 2787); *kırkık* "bir yaşındaki keçi" (DS IV: 2830); *köremez* "keçinin erkeği, teke" (DS IV: 2966); *körüt* "iki yaşında erkek keçi" (DS IV: 2966); *körpe* "yeni doğmuş koyun ya da keçi yavrusu" (DS IV: 2968); *körüt* "bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi" (DS IV: 2970); *körüz* "cılız kalmış, büyümemiş keçi yavrusu; vaktinden evvel tekeye gelerek yavrulamış keçi" (DS IV: 2970); *köseme* "çobana alışkın ve sürünün önünde giden dört yaşında keçi, ya da koyun" (DS IV: 2973); *mendiraklı* "bir yaşındaki keçi" (DS IV: 3161); *menç* "koyun, keçi yavrusu" (DS IV: 3161); *neri* "iki yaşından büyük erkek keçi, teke" (DS IV: 3248); *oğlağ* "keçi yavrusu, oğlak" (DS V: 3269); *oğlama* "iki yaşındayken yavrulayan keçi" (DS V: 3269); *öğçe* "iki yaşına kadar erkek keçi, sürünün önünde giden ve sürüyü yöneten koyun ya da keçi" (DS V: 3316-3317); *pırç* "enenmemiş erkek keçi" (DS V: 3443); *seğis* "iki yaşında enenmiş keçi" (DS V: 3568); *seyis* "iki, üç yaşında enenmiş erkek keçi" (DS V: 3599); *siyis*

"erkekliği alınmış keçi, iki yaşında erkek keçi" (DS V: 3654); *şelek* "bir kulaklı keçi" (DS V: 3760); *tekiş* "boynuzsuz keçi" (DS V: 3867); *tımıs* "keçi yavrusu" (DS V: 3915); *tidan* "keçi yavrusu, oğlak" (DS V: 3930); *tüştür* "bir yaşındaki dişi keçi yavrusu; iki yaşındaki keçi" (DS V: 4017); *uğursak* "yavrusu ölen koyun ya da keçi" (DS VI: 4032); *ülazim* "bir yaşındaki keçinin yavrusu" (DS VI: 4064); *üveç* "3-5 yaşlarında, burulmuş, enenmiş koyun ya da keçi" (DS VI: 4084); *verik* "iki yaşına girmiş keçi" (DS VI: 4099); *yañal*, *yanal* "kulakları sarı ya da kahverengi keçi" (DS VI: 4161); *yazmış* "doğurma yaşına giren doğurmamış keçi" (DS VI: 4221); *yoprı* "büyük kulaklı keçi" (DS VI: 4297); *beçi* "keçi yavrusu" (DS VI: 4453); *öveç* "bir, iki ve üç yaşında enenmiş erkek keçi; bir, iki yaşında erkek keçi" (DS VI: 4631); *yabangeçisi* "yabanıl keçi" (DS VI: 4809).

54. Alp Dağ Keçisi-Lat. *Capra ibex* (BTS: 30)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aegoceros ibex*; Bury.: *Takija*; Kaz.: *Tau-toeké*; Tuv. ve Tat (Udensibus).: *Toeghe* (erkek); *higmae* (dişi), *bitschinjae* (yavru) (ZRA I: 224).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kül kozyol* "*Capra ibex sibirica*" (LJTT: 80).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Alp dağ keçisinin Kazakça karşılığını *tau-toeké* olarak belirtmiştir. Ancak bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmazken, bugünkü Kazakçada keçinin karşılığı olan adlar ise; *angor* "Tiftik ve Ankara keçisi", *qoy-eşki* "koyun keçi, davar", *qulja* "erkek dağ keçisi, teke ", *mal* "deve, sığır, koyun, keçi, at gibi hayvanların genel adı, mal", *orteke*, *taveşki* "dağ keçisi", *serkeş* "bir iki yaşlarında ve kısırlaştırılmış olan erkek keçi", *tavlaq*, *tavlaqğı* "dağ keçisi yavrusu, oğlak", *mayeuuki* "yaban keçisi " olarak tespit edilmiştir (KazTS I: 41; KazTS I: 338; KazTS I: 358; KazTS I: 389; KazTS I: 447, 555; KazTS I: 507; KazTS I: 555; KazTS II: 559).

Pallas'ın Tuvacada Alp dağ keçisinin karşılığı olarak verdiği *toeghe* (erkek), *higmae* (dişi), *bitschinjæ* (yavru) hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Buryatça takija olarak verilen ad Buryatça ve Moğolca kaynaklarda tespit edilememiştir. Buna karşılık Moğolca sözlüklerde keçinin karşılığı olan adlar ise; *iman* "keçi"; *yamaa* "keçi"; *babanag-a*, *bavnā* "teke, erkek keçi"; *imag-a(n)/nimagan* "keçi"; *isige(n)*, *isig*, *esige* "genç keçi, çocuk"; *yanggir imag-a* "dağ keçisi"; *uhun-a/uhna/uhan-a* "erkek keçi, teke" olarak tespit edilmiştir (Gül 2018: 142; Gül 2010: 18; MTS: 101; MTS: 513; MTS: 522; MTS: 536; MTS: 1056).

55. Boynuzlu yaban keçisi-Lat. *Rupicapra rupicapra* (Kuru 1999: 718)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Antilope rupicapra*; Tat.: *Bus*; Kaz.: *Küldjæ*; Türkm.: *Artschy* ZRA I : 250).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dağkeçisi* "yaban keçisi (*Rupicapra rupicapra*)" (ATS I: 763); *köpgər* "dağ keçisi (*Rupicapra rupicapra*)" (ATS I: 1860); *qarapaça* "dağ keçisi (*Rupicapra rupicapra*)" (ATS II: 1982).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *kambak* "boynuzsuz öküz, keçi" (DS IV: 2615).

Pallas'ın tespit ettiği Tatarca *bus*, Kazakça *küldjæ*, Türkmence *artschy* hayvan adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

56. Evcil keçi-Lat. *Capra hircus* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aegoceros hircus*; Tat.: *Takia*; Başk.: *Isske*; Moğ.: *Taekae* (çoğul), *jamà* (tekil), *serkæ* (kısırlaştırılmış), *ischègae* (yavru) Bury.: *Ymaang* (çoğul); Çuv.: *Katschaga*, *katschaga-taki* (erkek) (ZRA I: 227).

Etimolojik sözlükler: *keçi* b.m. (TDES: 279).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *yamaan* "keçi, ev keçisi" (HTS: 567).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *takia* olarak belirttiği evcil keçi anlamındaki hayvan adının, Pallas'ın sözcükleri duyduğu şekli ile yazıya aktardığı göz önünde bulundurularak, tarihi Türk dillerinden Kıpçak Türkçesi döneminde mevcut olan *dakā, taka* "erkek keçi" biçimi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (Ermers: 396, 402). Bu ad tarihi Türk dillerinden sadece Kıpçak döneminde, modern Türk dillerinden ise Çuvaşçada *taka* "keçi" biçiminde, Özbekçede ise *tog'taka* "dağ keçisi" biçiminde bulunmaktadır (ÇTS: 21; TÖS: 141). Pallas'ın Başkurtça *isske* şeklinde belirttiği hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmazken, bu ad ile Eski Türkçe *eçkü* "keçi" biçimi arasında bağlantı kurulabileceği düşünülmektedir. Keçi biçimi ET *eçkü* biçiminden gelmektedir (EDPT: 24; ETTL IV: 200). Bununla birlikte Kıpçak Türkçesi döneminde *eçkü* biçimi *eçki, içki, içkü, ikşi, işke, işki, keçi, keşi* "keçi, teke" biçimlerinde, Çağatayca döneminde ise *üçki, üçkü, içki, içkü*, "keçi yavrusu, teke, üç dört yaşındaki keçi yavrusu" şeklinde tespit edilmiştir (KTS: 136, 141; Ünlü 2013: 342).

Pallas'ın Moğolca *taekae* "keçi (çoğul)" şeklinde tespit ettiği hayvan adı ile karşılaştırabileceğimiz bugünkü Moğolcada *teke, teh* "teke; hadım edilmiş erkek keçi" hayvan adı bulunmaktadır (MTS: 947). Bu hayvan adı Eski Türkçede *teke* biçimindedir (ETTL VIII: 125; DLT: 867). Tarihi Türk dillerinin her döneminde görülürken, modern Türk dillerinden Sibirya grubu Türk dillerinde Altayca ve Teleüt Ağızında, Kıpçak grubu Türk dillerinden ise Tatarcada, Oğuz grubu Türk dillerinden ise Türkmence ve Türkiye Türkçesinde aynı biçimde bulunmaktadır (ETS: 216; Tulum 2011: 1023; İML: 70; Ünlü 2013: 342; ATS: 203; TAS: 110; KazTTS: 457; TürTS: 623; TS: 2302). Moğolca *serkae* "keçi (kısırlaştırılmış)" hayvan adı taranan Moğol dillerine ait literatür içerisinde tespit edilememiş olup, bu ada benzer olarak tarihi Türk dillerinden Çağatayca döneminde *serke* "sürünün önünden giderek ona kılavuzluk eden enenmiş keçi, kösemen" ile modern Türk dillerinden Kazakçada *serkeş* "bir iki yaşlarında ve kısırlaştırılmış olan erkek keçi" biçimlerine rastlanmıştır (KazTS I: 507; FKS I: 785). Pallas'ın *ischègae* "yavru keçi" olarak tespit ettiği hayvan adını, bugünkü Moğolcada mevcut olan *isige(n), isig, esige* "genç keçi, çocuk" adı ile karşılaştırmak mümkün görünmektedir (MTS: 522). Bununla birlikte Pallas'ın Buryatça *ymaang* "keçi (çoğul)" olarak belirttiği hayvan adına karşılık

Moğolcada tespit ettiğimiz keçi hayvan adına karşılık gelen adlar; *iman* "keçi", *yamaa* "keçi", *imag-a(n)/nimagan* "keçi" şeklinde olmakla birlikte, bu ad aynı zamanda Moğolcadan Hakasça'ya *yamaan* şeklinde geçmiş olup, "ev keçisi" anlamındadır (Gül 2018: 142; Gül 2010: 181; MTS: 513; HTS: 567).

Pallas'ın Çuvaşça keçinin karşılığı olarak tespit ettiği *katschaga* "keçi", *katschaga-taki* "keçi (erkek)" hayvan adlarına karşılık, Çuvaşçada tespit edilen hayvan adları *kaçaka* "keçi, teke", *tur kaçaki* "yaban keçisi", *kaçaka* "keçi, teke", *taka* "keçi" şeklindedir (ÇTS: 12, 364, 122, 21).

57. Kızıl dağ keçisi-Lat. *Capra aegagrus* (BTS: 364)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aegoceros aegagrus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 226).

Etimolojik sözlükler: *yabani dağ keçisi* "yaban keçisi, geyik" (ETTL IX: 109).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çölkeçisi* "yaban keçisi (*Capra aegagrus*)" (ATS I: 738); *qayakeçisi* "yaban keçisi (*Capra aegagrus*)" (ATS II: 2022).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

58. Misk keçisi-Lat. *Moschus moschiferus* (BTS: 449)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Moschus moschiferus*; **Hak.:** *Tabargà, jufarle-kjik*; **Yak.:** *Saigà*; **Casiensibus Tataris?:** *Toorgò*; **Moğ.:** *Kudéri, kudaeri*; **Bury.:** *Budek* (ZRA I: 198).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Kabarqa* "misk keçisi (*Moschus moschiferus*)" (ATS I: 1695).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Hakasça misk keçisinin karşılıklarını *tabargà, jufarle-kjik* şeklinde belirtmiş olup, bu adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Buna karşılık Hakasçada misk keçisine karşılık gelen herhangi bir ad tespit edilememişken, keçi genel adına karşılık gelen adlar; *elĭk* "yabani keçi"; *sıĭbın, sıĭba, soyaltah* "2 yaşında dağ keçisi; dağ keçisi sürüsü "; *çıñma* "dağ keçisi"; *hoshar* "teke, erkek keçi"; *mahayah, maĭayah* "oğlak, keçi yavrusu"; *öskĭ* "ev keçisi" şeklindedir (ÖHTS: 123; ÖHTS: 420, 448; HTS: 92, 188, 292, 352, 434). Pallas'ın Yakutça *saigà* olarak verdiği ad, Türk ve Moğol dillerinde keçi hayvan adının karşılığı olarak değil, Sibirya grubu Türk dillerinden Tuvaca ve Hakasçada *saygak* şeklinde "bozkır antilobu" anlamında bulunmakta olup, bu ad Rusçada da aynı şekil ve anlamdadır (TuvTS: 9; HRS: 433). *Zoographia*'da *Casiensibus Tataris* olarak belirtilen dilde misk keçisinin karşılığı *toorgò* olarak verilmiş olup, taranan literatürde bu ada rastlanmamıştır.

Pallas'ın Moğolca *kudĕri, kudaeri*, Buryatça *budek* olarak verilen hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır (ZRA I: 198).

59. Kedi/Evcil kedi-Lat. *Felis ocreata domestica* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis catus*; Tat.: *Psi, musch, kotschas*; BuhÖzb.: *Mischak*; Moğ.: *Mi*; Bury.: *By-nochoi*; Kalm.: *Mis*; Çuv.: *Koschak* (ZRA I: 25).

Etimolojik sözlükler: *bisi*(~*pisi*) "kedi" (KBS: 94). *çetik* (< *çetük*) "kedi (Yerel ağızlarda *çetik* ~ *çetük* olarak kalmıştır.)" (TDES: 108); *hoduk/hotik* "kedi yavrusu" (ETTL III: 497); *kedi* b.m. < Erm. *katu/gadu* a.m. (ETTL IV: 202); *kotak* "erkek kedi < Sl. *kotak* a.m. " (ETTL IV: 380); *marko/margo* (<Yun.) "yavrularını yiyen erkek kedi" (ETTL V: 148); *parduş* "yavrularını yiyen erkek kedi [Rus. *pardus* 'panther' < EYun. (*párdos*)]" (ETTL VI: 300); *pisi, pisik, pişik* "kedi" (ETTL VI: 396); *sipsi* "kedi (çocuk dili)" (ETTL VII: 380).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *mişkiç* (Soğ.) "kedi" (ETG: 287). Uyg.: *miskiç, mişkiç* (Soğ.) "kedi" (EUTSV: 230); *mişkiç* (Soğ.) "kedi" (Eraslan 2012: 589); *müşük* "kedi" (KYAS: 191). KırhT.: *çetük* "Oğuzcada kedi, dişi kedi " (DLT: 620); *küvük çetük, küvük müş* "erkek

kedi" (DLT: 758); *müş* "Çiğil lehçesinde dişi kedi" (DLT: 767); *küvük, küwük, küvük müş, küwük müş* "erkek kedi" (Ünlü 2012: 523); *muş* "kedi" (Ünlü 2012: 547).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *kedi* "kedi" (EATS: 424); *çetük* "kedi" (BL: 129). **OsmT:** *kuṭa, kuṭṭa* "kedi (<Arapça *ḳiṭṭa*: dişi kedi)" (EÇS: 161); *maçı, maṭṭa, maṭṭosa, merrābe, mestan, mistan, pisik, pistan, sennūre* (<Ar.) "kedi" (EÇS: 167, 175, 195, 209); *gürbe* (Far.), *hırr* (Ar.), *kıtt* (Ar.), *mîlî* (Far.) "kedi" (OTAL: 299, 372, 517, 648); *zayven* (Ar.) "erkek kedi, yaban kedisi" (OTAL: 1173); *hüreyre* (Ar.), *hüzî* (Ar.) "kedi yavrusu" (OTAL: 391, 394).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT:** *çetik* "kedi" (İML: 25); *çetik, çetük* "kedi" (HATS: 134). **KıpT:** *kedi* "kedi" (KTS: 136); *maçı* "erkek kedi" (KTS: 523); *çetük* "kedi" (GT: 238); *çetik, çetük, şetik* "kedi" (EDM: 80). **ÇağT:** *kāte, möşük, müşek, müşük, bişik, feşek, hurre, gübre, mışık* "kedi" (Ünlü 2013: 592); *müşük* "kedi" (FKS II: 1129); *kedük* "yaban kedisi" (ÇMS: 81); *pişek* "kedi, yabani kedi" (ÇMS: 87).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kuşak* "kedi" (ÇTS: 160).

Hal.: *pişge* "kedi" (HT: 310).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *manula* "yaban kedisi" (TTG: 798).

Hak.: *hoosha, pırs* "kedi" (ÖHTS: 188, 361). **Alt.:** *kiske* "kedi" (ATS: 92); *mıry, mıy/miy* (Moğ.), *mıykal* "kedi" (ATS: 156); *mıyak* "dişi kedi" (ATS: 156). **Tel.:** *kızınka* "kedi" (TAS: 58).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *madıl* "yabani kedi" (KrgRS II: 549); *мышык* "kedi" (Manas: 1116). **Kaz.:** *mırsın, mısıq* "kedi" (KazTS I: 418); 419); *манул* "bozkır kedisi" (KazTS II: 91). **KarB.:** *gıduv, kişüv, kiştik, matsi, miyav* "kedi" (KMTS: 74, 213, 214, 268, 273). **Kum.:** *mişik* "kedi" (KumTS: 201). **Kar.:** *maçı* "kedi" (KTD: 455). **Tat.:** *mışıcıq, mışıq* "kedi" (KırTS: 224); *pardoş* "erkek kedi" (KırTS: 257); *meçe, pësi* "kedi" (TTatS: 181); *ët balası* "kedi yavrusu" (TTatS: 346); *meçe* "kedi" (KazTTS: 329); *pësi* "kedi" (KazTTS: 379). **Başk.:** *mıyavbike* "kedi" (BaşTS: 416).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *cho'l mushugi* "bozkır kedisi" (TÖS: 94); *mushuk* "kedi" (TÖS: 323). **YUyg.:** *molun, mulun* "yaban kedisi" (YUTS: 275, 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *pişik* "kedi" (ATS II: 2748). **Türkm.:** *pissik* "kedi" (ITA: 151).

Moğolca: *çetük* "kedi" (Gül 2018: 105); *muur* "kedi" (Gül 2010: 174); *gölüge, gölög(=göligе)* "yavru kedi" (MTS: 486); *miguy* "kedi" (MTS: 659).

Türkiye Türkçesi ağızları: *cındal* "kedi yavrusu" (DS II: 919); *cındal* "kedi yavrusu" (DS II: 977); *çetük* "kedi yavrusu" (DS II: 1152); *kırkıştık* "yaban kedisi" (DS IV: 2830); *kocen* "kedi yavrusu" (DS IV: 2893); *kodik, kodak* "kedi yavrusu" (DS IV: 2899); *kunna* "kedi yavrusu" (DS IV: 3003); *mamıh, manık* "kedi yavrusu" (DS IV: 3116, 3124); *matok* "erkek kedi" (DS IV: 3137); *minik* "kedi yavrusu" (DS IV: 3202); *motorok* "erkek kedi" (DS IV: 3212); *sımcak* "kedi" (DS V: 3610); *kedik* "kedi" (DS VI: 4544).

Pallas Tatarca kedi adının karşılıklarını *psi, musch, kotschas* olarak belirtmiştir. Pallas'ın belirttiği *psi* adına karşılık, Tatarcada *pěsi* "kedi" hayvan adı bulunurken, bu ad Türkiye Türkçesinde *pisi/pisi pisi* "(çocuk dilinde) kedi", Türkmencede *pissik* "kedi" şeklinde olup, Eski Anadolu Türkçesi döneminde *pisik* "kedi" biçimindedir (TTatS: 181; KBS: 567; ITA: 151; EÇS: 195). Buna karşılık bugünkü Tatarcada kedinin diğer karşılıkları *mışıcıq, mışıq* "kedi"; *pardoş* "erkek kedi"; *ët balası* "kedi yavrusu"; *meçe* "kedi"; *pěsi* "kedi" şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 224, 257; TTatS: 346; KazTTS: 329; KazTTS: 379). Buna karşılık *musch* hayvan adına *muş* "kedi" biçiminde tarihi Türk dillerinden Karahanlı Türkçesi döneminde rastlanmışken, Tatarcada rastlanmamıştır (Ünlü 2012: 547). *Kotschas* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

Pallas'ın Buhara Özbekçesinde *mischak* şeklinde belirttiği ad, bugünkü Özbekçede *mushuk* "kedi" şeklinde tespit edilmiştir (TÖS: 323).

Pallas'ın kedinin karşılığı olarak Moğolca *mi*, Buryatça *by-nochoi* ve Kalmukça *mis* şeklinde belirttiği hayvan adlarına karşılık, Moğolcada tarafımızca tespit edilen adlar *çetük* "kedi"; *muur* "kedi"; *gölüge, gölög(=göligе)* "yavru kedi"; *miguy* "kedi" şeklindedir (Gül 2018: 105; Gül 2010: 174; MTS: 486; MTS: 659). Pallas'ın Çuvaşça *koschak* "kedi" olarak belirttiği hayvan adı, bugünkü Çuvaşçada *kuşak* "kedi" şeklindedir (ÇTS: 160).

60. Kutup kedisi-Lat. *Vormela peregusno* (Kuru 1999: 667)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela sarmatica*; Kalm.: *Tschócha*. (ZRA I: 89).

Pallas'ın Kalmukça kutup kedisinin karşılığı olarak tespit ettiği *tschócha* adına, taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

61. Orman Kedisi -Lat.: *Felix chaus* (BTS: 489)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis catolynx*; Tat.: *Kir-myschak, pulàn* (ZRA I: 23).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *орман мысызгы* "yaban kedisi" (KazTS II: 559).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca orman kedisi olarak tespit ettiği *kir-myschak, pulàn* adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmazken, *pulan* hayvan adı "geyik" anlamında Çuvaşçada bulunmaktadır (ÇRS: 48).

62. Pallas kedisi-Lat. *Felis manul* (BTS: 105)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis manul*; Kaz.: *Manul*; Başk.: *Jalam*; BuhÖzb.: *Malém*; Moğ.: *Manol* (ZRA I: 20).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *manul* "bozkır kedisi" (KazTS I: 91).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Cho'l mushugi* "bozkır kedisi" (TÖS: 94). YUyg.: *molun* "yabani kedi" (YUTS: 275); *mulun* "(ağız) yabani kedi, yaban kedisi" (YUTS: 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bozqır pişiyi* "pallas kedisi" (ATS I: 515).

Moğolca: *malur* "çizgili yaban kedisi; *Felis sylvestris*" (MTS: 643).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Kazakça ve Moğolcada Pallas kedisinin karşılığını *manul*, *manol*, Buhara Özbekçesindeki karşılığını ise *malém* olarak belirtmiş, buna karşılık bugünkü Kazakçada karşılığı *manul* "bozkır kedisi", Yeni Uygur Türkçesindeki karşılığı *molun*, *mulun* "yabani kedi" şeklinde olup, bugünkü Moğolcadaki karşılık ise *malur* "çizgili yaban kedisi, *Felis sylvestris*" şeklindedir (KazTS I: 91; YUTS: 275, 278; MTS: 643). Bu hayvanın Latince adında da *manul* isminin bulunması sebebiyle, dilimize Hint-Avrupa dillerinden gelmiş olması muhtemeldir. Başkurtça *jalam* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

63. Kirpi-Lat. *Erinaceus europaeus* (BTS: 370)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Erinaceus europaeus*; Trk.: *Tschirpi*; Kaft.: *Kurpoe*; Çuv.: *Tschirip*, *tscherei* (ZRA I: 137).

Etimolojik sözlükler: ezve "kirpi < Yun. *asvos* "uzun oklu kirpi"" (ETTL II: 683); *kirpi* "sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (*Erinaceus europaeus*)" (TDES: 307); *kirpi* "b.m. < ET *kirpi* a.m." (ETTL IV: 321); *kirpi* "hedgehog" (EDPT: 737); *kirpi* "b.m. (DLT'de geçer.)" (VEWT: 272); *kirpi* "kirpi" (DTS: 309); *kirpi* "b.m. (ET *kirpi*)" (KBS: 424); *tirpi* (hlk.) "kirpi" (KBS: 742); *yumacık* (hlk.) "kirpi" (KBS: 963).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *kirpi* b.m. (EUTSV: 190); *kirpi* b.m. (EUTS: 111); *kirpi* b.m. (KYAS: 161); *kirpi* b.m. (EUTS: 111). **KrhT.:** *kirpi* "hedgehog kirpi" (Dankoff: 106).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *derrām* "kirpi" (Tulum 2011: 576); *enḳād* "kirpi" (Tulum 2011: 675); *ḥār-püşt* "kirpi" (Tulum 2011: 885); *kirpi*, *kirpü* b.m. (Tulum 2011: 1052); *mukanfez*, *üskür* "kirpi" (OTAL: 678, 1129); *kirpi* b.m. (KBN: 199).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *kirpi* b.m. (İML: 41); *kirpi* b.m. (Ata 2002: 329). **KıpT.:** *kirbi*, *kirpi* b.m. (KTS: 149, 150); *kirpi* b.m. (CC: 747). **ÇağT.:** *kipri/kirpi*, *kipri tiken/kirpi tiken* "kirpi" (FKS II: 1025).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *yehida* "Avustralya kirpisi " (ÇTS: 76). чёрён "kirpi" (Fedotov II: 415).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *cuos* "kirpi" (TSahS: 159). **Tuv.:** *yehidna* "Avustralya kirpisi " (TuvTS: 117). **Hak.:** *mirgecek* "kirpi" (ÖHTS: 297); *yoj* (Rus.) "kirpi" (HTS: 568).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çeçen* "kirpi" (KrgS I: 258). *kirpi* "kirpi" (KTLS: 488-489). **Kaz.:** *kirpi* b.m. (KazTS I: 283). **KarB.:** *kirpi* b.m. (KMTS: 213). **Kum.:** *kirpi* b.m. (KumTS: 178). **Tat.:** *kirpi* "kirpi" (KTLS: 488-489). **Başk.:** *tirpi* "kirpi" (KTLS: 488-489).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kirpi*, *tipratikan* "kirpi" (TÖS: 337). **YUyg.:** *kirpe*, *körpe* (ağızlarda) "kirpi" (YUTS: 200, 207).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *kirpi* b.m. (ATS I: 1803). **Türkm.:** *kirpi* "b.m. " (TürTS: 411).

Moğolca: *zaraa* "kirpi" (Gül 2010: 181); *sog cayag-a* "kirpi" (MTS: 867); *cara-a*, *zara* "kirpi" (MTS: 1220).

Türkiye Türkçesi ağızları: *zığarbi* "kirpi" (DS VI: 4368).

Pallas kirpinin Türkçe karşılığını *tschirpi* olarak belirtmiş olup, Türkiye Türkçesinde bu hayvan için kullanılan ad *kirpi* şeklindedir (BTS: 370). Pallas'ın belirttiği Kafkas Tatarcasındaki *kurpoe* biçimine karşılık, bugünkü Tatarcadaki karşılık *kirpi* "kirpi" biçimindedir (KTLS: 488-489). Bu ad Eski Türkçede de *kirpi* şeklinde olup, Türkçe'nin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinin pek çoğunda aynı şeklini korumuştur (EDPT: 737). Pallas'ın Çuvaşça olarak belirttiği *tschirip*, *tscherei* adlarına literatürde rastanmamakla birlikte, Çuvaşçada tespit ettiğimiz adlar, чăрăп "kirpi", *yehida* "Avustralya kirpisi " şeklindedir (Fedotov II: 415; ÇTS: 76).

64. Oklu kirpi-Lat. *Hystrix cristata* (BTS: 478)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Hystrix cristata*; **BuhÖzb.:** *Ala kirpitschitschin* (ZRA I: 141).

Etimolojik sözlükler: *okluğ kirpi* "porcupine oklu kirpi" (EDPT: 85).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *oklug kirpi* "oklu kirpi" (DLT: 773); *oqluy* "oklu kirpi" (Dankoff: 41).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *çügāşe* "oklu kirpi" (Tulum 2011: 538); *oklü kirpi* "oklu kirpi" (Tulum 2011: 1410).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT: *kirbiktiken* "stachelschwein oklu kirpi" (ÇOW: 130).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tšarəp* "stachelschwein oklu kirpi" (Paasonen: 182); *дукобраз* "дикобраз oklu kirpi" (Skvortsov: 91).

Hal.: *kirpi* "Stachelschwein oklu kirpi" (WDC: 153); *kirpi* "stachelschwein oklu kirpi" (WDC: 153).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çütökör* "büyük kirpi (Hystriidae)" (KrgS I: 289).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *cayra* "oklu kirpi" (YUTS: 59).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *oxlukirpi* "oklu kirpi" (ATS II: 2608).

Türkm.: *oklukirpi* "oklu kirpi" (TürTS: 485).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Buhara Özbekçesinde oklu kirpi hayvan türü için belirttiği *ala kirpitschitschin* adına Özbekçede rastlanmazken, Pallas'ın belirttiği hayvan adının Çağataycada tespit edilen *kirbiktiken* "stachelschwein oklu kirpi" adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ÇOW: 130).

65. Uzun kulaklı kirpi-Lat. *Hemiechinus auritus* (BTS: 679)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Erinaceus auritus*; **Moğ. ve Kalm.:** *Dsarà* (ZRA I: 138).

Pallas Kalmukça uzun kulaklı kirpinin karşılığını *dsarà* olarak belirtmiş, ancak bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Bununla birlikte kirpi hayvan adının Moğolcadaki karşılıkları *zaraa* "kirpi", *sog cayag-a* "kirpi", *cara-a*, *zara* "kirpi" şeklindedir (Gül 2010: 181, MTS: 867, MTS: 1220).

66. Yeni dünya kirpisi-Lat. *Erethizon dorsatum* (Kuru 1999: 654)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hystrix dorsata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 141).

67. Kokarca-Lat. *Mephitis mephitis* (BTS: 376)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela putorius*; KazT. ve SibT.: *Kusén, ssaasse-kusén*; Kaz.: *Sasskoesen*; KırT.: *Keneltschik*; Kalm.: *Kurnae*; Tel.: *Schergalak*; (ZRA I: 87).

Etimolojik sözlükler: *kakırca, kokarca* "Ufak sicaba benzer bir orman hayvancığı (Glis glis) (Burada Glis glis denilen hayvan yediuyuklayan denilen tür olup, bildiğimiz kokarca değildir.)" (TDES: 61); *kokarca* "et oburlardan, ince uzun bir kürk hayvanı olup, kendini korumak için düşmanına pis kokan bir sıvı fışkırtır." (KBS: 429).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *küzen, küzüin* "kokarca" (OTS: 307); *kara küzen* "kokarca, kır sansarı (Codex Cumanicus'da geçer.)" (KTS: 127); *küzen* "kokarca" (KTS: 170); *kara küzen* "kokarca" (CC: 491).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *skuns* "Amerikan kokarcası" (ÇTS: 278).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *kırca* "kokarca" (TuvTS: 68). Hak.: *küzen, sarlah* "kokarca" (ÖHTS: 281, 413). Alt.: *coonmoyın, çarlak, çoonmoyın, erlen, küzen* "kokarca" (ATS: 68, 75, 82, 92, 149). Tel.: *küzen* "kokarca" (TAS: 71).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *күслөкн* "kokarca" (Manas: 991). Kaz.: *sasküzen* "step kokarcası" (KazTS I: 498). Tat.: *erlen* "kokarca" (KırTS: 111); *közen* "kokarca" (KazTTS: 232); *sası közen* "kokarca" (KazTTS: 399).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sassiqko'zan* "kokarca" (TÖS: 339). YUyg.: *ağmıxan* "kokarca" (YUTS: 4).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qoxarca* "kokarca" (ATS II: 2145); *skuns* "kokarca" (ATS II: 3012).

Moğolca: *küren-e, hürne* "kokarca, kır sansarı, sansar" (MTS: 621); *ün-e/üne* "kokarca" (MTS: 1187).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas, Kazan Tatarcası ve Sibirya Tatarcası ve Kazakçada kokarca hayvan türünün karşılıklarını *kusén*, *ssaasse-kusén*, *sasskoesen* şeklinde belirtmiştir. *Kusén* adı tarihi Türk dillerinden Kıpçak Türkçesi döneminde *küzen* "kokarca" şeklinde, Codex Cumanicus'ta ise *kara küzen* "kokarca" şeklinde geçmektedir (KTS: 170, CC: 491). Modern Türk dillerinde ise Sibirya grubu Türk dillerinden Hakasça, Altayca ve Teleüt Ağzında *küzen* "kokarca" şeklinde tespit edilmiştir (ÖHTS: 281, ATS: 149, TAS: 71). Kıpçak grubu Türk dillerinden ise Tatarcada *közen*, *sası közen* "kokarca" biçimindedir (KazTTS: 232; KazTTS: 399). Özbekçede ise *sassiqko'zan* "kokarca" biçiminde karşımıza çıkmakta olup, Oğuz grubu Türk dillerinde bu ada rastlanmamıştır (TÖS: 339). Kırım Tatarcasındaki karşılığı *keneltschik* olarak belirtilmiş, ancak bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. *Kurnae* olarak belirtilen Kalmukça ada karşılık Moğolcada tespit edilen adlar, *küren-e*, *hürne* "kokarca, kır sansarı, sansar"; *ün-e/üne* "kokarca" şeklindedir (MTS: 621, MTS: 1187). Ayrıca Teleüt Ağzında kokarcanın karşılığı olarak belirtilen *schergalak* hayvan adına tarana literatür içerisinde rastlanmamıştır.

68. Köpek-Lat. *Canis lupus familiaris* (BTS: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis familiaris*; Tat.: *Ytt, it, kantschek* (dişi); KırT.: *topek*; Çuv. *Jida, jjida*; Moğ. *Nochói* (ZRA I: 57).

Etimolojik sözlükler: *barak* "bir tür tüylü av köpeği (Yerel ağızlarda da çok tüylü köpek olarak geçer.)" (TDES: 50); *baraç* "köpek" (EDPT: 360); *bocu/bocuk* (<Erm.) "köpek" (ETTL I: 747); *çomar* "iri köpek" (KBS: 180); *enik* (<*enük*) "köpek yavrusu (Yerel ağızlarda *encik* biçimi de yaygın olarak kullanılır.)" (TDES: 166-167); *göbelez* "köpek yavrusu (Yerel ağızlarda *gövlez*, *göblez* gibi birtakım biçimler de kullanılır.)" (TDES: 193); *hoşhoş* (*çocuk dili*) "köpek" (ETTL III: 507); *ıt* "dog köpek" (EDPT: 34); *it* "köpek" (TDES: 241); *kancık* "dişi köpek (Ağızlarda *gancık* biçimi de geçer. Daha çok dişi (hayvan) olarak kullanılır.)" (TDES: 256); *kopay/kupay* (<Mac.) "bir cins köpek" (ETTL IV: 368); *köpek* "çok iyi koku alan, sadık ve bekçilik, avcılık gibi işler için beslenen hayvan." (TDES: 321); *kuçka I/kuci* (Sl.) "köpek yavrusu" (ETTL IV: 414); *kutik/kutuk/kuduk/kuçik/kudik/kodik/ kıdık/guduk/gudik/gudi/gıdık* (<Erm.) "köpek yavrusu" (ETTL IV: 457); *mastı* (<Rum.) "bir köpek cinsi" (TDES: 362); *minik* "köpek yavrusu" (ETTL V: 230); *pale/pali* "köpek; köpek yavrusu" (ETTL VI: 277); *zağar/zâr* "av köpeği; köpekyavrusu; fino gibi küçük köpek cinsi" (ETTL IX: 470).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *it* "köpek" (ETG: 276); *it* "köpek (yıl adı)" (Tekin 2008: 142). **Uyg.:** *it (yıl adı)* "köpek (Eski Türk yazıtlarında oniki hayvanlı takvimde bir yıl adı olarak geçer. Daha sonraki metinlerde hayvan adı olarak geçer.)" (Aydın 2018: 132); *it, it* "köpek" (EUTSV: 144); 157); *it* "köpek" (İKP: 151); *it* "köpek" (DKPAM: 376). **KrhT.:** *barak* "hızlı koşan çok tüylü bir köpek türü" (DLT: 574); *enük* "köpek yavrusu" (DLT: 639); *it, it* "köpek" (DLT: 659); *kançık* "dişi köpek" (DLT: 682); *üterçi* "av için kullanılan hayvan, köpek vs." (Ryland: 728); *it* "köpek" (Borovkov: 139); *köpek* b.m. (Ünlü 2012: 477).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *baracuk* "uzun tüylü küçük köpek" (EATS: 89); *bavlı* "ava alıştırılmış köpek veya dopan" (EATS: 100); *it* "köpek" (BL: 152). **OsmT:** *barak* "kaba tüylü köpek" (EÇS: 70); *göblez* "köpek eniği" (EÇS: 119); *kırbo* (*Bulgaristan*), *maşdı* "bir tür köpek" (EÇS: 150, 170); *şobaş* (*Ukraynaca*) "köpek" (EÇS: 213); *yit* (Tatarca) "köpek" (EÇS: 248); *it, köpek* "köpek" (Tulum 2011: 1004, 1054); *kelb* (Ar.) "köpek" (OTAL: 504); *seg* (Far.) "köpek" (OTAL: 929); *it, köpek* "köpek" (KBN: 190, 200).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *it* "köpek" (Zemahşeri: 132); *kançık* "dişi köpek" (Zemahşeri: 134); *it* "köpek" (KE: 277); *kançık* "dişi köpek" (KE: 294); *it* "köpek" (İML: 35); *taygan* "köpek" (İML: 70); *it* "köpek" (HATS: 270); *taygan* "yavuz köpek" (HATS: 573). **KıpT.:** *basan* "köpeklere verilen ad" (KTS: 24); *itük* "köpek yavrusu" (KTS: 117); *kançık, kançuk* "dişi köpek" (KTS: 125); *kutur, kuturğan* "kuduz köpek" (KTS: 166); *külük* "köpek yavrusu" (KTS: 168); *parla* "tüyü az olan köpek" (KTS: 215); *uruk, urguş* "köpek" (KTS: 293); *zağar* "bir tür küçük köpek" (KTS: 335); *it, köpek* "köpek" (CC: 487, 513); *it* "köpek" (Erners: 397); *it* "köpek" (GT: 281); *kançuk* "dişi köpek" (EDM: 87); *köfük* "tüylü köpek" (EDM: 95). **ÇağT.:** *it* "köpek" (ÇEK: 212); *köpek, kotur, seg, taygan, barak, it, badak, ferik* "köpek" (Ünlü 2013: 658); *zağar* "av köpeği, tazi" (Ünlü 2013: 1269); *it* "köpek" (FKS I: 337); *kançık* "dişi köpek" (FKS II: 917); *kutuz* "kuduz köpek" (FKS II: 965); *göbek* "köpek" (FKS II: 1050); *küçük* "köpek yavrusu" (FKS II: 1058); *lāde* "dişi köpek" (FKS II: 1112); *erlen* "erkek köpek" (ÇMS: 78); *it* "köpek" (ÇMS: 80); *küçük* "köpek yavrusu" (ÇMS: 84).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *yitü* "köpek" (Yılmaz 2006: 272); *ançāk* "köpek, köpek yavrusu" (ÇTS: 15); *yitā, yit* "köpek" (ÇTS: 106).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *it* "köpek" (TSahS: 166). **Dol.:** *ыт* "Собака köpek" (DRS: 84). **Tuv.:** *ыт* "Собака köpek" (ESTuvY I: 215). **Tof.:** *чыдыз* "охбтничья собака av köpeği" (TRRTS: 122); *ыт* "Собака köpek" (TRRTS: 266). **Hak.:** *aday* "köpek" (ÖHTS: 28); *it* "köpek" (ÖHTS: 230); *köçiges* "köpek yavrusu" (ÖHTS: 259); *köktirek* "boz köpek" (ÖHTS: 262); *kücüges* "köpek yavrusu" (ÖHTS: 274); *hancih* "kancık, dişi köpek" (HTS: 145); *iñzime* "köpek" (HTS: 227). **Alt.:** *iyt* "köpek" (ATS: 105); *kırsa* "dişi köpek" (ATS: 127); *küçük* "köpek yavrusu" (ATS: 147); *ürgeeçi* "köpek" (ATS: 230). **Şor.:** *adaı* "Собака köpek" (ŞRS: 14). **Tel.:** *iyt* "köpek" (TAS: 42); *küçük* "köpek yavrusu" (TAS: 69); *taygıl* "iri köpek" (TAS: 110).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *algır taygan* "iyi avcı köpek (av köpeği)" (KrgS I: 26); *baltek* "köpek adı (çok yaygındır ve onun için genelde it manasında da kullanılmaktadır.)" (KrgS I: 86); *danğğıt, döböt* "büyümüş erkek köpek" (KrgS I: 296); 312); *it* "köpek" (KrgS I: 373); *kabaağan* "salgırgan köpek" (KrgRS II: 377); *kumayık* "efsanevi bir köpek" (KrgRS II: 520); *данзыт* "köpek ve kurtun erkeği" (Manas: 446); *канчык* "dişi köpek" (Manas: 745); *кучук* "köpek yavrusu" (Manas: 994). **Kaz.:** *iyt, töbet, köbek* (eski) "köpek" (KTLS: 506-507); *baraq it* "çok tüylü köpek" (KazTS I: 78); *itaqay* "köpek yavrusu" (KazTS I: 225); *itarşı* "bi köpek cinsi" (KazTS I: 225); *köpek it* "küçük köpek" (KazTS I: 265); *qabağan it* "saldırgan köpek" (KazTS I: 287); *qanden* "boyu kısa küçük köpek" (KazTS I: 308); *qanşıq, qanşıqğı* "dişi köpek" (KazTS I: 309); *töbet* "bir cins büyük erkek köpek" (KazTS I: 578). **KKal.:** *gürji* "kısa ayaklı küçük köpek" (KarkTS: 176); *iyt* "köpek" (KarkTS: 217); *köpek* "köpeğin erkeği" (KarkTS: 284); *küşik* "köpek yavrusu" (KarkTS: 299); *töbet* "erkek köpek" (KarkTS: 601). **KarB.:** *burak* "kıvrırcık tüylü iri köpek" (KMTS: 113); *dobar* "köpek" (KMTS: 160); *gaci, gatçay, gazay, qançık* "dişi köpek" (KMTS: 171, 172, 173, 232); *it, lobay, paratay* "köpek" (KMTS: 200, 264, 291); *guçça, gutça, küçük, tübey, ükkeyir bayça* "köpek yavrusu" (KMTS: 179, 180, 221, 365, 374). **Kum.:** *güçük bala* "köpek yavrusu" (KumTS: 59); *güçük* "köpek" (KumTS: 145); *it* "köpek" (KumTS: 168); *qançiq* "dişi köpek" (KumTS: 245). **Kar.:** *it* "köpek" (KTD: 423). **Nog.:** *uım* "Собака köpek" (NRS: 118). **Tat.:** *köpek* "köpek" (KırTS: 171); *küçelek* "köpek yavrusu" (KırTS: 175); *ët* "köpek" (TTatS: 193); *köçek, ët balası* "köpek yavrusu" (TTatS: 346); *ağbay* "beyaz renkteki köpeklere verilen isim, akbaş" (KazTTS: 27); *ençëk* "ana köpek; yavru köpek" (KazTTS: 115); *ët, maemay* (çocuk dilinde) "köpek" (KazTTS: 129, 319); *ëzkuvar* "iz süren köpek, av köpeği"

(KazTTS: 130); *kentey* "dişi köpek" (KazTTS: 193); *köçək* "köpek yavrusu" (KazTTS: 224). **Başk.:** *alabay* "köpek ismi" (BaşTS: 26); *arlan* "erkek köpek" (BaşTS: 37); *kelb* (Ar.) "köpek" (BaşTS: 271); *kentey* "dişi köpek" (BaşTS: 275); *köbek* "köpek" (BaşTS: 293); *kötök* "köpek yavrusu" (BaşTS: 301); *ķansık* "dişi köpek" (BaşTS: 326); *mamay* "köpek" (BaşTS: 398); *sevək* "küçük cins köpek" (BaşTS: 516). *It* "köpek" (KTLS: 506-507).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *it, ko'ppak* "köpek" (TÖS: 348). **YUyg.:** *işt* "köpek" (YUTS: 180); *küçük* "köpek yavrusu" (YUTS: 211); *küsük* "erkek köpek" (YUTS: 213); *ķançuk* "dişi köpek" (YUTS: 219); *oçi işt* "av köpeği" (YUTS: 293).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *it, köpək* "köpek" (ATS I: 1670, 1859). **Türkm.:** *fine* "küçük bir cins köpek" (ITA: 136); *it, köpek* "köpek" (KTLS: 506-507).

Moğolca: *noyay* "it, köpek" (Gül 2018: 176); *nohoi* "köpek" (Gül 2010: 175); *ķasar* "bir köpek türü" (MGTS: 140); *nohai* "it, köpek" (MGTS: 242); *nohay/nohoy* "köpek, it" (MTS: 720); *sugu(n), suga* "dişi köpek, kancık" (MTS: 880); *noxa* "Собака köpek" (RKS: 661).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ağaca* "köpek" (DS I: 79); *alagüdük* "bir cins köpek" (DS I: 187); *alaşa* "azgın köpek" (DS I: 199); *baçık* "bir tür köpek" (DS I: 458); *berçi* "köpek" (DS I: 631); *bişte* "yaşına girmemiş köpek yavrusu" (DS I: 708); *bukiyh* "köpek yavrusu" (DS I: 784); *cavra* "köpek" (DS II: 867); *cülü* "küçük cins köpek" (DS II: 1026); *cüvik* "köpek yavrusu" (DS II: 1029); *çapı* "küçük köpek" (DS II: 1075); *dangalak* "köpek" (DS II: 1359); *dıbiş* "köpek" (DS II: 1449); *dibiş, diduy* "köpek yavrusu" (DS II: 1480); 1482); *dorlak* "kısa boylu iri vücutlu köpek" (DS II: 1564); *gıdık* "köpek yavrusu" (DS III: 2033); *gülebez* "köpek" (DS III: 2218); *hıkıbat* "cins köpek" (DS III: 2358); *kabel* "köpek yavrusu" (DS IV: 2583); *kace* "dişi köpek" (DS IV: 2586); *kodik* "köpek yavrusu" (DS IV: 2899); *konas* "melez köpek" (DS IV: 2917); *kuku* "köpek" (DS IV: 2993); *kulun, kunna, manık, minik, minto* "köpek yavrusu" (DS IV: 2998, 3003, 3124, 3202, 3203); *pıdık, piçlik, pota, toloman, tula* "köpek yavrusu" (DS V: 3441, 3454, 3475, 3955); *tomar* "kaba, parlak tüylü köpek" (DS V: 3956); *sek* "köpek" (DS V: 3569); *vırık, vidik, kutüyh, küçen* "köpek yavrusu" (DS VI: 4103, 4106, 4576, 4577); *kupe, üren* "köpek" (DS VI: 4574, 4796).

Zoographia'da Tatarca *ytt, it, kantschek* (dişi) ve Kırım Tatarcasında *topek* şeklinde belirtilen hayvan adlarından *ytt, it* hayvan adı Eski Türkçede *it* şeklinde olup, Eski Türk yazıtlarında oniki hayvanlı takvimde bulunan bir yıl adı olarak geçmekte iken, daha sonraki metinlerde hayvan adı olarak geçmektedir (Tekin 2008: 142; Aydın 2018: 132). Bu ad tarihi Türk dillerinin her döneminde ve modern Türk dillerinin tümünde görülmektedir. "Dişi köpek" anlamındaki *kantschek* adı ile Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan *kancık* adının karşılaştırılması mümkündür (TDES: 256). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da (*kançık* 'dişi köpek'), Harezmi Türkçesi (*kançık* 'dişi köpek') ile Kıpçak Türkçesi (*kançık, kançuk* 'dişi köpek') ve Çağatayca (*kançık* 'dişi köpek') döneminde bulunmaktadır (DLT: 682; Zemahşeri: 134; KTS: 125; FKS II: 917). Modern Türk dillerinden Hakaşçada *hancih* "kancık, dişi köpek", Kırgızcada *канчык* "dişi köpek", Kazakçada *qanşıq, qanşıqğı* "dişi köpek", Karaçay-Balkarca'da *kançık* "dişi köpek", Kumukça'da *qanşıq* "dişi köpek", Başkurtçada *kanşık* "dişi köpek" Yeni Uygur Türkçesinde *kançuk* "dişi köpek" şeklindedir (HTS: 145; Manas: 745; KazTS I: 309; KMTS: 232; KumTS: 245; BaşTS: 326; YUTS: 219). *Topek* olarak belirtilen hayvan adına karşılık bugünkü Tatarcada *köpek* "köpek" biçimi bulunmakla birlikte Karahanlı Türkçesi döneminde Kutadgu Bilig'de *köpek* biçiminde geçmektedir (KB Dizin: 344; KırTS: 171). Pallas'ın Çuvaşça *jida, jjida* olarak belirttiği hayvan adlarına karşılık Çuvaşçada tespit edilen adlar, *yıtı* "köpek"; *ançāk* "köpek, köpek yavrusu "; *yıtā, yıt* "köpek" biçimindedir (Yılmaz 2006: 272; ÇTS: 15; ÇTS: 106). Moğolca *nochoi* olarak belirtilen hayvan adına karşılık, Moğolcada tarafımızca tespit edilen adlar, *noḡay* "it, köpek"; *nohoi* "köpek"; *hasar* "bir köpek türü"; *noḡai* "it, köpek"; *nohay/nohoy* "köpek, it"; *sugu(n), suga* "dişi köpek, kancık"; *hoxa* "köpek" şeklindedir (Gül 2018: 176; Gül 2010: 175; MGTS: 140; MGTS: 242; MTS: 720; MTS: 880; RKS: 661).

69. Köstebek-Lat. *Talpa europaea* (BTS: 388)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Talpa europaea*; Tat.: *Arlàn*; Hak.: *Taeden-asak*; BarT.: *Numun*; Başk.: *Kuschut*; Moğ.: *Adda*; Kalm.: *Sochor-numyn* (ZRA I: 126).

Etimolojik sözlükler: *jumran* (Çağ.) "Maulwurf köstebek" (VEWT: 210); *körşebek/körsebek, köstek* "köstebek" (ETTL IV: 400, 402); *köstebek* "toprak altında oyduğu yuvalarda yaşayan, gözleri hemen hemen hiç görmeyen, derisinden kürk yapılan küçük bir hayvan, yer sıçanı (Talpa)". Dilimizde *sokur* adı da verilir." (TDES: 324);

kötebek "b.m. (ET *kösürge* a.m.)" (NS: 506); *kötebek* " b.m. [*kösürge*, *küsürge* (DLT)]" (KBS: 451); *tömbeksepek* (hık.) "kötebek" (KBS: 762).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *boğağı* "bukağı, kötebek" (EUTSV: 96); *kösürken*, *kösürge* "kötebek" (Eraslan 2012: 584). **KrhT.:** *kösürge* "bir tür kötebek" (DLT: 741); *kösüz tümek*, *kösürken*, *kötebek*, *kösürge*, *naman*, *şebha* (Ar.) , *yumran* "kötebek" (OTS: 290, 346, 427, 533).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *gözsüz sepek*, *gözsüz sepet*, *kör çetik* "kötebek" (EATS: 309, 460); *gössüz sepel* "kötebek" (BL: 144). **OsmT:** *kötebek*, *körşebek* "kötebek" (Tulum 2011: 1055); *mûş-i destî* (Far.), *mûş-i sahrâ* (Far.), *mûş-i kûr* (Far.) "kötebek" (OTAL: 689); *gözsüz sepek* "kötebek" (KBN: 182); *žöccýž/žöžcýž* "Talpa europaea, kötebek" (OSTN IV: 1606).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *kösüz tümek*, *kösürken*, *kötebek*, *kösürge*, *naman*, *şebha* (Ar.) , *yumran* "" (OTS: 290, 346, 427, 533). **KıpT.:** *kösüz tümek*, *kösürken*, *kötebek*, *kösürge*, *naman*, *şebha* (Ar.) , *yumran* "kötebek" (OTS: 290, 346, 427, 533); *kötebek*, *kösüz tümek* "kötebek" (KTS: 159); 160); *opea* (CC'de mevcut) "kötebek" (KTS: 205); *közsiz köpek* "kötebek" (CC: 516); *кѣзѣл* "kötebek" (OSTN IV: 1510). **ÇağT.:** *kötebek* "kötebek" (Ünlü 2013: 660); *kör sičan*, *jer kabariyi* "kötebek" (ÇOW: 136); *жумран* "kötebek" (OSTN V: 583).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kayura* "kötebek" (ÇTS: 108, 123); *arlan* "Maulwurf kötebek" (Paasonen: 6).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *hir ähätä* "Sibirischer Maulwurf Sibirya kötebeği" (LJTT: 150). **Tuv.:** *dedir-davan* "kötebek" (TuvTS: 29). **Hak.:** *nomon*, *oydatamas* "kötebek" (ÖHTS: 315, 330). **Alt.:** *añkıyt*, *tañkıyt* "kötebek (ses taklidi kelime)" (ATS: 26); *boro çıçkan*, *boro momon* "gri kötebek" (ATS: 45); *çumaş*, *şumaş* "kötebek, dağ sıçanı" (ATS: 83); *kara momon* "siyah kötebek" (ATS: 115); *küjül*, *nomon* (Moğ.), *momon*, *türtün*, *tarbagan* (Moğ.), *tersiyek*, *tersek*, *terzeyek*, *tırmaktu koy* "kötebek" (ATS: 147, 157, 160, 200, 206, 208); *mäpc ajak* "Maulwurf kötebek" (OSTN I: 204). **Tel.:** *nomon* "kötebek" (TAS: 75).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *момолой* "köstebek" (Manas: 1097); *чып* "köstebek, dağ sıçanı" (Daşman 2019: 163); *momoloy (sokur) çıçkan* "köstebek" (KTLS: 508-509). **Kaz.:** *көртүшқан* "yer sıçanı" (KazTS II: 577); *körtüşqan* "köstebek, yer sıçanı" (KazTS I: 267); *möndin* "köstebek yavrusu" (KazTS I: 410). **KarB.:** *loban* "köstebek" (KMTS: 264). **Tat.:** *kör sıçan* "köstebek" (KırTS: 171); *sukır tıçkan, yomran* "köstebek" (TTatS: 194); *erlen, sukir tıçkan, suvir, tarbağan, yomran* "köstebek" (KazTTS: 116, 421, 423, 448, 580). **Başk.:** *baybağ, köşöl, törtkö* "köstebek" (BaşTS: 67, 301, 633); *hukır sıskan* "köstebek" (KTLS: 508-509).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *ko'rsichqon* "köstebek" (TÖS: 349). **YUyg.:** *tarbağan* "köstebek, dağ sıçanı" (YUTS: 390); *qargu çaşkan, tarbağan* "köstebek" (YUTS: 72, 390).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *koruş, köstəbək* "köstebek" (ATS I: 1843, 1853, 1854). **Türkm.:** *körsiçan* "köstebek" (KTLS: 508-509).

Moğolca: *nomun/nomin/nomon* "köstebek" (MTS: 720); *sox ĩ nomu* "Maulwurf köstebek" (KW: 329).

Türkiye Türkçesi ağızları: *körküz* "körsiçan, köstebek" (DS IV: 2967); *gödesepək* "köstebek" (DS III: 2155); *körküz, loban* "körsiçan, köstebek" (DS IV: 2967); 3082); *kösnü, korsıçan, körgemele, körgözlü, körköpek, körköslü, körkösnü, körköst, körköstübek, körkösü, körküsnü, körsepek, körsiçan, körsü, körtöstü, kösdü, kösköpen, köşkü, köslü, köskü, köslü, kössü, köstü* "köstebek" (DS IV: 2975-2976).

Pallas'ın Tatarca *arlàn* olarak belirttiği hayvan adına karşılık, bugünkü Tatarcada *erlen* "köstebek" şekli bulunmakla birlikte, bu ad Çuvaşçada da *arlan* "köstebek" biçimindedir (Paasonen: 6; KazTTS: 116). Pallas'ın Hakasça *taeden-asak* olarak tespit ettiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamakla birlikte, bugünkü Hakasçada bu hayvan türünün karşılığı *noman, oydatamas* "köstebek" şeklindedir (ZRA I: 126; ÖHTS: 315; 330). Pallas'ın Baraba Tatarcasında köstebeğin karşılığı olarak verdiği *numun* hayvan adı, Hakasça, Altayca ve Teleüt Ağzında *nomun* "köstebek" şeklinde olup, Moğolcadan Türk dillerine geçmiştir (ÖHTS: 315; ATS: 157; TAS: 75). Bu ad Moğolcada ise *nomun/nomin/nomon* "köstebek" şeklinde bulunmaktadır (MTS: 720). Pallas'ın Başkurtça *kuschut* olarak belirlediği hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Pallas'ın Moğolca *adda* olarak belirttiği hayvan adı Moğolca

kaynaklarda bulunmazken, Kalmukça *sochor-numyn* olarak belirttiği hayvan adı ile karşılaştırabileceğimiz *sox ĩ nomu* "köstebek" hayvan adına rastlanmıştır (ZRA I: 126; KW: 329).

70. Kunduz-Lat. *Castor fiber* (BTS: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Castor fiber*; **Tat.:** *Kundüs*; **Hak.:** *Sara-kundus*; **Kaft.:** *Tjoch kundus*; **Yak.:** *Kunüs, adáta*; **Trk.:** *Samur*; **Moğ.:** *Karà-chalja*; **Bury.:** *Karà-challù, taemin-challu*; **Kalm.:** *Chalun* (ZRA I: 142).

Etimolojik sözlükler: *kaliyun* (PMoğ.) "beaver kunduz" (EDAL: 773). *ķama* (PTrk.) "beaver kunduz" (EDAL: 688). *kunduz* "su kıyılarında yaşayan, postu değerli bir hayvan, su iti, su köpeği" (TDES: 332). *kunduz* "b.m. ET *ķunduz*" (KBS: 460). *kunduz* "beaver kunduz" (EDPT: 635). *qunduz, quntuz* "᠒ᠣᠨᠳᠤᠰ kunduz" (DTS: 466).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *ķuntuz* "kunduz" (ETG: 284). **Uyg.:** *ķunduz, ķuntuz* "kunduz" (EUTSV: 208); *ķunduz* "kunduz ET *kunduz*" (KYAS: 172); *ķunduz, ķuntuz* "kunduz" (EUTS: 186). **KrhT.:** *kunduz* "kunduz" (Özden 2019: 1486); *kunduz* "beaver kunduz" (Dankoff: 147).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *su koyunu, su köpeği* "kunduz" (EATS: 602); *ķunduz* "kunduz" (BL: 162). **OsmT:** *bîdester* "kunduz" (OTAL: 100); *kelb-ül mâl* "kunduz" (OTAL: 504); *seg-âbî* "kunduz" (OTAL: 929).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *ķunduz* "kunduz" (KE: 399); *ķunduz* "kunduz" (HATS: 353). **ÇağT.:** *ķunduz* "kunduz" (FKS I: 954).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *hăma, hăntăr* "kunduz" (ÇTS: 402, 403); *hăntăr* "kunduz" Durmuş 20014: 124); *nonp* "᠒ᠣᠨᠳᠤᠰ kunduz" (Aşmarin: 293).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *buobura* "kunduz" (TSahS: 170); *buora, buobura* "Flußbiber (*Castor fiber pohlei*) nehir kunduzu" (LJTT: 28); *xonuu buobrata / xonuu buoburata* "Sibirischer Flußbiber (*Castor fiber pohlei*) Sibirya nehir kunduzu" (LJTT: 61); *kunus* "Biber (*Castor fiber*) kunduz" (LJTT: 93); *᠔ᠣᠪᠣᠷ᠎ᠠ, ᠔ᠣᠪᠣᠷᠭᠠ* "᠒ᠣᠨᠳᠤᠰ kunduz" (SYY: 551). **Dol:** *buobr* (<Rus. *᠔ᠣᠪᠣ*) "beaver kunduz" (SOD: 356).

Tuv.: *kundus* "kunduz" (TuvTS: 72). **Hak.:** *hundus, kamçat* "kunduz" (ÖHTS: 197, 237); *камчат* "боор kunduz" (HRS: 151). **Alt.:** *кумдус* "боор kunduz" (RAS: 32). **Şor.:** *кумдус* "боор kunduz" (ŞRS: 29); *кумдус* "боор kunduz" (ŞRS: 77). **Tel.:** *kundus, kastor, pabro* "kunduz" (TAS: 67, 81).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *кундыз* "su samuru" (Manas: 957). **Kaz.:** *kämşat, kama, qundız* "kunduz" (KazTS I: 234, 305, 361); *qunay* "kunduz yavrusu" (KazTS I: 360); *sazqundız* "bataklık kunduzu" (KazTS I: 489); *құндыз* "beaver kunduz" (KazED: 124); *камуат* "боор kunduz" (KRRKS: 226). **Kum.:** *xunduz* "kunduz" (KumTS: 376). **Nog.:** *кундыз* "боор kunduz" (NRS: 187). **Tat.:** *qunduz, suvsıçanı* "kunduz" (KırTS: 206, 314); *kondız* "kunduz" (TTatS: 196); *қondız* "kunduz" (KazTTS: 297); *кондыз* "боор kunduz" (TatRusS: 452); *къундуз* "боор kunduz" (RKırTS: 19). **Başk.:** *қondoз* "kunduz" (BaşTS: 372).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *kunduz* "kunduz" (KTLS: 516-5). **Özb.:** *qunduz* "kunduz" (TÖS: 353).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qunduz* "kunduz" (ATS II: 2198). **Türkm.:** *gunduz* "kunduz" (TürTS: 307). **Gag.:** *кундыз* "боор kunduz" (GRMS: 295).

Moğolca: *eb/ev* "erkek kunduz" (MTS: 362); *haligu(n)/haliu, mingcin haligu(n)/haliu* "kunduz" (MTS: 1089); *xālūn* "Biber (Castor fiber) kunduz" (KW: 177).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *kundūs* hayvan adı bugünkü Tatarcada *qunduz* ve *kondız* şeklinde olup, Eski Türkçede de bu ad *kunduz* "kunduz" şeklinde bulunmaktadır (KırTS: 206; TTatS: 196; EDPT: 635). Pallas'ın Hakasça *sara-kundus* olarak belirttiği ada karşılık, bugünkü Hakasçada *hundus* ve *kamçat* "kunduz" adları bulunmaktadır (ÖHTS: 197, 237). Kafkas Tatarcasında kunduz hayvan adının karşılığı *tjoch kundus* olarak belirtilmiş, ancak bu Kunduz hayvan adının karşılığı bugünkü Tatarcada *kondız* "kunduz" şeklindedir (TTatS: 196). Yakutça karşılığı *kunūs* ve *adāta* olarak belirtilmiş, bugünkü Yakutçada *adāta* adına rastlanmazken, *kunūs* hayvan adı bugünkü Yakutçada *kunus* "kunduz" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 93). Pallas'ın belirttiği Türkçe *samur* adının en eski biçimi Eski Anadolu Türkçesi döneminde *şamur* "samur (Far. *semmür*)" şeklinde karşımıza çıkmaktadır (ZRA I: 83; Ergin 1964: 203). Bu ad daha sonra Oğuz grubu Türk dillerinde Türkiye Türkçesi ve Azericede *samur*, Türkmencede ise *samır* şeklinde

görülmektedir (BTS: 570; ATS II: 2880; TürTS: 559). Ayrıca Pallas bu adı samur hayvan türünün Türkçe karşılığı olarak da belirtmiş ve Ermenice olduğunu ifade etmiştir (ZRA I:83).

Pallas'ın Moğolca *karà-chalja*, Buryatça *karà-challù*, *taemin-challu*, Kalmukça *chalun* olarak belirtilen adlara karşılık Moğol dillerinde tespit edilen karşılıklar, *eb/ev* "erkek kunduz", *haligu(n)/haliu*, *mingcin haligu(n)/haliu* "kunduz", *xālūn* "(Castor fiber) kunduz" şeklindedir (MTS: 362; MTS: 1089; KW: 177).

71. Kurt - Lat. *Canis lupus* (BTS: 398)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Canis lupus*; **Tat.:** *Burò, byrù*; **Hak.:** *Burö*; **Nog.:** *Beroe*; **Yak.:** *Boeroe, tangaraula*; **Çuv.:** *Kaskar*; **Başk.:** *Karschan*; **Tuv.:** *Manderaa*; **Moğ.:** *Zinù, tschinò*; **Kalm.:** *Tschóno* ZRA I : 36).

Etimolojik sözlükler: *böri* "kurt" (EDPT: 356). *börü* "kurt" (KBS: 115). *canavar* "kurt" <Far. *cānvar/cānvār* a.m. EOsm. *canavar/canever* a.m." (ETTL II: 41). *gürg* "kurt" < Far. *gurg* a.m. " (ETTL III: 327). *kurd/kurt* "b.m. (yırtıcı hayvan) < ET *kurt* a.m. " (ETTL IV: 440). *kurt* "Avrupa, Asya ve Kuzey Amerika'da yaşayan, gri sarı renkli, yırtıcı, etçil memeli hayvan" (TDES: 335). *kurt* "kurt <ET *kurt* a.m. (Yazara göre, Oğuzcaya özgü olan ikinci anlamın, *böri* "kurt" sözcüğüne ilişkin bir tabudan kaynaklanmış olması muhtemeldir.)" (NS: 516). *yabanı* "kurt < Far. *yabānī* "waste, desolate, wild"" (ETTL IX: 109).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *böri* "kurt" (ETG: 269); *böri* "kurt" (Aydın 2019: 256); *böri* "kurt" (Tekin 2008: 149); *bört* "kurt yavrusu" (OTG: 297); *böri* "kurt, kişi adı" (Aydın, 2015: 198); *böri* "kurt" (ETYSV: 725); *böri* "kurt" (TBT: 667). **Uyg.:** *böri* "kurt" (IB: 52); *böri*, *büri*, *bürü* "kurt" (EUTSV: 99,107); *böri* "kurt" (Yunusoğlu 2012: 156); *böri*, *kurt* "kurt" (DKPAM: 359); 398); *böri* "kurt" (Ağca 2019: 271); *kök böri* "bozkurt" (Ağca 2019: 276); *böri*, *büri*, *bürü* "kurt" (EUTS: 50). **KrhT.:** *böri*, *kurt* "kurt" (DLT: 598, 749); *böri* "kurt" (Borovkov: 86); *böri* "kurt" (Ünlü 2012: 148); *bilçik*, *bülçek*, *mamrağ* "kurt yavrusu" (OTS: 69, 85, 319); *böri*, *canavar* (Far.), *ded*, *ğurt* "kurt" (OTS: 78, 87, 123, 297); *bilçik* "kurt yavrusu" (Ünlü 2012: 30).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *gürk* "kurt" (EATS: 321); *kurd, kurt* "kurt" (EATS: 466); *kurt/kurd* "kurt" (BL: 162); *kurt* "kurt" (Ergin 1964: 194). **OsmT:** *böre* "kurt" (EÇS: 76); *lipul* "kurt (Rumence lupul)" (EÇS: 165); *bîhâk, buhak* "erkek kurt" (OTAL: 101, 113); *ersah, kelbiyye-i zenebiyye* "kurt" (OTAL: 229, 504); *gürg-zâde* "kurt yavrusu" (OTAL: 300); *kurd* "kurt" (KBN: 201).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT:** *bilçik, bülçek, mamrağ* "kurt yavrusu" (OTS: 69, 85, 319); *böri, canavar* (Far.), *ded, kurt* "kurt" (OTS: 78, 87, 123, 297); *böri* "kurt" (KE: 135); *kurt* "kurt" (NF: 268); *kurt* "kurt" (Özyetkin 1996: 224); *kurt* "kurt" (İML: 48); *kurt* "kurt" (HATS: 355). **Kıpt:** *bilçik, bülçek, mamrağ* "kurt yavrusu" (OTS: 69, 85, 319); *böri, canavar* (Far.), *ded, kurt* "kurt" (OTS: 78, 87, 123, 297); *börü, kurt, kuruğ* "kurt" (KTS: 36, 164, 165); *böri* "kurt" (GT: 230). **ÇağT:** *andık* "kurt ve sırtlandan türeyen hayvan" (Ünlü 2013: 43); *böri, çoğa, yinegen* "kurt" (Ünlü 2013: 167, 254, 1255); *deletü/deltü/döltü* "yeleli kurt" (FKS I: 751); *böri* "kurt" (ÇMS: 75).

Modern Türk Dilleri:

Çuv: *kaşkır* "kurt" (Yılmaz 2006: 240); *kaşkār* "kurt" (ÇTS: 123); *căpă kaukap* "bozkurt" (ÇTS: 123); *kăstărçăk* "kurt yavrusu" (ÇTS: 130); *kaškār* "wolf (*Canis lupus*) kurt" (Paasonen: 61); *кашкыр* "волк kurt" (ÇRS: 33); *вурум-хүре, токмак-хүре, токмак, нугамбар-йымты* "волк kurt" (ÇRS: 202).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *börö, çierbe* "kurt" (TSahS: 170, 171); *börö* "*Canis lupus* kurt" (LJTT: 27); *börö atüira, atür börö* "*Canis lupus* erkek kurt" (LJTT: 27); *siän/siän, sām* "wolf (*Canis lupus*) kurt" (LJTT: 139); *tağara uola* "wolf (*Canis lupus*) kurt (Yazar *Zoographia*'da *tangaraula* şeklinde geçtiğini belirtir.)" (LJTT: 156); *ahīlaax* "wolf kurt" (LJTT: 10); *buolka* "wolf kurt" (LJTT: 28); *xallaan uola* "wolf kurt" (LJTT: 50); *xara tiä xardaaččita* "wolf kurt" (LJTT: 55); *iyä börö* "wolfin kurt" (LJTT: 66); *juolka* "wolf kurt" (LJTT: 75); *kiäyä* "wolf kurt" (LJTT: 77); *kuturuk, kuturuktaax* "wolf kurt" (LJTT: 96); *siägän* "wolf kurt" (LJTT: 139); *sir kiila* "wolf kurt" (LJTT: 141); *suburuk, suburus* "wolf kurt" (LJTT: 146); *sur börö* "Waldwolf orman kurdu" (LJTT: 148); *tağara ita* "wolf kurt" (LJTT: 155); *tiñiraxtaax* "wolf kurt" (LJTT: 164); *tihi börö, börö tihita* "wolf kurt" (LJTT: 165); *uhun kuturuk* "wolf kurt" (LJTT: 178). **Dol:** *börö* "wolf (*Canis lupus*) kurt" (DWUJ: 63); *kuturuk* "wolf (*Canis lupus*) kurt" (DWUJ: 163); *börö* "wolf (*Canis lupus*) kurt" (SOD: 21); *бөрө* "волк kurt"

(DRS: 19); *кумырук* "volk kurt" (DRS: 39). **Tuv.:** *börü* "kurt" (TTG: 654); *börzek* "kurt yavrusu" (TTG: 654); *börzek* "kurt yavrusu" (TuvTS: 16); *ulduruk* "kurt, börü" (TuvTS: 112). **Tof.:** *бөрү* "volk kurt" (TRRTS: 26); *кудурүкүмүз* "volk kurt" (TRRTS: 47). **Hak.:** *köktür* "bozkurt" (ÖHTS: 262); *püür* "kurt" (ÖHTS: 392); *pölçek* "kurt yavrusu" (HTS: 390). **Alt.:** *azulu* "mec. kurt" (ATS: 33); *boro iyt* "mec. kurt" (ATS: 45); *bööstöy, börü* "kurt" (ATS: 47); *itkuş, kara neme, karışkır, kodır aň, kurt, ookoy, ookoyok, sulağı, tudaacı, uluçı* "kurt" (ATS: 105, 115, 117, 132, 144, 163, 186, 216, 225); *бөпү* "volk kurt" (RAS: 30). **Şor.:** *nöpü* "volk kurt" (ŞRS: 81). **Tel.:** *pöri* "kurt" (TAS: 90).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *böltürük* "kurt yavrusu" (KrgS I: 138); *börü* "kurt" (KrgS I: 139); *çöö* "kızıl kurt; çakal" (KrgS I: 283); *döböt* "erkek kurt" (KrgS I: 312); *дангыт* "köpek ve kurtun erkeği" (Manas: 446); *карышкыр* "kurt" (Manas: 783); *кучук* "kurt yavrusu" (Manas: 994). **Kaz.:** *arlan* "erkek kurt, aslan" (KazTS I: 47); *böltirik, böltirikgi* "kurt yavrusu" (KazTS I: 95); *böri* "kurt" (KazTS I: 95); *kökserek* "genç kurtların en güçlüsü" (KazTS I: 260); *qasqır, qorqav* "kurt" (KazTS I: 323, 347); *көк бөри* "bozkurt" (KazTS II: 91); *қасқыр* "kurt" (KazTS II: 355). **KKal.:** *böri* "kurt" (KarkTS: 100). **KarB.:** *bitda, bitday* "dişi kurt" (KMTS: 107); *börü* "kurt" (KMTS: 112); *bud, but* "eski dilde kurt" (KMTS: 112); *butda* "boz renkli kurt" (KMTS: 114); *callı, canlı* "kurt" (KMTS: 119, 121); *küçük* "kurt yavrusu" (KMTS: 221); *қаңчік* "dişi kurt" (KMTS: 232); *kızılköz* "kurt" (KMTS: 249); *öreқulaқ* "kurt" (KMTS: 288); *sarpuru* "parlak tüylü kurt" (KMTS: 302); *tubançı* "kurt (avcı dilinde)" (KMTS: 362). **Kum.:** *gawur giyik* "kurt" (KumTS: 138). **Kar.:** *börü* "kurt" (KTD: 393). **Tat.:** *qasqır* "kurt" (KırTS: 190); *bürë* "kurt" (TTatS: 197); *bürë* "kurt, canavar" (KazTTS: 72); *қаşқır* "kurt, canavar, bozkır kurdu" (KazTTS: 276). **Başk.:** *bürë, қаşқар* "kurt" (BaşTS: 117, 336).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *büri* "kurt" (KTLS: 518-519); *qizilqurt* "kızıl kurt" (TÖS: 335). **YUyg.:** *böri* "kurt" (YUTS: 51).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *canavar* "kurt" (ATS I: 574); *qurd* "kurt" (ATS II: 2202). **Türkm.:** *kezzelkurt* "kızıl kurt" (ITA: 146); *böri* "kurt" (TürTS: 83); *gurt* "kurt" (TürTS: 312); *kurt* "kurt" (ITürT: 247).

Moğolca: *čanā* "kurt" (Gül 2018: 103); *deltü čana* "sırtlan, yeleli kurt" (Gül 2018: 111); *boohoi* "kurt" (Gül 2010: 167); *cinō, jo 'ebori* "kurt" (MGTS: 76, 194); *gendu cinō, gendu* "erkek kurt" (MGTS: 76, 115); *deltey činu-a* "ensesi çok uzun saçlı büyük kurt, uzun

yeleli iri kurt " (MTS: 323); *köke/höh nohay* "kurt" (MTS: 598); *чон* "волк kurt" (RKS: 78).

Türkiye Türkçesi ağızları: *boz* "(boz böcü, boz canavar) kurt" (DS I: 748); *canavar*, *canava*, *canıvar*, *cenavar*, *çanavar* "kurt" (DS II: 854); *dikar*, *dikkulak* "kurt" (DS II: 1484, 1488).

Zoographia'da kurt hayvan adının karşılığı olan Tatarca *burò*, *byrù*, Hakasça *burö*, Nogayca *beroe*, Yakutça *boeroe* adlarını karşılaştırabileceğimiz hayvan adı Eski Türkçede bulunan *böri* "kurt" kelimesidir (EDPT: 356). Bu hayvan adı tarihi ve modern Türk dillerinin hemen hemen hepsinde tespit edilmiştir (KTLS: 518-519). Tatarca *burò*, *byrù* adına karşılık bugünkü Tatarcada tespit ettiğimiz karşılık, *bürë* "kurt, canavar" şeklindedir (TTatS: 197; KazTTS: 72). Hakasça *burö* adına karşılık bugünkü Hakasçada *püür adı bulunmakla birlikte*, "kurt" anlamındaki diğer kelimeler *köktir* ve *pölçek* "kurt yavrusu" biçimindedir (ÖHTS: 262; ÖHTS: 392; HTS: 390). Nogaycada kurt hayvan adına karşılık gelen bir ad tespit edilememişken, Yakutçadaki *boeroe* adına karşılık tespit ettiğimiz ad, *börö* "*Canis lupus*, kurt" şeklindedir (LJTT: 27). Bunun dışında Yakutça olarak belirtilen diğer bir ad ise *tangaraula* kelimesi olup, Yakutçada bu ad *tañara uola* "(*Canis lupus*) kurt" şeklinde tespit edilmiş olup, Yazar ayrıca bu kelimenin *Zoographia*'da *tangaraula* şeklinde geçtiğini de belirtmiştir (LJTT: 156). Pallas Çuvaşçada kurdun karşılığını *kaskar* şeklinde belirtmiş olup, bu ad ile karşılaştırabileceğimiz tarafımızca tespit edilen Çuvaşça adlar ise *kaşkır* "kurt", *kaşkär* "kurt", *căpă каиукап* "bozkurt", *kăstärçäk* "kurt yavrusu", *kaşkär* "(*Canis lupus*) kurt", *каиукуп* "kurt" şeklindedir (Yılmaz 2006: 240; ÇTS: 123; ÇTS: 130; Paasonen: 61; ÇRS: 33). Başkurtçada *karschan* olarak belirtilen ad, bugünkü Başkurtçada bulunmamakla birlikte, *bürë*, *kaşkär* "kurt" adları tespit edilmiştir (BaşTS: 117, 336). Pallas'ın Tuvacada *manderaa* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Moğolca *zinü*, *tschinò* ve Kalmukça *tschóno* olarak belirtilen adlara karşılık, Moğol dillerinde tespit edilen adlar, *čanā* "kurt", *deltü çana* "sırtlan, yeleli kurt", *boohoi* "kurt", *cinō*, *jo 'ebori* "kurt", *gendu cinō*, *gendu* "erkek kurt", *deltey çinu-a* "ensesi çok uzun saçlı büyük kurt, uzun yeleli iri kurt", *köke/höh nohay* "kurt", *чон* "волк kurt" şeklindedir (Gül 2018: 103, 111; Gül 2010: 167; MGTS: 76, 194, 115; MTS: 323, 598; RKS: 78).

72. Kuzey Denizi Ayı Balığı I-Lat. *Callorhinus ursinus* (Kuru 1999: 680)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca ursine* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 102).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *buotaka, buotaka balık* "Bärenrobbe (*Collorhinus ursinus*) kuzey denizi ayı balığı" (LJTT: 29). Hak.: *tyulen* ' "ay balığı" (ÖHTS: 536).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *itbalıq, itbalıqğı* "fok, ay balığı" (KazTS I: 225); *итбалық, тюлень* "ay balığı" (KazTS II: 52). Tat.: *tyulen* "fok, ay balığı" (KazTTS: 507); *су мачесе* "морской кот kuzey denizi ayı balığı" (TatRusS: 810).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *tyulen* "ay balığı" (TÖS: 56). YUyg.: *iştbelik* "ay balığı" (YUTS: 180).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *ay balığı* "ay balığı" (Dağlı 2019: 28).

Moğolca: *kengkin/henhen* "ay balığı" (MTS: 567); *mösün dalay-yin haba cigasu* "kutup morsu, ay balığı" (MTS: 1061); *dalayyin nohay* "ay balığı" (MTS: 293).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

73. Kuzey Denizi Ayı Balığı II-Lat. *Callorhinus ursinus* (Kuru 1999: 680)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca nigra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 107).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *buotaka, buotaka balık* "Bärenrobbe (*Collorhinus ursinus*) kuzey denizi ayı balığı" (LJTT: 29). Hak.: *tyulen* ' "ay balığı" (ÖHTS: 536).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *itbalıq, itbalıqǵı* "fok, ayı balığı" (KazTS I: 225); *итбалық, тюлень* "ayı balığı" (KazTS II: 52). **Tat.:** *tyulen* "fok, ayı balığı" (KazTTS: 507); *су мәчесе* "морской кот kuzey denizi ayı balığı" (TatRusS: 810).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tyulen* "ayı balığı" (TÖS: 56). **YUyg.:** *iştbelik* "ayı balığı" (YUTS: 180).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Gag.:** *ayı balığı* "ayı balığı" (Dağlı 2019: 28).

Moğolca: *kengkin/henhen* "ayı balığı" (MTS: 567); *mösün dalay-yin haba cigasu* "kutup morsu, ayı balığı" (MTS: 1061); *dalayyin nohay* "ayı balığı" (MTS: 293).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

74. Lemming-Lat. *Lemmus lemmus* (BTS: 413)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Myodes lemmus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 173).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: **Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri:** **Dol:** *leming* "lemming (<Rus. *lemming*)" (DWUJ.: 173).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

75. Mors-Lat. *Odobenus rosmarus* (BTS: 456)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Rosmarus arcticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 269).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *морж* "морж mors" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *morj* "mors hayvanı" (TSahS: 193); *морж* "морж mors" (YRS: 242). **Dol:** *моржаа* "морж mors" (DRS: 141). **Tuv.:** *morj*

"mors hayanı" (TuvTS: 78). **Tof.:** *морж* "морж mors" (TRRTS: 211). **Hak.:** *morj* "mors" (HTS: 307). **Alt.:** *морж* "морж mors" (RAS: 304).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *морж* "морж mors" (RKrgS: 368). **Kaz.:** *morj* "mors" (KazTS I: 409); *сойдақmic* "Walrus mors" (KazED: 166); *морж* "морж mors" (KRRKS: 575). **Kum.:** *morj* (<Rus.) "mors" (KumTS: 202). **Nog.:** *морж* "морж mors" (NRS: 226). **Tat.:** *morj* "mors" (TTatS: 217); *морж* "морж mors" (ETRS: 224). **Başk.:** *морж* "морж mors" (BaşRS: 389); *морж* "морж mors" (RBaşS: 253).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *nerpuxa* "mors, uzun kulaklu fok, odobenus" (ATS II: 2544). **Türkm.:** *morj* "mors" (TürTS: 462).

Moğolca: *dalayyin irbis* "ayı balığı, deniz aslanı, mors" (MTS: 293).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

76. Muflon-Lat. *Ovis musimon* (BTS: 457)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Aegoceros musimon*; **HivÖzb.:** *Arkal*; **Türkm.:** *Dachkutsch* (ZRA I: 230).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *muflon* "Korsika koyunu" (ÇTS: 192).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *муфлон* "муфлон (дикая овца) muflon" (TatRusS: 625).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *dağqoçu* "yaban koçu, muflon (*Ovis musimon*)" (ATS I: 764); *muflon* (Fr.) "dağ koyunu" (ADİL III: 394).

Moğolca: *зерлг хөн, муфлон* "муфлон muflon" (RKS: 303).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Türkmencede tespit ettiği *dachkutsch* adı taranan literatürde bulunmazken, Azerbaycan Türkçesinde muflonun karşılığı olarak tespit ettiğimiz *dağqoçu* "yaban koçu, muflon (*Ovis musimon*)" hayvan adının, Pallas'ın tespit ettiği *dachkutsch* sözcüğü ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ZRA I: 230); ATS I: 764). Pallas'ın Hive

Özbekçesi olarak belirttiği dilde tespit ettiği *arkal* adının Eski Türkçede mevcut olan "dişi dağ keçisi" anlamındaki *arqar* kelimesi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ETY: 763). Bu ad Clauson'da ise *arkar* "the mountain sheep" şeklinde geçmekte olup, Clauson Şine Usu yazıtında *arkar başı* şeklinde geçtiğini belirterek, Moğ. *arğali* sözcüğünün Türkçeden alıntı olduğunu belirtir (EDPT: 216). Kaşgarlı Mahmud'da ise *arkar* "dağ keçisi, *Ovis ammon*" şeklinde geçmektedir (DLT: 556). Bu ad aynı zamanda modern Türk dillerinden Kazakçada *arqar* "dağ koyunu" şeklinde bulunmaktadır (KazTS I: 47). "Argali" anlamında ise sadece Çuvaşçada *arxar*, Tuvacada *argar* olarak korunmuştur (Skvortsov: Ø; ESTuvY I: 132).

77. Obur-Lat. *Gulo gulo* (Kuru 1999)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Meles gulo*; Hak.: *Oknò, kunù, kahna*; Yak.: *Sègen*; BarT.: *Chúnu*; Moğ.: *Dsége*; Bury.: *Dségen*; Kalm.: *Dshakan* (ZRA I: 73).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Росомаха* "Росомаха obur" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ääyiktä/ääytä, äytäkä* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 12); *böyö* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 27); *xoboroŋku/xoburuŋku* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 59); *mäkčikään* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 109); *saltaray, sattaray* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 137); *siägän, hiägän* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (LJTT: 139); *сиэгэн* "Росомаха obur" (YRS: 328; Şçerbak 1961: 140). **Dol:** *hiägän* "Vielfraß (*Gulo gulo*) obur" (DWUJ: 103); *һиэгэн* "Росомаха obur" (DRS: 58). **Tof.:** *чеькне* "Росомаха obur" (TRRTS: 116). **Hak.:** *хуну* "Росомаха obur" (HRS: 864). **Şor.:** *қунучақ* "Росомаха obur" (ŞRS: 29); *қуну* "Росомаха obur" (ESTYa VI: 148). **Tel.:** *jeeкен* "Росомаха obur" (TelRS: 24). **Alt.:** *jëкән* "obur" (Şçerbak 1961: 140). **Tuv.:** *чэкенэ* "obur" (Şçerbak 1961: 140).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *қуну* "Росомаха obur" (KrgRS I: 446). **Tat.:** *бурсыгы* "Росомаха obur" (SDST: 128); *қуны* "obur" (ESTYa VI: 148). **Başk.:** *Росомаха* "Росомаха obur" (BaşRS: 452).

Moğolca: *ээгэ* "obur" (Şçerbak 1961: 140).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Hakasça *oknò*, *kunù*, *kahna* olarak belirlediği hayvan adlarından, *oknò* ve *kahna* adlarına literatürde rastlanmazken, *kunù* adı bugünkü Hakasçada *хуну* "obur" şeklindedir (HRS: 864). Yakutça *sègen* adına karşılık tarafımızca tespit edilen ad, *сүгээн* "obur" şeklindedir (YRS: 328; Şçerbak 1961: 140). Pallas'ın Baraba Tatarcasında belirlediği ad *chúnu* şeklinde olup, bu adı Tatarcada *күһү* "obur" şeklinde, Hakasçada *хуну* "obur" olarak ve Şorca'da *күһү* "obur" biçiminde bulunan hayvan adı ile karşılaştırabileceğimiz düşünülmektedir. (ESTYa VI: 148; HRS: 864; ESTYa VI: 148). Pallas'ın Moğolca *dsége*, Buryatça *dségen* ve Kalmukça *dshakan* olarak belirttiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmazken, bu adlara karşılık Moğolcada tarafımızca tespit edilen ad *ᠳᠢᠰᠡᠭᠡ* "obur" şeklindedir (Şçerbak 1961: 140).

78. Orman soreksi-Lat. *Sorex araneus* (BTS: 489)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex araneus*; Kalm.: *Morincholgonà* (ZRA I: 131).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kutuyax* "Waldspitzmaus (*Sorex araneus*) orman soreksi" (LJTT: 96); *sur kutuyax* "Waldspitzmaus (*Sorex araneus*) orman soreksi" (LJTT: 148). Hak.: *aap күскезі* "малая бурозубка" (HRS: 219).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın orman soreksi adlı hayvan türünün ve daha önce cüce farenin Kalmukça karşılığı olarak belirttiği *morin-cholgonà* hayvan adı ile ilgili olarak *cholgonà* kelimesinin bugünkü Moğolcadaki biçimi *qulyuna* ve *hulgana* şeklinde olup, "fare, sıçan" anlamındadır (ZRA I: 131; Gül 2018: 209; Gül 2010: 173). *Morin* kelimesi ise Moğolcada bitki ve hayvan adları ile birlikte kullanıldığı zaman "büyük, ulu, yüce", aynı zamanda "at" anlamındadır (MTS: 664; TDES: 30).

79. Panter-Lat. *Felis pardus* (BTS: 513)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis panthera*; Tat.: *Kaplan*. (ZRA I: 18)

Etimolojik sözlükler: *Pelenk/pelek/peleng* "<Far. *peleng/pelenk* a.m. panter, leopar, jaguar" (ETTL VI: 343).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *irbiş* "Sibiry panteri" (Aydın, 2015: 204); *ibris/ibriç* "Sibiry panteri" (ETYSV: 728); *irbiç/irbiş* "Sibiry leoparı (Teht ve Tepsey VIII yazıtları)" (Aydın 2016: 27). **Uyg.:** *Şiläsün* <Moğ. *şi'leüsün* "panter" (Yunusoğlu 2012: 171); *irbis* "irbiz/irbiç pars, arslan, pelenk" (EUTS: 96). **Krh:** burslan "Felis pardus, pars (Aslan adı ile birlikte kullanılmaktadır. Ayrıca burada yazarın verdiği Latince karşılık panteri işaret etmekte iken, yazar bu hayvan adının Türkçe karşılığını *pars* olarak belirtmiştir.)" (DLT: 603).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *peleng* "(Far.) panter" (Karpuz 2012: 72).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *kablan/kabilan/kaftan/kaplan/koblan* "kaplan, panter" (KTS: 121).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uordāx kыл* "panter" (LJTT: 177).

Hak.: *pantera* "panter" (ÖHTS: 347); *pantera* "Rus. panter" (HTS: 360).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *pantera* "panter, pars" (KazTS I: 466); *барыстың қара түрі, ілбісін, пантера* "panter" (KazTS I: 422). **Tat.:** *pantera* "panter" (TTatS: 244).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *bars, ilvirs, yo'lbars* "panter" (TÖS: 446).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *panter* "panter, leopar" (AzbRusS: 6815).

Moğolca: *gemdün* "Yavru erkek panter; genel olarak et obur hayvanların erkekleri; erkek kaplan" (MTS: 475).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas bugün Türkiye Türkçesinde panter olarak adlandırdığımız hayvanın Tatarca karşılığını *kaplan* olarak vermiştir (ZRA I: 18). *Kaplan* adı panter hayvan türünün karşılığı olarak tarihi Türk dillerinden sadece Kıpçak Türkçesi döneminde

ķablan/ķabılan/ķaftan/kaplan/ķoblan "kaplan, panter " şeklinde tanıklanmakta olup, modern Türk dillerinde ise bu tür alıntı bir ad olan *panter* adı ile anılmaktadır (Ünlü 2012: 121).

80. Pars-Lat. *Felis pardus* (BTS: 513)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Felis pardus*; **Tat.:** *Afgansch*; **Yak.:** *Chachai*; **BuhÖzb.:** *Irbis*; **Moğ.:** *Irbis* (ZRA I: 17).

Etimolojik sözlükler: *bars* "kaplan (kaplan olarak ayrı madde başı yok)" (DTS: 84). *bars* "(Yazar bu adın bilinmeyen bir İran dilinden alındığını belirtir.)" (EDPT: 368). *bars* "pars" (KBS: 64). *bars* "leopar; ayrıca büyük kediler için kullanılır" (EDPT: 368). *bars/pars* "postu benekli iri bir yaban kedisi" (ETTL I: 593). *Pars* "pars" (ETTL VI: 307). *Pars* "Eski Türkçe bars "bir vahşi kedi, panthera pardus" sözcüğünden evrilmiştir. Bu sözcük Farsça aynı anlama gelen pārs پارس sözcüğü ile eş kökenlidir." (NS: 686).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *bars* "pars" (ETY: 771); *bars* "leopar, pars (Yen, Kağ.)" (Kormuşin 2016: 548); *bars* "pars, pelenk" (ETS: 41); *irbiz* "pars, arslan, pelenk, vaşak, porsuk" (ETS: 109). **Uyg.:** *bars* "kişi adı" (Aydın 2018: 104); *bars* "pars, kaplan" (Yunusoğlu 2012: 154); *bars* "kaplan" (Ayazlı 2016: 70); *bars/barz* "pars" (EUTS: 34); *bars* "pars, kaplan" (Eraslan 2012: 556); *bars* "pars, kaplan" (DKPAM: 351); *bars* "tekir, "beyaz pars" (bu şekilde adlandırılır)" (KYAS: 55); *bars* "tekir, "beyaz pars" (bu şekilde adlandırılır)" (KYAS: 55). **KrhT.:** *arslan burslan* "arslan ve pars" (DLT: 557); *buslan* "pars (bebr-*Felis pardus*) arslan ile birlikte kullanılır" (DLT: 603); *toŋa* "filleri öldüren bir tür pars, bebr" (DLT: 892); *bars* "(Far.) yaban kedisi, pars" (OTS: 58); *esri* "pars, kaplan" (OTS: 150); *palang* "(Far.) leopar, pars" (OTS: 375); *pars* "(Far.) Pars, yaban kedisi" (OTS: 375).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** *pars* "(Lat. leopardus, lynx) ķaplan, yūz, vaşak, pelenk, nemir, yūzek" (Tulum 2011: 1442); *pārs* "(Far.) pars (hayvan) " (KBN: 213); *Pārs* "pars" (OTAL: 853).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *bars* "pars" (KE: 79); *bars* "pars" (NF: 49); *bars* "pars, arslan" (Özyetkin 1996: 205). **KıpT.:** *pars* "Aķ pars: beyaz pars şeklinde (Kİ) de geçmektedir." (KTS: 5); *palang* Far. "Leopar, pars (CC)" (KTS: 215);

peleng "Far. Kaplan veya pars (GT) " (KTS: 215); *pars* Far. "Pars, yaban kedisi (TZ)" (KTS: 215); *peleng* Far. "kaplan veya pars" (GT: 347); *aķbars* "akbars, Zengin pars. (özel ad)" (EDM: 69); *bars* "pars" (EDM: 74); *bars* "yaban kedisi" (Al-Türk: 152). **ÇağT.:** *bars* "kaplandan daha küçük atlayan ve evcilleştirilip avlanmakta kullanılan bir hayvan, pars" (FKS I: 415).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *xaxay* "kar leoparı, kar parısı" (LJTT: 49). **Tuv.:** *bars* "kaplan" (TTG: 628); *par* "pars" (TTG: 829). **Hak.:** *sohır añ* "pars" (ÖHTS: 441); *ala parıs* "kaplan" (HTS: 34). **Alt.:** *irbis* "Moğ. pars" (ATS: 104); *pars*, *mars* "pars" (Tenişev: 157).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *bars* "pars" (KrgS I: 90); *İlbirs* "Sibiry parısı" (KrgS I: 366); *bars* "pars" (Manas: 300); *ilbirs* "pars" (Manas: 651); *kabılan* "kaplan, pars" (Manas: 671). **Kaz.:** *barıs* "pars, leopar" (KazTS I: 78); *pantera* "panter, pars " (KazTS I: 466). **KKal.:** *barıs* "pars; on iki hayvanlı takvimde Pars yılı" (KarkTS: 61). **Tat.:** *yulbars* "pars" (KırTS: 385); *bars*, *çuar* "pars" (KTLS: 692-993). **Başk.:** *barış* "pars" (BaşTS: 62); *bars* "kar leoparı, pars" (BaşTS: 62); *ķaplan* "kaplan, pars" (BaşTS: 327). **Kum.:** *bars* "pars" (Tenişev: 157). **Kar.:** *bar*, *barst*, *pars* "pars" (Tenişev: 157).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *káplán* "pars" (KTLS: 692-993); *bars*, *ilvirs*, *yolbars* "(Far.) pars" (TÖS: 449). **YUyg.:** *bars* "pars" (YUTS: 30).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *bəbr/bəbir* "(Far.) pars" (ATS I: 402); *bəbr/bəbir* "(Far.) pars" (ATS I: 402); *pars* "pars, *Felis pardus*, leopar" (ATS II: 2702); *gaplan*, *bars* "pars" (KTLS: 692-993). **Türkm.:** *gaplay* "pars" (KTLS: 692-993).

Moğolca: *bars/bar* (Far. *pārs*, *fārs*) "kaplan, pars" (MTS: 131); *bars* "pars" (Gül 2010: 167).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca pars hayvan türünün karşılığı olarak tespit ettiği *afgansch* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *chachai* adının Yakutçadaki biçimi *xaxay* "kar leoparı, kar parısı" olarak tespit edilmiştir (LJTT: 49). Bununla birlikte Moğolcada ve Buhara Özbekçesinde *irbis* olarak belirtilen ad, Eski

Türkçede *irbiş* "Sibiry panteri" şeklinde olup, Clauson bu sözcüğün Türkçeden Moğolcaya geçtiğini ve en eski biçiminin *irpiş* olabileceğini, ayrıca Uygurca döneminde de bu adın *irbiş* şeklinde olduğunu ve "aslan, leopar" gibi pek çok hayvan türüne karşılık geldiğini belirtir (EDPT: 199). Bu ad modern Türk dillerinden Altaycada *irbis* "pars", Kırgızcada ise *ilbirs* "Sibiry parsı" şeklindedir (ATS: 104; KrgS I: 366).

81. Porsuk-Lat. *Meles meles* (BTS: 536)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Meles taxus*; Tat. ve SibT.: *Borsuk*; Moğ.: *Torochiôs*; Bury.: *Dorgong*; Kalm.: *Soorchan, tórocho* (ZRA I: 70).

Etimolojik sözlükler: *borsmuk* "badger porsuk" (EDPT: 369); *borsuk*, *borsmuk* "porsuk" (EDAL: 374); *borsuq* "Баpчык porsuk" (DTS: 645); *porsuk* "su kıyılarında kazdıkları deliklerde yaşayan, ot ve etle beslenen, pis kokulu, memeli bir hayvan (*Meles meles*)" (TDES: 426-427); *porsuk* "küçük, pis kokulu, memeli bir hayvan" (ETTL VI: 416); *porsuk* b.m. (KBS: 570). *ноpчык, бopчык* (Trk. ve Trk. diyalektleri) "Баpчык porsuk" (ESTYa II: 194).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *irbiz* "pars, arslan, pelenk, vaşak, porsuk" (ETS: 109). Uyğ.: *irbiz* "pars, arslan, pelenk, vaşak, porsuk" (ETS: 109); *irbiç, irbiz, irbis* "porsuk" (EUTS: 96). KrhT.: *porsuk, porsmuk* "porsuk" (Ünlü 2012: 634); *porsuk* "porsuk" (OTS: 377); *borsuk* "porsuk (*Meles meles*)" (DLT: 594); *borsmuq, borsuq* "badger porsuk" (Dankoff: 76).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *net* "porsuk" (BL: 167); *porsuk* "porsuk" (BL: 172).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *porsuk* "porsuk" (OTS: 377). KıpT.: *porsuk* "porsuk" (OTS: 377).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *пруăş* "porsuk" (ÇTS: 240); *пырăş* "porsuk" (Paasonen: 242); *нырăу, нopăу* "Баpчык porsuk" (Aşmarin: 305); *нăпăc* "porsuk" (Aşmarin: 136).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *barsuk* "Dachs (*Meles meles*) porsuk" (LJTT: 18). Dol: *barsūk* "badger porsuk" (SOD: 337). Tuv.: *çekpe* "porsuk" (TTG: 668); *morzuk* "porsuk" (TuvTS: 78). Tof.: *бopчык* "porsuk" (TRRTS: 25). Hak.: *morsih* "porsuk" (ÖHTS: 299); *morsih, porsih* "porsuk" (HTS: 307); *morshix, porsix*

"badger porsuk" (HED: Ø); *порсых* "Барсык porsuk" (HaRuSL: 158). **Alt.:** *möndölö* "porsuk yavrusu" (ATS: 157); *tırmakçı* "porsuk (mec.)" (ATS: 208). **Şor.:** *порсык* "Барсык porsuk" (ŞRS: 42). **Tel.:** *porsık* "porsuk" (TAS: 89).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *кашкылак* "porsuk" (Manas: 800); *кашкылак* "барсык porsuk" (KrgRS I: 364). **Kaz.:** *borsıq, borsıqǵı* "porsuk" (KazTS I: 92); *борсық* "porsuk" (KazTS II: 433); *борсық* "барсык porsuk" (KRRKS: 105). **KKal.:** *porsıq* "porsuk hayvanı" (KarkTS: 470). **KarB.:** *borsuq* "porsuk" (KMTS: 110); *çoçha kuyruq* "porsuk" (KMTS: 151); *dorduk* "porsuk" (KMTS: 160); *pıkpık* "porsuk" (KMTS: 291). **Tat.:** *borsuq* "porsuk" (KırTS: 63); *барсык* "Барсык porsuk" (TRS: 35). **Başk.:** *burhık* "porsuk" (BaşTS: 111); *бурһык* "Барсык porsuk" (BaşRS: 120).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *bo'rsiq* "porsuk" (TÖS: 460). **YUyg.:** *borsuq* "porsuk" (YUTS: 48); *қаşқоғлақ* "porsuk" (YUTS: 225).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *balyəyən* "porsuk" (ATS I: 339); *porsuq* "porsuk" (ATS II: 2770). **Türkm.:** *torsuk* "porsuk" (TürTS: 633); *sakartorsuk* "porsuk" (KTLS: 710-711).

Moğolca: *borki/borih* "yaşlı porsuk" (MTS: 170); *ğanisu/ganis* "porsuğun genci, genç porsuk" (MTS: 442); *bork°, bors ğ* "dachs porsuk" (KW: 52).

Türkiye Türkçesi ağızları: *külbeşik* "porsuk" (DS IV: 3028).

Pallas Tatarca ve Sibirya Tatarcasında porsuk hayvan türünün karşılığını *borsuk* olarak vermiş olup, bu ad Eski Türkçede *borsmuk* ve *borsuk* "porsuk" şeklinde geçmektedir (ZRA I: 70; EDPT: 369; DTS: 645). Türk dilinin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinin tespit edebildiğimiz kadarıyla tümünde bulunmaktadır. Pallas tarafından Moğolca *torochiôs*, Buryatça *dorgong* ve Kalmukça *soorchan, tórocho* olarak belirtilen hayvan adlarına, taranan literatür içerisinde rastlanmamakla birlikte, Moğol dillerinde tarafımızca tespit edilen adlar *borki/borih* "yaşlı porsuk", *ğanisu/ganis* "porsuğun genci, genç porsuk", *bork°, bors ğ* "porsuk" şeklindedir (MTS: 170; MTS: 442; KW: 52).

82. Samur-Lat. *Martes zibellina* (BTS: 570)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mustela zibellina*; **SibT. ve KazT.:** *Kysch*; **Trk. ve KırT.:** *Sámur* (Pallas bu adın Ermenice olduğunu belirtir.); **Moğ.:** *Bolàghan*; **Kalm.:** *Bulgàn*; **Bury.:** *Bulà*. (ZRA I: 83).

Etimolojik sözlükler: *değin* "DLT"de *teging* samur anlamında verilmiştir. Yazara göre DLT'deki *teging* 'sincap' anlamında olmalıdır. " (KBS: 199); *kiş* "samur" (EDPT: 752); *kiş* (Tarihi ve Modern Türk dillerinde) "samur" (ESTYa V: 77); *samur* "Kuzey Avrupa da yaşayan ve postu için avlanan küçük bir hayvan. Kökeni Eski Türkçe veya Farsça olabilir." (TDES: 448); *samur* b.m. (Yazar Arapça ve Farsçadan alıntı olduğunu belirtir.) (NS: 761); *samur* b.m. (KBS: 593); *tegin* "sincap" (Ancak Kaşgarlı Mahmud'a göre *tegin* 'samur' anlamındadır. Ayrıca 'samur' anlamında *kiş* sözcüğü de bulunmakta olup bugün Modern Türk dillerinde yer almaktadır. Yazara göre Kaşgarlı Mahmud'un verdiği anlam düzeltilmelidir.) (TDES: 133); *tegiñ* (DLT) "samur" (DTS: 548).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *kiş* "samur" (Aydın 2019: 264); *kiş* "samur" (Tekin 2008: 152); *kiş* "samur" (ETYSV: 733); *kiş* "samur" (Tekin 2008: 105). **Uyg.:** *kiş* "samur" (Yunusoğlu 2012: 164); *kiş* "samur" (Ağca 2019: 275); *kunduz* "kürkü çok revaçta olan küçük bir hayvan, (samur)" (KYAS: 172). **KrhT.:** *kīš* "samur (*Martes zibellina*)" (DLT: 723); *tegiñ* "samur (*martes zibelilina*)" (DLT: 866); *teging*, *tekin* "samur" (OTS: 446, 447).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *şamur* "samur (Far. *semmür*)" (Ergin 1964: 203). **OsmT:** *semmûr* (Ar.) "samur" (OTAL: 936).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *teging*, *tekin* "samur" (OTS: 446, 447); *kiş* "samur" (İML: 41); *kiş* "samur" (HATS: 330). **KıpT.:** *teging*, *tekin* "samur" (OTS: 446, 447); *kiş* "samur" (KTS: 150); *kiş* "samur" (CC: 506); *kiş* "samur" (Kİ: 50). **ÇağT.:** *süsar* "samur" (ÇOW: 175).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kāsamāk* "gelincik, samur" (ÇTS: 130); *hāma* "kunduz, samur" (ÇTS: 402); *хымă* "Соболь samur" (Aşmarin: 157); *хамнос* "samur" (ESTYa V: 242).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kiis* "samur" (TSahS: 228); *atas* "männlicher Zobel" (LJTT: 11); *kiis* "samur" (LJTT: 78); *naqjī* "samur" (LJTT: 117); *n'aaqjī* "samur" (LJTT: 120); *üs-kiis*, *üüs-kiis* "samur" (LJTT: 185). **Dol:** *kīs* "samur" (DWUJ: 149); *üs-kīs* "samur" (DWUJ: 254); *kiis* "samur" (DRS: 34). **Tuv.:** *aldı* "samur" (TuvTS: 4); *çaraş-añ* "samur" (TuvTS: 20); *алды, кии* "samur" (ESTuvY I: 103). **Hak.:** *albığa* "samur" (ÖHTS: 36); *albığa*, *albağı*, *alda* "samur" (HTS: 36); *harsahtığ añ*

(hlk.) "samur" (HTS: 43); *ashır añ (esk.)* "erkek samur" (HTS: 43); *ashır albağı* "erkek samur" (HTS: 53); *kış* "samur" (HTS: 246). **Alt.:** *alabuga* "samur, tatlı su levreği (?)" (ATS: 23); *albuga, kiş* "samur" (ATS: 24). **Şor.:** *албыға* "samur" (ŞRS: 15). **Tel.:** *kiş* "samur" (TAS: 59).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *җлы* "samur" (KazTS II: 452); *bulğın* "samur" (KTLS: 742-743). **Krg.:** *kiş* "samur" (KTLS: 742-743). **Kum.:** *kiş* "samur" (KumTS: 179). **Tat.:** *kěş* "samur" (KazTTS: 200). **Başk.:** *kızamık* "kızıl samur" (BaşTS: 365); *kiş* "samur" (KTLS: 742-743).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *suvsar* "samur" (KTLS: 742-743). **YUyg.:** *bulğan* "samur" (YUTS: 52); *davxan* "samur" (YUTS: 95); *kemçet* "samur" (YUTS: 194); *samur* "samur" (KTLS: 742-743).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *samur* "samur" (ATS II: 2880). **Türkm.:** *samır* "samur" (TürTS: 559).

Moğolca: *bulga* "samur, samur kürkü" (Gül 2010: 167); *buluğan* "samur" (MGTS: 65); *erkis, erhes* "erkek samur" (MTS: 417); *bulyan* "samur" (KW: 60).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibirya Tatarcası ve Kazan Tatarcasında *kysch* olarak belirttiği hayvan adı, Eski Türkçede *kiş* "samur" şeklinde olup, Orhun Abideleri'nde de *kiş* "samur" biçiminde tanıklanmıştır (EDPT: 752; Tekin 2008: 152). Uygurca, Karahanlı ve Harezmi ve Kıpçak Türkçesi dönemlerinde de aynı biçimde karşımıza çıkmaktadır (Yunusoğlu 2012: 164; DLT: 723; İML: 41; CC: 506). Modern Türk dillerinde ise Sibirya grubu Türk dillerinden Yakutçada *kiis* "samur", Dolganca'da *kiis* "samur", Tuvaca'da *kuuu* "samur", Hakasçada *kış* "samur", Altaycada *kiş* "samur", Teleüt Ağzında *kiş* "samur" şeklindedir (TSahS: 228; DRS: 34; ESTuvY I: 103; HTS: 246; ATS: 24; TAS: 59). Kıpçak grubu Türk dillerinden Kırgızcada *kiş* "samur", Kumukça'da *kiş* "samur", Tatarcada *kěş* "samur", Başkurtçada *kiş* "samur" şeklindedir (KTLS: 742-743; KumTS: 179; KazTTS: 200; KTLS: 742-743). Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinde *kiş* adı tespit edilememiştir. Pallas tarafından Türkçe ve Kırım Tatarcasında *sámur* olarak belirtilen hayvan adının en eski biçimi Eski Anadolu Türkçesi döneminde *şamur* "samur (Far. semmür)" şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Ergin 1964: 203). Bu ad daha sonra Oğuz grubu Türk dillerinde Türkiye Türkçesi ve Azericede *samur*, Türkmencede ise *samır* şeklinde görülmektedir (BTS: 570;

ATS II: 2880; TürTS: 559). Ayrıca Pallas bu adın Ermenice olduğunu belirtmiştir (ZRA I:83).

Pallas'ın samurun kaşılığı olarak Moğolca *bolàghan*, Kalmukça *bulgàn* ve Buryatça *bulà* olarak belirlediği adlar, Moğolca kaynaklarda tarafımızca *bulga* "samur, samur kürkü", *buluhan* "samur ", *bulyan* "samur" şeklinde tespit edilmiştir (ZRA I: 83; Gül 2010: 167; MGTS: 65; KW: 60).

83. Bataklık samuru/Avrupa minki-Lat. *Mustela lutreola* (Kuru 1999: 667)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Viverra lutreola*; KazT. ve Başk.: *Schaeschkae* (ZRA I: 80).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qaraküzen* "bataklık samuru, vizon" (KazTS I: 314). Başk.: *kölök* "kızıl samur, kızıl bataklık samuru" (BaşTS: 294).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *norka* "bataklık samuru" (ATS II: 2582).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazan Tatarcası ve Başkurtça olarak belirttiği *schaeschkae* hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

84. Deniz samuru-Lat. *Enhydra lutris* (BTS: 158)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca lutris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 100).

85. Su samuru-Lat. *Lutra lutra* (BTS: 621)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Viverra lutra*; KazT.: *Káma*; AbHak.: *Cháundus*; Başk. ve SibT.: *Kara-kundüs*; Yak.: *Yty*; KaçHak.: *Kamnosch*; Moğ.: *Chalü*; Bury.: *Hoop-kallom*, *chonin*, *challuun*; Kalm.: *Sup*, *sub* (ZRA I: 76).

Etimolojik sözlükler: *kamdıg* "su samuru" (KBS: 460).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *qama* "su samuru (Moğ. *qaligun* 'kunduz, su samuru')" (KYAS: 137).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *hăntăr* "su samuru, kunduz " (ÇTS: 403); *ătăr* "su faresi, su samuru" (ÇTS: 31); *xoma* "su samuru" (Aşmarin: 157).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *baliksit* "Fischotter (*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 17); *bīdīra, būdara* "Fischotter (*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 22); *iti, itī, itiä* "(*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 71); *jukun* "(*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 74); *juukun, jükün* "(*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 75); *tibda* "(*Lutra lutra*) su samuru" (LJTT: 163); *быыдапа* "su samuru" (YRS: 96). **Dol:** *tybda* "(*Lutra lutra*) su samuru" (DWUJ: 237); *ğukun, ğükün* "su samuru" (DWUJ: 91); *viğra* (<Rus.) "su samuru" (SOD: 598). **Tuv.:** *qapa qunduc* "su samuru" (ESTYa VI: 146). **Tof.:** *hундус* "выдра su samuru" (TRRTS: 60). **Hak.:** *хамно* "выдра su samuru" (HRS: 796). **Alt.:** *albaa kam* "su samuru" (ATS: 23); *kamdu, karış kuyruk* "su samuru" (ATS: 113, 117); *kiş* "su samuru" (ATS: 131); *suunıŋ aluzı* "su samuru" (ATS: 187); *камду* "выдра su samuru" (ANTS: 125); *кандус* "выдра su samuru" (ANTS: 127). **Şor.:** *кандус* "su samuru" (ŞRS: 22); *камнаҕы* "(*Lutra lutra*) su samuru" (VEWT: 228). **Tel.:** *kandu* "su samuru" (TAS: 46); *қанду* "su samuru" (TelRS: 35).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *кама* "su samuru" (ÇRS: 95); *қундуз* "su samuru" (Manas: 957); *қундуз* "выдра su samuru" (KrgRS I: 445). **Kaz.:** *қама, қәмиат* "su samuru" (KazTS II: 484); *кама* "выдра su samuru" (KRRKS: 272); *құндыз* "выдра su samuru" (KazRS: 163). **Tat.:** *kama* "su samuru" (TTatS: 286); *кама* "выдра su samuru" (OSNTY: 84); *кама* "su samuru" (TatRusS: 353); *къундуз, сувалты мышыгъы* "выдра su samuru" (RKırTS: 49); *сүв самыры* "su samuru" (RKırTS: 501). **Başk.:** *qama, qamsat* "su samuru" (BaşTS: 324); *кама* "выдра su samuru" (BaşRS: 319).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *қундуз* "выдра su samuru" (RÖzbS I: 167); *сүвсап* "su samuru" (Şçerbak 1961: 144). **YUyg.:** *qama* "su samuru" (YUTS: 218); *kunduz* "su samuru" (YUTS: 248).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *süiti* "su samuru" (ATS II: 3062); *Susamuru* "su samuru" (ATS II: 3070); *süiti, susamuru* "su samuru" (ATS II: 3062, 3070).

Moğolca: *bor* "su samuru yavrusu" (MTS: 169); *haligu(n)/haliu* "su samuru, kunduz " (MTS: 1089); *usun haligu(n)/haliu* "su samuru" (MTS: 1089); *üker haligu(n)/haliu* "su samuru" (MTS: 1089).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Kazan Tatarcasında *káma* olarak belirtilen ad, Eski Türkçede *kama* "su samuru" şeklinde olup, modern dillerden Çuvaşça (*xoma* "su samuru"), Tatarca (*kama* "su samuru"), Kırgızca (*кама* "su samuru"), Kazakça (*кама* "su samuru"), Başkurtça (*кама* "su samuru") ve Yeni Uygur Türkçesinde (*kama* "su samuru") tespit edilmiştir (KYAS: 137; Aşmarin: 157; TTatS: 286; ÇRS: 95; KRRKS: 272; BaşRS: 319; YUTS: 218).

Pallas'ın Abakan Hakasçasında belirttiği *cháundus* adı ile Başkurtçada ve Sibirya Tatarcasında *kara-kundüs* olarak belirttiği hayvan adları tarihi Türk dillerinde bulunmazken, modern Türk dillerinde bu adlar ile karşılaştırabileceğimiz tarafımızca tespit edilen "su samuru" anlamındaki adlar, Tuvaca'da *qapa қундус*, Tofaca'da *хундус*, Altaycada *кандус*, Şorca'da *кандус*, Kırgızcada *қундус*, Kazakçada *құндыз*, Tatarcada *кьундус*, Özbekçede *қундус*, Yeni Uygur Türkçesinde *kunduz* şeklindedir (ESTYa VI: 146; TRRTS: 60; ANTS: 127; ŞRS: 22; KrgRS I: 445; KazRS: 163; RKırTS: 49; RÖzbS I: 167; YUTS: 248).

Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *yty* hayvan adına karşılık Yakutçada tarafımızca *tī, itī, itiä* "(*Lutra lutra*) su samuru" hayvan adları tespit edilmiş olup, tarihi Türk dilleri ile diğer modern Türk dillerinde bu ada rastlanmamıştır (LJTT: 71). Kaç Hakasçasında *kamosch* olarak belirtilen hayvan adına karşılık Hakasçada *хамно* "su samuru" adı tespit edilmiştir (HRS: 796).

Pallas'ın Moğolca *chalü*, Buryatça *hoop-kallom, chonin, challuun*, Kalmukça *sup, sub* şeklinde tespit ettiği adlara karşılık Moğol dillerinde tarafımızca tespit edilen adlar, *bor* "su samuru yavrusu", *haligu(n)/haliu* "su samuru, kunduz ", *usun haligu(n)/haliu* "su samuru", *üker haligu(n)/haliu* "su samuru" şeklindedir (MTS: 169; MTS: 1089; MTS: 1089; MTS: 1089).

- **Sansar**

Zoographia'da 3 farklı sansar türü tespit edilmiş olup, bu adlar 86.-88. maddeler arasında belirtilmiştir. Ancak öncelikle sansar genel adını işaret eden adlar belirtilmiş, ardından sansar türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *sansar* "türlü etçil hayvanların ortak adı" (KBS: 595). *sarsal* "sansar, samura benzer bir hayvan" (KBS: 595).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *sansar* "saṃsāra (Farklı anlamdadır.)" (OTWF I: 151); *sansar* "Saṃsāra (özel ad)" (TTT II: 424). **Uyg.:** *sansar* "özel ad" (EUTS: 196); *sansar* "ölüm doğum sırası, mevcudiyetin devranı" (EUTS: 196); *sansar* "saṃsāra (Farklı anlamdadır.)" (ETS: 397); *sansar* "Saṃsāra (özel ad)" (BTT I: 19). **KrhT.:** *küzen, sansar, sarsal, savsar* (Far.) "sansar" (OTS: 307, 394, 395, 397); *sarsal* "samura benzer küçük bir hayvan, sansar (*Martes martes*)" (DLT: 807).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *saṃsar* "sansar" (BL: 175); *saṃsar* "sansar" (BL: 161).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *küzen, sansar, sarsal, savsar* (Far.) "sansar" (OTS: 307, 394, 395, 397); *saṃsar* "sansar" (İML: 58). **KıpT.:** *küzen, sansar, sarsal, savsar* (Far.) "sansar" (OTS: 307, 394, 395, 397); *ḡara küzen* "kır sansarı" (KTS: 127); *küzen* "sansar" (KTS: 170); *savsar, sansar* "sansar" (KTS: 229); *savsar* (Far.) "sansar" (CC: 550); *ḡara küzen* "kokarca, kır sansarı (Codex Cumanicus'da geçer.)" (KTS: 127); *sausar* "*Mustela martes*" (Kuun: 334). **ÇağT.:** *teyin* "sansar" (Ünlü 2013: 1120).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sāzar* "sansar" (Paasonen: 121); *sāsar/sāšār* "sansar" (ÇTS: 268).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *holanah, kolonok* "sansargillerden bir hayvan" (ÖHTS: 184).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *sūsar* "sansar" (KTLS: 744-745). **Kaz.:** *suvsar* "sansar" (KTLS: 744-745). **KarB.:** *cumuşak tüklü* "sansar" (KMTS: 145); *cumuşak tüklü* "sansar" (KMTS: 145); *sarıtamak* "sansar" (KMTS: 302). **Tat.:** *taş susarı*

"sansar" (TTatS: 262); *susar* "sansar" (KTLS: 744-745). **Başk.:** *harza* "sansar" (BaşTS: 226); *hussar* "sansar" (KTLS: 744-745).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sävsär* "sansar" (KTLS: 744-745). **YUyg.:** *kama* "su samuru" (YUTS: 218); *kunduz* "su samuru" (YUTS: 248); *sösär* "sansar" (KTLS: 744-745).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *as* "sansar" (ATS I: 225). **Türkm.:** *samır* "sansar" (KTLS: 744-745).

Moğolca: *kürene*, *hürne* "kır sansarı, sansar" (MTS: 621); *çagan kürene* "sansar" (MTS: 621).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

86. Ağaç Sansarı-Lat. *Martes martes* (BTS: 12)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mustela martes*; **KazT.:** *Ssúsar*; **KırT. ve Trk.:** *Serdàwa*; **Çuv.:** *Sysar*, *smosar*. **Kalm.:** *Ssussar*. (ZRA I: 85).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *sarsal* "samura benzer küçük bir hayvan, sansar (*Martes martes*)" (DLT: 807).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *sarsal* "sansar" (OTS: 395).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Sısar* "zerdeva, ağaç sansarı" (Durmuş 2014: 265).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kujuŋsa* "Baummarder çam sansarı (*Martes martes*)" (LJTT: 91); *saarba* "Baummarder çam sansarı (*Martes martes*)" (LJTT: 135); *üüs* "Baummarder çam sansarı (*Martes martes*)" (LJTT: 185). **Tuv.:** *küzen* "ağaç sansarı" (TuvTS: 73). **Alt.:** *kuşkulu* "ağaç sansarı" (ATS: 145); *suuzar/suzar* "ağaç sansarı" (ATS: 187-188).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *aķtamak* "ağaç sansarı" (KMTS: 68). **Başk.:** *huşar* "ağaç sansarı" (BaşTS: 220).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *söser* (Far.) "ağaç sansarı; ağaç sansarı kürkü" (YUTS: 362).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Dələ* "sansar (*Martes martes*)" (ATS I: 833); *sansar* "sansar (*Martes martes*)" (ATS II: 2884).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazan Tatarcasında *ssúsar* ve Çuvaşçada *sysar* "ağaç sansarı" olarak belirttiği ad, Orhun Türkçesi ve Uygurca döneminde *sansar* biçiminde "Samsāra (özel ad); mevcudiyetin deveranı" anlamlarında bulunmaktadır (ZRA I: 85; ETG: 167; BTT I: 19). Karahanlı Türkçesinden sonra ise "sansar (hayvan adı)" anlamında kullanılmaya başlanmış olup, Kaşgarlı Mahmud'da *sarsal* biçiminde ve asıl anlamında "samura benzer küçük bir hayvan, sansar (*Martes martes*)" olarak karşımıza çıkmaktadır (DLT: 807). Daha sonra Eski Anadolu Türkçesinde *saşsar* "sansar", Harezmi döneminde *sağsar* "sansar", Kırçak Türkçesi döneminde ise *sausar* "Mustela martes" biçimindedir (BL: 175; İML: 58; Kuun: 334). Modern Türk dillerinde ise Çuvaşçada *səzar*, *săsar/săsăr* "sansar", *sışar* "zerdeva, ağaç sansarı", Kırgızcada *sūsar* "sansar", Kazakçada *suvsar* "sansar", Altaycada *suuzar/suzar* "ağaç sansarı", Azericede *sansar* "sansar (*Martes martes*)", Özbekçede *sävsär* "sansar", Yeni Uygur Türkçesinde ise *söser* (Yazar bu adın Farsça'dan dilimize geçtiğini belirtmiştir.) "ağaç sansarı; ağaç sansarı kürkü" şeklinde bulunmaktadır (Paasonen: 121; ÇTS: 268; Durmuş 2014: 265; KTLS: 744-745; ATS: 187-188; ATS II: 2884; YUTS: 362). Kırım Tatarcası ve Türkçede *serdàwa* olarak belirtilen ada ise literatürde rastlanmamaktadır. Ayrıca Çuvaşça *smosar* olarak belirtilen hayvan adını da *sansar* adı ile ilişkilendirmek gerekmektedir. Kalmukça *ssussar* olarak belirtilen hayvan adına Moğol diline ait kaynaklarda rastlanmazken, Kalmukçada *sansar* adının Orhun ve Uygur Türkçesi dönemindeki anlamıyla kullanıldığı anlaşılmakla birlikte, Ramstedt tarafından Sanskritçe'den dilimize geçtiği belirtilmiştir (KW: 312). Bugünkü Moğolca sözlükte ise *sansar* biçiminde tespit edilen kelime Orhun ve Uygur Türkçesinde olduğu gibi "özel ad (Samsara)" anlamındadır (MTS: 814).

87. Kaya Sansarı-Lat. *Martes foina* (BTS: 346)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela Foina*; KırT.: *Sanssär* (ZRA I: 86).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *dela* "kaya sansarı (<Far. *dela*)" (CC: 461).

Modern Türk Dilleri:

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *tog suvsari* "kaya sansarı" (TÖS: 320).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Kırım Tatarcasında *sanssâr* olarak tespit edilen hayvan adına karşılık Tatarcada sadece *susar* "sansar" ve *taş susarı* "sansar" biçimleri tespit edilmiş olup, sansar adının tarihi ve modern Türk dillerindeki biçimleri ise 86. maddede izah edilmiştir (ZRA I: 85; KTLS: 744-745; TTatS: 262).

88. Sarı gerdanlı sansar-Lat. *Martes flavigula* (ATS I: 166)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Viverra aterrima* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 81).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *amur däləsi* "sarı gerdanlı sansar (*Martes flavigula*/*Charronia flavigula*)" (ATS I: 166).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

89. Sibirya vizonu-Lat. *Mustela sibirica* (BTS: 591)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela sibirica*; Hak.: *Kulòn*, *Cholon*; BarT.: *Felelak*; Moğ.: *Ssolongchà*; Bury.: *Cholongò* (ZRA I: 90).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ка́самак* "Sibiry vizonu" (Aşmarin: 188); *колонок* "Sibiry vizonu" (Skvortsov: Ø).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *amsiir* "Feuerwiesel (*Mustela sibirica*) Sibiry vizonu" (LJTT: 7); *kıtarbaayı* "Feuerwiesel (*Mustela sibirica*) Sibiry vizonu" (LJTT: 86); *kugaskiil* "Feuerwiesel (*Mustela sibirica*) Sibiry vizonu" (LJTT: 91); *n'olobuy, solobuy, soluobuy, holobuy, holoñuy* "Feuerwiesel (*Mustela sibirica*) Sibiry vizonu" (LJTT: 123); *saharbaayı, saharbax* "Feuerwiesel (*Mustela sibirica*) Sibiry vizonu" (LJTT: 138). **Hak.:** *колонок* "Sibiry vizonu" (HaRuSL: 82); *сарас* "Sibiry vizonu" (HRS: 447); *холанах* "Колонок Sibiry vizonu" (HRS: 838); *холнах* "Sibiry vizonu" (HRS: 839). **Alt.:** *сар'ас* "Колонок Sibiry vizonu" (ANTS: 295); *калазак* "Sibiry vizonu" (ANTS: 477); *кышкылу* (Lebed diyalekti) "Sibiry vizonu" (OSTN III: 1029). **Şor.:** *қолнақ* "Sibiry vizonu" (ŞRS: 26); *сарас* "Sibiry vizonu" (ŞRS: 47). **Tel.:** *сарас* "Колонок Sibiry vizonu" (TelRS: 72). **Tuv.:** *гөзөн* "Sibiry vizonu" (ESTYa V: 86); *хүрене* (<Moğ.) "Sibiry vizonu" (ESTYa V: 87).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qaraküzen* "bataklı samuru, vizon" (KazTS I: 314); *norka* "Avrupa vizonu, vizon" (KazTS I: 429). **Tat.:** *гөзөн* (BarT.) "Sibiry vizonu" (ESTYa V: 86).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Sibir safsarı* "Sibiry vizonu (*Mustela sibirica*)" (ATS II: 2978).

Moğolca: *solungg-a* "Sibiry sansarı; gelincik" (MTS: 870).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Hakasça *kulòn, cholon* olarak tespit ettiği hayvan adı taranan literatür içerisinde tespit edilememiştir (ZRA I: 90). Bununla birlikte bu biçimleri Türk dillerine Rusçadan girmiş olabileceği düşünülen Hakasçada da *колонок* "Sibiry vizonu" şeklinde mevcut olan hayvan adı ile karşılaştırmak mümkündür (HaRuSL: 82). Pallas tarafından Baraba Tatarcasında mevcut olduğu belirtilen *felelak* adına ise taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır (ZRA I: 90). Pallas'ın Moğolca *ssolongchà* olarak tespit ettiği ad, bugünkü Moğolcada *solungg-a* "Sibiry sansarı; gelincik" şeklinde tespit edilmiştir

(MTS: 870). Buryatça *cholongò* olarak belirtilen adının da yine Moğolcada mevcut olan *solungg-a* “Sibirya sansarı; gelincik” hayvan adı ile karşılaştırılması doğru olacaktır (ZRA I: 90).

• Sıçan

Zoographia’da bulunan 7 farklı sıçan türü 90.-96. maddeler arasında açıklanmıştır. Ancak öncelikle sıçan genel adını ilgilendiren adlar bu madde altında belirtilip, daha sonra sıçan türleri izah edilmiştir.

Etimolojik sözlükler: *cumran/cırman* "iri sıçana benzeyen bir hayvan < Moğ. *cumran* " (ETTL II: 114); *kelengi* (hlk.) "büyük, iri fare" (KBS: 396); *küskü* " rat; mouse sıçan, fare" (EDPT: 750); *sıçan* "b.m. <ET *sıçğan* a.m." (NS: 787); *sıçan* "b.m. (ET *sıçğan*)" (KBS: 622); *sıçan/sırçan/sıçırgan* "fare < ET *sıçğan* a.m. " (ETTL VII: 293); *sıçğan* "sıçan, fare" (EDPT: 759); *sırçan* "sıçan" (ETTL VII: 333); *sırçan* (hlk.) "sıçan" (KBS: 629); *yamlan* "jerboa(?)" (EDPT: 936).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *küskü* "sıçan" (ETG: 285); *küsgü* "sıçan (yıl adı) " (OTG: 305); *küsgü* "sıçan" (ETYSV: 736). **Uyg.:** *küskü*, *küsgü* "fare (yıl adı)" (Aydın 2018: 156); *küskü* "sıçan, fare" (EUTSV: 218); *sıçğan*, *sıçkan* "fare, sıçan" (EUTSV: 280); *sıçgan* "sıçan, fare" (Yunusoğlu 2012: 170); *küskü* "sıçan, fare" (Ayazlı 2016: 174); *küskü*, *sıçğan* "sıçan" (Eraslan 2012: 587); 601); *saçkan* "sıçan" (KYAS: 213); *küskü* "sıçan, fare" (EUTS: 124); *sıçkan* "sıçan, fare" (EUTS: 202). **KrhT.:** *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" (DLT: 817); *aplan* "sıçan cinsinden bir hayvan" (DLT: 553); *küzen* "kuş, köstebek avlamak için kullanılan sıçan " (DLT: 759); *sıkırgan* "bir tür sıçan" (DLT: 819); *yamlan* "sıçan" (DLT: 947); *argun* "sıçan cinsinden yarım arşın uzunluğunda hayvan" (Ünlü 2012: 46); *küzün* "sıçan türü" (Ünlü 2012: 525); *saçırkan*, *sışan*, *şışkan* "sıçan" (OTS: 391, 407, 429).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *sıçan* b.m. (BL: 176). **OsmT:** *kesegen* "sıçan" (EÇS: 148); *pondıka*, *pondıko* (Rum.) "sıçan" (EÇS: 197); *keme*, *geme* *sıçani*, *zebābet*, *fār-īkebr*, *müş-i bülend* "büyük sıçan" (Tulum 2011: 472); *dağ sıçanı*, *müş-īdeşti*, *muş-i sáhrāyī*, *yebān sıçanı* "yaban sıçanı" (Tulum 2011: 1882); *müş* (Far.) "fare" (OTAL: 689); *sıçan* "fare" (KBN: 218).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *saķırķan, sışan, řıřķan* "sıçan" (OTS: 391, 407, 429); *sıçan, sıçķan* "fare, sıçan" (KE: 555); *sıçķan* "sıçan" (İML: 60); *yalman* "yabani sıçan" (İML: 84); *sıçan, sıçķan, sıçķan* "sıçan, fare" (HATS: 518); *yalman* "yabani sıçan" (HATS: 658). **KıpT.:** *saķırķan, sışan, řıřķan* "sıçan" (OTS: 391, 407, 429); *küzen* "sansar, firavun sıçanı da denilen kokarca" (KTS: 170); *sıçan, sıçķan, sıçķan, sışan, sıřķan, řıřķan, řıřķan* "sıçan, fare" (KTS: 233); *sıçķan* "fare, sıçan" (CC: 551); *řıçķan* "sıçan" (EDM: 106). **ÇağT.:** *çıçķan, sıçek, yumran, sıçķan* "sıçan, fare" (Ünlü 2013: 242); *sıçķan* "sıçan, fare" (FKS I: 798); *yumran* "fare, sıçan" (FKS II: 1317); *çıçķan, suçķan* "fare, sıçan" (ÇMS: 76).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *кушак кайкăкë* "fare, sıçan" (ÇTS: 160); *иăиш* "мышь sıçan" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kırusa, kutuyax* "sıçan" (TSahS: 237). **Tuv.:** *çirgilçin* "sıçan, fare" (TuvTS: 2); *küske* "sıçan, fare" (TuvTS: 73). **Hak.:** *harıstığ, kırusa* "sıçan, fare" (ÖHTS: 154, 272); *küske* "sıçan, fare" (HTS: 283); *küskecek* "sıçancık, küçük sıçan" (HTS: 283); *soñıs, harapaar, sustan* "hamster, cırlak sıçan" (HTS: 456); *улуг күске* "крыса fare, sıçan" (HRS: 220). **Alt.:** *erlen* "sıçan, hamster" (ATS: 92); *küye* "sıçan" (ATS: 149); *чычкан, сачкан* "sıçan, fare" (OSTN VI: 2094). **Tel.:** *küjül* "fare, sıçan" (TAS: 69); *чычкан, сачкан* "sıçan, fare" (OSTN VI: 2094).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çıçķan* "fare, sıçan" (KrgS I: 264); *чычкан* "мышь sıçan, fare" (KrgRS II: 394). **Kaz.:** *körtışqan* "köstebek, yer sıçanı" (KazTS I: 267); *тышқан* "sıçan" (KazTS II: 467). **KKal.:** *tışqan* "fare, sıçan" (KarkTS: 587). **KarB.:** *çıçhan, gulıv çıçhan, ullu çıçhan, saban çıçhan* "sıçan" (KMTS: 146). **Kum.:** *çıçķan* "sıçan, fare" (KumTS: 102). **Kar.:** *şıçan* "sıçan, fare" (KTD: 482). **Nog.:** *мышкан* "мышь sıçan" (NRS: 424). **Tat.:** *sıçan, sıçavul* "sıçan, fare" (KırTS: 302); *yerbuçiq* "hamster, cırlak sıçan" (KırTS: 381); *tıçkan, küse* "sıçan" (TTatS: 272). **Başk.:** *ķarabavır* "sıçan, hamster" (BaşTS: 328); *sıskan* "sıçan" (KTLS: 770-771).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *sichqon* "sıçan" (TÖS: 508); *kalamush, dalasichqon* "yer sıçanı" (TÖS: 648). **YUyg.:** *çaşķan* "sıçan, fare" (YUTS: 72); *üdügen* "sıçan, fare" (YUTS: 445).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *dağsıçanı* "cırlak sıçan, hamster" (ATS I: 765); *sıçan* "sıçan" (KTLS: 770-771). **Türkm.:** *sıçan* "fare" (ITA: 153); *sıçan* b.m.

(TürTS: 574); *yalman* "bir sıçan türü" (TürTS: 673); *sıçan* b.m. (ITürT: 282). **Gag.:** *сычан* "мышь sıçan" (GRMS: 453).

Moğolca: *hulgana* "fare, sıçan" (Gül 2010: 173); *ogotno* "fare, sıçan" (Gül 2010: 175); *huluḥana* "fare, sıçan" (MGTS: 157); *alagdag-a/alagdāga* (*alagdagahay*) "sıçrayarak hareket eden bir sıçan türü" (MTS: 58).

Türkiye Türkçesi ağızları: *sergen gezen* "sıçan, fare" (DS V: 3599).

90. Bizam Sıçanı-Lat. *Fiber zibethicus* (Kuru 1999: 98)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Castor zibethicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 144).

Etimolojik sözlükler: *küderi* (Moğ.) "Bisamratte, bizam sıçanı" (VEWT: 307).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *andaatar* "Bisamratte, bizam sıçanı" (LJTT: 8); *андаатар* "Ондатра, bizam sıçanı" (YRS: 41).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *узәү қойрық* "ондатра bizam sıçanı" (SDST: 52).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ondatra* "bizam sıçanı" (ATS II: 2618).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

91. Cüce Sıçan-Lat. *Micromys minutus* (BTS: 127)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 169).

Etimolojik sözlükler: *geleni*<*keleni* "tarla sıçan (*Micromys minutus*)" (TDES: 187); *kelegü* "field mouse (*Micromys minutus*)" (EDPT: 718); *kelegü* (Güney-Batı Grubu Türk dillerinde *gelengi*, *gelengü*, *gelenki*, *geleni* şeklinde korunmuştur.) "cüce sıçan" (EDPT: 718).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *cırtdan sıçan* "cüce sıçan" (AzbRusS: 455).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

92. Kahverenkli Sıçan I-Lat. *Rattus norvegicus* (Kuru 1999: 646)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus decumanus*; Tat.: *Ulu-tsitsghàn*; Çuv.: *Alli-schúschi*; Kalm.: *Morin-kuschilae* (ZRA I: 164).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *boz sıçovul* "kahverenkli sıçan" (AzbRusS: 151).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın kahverenkli sıçan türünün Tatarca karşılığı olarak tespit ettiği *ulu-tsitsghàn* adında geçen *tsitsghàn* kelimesi Eski Türkçede *sıçğan* "sıçan, fare" şeklindedir (ZRA I: 164; EDPT: 759). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da da *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" şeklindedir (DLT: 817). Bununla birlikte Uygurcada dahil olmak üzere tarihi Türk dillerinin tamamında bu ad karşımıza çıkmaktadır. Modern Türk dillerinde ise Sibirya grubu Türk dillerinden Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak, Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinin ise tamamında bu ada rastlanmıştır (OSTN VI: 2094). Pallas'ın Çuvaşça olarak belirttiği *alli-schúschi* adına taranan literatürde rastlanmazken, sıçan adının Çuvaşçada tarafımızca tespit edilen karşılıkları *кыуак кайкăкë* "fare, sıçan", *уаӗуу* "sıçan" şeklindedir (ÇTS: 160; Skvortsov: Ø). Kalmukça *morin-kuschilae* olarak belirtilen adda geçen *kuschilae* sözcüğünün Başkurtçada bulunan *köşöl* "su sıçanı, faresi" biçimi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (BaşTS: 301). *Morin* kelimesi ise Moğolcada bitki ve hayvan adları ile birlikte kullanıldığı zaman "büyük, ulu, yüce", aynı zamanda "at" anlamındadır (MTS: 664; TDES: 30).

93. Kahverenkli Sıçan II-Lat. *Rattus norvegicus* (Kuru 1999: 646)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus caráco*; Moğ.: *Kara-chov* (ZRA I: 172).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" (DLT: 817).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *boz sıçovul* "kahverenkli sıçan" (AzbRusS: 151).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Moğolca *kara-chov* olarak belirttiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

94. Siyah sıçan-Lat. *Rattus rattus* (Kuru 1999: 647)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus rattus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 165).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *sıçgan* "fare, sıçan (*rattus*)" (DLT: 817).

Modern Türk Dilleri: Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Alt.: *kara moŋus* "siyah fare" (ATS: 115).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sıçovul* "ev sıçanı (*Rattus rattus*)" (ATS II: 2979); *qara sıçovul* "чёрная крыса" (AzbRusS: 151).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

95. Su sıçanı-Lat. *Arvicola terrestris* (BTS: 622)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mus amphibious*; **Tat.:** *Schulgàn, sui-pifar*; **Hak.:** *Ustàn, ale-arlàn*; **Başk.:** *Kara-guschil*; **Yak.:** *Kutaer, mattaegà*; **Moğ.:** *Jike-Cholgona*; **Kalm.:** *Kuschilae*; **Çuv.:** *Otur* (ZRA I: 170).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ătăr* "su faresi, su samuru" (ÇTS: 31).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *battayaa* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 18); *buryaa* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 29); *kürgäl* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 101); *küdääh, küdääh* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 101); *martaya, mattaya, mattaxa, mattaka, mattaņa, mattaņa* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 107); *müiska* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 110); *moro* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 112); *orsooxu* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 128); *uu kütärä* "Wasserratte (*Arvicola terrestris*) su sıçanı" (LJTT: 179). **Hak.:** *ursen, ustan* "su sıçanı" (ÖHTS: 541); *ursan* "su faresi" (HTS: 549); *çyz kÿскезі* "водная кутора su sıçanı" (HRS: 220). **Alt.:** *kücül* "su faresi" (ATS: 146); *suuñıñ çıçkanı* "su faresi" (ATS: 187); *су чычканы* "su sıçanı" (OSTN VI: 2094). **Tel.:** *су чычканы* "su sıçanı" (OSTN VI: 2094).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *köşöl* "su sıçanı, faresi" (BaşTS: 301).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri:** **Azb.:** *samolyus* "su sıçanı" (ATS II: 2880); *susiçovulu* "su sıçanı (*Arvicola terrestris*)" (ATS II: 3056).

Moğolca: *usuçi(n) hulugan-a* "su sıçanı" (MTS: 1051).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas sıçan türleri arasında en çok bu türün Türkçe ve Moğolca karşılıklarına yer vermiştir. Su sıçanının Tatarca karşılıkları olarak belirttiği *schulgàn, sui-pifar* sözcükleri taranan literatür içerisinde bulunmazken, su sıçanı türüne karşılık gelen herhangi bir

kelimeye de rastlanmamıştır. Hakasça *ustàn*, *ale-arlàn* kelimelerine ilişkin olarak ise, *ustàn* adı bugünkü Hakasçada *ustan* "su faresi" şeklinde bulunmakta olup, bu türe karşılık gelen diğer Hakasça adlar ise *ursen*, *ursan* ve *cyz kÿckezi* "su sıçanı" şeklindedir (HTS: 549; ÖHTS: 541; HRS: 220). *Ale-arlàn* biçimine ilişkin olarak ise literatürde böyle bir kelimeye rastlanmazken, Kaşgarlı Mahmud'da "sıçan cinsinden bir hayvan" anlamında *aplan* kelimesi bulunmakta olup, Pallas'ın sözcüğü yanlış yazmış olabileceği de düşünülebilir (DLT: 553). Başkurtça *kara-guschil* olarak belirtilen ada karşılık bugünkü Başkurtçada *köşöl* "su sıçanı, faresi" biçimi bulunmaktadır (BaşTS: 301). Pallas'ın *kutaer*, *mattaegà* olarak belirttiği Yakutça adlara ilişkin olarak ise *kutaer* adına karşılık Yakutçada *kutuyax* "sıçan" kelimesi bulunmakta iken, *mattaegà* sözcüğüne ise rastlanmamıştır. (TSahS: 237). Moğolca *jike-cholgona* birleşik sözcüğünde bulunan *cholgana* adı *hulgana* "fare, sıçan" şeklinde bugünkü Moğolcada mevcut olup, Moğolların Gizli Tarihi'nde *huluḡana* "fare, sıçan" şeklinde geçmekte olup, *jike* sözcüğü muhtemelen burada niteleyen durumundadır (Gül 2010: 173; MGTS: 157). Sıçan adına karşılık gelen diğer Moğolca kelimeler ise *ogotno* "fare, sıçan", *alagdag-a/alagdāga* (*alagdagahay*) "sıçrayarak hareket eden bir sıçan türü" ve *usuçi(n) hulugan-a* "su sıçanı" şeklindedir (Gül 2010: 175; MTS: 58; MTS: 1051). Kalmukça *kuschilae* olarak belirtilen adın (Pallas kahverenkli sıçan türünün Kalmukça karşılığını da *morin-kuschilae* olarak belirtmiştir.) ise Başkurtçada bulunan *köşöl* "su sıçanı, faresi" biçimi ile karşılaştırılabilirliği düşünülmektedir (BaşTS: 301). Son olarak Çuvaşça *otur* olarak belirtilen ada karşılık bugünkü Çuvaşçada bu ad *ātār* "su faresi, su samuru" şeklindedir (ÇTS: 31).

96. Tarla sıçanı-Lat. *Microtus arvalis* (BTS: 639)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes arvalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 174).

Etimolojik sözlükler: *gelengi* "tarla faresi <ET *kelegü*" (ETTL III: 183); *geleni* "tarla faresi" (KBS: 278); *geleni* (< ET *kelegü*) "tarla faresi" (KBS: 278); *yerköpeği* (hlk.) "tarla faresi" (KBS: 924).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *qara kulak* "tarla faresi" (EUTSV: 168); *qara kulak* "tarla faresi" (EUTS: 167). **KrhT.:** *küsürge, kösürge* "tarla sıçanı soyundan bir hayvan" (Ünlü 2012: 521).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *keleñü* "tarla sıçanı, arap tavşanı" (İML: 39); *keme sıçkan* "tarla faresi" (HATS: 307). **Kıpt.:** *kelenü* "tarla faresi" (KTS: 137); *yalman* "tarla faresi" (EDM: 120).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: *tarla sıçanı* "tarla sıçanı" (OSTN V: 855).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xara kutuyax* "Nordsibirische Feldmaus (*Microtus hyperboreus*) Kuzey Sibiry tarla faresi (Latincesi farklı olmasına rağmen tarla faresi olduğu için bu maddeye dahil edilmiştir.)" (LJTT: 54); *kutuyax* "Nordsibirische Feldmaus (*Microtus hyperboreus*) Kuzey Sibiry tarla faresi (Latincesi farklı olmasına rağmen tarla faresi olduğu için bu maddeye dahil edilmiştir.)" (LJTT: 97); *ulaxan kutuyax* "Langschädelige Feldmaus (*Microtus gregalis*) uzun başlı tarla faresi" (Latincesi farklı olmasına rağmen tarla faresi olduğu için bu maddeye dahil edilmiştir.) (LJTT: 175). **Tuv.:** *örge* "tarla faresi" (TuvTS: 85). **Alt.:** *jär чычканы* "tarla sıçanı" (OSTN VI: 2094). **Hak.:** *çazı küiskezi* "tarla faresi, sıçanı" (HTS: 283); *örke* "tarla faresi" (ÖHTS: 339); *кысканак* (Sagay lehçesi) "tarla sıçanı" (OSTN III: 809). **Tel.:** *d'ıbran* "tarla faresi" (TAS: 28); *jär чычканы* "tarla sıçanı" (OSTN VI: 2094).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *kelemiş* (Far.) "tarla faresi, sıçanı" (KrgRS II: 433); *kelemiş* (Far.) "tarla faresi, sıçanı" (KrgRS II: 433). **Kaz.:** *alaman* "tarla faresi" (KazTS I: 34); *egevquyırq* "tarla faresi" (KazTS I: 139); *qosayaq, qosayaqğı* "tarla faresi" (KazTS I: 348). **KarB.:** *cubran* "tarla faresi, dağ sıçanı" (KMTS: 134); *cubran* "tarla faresi, dağ sıçanı" (KMTS: 134); *cer koyan* "tarla faresi" (KMTS: 254). **Tat.:** *тарла сычаны* "полёвка tarla sıçanı" (RKırTS: 533); *kuşayak* "Afrika tarla faresi" (KazTTS: 307). **Başk.:** *irlen* "tarla faresi, sıçanı" (BaşTS: 258); *kuşayak* "tarla faresi" (BaşTS: 387); *yalman* "Afrika tarla faresi" (BaşTS: 690); *түз тышқаны* "tarla faresi" (BaşTS: 508).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *даласичқон* "полёвка tarla sıçanı" (RÖzbS II: 122); *dalasichqon* "tarla sıçanı" (TÖS: 559).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çölşiçanı* "tarla faresi (*Microtus arvalis*)" (ATS I: 739); *susiçanı* "tarla sıçanı" (ATS II: 3071). **Gag.:** *кыр сычаны* "полёвка tarla sıçanı" (GRMS: 453).

Moğolca: *ogutun-a, ogotno* "tarla faresi" (MTS: 735).

Türkiye Türkçesi ağızları: *gemesiçan* "tarla faresi, sıçanı" (DS III: 1975); *gelengi, gebenu, geleğen, geleği, geleği, gelengü, geleni, gelenki, gelenu, gelevun, gelevü, gelni, gemesiçan* "tarla faresi" (DS III: 1975); *boğazı kara* "boğazı koyu renkli bir çeşit tarla faresi" (DS I: 727); *carbık, çarbak* "tarla faresi" (DS II: 860); *gelengi, gebenu, geleğen, geleği, geleği, gelengü, geleni, gelenki, gelenu, gelevun, gelevü, gelni, gemesiçan* "tarla faresi" (DS III: 1975).

• Sincap

Zoographia'da bulunan 4 farklı sincap türü 97.-100. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle *sincap* genel adına karşılık gelen kelimeler belirtilmiş, ardından sincap türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *çেকেlez* "sincap" (KBS: 160); *değın* "sincap (Yerel ağızlarda daha çok *teyin* ve *teğın* olarak geçer.)" (TDES: 133-134); *değın* "sincap (ET *teyeñ* sincap)" (KBS: 199); *değın* "sincap (ET *teyeñ* sincap)" (KBS: 199); *kokarcık* (hlk.) "sincap" (KBS: 429); *sincap* "ağaçlarda yaşayan uzun kuyruklu küçük hayvan < *Far. sincāb* a.m." (ETTL VII: 367); *tejiñ* "белка sincap" (DTS: 549); *teyin* (hlk.) "sincap" (KBS: 731); *teyiñ* "squirrel sincap" (EDPT: 569).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *täyāñ* "sincap" (ETY: 814); *teyeñ* "sincap" (Tekin 2008: 174); *täyāñ* "sincap" (OTG: 310); *teyeñ* "sincap" (ETYSV: 741); *kök* "boz (sincap)" (TBT: 692); *kök täyāñ* "gök sincap" (ETY: 814); *teyeñ* "sincap" (TBT: 714); *tey, teyen, teyin* "sincap" (ETS: 218). **Uyg.:** *täyiñ* "sincap" (Yunusoğlu 2012: 174); *tey, teyen, teyin* "sincap" (ETS: 218); *tiyin* "sincap" (KYAS: 262). **KrhT.:** *tiyiñ* "sincap" (Ünlü 2012: 810); *beyen, teying* "sincap" (OTS: 66, 452).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *deyin* "sincap" (EATS: 202); *sincāb* (Ar.) "sincap" (BL: 178). **OsmT:** *mûş-i perende* "sincap" (OTAL: 689); *sincāb* "sincap, teyin. çökelez" (OTAL: 954).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *beyen, teying* "sincap" (OTS: 66, 452); *tiyin* "sincap" (İML: 73). **KıpT.:** *beyen, teying* "sincap" (OTS: 66, 452); *teyin* "sincap" (KTS: 273); *kara teyin* "kara sincap" (CC: 492); *tëyin* "sincap" (CC: 572). **ÇağT.:** *teyin, tiyin, öyek, sansar, sincāb, susar, señsar* "sincap" (Ünlü 2013: 1120); *tiyin* "sincap" (FKS I: 655); *teyin* "sincap" (ANR: 604).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *vakşa* "sincap" (ÇTS: 39); *pakşa* "sincap" (ÇTS: 205); *вакша* "белка sincap" (Aşmarin: 158); *пакша* "белка sincap" (Aşmarin: 80); *покиша* "белка sincap" (Aşmarin: 261); *пакша* "белка sincap" (Vladislavoviç 2014: 353).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *tiiñ* "sincap" (TSahS: 241); *тииң* "белка sincap" (RYS: 33). **Tuv.:** *diiñ* "sincap" (TTG: 706); *sırbık* "sincap" (TuvTS: 9); *авырған* "белка-летяка uçan sincap" (ESTuvY I: 46); *диин* "белка sincap" (ESTuvY II: 155). **Hak.:** *sahıl, sarbah* "sincap" (ÖHTS: 404, 412); *tiin* "sincap" (ÖHTS: 499); *сарбах, тиин* "белка sincap" (HRS: 447); *сахыл* "белка sincap" (HRS: 455); *тиин* "белка sincap" (HRS: 615). **Alt.:** *kee* "sincap" (ATS: 121); *sakıl* "sincap" (ATS: 176); *tiyiñ, çırbak* "sincap" (ATS: 210); *sakыл* "белка sincap" (ANTS: 287); *чырбык* "белка sincap" (ANTS: 442); *керемел* "белка sincap" (ANTS: 484). **Şor.:** *сағыл* "белка sincap" (ŞRS: 45); *саққыл* "белка sincap" (ŞRS: 46); *тииң* "белка sincap" (ŞRS: 54); *шарбақ* "белка sincap" (ŞRS: 67). **Tel.:** *körük* "üzeri çizgili bir cins sincap" (TAS: 65); *tayka, tiyiñ* "sincap" (TAS: 110, 113).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *тыйын, тыйын чычкан* "белка sincap" (KrgRS II: 290). **Kaz.:** *aqtiyin* "beyaz sincap" (KazTS I: 31); *тииң* "sincap" (KazTS II: 473); *тииң* "белка sincap" (KRRKS: 443). **KarB.:** *erlen* "sincap" (KMTS: 166); *ermen kiştik* "sincap" (KMTS: 214); *ağaç koyan* "sincap" (KMTS: 254). **Kum.:** *at'yalman* "sincap" (KumTS: 47). **Tat.:** *tiyēn* "sincap" (TTatS: 278); *тиен* "белка sincap" (TatRusS: 891); *сансар* "белка sincap" (RKırTS: 14). **Başk.:** *tëyēn* "sincap" (BaşTS: 606). **Nog.:** *mijin* "sincap" (Şçerbak 1961: 142). **KKal.:** *mijin* "sincap" (Şçerbak 1961: 142).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *олмахон, тийиң* "белка sincap" (RÖzbS I: 60). **YUyg.:** *kökput, tiyin* "sincap" (YUTS: 204).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb:** *sincab*"sincap" (KTLS: 782-783); *мѣшовойл* "sincap" (Şçerbak 1961: 126). **Türkm.:** *belka* "squirrel sincap" (TürED: 112); *avus iyydik* "sincap" (KTLS: 782-783).

Moğolca: *keremü(n), herem, hermen* "sincap" (MTS: 571).

Türkiye Türkçesi ağızları: *arap tavşanı* "sincap" (DS I: 299); *aşı* "açık renkli sincap" (DS I: 353); *calit, cale, cavlız* "sincap" (DS II: 852); *cövüz pisiği* "sincap" (DS II: 1008); *dırık, dirik* "sincap" (DS II: 1469, 1517); *kaşkaş* "sincap" (DS IV: 2681); *kekelez, kelli* "sincap" (DS IV: 2723, 2735); *malbekçisi* "sincap" (DS IV: 3113); *tem* "sincap" (DS V: 3875).

97). Avrupa uçan sincabı-Lat. *Pteromys volans* (Kuru 1999: 640)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Sciurus volans*; **Tat.:** *Savr-Tihn, konatle tihn*; **Tataris Casiensibus Ad Jeniseam?** *Abbarghàn, babarchàn*; **Yak.:** *Ilughoen, saip*; **Moğ.:** *Olbo*; **Bury.:** *Chilob* (ZRA I: 190).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: **Eski Türkçe:** **OT.:** *avırğan* (Tuv.) "белка-летьяка uçан sincap" (Şçerbak 1961: 153).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bütäy kīnat* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 30); *haar oyuuna* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 47); *kīnattaax tiiḡ* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 82); *lätäägä, nätäägä, nätäägi* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 1042); *maskaalay, maskalaayī, maskalay, masxalay* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 108); *taḡas kīnat* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 156); *tirii kīyat, tirii kīnat* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 162); *ülügän* "Flughörnchen (*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" (LJTT: 181); *нэтээги* "белка-летьяга uçан sincap" (YRS: 257). **Tuv.:** *авырған* "белка-летьяка uçан sincap" (ESTuvY I: 46). **Tof.:** *аьпырган* "белка-летьяга, uçан sincap" (TRRTS: 18). **Hak.:** *pabırğan* "uçан sincap" (ÖHTS: 344); *tabırğan* "uçан sincap" (ÖHTS: 469); *набырган* "uçан sincap" (HRS: 334); *табырган* "белка-летьяка uçан sincap" (HRS:

570). **Alt.:** *babırgan* "uçan sincap" (ATS: 35). **Şor.:** *қам қуш* "белка-летяка uçan sincap" (ŞRS: 22); *набырған* "белка-летяка uçan sincap" (ŞRS: 38).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *очкалак* "белка-летяка uçan sincap" (TatRusS: 685).

Moğolca: *ob/ov* "uçan sincap" (MTS: 729).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *savr-tihn* ve *konatle tihn* adlarında geçen *tihn* adı Eski Türkçede *teyin* "sincap" şeklindedir (EDPT: 569). Bu ad Kaşgarlı Mahmat'ta geçmemekte olup, Eski Anadolu Türkçesinde *deyin* "sincap", Harezmi Türkçesinde *tiyin* "sincap", Kıpçak Türkçesinde *kara tēyin* "kara sincap" ve *tēyin* "sincap", Çağataycada *teyin*, *tiyin* "sincap" şeklindedir (EATS: 202; İML: 73; CC: 492; CC: 572; Ünlü 2013: 1120). Modern Türk dillerinin tespit edebildiğimiz kadarıyla tümünde bu hayvan adına rastlanmaktadır. *Tataris Casiensibus ad Jeniseam* olarak belirtilen *abbarghàn* ve *babarchàn* hayvan adlarını Sibiry grubu Türk dillerinden Tuvaca'da *авырған*, Tofaca'da *аһнырған*, Hakasçada *pabırğan*, *tabırğan* ve Altaycada *babırgan* şeklinde karşımıza çıkan uçan sincap türüne karşılık gelen adlar ile karşılaştırmak mümkündür (ESTuvY I: 46; TRRTS: 18; ÖHTS: 344, 469; ATS:35). *Tataris Casiensibus ad Jeniseam* dilinde verilen karşılıkların aynı zamanda Sibiry grubu Türk dillerinde de tespit edilmiş olması sebebiyle hangi dil olduğunu tam olarak tespit edemediğimiz bu dilin Sibiry grubu Türk dillerinden biri olması muhtemeldir.

Yakutça *ilughoen* ve *saip* olarak belirtilen hayvan adlarından *ilughoen* kelimesi ülügän "(*Pteromys volans*) Avrupa uçan sincabı" şeklinde Yakutçada tespit edilmiş olup, *saip* adına ise rastlanmamıştır (LJTT: 181). Moğolca *olbo* ve Buryatça *chilob* olarak belirtilen adlara karşılık bugünkü Moğolcada *ob/ov* "uçan sincap" biçimine rastlanmıştır (MTS: 729).

98. Kafkas sincabı-Lat. *Sciurus anomalus* (BTS: 319)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciurus caucasicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 186).

99. Kırmızı sincap-Lat. *Sciurus vulgaris* (BTS: 362)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciurus varius*; Tat.: *Tjin, tihn*; Yak.: *Tyhn*; Moğ.: *Keremae, kirmae*; Bury.: *Kirmàng, charaschi-kirmà*; Kalm.: *Keermen*; Çuv.: *Pakscha* (ZRA I: 183).

Etimolojik sözlükler: *kärämäl* (<Moğ. *keremü*) "Eichhörnchen kırmızı sincap" (VEWT: 255); *sincap* "*Sciurus vulgaris* (Ağızlarda zincap biçimi de geçer.)" (TDES: 465).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *älik* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 13); *joppo* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 74); *köp kuturuk* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 89); *laastik* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 102); *oŋolo* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 127); *öllöküü* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 131); *sältäñä* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 139); *tärääk, tärään, tärıp* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 159); *tiñ* "Eichhörnchen (*Sciurus vulgaris*) kırmızı sincap" (LJTT: 160).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sincab* "sincap" (ATS II: 2992).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada *tjin, tihn*, Yakutçada ise *tyhn* olarak belirttiği adları, Eski Türkçede mevcut olan *teyñ* "sincap" adı ile ilişkilendirmek gerekmektedir (EDPT: 569). Bu ad Kaşgarlı Mahmat'ta geçmemekte olup, Eski Anadolu Türkçesinde *deyin* "sincap", Harezmi Türkçesinde *tiyin* "sincap", Kıpçak Türkçesinde *kara tēyin* "kara sincap" ve *tēyin* "sincap", Çağataycada *teyin, tiyin* "sincap" şeklindedir (EATS: 202; İML: 73; CC: 492; CC: 572; Ünlü 2013: 1120). Modern Türk dillerinin tespit edebildiğimiz kadarıyla tümünde bu hayvan adına rastlanmaktadır.

Moğolca *keremae* ve *kirmae*, Buryatça *kirmàng* ve *charaschi-kirmà*, Kalmukça *keermen* olarak belirtilen adlara karşılık bugünkü Moğolcada tespit edilen adlar *keremü(n)*, *herem*, *hermen* "sincap" şeklindedir (MTS: 571). Çuvaşça *pakscha* olarak belirtilen ad,

Çuvaşçada *vakua* "sincap", *nakua* "sincap" *nokua* "sincap" şeklinde tespit edilmiştir (Vladislavoviç 2014: 353; Aşmarin: 158; Aşmarin: 80; Aşmarin: 261).

100. Tarla sincabı-Lat. *Citellus citellus* (BTS: 639)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Arctomys citillus*; Tat.: *Dshumuràn, dsymròn*; Hak.: *Jyrgàn*; Kaz.: *Sakildau-tskan*; Çuv.: *Tirgas*; Moğ.: *Dshoniburà*; Kalm.: *Suurmu, sumhurà* (ZRA I: 156).

Pallas'ın Kalmukçada tarla sıçanının karşılığı olarak belirttiği *suurmu* adını, "bobak, dağ sıçanı" anlamında Eski Türkçede mevcut olan *sugur* adı ile karşılaştırmak gerekmektedir (DLT: 835). Bu ad Teleüt Ağzında da suuri şeklinde olup, "dağ sıçanı" anlamındadır (TAS: 102). Belirtilen diğer adlara ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

101. Tavşan-Lat. *Lepus Europaeus* (BTS: 642)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus timidus*. BuhÖzb.: *Chargosch*; Kalm.: *Toolai* (ZRA I: 148).

Etimolojik sözlükler: *balak* "manda yavrusu; tavşan yavrusu; ayı yavrusu" (TDES: 44); *balak* (hlk.) "manda yavrusu, malak; ayı yavrusu; tavşan yavrusu" (KBS: 58-59. *balak/malak* "manda yavrusu; buzağı; ayı yavrusu; tavşan yavrusu" (ETTL I: 566); *çişik* "tavşan yavrusu" (TDES: 116); *dovşan* (hlk.) "tavşan" (KBS: 224); *göcen* "< göçen "tavşan yavrusu"" (TDES: 194); *göcen/gücen* "tavşan yavrusu< ET *küçin* a.m." (ETTL III: 250, 301); *hoduk/hotik* "eşek yavrusu, tavşan yavrusu, kedi yavrusu, manda yavrusu, deve yavrusu' < Erm. *hört* a.m." (ETTL III: 497); *tabuşkan* " tavşan " (VEWT: 453); *tavişqan, tavişyan, tabişyan, taviçyan, tavşan, tavuşyan* " tavşan " (DTS: 542); *tavşan* "<ET *tavişgan*" (NS: 864); *tavşan>davşan* "*Lepus europeus*" (TDES: 500-501); *tavişyan, tawşan* "tavşan" (DTS: 543); *koyan (koğan)* "yabani tavşan" (EDPT: 678).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *tavişkan, tavişgan, tvişkam* "tavşan" (ETG: 297); *tavişgan* "tavşan" (Tekin 2008: 168); *qodi tabişyan* "ada tavşanı" (ETY: 842); *tabişyan* "tavşan" (ETY: 856); *tabişkan* "tavşan" (OTG: 309); *tabişgan* "tavşan" (Akar 2020: 145); *tabişkan* "tavşan" (ETYSV: 740); *tavişgan* "tavşan" (Kormuşin 2016: 556); *qodi tabişgan* "tavşan" (ETS: 144); *tavişgan* "tavşan; tavşan yılı" (Aydın 2016: 38). **Uyg.:** *tavişgan* "tavşan" (Aydın 2018: 175); *kuyan, kuyanığ, kuyanug* "tavşan, koyun" (EUTSV: 212, 213);

tabışgan "tavşan" (EUTSV: 303); *tavişgan, tavişkan, tavşan, tawişkan* "tavşan" (EUTSV: 313, 314); *tvişkam* "tavşan" (EUTSV: 355); *tavişqan* "tavşan" (Yunusoğlu 2012: 173); *tavişgan* "tavşan" (Ayazlı 2016: 227); *tabışkan* "tavşan" (Eraslan 2012: 604); *qodi tabışgan* "ada tavşanı" (ETS: 144); *kuyan* "yabani tavşan" (KYAS: 177); *kuyanig* "tavşan" (EUTS: 190); *tavişkan* "tavşan" (EUTS: 229); *tavişgan* "rabbit" (BTT XXVIII: 288). **KrhT.:** *sugur* "ada tavşanı" (DLT: 835); *tawişgan* "tavşan" (DLT: 863); *çekün* "ada tavşanı yavrusu, göcen" (Ünlü 2012: 178); *sogur* "ada tavşanı, kelere benzer ada tavşanı" (Ünlü 2012: 692); *tawişgan* "tavşan" (Ünlü 2012: 764); *davuşağan* "tavşan" (OTS: 123); *tawişyān* "rabbit" (Dankoff: 182).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *aktavşan* "ada tavşanı" (EATS: 32); *davşan* "tavşan" (BL: 131); *göçen* "bir yaşından küçük tavşan" (BL: 143); *tavşan* "tavşan" (Filiz 2019: 84). **OsmT:** *tavuşkan* "tavşan" (EÇS: 227); *hár-güş* "tavşan" (Tulum 2011: 884); *hárnák* "tavşan yavrusu" (Tulum 2011: 885); *pejengere* "ada tavşanı" (Tulum 2011: 1448); *erneb, dirāz-güş* "tavşan" (Tulum 2011: 1710); *erneb* (Ar.) "tavşan" (OTAL: 229); *tavşan* "tavşan" (KBN: 226).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *davuşağan* "tavşan" (OTS: 123); *tavuşkan* "tavşan" (KE: 603); *tavuşkan* "tavşan" (İML: 96); *koyan* "tavşan" (Ata 2002: 339); *tavuşkan, tavişgan* "tavşan" (Ata 2002: 573). **KıpT.:** *davuşağan* "tavşan" (OTS: 123); *kıyan, koyan, kuyan* "tavşan" (OTS: 270, 283); *kıyan, koyan* "tavşan" (KTS: 146); *koyan* "tavşan" (CC: 510); *tavşan* "tavşan" (EDM: 112); *qoyan* "tavşan" (Kİ: 80); *davuşağan* "tavşan" (Al-Türk: 153). **ÇağT.:** *kuyan, koyan, tabuşkan, tavuşkan, tolay* "tavşan" (Ünlü 2013: 676); *tavuşkan* "tavşan" (FKS I: 541); *tolay* (Moğ.) "tavşan" (FKS I: 620); *koyan* "tavşan" (FKS II: 995); *çepşek* "tavşan yavrusu" (ÇMS: 76); *tavuşkan, koyan* "tavşan" (ÇMS: 90); *tavuşkan* "tavşan" (Atalay 1970: 175).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *krolık* "ada tavşanı" (ÇTS: 150); *mulkaç* "tavşan" (ÇTS: 191; Yegorov: 135); *sayykka* "tavşan" (ÇTS: 255); *karsak* "tavşan, yabani tavşan" (ÇTS: 117; Aşmarin: 104); *kuyan* "tavşan" (ÇTS: 161; Yegorov: 122).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kuobax* "tavşan" (TSahS: 263). **Dol:** *ускаан* "заяц" (DRS: 76). **Tuv.:** *bora-toolay* "boz tavşan" (TTG: 651); *kodan* "yaban tavşanı" (TTG: 783); *toolay* "tavşan" (TTG: 869); *kodan* "tavşan" (TuvTS: 69); *koygun*

"tavşan" (TuvTS: 71); *toolay* "ada tavşanı" (TuvTS: 108). **Tof.:** *hoda* "заяц" (TRRTS: 57). **Hak.:** *hazan* "tavşan" (ÖHTS: 193; HTS: 150); *hazanah* "küçük tavşan" (ÖHTS: 193); *kroluk* "ada tavşanı" (ÖHTS: 272); *tomışan* "tavşan" (ÖHTS: 514); *ashır hazan* "erkek tavşan" (HTS: 53). **Alt.:** *koş kulak, koyon, mayçık, taptan, tulay* "tavşan" (ATS: 136, 137, 154, 200, 217). **Şor.:** *козан* "заяц" (ŞRS: 25). **Tel.:** *koyon* "tavşan" (TAS: 62).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *koyon* "tavşan, ada tavşanı" (KrgRS II: 494); *коён* "tavşan" (Manas: 859). **Kaz.:** *köjek, köjekgi* "tavşan yavrusu" (KazTS I: 258); *qoyan* "tavşan" (KazTS I: 350); *қоян* "tavşan" (KazTS II: 512). **KarB.:** *қойан* "tavşan" (KMTS: 254); *üy қойан* "ada tavşanı" (KMTS: 254). **Kar.:** *koyan* "tavşan" (KTD: 445). **Nog.:** *коян* "заяц" (NRS: 175). **Tat.:** *qoyan* "tavşan" (KırTS: 203); *tavşan, yerqoyan* "tavşan" (KırTS: 333); 381); *kuyan* "tavşan" (TTatS: 305); *қуян* "tavşan" (KazTTS: 309); *қуянчік* "tavşan yavrusu" (KazTTS: 309); *yort қуяны* "evcil tavşan" (KazTTS: 582); *қуян* "заяц" (OSNTY: 94). **Başk.:** *kuyan* "tavşan" (KTLS: 858-859).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *angor quyoni* "angora tavşanı" (TÖS: 40); *quyon, tovushqon* "tavşan" (TÖS: 563). **YUyg.:** *toşkan* "tavşan" (KTLS: 858-859).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *çöldovşanı* "yaban tavşanı (Cuniculus cuniculus)" (ATS I: 737); *dovşan* "tavşan (Lepus europaeus)" (ATS I: 948); *evdovşanı* "evcil tavşan" (ATS I: 1060). **Türkm.:** *dävşan* "tavşan" (ITA: 131); *çebşek* "tavşan yavrusu" (TürTS: 115); *toşşan* "tavşan" (TürTS: 633); *towān* "rabbit" (TürED: 106). **Gag.:** *tauşam* "tavşan" (Dağlı 2019: 34); *майшам* "заяц" (GRMS: 461).

Moğolca: *tuulai* "tavşan" (Gül 2010: 179); *taolai* "tavşan" (MGTS: 290); *taulay* "tavşan" (MTS: 938); *çindag-a(n)* "beyaz tavşan veya yaban tavşanı, kutup tavşanı" (MTS: 251); *moltugçin* "yaban tavşanı, tavşan" (MTS: 663).

Türkiye Türkçesi ağızları: *arap tavşanı* "bir çeşit tavşan; sincap" (DS I: 299); *bilik* "tavşan; anaç tavuk" (DS I: 693); *cöcen, cücen* "tavşan yavrusu" (DS II: 1005, 1021); *davşan, davişan, davuşan, doğşan, doşan, dōşan, dovşan, dovuşan, doyşan* "tavşan" (DS II: 1381); *dorlak* "tavşan yavrusu" (DS II: 1564); *ennop* "tavşan yavrusu" (DS III: 1760); *eripisi* "tavşan" (DS III: 1771); *galik* "tavşan yavrusu" (DS III: 1902); *hotmak* "tavşan yavrusu" (DS III: 2420); *kaçığan* "tavşan, tutulmayan koyun" (DS IV: 2587); *kaylak* "tavşan yavrusu" (DS IV: 2704); *makak, malak* "tavşan yavrusu" (DS IV: 3106, 3109);

mocan "tavşan yavrusu" (DS IV: 3207); *pelin* "tavşan" (DS V: 3426); *taylak* "üç ya da dört aylık tavşan yavrusu" (DS V: 3854); *balak* "manda yavrusu, domuz yavrusu, tavşan yavrusu, ayı yavrusu" (DS VI: 4443).

Pallas'ın Buhara Özbekçesinde belirtmiş olduğu *chargosch* adına taranan literatürde rastlanmazken, bugünkü Özbekçede tavşana karşılık gelen adlar *angor quyoni* "angora tavşanı", *quyon*, *tovushqon* "tavşan" şeklinde tespit edilmiştir (TÖS: 40, 563).

Pallas tavşanın Kalmukçadaki karşılığını *toolai* olarak belirtmiştir. Bu adın bugünkü Moğolcadaki biçimleri *tuulai*, *taolai*, *taulay* "tavşan" şeklinde olup, Moğolcada tespit edilen diğer karşılıklar ise *çindag-a(n)* "beyaz tavşan veya yaban tavşanı, kutup tavşanı" ve *moltugçin* "yaban tavşanı, tavşan" şeklindedir (Gül 2010: 179; MGTS: 290; MTS: 251, 663, 938).

102. Arap tavşanı-Lat. *Jaculus jaculus* (BTS: 52)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Dipus jaculus*; Tat.: *Jallman*; dshjalman; KırT.: *Adshaman*; Başk.: *Dschalman-koiruk*; Kaz.: *Chossojâk-teskân*; Kalm.: *Morin-jollman* (ZRA I: 181).

Etimolojik sözlükler: *geleni*<*keleni* "tarla sıçan (*Micromys minutus*)" (TDES: 187); *kelegü* "field mouse (Burada "tarla faresi" anlamındadır.)" (EDPT: 718); *kelenü* "tarla sıçanı, arap tavşanı" (VEWT: 249).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *kelenü* "tarla faresi, arap tavşanı" (OTS: 255); *kelenü* "tarla faresi, arap tavşanı" (OTS: 255).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *kelenü* "tarla faresi, arap tavşanı" (OTS: 255); *keleñü* "tarla sıçanı, arap tavşanı" (İML: 39); *kelenü* "tarla faresi, arap tavşanı" (OTS: 255). KırpT.: *kelenü* "aral faresi, arap tavşanı" (OTS: 255); *kelenü* "tarla faresi (Burada sadece bu anlam verilmiştir.)" (KTS: 137).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ərabdovşanı* "arap tavşanı (*Jaculus jaculus*)" (ATS I: 1132); *ərabdovşanı* "arap tavşanı (*Jaculus jaculus*)" (ATS I: 1132).

Moğolca: *mori(n) hulugan-a* "tarla faresi" (MTS: 664).

Türkiye Türkçesi ağızları: *arap tavşanı* "bir çeşit tavşan; sincap" (DS I: 299).

Pallas'ın arap tavşanı için belirttiği karşılıklardan Tatarca *jallman* ve *dshjalman* sözcükleri ile Eski Türkçede mevcut olan "jerboa isimli bir kemirgen türü" anlamındaki *yamlan* adını karşılaştırmak gerekir (EDPT: 936). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da *yamlan* "sıçan" şeklinde geçmektedir (DLT: 947). Ayrıca bu adın tarihi Türk dillerinden Harezmi Türkçesi döneminde *yalman* "yabani sıçan", Kıpçak Türkçesinde *yalman* "tarla faresi", modern Türk dillerinden Türkmencede *yalman* "bir sıçan türü", Başkurtçada *yalman* "Afrika tarla faresi" ve Kumukça'da ise *at'yalman* "sincap" şeklinde bulunması sebebiyle metateze uğramış olabileceği düşünülmektedir (İML: 84; EDM: 120; TürTS: 673; BaşTS: 690; KumTS: 47). Kırım Tatarcasında *adshaman* olarak belirtilen ada taranan literatür içerisinde sadece Kumukça'da *at'yalman* "sincap" şeklinde rastlanmıştır (KumTS: 47). Başkurtça *dschalman-koiruk* olarak belirtilen ad içerisinde yer alan *dshalman* kelimesini yine metateze uğradığını varsayarsak, Eski Türkçe "jerboa isimli bir kemirgen türü" anlamındaki *yamlan* kelimesi ile karşılaştırmak gerekir (EDPT: 936).

Pallas'ın Kazakça *chossojâk-tskân* olarak belirttiği muhtemelen birleşik adda yer alan *tskân* sözcüğünü Türkiye Türkçesi *sıçan*, Eski Türkçe *sıçğan* "sıçan, fare" kelimesi ile karşılaştırmak gerekmekte olup, muhtemelen *tskân* adını nitelediği düşünülen *chossojâk* sözcüğüne ise taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır (EDPT: 759). ET *sıçğan* adı Kaşgarlı Mahmud'da *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" şeklindedir (DLT: 817). Bununla birlikte Uygurcada dahil olmak üzere tarihi Türk dillerinin tamamında bu ad karşımıza çıkmaktadır. Modern Türk dillerinde ise Sibiry grubu Türk dillerinden Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak, Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinin ise tamamında bu ada rastlanmıştır (OSTN VI: 2094).

Son olarak *morin-jollman* olarak belirtilen adda yer alan *morin* kelimesi Moğolcada bitki ve hayvan adları ile birlikte kullanıldığı zaman "büyük, ulu, yüce", aynı zamanda "at" anlamındadır (MTS: 664; TDES: 30). Bugünkü Moğolcada *mori(n) hulugan-a* "tarla faresi" şeklinde de geçmektedir (MTS: 664). Ayrıca *Zoographia*'da *cüce fare, kahverenkli sıçan* ve *orman soreksi* hayvan türlerinin çeşitli dillerdeki karşılığı olarak da *morin* sözcüğü kullanılmıştır (ZRA I: 130; ZRA I: 131; ZRA I: 164). *Jollman* kelimesini ise metateze uğradığını varsayarak Eski Türkçe "jerboa isimli bir kemirgen türü" anlamındaki *yamlan* kelimesi ile karşılaştırmak gerekir (ZRA I: 181; EDPT: 936).

103. ıslıklı cüce tavşan-Lat. *Ochotana pusillus* (BTS: 293)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus Pusillus*; Tat.: *Tschoktschot*, *itt-tsitskan*; Başk.: *Timersak*, *ssaepssan*; Çuv.: *Káik*; Kalm.: *Kuslà*. (ZRA I: 151).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *süzər* "ıslıklı cüce tavşan" (ATS II: 3098).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağzları: Ø.

Pallas ıslıklı cüce farenin Tatarca karşılığını *itt-tsitskan* olarak belirtmiş, buradaki *tsitskan* kelimesi *Zoographia*'da daha önce ev faresi ve kahverenkli sıçan türlerinin de Tatarca karşılıkları olarak belirtilmiştir (ZRA I 151, 164, 166). *Tsitsghàn* adı Eski Türkçede *sıçğan* "sıçan, fare" şeklindedir (ZRA I: 151; EDPT: 759). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da da *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" şeklindedir (DLT: 817). Bununla birlikte Uygurcada dahil olmak üzere tarihi Türk dillerinin tamamında bu ad karşımıza çıkmaktadır. Modern Türk dillerinde ise Sibirya grubu Türk dillerinden Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak, Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinin ise tamamında bu ada rastlanmıştır (OSTN VI: 2094). Tatarca *tschoktschot* ve Başkurtça *timersak* olarak belirtilen ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Bununla birlikte Başkurtça *ssaepssan* kelimesine literatür içerisinde ıslıklı cüce tavşanın karşılığı olarak rastlanmazken, *sapsan* adının Başkurtçada "bayağı doğan (Lat. *Falco peregrinus*)" anlamına geldiği, Tatarcada ise *sapsan* (*koş*) biçiminde olup, "şahin" anlamına geldiği tespit edilmiştir (BaşTS: 498; TTatS: 291). Ayrıca şahin ve doğanın ıslıklı cüce tavşanı avlayan hayvan olması sebebiyle Pallas'ın buradaki tespiti yanlış olmayabilir.

Çuvaşça *káik* ve Kalmukça *kuslà* adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

104. Kar tavşanı-Lat. *Lepus timidus* (BTS: 330)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus variabilis*; Tat.: *Kujòn*, *kojàn*; Hak.: *Kosan*; Yak.: *Kobàk*, *kadunàk*, *tschylakaha*; BuhÖzb.: *Tooschkan*; Moğ.: *Tschingdachà*, *zagan-dachà*; Bury.: *Schandalgàn*; Çuv.: *Molgatsch* (ZRA I: 148).

Türk ve Moğol dillerinde kar tavşanına karşılık gelen herhangi bir ada rastlanmamıştır. Ancak Pallas'ın Tatarca *kujòn*, *kojàn* olarak belirttiği ad, Eski Türkçede koyan (*koğan*) "yabani tavşan", Uygurcada *kuyan* "yabani tavşan" ve *kuyaniğ* "tavşan" şeklinde olup, Kaşgarlı Mahmud'da bulunmamaktadır (EDPT: 678; KYAS: 177; EUTS: 190). Harezmi-Kıpçak Türkçesi döneminde *koğan*, *koyan* "tavşan", Çağataycada ise *kuyan*, *koğan* "tavşan" biçimindedir (Ata 2002: 339; CC: 510; Ünlü 2013: 676). Modern Türk dillerinden ise Tatarcada *qoyan* "tavşan", *kuyan* "tavşan", *kuyan* "tavşan", *kuyançık* "tavşan yavrusu", *yort kuyanı* "evcil tavşan" şeklinde olup, diğer modern dillerinin de tespit edebildiğimiz kadarıyla tümünde bu ad bulunmaktadır (KırTS: 203; TTatS: 305; KazTTS: 309 582). Hakasçada *kosan* olarak belirtilen ad, bugünkü Hakasçada *hozan* "tavşan" olarak tespit edilmiştir (ZRA I: 148; ÖHTS: 193). Yakutça *kobàk*, *kadunàk* olarak belirtilen kelimelere karşılık bugünkü Yakutçada *kuobax* "tavşan" adı bulunmakta iken *tschylakaha* adına rastlanmamıştır (TSahS: 263). Buhara Özbekçesinde kar tavşanının karşılığı olarak belirtilen *tooschkan* adı, bugünkü Özbekçede *tovushqon* "tavşan" şeklinde olup, Eski Türkçe *tavişğan* "tavşan" biçimine dayanmaktadır (NS: 864; TÖS: 563).

Moğolca *tschingdachà* ve *zagan-dachà* olarak belirtilen ad bugünkü Moğolcada *çindag-a(n)* "beyaz tavşan veya yaban tavşanı, kutup tavşanı" şeklinde geçmekte olup, bugünkü Moğolcada "tavşan" anlamına gelen diğer sözcükler *tuulai*, *taolai*, *taulay/tūlay/tulay* "tavşan" olarak tespit edilmiştir (MTS: 251; Gül 2010: 179; MGTS: 290; MTS: 938). *Zoographia*'da Buryatça *schandalgàn* olarak belirtilen ad, Buryatçada *шандаганай* "tavşan" şeklinde tespit edilmiştir (ZRA I: 148; BRS: 606). *Zoographia*'da belirtilen Çuvaşça *molgatsch* adı, tarafımızca *mulkaç* "tavşan" şeklinde tespit edilmiştir (Yegorov: 135; ÇTS: 191). Çuvaşçada tavşan anlamına gelen diğer kelimeler ise *krolık* "ada tavşanı", *saykka* "tavşan", *karsak* "tavşan, yabani tavşan", *kuyan* "tavşan" şeklindedir (ÇTS: 150; 255; 117; Aşmarin: 104; ÇTS: 161; Yegorov: 122).

• Tilki

Zoographia'da bulunan 3 farklı tilki türü 105-107. maddelerde belirtilmiştir. Anak öncelikle tilki genel adını ilgilendiren kelimeler belirtilmiş, ardından tilki türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *karsak* "bir cins küçük tilki " (TDES: 266); *pozrak* (Hak.) "der Fuchs tilki" (VEWT: 82); *rûbâh* "tilki < *Far. rubâh* a.m." (ETTL VI: 505); *tilki* b.m. (TDES: 513); *tilki* "b.m. (ET *tilkü*)" (KBS: 740); *tilki, tilkü, tülki* "лисица tilki" (DTS: 561); *tilki/tilkü* "tilki < ET *tilkü* a.m." (ETTL VIII: 214); *tilkü* "fox tilki" (EDPT: 498).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *tilkü* "tilki" (ETG: 300). **Uyg.:** *tilkü* "tilki" (IB: 62); *tilkü* "tilki" (EUTSV: 326); *tilkü* "tilki" (Eraslan 2012: 609); *tilkü* "tilki" (DKPAM: 443); *tilkü* "tilki" (EUTS: 239). **KrhT.:** *karsak* "tilki türü" (DLT: 689); *tilkü* "tilki" (DLT: 882); *tilkü* "tilki" (Borovkov: 267); *tilki, tilkü* "tilki" (Ünlü 2012: 805); *dilkü* "tilki" (OTS: 127).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *dilkü* "tilki" (BL: 133); *dilkü* "tilki" (Ergin 1964: 180). **OsmT:** *dimne, demne* "tilki" (Tulum 2011: 594); *rûbâh, rubeh* "tilki" (Tulum 2011: 1775); *kelbiyye-i sa'lebiyye* (Ar.) "tilki" (OTAL: 504); *rûbâh* "tilki" (OTAL: 896).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *dilkü* "tilki" (OTS: 127); *tilkü* "tilki" (KE: 635); *tülkü* "tilki" (İML: 77); *tülki, tilkü, tülkü* "tilki" (HATS: 611). **Kıpt.:** *dilkü* "tilki" (OTS: 127); *tilkü, dilkü, tülki, tülkü* "tilki" (KTS: 276); *karsak* "bozkır tilkisi" (CC: 493); *tülkü* "tilki" (CC: 586); *tilkü* "tilki" (Ermers: 402); *tülki* "tilki" (GT: 381); *tilki* b.m. (EDM: 114). **ÇağT.:** *tülki, tilkü, dilkü* "tilki" (Ünlü 2013: 1170); *tülki* "tilki" (ÇMS: 92); *karsak* "tilki" (ÇOW: 122); *süpü* "tilki" (ÇOW: 175); *tülkü* "tilki" (ÇOW: 199).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tilé* "tilki" (ÇTS: 354); *čegär* "der Fuchs (pferdefarbe 'at rengi') tilki" (Paasonen: 177).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *sahl* "tilki" (TSahS: 272). **Hak.:** *tülgü* "tilki" (ÖHTS: 533). **Alt.:** *araatı* "tilki" (ATS: 27); *argaçı* "tilki" (ATS: 28); *kaltar* "koyu gri, boz tilki" (ATS: 112); *tülkü* "tilki" (ATS: 220). **Tel.:** *tülkü* "tilki" (TAS: 121).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *baçiki* "tilki yavrusu" (KrgS I: 77); *kaltar* "parlak siyah tüylü tilki (mavi tilki)" (KrgRS II: 392); *tülkü* "tilki" (KTLS: 892-893). **Kaz.:** *aqtülki* "beyaz tilki" (KazTS I: 31); *javtañ* "tilki yavrusu" (KazTS I: 178); *qanjır* "dişi tilki" (KazTS I: 308); *tülki* "tilki" (KazTS I: 594). **KKal.:** *tülki* "tilki" (KarkTS: 609). **KarB.:** *çağan* "karsak adı verilen tilki türü" (KMTS: 141); *hayılaçı* "tilkini tabu adı" (KMTS: 189); *tavuççu* "tilkini tabu adı" (KMTS: 346); *uzunquyruk*

"tilkini tabu adı" (KMTS: 374); *tülkü* "tilki" (KMTS: 366). **Kum.:** *tülkü* "tilki" (KumTS: 345). **Tat.:** *tilki* "tilki" (KırTS: 346); *tölkë* "tilki" (TTatS: 315); *tölkë* "tilki" (KazTTS: 486); *милки* "лиса tilki" (RKırTS: 547). **Başk.:** *tölkö* "tilki" (KTLS: 892-893).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tulki* "tilki" (TÖS: 580). **YUyg.:** *tülkâ* "tilki" (KTLS: 892-893).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *tülkü* "tilki" (ATS II: 3387). **Türkm.:** *tilki* b.m. (TürTS: 629); *tülkü* "tilki" (ITürT: 301).

Moğolca: *hünege(n)* "tilki" (Gül 2018: 139); *üneg* "tilki" (Gül 2010: 180); *ünege(n)/üneg* "tilki" (MTS: 1187); *ünegeñçir* "tilki türü" (MTS: 1187); *haltar ünege* "boz tilki" (MTS: 1090).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

105. Kızıl tilki I-Lat. *Vulpes vulpes* (BTS: 366)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Canis melanotus*; **Kaz.:** *Karagan*; **Hak.:** *Karakulak* (ZRA I: 44).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *çilyava* "kızıl tilki" (ÇOW: 45).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *aγas* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 5); *bagdarin* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 16); *itäyäl* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 66); *kihil sahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 85); *naarayan* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 117); *sahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 138); *suburuku* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 147); *hagil, hahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 149); *tülgüyäx* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 174).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *utçıl* "kızıl tilki" (KazTTS: 522).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazakça *karagan* olarak belirttiği kelimeye literatürde rastlanmazken, bu kelimeye Yakutçada *naarayan* "(*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" şeklinde rastlanmaktadır (LJTT: 117). Kızıl tilkinin Hakasça karşılığı olarak belirtilen *karakulak* adına taranan literatürde kızıl tilkinin karşılığı olarak rastlanmazken, bu ad tarihi Türk dillerinden Uygurcada *qaraqulaq/qara qulag* "vaşak, karakulak", Çağataycada *ḡaraḡulaḡ* "vaşak, karakulak" ve Türkiye Türkçesi ağızlarında ise *karakulak* "vaşak" şeklinde geçmektedir (Yunusoğlu 2012: 162; ÇMS: 80; DS VI: 4536).

106. Kızıl tilki II-*Vulpes vulpes* (BTS: 366)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis vulpes*; Tat.: *Tülkö, tylki*; Hak.: *Tilgé*; Çuv.: *Tihle*; Yak.: *Ssasil, kysil-ssasil, kará-ssasil, tyllgiák, achass*; Moğ.: *Oenoegae*; Bury. ve Kalm.: *U'negoen*; Kalm.: *Aratù*; Dag.: *Soláki* (ZRA I: 45).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çilyava* "kızıl tilki" (ÇOW: 45).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *aγas* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 5); *bagdarin* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 16); *itäyäl* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 66); *kihil sahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 85); *naarayan* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 117); *sahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 138); *suburuku* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 147); *hagil, hahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 149); *tülgiyāx* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" (LJTT: 174).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *utçıl* "kızıl tilki" (KazTTS: 522).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *tülkö, tylki* ve Hakasça *tilgé* olarak belirttiği ad, Eski Türkçede *tilkü* "fox tilki", Kaşgarlı Mahmud'da da *tilkü* "tilki" şeklinde geçmektedir (DLT: 882; EDPT: 498). Tarihi Türk dillerinden Oğuz Türkçesi'nin tipik özelliklerinden birisi olan kelime başında t->d- değişimi *dilkü* "tilki" şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Ergin 1964: 180). Harezmi-

Kıpçak ve Çağatay Türkçesinde ise hem d-‘li hemde d-‘li biçimler *tülkü*, *tilkü*, *dilkü*, *tülki*, "tilki" şeklinde görülmektedir (İML: 77; KTS: 276; Ünlü 2013: 1170). Modern Türk dillerinde ise Sibiry grubu Türk dillerinden Çuvaşçada *tilé* "tilki", Yakutça ve Teleüt Ağzında *tülkü* "tilki", Hakasçada *tülgü* "tilki" biçimindedir (ÇTS: 354; ATS: 220; TAS: 121; ÖHTS: 533). Kıpçak grubu Türk dillerinden ise Kırgızcada *tülkü* "tilki", Kazakçada ve Karakalpakçada *tülki* "tilki", Karaçay-Balkarca’da ve Kumukça’da *tülkü* "tilki", Tatarcada *tilki*, *tölké* "tilki", Başkurtçada *tölkö* "tilki" şeklindedir (KTLS: 892-893; KazTS I: 594; KarkTS: 609; KMTS: 366; KumTS: 345; KırTS: 346; TTatS: 315; KTLS: 892-893). Uygurca grubu Türk dillerinden Özbekçede *tulki* "tilki", Yeni Uygur Türkçesinde ise *tülkâ* "tilki" şeklinde olup, Oğuz grubu Türk dillerinden Azericede *tülkü* "tilki" Türkmencede *tilki*, *tülkü* "tilki" şeklindedir (TÖS: 580; KTLS: 892-893; ATS II: 3387; TürTS: 629; ITürT: 301). Pallas’ın kızıl tilkinin karşılığı olarak Çuvaşça *tihle* olarak belirttiği ada karşılık bugünkü Çuvaşçada *tilé* "tilki" adı mevcuttur (ÇTS: 354). Bununla birlikte *Zoographia*’da Yakutça olarak belirtilen *achass* adına karşılık Yakutçada *ayas* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" adı, *tyllgiák* adına karşılık ise *tülgüyäx* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" adı ve *ssassil*, *kysil-ssassil*, *kará-ssassil* adlarına karşılık ise *sahil*, *kihil* *sahil* "Rotfuchs (*Vulpes vulpes*) kızıl tilki" adı tespit edilmiştir (LJTT: 5, 85, 174, 138).

Pallas’ın Moğolca *oenoege*, Buryatça ve Kalmukça *u’negoen* olarak belirttiği adlara karşılık Moğolcada *hünege(n)* "tilki", *üneg* "tilki", *ünege(n)/üneg* "tilki", *ünegençir* "tilki türü", *haltar ünege* "boz tilki" adları tespit edilmiştir (Gül 2018: 139; Gül 2010: 180; MTS: 1187; MTS: 1187; MTS: 1090). Ayrıca Kalmukçada *aratü* olarak belirtilen ada karşılık Altaycada *araatı* "tilki" adı mevcuttur (ATS: 27). Dagurcada belirtilen *soláki* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

107. Kutup tilkisi-Lat. *Vulpes lagopus* (BTS: 399)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis lagopus*; Tat.: *Ak - tylkoe*; Yak.: *Kyrssa*; Hak.: *Dshoebkoe*; SibT.: *Lúi* (ZRA I: 51).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *кырса* "peseц kutup tilkisi" (SYU: 1419). **Dol:** *alyn* "Polarfuchs kutup tilkisi" (DWUJ: 32); *kyrsa* (< Moğ. *kirsa bozkır tilkisi*) "Polarfuchs kutup tilkisi" (DWUJ: 169); *кырса* "песец kutup tilkisi" (DRS: 157). **Tof.:** *ак-дйлу* "песец kutup tilkisi" (TRRTS: 14). **Hak.:** *ax mýlzý* "песец kutup tilkisi" (HaRuSL: 242). **Şor.:** *nyðpe* "песец" (ŞRS: 44).

Kırçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *ақтұлкі* "arctic fox kutup tilkisi" (KazED: 13); *ақ тулки* "белый peseц beyaz kutup tilkisi" (KRRKS: 36); *көгйлдйр тұлкі* "голубой peseц mavi kutup tilkisi" (KRRKS: 244). **Tat.:** *aq tilki* "kutup tilkisi" (KırTS: 42); *ак төлке* "песец ak tilki" (TatRusS: 30); *акъ тильки* "песец ak tilki" (RKırTS: 190).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *şimaltülküsi* "kutup tilkisi, mavi tilki" (ATS II: 3154).

Moğolca: *цаһан үнги* "песец kutup tilkisi" (RKS: 455); *çengkir/çengker/çengkeger ünege* "mavi tilki, arktik tilkisi" (MTS: 233).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *ak – tylkoe* şeklinde belirttiği hayvan adı, Tatarcada *aq tilki* "kutup tilkisi" ve *ак төлке* "ak tilki" şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 42; TatRusS: 30). Bu ad ayrıca Kazakçada *ақтұлкі* "kutup tilkisi", Tofaca'da *ак-дйлу* "kutup tilkisi" ve Hakasçada *ax mýlzý* "kutup tilkisi" şeklindedir (KazED: 13; TRRTS: 14; HaRuSL: 242). Pallas'ın Yakutça *kyrsa* olarak belirttiği ad, aynı şekilde tarafımızca da Yakutçada *кырса* "kutup tilkisi" şeklinde, Dolganca'da da *kyrsa* "kutup tilkisi" şeklinde tespit edilmiş olup, Stachowski tarafından bu adın Moğolcadan dilimize geçtiği belirtilmiştir (SYU: 1419; DWUJ: 169). Pallas'ın belirttiği Hakasça *dshoebkoe* ve Sibirya Tatarcasındaki *lúi* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

108. Vaşak-Latine: *Lynx lynx* (BTS: 687)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Felis lynx*; **Tat.:** *Slayssen/slylafsin*; **Hak.:** *Yhs*; **Yak.:** *Ysch, yhs-pedaer*; **Moğ.:** *Scheleyssyn*; **Kalm.:** *Zoongodai, schiloëssü*; **Çuv.:** *Tal*; **Bury.:** *Tscheluhum* (ZRA I: 28).

Etimolojik sözlükler: *kara kulak* "lynx vaşak" (EDPT: 643), *üşek* "vaşak" (TDES: 541), *vaşak* "Türkçede üşek biçimi "küçük vaşak, bir tür karakulka" olarak geçer. Anadolu

Türkçesinde karakulak olarak adlandırılır." (TDES: 548-549), *vaşak* "kulakları sivri, dişleri ve tırnakları keskin, yırtıcı hayvan < ? Far. vişāk a.m. " (ETTL IX: 409), *vaşak* "b.m. <Ar. ve Far." NS : 935), *vaşak* b.m. (KBS: 832).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *irbiz, irbiç* "vaşak (?)" (ETG: 275); *irbiz* "pars, arslan, pelenk, vaşak, porsuk" (ETS: 109). **Uyg.:** *irbiç, irbiz, irpiç* "vaşak" (EUTSV: 153); 154); *qaraqulaq/qara qulag* "vaşak, karakulak" (Yunusoğlu 2012: 162); *irbiz* "vaşak" (Eraslan 2012: 573); *irbiz* "pars, arslan, pelenk, vaşak, porsuk" (ETS: 109); *irpiç, irpis* "vaşak" (EUTS: 97).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *şak* "vaşak (vaşak'tan kısaltma)" (EÇS: 217); *pars* "vaşak" (Tulum 2011: 1442); *veşak* "vaşak" (OTAL: 1149); *üşek* "vaşak" (OSTN II: 1903).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *üşek* "vaşak denilen hayvan" (İML: 82). **KıpT.:** *silevsün* (Moğ.), *üşek* "vaşak" (OTS: 409, 492); *silevsün* (<Moğ. *siligüsün*) "vaşak" (CC: 553); *silausun* "lynx vaşak" (Kuun: 296); *sir* "lynx vaşak" (Kuun: 397). **ÇağT.:** *borsuk* "vaşak" (FKS I: 462); *karakulağ* "vaşak, karakulak" (ÇMS: 80); *siyāh-gūş* "vaşak" (Berbercan 2011: 517).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *värman kuşaké* "vaşak" (ÇTS: 160); *şülevéş* "vaşak" (ÇTS: 317).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bädär/bädär kīl* "lynx vaşak" (LJTT: 19); *böyö* "lynx vaşak" (LJTT: 26); *maska bappat* "lynx vaşak" (LJTT: 108); *üs, üš, üüs, üüs bädär* "lynx vaşak" (LJTT: 185). **Dol:** *irīs* (<Rus.) "lynx vaşak" (SOD: 40). **Tuv.:** *dırbaktıg* "vaşak" (TuvTS: 32); *üs* "vaşak" (TuvTS: 115). **Hak.:** *tırğahtıg añ* "vaşak" (ÖHTS: 496); *üs* "lynx vaşak" (HTS: 560). **Alt.:** *celek* "vaşak" (ATS: 62); *çokıraak* "vaşak" (ATS: 81); *ereen, ereeneñ, erenay* "alaca bulaca; mec. vaşak" (ATS: 91); *şülüzin* (<Moğ.) "vaşak" (ATS: 194); *üs, üüs* "vaşak" (ATS: 231). **Tel.:** *şülüzin* "vaşak" (TAS: 105).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *көксулөөсүн* "vaşak" (Manas: 908); *sülöösin* "vaşak" (Daşman 2019: 163). **Kaz.:** *сілеусін* "vaşak" (KazTS II: 553); *sileysin* "lynx vaşak" (KazED: 174). **KarB.:** *caz kiştik* "vaşak" (KMTS: 126); *ermen kiştik*

"vaşak" (KMTS: 166); *sarayak, sülesin, sülevsin, sülevsün* "vaşak" (KMTS: 301, 324). **Kum.:** *silewsün* "vaşak" (KumTS: 296). **Tat.:** *sělevsēn* "vaşak" (TTatS: 336; KazTTS: 404). **Başk.:** *hělevhēn* "vaşak" (BaşTS: 191); *sělevsēn* "vaşak" (BaşTS: 508).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *süleysün* "vaşak" (YUTS: 367).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *vaşaq* "vaşak" (ATS II: 3486).

Moğolca: *silügüsü(n)/silegüsü(n)/sülüs* "karakulak, vaşak" (MTS: 851); *silegüsün* "vaşak" (KW: 371).

Türkiye Türkçesi ağızları: *höşşek, höşek* "vaşak" (DS III: 2438); *üşek* "vaşak" (DS VI: 4079); *karakulak* "vaşak" (DS VI: 4536).

Hakasça *yhs*, Yakutça *ysch*, *yhs-pedaer* olarak belirtilen adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Pallas'ın tespit ettiği Tatarca *slayssen/slylafsin* hayvan adları, bugünkü Tatarcada *sělevsen* "vaşak" şeklindedir (KazTTS: 404; TTatS: 336). Bu ad Moğolca *siligüsün* biçiminden dilimize geçmiş olmakla birlikte tespit edildiği en eski Türkçe kaynak olan Codex Cumanicus'ta *silewsün* "vaşak" şeklinde geçmektedir (CC: 553). *Zoographia*'da Moğolca *scheleyssyn* olarak belirtilen ad, bugünkü Moğolcada *silügüsü(n)/silegüsü(n)/sülüs* "karakulak, vaşak" şeklindedir (MTS: 851). Kalmukça *schiloëssü* şeklinde belirtilen ada karşılık Kalmukçada tarafımızca tespit edilen ad *silegüsün* "vaşak" şeklindedir (KW: 371). Kalmukça *zoongodai* ve Buryatça *tscheluhum* olarak belirtilen adlara ise literatürde rastlanmamıştır. Son olarak Çuvaşçada vaşak türünün karşılığı olarak belirtilen *tal* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

• Yarasa

Zoographia'da bulunan 6 farklı yarasa türü 109-113. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle yarasa genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından yarasa türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *kayışkanat* (hlk.) "yarasa" (KBS: 387). *yarasa* "yarasa" (NS: 956). *yarasa* "ön ayakları perdeli kanat biçiminde vücudu yumuşak sık kıllarla kaplı, iskeletleri hafif yapılı, uçabilen memeli bayvan" (KBS: 880). *yārese* "yarasa" (KBS: 881). *ярынода* "летучая мышь yarasa" (ESTYa IV: 140); *yarasa/yerise* "yarasa" (EDPT: 971).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *içgäk, içkäk, icgäk* "çok içen, yarasa, iblis" (ETG: 274); *içgek* "yarasa, vampir" (ETS: 105). **Uyg.:** *içgek* "yarasa, vampir" (ETS: 105); *kurşapalak* "yarasa" (KYAS: 174); *yarķanat* "yarasa" (KYAS: 304). **KrhT.:** *aya yersgü* "yarasa (Vespertilio)" (DLT: 566); *yarısa* "yarasa" (DLT: 954); *kepli* "yarasa" (Ünlü 2012: 402); *huffâş* (Ar.) "yarasa" (OTS: 192); *kolgaç, vātvāt*: (Ar.) , *aya yärsügü* "bat" (Dankoff: 223).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *yarasa* "yarasa" (BL: 189). **OsmT:** *sev-pere, yarese, yarasa, şeytan kuşu, gice kuşu, şeb-pere, hārb-nüvāz, hāffāş* "yarasa" (Tulum 2011: 1655); *huffâş, huffâşe* "yarasa, gece kuşu" (OTAL: 379); *mûş-i perende* "yarasa" (OTAL: 689); *mürğ-i isâ* "yarasa" (OTAL: 733).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *yarasağ* "yarasa" (KE: 708). **KıpT.:** *vatvaṭ* (Ar.) , *yarasa, yar ķanat* "yarasa" (KTS: 302, 311, 312); *yaraşa* "yarasa" (Erners: 404); *yarsa, yir ķanaṭ* "yarasa" (EDM: 121, 125). **ÇağT.:** *ēt ķanat* "gece kuşu, yarasa" (FKS I: 337); *köpelek* "kanatları türlü renklerle örtülü, kelebekten büyük ve ona benzer bir hayvan; yarasa; (kelebek)" (FKS II: 1054); *yaraa/yarasık, yar ķanat* "gece kuşu, yarasa" (FKS II: 1195; 1198); *yarıķanat, yarķanat* "yarasa" (ÇMS: 94).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çapa çepçu* "yarasa" (ÇTS: 301).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *sarı kınat* "yarasa" (TSahS: 287). **Tel.:** *d arkanat* "yarasa" (TAS: 24).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *carganat, carıldak* "yarasa" (KrgS I: 181). **Kaz.:** *jarğanat* "yarasa" (KazTS I: 172). **KKal.:** *jarğanat* "yarasa" (KarkTS: 229). **KarB.:** *bittir, bittirkoç* "yarasa" (KMTS: 108); *cerķanat, dibildirik, mammettir* "yarasa" (KMTS: 128, 160, 267). **Kum.:** *geçequş, varķanat* "yarasa" (KumTS: 132, 363). **Kar.:** *yerikanatı* "yarasa" (KTD: 522). **Tat.:** *yarkanat* "yarasa" (TTatS: 345); *yarķanat* "yarasa" (KazTTS: 561). **Başk.:** *yarğanat* "yarasa" (BaşTS: 697).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *şepireñ* "yarasa" (YUTS: 376). **Özb.:** *körşäpäläk* "yarasa" (KTLS: 968-969).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *enliqulaq* "sakallı yarasa" (ATS I: 1038); *gecəquşu* "yarasa, gece kuşu" (ATS I: 1248); *qansoran* "kanemici koca yarasa (*Desmodus rotundus*)" (ATS II: 1954); *şəbpərə* "fare kulaklı küçük yarasa (*Myotis*

blythi)" (ATS II: 3128); *uzunqanad* "uzun kanatlı yarası (*Miniopterus schreibersi*)" (ATS II: 3424); *vampir* "vampir yarası (*Vampyrus spectrum*)" (ATS II: 3481); *yarasa*, *ətanəquşu*, *ətqanad* "yarasa" (ATS II: 3567). **Türkm.:** *yarganat* "yarasa" (TürTS: 680).

Moğolca: *cib*, *cigürtü hulugan-a* "yarasa" (MTS: 1231); 1238); *sarisu(n) bagbagay* "yarasa" (MTS: 816); *bagbagay/bagbahay/bagvāhay* "yarasa" (MTS:107).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akşamcık kuşu* (*akşam kuşu*) "yarasa" (DS I: 162); *çıplak kuş* "yarasa" (DS II: 1184); *derikanat* "yarasa" (DS II: 1434); *karanlıkkuşu* "yarasa" (DS IV: 2652); *kayış kanat* "yarasa" (DS IV: 2702); *sırsıra* "yarasa" (DS V: 3620); *yārese*, *yavsun* "yarasa" (DS VI: 4184, 4208).

109. Akşamcı yarası-Lat. *Nyctalus noctula* (BTS: 22)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio noctula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 122).

110. Avrupa yassı burunlu yarasası-Lat. *Vespertilio murinus* (BTS: 64)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio murinus*; Tat.: *Konatile-tskan*; Başk.: *Dsherchanat*; Yak.: *Tyngy*, *urjumtschi*; Çuv.: *Saera-schischi* (çıplak fare), *sonatliischlchi* (kanatlı fare); Moğ.: *Ssarisson*; Bury.: *Jernisch*; Kalm.: *Bagbagai* (ZRA I: 121).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *düdəkburun* "yassı burunlu yarasası (*Vespertilio murinus*)" (ATS I: 938).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *konatile-tskan* olarak belirttiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Başkurtça *dsherchanat* olarak belirtilen ad, bugünkü Başkurtçada *yarganat* "yarasa" şeklindedir (BaşTS: 697). Bu adı Clauson *yarasa/yerise* "yarasa" şeklinde belirtmiş olup, Kaşgarlı Mahmud'da *yarisa* "yarasa" şeklinde geçmektedir (EDPT: 971; DLT: 954). Bu ad modern Türk dillerinin çoğunda bulunmaktadır (KTLS:

968-969). Yakutçada Avrupa yassı burunlu yarasanın karşılığı olarak belirtilen *tyngy* ve *urjumschi* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın akşamcı yarasa türünün karşılığı olarak Çuvaşçada belirttiği *saera-schischi* (çıplak fare), *sonatliischlchi* (kanatlı fare) adlarına karşılık Çuvaşçada "yarasa" anlamında *çapa çepçu* adı tespit edilmiştir (ÇTS: 301).

Moğolca *ssarisson* olarak belirtilen ada karşılık Moğolcada "yarasa" anlamında *sarisu(n)* *bagbagay* adı mevcut olup, bugünkü Moğolcada *sarisu(n)* adı tek başına "ham deri, tabaklanmış deri" anlamına gelmektedir (MTS: 816). Kalmukça *bagbagai* adı bugünkü Moğolcada *bagbagay*/*bagbahay*/*bagvāhay* "yarasa" şeklindedir (MTS:107). Buryatça *jernisch* adına ise taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

111. Büyük nal burunlu yarasa-Lat. *Rhinolophus ferrumequinum* (BTS: 113)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio hippocrepis* (ZRA I: 125).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *nalburun* "blasius'un nal burunlu yarası, akdeniz nal burunlu yarasa, küçük nal burunlu yarasa (*Rhinolophus blassi*, *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus hipposideros*)" (ATS II: 2520); *şeytan quşu* "büyük nalburunlu yarasa (*Rhinolophus ferrumequinum*)" (ATS II: 3126).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

112. Cüce yarasa-Lat. *Pipistrellus pipistrellus* (BTS: 128)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio pipistrella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 123).

113. Geniş kanatlı yarasa-Lat. *Eptesicus serotinus* (BTS: 243)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio serotina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 123).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *gönlücə* "geniş kanatlı yarasa (*Eptesicus serotinus*)" (ATS I: 1305).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

114. Kahverengi uzun kulaklı yarasa-Lat. *Plecotus auritus* (BTS: 320)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vespertilio auritus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 124).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *palazqulaq* "kahverengi uzun kulaklı yarasa, gri kulaklı yarasa (*Plecotus auritus*)" (ATS II: 2684).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

115. Yediuyuklayan-Lat. *Glis glis* (BTS: 706)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myoxus glis*; Tat.: *Kussae* (ZRA I: 178).

Pallas'ın Tatarca *kussae* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

116. Yunus-Lat. *Delphinus delphis* (SÜTS: 296)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Delphinus delphis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 284).

Etimolojik sözlükler: *afala* (EYun.), *afarna* (Yun.) "yunus balığı" (ETTL I: 259); *delfin* (Rum.) "yunus balığı" (TDES: 134); *falyanos* < (Rum.) "yunus balığının iri bir türü" (TDES: 177); *tifrin* (<Yun.) "yunus balığı" (ETTL VIII: 212); *torina/turina* (<İt.) "bir yunus türü" (ETTL VIII: 249).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *del'fin* "yunus" (ÇTS: 68); *kosatka* "siyah yunus" (ÇTS: 149); *tinés sısni* "yunus balığı" (ÇTS: 289).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *del'fin* "yunus balığı" (TSahS: 307).

Tuv.: *del'fin* "yunus balığı" (TuvTS: 30).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *Дельфин* "yunus balığı" (KazTS II: 584). **Kum.:** *del'fin* "yunus balığı" (KumTS: 112). **Tat.:** *yunus balığı* "Дельфин yunus balığı" (RKırTS: 623).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yunusbalığı* "yunus balığı" (ATS II: 3676).

Moğolca: *теңгсин хаха* "дельфин yunus balığı" (RKS: 134); *dalaууин gahay* "yunus balığı" (MTS: 293).

Türkiye Türkçesi ağızları: *afarna* "yunus balığı" (DS I: 71); *tombil* "küçük tür yunus balığı" (DS V: 3958).

117. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cricetus songarus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 162).

118. TT Ø.-Lat. *Alticola alliarus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Myodes alliarus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 177).

119. TT Ø.-Lat. *Apodemus agrarius* (Kuru 1999: 648)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mus agrarius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 168).

Etimolojik sözlükler: *келемиш, келер, келес* (Krg.) "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (ESTYa V: 31).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *уӱ шайуӱӱӱӱӱ* "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (Skvortsov: Ø).

Sibiryaya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: чазы кјскезі "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (HRS: 220).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Nog.: кыр шышканы "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (NRS: 424). **Tat.:** кыр тычканы "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (TatRusS: 507).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: келемә сычаны "Полевая мышь (*Apodemus agrarius*)" (GRMS: 262).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

120. TT Ø.-Lat. *Apodemus sylvaticus* (Kuru 1999: 648)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus sylvaticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 167).

Etimolojik sözlükler: *alañjirt* (Türkm.) "field mouse (*Apodemus sylvaticus*)" (EDAL: 289). *kelenjü* (PTrk.); *kelenjü* (UYg.); *kelegü* (KarT.); *kelemiş*, *keler*, *keles* (Krg.) "field mouse (*Apodemus sylvaticus*)" (EDAL: 773). *kerelžegene* (PMoğ.) "field mouse (*Apodemus sylvaticus*)" (EDAL: 774).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

121. TT Ø.-Lat. *Cricetulus barabensis*⁴⁸

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cricetus furunculus*; **Dag.:** Orochzossach (ZRA I: 163).

Pallas'ın belirttiği Moğolca ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

122. TT Ø.-Lat. *Cricetulus migratorius*

⁴⁸ Güncel Latincesi için bk. https://www.itis.gov/servlet/SingleRpt/SingleRpt?search_topic=TSN&search_value=632729#null (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cricetus arenarius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 162).

123. TT Ø.-Lat. *Crocidura gueldenstaedtii*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sorex güldenstaedtii* (ZRA I: 132).

124. TT Ø.-Lat. *Cuon alpinus*⁴⁹

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Canis alpinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 34).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ǰargıl* "rotwolf (*Cuon alpinus*)" (LJTT: 72); *ǰargıl* "rotwolf (*Cuon alpinus*)" (LJTT: 72); *ǰiikāy it* "rotwolf (*Cuon alpinus*)" (LJTT: 73); *sir ita* "rotwolf (*Cuon alpinus*)" (LJTT: 140).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *чөө* "Красный волк (*Cuon alpinus*)" (KrgRS II: 373); *чөө* "Красный волк (*Cuon alpinus*)" (KrgRS II: 373).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

125. TT Ø.-Lat. *Dicrostonyx torquatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes torquatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 173).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

⁴⁹ Güncel Latincesi için bk. ITIS, Alexander, S., Hodson, A., Mitchell, D., Nicolson, D., Orrell, T., & Perez-Gelabert, D. (2022). The Integrated Taxonomic Information System. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, et al., Catalogue of Life Checklist (Version 2022-12-21). ITIS. <https://doi.org/10.48580/dfqz-4ky> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čijirikaan* "Dicrostonyx torquatus" (LJTT: 37); *kirsa kutuyax* "Dicrostonyx torquatus" (LJTT: 84).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

126. TT Ø.-Lat. *Dipus sagitta*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Dipus sagitta*; Kalm.: *Choïn-jollman*; Moğ.: *Alakdúgha* (ZRA I: 181).

Etimolojik sözlükler: *cırboa/cırboğa* "çöl sıçanı, dipus < Ar. *carbū* ' a.m. " (ETTL II: 83).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Türkiye Türkçesindeki karşılığı bulunmayan bu türe ilişkin olarak Pallas'ın belirttiği Moğolca karşılık *alakdúgha* olup, bu ad bugünkü Moğolcada *alagdag-a/alagdāga* (*alagdagahay*) "sıçrayarak hareket eden bir sıçan türü" şeklindedir (MTS: 58) Pallas'ın Kalmukça *choïn-jollman* olarak belirttiği adda geçen *jollman* adını Eski Türkçede mevcut olan "jerboa isimli bir kemirgen türü" anlamındaki *yamlan* adı ile karşılaştırmak gerekir (EDPT: 936). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da *yamlan* "sıçan" şeklinde geçmektedir (DLT: 947).

127. TT Ø.-Lat. *Histriophoca fasciata*⁵⁰

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca equestris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 111).

128. TT Ø.-Lat. *Lagurus lagurus*

⁵⁰ Güncel taksonomik adı için bk. https://www.itis.gov/servlet/SingleRpt/SingleRpt.jsessionid=2489FFE1B162C6B1FD6A63E1496D167C?search_topic=TSN&search_value=1133155#null (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes lagurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 176).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *содан күйске* "Степная пеструшка" (HRS: 220).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

129. TT Ø.-Lat. *Lepus tolai*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus tolai*; Moğ.: *Toolai*. (ZRA I: 149).

Zoographia'da Moğolca *toolai* şeklinde belirtilen ad bugünkü Moğolcada *tuulai*, *taolai* "tavşan" şeklindedir (Gül 2010: 179; MGTS: 290).

130. TT Ø.-Lat. *Meriones meridianus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Dipus meridianus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 182).

131. TT Ø.-Lat. *Meriones Tamariscinus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus tamariscinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 172).

132. TT Ø.-Lat. *Microtus gregalis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes gregalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 176).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ulaxan kutuyax* "*Microtus gregalis*" (LJTT: 175).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

133. TT Ø.-Lat. *Microtus oeconomus*⁵¹

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes oeconomus*; Bury.: *Urgundshi-cholgonà* (ZRA I: 174).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bītahīt* "*Microtus oeconomus*" (LJTT: 24); *xara kutuyax* "*Microtus oeconomus*" (LJTT: 54

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağzları: Ø.

Pallas'ın Moğolca *urgundshi-cholgonà* olarak belirttiği birleşik sözcükte bulunan *cholgonà* adı *hulgana* "fare, sıçan" şeklinde bugünkü Moğolcada mevcut olup, Moğolların Gizli Tarihi'nde *huluḡana* "fare, sıçan" şeklinde geçmekte olup, *urgundshi* sözcüğü muhtemelen burada niteleyen durumundadır (ZRA I: 174; Gül 2010: 173; MGTS: 157).

134. TT Ø.-Lat. *Microtus saxatilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Myodes saxatilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 175).

135. TT Ø.-Lat. *Mungos mungo*⁵²

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Viverra mungo* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 75).

136. TT Ø.-Lat. *Mustela altaica*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mustela altaica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 98

⁵¹ Güncel Latincesi için bk. ITIS, Alexander, S., Hodson, A., Mitchell, D., Nicolson, D., Orrell, T., & Perez-Gelabert, D. (2022). The Integrated Taxonomic Information System. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aesch, N. Akkari, et al., Catalogue of Life Checklist (Version 2022-12-21). ITIS. <https://doi.org/10.48580/dfqz-4ky> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

⁵² Güncel Latincesi için bk. a.g.s.

137. TT Ø.-Lat. *Myodes rutilus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Myodes rutilus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 177).

138. TT Ø.-Lat. *Myospalax aspalax*⁵³

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Spalax talpinus*; **Kaz.:** *Sokur-tskan*; **Dag.:** *Monom zokòr*; **Bury.:** *Addal*, (ZRA I: 159).

Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunmayan bu hayvan türünün Türk ve Moğol dillerinde de karşılığı tespit edilememiş olmakla birlikte, Pallas tarafından tespit edilen karşılıklardan Kazakça *sokur-tskan* adı Kırgızcada *sokur çıçkan* "kör sıçan" şeklindedir (KrgS I: 264). Ayrıca dilimizde köstebeğe *sokur* adı da verilir (TDES: 324). *Tskan* adı Eski Türkçede *sıçğan* "sıçan, fare" şeklindedir (EDPT: 759). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da da *sıçgan* "fare, sıçan (*Rattus*)" şeklindedir (DLT: 817). Bununla birlikte Uygurcada dahil olmak üzere tarihi Türk dillerinin tamamında bu ad karşımıza çıkmaktadır. Modern Türk dillerinde ise Sibiry grubu Türk dillerinden Altayca ve Teleüt Ağzında, Kıpçak, Uygurca ve Oğuz grubu Türk dillerinin ise tamamında bu ada rastlanmıştır (OSTN VI: 2094). Moğol dillerinden Dagurca'da *monom zokòr* ve Buryatçada *addal* olarak belirtilen adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

139. TT Ø.-Lat. *Erignathus barbatus*⁵⁴

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Phoca nautica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 108).

140. TT Ø.-Lat. *Ochotona hyperborea*⁵⁵

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Lepus hyperboreus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 152).

⁵³ a.g.s.

⁵⁴ Güncel Latincesi için bk. Paleobiology Database (2023). The Paleobiology Database. Checklist dataset <https://doi.org/10.15468/zzoyxi> accessed via GBIF.org on 2023-02-01.

⁵⁵ Güncel Latincesi için bk. ITIS, Alexander, S., Hodson, A., Mitchell, D., Nicolson, D., Orrell, T., & Perez-Gelabert, D. (2022). The Integrated Taxonomic Information System. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, et al., Catalogue of Life Checklist (Version 2022-12-21). ITIS. <https://doi.org/10.48580/dfqz-4ky> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

141. TT Ø.-Lat. *Pagophilus groenlandicus*⁵⁶

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca dorsata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 112).

142. TT Ø.-Lat. *Phoca largha* (gbif)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca ochotensis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 117).

143. TT Ø.-Lat. *Phoca largha*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoca largha*; **Bury.:** *Turlak* (ZRA I: 113).

Pallas'ın tespit ettiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

144. TT Ø.-Lat. *Pygeretmus pumilio*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Dipus acontion* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 182).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: *jalman* "Erdhase" (KW: 214; VEWT: 183).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

145. TT Ø.-Lat. *Sicista betulina*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus betulinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 169).

146. TT Ø.-Lat. *Sicista subtilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mus vagus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 169).

147. TT Ø.-lat. *Sus scrofa cristatus*⁵⁷

⁵⁶Bugün kullanılmakta olan taksonomik adı için bk. (Allen 1880: 458).

⁵⁷ Güncel Latincesi için bk. <https://mammals.indianbiodiversity.org/mammals/mammalia/artiodactyla/suidae/sus/sus-indicus> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sus indicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 268).

148. TT Ø.-Lat. *Tamias striatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciurus striatus*; Hak.: *Kuegeruk, köhroek*; Başk.: *Kujarek*; KazT.: *Dshiirkàs?*; Yak.: *Kurdshugess*; Moğ.: *Dshiraeki*; Bury.: *Gyriky, gyrchi* (ZRA I: 187).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *kürök* "*Tamias striatus*" (VEWT: 293).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *moxotoi* "*Tamias striatus*" (LJTT: 111). Hak.: *kürük* "*Tamias striatus*" (OSTN IV: 1456); *körük* "*Tamias striatus*" (VEWT: 293); *uokyp, чокyp* "*Tamias striatus*" (OSTN VII: 1024). Şor.: *kürük* "*Tamias striatus*" (OSTN IV: 1456); *uokyp, чокyp* "*Tamias striatus*" (OSTN VII: 1024).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da Hakasça *kuegeruk, köhroek*, Başkurtçada *kujarek* olarak belirtilen adlara karşılık Hakasçada *kürük* "*Tamias striatus*", *körük* "*Tamias striatus*"; Şorca'da ise *kürük* "*Tamias striatus*" adları tespit edilmiştir (OSTN IV: 1456; VEWT: 293). Kazan Tatarcasında *dshiirkàs*, Moğolcada *dshiraeki* ve Buryatçada *gyriky, gyrchi* olarak belirtilen adlara literatürde rastlanmamaktadır. Yakutça *kurdshugess* olarak belirtilen ada literatürde rastlanmazken, bu ada karşılık Yakutçada *moxotoi* "*Tamias striatus*" adı tespit edilmiştir (LJTT: 111).

149. TT Ø.-Lat. *Monodon monoceros* (Kuru 1999:574)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ceratodon monodon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 295).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *сыңар мөгез* "Нарвал" (TatRusS: 826). **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri:** Azb.: *narval* "narval (*Monodon monoceros*)" (AzbRusS: 514).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

150. TT Ø.-Lat. *Tamias sibiricus*⁵⁸

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciurus uthensis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 189).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *moyotoy*, *moxotoy* "*Tamias sibiricus*" (LJTT: 111); *bihintik*, *mihittik*, *mihiyik* "*Tamias sibiricus*" (LJTT: 24); *jiriki/jirikki* "*Tamias sibiricus*" (LJTT: 74); *kül'jügäs*, *küjjügäs*, *kürjügäs* "*Tamias sibiricus*" (LJTT: 98); *muçuku*, *muruku* "*Tamias sibiricus*" (LJTT: 114). **Dol:** *purunduk* "chipmunk" (SOD: 546).

Moğolca: *žirke* (PMoğ.), *žirxə* (Kalm.) "*Tamias sibiricus*" (EDAL: 478).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

151. TT Ø.-Ochotona pallasi

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus ogotóna*; Moğ.: *Ogotóna* (ZRA I: 151).

Pallas'ın Moğolcada belirttiği *ogotóna* adı tarafımızca Moğolcada *ogotno* "fare, sıçan" anlamında tespit edilmiştir (Gül 2010: 175).

152. TT Ø.-Lat. *Ochotona alpina*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lepus alpinus*; Tataris *Crasnojarensibus?* *Schaadak*, *sajadak*; Kaz.: *Dyaekulak*; Yak.: *Agas*, *tschiss*, *daas-kyla*; BelHak.: *Kilbe*; Bury.: *Tatschergana* (ZRA I: 150).

Pallas'ın belirttiği Türkçe ve Moğolca adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

⁵⁸ Güncel Latincesi için bk. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/10.1079/cabicompndium.62788> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

153. TT Ø.-Lat. *Ellobius talpinus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Spalax murinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 160).

3.2. KUŞLAR⁵⁹

• Ağaçkakan

Zoographia'da bulunana 8 farklı ağaçkakan türü 1.-8. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle ağaçkakan genel adını ilgilendiren adlar bu madde altında belirtilmiş, ardından ağaçkakan türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *ağaçkakan* "ağaçkakan <ağaç+kak-an " (KBS: 11); *gağaç* (hlk.) "ağaçkakan" (KBS: 273; *guduktera/gudukdena* "ağaçkakan kuşu < Yun. *kuđuhterás* a.m." (ETTL III: 291); *taktakı* (hlk.) "ağaçkakan" (KBS: 703).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *agac delegen, ağaçdelen* "ağaçkakan" (EATS: 18).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çuqughaq quçqaç* "bir cins ağaçkakan" (KİS: 64); *qizil çuqughaq quçqaç* "bir ağaçkakan cinsi" (KİS: 65); *quqaçaq* "bir cins ağaçkakan" (KİS: 65); *jöki tumşuk quçqaç* "bir tür ağaçkakan" (KİS: 88).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ulatakka, ulakatka, ula káik* "ağaçkakan" (ÇTS: 375).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *toñsoğoy* "ağaçkakan" (TSahS: 4).

Tuv.: *torga* "ağaçkakan" (TuvTS: 108). **Hak.:** *alas* "ağaçkakan" (ÖHTS: 35); *alas, tobırğı* "ağaçkakan" (HTS: 35). **Alt.:** *boskara, karadas, tomırtka, tomurtka* "ağaçkakan" (ATS: 46, 115).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *тоқылдақ* "ağaçkakan" (KazTS II: 20). **KKal.:** *toqıldawıq, toqılsaq* "ağaçkakan kuşu" (KarkTS: 592). **KarB.:** *ağaçtavuk*

⁵⁹ Dipnotta gösterilmeyen kuş türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. <https://ebird.org/explore> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

"ağaçkakan" (KMTS: 64); *dongkuldak* "ağaçkakan" (KMTS: 160); *kağğıç* "ağaçkakan" (KMTS: 228); *kuh* "ağaçkakan" (KMTS: 256); *ağaç tavuk*, *kağğan tavuk* "ağaçkakan" (KMTS: 345). **Başk.:** *tumırtka* "ağaçkakan" (BaşTS: 643). **Tat.:** *тыкран* "ağaçkakan" (TRS: 204); *такътакъкыуи* "ağaçkakan" (RKıTS: 79); *тықыртма*, *тыгыртма* "ağaçkakan" (SDST: 217).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qizilishton* "ağaçkakan" (TÖS: 24). **YUyg.:** *sokuçaq* "ağaçkakan (kuşu)" (YUTS: 358); *toquldak* "ağaçkakan (kuşu)" (YUTS: 417).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dələyən* "ağaçkakan" (ATS I: 834). **Türkm.:** *daşdeşən* "ağaçkakan" (TürTS: 136).

Moğolca: *тонишуул* "ağaçkakan" (MonKT: 466; BRS: 247); *ногоон тонишуул* "gri ağaçkakan" (BRS: 247); *togsigurg-a(n)/tongsigul* "ağaçkakan" (MTS: 967).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ağaç delen*, *ağaç gaganası* "ağaçkakan kuşu" (DS I: 80); *bodovan* "ağaçkakan" (DS I: 718); *cakcak*, *çıkçık*, *culuk* "ağaçkakan" (DS II: 848); *cırtlık* "ağaçkakan" (DS II: 940); *deleyen*, *deligan*, *demirdelen* "ağaçkakan" (DS II: 1409); *gölük* "ağaçkakan" (DS III: 2146); *kodana* "ağaçkakan kuşu" (DS IV: 2899); *tekkuma* "ağaçkakan kuşu" (DS V: 3867).

1. Ak Sırtlı Ağaçkakan-Lat. *Dendrocopos leucotos* (TTK: 216)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Picus cirris*; **Tat.:** *Tschubâr-tukurtkàn*; **Yak.:** *Tongsógoi*; **Çuv.:** *Ula-gaik*; **Moğ.:** *Olachan-tschintegol*; **Bury.:** *Schontun* (ZRA I: 410).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *ağala tumırtka* "ak sırtlı ağaçkakan (*Dendrocopos leucotos*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *tschubâr-tukurtkàn* olarak belirttiği "ak sırtlı ağaçkakan" anlamındaki ada karşılık Tatarcada tarafımızca tespit edilen adlar, *тыкран* "ağaçkakan";

такътакъкѳуи “ağaçkakan”; *туқыртма, туғыртма* “ağaçkakan” şeklindedir (TRS: 204; RKırTS: 79; SDST: 217). Yakutça *tongsógoi* olarak belirtilen ad, bugünkü Yakutçada da *toñsoğoy* “ağaçkakan” şeklinde tespit edilmiştir (TSahS: 4). Çuvaşça *ula-gaik* olarak belirtilen ad, bugünkü Çuvaşçada *ula káik* “ağaçkakan” şeklinde tespit edilmiş, ayrıca Çuvaşçada “ağaçkakan” anlamına gelen diğer kelimeler ise *ulatakka*, *ulakatka* şeklindedir (ÇTS: 375). Pallas tarafından Moğolca olarak tespit edilen *olachantschintegol* ve Buryatça olarak belirtilen *schontun* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamakla birlikte, bugünkü Moğolcada ağaçkakan kuşuna karşılık gelen adlar *тониуул* ve *togsigurg-a(n)/tongsigul* şeklindedir (MonKT: 466; MTS: 967).

2. Kara Ağaçkakan-Lat. *Dryocopus martius* (TTK: 213)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus martius*; Tat. ve Başk.: *Kara-tumurtkà*; Tat (Verchotomiensibus): *Penkarà-tass*; Yak.: *Kyrr-gyl*; KoyH.: *Berrik*; Moğ.: *Kara-tschintechoh* (ZRA I: 407).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qara báš huphup* “kara ağaçkakan” (KİS: 65).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kirgil/kirgil kiil* “kara ağaçkakan (*Dryocopus martius*)” (LJTT: 78); *toñsoğoy* “kara ağaçkakan (*Dryocopus martius*)” (LJTT: 168).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qara tumurtka* “kara ağaçkakan (*Dryocopus martius*)” (BaşTS: 643).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaraağacdələn* “kara ağaçkakan (*Dryocopus martinus*)” (ATS II: 1964).

Moğolca: *хара тониуул* “kara ağaçkakan” (BRS: 247).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas’ın Tatarca ve Başkurtçada *kara-tumurtkà* olarak belirttiği ad, Başkurtçada olduğu gibi *qara tumurtka* “kara ağaçkakan (*Dryocopus martius*)” şeklinde korunmuşken, Tatarcada bu ad tespit edilememiş, bunun yerine Tatarcada tarafımızca tespit edilen

adlar, *тыкран* “ağaçkakan”; *такътакъкыуи* “ağaçkakan”; *тықыртма, тугыртма* “ağaçkakan” şeklindedir (BaşTS: 643; TRS: 204; RKırTS: 79; SDST: 217). Pallas’ın Tatarcada (Verchotomiensibus) kara ağaçkakan türünün karşılığını *penkarà-tass* olarak belirtmiş, ancak bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Yakutça *kyrr-gyl*, aynı dilde *kirgil/kirgil kīl* "kara ağaçkakan (*Dryocopus martius*)" biçiminde olup, Yakutçada aynı hayvan adına karşılık gelen diğer bir ad ise *тоһсоһой* şeklindedir (LJTT: 78); 168). Pallas’ın Koybal Hakasçasında belirttiği *berrik* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Moğolca *kara-tschintechoh* olarak belirtilen ada karşılık Moğol dillerinden Buryatçada “kara ağaçkakan” türüne karşılık gelen ad, *хара тоншуул* şeklindedir (BRS: 247).

3. Küçük Ağaçkakan-Dryobates minor (TTK: 216)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus pipra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 414).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *toçilas* "küçük ağaçkakan" (ÖHTS: 508).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *vaq ala tumırtka* "küçük ağaçkakan (*Dendrocopos minor*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

4. Küçük Yeşil Ağaçkakan-Lat. *Picus canus* (TTK: 212)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus chlorio*; Tat.: *Tumurtkà*; SibT.: *Tobhurgà*; Kaz.: *Dshaessyl-tukurtkàn* (ZRA I: 408).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *buz tumırtka* "küçük yeşil ağaçkakan (*Picus canus*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Küçük yeşil ağaçkakan türünün Tatarca karşılığı *tumurtkà* olarak belirtilmiş ancak bu ada Tatarcada rastlanmamaktadır. Bununla birlikte Başkurtçada *tumurtka* "ağaçkakan" şeklinde korunmuştur (BaşTS: 643). Pallas'ın Sibirya Tatarcasında *tobhurgà* olarak belirttiği ada Hakasçada *tobırğı* "ağaçkakan" şeklinde rastlanmaktadır (HTS: 35). Kazakça *dshaessyl-tukurtkàn* olarak belirtilen ada karşılık Kazakçada tespit edilen ad, *тоқылдақ* "ağaçkakan" şeklindedir (KazTS II: 20).

5. Orman Alaca Ağaçkakanı-Lat. *Dendrocopos major* (TTK: 214)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus cissa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 412).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *tonoyos* "dendrocopus major" (LJTT: 167); *toņsoγoy* "Dendrocopus major" (LJTT: 168). Tuv.: *şokar-torga* "alaca ağaçkakan" (TuvTS: 102).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *žur ala tumurtka* "gök nar ağaçkakanı (Dendrocopos major)" (BaşTS: 643).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: TT: *ala çuqughaq quçqaç* "Rengarenk ağaçkakanı bu isim verilir." (Efe 2012: 65). Azb.: *əlvan ağacdələn* "orman alaca ağaçkakanı" (ATS I: 1114).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

6. Ortanca Ağaçkakan-Lat. *Dendrocoptes medius* (TTK: 215)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus cynaedus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 413).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *ala tumırtқа* "ortanca ağaçkakan (*Dendrocopos medius*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

7. Üç Parmaklı Ağaçkakan-Lat. *Picoides tridactylus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus tridactylus* **Moğ.:** *Schirae-tschintechol* (ZRA I: 415).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *harıbaş tumırtқа* "üç parmaklı Avrasya ağaçkakanı (*Picoides tridactylus*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği Moğolca ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

8. Yeşil Ağaçkakan-Lat. *Picus viridis* (TTK: 212)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus viridis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 408).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *yeşel tumırtқа* "yeşil Avrupa ağaçkakanı (*Picus viridis*)" (BaşTS: 643).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

9. Ak Pelikan-Lat. *Pelecanus onocrotalus* (TTK: 92)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pelecanus onocrotalus*; Tat.: *Berkasán*; Çuv.: *Pyrchuràn*; Kalm.: *Chorda*; Moğ.: *Chódang* (ZRA II: 292).

Etimolojik sözlükler: *pelikan* (Fr.) "pelikan" (NS: 43, 694). *kaşıkçıkuşu* "розовый пеликан ak pelikan" (ESTYa V: 354). *kaşıkçıkuşu* (Trk.) "ak pelikan" (ESTYa V: 354). *kordaj* "pelikan" (DTS: 458). *korday* "a large bird perhaps originally pelican" (EDPT: 649). *korday* "pelikan" (EDPT: 609). *kotan* (Çağ.) "pelikan kuşu" (VEWT: 284). *pelikan* "Fransızca pélican 'bağırtlak kuşu, pelecanus' sözcüğünden alıntıdır." (NS: 694). *қотан* (Türkçe hariç Türk diyalektleri) "pelikan" (ESTYa VI: 82).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *korday* "kuğu kuşu, kuğu cinsinden bir kuş; pelikan" (Gülensoy 1989: 16). KrhT.: *korday* "kuğu cinsi kuşları belirtir." (KB Dizin: 280); *korday* "kuğu" (DLT: 730); *anır*, *enir*, *tülüveç* "pelikan kuşu" (OTS: 32, 145, 470).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *anır*, *enir*, *tülüveç* "pelikan kuşu" (OTS: 32, 145, 470); *anır* "pelikan kuşu" (OTS: 32). KıpT.: *anır*, *enir*, *tülüveç* "pelikan kuşu" (OTS: 32, 145, 470); *tülüveç*, *deglügeç*, *devlengeç*, *devlingeç*, *devlügeç*, *tevlengeç*, *tevlügeç* "pelikan kuşu" (KTS: 287); *anır* "pelikan kuşu" (KTS: 9); *anır* "pelikan kuşu" (OTS: 32); *enir* "pelikan kuşu" (KTS: 74); *tülüveç*, *deglügeç*, *devlengeç*, *devlingeç*, *devlügeç*, *tevlengeç*, *tevlügeç* "pelikan kuşu" (KTS: 287). ÇağT.: *қотан/қутан* "pelikan kuşu" (FKS II: 950); *бірқазан* (Çağ.) "пеликан pelikan" (OSTN VIII: 1754).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *пеликан* "пеликан pelikan" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *пеликан* "пеликан pelikan" (RYS: 404). Tuv.: *pelikan* "pelikan" (TuvTS: 87). Hak.: *пеликан* "пеликан pelikan" (HRS: 355).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *бир қазан* "пеликан pelikan" (KrgRS I: 316). Kaz.: *бірқазан* "pelikan" (KazTS II: 428); *бірқазан қуш* "пеликан pelikan" (KRRKS: 126). KarB.: *қардай* "pelikan" (KMTS: 236). Tat.: *pelikan* "pelikan" (KırTS: 262); *pëlikan* "pelikan" (TTatS: 246); *baba koş* "pelikan" (KazTTS: 43); *баба кош* "пеликан pelikan" (TatRusS: 69); *пеликан* "пеликан pelikan" (TatRusS: 700);

къашыккъуш, годан "пеликан pelikan" (RKırTS: 185). **Başk.:** *baba қошо* "pelikan" (BaşTS: 57).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *сақоқуш, бирқозон* "пеликан pelikan" (RÖzbS II: 23). **YUyg.:** *saқа қуші* "pelikan" (YUTS: 337); *қордау* (YUyg.) "pelikan" (ESTYa VI: 83).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qutan, qutanquşu* "pelikan" (ATS II: 2219). **Türkm.:** *gotan* "pelikan" (TürTS: 283).

Moğolca: *tangnatu* "pelikan kuşu" (MTS: 926); *qorda* "pelikan" (KW: 187).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *berkasán* olarak belirttiği ad, Kırgızcada *бир казан* "pelikan", Kazakçada *бірқазан* "pelikan" ve *бірқазан қуш* "pelikan" şeklinde bulunmaktadır (ZRA II: 292; KRRKS: 126; KazTS II: 428; KrgRS I: 316). Buna karşılık Tatarcada "pelikan" anlamına gelen ve tarafımızca tespit edilen sözcükler, kökeni Fansızca olan *pėlikan* adı ile, *baba қош*, *къашыккъуш* ve *годан* kelimeleridir (TTatS: 246; KazTTS: 43; RKırTS: 185). Pallas'ın Çuvaşça *pyrchuràn* olarak belirttiği ada literatürde rastlanmazken, Çuvaşçada tarafımızca tespit edilen ad *пеликан* "pelikan" şeklindedir (Skvortsov: Ø). Kalmukça *chorda* olarak belirtilen ad, tarafımızca da *qorda* "pelikan" şeklinde tespit edilmiştir (ZRA II: 292; KW: 187). Pallas'ın Moğolca *chódang* şeklinde belirttiği ada literatürde rastlanmazken, Moğolcada "pelikan" anlamına gelen ad *tangnatu* şeklinde tespit edilmiştir (ZRA II: 292; MTS: 926).

10. Alaca Albatros-Lat. *Phoebastria albatrus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Diomedea albatrus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 308).

Etimolojik sözlükler: *albatros* "< Fr. *albatros* a.m. < Port. *alcatraz* 'balıkçıl kuşu, pelikan' < Ar. *al-ğattās* 'dalgiç'" (NS: 43). *albatros* (< Fr. *albatros* a.m. < Port. *Alcatraz* 'kaşıkçı kuşu' < Ar. *Al-ğattās* 'dalgiç') "Atlantik'e mahsus iri bir kuş" (ETTL I: 336).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *al'batros* "albatros" (ÇTS: 12); *альбатрос* "альбатрос" (Skvortsov:28).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *альбатрос* "альбатрос" (RYS: 18).
Hak.: *burevestnik* (Rus.) "fırtına kuşu, albatros" (HTS: 70).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *альбатрос* "альбатрос" (RKrgS: 22). **Kaz.:** *davulpaz* "fırtına kuşu albatros" (KazTS I: 123); *albatros* "albatros" (KazTS II: 28); *альбатрос* "альбатрос" (KRRKS: 46). **Tat.:** *diñgöz aqçarlağı* "albatros" (KazTTS: 106); *дингез акчарлагы* "альбатрос" (TatRusS: 212); *фуртуна кьушу* "альбатрос" (RKırTS: 569). **Başk.:** *davıl qoşo* "albatros kuşu" (BaşTS: 124).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *альбатрос* "альбатрос" (RÖzbS I: 29).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *albatros* "albatros (*Diomedea exulans*)" (ATS I: 133); *fırtınaquşu* "albatros (*Diomedea exulans*)" (ATS I: 1205); *fırtınaquşu* "albatros (*Diomedea exulans*)" (ATS I: 1205).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

11. Alk-Lat. *Uria aalge*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus lomvia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 345).

12. Ak Saçlı Alk-Lat. *Synthliboramphus antiquus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria senicula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 367).

13. Dumanlı Alk-Lat. *Ptychoramphus aleuticus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria aleutica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 370).

14. Gözlüklü Alk-Lat. *Cepphus carbo*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus carbo* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 350).

15. Güvercin Alk-Lat. *Cepphus Columba*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus Columba* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 348).

16. Kara Alk I-Lat. *Cepphus grylle*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus arcticus*; Tat.: *Kogi*; Yak.: *Chojàs, kogàs* (ZRA II: 341).

17. Kara Alk II-Lat. *Cepphus grylle*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alca pica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 361).

18. Küçük Alk-Lat. *Alle alle*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria alle* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 369).

19. Ustura Gagalı Alk-Lat. *Alca torda*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alca torda* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 360).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *Ғағарқа* "ғарарқа ustura gagalı alk" (TatRusS: 163). Başk.: *Ғағарқа* "ғарарқа" (BaşRS: 145).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Ғағарқа* "ғарарқа ustura gagalı alk" (RÖzbS I: 194).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaqarka* "ustura gagalı kuş" (ATS II: 1926).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

20. Yazılı Alk-Lat. *Brachyramphus marmoratus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cephus perdix* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 351).

- **Alklet**

Zoographia'da alklet ismine sahip 4 farklı kuş türü 21.-24. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle alklet genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından alklet türleri sıralanmıştır.

21. Boynuz Gagalı Alklet-Lat. *Cerorhinca monocerata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alca monocerata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 362).

22. Cüce Alklet-Lat. *Aethia pusilla*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria pusilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 373).

23. Kahküllü Alklet-Lat. *Aethia cristatella*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria cristatella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 370).

24. Papağan Gagalı Alklet-Lat. *Aethia psittacula*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lunda psittacula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 366).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *акмыу* "papağan gagalı alklet" (ETRS: 27); *акмыу* "papağan gagalı alklet" (TatRusS: 33).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

25. Angıt-Lat. *Tadorna Ferruginea* (TTK: 51)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas rutila*; Tat.: *It-kâs*, *aat* (at); HivÖzb.: *Uanjoe*; KoyH: *Angat*; Moğ. ve Kalm.: *Aangir* (ZRA II: 242).

Etimolojik sözlükler: **aŋ(k)it* (PTürk) "wild duck" (EDAL: 305); *aggıt*(hlk.), *angut* "ördeğe benzer bir kuş" (KBS: 10); *angıt* "tüyleri kiremit renginde, ördeğe benzer bir su kuşu (*Tadorna ferruginea*)" (TDES: 18); *angıt* "ördekgillerden, tüyleri kiremit renginde, evcilleştirilebilen dalıcı bir ördek türü" (KBS: 26); *angut* "<ET *aŋğıt* 'ördeğe benzer bir kuş'" (NS: 57).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *angıt* "angıt kuşu (Ördeğe benzer ve kıızıl renklidir)" (OTS: 32); *aŋıt* "angut, ördeğe benzer kırmızı renkli bir kuş" (DLT: 553).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *añıt* "bir tür kiremit rengi ördek, angut" (EÇS: 62).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *angıt* "angıt kuşu (Ördeğe benzer ve kıızıl renklidir)" (OTS: 32). KıpT.: *angıt* "angıt kuşu (Ördeğe benzer ve kıızıl renklidir)" (OTS: 32); *aŋğıt*, *anıt* "angıt kuşu" (KTS: 7). ÇağT.: *anğud/anğut* "kazdan daha küçük ve ördekten daha büyük bir tür su kuşu, angut" (FKS I: 238).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *ангыр* "Огарь, турпан (птица) "angıt"" (ESTuvY I: 120). Hak.: *aat* "Огарь "angıt"" (HRS: 20).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kızıl öyrek* "angut kuşu (*Tadorna ferruginea*)" (BaşTS: 470).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *anqut* "angıt (*Tadorna ferruginea*)" (ATS I: 179).

Moğolca: *anggir/angir* "bir tür sarı ördek" (MTS: 79).

Türkiye Türkçesi ağızları: *aggıt/agıt/ağıt* "angıt denilen ördeğe benzer bir kuş" (DS I: 76); *aŋğıdı*, *angırt*, *angud*, *angult*, *angurt*, *angut*, *aŋgut kazı*, *anıt*, *añk*, *ankıt*, *ankut*, *anrık* "ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angıt" (DS I: 265).

Pallas angıt kuşunun Moğolca ve Kalmukça karşılığını *aangir* olarak belirtmiştir. Bu ad bugünkü Moğolcada da *anggir/angir* "bir tür sarı ördek" şeklindedir (MTS: 79). Bununla birlikte Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *it-kâs* adına rastlanmazken, *aat* "at" adı

Hakasçada da *aat* "angıt" şeklindedir (HRS: 20). Koybal Hakasçasında *angat* şeklinde belirtilen ad, Eski Türkçede angıt "ördeğe benzer bir kuş" şeklindedir (NS: 57). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da *añıt* "angut, ördeğe benzer kırmızı renkli bir kuş" şeklinde geçmektedir (DLT: 553). Hive Özbekçesinde belirtilen *uanjoe* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

• Ardıç Kuşu

Zoographia'da bulunan 11 farklı ardıç kuşu 26.-36. Maddala arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip, ardıç genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından ardıç türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *ardıç* "<ardıç kuşu" (KBS: 32); *ardıç* "bir ağaç türü" (TDES: 15).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *artuç* "ardıç (ağaç)" (EUTS: 31); *artuç* "ardıç (ağaç)" (ETŞ: 337).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *ardıc* "ardıç (ağaç)" (BL: 116).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *ardıç* "ardıç ağacı" (KTS: 10).

ÇağT.: *bulbul* "ardıç kuşu" (KİS: 71).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sul ha* "kara tavuk, ardıç kuşu" (ÇTS: 283).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *huu parçih* "ardıç kuşu" (ÖHTS: 348); *ah pahsar* "ardıç kuşu" (HTS: 32).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *ardıç quşı* "çalı kuşu" (KırTS: 48); *golungıldı* "ardıç kuşu, kara tavuk" (KırTS: 177); *ardıçkuşu* "barkıldak" (TTatS: 35); *mileş çıpçıki* "ardıç kuşu" (KazTTS: 342); *qamışlıq bülbüli* "çil ardıcı" (KırTS: 183). **Başk.:** *barıldak* "ardıç kuşu (Lat. *Turdus philomelos*)" (BaşTS: 62).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *olashaqshaq* "ardıç kuşu" (TÖS: 45). **YUyg.:** *mayna* "karaardıç (kuşu)" (YUTS: 263).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *boz baqqal* "tarla ardıç kuşu (*Turdus pilaris*)" (ATS I: 513); *qaratoyuq* "öterardıç (Lat. *Turdus philomelos*)" (ATS II: 1984); *ardıc* "ağaç" (ADİL I: 131); *ardıçquşu* "tarla ardıcı (Lat. *Turdus pilaris*)" (ATS I: 204).

Moğolca: арча “ardıç kuşu” (KW:15).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

26. Ak Kaşlı Ardıç-Lat. *Turdus obscurus*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus pallens*⁶⁰ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 457).

27. Altın Ardıç-Lat. *Zoothera aurea*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus varius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 449).

28. Boğmaklı Ardıç-Lat. *Turdus torquatus* (TTK: 294)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus torquatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 451).

29. Kızıl Ardıç I-Lat. *Turdus iliacus*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus musicus*; Kalm.: *Zokzolo* (ZRA I: 454).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bäs čaččiginiara* "Turdus iliacus" (LJTT: 19); *tiit čarčiginiara* "Turdus iliacus" (LJTT: 161).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kızıl barqıldak* "kızıl ardıç kuşu (Lat. *Turdus iliacus*)" (BaşTS: 62).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaratoyuq* "kızılardıç (Lat. *Turdus iliacus*)" (ATS II: 1984).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

⁶⁰ Bu taksonominin bugün geçerli olan hali *Turdus obscurus* için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=6E24CCD187765B9A> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın Kalmukça *zokzolo* "kızıl ardıç" olarak bahsettiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmazken, Kalmukçada arça adı "ardıç kuşu" anlamına gelmektedir (KW:15).

30. Kızıl Ardıç II-Lat. *Turdus iliacus* (TTK: 296)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat *Turdus illas* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 456).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bäs čaččiginiara* "*Turdus iliacus*" (LJTT: 19); *tiit čarčiginiara* "*Turdus iliacus*" (LJTT: 161).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kızıl barqıldak* "kızıl ardıç kuşu (Lat. *Turdus iliacus*)" (BaşTS: 62).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

31. Kızıl Gerdanlı Ardıç-Lat. *Turdus ruficollis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus ruficollis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 452).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çili* "Latincesi *Turdus ruficollis* olarak verilmiştir." (KİS: 94).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

32. Münzevi Bülbül Ardıç-Lat. *Catharus guttatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muscicapa guttata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 465).

33. Ökse Ardıcı-Lat. *Turdus viscivorus* (TTK: 297)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus viscivorus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 454).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *incir quşı* "ökse ardıc kuşu" (KırTS: 143). Başk.: *barkıldak* "ökse ardıc kuşu (*Turdus viscivorus*)" (BaşTS: 62).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaratoyuq* "ökse ardıcı (*Turdus viscivorus*)" (ATS II: 1984).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

34. Sibirya Ardıcı-Lat. *Geokichla sibirica* (TTK: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus leucocillus*; Bury.: *Tscharkitai* (ZRA I: 450).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *хуу нарчых* "Сибирский дрозд Sibirya ardıcı" (HRS: 348).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

35. Tarla Ardıcı-Lat. *Turdus pilaris* (TTK: 296)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus pilaris*; TomT.: *Bargalàk*; BarT.: *Barbijok* (ZRA I: 455).

Etimolojik sözlükler: *ardıç* "bir kuş cinsi (*Turdus pilaris*)" (ETTL I: 425); *bozbakkal* "karatavukgillerden, boz renkli ardıç kuşu (*Turdus pilaris*)" (TDES: 75).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *mışar barkıldaqı* "tarla ardıç kuşu (*Turdus pilaris*)" (BaşTS: 62).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaratoyuq* "tarla ardıç (Lat. *Turdus pilaris*)" (ATS II: 1984); *çilçə* "tarla ardıcı (*Turdus pilaris*)" (ATS I: 712).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas "tarla ardıç kuşu"nın Tom Tatarcasındaki karşılığını *bargaläk*, Baraba Tatarcasındaki karşılığını ise *barbijok* olarak belirtmiştir. Bu adlara karşılık Başkurtçada *barkıldak* "ardıç kuşu (*Turdus philomelos*)" hayvan adı bulunmakta iken, yine Başkurtçada *mışar barkıldaqı* "tarla ardıç kuşu" anlamına gelmektedir (BaşTS: 62).

36. Turuncu Ardıç-Lat. *Ixoreus naevius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus aureus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 448).

37. Arıkuşu-Lat. *Merops apiaster* (TTK: 211)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Merops apiaster*; Kalm.: *Scharmar* (ZRA I: 438).

Etimolojik sözlükler: *çuğuz* (YUyg.) "arıkuşu" (VEWT: 119). *şakrak* (TT ağızları) "arıkuşu" (KBS: 686). *vırrık* (hlk.) "arıkuşu" (KBS: 835).

Tarihi Türk Dilleri: Eski Türkçe: OT.: *şakrak* "arı kuşu " (Efe 2017: 161). Uyg.: *şakrak* "arı kuşu" (Efe 2004: 161).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *käsäya/kasiya* "arıkuşu" (ÇTS: 130).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *arıqıran* "arıkuşu" (ATS I: 211).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *urukçul* "arıkuşu" (DS VI: 4043); *vırrık, virik* "arıkuşu" (DS VI: 4103, 4108).

Pallas'ın Kalmukça *scharmar* olarak belirttiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır (ZRA I: 438).

38. Yeşil Arıkuşu-Lat. *Merops Persicus* (TTK: 211)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Merops persica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 440).

39. Atmaca-Lat. *Accipiter nisus* (BTS: 62)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter nisus*; Tat.: *Kirghai*; Kalm.: *Kirgu* (ZRA I: 370).

Etimolojik sözlükler: *atmaca* "atmaca toğan (KıpT.) "bir yırtıcı kuş"" (NS: 79); *atmaca* "alıcı bir kuş" (KBS: 42); *balaban* "Şahin, atmaca veya doğan gibi yırtıcı bir kuş <Trk. bāla+man (Far. bālabān "iri cüsseli insan, ayı, büyük davul tokmağı" anlamındadır. Dilimize Farsçadan gelmiş olabilir.)" (KBS: 58); *bālin* (Çağ.) "Sperber atmaca" (VEWT: 69); *çalağan* (hlk.) "kartal, çaylak, atmaca; azgın yırtıcı" (KBS: 149); *cura* "bir tür atmaca" (TDES: 73); *delice* "şahin, atmaca; çaylak" (KBS: 202); *kırgıy* < *kırguy* "atmaca" (TDES: 237); *kırgıy* "sparrow-hawk" (EDPT: 396); *kyryuj* (ET) "atmaca" (VEWT: 266); *йагылбай* "перепелятник atmaca" (ESTYa IV: 65).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *şunğar* "atmaca, çakır kuşu" (ETS: 208); *şunğar* "atmaca, çakır kuşu" (ETS: 208). **Uyg.:** *karçıga* "atmaca" (KYAS: 143); *qarçayana* (<Moğ.) "atmaca, şahin" (Yunusoğlu 2012: 162); *kırguy* "atmaca (Bu ad TT'de yoktur.)" (Ayazlı 2016: 151); *şunğar* "atmaca, çakır kuşu" (ETS: 208); *başa* "atmaca" (KYAS: 56); *karçıga* "atmaca (Atmaca olup olmadığı şüpheli)" (KYAS: 143); *şunğar* "atmaca, çakır kuşu" (EUTS: 218); *qarçayana* (<Moğ.) "atmaca, şahin" (Yunusoğlu 2012: 162); *kırguy* "atmaca" (Ayazlı 2016: 720); *şunğar* "atmaca, çakır kuşu" (ETS: 208). **KrhT.:** *karguy* "atmaca (*Accipiter nisus*)" (DLT: 686); *karğuy*, *kırgıy*, *karğuy*, *kırkuy* "atmaca" (Ünlü 2012: 362); *kırğaş* "atmaca" (OTS: 296); *atmaca* "atmaca" (OTS: 43); *balaban* "atmaca, doğan" (OTS: 56); *karğuy*, *kırgıy*, *karğuy*, *kırkuy* "atmaca" (Ünlü 2012: 362).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *atmaca* "atmaca" (BL: 119); *çaķır doğan* "doğan ve atmaca arası avcı kuş" (BL: 128); *tülü* "atmaca" (Ergin 1964: 210). **OsmT:** *güciügen, küciügen* (Tatarca) "atmaca" (EÇS: 120); *bâşak* (Ar.), *bâşe* (Far.) "bir cins küçük atmaca" (OTAL: 72, 73); *bîser/bîsere* (Far.) "atmaca cinsinden zağanos denilen bir kuş" (OTAL: 110); *cürre-bâz* (Far.) "atmaca" (OTAL: 149); *atmaca/atmaça* "atmaca" (KBN: 154); *kırgu* "atmaca" (KBN: 43). *кыркав* "(*Accipiter nisus*) atmaca" (OSTN III: 747); *tüläk/düläk* "atmaca" (VEWT: 469).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *ķurğaş* "atmaca" (OTS: 296); *atmaca* "atmaca" (OTS: 43); *balaban* "atmaca" (OTS: 56); *ķargū, ķırģu* "atmaca" (HATS: 290); 318); *tuyğun* "beyaz atmaca" (HATS: 609). **KıpT.:** *karçığa* (<Moğ. *harçaga*) "atmaca, şahin, aladoğan" (CC: 492); *ķurğaş* "atmaca" (OTS: 296); *atmaca* "atmaca" (OTS: 43); *balaban* "atmaca, doğan" (OTS: 56); *balaban* "atmaca" (KTS: 23); *ķarçağa, ķarçığa* "atmaca" (KTS: 128); *ķırģı, ķırģıy* "atmaca" (KTS: 144); *ķurğaş* "atmaca" (KTS: 163); *ķırģıy* "atmaca (Lat. *Sparuerius*, Far. *Bāz*)" (CC: 503); *ķırģıy* "atmaca kuşu" (Karahana 2013: 1845); *balaban* "atmaca" (Al-Türk: 167). **ÇağT.:** *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" (ÇMS: 80); *payģu* "atmaca ve şahin cinsi bir alıcı kuş" (ÇMS: 87); *cör, ķırģu, ķırģuy, çur, toğañ, laşmak* "atmaca" (Ünlü 2013: 212); *bayģu/pıģu, toğanak, çarğ/çarğ* "atmaca" (FKS I: 505, 612, 689); *deliçe doyan* "Sperber atmaca" (ÇOW: 57); *karçıyaj* "Sperber atmaca" (ÇOW: 121); *ķırģu* "Sperber atmaca" (ÇOW: 130); *tarayaj* "Sperber atmaca" (ÇOW: 182); *qırghuy* "atmaca" (KİS: 24); *itka qırghuy, búz qırghuy, jip qırghuy, tiş qırghuy, turi* "atmaca" (KİS: 24); *sar* "atmaca" (VEWT: 402).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kəryäi* "Sperber atmaca" (Paasonen: 37); *hurčka* "atmaca" (Durmuş 2014: 141).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *atmacı, kırt* "atmaca" (TSahS: 19); *čüčäaxsüt* "Sperber (*Accipiter nisus*) atmaca" (LJTT: 36); *xaardaačči* "Sperber (*Accipiter nisus*) atmaca" (LJTT: 56); *ķirbiy* "Sperber (*Accipiter nisus*) atmaca" (LJTT: 83); *sart* "Sperber (*Accipiter nisus*) atmaca" (LJTT: 137); *чыычаахсыт* "перепелятник atmaca" (YRS: 516).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çıblı* "bozdoğanın veya atmacanın yavrusu" (KrgS I: 263); *çüylüü* "Latince adı *Astur palumbarius* olan bir çeşit atmaca" (KrgS I: 290); *тунжур* "dişi atmaca" (Manas: 1394); *кыргый* "перепелятник atmaca"

(KrgRS I: 494). **Kaz.:** *күсбегі* "перепелятник atmaca" (KRRKS: 302); *қырғи* "перепелятник atmaca" (KRRKS: 307); *қырғы* "atmaca" (OSTN III: 750). **KKal.:** *qırǵıy* "atmaca" (KarkTS: 342). **KarB.:** *ilâçin* "şahin, atmaca" (KMTS: 198); *qartçıǵa* "atmaca, doğan " (KMTS: 237); *qırtçıǵa, qartçıǵa* "kerkenez, atmaca" (KMTS: 247). **Tat.:** *qırǵıy* "atmaca" (KırTS: 196); *трантай* "перепелятник atmaca" (TatRusS: 914); *ягылбай* "перепелятник atmaca" (TatRusS: 1168); *жағалтай* "перепелятник atmaca" (ESTYa IV: 10). **Başk.:** *büzene qarsıǵahı* "bayağı atmaca (Lat. *Accipiter nisus*)" (BaşTS: 333); *vaq qarsıǵa* "yoz atmaca" (BaşTS: 333).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *қийғир, қирғий* "перепелятник atmaca" (RÖzbS II: 42). **YUyg.:** *қурғуй* "перепелятник atmaca" (UygRS: 252).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alağan* "şahin, doğan, kartal, atmaca vb. gibi başka hayvanları yakalamakta usta olan kuş, alıcı kuş" (ATS I: 127); *dovşancıl* "atmaca" (ATS I: 948); *itgə* "atmaca yavrusu" (ATS I: 1674); *qırǵı* "atmaca" (ATS II: 2098); *gürab* "atmaca" (ATS II: 2224); *ley* "atmaca" (ATS II: 2253). **Türkm.:** *gövenek* "muymul kuşu, bir tür atmaca" (TürTS: 298).

Moğolca: *tarbaci/tarbalci* "atmaca, serçe şahini, esmer kartal, karakuş" (MTS: 929); *kirgui* "atmaca" (VEWT: 266); *kiruguçay* "bir çeşit küçük atmaca" (MTS: 588).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akkuş* "leşle geçinen büyük ve yırtıcı bir kuş, atmaca" (DS I: 157); *cöre* "erkek atmaca" (DS II: 1007); *cura* "erkek atmaca" (DS II: 1018); *hilāy* "atmaca cinsinden bir çeşit kuş" (DS III: 2384); *karatırnak, kartçıǵa* "atmaca" (DS IV: 2654); 2671); *kuluç* "eğitilmiş atmaca" (DS IV: 2998); *vidvid* "atmaca" (DS VI: 4107).

Pallas'ın Tatarca *kirghai* olarak belirttiği ad, bugünkü Kırım Tatarcasında *qırǵıy* "atmaca" şeklinde tespit edilmiş, ayrıca Clauson Eski Türkçede *kırǵuy* "atmaca" biçiminde olduğunu belirtmiş, ancak kelimenin kökeni ile ilgili bir açıklama yapmamıştır (ZRA I: 370; KırTS: 196; EDPT: 396). Bu ad Uygurcada *kırǵuy* "atmaca" şeklinde olup, Kaşgarlı Mahmud'da *karguy* "atmaca (*Accipiter nisus*)" biçimindedir (Ayazlı 2016: 151; DLT: 686). Bu ad Harezmi Türkçesi döneminde *qarǵu, kırǵu* "atmaca", Kıpçak Türkçesi döneminde *kırǵı, kırǵıy* "atmaca" ve Çağatayca döneminde ise *kırǵu, kırǵuy* "atmaca" şeklindedir (HATS: 290, 318; KTS: 144; Ünlü 2013: 212). Osmanlıca döneminde *kırǵu* "atmaca" şeklinde mevcut iken, Türkiye Türkçesinde ise bulunmamaktadır (KBN: 43). Kazakçada *қырғи* "atmaca", Karakalpakçada *qırǵıy* "atmaca", Tatarcada *qırǵıy* "atmaca",

Özbekçede *қуғуш*, *қуғуш* "atmaca", Azericede *qırğı* "atmaca", Kırgızcada *кырғый* "atmaca", Yakutçada *kərbii* "(*Accipiter nisus*) atmaca", Çuvaşçada ise *kəryäi* "atmaca" şeklinde geçmektedir (KRRKS: 307; KarkTS: 342; KırTS: 196; RÖzbS II: 42; ATS II: 2098; KrgRS I: 494; LJTT: 83; Paasonen: 37). Bununla birlikte Pallas "atmaca" adının Kalmukça karşılığını *kirgu* olarak belirtmiş olup, bu ad Moğolcada tarafımızca da *kirgui* "atmaca" olarak tespit edilmiş olup, bu ad Eski Türkçede *kırğuy* "atmaca" şeklindedir (ZRA I: 370; VEWT: 266; EDPT: 396). Hem Türk dillerinde hem de Moğolcada mevcut olan bu adın kökeni hususunda bir izahat bulunmamakla birlikte, konunun detaylı araştırılması gerektiği düşünülmektedir.

40. Bağırtlak-Lat. *Pterocles orientalis* (TTK: 190)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao arenaria*; Tat.: *Dshèràk*, *bulduruk* (ZRA II: 73).

Etimolojik sözlükler: *bağırlak* "bağırtlak" (EDPT: 319). *bağırtlak* "bir tür kuş" (KBS: 55). *bağırtlak* "yabani ördeğe benzer bir av kuşu" (TDES: 41).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *bağırlak* "bağırtlak" (DLT: 569); *bağırlaq* "bağırtlak" (Dankoff: 250).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bağırtlak* "yabani ördek, kılkuş" (BL: 121). **Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi:** KıpT.: *bağırlak* "bağırtlak" (KTS: 21). **ÇağT.:** *bağırlak* "bağırtlak" (Şen 1993: Dizin/60); *bağırlak* "bağırtlak" (Erbay 2008: 91).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *sirgey* "bağırtlak, bir tür ördek" (ÖHTS: 437); *sirgeyek*, *sirgey örtek* "bağırtlak" (HTS: 449).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *чүрөк* "bağırtlak" (Daşman 2019: 164). **Başk.:** *söregey* "orta büyüklükte ve eti yenilen bir cins ördek, bağırtlak" (BaşTS: 537).

Moğolca: *nugturuu/nugtrū* "keklik, bağırtlak, yaban tavuğu" (MTS: 724).

Türkiye Türkçesi ağızları: *bağırtlak, baartlık, bağartlak, bağırtlağ, bağırtlaz, bertlek* "yabani ördeğe benzeyen, gece çok öten, koyu kurşuni renkli bir av kuşu" (DS I: 479-480).

Pallas'ın bağırtlak kuşunun karşılığı olaarak Tatarcada tespit ettiği *dshèràk* adına literatürde rastlanmazken, Pallas'ın kelimeleri yazıya geçirirken yapmış olabileceği hataları da gözönüne alırsak, bu ad ile karşılaştırabileceğimiz Kırgızcada "bağırtlak" anlamına gelen *чырөк* adı bulunmaktadır (Daşman 2019: 164). Pallas'ın Tatarca olarak tespit ettiği diğer bir ad olan *bulduruk* ise Kırgızcada ve Kazakçada aynı şekilde (*bulduruk*) bulunmakta iken anlamı "paçalı bağırak" şeklindedir (ZRA II: 73; VEWT: 73; OSTN VIII: 1854).

41. Kalkuyruk Bağırtlak-Lat. *Pterocles alchata* (TTK:190)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao chata*; BuhÖzb.: *Pachtal* (ZRA II: 73).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *bağırtlağ* "yabani ördek, kalkuyruk" (Eraslan 2012: 556).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bağırtlak* "yabani ördek, kalkuyruk" (BL: 121).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *boğırtlak* "kalkuyruk cinsinden bir kuş" (DS I: 731).

Pallas'ın belirlediği *pachtal* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

42. Paçalı Bağırtlak-Lat. *Syrrhaptes paradoxus* (TTK: 191)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao paradoxa*; Kaz.: *Tjilegus* (ZRA II: 74).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çil* "Pallas'ın bağırtlağı" (KİS: 39); *dürlam qirghul* "(*Syrrhaptes paradoxus*) paçalı bağırak" (KİS: 43).

Modern Türk Dilleri:

Hal.: *iç'zi kiçiki* "Steppenhuhn paçalı bağırak" (WDC: 224).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *кыл куйрук* "Саджа паçalı бағırtlak" (KrgRS I: 439; ESTYa VI: 116); *булдырук* "Steppenhuhn паçalı бағırlak" (OSTN VIII: 1854). **Kaz.:** *bulduruk* "Steppenhuhn паçalı бағırlak" (VEWT: 73).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirlediği *tjilegus* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

43. Bahri-Lat. *Podiceps Cristatus* (TTK: 77)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Colymbus cornutus*; **Tat.:** *Tschomga*; **Bury.:** *Angatu* (ZRA II: 353).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bahri* "balıkçıl" (EATS: 85); *baħri* (Ar.) "deniz ördeği cinsinden güzel tüylü bir kuş" (Ergin 1964: 173).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чомга, соңма* "большая поганка bahri kuşu " (HRS: 986).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *сепи арам өрдөк* "*Podiceps cristatus* denilen bir çeşit ördek" (Daşman 2019: 163). **Başk.:** *urlan* "bahri kuşu" (BaşTS: 662).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ıyrəncə* "bahri kuşu" (ATS I: 1683).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *tschomga* olarak belirttiği hayvan adı Tatarcada tespit edilememiş olmakla birlikte Sibirya grubu Türk dillerinden Hakasçada *чомга, соңма* "bahri kuşu " şeklinde bulunmaktadır (ZRA II:353; HRS: 986). Buryatça *angatu* olarak belirtilen ad ise tarafımızca tespit edilememiş olmakla birlikte Pallas tarafından tarakdiş kuşunun Buryatça ve suna kuş türünün ise Moğolca karşılığı olarak belirtilmiştir (ZRA II: 239, 287, 353).

44. Balaban-Lat. *Botaurus stellaris* (TTK: 90)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea stellaris*; Tat.: *Suukjis*; Moğ.: *Butéi*; Kalm.: *Nyrin-Koekebuchà* (ZRA II: 124).

Etimolojik sözlükler: *balaban* "doğan, çakır doğan " (ETTL I: 566). *balaban* "Farsça pahlavān "yiğit, kahraman" sözcüğünden alıntıdır." (NS: 94). *balaban* "bir cins av kuşu, şahin; atmaca [balaban (Kaz.); balaban (Kum.); balaban (Nog.); balapan "ördek yavrusu" (Krg.); balapan (Başk.); palapan (KKal.); balaban (Gag.) "yiğit"; balaban (YUyg.) "saz"]" (KBS: 58).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *balaban* "çakırdoğan" (EATS: 87). **OsmT:** *balaban* "balaban, çakır doğan, üsküflü doğan" (KBN: 157); *çarg-ı ulvî* "bir balaban cinsi" (KBN: 165); *harûb* "bir balaban cinsi" (KBN: 184); *sipihre-balaban* (Far.) "bir avcı kuş cinsi" (KBN: 219); *şikere* (Far.) "balaban, çakır, doğan cinsinden avcı kuşların eserdeki genel adı" (KBN: 223).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *balaban* "doğan" (Zemahşeri: 97). **Kıpt.:** *balaban* "atmaca" (KTS: 23). **ÇağT.:** *su-buqa* "balaban kuşu" (KİS: 13); *toğkan*, *yağalbay*, *balaban*, *bāz* "doğan, bir tür kuş " (Ünlü 2013: 1141); *torumtay*, *yağalbay*, *balaban*, *bāz*, *behlem*, *cerre* "boz doğan" (Ünlü 2013: 1149); *kayguluḡ kuş* "baykuş; (balaban kuşu)" (FKS II: 931).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çāmāş* "balaban kuşu" (ÇTS: 435).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *añir* "Rohrdommel (*Botaurus stellaris*) balaban kuşu" (LJTT: 9); *ötön* "Rohrdommel (*Botaurus stellaris*) balaban kuşu" (LJTT: 133); *uu oyuha* "Rohrdommel (*Botaurus stellaris*) balaban kuşu" (LJTT: 180).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KKal.: *jezqanat* "civciv, balaban yavru kuş" (KarkTS: 241); *palapan* "kuş yavrusu, balaban" (KarkTS: 450). **Tat.:** *balaban* "balaban kuşu" (TTatS: 49). **Başk.:** *gopoy* "balaban kuşu" (BaşTS: 177); *mengeşer* "balaban kuşu" (BaşTS: 409); *möjöhjr*, *möşögör* "balaban kuşu " (BaşTS: 426, 430).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *balabanquşu* "balaban kuşu" (ATS I: 330); *danquşu* "balaban kuşu" (ATS I: 784).

Moğolca: *buh-a sibagu* "balaban kuşu" (MTS: 196).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *suukjis* ve Moğolca *butéi* şeklinde belirttiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır. Ancak balaban kuşunun Tatarcadaki karşılığı *balaban* "balaban kuşu", Moğolcadaki karşılığı ise *buh-a sibagu* "balaban kuşu" olarak tespit edilmiştir (TTatS: 49; MTS: 196). Kalmukça *nyrin-koekebucha* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

45. Küçük Balaban-Lat. *Ixobrychus Minutus* (TTK: 90)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea minuta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 128).

• Balıkçıl

Zoographia'da bulunan 6 farklı balıkçıl türü kuş 46.-51. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip balıkçıl genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından da balıkçıl türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *balıkçıl* "<ET *balık*+ET *çin kuş*" (NS: 95); *balıkçıl*, *balıkçın* "balıkla beslenen bir kuş türü" (KBS: 60). *balıkçın* "fish-eating bird" (EDPT: 337); *balıkçın*, *balıkçır*, *balıkçıl* "su kenarında yaşayan ve balık yiyen uzun bacaklı kuş" (ETTL I: 571); *çamurcu* (hlk.) "balıkçıl kuşu" (KBS: 152).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *balıkçın* "balıkçıl, balık avlayan bir ak kuş" (Ünlü 2012: 94); *balıkçın* "Balıkçıl kuş" (OTS: 56); *küvüldür* "balıkçıl kuşu" (OTS: 307).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *bahri* "balıkçıl" (EATS: 85); *ohar* "balıkçıl" (EATS: 514); *balıkçır* "balıkçıl" (Karpuz 2012: 61). **OsmT:** *balıkçıl*, *balıkçın* "balıkçıl kuşu" (EÇS: 69); *butîmâr* "balıkçıl" (OTAL: 115).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *balıkçın* "balıkçıl kuş" (OTS: 56); *küvüldür* "balıkçıl kuşu" (OTS: 307). **KıpT.:** *balıkçın* "balıkçıl kuş" (OTS: 56); *küvüldür* "balıkçıl kuşu" (OTS: 307); *ala yapışkan* "balıkçıl" (KTS: 6). **ÇağT.:** *uqar/auqar* "leylek veya balıkçıl" (KİS: 4); *sarighiş uqar* "sarımsı balıkçıl veya bir çeşit balıkçıl" (KİS: 5);

waq "leylek veya balıkçıl" (KİS: 6); *kök waq* "mavi balıkçıl veya leylek" (KİS: 7); *kök balıqçı* "balıkçıl" (KİS: 10); *çulluq* "beyaz balıkçılın yavrusu" (KİS: 10).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kolpitsa* "balıkçıl" (ÇTS: 146); *kukärmay* "balıkçıl kuşu" (ÇTS: 151).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *sulan* "balıkçıl kuşu, sülen" (HTS: 455). **Tel.:** *kordoy* "balıkçıl" (TAS: 61).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *aqqutan* "balıkçıl kuşu" (KazTS I: 30); *kökqutan* "balıkçıl kuşu" (KazTS I: 260); *qutan* "balıkçıl kuşu" (KazTS I: 366); *балықпен қоректенетін* "balıkçıl" (KazTS II: 62). **KarB.:** *çilleayak* "leylek, balıkçıl kuşu" (KMTS: 150). **Kum.:** *çıl* "balıkçıl kuşu" (KumTS: 103). **Tat.:** *çelen* "balıkçıl" (TTatS: 50); *çelen* "balıkçıl kuşu" (KazTTS: 94); *külbuğa* "balıkçıl kuşu" (KazTTS: 237). **Başk.:** селән "balıkçıl" (BaşRS: 467).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *çimentaz* (*Far. Yuyg.*) "balıkçıl kuşu" (YUTS: 81); *kaķira* "balıkçıl kuşu" (YUTS: 217); *leglek* "balıkçıl kuşu" (YUTS: 254).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Türkm.: *hokgar* "balıkçıl kuşu" (TürTS: 350).

Moğolca: *tohora u(n)*, *toħura un* "balıkçıl" (MGTS: 300); *örbi* "leylek, balıkçıl" (MTS: 775); *čaqalai* "balıkçıl" (KW: 420).

Türkiye Türkçesi ağızları: *balıqçın*, *balıħudan*, *balıkcın*, *balıkcıl*, *balıqçı guşu*, *balıqçık* "balıkçıl (kuş)" (DS I: 504); *çay kuşu* "balıkçıl" (DS II: 1097).

46. Alaca Balıkçıl-Lat. *Ardeola ralloides* (TTK: 86)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Ardea comata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 123).

47. Büyük Ak Balıkçıl-Lat. *Ardea alba* (TTK: 88)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Ardea alba*; **Başk.:** *Shiarlák*; **Kaz.:** *Kusselik*; **Kalm.:** *Zaghàn-chutùn* (ZRA II: 120).

Pallas'ın Başkurtça *shiarlák* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmazken, Başkurtçada tarafımızca селән "balıkçıl" adı tespit edilmiştir (BaşRS: 467). Bununla birlikte Pallas'ın kelimeleri yazıya geçirmede yaşamış olabileceği güçlükleri de hesaba

katacak olursak *shiarlák* adının Karaçay-Balkarca'da mevcut olan *çilleayak* "leylek, balıkçıl kuşu" adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (KMTS: 150). Pallas'ın tespit ettiği *kusselik* adına literatürde rastlanmazken, bu ada karşılık Kazakçada *aqqutan* "balıkçıl kuşu", *kökqutan* "balıkçıl kuşu", *qutan* "balıkçıl kuşu", *балықпен қоректенетін* "balıkçıl" adları tespit edilmiştir (KazTS I: 30; KazTS I: 260; KazTS II: 62). Son olarak Kalmukça olarak belirtilen *zaghàn-chutùn* adına taranan literatürde rastlanmazken, tarafımızca Moğolca ve Kalmukçada *tohora u(n)*, *tohura un* "balıkçıl", *örbi* "leylek, balıkçıl", *çaqalai* "balıkçıl" adları tespit edilmiştir (MGTS: 300; MTS: 775; KW: 420).

48. Erguvani Balıkçıl-Lat. *Ardea purpurea* (TTK: 87)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea purpurea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 119).

Etimolojik sözlükler: *ala balıqçı* "the purple heron (*Ardea purpurea*)" (EDPT: 337).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *âla baliqçı* "erguvani balıkçıl" (KİS: 10).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

49. Gece Balıkçılı-Lat. *Nycticorax nycticorax* (TTK: 86)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea nycticorax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 126).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarıldağ* "gece balıkçılı (*Nycticorax nycticorax*)" (ATS II: 1992).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

50. Gri Balıkçıl-Lat. *Ardea cinerea* (TTK: 87)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea cinerea*; Tat.: *Kuuk-kajà*; KırT.: *Gilan-gyttu* (genel ismi); SibT.: *Tschapà*; Kalm.: *Kuku-chutìn*; Moğ.: *Kuhu-dekelai*; Bury.: *Kuku-gilling* (ZRA II: 116).

Etimolojik sözlükler:

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *balıkçın* "balık avlayan beyaz bir kuşun adı (*Ardea cinerea*)" (DLT: 572).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čökčöňö* "*Ardea cinerea*" (LJTT: 41); *kudan turuya* "*Ardea cinerea*" (LJTT: 90); *kutan/kutan turuya/kutaŋ* "*Ardea cinerea*" (LJTT: 96); *mas turuyata* "*Ardea cinerea*" (LJTT: 108); *noton turuyata* "*Ardea cinerea*" (LJTT: 119).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sělen* "gri balıkçıl (Lat. *Ardea cinerea*)" (BaşTS: 507).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *vağ* "balıkçıl (*Ardea cinerea*)" (ATS II: 3474).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından tespit edilen adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

51. Küçük Ak Balıkçıl-Lat. *Egretta garzetta* (TTK: 88)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ardea garzetta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 122).

• **Baştankara**

Zoographia'da bulunan 8 farklı baştankara kuş türü 52.-59. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle baştankara genel adını ilgilendiren adlar bu madde altında belirtilmiş, ardından baştankara türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *áyis qırma quçqaç* "bir cins baştankara" (KİS: 94).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Kışiya* "baştankara" (Durmuş 2014: 179).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *hökpəş* "iskete, baştankara " (TuvTS: 53). **Alt.:** *celeçi* "iskete, baştankara " (ATS: 62); *ürençi* "iskete, baştankara " (ATS: 230).

Tel.: *dılkıçır* "iskete, baştankara kuşu " (TAS: 29). **Yak.:** *ıñaaax hañiyax* "söğüt baştankara (*Parus montanus*)" (LJTT: 70); *süür čüüçaaya, silgi čüüçaaya, tatıyık* "bir baştankara türü" (LJTT: 143, 157).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *cuvuldar* "iskete kuşu, baştankara kuşu" (KMTS: 136); *sarı çıkçık* "iskete, baştankara" (KMTS: 148); *gerge, gergeciz* "iskete, baştankara" (KMTS: 173). **Tat.:** *çoçamiy torğay* "baştankara" (KırTS: 86). **Başk.:** *těbëyěk* "söğüt baştankara (*Parus montanus*)" (BaşTS: 591).

Moğolca: *urgaçin* "dişi baştankara" (MTS: 1043).

Türkiye Türkçesi ağızları: *baştankara kuş* "uzun kuyruklu, sarı tüylü serçeye benzeyen bir kuş, baştankara" (DS I: 566).

52. Akça Baştankara-Lat. *Cyanistes cyanus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus cyanus*; Tat.: *Kuuk-tschiwidschi*; Başk.: *Kojendsig*; Moğ.: *Kökö-zichzigai* (bir renk) (ZRA I: 552).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *buran turğayı* "gök mavisi baştankara (*Parus cyanus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın "akça baştankara" anlamında tespit ettiği Kıpçak grubu Türk dillerinden Tatarca *kuuk-tschiwidschi* ve Başkurtça *kojendsig* hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmazken, Kıpçak grubu Türk dillerinde tarafımızca tespit edilen adlar Karaçay-Balkarca'da *cuvuldar* "iskete kuşu, baştankara kuşu", *sarı çıkçık* "iskete, baştankara", *gerge*, *gergeciz* "iskete, baştankara", Tatarcada *çoçamiy torğay* "baştankara" ve Başkurtçada *tëbëyëk* "söğüt baştankara (*Parus montanus*)" şeklindedir (KMTS: 136, 148, 173; KırTS: 86; BaşTS: 591). Moğolca olarak belirtilen *kökö-zichzigai* adının Pallas tarafından bir renk adı olduğu belirtilmiştir (ZRA I: 552). Ancak bu hayvan adına literatürde rastlanmazken, *kökö* sözcüğü Moğolcada *köke/höh* adı mavi, gök mavisi; yeşil; kül rengi, koyu karanlık (yüz vb.)" anlamına gelmektedir (MTS: 597).

53. Bıyıklı Baştankara-Lat. *Panurus biarmicus* (TTK: 244)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus barbatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 549).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *maygis* "bıyıklı baştankara (Lat. *Panurus biarmicus*)" (BaşTS: 402).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

54. Büyük Baştankara-Lat. *Parus major* (TTK: 246)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus fringillago*; KazT.: *Pslaek*; SibT.: *Kassalà*, *tsihiwidschi* (genel ad); Moğ.: *Sarà-zichzigei* (rengini ve sesini ifade ediyor) (ZRA I: 555).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Osm.: *чыклык* "büyük baştankara (*Parus major*)" (OSTN VI: 2060).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *karabaş turğay* "büyük baştankara (*Parus major*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *arıqapan, arıquşu, arıudan* "büyük baştankara (kuş türü), *Parus major*" (ATS I: 211-212).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

55. Çam Baştankarası-Lat. *Periparus ater* (TTK: 247)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus carbonarius*; Tat.: *Karà-tschiwidschi* (ZRA I: 556).

Pallas'ın tespit ettiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

56. Kayın Baştankarası-Lat. *Poecile palustris* (TTK: 247)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus palustris*; Yak.: *Tschitschipsaab* (ZRA I: 557).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čičipčüüčaax, čičipčüüčaax, čičip čaap, čičip čaap, čüip-čaay, čičip čüüčaax, čipčüüxaan* "kayın baştankarası (*Parus palustris*)" (LJTT: 35, 37).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *tschitschipsaab* adı Yakutçada *čičipčüüčaax, čičipčüüčaax, čičip čaap, čičip čaap, čüip-čaay, čičip čüüčaax, čipčüüxaan* "kayın baştankarası (*Parus palustris*)" şeklinde tespit edilmiştir (ZRA I: 557; LJTT: 35, 37).

57. Mavi Baştankara-Lat. *Cyanistes caeruleus* (TTK: 246)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus coeruleus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 554).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kükbaş turğay* "mavi baştankara (Lat. *Parus caeruleus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

58. Tepeli Baştankara-Lat. *Lophophanes cristatus* (TTK: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus cristatus* (ZRA I: 555).

59. Uzunkuyruklu Baştankara-Lat. *Aegithalos caudatus* (TTK: 243)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Parus Caudatus*; Hak.: *Usun-kuiruk*; Moğ.: *Zoochor-asaergae* (ZRA I: 551).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *uzunquyruq* "uzunkuyruklu baştankara kuşu, *Aegithalos caudatus*" (ATS II: 3425).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Hakaşçada *usun-kuiruk* olarak belirttiği ada Hakaşçada rastlanmazken, Azericede aynı türün karşılığı olarak *uzunquyruq* "uzunkuyruklu baştankara kuşu, *Aegithalos caudatus*" şeklinde tespit edilmiştir (ZRA I: 551; ATS II: 3425). Moğolca olarak *zoochor-asaergae* hayvan adına taranan literatürde rastlanmamıştır (ZRA I: 551).

- **Batağan**

Zoographia'da bulunan 3 farklı batağan türü 60.-62. maddeler arasında incelenmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip batağan genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından batağan türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *сынқай* (Başk.) "утка-поганка batağan" (Dybo 2013: 140).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чомга, сонма* "большая поганка büyük batağan" (HRS: 986).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *сынқай* "поганка batağan" (BaşRS: 491).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *ўрдексимон кушлар, кўнгир, қанжир кабилар* "поганка batağan" (RÖzbS II: 76).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

60. Kızılboyunlu Batağan-Lat. *Podiceps grisegena* (TTK: 76)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Colymbus cucullatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 355).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čuoraayī* "Rothalstaucher (*Podiceps griseigena*) kızıl boyunlu batağan" (LJTT: 42); *xaha saal atax* "Rothalstaucher (*Podiceps griseigena*) kızıl boyunlu batağan" (LJTT: 58); *tuotaayī* "Rothalstaucher (*Podiceps griseigena*) kızıl boyunlu batağan" (LJTT: 171); *туотаайы* "Серощёкая поганка kızılboyunlu batağan" (YRS: 404).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *aqbaş sıpqay* "kızıl boyunlu batağan" (BaşTS: 22).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ıyrəncə* "kızıl boyunlu batağan" (ATS I: 1683).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

61. Küçük Batağan-Lat. *Tachybaptus ruficollis* (TTK: 74)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Colymbus minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 358)

Etimolojik sözlükler: *çumığak* "little grebel küçük batağan" (EDPT: 423).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

62. Kulaklı Batağan-Lat. *Podiceps auritus* (TTK: 75)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Colymbus auritus*; ÇulT.: *Madar, tscherdat* (ZRA II: 356).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čündayï kuoyas* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 37); *n'aat* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 120); *n'ik* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 122); *n'irdaayï, nirdaayï* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 123); *tiärä atax* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 159); *tuotaayï* "Ohrentaucher (*Podiceps auritus*) kulaklı batağan" (LJTT: 171).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Çulım Tatarcasında tespit ettiği *madar* ve *tscherdat* hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

• Baykuş

Zoographia'da bulunan 11 farklı baykuş türü kuş 63.-73. Maddeler arasında incelenmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip baykuş genel adını ilgilendiren adlar açıklanmış, ardından baykuş türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *baykuş* "başında, kulak yerinde iki sorgucu bulunan, yırtıcı gece kuşlarının genel adı" (TDES: 56); *baykuş* "yırtıcı gece kuşu < bay 'zengin' ve kuş" (ETTL I: 61); *baykuş* "< ET bay 'zengin, soylu' + kuş" (NS: 105); *baykuş* "baykuş, kukumav < bay 'güçlü; zengin; kutsal' + kuş" (KBS: 71); *baykuş* "baykuş, kukumav < bay 'güçlü; zengin; kutsal' + kuş" (KBS: 71); *kuku* "baykuş < ses taklidikelime veya kukumav ya da kukubayka kelimelerinin kısaltılmışı" (ETTL IV: 419); *kukumav* "Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan bir cins baykuş" (TDES: 328); *kukumav* "baykuş (< Yun. (*kukuváya*) a.m.)" (ETTL IV: 420); *kukumav* "Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika da yaşayan bir cins baykuş < Rumca" (TDES: 264); *kukumavka* "baykuş" (ETTL IV: 419); *ögü/ögü kuşu* "baykuş" (ETTL VI: 204); *poguç/puhaç* "baykuş < Sl. (Rus.) *pugaç* 'puhu kuşu'" (ETTL VI: 409); *puhu* "en iri çeşit baykuş < bu kuşun geceleyin buhu, puhu diye bağırmasından; krş. Lat. *Būbo*, Alm. *Uhu*" (ETTL VI: 436); *ügi* "owl" (EDPT: 101); *uğu* "baykuş" (ETTL VIII: 321); *ühi, üki, ügi, ügü* "cova 'baykuş'" (DTS: 623); *yapalak* "bir tür baykuş" (TDES: 559); *yapalak* "baykuş, kükümavdan küçük, iri bir tür baykuş türü, bubo maximus, kukumav" (ETTL IX: 204); *yapalak* "bir tür baykuş (Yerel ağızlarda *kör yapalak* olarak geçer.)" (TDES: 441).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *ķoburğa, ķobhurgā* "baykuş" (ETG: 281); *koburga* "owl" (Erdal 2004: 65). **Uyg.:** *ķoburğa* "baykuş" (EUTSV: 192); *baykuş* "baykuş" (KYAS: 57); *yapalak* "baykuş" (KYAS: 302); *ķoburğa* "baykuş" (EUTS: 179). **KrhT.:** *koburga* "baykuş" (DLT: 724); *ügi* "Türklerde (ölçünlü dilde) ve Kıpçaklarda baykuş " (DLT: 930); *üni* "baykuş" (DLT: 930); *yabakulak* "Yabaku ve Yemek lehçesinde baykuş" (DLT: 939); *ķuburğa* "baykuş" (Ünlü 2012: 490); *bayguş, baykuş* "baykuş" (OTS: 61); *ügi* "baykuş" (KB Dizin: 123); *ügi* "owl" (Dankoff: 58).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bayguş* "baykuş" (EATS: 101); *er kuşu* "baykuş, puhu kuşu" (EATS: 258); *baykuş* "baykuş" (BL: 122); *ögü* "büyük bir baykuş cinsi" (BL: 171); *üveyke* "baykuş" (Ergin 1964: 212). **OsmT:** *ügü* "baykuş " (EÇS: 237); *ākū* (Far.)

"baykuş, puhu kuşu " (OTAL: 24); *bûh, bûhe* (Ar.) "erkek baykuş" (OTAL: 113); *bûm, bûme* (Ar. Far.) "baykuş" (OTAL: 114); *cugd* (Ar.) "baykuş" (OTAL: 145).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *bayguş, baykuş* "baykuş" (OTS: 61); *bûm, çüve, kıgruv, kıburğa, köl aygruv, kıburğa, ügi, ügü, ühi, ükü, yabalak, yarıkanat, yıblak* "baykuş" (OTS: 81, 117, 265, 277, 286, 293, 489, 490, 503, 512, 521); *ükü* "baykuş" (İML: 81); *cugd* "baykuş" (Yıldırım 2002: 198). **Kıpt.:** *bayguş, baykuş* "baykuş" (OTS: 61); *bûm, çüve, kıgruv, kıburğa, köl aygruv, kıburğa, ügi, ügü, ühi, ükü, yabalak, yarıkanat, yıblak* "baykuş" (OTS: 81, 117, 265, 277, 286, 293, 489, 490, 503, 512, 521); *bayguş, baykuş* "baykuş" (KTS: 25); *çüve, çüvşen* "baykuş" (KTS: 54); *kıgruv, yabalak* "baykuş " (KTS: 143); 305); *ügü, yabalak* "baykuş" (CC: 593, 596); *quburgü* "baykuş" (Ermers: 400); *bayguş* "baykuş" (EDM: 75); *şarı kuş, bayguş, baykuş, yabalak* "baykuş" (EDM: 103); *ügü* "baykuş" (Kİ: 114). **ÇağT.:** *baykuş* "baykuş" (ÇMS: 158); *bay hātūn* "baykuş" (Ünlü 2013: 109); *bay hatun, bayguş/baykuş* "baykuş" (FKS I: 422, 432); *hak kuşu* "bir tür baykuş, hak kuşu, ishak kuşu " (FKS I: 735); *sarıg kuş* "bir tür baykuş" (FKS I: 786); *kayguluk kuş* "baykuş" (FKS II: 931); *baykuş* "baykuş" (ÇMS: 75); *cugd* "baykuş" (Atalay 1970: 341); *yurtçi* "baykuş" (KİS: 20); *yapalaq* "bataklık baykuşu" (KİS: 29); *şum quş* "bir cins baykuş" (KİS: 29); *çüghündük* "Latincesi *Athene bactriana* olarak verilen baykuş türü" (KİS: 30).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tımana* "baykuş" (Yılmaz 2006: 263).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *mejergen* "baykuş" (TuvTS: 76); *ügü* "baykuş" (TuvTS: 114). **Hak.:** *çaba hulah* "baykuş" (ÖHTS: 69); *polyarnay tasha* "kutup baykuşu" (ÖHTS: 375); *tasha* "baykuş" (ÖHTS: 484). **Alt.:** *meçertke/meçirtke* (Moğ.) "baykuş" (ATS: 155); *ükü* "puhu kuşu, baykuş" (ATS: 229). **Tel.:** *alu kuş* "baykuş" (TAS: 5); *merçitki* "baykuş" (TAS: 73).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *babırgan* "puhucuk, baykuşçağız (kuş)" (KrgS I: 76); *ükü* "baykuş" (KTLS: 56-57). **Kaz.:** *bayğız* "baykuş, kukumav" (KazTS I: 71); *japalaq, japalaqğı* "baykuş" (KazTS I: 170); *жапалақ* "baykuş" (KazTS II: 70); *üki, baykus* "baykuş" (KTLS: 56-57). **KarB.:** *gılın kuş* "baykuş" (KMTS: 175); *kulunkuş* "baykuş" (KMTS: 257); *uku* "baykuş" (KMTS: 370). **Kum.:** *kikimaw* "baykuş, kukumaw" (KumTS: 177). **Tat.:** *bayquş* "baykuş" (KırTS: 59); *miyavquş* "baykuş"

(KırTS: 226); *baygış* "baykuş" (TTatS: 53); *yabalak, mäche başlı yabalak* "baykuş" (KTLS: 56-57). **Başk.:** *aķsay* "iri bir cins baykuş" (BaşTS: 25); *baygoş* "baykuş" (BaşTS: 68); *běseygüz* "baykuş" (BaşTS: 77); *laķ-lak* "baykuş" (BaşTS: 391); *yabalak* "puhu kuşu, iri bir cins baykuş" (BaşTS: 683); *ökö* "baykuş" (KTLS: 56-57).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *boyqush* "baykuş" (TÖS: 74). **YUyg.:** *ķarguyapilak* "baykuş" (YUTS: 222); *yapilak* "baykuş" (YUTS: 459); *baykuş* "baykuş" (KTLS: 56-57).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bayqu, bayquş* "baykuş" (ATS I: 382); *yabanqulaq* "baykuş" (ATS II: 3523). **Türkm.:** *bayguş* "baykuş" (TürTS: 54); *baykuş* "baykuş" (ITürT: 135).

Moğolca: *uyuli* "baykuş" (Gül 2018: 244); *uul* "baykuş" (Gül 2010: 180); *urbalgu* "boz baykuş" (MTS: 1042); *uulalag, ulunçir* "bir baykuş türü" (MTS: 1053); *шаp шовун* "филин, baykuş" (RKS: 751); *sülig* "baykuş" (MTS: 889).

Türkiye Türkçesi ağızları: *conk kuşu (con kuşu)* "baykuş" (DS II: 999); *cunk kuşu* "baykuş" (DS II: 1017); *çön kuşu* "baykuş" (DS II: 1288); *dıkmavuk* "baykuş" (DS II: 1457); *guguk* "baykuş" (DS III: 2189); *hullu kuş* "baykuş" (DS III: 2442); *körbağa kuş* "baykuş" (DS IV: 2963); *mavukkuşu* "baykuş" (DS IV: 3139); *pılavıcık* "baykuş" (DS V: 3442); *poğuş* "baykuş" (DS V: 3468); *ulukuş* "baykuş" (DS VI: 4037); *vikvikviyan* "baykuş" (DS VI: 4107); *viranguşu* "baykuş" (DS VI: 4107).

63. Kulaklı Orman Baykuşu-Lat. *Asio otus* (Kuru 1999: 519)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Stryx otus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 307).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *bay quş* "Yazar bu türün Lat. *Asio otus* olabileceğini belirtir." (KİS: 28).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *muostaax* "Asio otus" (LJTT: 116).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *ökö yabalaq* "kulaklı orman baykuşu (Lat. *Asio otus*)" (BaşTS: 459).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

64. Alaca Baykuş-Lat. *Strix aluco* (BTS: 24)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx aluco* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 321).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yapalaqca* "alaca baykuş (*Strix aluco*)" (ATS II: 3559).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

65. Atmaca Baykuşu I-Lat. *Surnia Ulula*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx doliata*; **Başk.:** *Bukturgéi*; **Kalm.:** *Gurùbulgà* (ZRA I: 316).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: **Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.:** *čüümääki* "Surnia ulula" (LJTT: 43); *küim ilar* "Surnia ulula" (LJTT: 81); *mökčörgö* "Surnia ulula" (LJTT: 113); *tiit mäkčirgä* "Surnia ulula" (LJTT: 161); *tüümääki* "Surnia ulula" (LJTT: 174).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da atmaca baykuşunun karşılığı olarak belirtilen Başkurtça *bukturgéi* hayvan adı Pallas tarafından aynı zamanda serçe baykuşunun da Tatarca karşılığı olarak

belirtilmiştir. Ancak bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Kalmukçada atmaca baykuşunun karşılığı *gurūbulgā* olarak belirtilmiştir (ZRA I: 316). Bu adın bugünkü Moğolcada mevcut olan *urbalgu* "boz baykuş" kelimesi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (MTS: 1042). Baykuş anlamını karşılayan ve bugünkü Moğolcada mevcut olan diğer kelimeler ise *uyuli*, *uul*, *uulalag*, *sir-a sibagun*, *sülig* şeklindedir (Gül 2018: 244; Gül 2010: 180; MTS: 1053; MTS: 835; MTS: 889).

66. Atmaca Baykuşu II-Lat. *Surnia Ulula*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx ulula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 322).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čüümääki* "*Surnia ulula*" (LJTT: 43); *küim ilar* "*Surnia ulula*" (LJTT: 81); *mökčörgö* "*Surnia ulula*" (LJTT: 113); *tiit mäkčirgä* "*Surnia ulula*" (LJTT: 161); *tüümääki* "*Surnia ulula*" (LJTT: 174).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

67. Cüce Baykuş-Lat. *Otus scops* (Kuru 1999: 519)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx scops*; SibT.: *Ssögergàn* (ZRA I: 310).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *sarigh quş* "Lat. *Scops giu* olarak belirtilmiş olup, bir diğer Latince adlandırması ise *Otus scops* şeklindedir." (KİS: 30).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: *sir-a sibagun* "baykuş, cüce baykuş" (MTS: 835).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibirya Tatarcasında "cüce baykuş" anlamında tespit ettiği *ssögergàn* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

68. Kar Baykuşu-Lat. *Bubo scandiacus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx nyctea*; Tat.: *Tumana*; Yak.: *Charr-bass*, *char-ebbe*; Tataris *Crasnojarens?*: *Akjäh*; Başk.: *Ak-sajah*, *ak-jabalak*; Kalm.: *Zaghàn-schaboon*; Moğ.: *Zaghàn-kiré* (ZRA I: 312).

Pallas Türkiye Türkçesinde kar baykuşu olarak geçen hayvan türünün Türk ve Moğol dillerindeki karşılıklarını belirtmiş olmasına rağmen, tarafımızca kar baykuşu türüne karşılık gelen herhangi bir ad tespit edilememiştir.

Pallas'ın tespit ettiği adlardan Tatarca *tumana* adı taranan literatür içerisinde sadece Çuvaşçada *tımana* "baykuş" şeklinde tespit edilmiştir (Yılmaz 2006: 263). Yakutçada *charr-bass* ve *char-ebbe*, Tataris *Krasnojarens* dilinde *akjäh* ve Başkurtçada *ak-sajah* hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmazken, Pallas'ın Başkurtça olarak belirttiği *ak-jabalak* hayvan adı *yabalak* "baykuş" şeklinde *Codex Cumanicus*'ta geçmektedir (CC: 596). Modern Türk dillerinde ise Tatarcada *yabalak*, *mäçi başlı yabalak* "baykuş", Başkurtçada ise *yabalaq* "puhu kuşu, iri bir cins baykuş" ve Azericede *yapalaq* "puhu kuşu " şeklindedir (KTLS: 56-57; BaşTS: 683; ATS II: 3559). Kalmukça *zaghàn-schaboon* ve Moğolca *zaghàn-kiré* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

69. Lapon Baykuşu-Lat. *Strix nebulosa*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx barbata*; Yak.: *Chakàn*, *maktschirgà* (ZRA I: 318).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xaxxan* "*Strix nebulosa*" (LJTT: 49); *kihijñi tülürbäx* "*Strix nebulosa*" (LJTT: 85); *läñkäähäy* "*Strix nebulosa*" (LJTT: 104); *söllöy* "*Strix nebulosa*" (LJTT: 146).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *hömey* "büyük gri baykuş (*Strix nebulosa*)" BaşTS: 211).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın *chakàn* olarak belirttiği ad, Yakutçada *xaxxan* "*Strix nebulosa*" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 49). Lapon baykuşunun Yakutça karşılığı olarak belirtilen *maktschirgà* adı, Yakutçada *üöt mäkčirgä/üöt mäkčirgätä* şeklinde "paçalı baykuş (*Aegolius funereus*)" anlamında tespit edilmiştir (LJTT: 182).

70. Paçalı Baykuş-Lat. *Aegolius funereus* (TTK: 200)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx aegolius*; Kalm.: *Ooli-schabuhn* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 309).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *küm ilaačči* "*Aegolius funereus*" (LJTT: 80); *läkättä* oyuun "*Aegolius funereus*" (LJTT: 103); *tülürbäx* "*Aegolius funereus*" (LJTT: 174); *uot ilaačči* "*Aegolius funereus*" (LJTT: 177); *üöt mäkčirgä/üöt mäkčirgätä* "*Aegolius funereus*" (LJTT: 182).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas Kalmukça kar bakaşunun karşılığını *ooli-schabuhn* olarak belirtmiş, buna karşılık Kalmukçada "baykuş" anlamındaki kelime *шап шовун* olarak tespit edilmiştir (RKS: 751).

71. Puhu kuşu-Lat. *Bubo bubo* (Kuru 1999: 519)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx bubo*; Tat.: *Jaebalak*; SibT.: *Ugù*; Başk.: *Uiku*; Yak.: *Yss, oel-pyrgalak, uehgürae*; Moğ.: *Scharà-schabún*; Bury.: *Chalù* (ZRA I: 305).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *huy quş* "puhu kuşu" (KİS: 29).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *үке, үкке, үнке, үйке, үхе* "филин 'puhu kuşu'" (Aşmarin: 12, 14, 17, 29, 31); *теклёуралайтамана* "филин puhu kuşu" (Aşmarin: 267); *нысак тамана* "филин puhu kuşu" (Aşmarin: 194).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *хахау/хахан* "Bubo bubo" (LJTT: 49); *läŋkähäy* "Bubo bubo" (LJTT: 104); *bojuḡu, mojuḡu* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 25); *böyö atax* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 27); *хахан, хахау, хаххана* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 49); *is, üs* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 65, 185); *kulgaaxtaax, kulyaaxtaax* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 92); *kuobaxčit, kuobaxsīt* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 93); *läŋkähäy* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 104); *moju atax* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 111); *öblürgälääh, ölbürgälääh, öldürgälääh, öljürgälääh, öllürgälääh* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 130); *suon atax* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 147); *höllöy* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 151); *tabirγax* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 154); *ügürä* "Bubo bubo puhu kuşu" (LJTT: 180). **Tof.:** *хуй-куъи* "филин puhu kuşu" (TRRTS: 56); *һүгү* "филин puhu kuşu" (TRRTS: 60). **Hak.:** *јзү* "филин puhu kuşu" (HRS: 745). **Alt.:** *күӱчек* "филин puhu kuşu" (ANTS: 197); *өгө* "филин puhu kuşu" (ANTS: 228); *узү* "филин puhu kuşu" (ANTS: 398); *јзү* "филин puhu kuşu" (ANTS: 410). **Şor.:** *јзү* "филин puhu kuşu" (ŞRS: 58). **Tel.:** *јкү* "филин puhu kuşu" (TelRS: 95).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *үкі* "филин puhu kuşu" (KRRKS: 465). **Tat.:** *өгө* "филин puhu kuşu" (SDST: 163). **Başk.:** *ökö* "baykuş (Bubo bubo)" (BaşTS: 459).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yapalaq* "puhu kuşu" (ATS II: 3559).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından Tatarca *jaebalak* olarak belirtilen ad, *yabalak* "baykuş" şeklinde tarihi Türk dillerinden Kıpçak Türkçesi'ne ait eserlerden biri olan *Codex Cumanicus*'ta geçmektedir (CC: 596). Modern Türk dillerinde ise Tatarcada *yabalak*, *mäçi başlı yabalak* "baykuş", Başkurtçada ise *yabalaq* "puhu kuşu, iri bir cins baykuş" ve Azericede *yapalaq* "puhu kuşu" şeklindedir (KTLS: 56-57; BaşTS: 683; ATS II: 3559).

SibiryaTatarcasında *ugü* ve Başkurtçada *uku* olarak belirtilen ad, Eski Türkçede *ügi*, *ühi*, *üki*, *ügü* "baykuş" şeklindedir (EDPT: 101; DTS: 623). Kaşgarlı Mahmud'da *ügi*, *üni* "baykuş", Kutadgu Bilig'de ise *ügi* "baykuş" şeklinde geçmektedir (DLT: 930); (KB Dizin: 123). Harezmi-Kıpçak Türkçesi döneminde *ükü*, *ügü* "baykuş" şeklindedir (İML: 81; CC: 593). Modern Türk dillerinde ise Altaycada (*özö*, *yzy*), Hakasçada (*յշյ*), Tofaca'da (*հշշ*), Şorca'da (*յշյ*), Teleüt Ağzında (*յкү*), Kırgızcada (*үкү*), Kazakçada (*үкі*), Tatarcada (*өзө*), Karaçay-Balkarca'da (*uku*) ve Başkurtçada (*ökö*) ve Çuvaşçada (*йкё*, *йккё*, *йнкё*, *ййкё*, *йхё*) "baykuş ve puhu kuşu" anlamlarında tespit edilmiştir (ANTS: 228, 398; HRS: 745; TRRTS: 60; ŞRS: 58; TelRS: 95; KTLS: 56-57; KRRKS: 465; SDST: 163; KMTS: 370; BaşTS: 459; Aşmarin: 12, 14, 17, 29, 31).

Pallas'ın Yakutça *yss* olarak belirttiği ad, tarafımızca Yakutçada *is*, *üs* "*Bubo bubo* puhu kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 65, 185). Yine Yakutça *oel-pyrgalak* adı ise *öblürgälääh*, *ölbürgälääh*, *öldürgälääh*, *öljürgälääh*, *öllürgälääh* "*Bubo bubo* puhu kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 130). Hauenschild Yakutça *uehgürae* olarak belirtilen adın *ügürä* biçiminde olduğunu ve "*Bubo bubo* puhu kuşu" anlamına geldiğini belirtmiştir (LJTT: 180). Moğolca *scharà-schabún* olarak belirtilen ad, Kalmukçada "baykuş" anlamında *uap шовун* şeklinde tespit edilmiştir (RKS: 751). Buryatça olarak tespit edilen *chalù* adına literatürde rastlanmazken, Moğol dillerinde tespit edilen diğer adlar ise *uyuli* "baykuş", *uul* "baykuş", *urbalgu* "boz baykuş", *uulalag*, *uulinçir* "bir baykuş türü", *uap шовун* "филин, baykuş", *sülig* "baykuş" şeklindedir (Gül 2018: 244; Gül 2010: 180; MTS: 1042, 1053; RKS: 751; MTS: 889).

72. Serçe Baykuşu-Lat. *Glaucidium passerinum*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx passerina*; Tat.: *Bukturgei*; Bury.: *Boekschirga* (ZRA I: 323).

Zoographia'da serçe baykuşunun karşılığı olarak belirtilen Tatarca *bukturgéi* hayvan adı Pallas tarafından aynı zamanda atmaca baykuşunun da Başkurtça karşılığı olarak belirtilmiştir. Ancak bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Buryatça *boekschirga* olarak belirtilen hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

73. Ural baykuşu-Lat. *Strix uralensis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Stryx uralensis*; Başk.: *Jaebalàk* (ZRA I: 319).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xaxxan* "Strix uralensis" (LJTT: 49; SY: 3419); *ürün xaxxan* "Strix uralensis" (LJTT: 184).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da ural baykuşunun karşılığı olarak belirtilen Başkurtça *jaebalāk* hayvan adı Pallas tarafından aynı zamanda puhu kuşunun da Tatarca karşılığı olarak belirtilmiştir. Pallas ayrıca bu adı *ak-jabalak* şeklinde Başkurtça kar baykuşunun karşılığı olarak da kullanmıştır. *Jaebalak* adı, *yabalak* "baykuş" şeklinde tarihi Türk dillerinden Kıpçak Türkçesi'ne ait eserlerden biri olan *Codex Cumanicus*'ta geçmektedir (ZRA I: 305; CC: 596). Modern Türk dillerinde ise Tatarcada *yabalak*, *mäçi başlı yabalak* "baykuş", Başkurtçada ise *yabalaq* "puhu kuşu, iri bir cins baykuş" ve Azericede *yapalaq* "puhu kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (KTLS: 56-57; BaşTS: 683; ATS II: 3559).

74. Benekli Suyelvesi-Lat. *Porzana porzana* (TTK: 125)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rallus porzana* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 154).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sufərəsi* "su yelvesi, su klavuzu" (ATS II: 3060).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

75. Küçük Suyelvesi-Lat. *Zapornia pusilla* (TTK: 125)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rallus minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 155).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *boyoryono*, *buyaryana* "Zwergsumpfhuhn küçük suyelvesi" (LJTT: 25); *kiiläni/kiilligi* "Zwergsumpfhuhn küçük suyelvesi" (LJTT: 78).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sufərəsi* "su yelvesi, su klavuzu" (ATS II: 3060).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

76. Beyaz Gıdılı Yelkovan-Lat. *Procellaria aequinoctialis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Procellaria aequinoctialis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) ZRA II : 314

77. Beyaz Karınlı Sağan-Lat. *Apus melba* (Kuru 1999: 522)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo melba* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 537).

78. Bildircin-Lat. *Coturnix coturnix* (TTK: 68)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao coturnix*; KazT.: *Büdbüldük*; Başk., MişT. ve Kaz.: *Büdaenae*; Çuv.: *Pudena*; BuhÖzb.: *Saepaemnat*; HivÖzb.: *Buldutschin*; KışT.: *Budurtschin*; Kalm.: *Boedenae*; Moğ.: *Boedenà* (ZRA II: 80).

Etimolojik sözlükler: *bıldırcın* "keklikten küçük, boz renkli, benekli, yurdumuzda en çok güzün avlanan, eti çok sevilen bir kuş (Ağızlarda bildircin, bildirçin biçimlerinde görülür. Akdeniz ağızlarında mildircin, mildirçin olarak kullanılır.)" (TDES:64). *bıldırcın* "bıldırcın" (KBS: 89). *budursun* "bıldırcın" (EDPT: 309). *döne/ö* "bıldırcın" (KBS: 111); *bıldırcın* "bıldırcın (Yazar Eski Türkçe yazılı örneği bulunmayan **budurçin* veya **baldırçin* 'bıldırcın kuşu' biçiminden evrildiğini belirtir.)" (NS: 118).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *budana* "bıldırcın" (KYAS: 66). KrhT.: *kök topulgan* "bıldırcın türünden bir kuş" (DLT: 735); *buldurçın* "bıldırcın" (Ryland: 299); *budursın* "bıldırcın"

(Ünlü 2012: 152); *bıldırçın, bıldurçın, böyürçin, budursın, büdene* "bıldırçın" (OTS: 68, 78, 84); *tardar, tartar* "bir bıldırçın türü" (OTS: 441).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *bıldırçın* "bıldırçın" (EATS: 113); *bıldırçın* "bıldırçın" (BL: 123); *yelve* "bıldırçın" (BL: 192). **OsmT:** *bıldırçın* "bıldırçın" (KBN: 159).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT:** *bıldırçın, bıldurçın, böyürçin, budursın, büdene* "bıldırçın" (OTS: 68, 78, 84); *tardar, tartar* "bir bıldırçın türü" (OTS: 441); *bıldurçın, bıldurçın* "bıldırçın" (HATS: 111). **KıpT:** *bıldırçın, bıldurçın, böyürçin, budursın, büdene* "bıldırçın" (OTS: 68, 78, 84); *tardar, tartar* "bir bıldırçın türü" (OTS: 441); *bedene, bıldırçın, bıldurçın, böyürçin* "bıldırçın" (KTS: 26, 30); *tartar, tartaz, tardar* "bir bıldırçın türü" (KTS: 264); *bıldırğın* "bıldırçın" (Erners: 39); *bedene* "bıldırçın" (EDM: 75). **ÇağT:** *bödene* (Moğ.) "bıldırçın (*Coturnix coturnix*)" (Şen 1993: Dizin/131); *budene* "bıldırçın" (Ünlü 2013: 169); *büdine/bödene* "bıldırçın (kerek de denir.)" (FKS I: 468); *kerek* "bıldırçın" (FKS II: 1029); *bılduruk* "Wachtel bıldırçın" (ÇOW: 34); *budana/budina* "bıldırçın" (KİS: 69); *dükür-yoq budina* "bir cins mahmuzu olmayan bıldırçın" (KİS: 70); *erkek* "erkek bıldırçın" (KİS: 70); *tışi* "dişi bıldırçın" (KİS: 70); *çurpa* "bıldırçın yavrusu" (KİS: 70).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *putene* "dişi bıldırçın" (ÇTS: 244); *kerek* "Wachtel bıldırçın" (Paasonen: 59).

Hal.: *säyyid-yuşı, badbadak, karak, bildirçin* "Wachtel bıldırçın" (WDC: 187).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *xonuu kuruppaaskita* "bıldırçın" (TSahS: 34). **Tuv.:** *бөдене, матнадак* "перепел bıldırçın" (ESTuvY I: 266). **Hak.:** *püdürçün* "bıldırçın" (ÖHTS: 390); *нӱдӱрчӱн* "Wachtel bıldırçın" (OSTN VIII: 1408). **Alt.:** *bödnö, bödnö* (dişi), *batpadım* "bıldırçın" (ATS: 46); *taltar, tartal* "bıldırçın" (ATS: 198). **Şor.:** *pötne* "перепел bıldırçın" (ŞRS: 117); *sebrey* "bıldırçın" (NS: 118). **Tel.:** *pödnö* "bıldırçın" (TAS: 89).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *bödnö* "bıldırçın" (KrgS I: 136); *бодоно* "bıldırçın" (Manas: 393). **Kaz.:** *bödene* "bıldırçın" (KazTS I: 94); *бөдене* "bıldırçın" (KazTS II: 79). **KarB.:** *bitıldık* "bıldırçın" (KMTS: 107); *muğa* "erkek bıldırçın" (KMTS: 274); *tartar* "bıldırçın" (KMTS: 343). **Tat.:** *bödene* "bıldırçın" (KırTS: 64); *büdene* "bıldırçın" (TTatS: 58); *bitıldık* "bıldırçın" (KazTTS: 60); *büdene*

"bildırcın" (KazTTS: 71); *бытбылдык* "перепел bildırcın" (TatRusS: 132); *бүдәнә* "перепел bildırcın" (TatRusS: 144). **Başk.:** *bitbildık, büzene* "bildırcın" (BaşTS: 87, 118).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *bedana* "bildırcın" (TÖS: 83). **YUyg.:** *bödüne* "bildırcın" (YUTS: 50); *tullaq* "yaşlı bildırcın" (YUTS: 426).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *нытныдак* "перепел bildırcın" (GRMS: 377).

Moğolca: *totaya* "bildırcın" (Gül 2018: 241); *bödüne* "Wachtel bildırcın" (KW: 54).

Türkiye Türkçesi ağızları: *bildircin, bildirçin, bildirçin* "bildırcın" (DS I: 690).

Zoographia'da Kazan Tatarcasında *büdbüldük*; şeklinde belirtilen ada ilişkin olarak, Eski Türkçede *budursun* "bildırcın" şeklindedir (EDPT: 309). Tarihi Türk dillerinden Harezmi Türkçesinde *buldurcin, buldurçin* "bildırcın"; Kıpçak Türkçesinde *bildirçin, bildurçin, böyürçin* "bildırcın"; Çağataycada *bulduruk* "Wachtel bildırcın"; Oğuzcada *bildircin* "bildırcın" şeklindedir (HATS: 111; KTS: 26, 30; ÇOW: 34; BL: 123; KBN: 159) Modern Türk dillerinde ise Hakasçada *püdürçün*; Yakutçada *bilcırıt, billırıt*; Türkmencede *bildircin*; Karaçay-Balkarca'da *bitıldık*; Başkurtçada ve Tatarcada *bitbildık* "bildırcın"; Gagavuzcada *нытныдак* "перепел bildırcın"; Haladçada *badbadak* "Wachtel, bildırcın" şeklinde geçmektedir (ÖHTS: 390; TDES: 64; KMTS: 107; BaşTS: 87; KazTTS: 60; GRMS: 377; WDC: 187).

Zoographia'da Başkurtça, Miş Tatarcası ve Kazakçada *büdaenae*; Çuvaşçada *pudena*; Kalmukçada *boedena*; Moğolcada *boedenà* şeklinde belirtilen ada ilişkin olarak, öncelikle dilimize aynı anlamdaki Moğolca *bödüne* biçiminden geçmiştir. Tarihi Türk dillerinden Uygurcada *budana* "bildırcın"; Kıpçak Türkçesinde *bedene* "bildırcın"; Çağataycada *büdine/bödene* "bildırcın", *budana/budina* "bildırcın" şeklindedir (KYAS: 66; HATS: 111; KTS: 26; FKS I: 468; KİS: 69).

Modern Türk dillerinde ise Kazakçada *bödene* "bildırcın"; Türkmencede *bedene*; Nogaycada ve Tuvaca'da *bödene*; Kırgızcada *bödönö*; Şorca'da *pötne*; Teleüt Ağzında *pödnö*; Altaycada *bödnö, bödnö* (dişi); Yeni Uygur Türkçesinde *bödüne*, Özbekçede *bedana* "bildırcın" ve Çuvaşçada *putene* "dişi bildırcın" şeklinde geçmektedir (KazTS I:

94; TDES: 64; KrgS I: 136; ŞRS: 117; TAS: 89; ATS: 46; YUTS: 50; TÖS: 83; ÇTS: 244).

Buhara Özbekçesinde *saepaemnat* şeklinde belirtilen ada ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Hive Özbekçesinde *buldutschin* ve Kışım Tatarcasında *budurtschin* şeklinde belirtilen ad, Eski Türkçede mevcut olan *budursun* “bıldırcın” şeklinden gelmekte olup, bu ad tarihi ve modern Türk dillerinde de bulunmaktadır (EDPT: 309).

79. Bıldırcınkılavuzu-Lat. *Crex crex* (TTK: 124)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Rallus crex*; **Başk.:** *Tartai*; **Kaz.:** *Katschi* (ZRA II: 153).

Etimolojik sözlükler: *tārt* "Wachtelkönig, bıldırcın kılavuzu" (VEWT: 465).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *карай* "коростель бıldırcın kılavuzu" (Aşmarin: 96).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *buɣaryana* "Wiesenralle (*Crex crex*) bıldırcın kılavuzu" (LJTT: 28). **Hak.:** *таарм* "коростель бıldırcın kılavuzu" (HRS: 567); *чир тартхызы* "коростель бıldırcın kılavuzu" (HRS: 969); *tārt* "Wachtelkönig, bıldırcın kılavuzu" (OSTN V: 857). **Alt.:** *һандык* "коростель бıldırcın kılavuzu" (ANTS: 211); *талмар* "коростель бıldırcın kılavuzu" (ANTS: 332). **Şor.:** *талмар* "коростель бıldırcın kılavuzu" (ŞRS: 52). **Tel.:** *талмар* "коростель бıldırcın kılavuzu" (TelRS: 80).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *тартар* "коростель, бıldırcın kılavuzu" (KrgRS II: 211). **Kaz.:** *шәүкәлдәк* "коростель бıldırcın kılavuzu" (KRRKS: 481). **Tat.:** *тартар* "коростель, бıldırcın kılavuzu" (TatRusS: 862); *талмар* "коростель, бıldırcın kılavuzu" (SDST: 201). **Başk.:** *тарпағай* "кızıl su tavuğu, бıldırcın kılavuzu" (BaşTS: 583).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *жартылдак* "коростель, бıldırcın kılavuzu" (UygRS: 267).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *çivdimdik* "*Crex crex* (Latincesi bıldırcın kılavuzuna işaret etmektedir. Ancak Türkçesi *kızıl su tavuğu* olarak verilmiştir.)" (ATS I: 720).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtça *tartai* olarak belirttiği kelime, Kırgızcada *mapmap* "коростель, bıldırcın kılavuzu"; Tatarcada *mapmap* "коростель, bıldırcın kılavuzu" ve *malmap* "коростель, bıldırcın kılavuzu"; Hakasçada *tārt* "Wachtelkönig, bıldırcın kılavuzu"; Şorca'da ve Teleüt Ağzında *malmap* "коростель bıldırcın kılavuzu" olarak tespit edilmiştir (KrgRS II: 211; TatRusS: 862; SDST: 201; OSTN V: 857; ŞRS: 52; TelRS: 80). Ancak bu ada Başkurtçada rastlanmamış olmakla birlikte bıldırcın kılavuzunun Başkurtçadaki karşılığı *tarpağay* "kızıl su tavuğu, bıldırcın kılavuzu" şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 583). Bununla birlikte Kazakça *katschi* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

80. Boyunçeviren-Jynx torquilla (TTK: 217)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Picus jynx* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 416).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *мәйнәран* " вертишейка boyunçeviren" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *silgi' čiičaaγa* "Wendehals boyunçeviren" (LJTT: 143). **Hak.:** *толгас мойын* "вертишейка boyunçeviren" (HRS: 641).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *бурма моюн* "вертишейка boyunçeviren" (KrgRS I: 161). **Başk.:** *борғандак турғай* " вертишейка boyunçeviren" (BaşRS: 554).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

81. Bülbül-Lat. *Luscinia megarhynchos* (TTK: 301)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla luscini*; BuhÖzb.: *Gendalip*; KırT.: *Bylbyli* (ZRA I: 485).

Etimolojik sözlükler: *andelib* (Osm.) "bülbul < Ar. 'andalib a.m." (ETTL I: 392). *bülbul* "sesi güzel bir kuş < Far. *bulbul* a.m." (ETTL I: 828). *bülbul* "b.m. < Far." (NS: 140). *bulbul* (KıpT., Osm., Kaz.) "Nachtigall, bülbul (<Far.)" (VEWT: 92). *sanduvaç* "nightingale" (EDPT: 837). *sanduvaç* (hlk.) "bülbul" (KBS: 594).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *sanduvaç* "bülbul" (DLT: 803); *sanduvaç*, *sandvaç* "bülbul" (Ünlü 2012: 656); *sanduvāč* "nightingale bülbul" (Dankoff: 153); *sāmürgük* "nightingale bülbul" (Dankoff: 158); *sandvaç* "bülbul" (Abik 2009: 16).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bülbul* "bülbul" (BL: 127). OsmT: *andelib* (Ar.) "bülbul" (OTAL: 33); *bülbul* (Far.) "bülbul" (OTAL: 116).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *sanduvaç* "bülbul" (KE: 537); *sanduvaç* "bülbul" (İML: 58). KıpT.: *bülbul* "bülbul" (KTS: 40); *qorğuy* "bülbul" (KTS: 154); *bülbul* "bülbul" (CC: 452); *gulgul* "bülbul" (GT: 256). ÇağT.: *bülbul* "bülbul" (ÇEK: 206); *bülbul* (Far.) "bülbul" (Ünlü 2013: 180); *hezār-destān* (<Far.) "bülbul" (Ünlü 2013: 466); *karabaş* "bülbul" (Ünlü 2013: 579); *hezār* "bülbul" (FKS II: 1168); *qara baş*, *qara boğaz* "nightingale bülbul" (Kuyma 2018: 307); *sanduvāč* "Nachtigall, bülbul" (VEWT: 401).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şapçäk* "bülbul" (ÇTS: 455).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *solovey* "bülbul" (TSahS: 44). Hak.: *ıro* "bozkır bülbulü" (ÖHTS: 208); *solovey* "bülbul" (ÖHTS: 443); *çihlaah* "çalı bülbulü" (HTS: 90); *torçih* "bülbul" (HTS: 523). Alt.: *torçık* "bülbul" (ATS: 213). Tel.: *kujlak* "bülbul" (TAS: 66); *sandyk* "Nachtigall, bülbul" (VEWT: 401).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *булбул* "bülbul" (Manas: 412); *сандуҕач* "bülbul" (Manas: 1238). Kaz.: *bulbul* "bülbul" (KazTS I: 99); *бұлбұл* "bülbul" (KazTS II: 98); *бұлбұл* "nightingale bülbul" (KazED: 44); *сандуҕау* "nightingale bülbul" (KazED: 160). KKal.: *bülbul* "bülbul" (KarkTS: 109). Kum.: *bülbul* "bülbul" (KumTS: 86). Kar.: *sandugaç* "bülbul" (KTD: 471). Tat.: *bülbul* "bülbul" (KırTS: 66); *bulbul*,

matur tavırlı kēṣē "bülbul" (TTatS: 72); *bilbil* "bülbul" (KazTTS: 60); *sandugaç* "bülbul" (KazTTS: 397). **Başk.:** *hezer* (<Ar.) "bülbul" (BaşTS: 196); *handuğas, bilbil* "bülbul" (KTLS: 88-89).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *bulbul* "bülbul" (TÖS: 101); *kulgrang moygut* "çalı bülbulü" (TÖS: 118). **YUyg.:** *bulbul* "bülbul" (YUTS: 52).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ala-gərgənək* "bülbul" (ATS I: 121); *anadil quşu* "bülbul" (ATS I: 168); *bülbul* "bülbul" (KTLS: 88-89). **Türkm.:** *jikjiki* "warbler bülbul" (TürED: 34); *bilbil* "nightingale bülbul" (TürED: 5); *bülbul* "bülbul" (ITürT: 150).

Moğolca: *gurgulday* "bülbul" (MTS: 465); *hadayin haragçin* "dağ bülbulü" (MTS: 1069).

Türkiye Türkçesi ağızları: *bübürdek* "bülbul" (DS I: 811); *ıklık* "bülbul" (DS IV: 2464).

Zoographia'da Kırım Tatarcasında *bylbyli* olarak belirtilen ad, aynı manaya gelen Farsça *bulbul* kelimesinden dilimize girmiştir (ETTL I: 828). Tarihi Türk dilleri içerisinde tespit edildiği en eski kaynak Codex Cumanicus olup, burada *bülbul* "bülbul" şeklinde geçmektedir (CC: 452). Çağataycada ve Oğuzcada *bülbul* şeklinde korunmuştur (Ünlü 2013: 180; OTAL: 116). Modern Türk dillerinde ise Kırgızcada ve Kazakçada *bulbul*; Karakalpakça ve Kumukça'da *bülbul*; Tatarcada *bülbul* ve *bilbil*; Özbekçe ve Yeni Uygurcada *bulbul*; Azericede ve Türkmencede *bülbul* şeklindedir (Manas: 412, KazTS I: 99, KarkTS: 109, KumTS: 86, KırTS: 66, KazTTS: 60, TÖS: 101, YUTS: 52, KTLS: 88-89, ITürT: 150). Pallas'ın Buhara Özbekçesinde gendalip olarak belirttiği ad, Osmanlı Türkçesinde *andelib* "bülbul" şeklinde mevcut olup, Arapçadan dilimize geçmiştir (OTAL: 33). Özbekçede ise bu ada rastlanmamış olmakla birlikte, Özbekçede "bülbul" anlamına gelen kelimeler *bulbul* ve *kulgrang moygut* şeklinde tespit edilmiştir (TÖS: 101, 118).

82. Benekli Bülbul-Lat. *Luscinia luscinia* (TTK: 301)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla philomela*; **KazT.:** *Sadowàs, sanduàs*; **Başk.:** *Sandagàs*; **Kaz.:** *Sandugatsch*; **TomT.:** *Tortschok*; **Kalm.:** *Sari-iroe*; **Çuv.:** *Schiptschik* (ZRA I: 484).

Pallas'ın Kazan Tatarcasında *sadowàs*, *sanduàs*; Başkurtça *sandagàs*; Kazakça *sandugatsch* şeklinde belirttiği ad Eski Türkçede *sanduvaç* "nightingale (bülbül)" şeklindedir (EDPT: 837; DLT: 803). Bu ad Harezmi Türkçesi döneminde *sanduvaç* "bülbül" şeklinde olup, Kıpçak Türkçesi döneminde tespit edilememiştir (İML: 58). Çağataycada *sanduvač* "Nachtigall, bülbül" şeklindedir (VEWT: 401). Modern Türk dillerinden ise Kazakçada *сандуғаш* "nightingale bülbül", Karaycada *sandugaç* "bülbül", Tatarcada *sandugaç* "bülbül", Başkurtçada *handugaş* "bülbül" şeklinde tespit edilmiştir (KazED: 160; KTD: 471; KazTTS: 397; KTLS: 88-89). Pallas'ın Tom Tatarcasında *tortschok* olarak belirttiği ad, Hakasçada *torçih* "bülbül", Altaycada *torçık* "bülbül" şeklindedir (HTS: 523; ATS: 213). Kalmukça *sari-iroe* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmazken, Hakasçada *ıro* adı "bozkır bülbülü" anlamına gelmektedir (ÖHTS: 208). Çuvaşça *schiptschik* olarak belirtilen ad, Çuvaşçada *şapçak* "bülbül" şeklinde tespit edilmiştir (ÇTS: 455).

83. Mavi Bülbül-Lat. *Larvivora cyane*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla cyane* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 472).

84. Mavikuyruklu Bülbül-Lat. *Tarsiger cyanuru* (TTK: 305)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla cyanura* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 490).

85. Sibirya Dağbülbulü-Lat. *Prunella montanella* (TTK: 321)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla montanella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 471).

86. Sibirya Yakut Gerdanlı Bülbulü-Lat. *Calliope calliope*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla calliope*; Tat.: *Kysil Tamak* (ZRA I: 483).

Pallas'ın Tatarca *kysil tamak* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

87. Söğütbülbulü I-Lat. *Phylloscopus trochilus* (BTS: 613)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla trochilus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 494).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *ála güz* "Latince karşılığı *Sylvia trochilus* diğer bir adı ile *Phylloscopus trochilus* şeklindedir." (KİS: 95).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *töyöt* "söğüt bülbülü" (BaşTS: 637).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

88. Söğütbülbülü II-Lat. *Phylloscopus trochilus* (BTS: 613)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla acredula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 496).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *ála güz* "Latince karşılığı *Sylvia trochilus* diğer bir adı ile *Phylloscopus trochilus* şeklindedir." (KİS: 95).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *töyöt* "söğüt bülbülü" (BaşTS: 637).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

89. Buz Dalgıcı I-Lat. *Gavia immer* (TTK: 70)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cephus torquatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 340).

Etimolojik sözlükler: (h)akawna (PMoğ.) "loon, diver (rarapa) buz dalgıcı [PTrk. *akana* 'gull, white partridge (kar tavuğu, keklik)']" (EDAL: 281); *кудан куоғас* "полярная rarapa" (ESTYa VI: 83); *куоғас* "rarapa" (ESTYa VI: 83).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шыв кайаке* "garapa buz dalgıcı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *dalan kuoyas, dalaŋ kuoyas* "Gavia immer, buz dalgıcı" (LJTT: 44); *кyоgас* "garapa buz dalgıcı" (KRYs: 24); *кyоgас* "garapa, buz dalgıcı" (YRS: 110). **Dol:** *кyоgас* "garapa, buz dalgıcı" (DRS: 38). **Hak.:** *xara örtek* "loon, diver" (HED: Ø); *zazapa* "garapa, buz dalgıcı" (HRS: 102). **Alt.:** *zazapa* "garapa (кyш), buz dalgıcı" (RAS: 100); *кашкала* "garapa, buz dalgıcı" (SSTTN II: 16).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *zazapa* "garapa, buz dalgıcı" (RKrgS: 125). **Kaz.:** *маймақ қаз* "loon, buz dalgıcı" (KazED: 130). **Tat.:** *zazapa* "garapa, buz dalgıcı" (ETRS: 78); *çumğak* "dalğış kuşu" (KazTTS: 101). **Başk.:** *zazapa* "garapa, buz dalgıcı" (BaşRS: 145).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaqar* "dalğış kuşu" (ATS II: 1926).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

90. Buz Dalgıcı II-Lat. *Gavia immer* (TTK: 70)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cephus imber* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 344)

Etimolojik sözlükler: *(h)akawna* (PMoğ.) "loon, diver (rarapa) buz dalgıcı [PTrk. *akana* "gull, white partridge (kar tavuğu, keklik)"]" (EDAL: 281). *кудан кyоgас* "полярная garapa" (ESTYa VI: 83). *кyоgас* "garapa" (ESTYa VI: 83).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шыв кайаке* "garapa buz dalgıcı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *dalan kuoyas, dalaŋ kuoyas* "Gavia immer, buz dalgıcı" (LJTT: 44); *кyоgас* "garapa, buz dalgıcı" (KRYs: 24); *кyоgас* "garapa, buz dalgıcı" (YRS: 110). **Dol:** *кyоgас* "garapa, buz dalgıcı" (DRS: 38). **Hak.:** *xara örtek* "loon, diver" (HED: Ø); *zazapa* "garapa buz dalgıcı" (HRS: 102). **Alt.:** *zazapa* "garapa (кyш), buz dalgıcı" (RAS: 100); *кашкала* "garapa buz dalgıcı" (SSTTN II: 16).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *zazapa* "garapa, buz dalgıcı" (RKrgS: 125). **Kaz.:** *маймақ қаз* "loon, buz dalgıcı" (KazED: 130). **Tat.:** *zazapa* "garapa, buz

dalgıcı" (ETRS: 78); *çumğak* "dalgıç kuşu" (KazTTS: 101). **Başk.:** *zazapa* "rarapa, buz dalgıcı" (BaşRS: 145).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qaqar* "dalgıç kuşu" (ATS II: 1926).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

91. Çalıkuşu Çıvgını-Lat. *Phylloscopus proregulus* (TTK: 264)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla proregulus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 499).

92. Çalıkuşu-Lat. *Regulus regulus* (TTK: 286)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla regulus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 498).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *sondılaç* "çalıkuşu (*Troglodytes*) (Türkçe ve Latince ismi farklı türlere işaret ettiğinden her iki türde de belirtilmiştir.)" (DLT: 828).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** *boğlıce bülbül* "çalıkuşu" (Tulum 2011: 448).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *āla güz* "bir çeşit çitkuşu, çalıkuşu" (KİS: 95).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *korolyok* "çalıkuşu" (ÇTS: 149).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kākā-buka* "wintergoldhähnchen (*Regulus regulus*) çalıkuşu" (LJTT: 76); *tākā-buka* "wintergoldhähnchen (*Regulus regulus*) çalıkuşu" (LJTT: 158).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *boztorğay* "çalı kuşu" (KazTS I: 90); *сары бас торғай, шымшық* "çalıkuşu" (KazTS II: 115). **Tat.:** *ardıç quşı* "çalı kuşu" (KırTS: 48). **Başk.:** *kerle turğay* "çalı kuşu (*Regulus regulus*)" (BaşTS: 646); *alağanat* "yeşilimsi başlı boz kanlı tarlakuşu, çalı kuşu; uzun kuyruklu çütre" (BaşTS: 26).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qichitqon* "çalıkuşu" (TÖS: 118).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *bobili* "serçe büyüklüğünde, tüyleri kırmızımsı renkte, kuyruğu güdük bir cins çalıkuşu" (DS I: 715); *cırtlıkkuş* "çalıkuşu" (DS II: 940).

93. Çamurcun-Lat. *Anas crecca* (TTK: 53)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas crecca*; Tat.: *Sirgêi urdak*; Başk.: *Tyragai* (ZRA II: 263)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *karrak urdak* "çamurcun" (KİS: 44).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čaabiŋ* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 30); *čääčikiŋ* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 33); *čärkäŋ* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 35); *čikkimay* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 37); *čirkimay*, *čirkaaki* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 38); *čörkökü*, *čörköökü*, *čörkööküü* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 41); *čukkuy* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 42); *inax battika*, *inax battiki*, *inax battikita*, *inax battikiya*, *inax battiŋata* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 68); *koruoska* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 87); *mirkay* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 110); *öddükään*, *ögdükään* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 130); *ökdükään* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 131); *ördükään* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 132); *ürdükään* "krickente (*Anas crecca*)" (LJTT: 182).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *cingir* "çamurcun (*Anas crecca*)" (ATS I: 626).

Moğolca: *acir/ajir nugusu* "ufak bir nehir ördeği türü, çamurcun" (MTS: 100); *çürgü nugusu(n)* "çamurcun" (MTS: 724).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *sirgêi urdak* olarak belirttiği ad içerisinde geçen *urdak* adı tarihi Türk dillerinden Çağataycada *karrak urdak* "çamurcun" adında geçmektedir (KİS: 44). Başkurtça *tyragai* olarak belirtilen ada ise literatürde rastlanmamıştır.

94. Büyük Çamurcun-Lat. *Mareca falcata* (TTK: 396)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas falcata*; Moğ.: *Scharà-sul*, *Char-tologoi-Nogossûn*; Bury.: *Borà-nogossûn* (ZRA II: 259).

Pallas'ın Moğolca *scharà-sul* ve *char-tologoi-nogossûn* ve Buryatça *borà-nogossûn* olarak belirtilen adlara karşılık bugünkü Moğolcada *acir/ajir nugusu* "ufak bir nehir ördeği türü, çamurcun" ve *çürgü nugusu(n)* "çamurcun" adları tespit edilmiştir (MTS: 100, 724).

95. Çaprazgaga-*Loxia curvirostra* (TTK: 339)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Loxia crucirostra*; Bury.: *Dsannà* (ZRA II: 4).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xariya imü*, *xariya imüta* "fichtenkreuzschnabel (*Loxia curvirostra*) çaprazgaga" (LJTT: 57); *imü* "fichtenkreuzschnabel (*Loxia curvirostra*) çaprazgaga" (LJTT: 68).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *şırşı turğay* "çapraz gaga (*Loxia curvirostra*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çataldimdik* "çaprazgaga (*Loxia curvirostra*)" (ATS I: 667).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *cagalmay bilcuuhay* "çapraz gagalı ispinoz kuşu" (MTS:1204).

Pallas'ın Buryatça *dsannà* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

96. Çeltikçi-Lat. *Plegadis falcinellus* (TTK: 84)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Numenius ibis*; Kalm.: *Schigitschi* (ZRA II: 165).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *büzek* "aynak ya da ibis olarak bilinen leyleksigiller takımının orta boylu uzun bacaklı 25 kuş türünün ortak adı. En yaygın türüne bayağı aynak ya da kısaca aynak (*Plegadis falcinellus*) denir." (Şen 1993: 145).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaranaz, qaravay* "çeltikçi, çeltikçi kargası, parlak ibis (*Plegadis falcinellus*)" (ATS II: 1980; 1985).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kalmukça *schigitschi* şeklinde belirttiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

97. Çıkrıkçın-Lat. *Spatula querquedula* (TTK: 52)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas querquedula* (Pek Çok Kaynakta *Anas Querquedula* Latince Adı Halen Geçerlidir.) (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 264).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čardışyas* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 33); *čäärdik/čäärdiki* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 33); *čoŋkunuor* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 40); *dulya xaačigiriara* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 45); *xaačigiras/xaačigiras čirkü* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 46); *xaxxiärial/xaxxiär* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 50); *xakkiriär kus* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 50); *mas čokkuruora* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 107); *n'akkiriär* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 121); *n'okkuruor* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 123); *taas čikkimaya* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 152); *taas*

čirkimay/taas čörköyö "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 152); *tañkiniär* "Knäkente (*Anas querquedula*) çıkırıkçın" (LJTT: 156).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• **Cılıbıt Kuşu**

Zoographia'da bulunan 6 farklı cılıbıt kuşu 98.-103. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip cılıbıt genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından cılıbıt türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *ржанка* "ржанка cılıbıt " (TatRusS: 748); *ужым чыпчыгы* "ржанка cılıbıt " (TatRusS: 1077).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

98. Akça Cılıbıt-Lat. *Charadrius alexandrinus* (TTK: 135)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Charadrius alexandrinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 143).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *yügerek yětsev* "akça cılıbıt kuşu (Lat. *Charadrius alexandrinus*)" (BaşTS: 724); *yügerek yětsev* "akça cılıbıt kuşu (*Charadrius alexandrinus*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

99. Dağ Cılıbıtı-Lat. *Charadrius morinellus* (TTK: 137)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius morinellus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 134).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *altan tüös* "Morinelltegenpfeifer (*Charadrius morinellus*) dağ cılibıtı" (LJTT: 6); *čoxčoŋo kiił* "Morinellregenpfeifer (*Charadrius morinellus*) dağ cılibıtı" (LJTT: 39); *xonuu baraaya* "Morinellregenpfeifer (*Charadrius morinellus*) dağ cılibıtı" (LJTT: 60); *xoŋor čirip* "Morinellregenpfeifer (*Charadrius morinellus*) dağ cılibıtı" (LJTT: 61).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *mampeŋ* "plover" (KazED: 180). Başk.: *ala yětsev* "dağ cılibıtı kuşu (Lat. *Eudromias morinellus*)" (BaşTS: 724); *ala yětsev* "dağ cılibıtı kuşu " (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

100. Doğu Cılibıtı-Lat. *Charadrius asiaticus* (TTK: 137)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius caspius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 136).

101. Halkalı Cılibıt-Lat. *Charadrius hiaticula* (TTK: 134)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius hiaticula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 144).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *ķaramuyın yětsev* "kolyeli büyük yağmurcun kuşu (*Charadrius hiaticula*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

102. Halkalı Küçük Cılıbıt-Lat. *Charadrius dubius* (TTK:135)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 145).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *vaq yětsev* "halkalı küçük cılıbıt kuşu (Lat. *Charadrius dubius*)" (BaşTS: 724); *vaq yětsev* "halkalı küçük cılıbıt kuşu (*Charadrius dubius*)" (BaşTS: 725).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

103. Moğol Cılıbıtı-Lat. *Charadrius mongolus* (TTK: 136)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius mongolicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 136).

- **Çinte Kuşu**

Zoographia da bulunan 4 farklı çinte kuşu 104.-107. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir kuş türünü işaret etmeyip çinte genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından çinte türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *hol turğayı* "mahmuzlu çinte (Lat. *Calcarius lapponicus*) (Bu tür *Zoographia*"da bulunmaz.)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *çinte* "serçe kuşu" (DS II: 1226).

104. Kara Surathlı Çinte-Lat. *Emberiza spodocephala*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza spodocephala* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 51).

105. Kızıl Çinte-Lat. *Emberiza rutila*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza rutila* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 53).

106. Kızıl Kulaklı Çinte-Lat. *Emberiza fuscata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza fuscata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 41).

107. Sarı Kaşlı Çinte-Lat. *Emberiza chrysophrys*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza chrysophrys* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 46).

108. Çitkuşu-Lat. *Troglodytes troglodytes* (TTK: 287)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla troglodytes* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 500).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *sondılaç* "çalıkuşu (*Troglodytes*) (Türkçe ve Latince ismi farklı türlere işaret ettiğinden her iki türde de belirtilmiştir.)" (DLT: 828).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: *bokluca bülbül* "крапивник çitkuşu" (OSTN VIII: 1646).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *ála güz* "bir çeşit çitkuşu, çalıkuşu" (KİS: 95); *şakhçi quçqaç* "çit kuşu" (KİS: 81).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *вѣлтрѣн кайак* "крапивник (птица), çitkuşu" (Aşmarin: 353).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qaraqaylıq* "крапивник çitkuşu" (KRRKS: 270). **Tat.:** *kıçitkanlık* "крапивник (птица) çitkuşu" (TatRusS: 518); *kıçitkan çırçığı* "крапивник, çitkuşu" (TatRusS: 1077).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

109. Çobanaldatan-Lat. *Caprimulgus europaeus* (TTK: 206)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo caprimulgus*; Başk.: *Sop*; *Crasnojarensibus*
Ad Jeniseam: *Chalgusch* (erkek), *uulu* (dişi); Yak.: *Tularbek*; Moğ.: *Ssaraltzi*,
mochayerae; Bury.: *Churigatu*; Kalm.: *Ergii-boro* (ZRA I: 542).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *çoban aldatgucu* "çobanaldatan kuşu" (EATS: 176).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çupan aldatan/çopan aldatan* "çobanaldatan kuşu" (FKS I: 706); *áyagh-siz* "çobanaldatan kuşu" (KİS: 30).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *saylık* "çobanaldatan kuşu" (TuvTS: 9). Hak.: *ızığas* "çobanaldatan kuşu" (HTS: 206). Alt.: *bosbarçık* "çobanaldatan kuşu" (ATS: 45). Tel.: *d'ılkıçı* "çobanaldatan kuşu" (TAS: 29); *sañdıgaş* "çobanaldatan, kuyruksallayan kuşu" (TAS: 95).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *çobanaldatan* "çobanaldatan kuşu" (KırTS: 86); *tav karlıgaçı* "çobanaldatan kuşu" (TTatS: 95).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *tentakqush* "çobanaldatan kuşu" (TÖS: 134). YUyg.: *sündük, süñgüç, süñgüt* "çobanaldatan, kuyruk sallayan" (YUTS: 368).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *keçisağan* "çobanaldatan (*Caprimulgus europaeus*)" (ATS I: 1738).

Moğolca: *guybanggu* "çobanaldatan kuşu" (MTS: 460).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Türk ve Moğol dillerindeki adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

110. Çulhakuşu-Lat. *Remiz pendulinus* (TTK: 245)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Xanthornus pendulinus*; Başk.: *Troàsch* (ZRA I: 428).

Etimolojik sözlükler: *cula* (TT ağızları) "karga, kargaya benzeyen bir kuş < çulha kuşu "saksığan"" (ETTL II: 113).

Tarihi Türk Dilleri: Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *daskan* "die beutelmeise" (OSTN VI: 1641).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *tıkırkoş, pėsnekněň běr töre* "çulhakuşu" (TTatS: 97); Kırg: *kurtultai* "die beutelmeise" (OSTN III: 948).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pəsnək* "çulhakuşu" (ATS II: 2734).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtça *troàsch* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

• **Çulluk**

Zoographia'da bulunan 10 farklı çulluk türü kuş 111.-120. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip çulluk genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından çulluk türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *bakaça* "çulluk < Yun. (*bekátsa*) < İt. *beccaccia* a.m." (ETTL I: 558); *bekaçe* "çulluk" (ETTL I: 638); *çulluk* "eti için avlanan bir kuş" (TDES: 125); *çulluk* "eti için avlanan bir kuş < ET *çulık* a.m." (ETTL II: 269); *çulluk* "çulluk kuşu" (KBS: 186); *çulluk* (Osm.) "woodcock çulluk" (EDPT: 420); *tekbağırsık* (hlk.) "bir tür av kuşu, çulluk" (KBS: 720); *yelfe* (TT ağızları) "çulluk kuşu" (KBS: 880).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *çılık* "çulluk kuşu" (SDBH: 32). KrhT.: *çılık* "çulluk, üveyik büyüklüğünde alacalı bir su kuşu" (OTS: 116); *çılık* "çulluk kuşu" (Özden 2019: 1482).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *çılık* "çulluk, üveyik büyüklüğünde alacalı bir su kuşu" (OTS: 116). KıpT.: *çılık* "çulluk, üveyik büyüklüğünde alacalı bir su kuşu" (OTS: 116). ÇağT.: *hur pigan* "çulluk kuşu" (KİS: 59); *seher-khiz* "çulluk kuşu" (KİS: 62).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kārāpçak* "çulluk" (ÇTS: 130).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *indyuk* "çulluk" (TuvTS: 60). **Hak.:** *tarağay* "çulluk" (ÖHTS: 480); *suğluh, çuğluh, tarağay, tarğay* "çulluk" (HTS: 468); *хорымчых* "вальдшнеп, çulluk" (HRS:852). **Alt.:** *sıralcın* "çulluk" (ATS: 182).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çulduk* "çulluk (kuş)" (KrgS I: 286); *eçki maarak* "çulluk (kuş)" (KrgRS II: 548). **Tat.:** *bekas, çulluk, çullık* "çulluk" (TTatS: 54); *урман шөлдіе* "вальдшнеп, çulluk" (TatRusS: 984).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *loyxo 'rak, yakantovuq* "çulluk" (TÖS: 139). **YUyg.:** *layxorek* "çulluk, bekas" (YUTS: 254).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qırmızıdöş* "küçük çulluk" (ATS II: 2016). **Türkm.:** *ebek* "çulluk" (TürTS: 192).

Moğolca: *çuuçali/şūşşali* "çulluk" (MTS: 272); *goğuy* "çulluk, yelve, su kuşu" (MTS: 452); *kökeçe, kökeçü* "çulluk, yağmur kuşu" (MTS: 598); *totugalcin* "çulluk" (MTS: 983).

Türkiye Türkçesi ağızları: *elkoca, eloca* "çulluk kuşu" (DS III: 1719, 1726); *kalkuyruk* "boz renkte, kuyruğu uzun ilkbaharda görülen bir çeşit yaban ördeği, çulluk" (DS IV: 2801); *lökeşe, lökeçe, lökeşeği, lökeşi, lökşe, löküşe* "yaban kazı; çulluk kuşu" (DS IV: 3091); *yabantavuşu* "yabankeklığı; çulluk; yaban ördeği çeşidinden bir kuş; yabanıl güvercin; sülün" (DS VI: 4115).

111. Büyük Suçulluğu-Lat. *Gallinago media* (TTK: 154)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Scolopax palustris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 173).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: *üker çuuçali* "büyük su çulluğu" (MTS: 272).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

112. Çamurçulluğu I-Lat. *Limosa limosa* (TTK: 147)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa aegocephala*; Yak.: *Tschoktschongó* (ZRA II: 178).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *çokçoŋo* “Uferschnepfe, *Limosa limosa*” (LJTT: 39); *toluut*, *lookuut*, *loomut*, *looŋuut* “Uferschnepfe, *Limosa limosa*” (LJTT: 167).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Yakutça *tschoktschongó* olarak belirtilen ad, Yakutçada aynı hayvan türünün karşılığı olarak *çokçoŋo* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 39). Ayrıca Yakutçada tespit edilen bu türe karşılık gelen diğer adlar ise *toluut*, *lookuut*, *loomut*, *looŋuut* şeklindedir (LJTT: 167).

113. Çamurçulluğu II-Lat. *Limosa limosa* (TTK: 147)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa barge*; Başk.: *Kisgittau*; Tat.: *Talletuit* (ZRA II: 180).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *çokçoŋo* “Uferschnepfe, *Limosa limosa*” (LJTT: 39); *toluut*, *lookuut*, *loomut*, *looŋuut* “Uferschnepfe, *Limosa limosa*” (LJTT: 167).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtça *kisgittau* ve Tatarca *talletuit* olarak belirttiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

114. Çulluk-Lat. *Scolopax rusticola* (TTK: 154)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scolopax rusticola*; Tat.: *Tschüldi*; SibT.: *Chategatsch*, *chategitau*; Tel.: *Charagatau* (ZRA II: 171).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *çulık* "üveyik büyüklüğünde alacalı bir su kuşu (*Scolopax rusticola*)" (DLT: 629).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *meşəcüllütü* "çulluk (*Scolopax rusticola*)" (ATS II: 2340); *sığırçı* "çulluk (*Scolopax rusticola*)" (ATS II: 2967).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *tschüldi* olarak belirttiği ad Tatarcada "çulluk" anlamında kullanılan *урман шөлдуе* hayvan adında geçen *шөлдуе* kelimesidir (TatRusS: 984). Bu ad Tatarca dışında diğer modern Türk dillerinde tespit edilememiştir. Sibiryâ Tatarcasında *chategatsch*, *chategitau* ve Teleüt Ağızında *charagatau* olarak belirtilen adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

115. Kervançulluğu I-Lat. *Numenius arquata* (TTK: 144)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Numenius falcinellus*; **Tat.:** *Kongaralà*; *külgaadse*; **Başk.:** *Kügildé*; **BarT.:** *Zabàn-kulik*; **Moğ.:** *Todocholzi* (ZRA II: 168).

Pallas'ın Tatarca *kongaralà*, *külgaadse* ve Baraba Tatarcasında *zabàn-kulik* olarak belirtilen adlara literatürde rastlanmazken, Başkurtça *kügildé* adı, Hakasçada *kögildî* "su çulluğu" şeklinde tespit edilmiştir (ÖHTS: 261). Pallas'ın Moğolca *todocholzi* olarak belirttiği ad, bugünkü Moğolcada *totugalcin* "çulluk" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 983). Moğolcada "çulluk" anlamına gelen diğer adlar ise *çuuçali/sūsşali* "çulluk"; *goguy* "çulluk, yelve, su kuşu"; *kökeçe*, *kökeçü* "çulluk, yağmur kuşu" şeklindedir (MTS: 272, 452, 598).

116. Kervançulluğu II-Lat. *Numenius arquata* (TTK: 144)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Numenius arquata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 168).

117. Kıyı Çamurçulluğu-Lat. *Limosa lapponica* (TTK: 146)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa ferruginea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 180).

118. Küçük Suçulluğu-Lat. *Lymnocyptes minimus* (TTK: 155)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scolopax gallinula*; Başk.: *Saraldshin*; Yak.: *Barách* (ZRA II: 175).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *vaq haralyın* "küçük suçulluğu" (BaşTS: 185).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da Başkurtça *saraldshin* olarak belirtilen ada karşılık tarafımızca Başkurtçada *haralyın* "su çulluğu" adı tespit edilmiştir (BaşTS: 185). Pallas'ın Yakutça *barách* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

119. Suçulluğu-Lat. *Gallinago gallinago* (TTK: 155)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scolopax gallinago*; Tat.: *Tschaetirtenn*; Kaz.: *Kyr-Tekae* (Pallas diğer anlamına 'yaban keçisi' demiştir.) (ZRA II: 174).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şulli* "su çulluğu, bataklık çulluğu" (ÇTS: 461); *şiv çäxxu* "su çulluğu, bataklık çulluğu" (ÇTS: 464); *vărămsämsä* "su çulluğu, bataklık çulluğu" (ÇTS: 46).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *çokčoно* "Bekassine (*Gallinago gallinago*) suçulluğu" (LJTT: 39); *kumaar tühärääčči* "Bekassine (*Gallinago gallinago*) suçulluğu" (LJTT: 93); *ögürüö, öñürüö, ügürüö, üñürüö* "Bekassine (*Gallinago gallinago*) suçulluğu" (LJTT: 130); *surulaan* "Bekassine (*Gallinago gallinago*) suçulluğu" (LJTT: 148). Hak.: *kögıldi* "su çulluğu" (ÖHTS: 261); *sıñzalag* "su çulluğu"

(ÖHTS: 426); *tılбізек* "su çulluğu" (HTS: 266). **Tel.:** *koñırla* "su çulluğu, bataklık çulluğu" (TAS: 61).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *mırdı çıkçık* "su çulluğu" (KMTS: 148); *haram tartar* "su çulluğu" (KMTS: 343). **Başk.:** *haralyın* "su çulluğu" (BaşTS: 185); *zërhevet* "su çulluğu, bataklık çulluğu" (BaşTS: 754).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *suv loyxó`ragi, suv yakantovug`i* "su çulluğu" (TÖS: 529). **YUyg.:** *say yamğurçı* "su çulluğu, bekasin" (YUTS: 457).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *cırtdanquş* "su çulluğu" (ATS I: 614).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *civelek* "su çulluğu" (DS II: 988).

Pallas'ın tespit ettiği Tatarca *tschaetirtenn* ile Kazakça *kyr-tekae* adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

120. Sürmeli Kervançulluğu-Lat. *Numenius phaeopus* (TTK: 145)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Numenius phaeopus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 169).

121. Çütre-Lat. *Carpodacus erythrinus* (TTK: 336)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Pyrrhula erythrina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 8).

Etimolojik sözlükler: *borsu* (Trk.) "чечевица çütre kuşu" (ESTYa II: 275). *йасмык* (Trk.) "чечевица çütre kuşu" (ESTYa IV: 154).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *хаар čüčaaγa* "karmingimpel (*Carpodacus erythrinus*)" (LJTT: 47); *kihi kurduk saγaraaččī čüčaaγ* "karmingimpel (*Carpodacus erythrinus*)" (LJTT: 79).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *kızıl turğay* "çütre" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

122. Tayga Çütresi-Lat. *Pinicola enucleator*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Loxia psittacea*; Moğ.: *Ulàn-dsalà* (ZRA II: 5).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čaariās* "Hakengimpel (*Pinicola enucleator*) tayga çütresi" (LJTT: 31); *čaariās* "Hakengimpel (*Pinicola enucleator*) tayga çütresi" (LJTT: 31); *imii čiičaaγa* "Hakengimpel (*Pinicola enucleator*) tayga çütresi" (LJTT: 68); *tia čaariāha* "Hakengimpel (*Pinicola enucleator*) tayga çütresi" (LJTT: 163); *toyon imii* "Hakengimpel (*Pinicola enucleator*) tayga çütresi" (LJTT: 169).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Moğolca *ulàn-dsalà* olarak belirtilen ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

123. Uzun Kuyruklu Çütre-Lat. *Carpodacus sibiricus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pyrrhula caudata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 10).

• **Delice**

Zoographia'da bulunan 2 farklı delice kuşu 124. ve 125. maddelerde izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip *delice* genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından delice kuşu türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *delice* "şahin, atmaca; çaylak" (KBS: 202). *kerkenez* "delice de denilen yırtıcı bir kuş" (KBS: 399). *sırçancıl* "Türkiye Türkçesi ağızlarında delice de denilen yırtıcı bir kuş" (KBS: 699).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *deglügeç*, *devlingeç*, *devlügeç* "delice (kuş)" (OTS: 123, 126).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *deglügeç* "çaylak benzeri bir kuş, delice kuşu" (Karpuz 2012: 63).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *deglügeç, devlingeç, devlügeç* "delice (kuş)" (OTS: 123, 126). **Kıpt.:** *deglügeç, devlingeç, devlügeç* "delice (kuş)" (OTS: 123, 126); *deglügeç, devlengeç, devlingeç, devlügeç (II), tevlengeç, tevlügeç, tülüveç* "delice (kuş)" (KTS: 58).

Modern Türk Dilleri: Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *саз карчыгасы* "лунь, delice" (TatRusS: 764. **Başk.:** *билала, көйгәнәк, сыскан тупкес* "лунь, delice" (BaşRS: 99, 276, 492).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

124. Gökçe Delice-Lat. *Circus cyaneus* (TTK: 116)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter variabilis*; **Moğ.:** *Choeladü*; **Kalm.:** *Zagàn-chuldu* (ZRA I: 364).

Etimolojik sözlükler: *moymul* "yırtıcı bir kuş. Anadolu'da yazılmış eski eserlerde boymul 'yırtıcı bir kuş (*Circus cyneus* veya *Circus ceruginosus*)" (TDES: 374).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Krt.: *buymul* (TT) "the hen harrier (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (Hauenschield 2000: 216).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *küykenek* "*Circus cyaneus* gökçe delice kuşu" (Ölmez 2015: 734).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bītahītčīt* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 24); *čijirikaan 'n'ik* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 37); *kutuyaxsīt* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 97); *länkäy* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 103);

luoyalaax kuturuk "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 105); *siltax/siltax mäyii* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 144); *tuymaaki* "Kornweihe (*Circus cyaneus*) gökçe delice kuşu" (LJTT: 174).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *belibağlı* "gökdoğan; kızıl doğan (*Circus cyaneus*)" (ATS I: 391); *tarlabelibağlısı* "gökdoğan" (ATS II: 3213).

Moğolca: *хулд* "delice" (KW: 275).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından Moğolca *choeladù* ve Kalmukça *zagàn-chuldu* olarak belirtilen adlara taranan literatür içerisinde rastlanmazken, Kalmukça *zagàn-chuldu* adında geçen *chuldu* kelimesi tarafımızca Kalmukçada *хулд* "delice" şeklinde tespit edilmiştir (KW: 275).

125. Saz Delicesi-Lat. *Circus aeruginosus* (TTK: 115)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Accipiter circus*; **Tat.:** *Kamysch-karà*; **Başk.:** *Boktargé* (ZRA I: 362).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kutuyaxsīt* "Rohrweihe, saz delicesi" (LJTT: 97); *кутуяхсыт* "болотный лунь, saz delicesi" (SYY: 1268); *kutuyaxsīt* "Rohrweihe (*Circus aeruginosus*), saz delicesi kuşu" (LJTT: 97); *хара кутуяхсыт* "болотный лунь, saz delicesi" (SYY: 1268). **Hak.:** *казыңала* "болотный лунь, saz delicesi" (HRS: 779); *хазыңала* "болотный лунь, saz delicesi" (HRS: 779).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *bataqlıq belibağlısı* "kızıl doğan (*Circus aeruginosus*)" (ATS I: 392); *qamışlıq belibağlısı* "kızıl doğan (*Circus aeruginosus*)" (ATS II: 1942).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *ак баш са* "белоголовый болотный лунь, saz delicesi" (ESTYa VII: 213).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *kızıl sungur* "gündüz yırtıcılarından, atmacagillerden bir tür kuş (*Circus aeruginosus*) (Saz delicesi olarak adlandırdığımız kuş bazı kaynaklarda kızıl sungur/tuygun olarak geçmektedir.)" (Efe 2017 (I): 72).

Pallas'ın Tatarca *kamysch-karà* ve Başkurtça *boktargé* olarak belirttiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

126. Denizpapağanı-Lat. *Fratercula arctica*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Lunda arctica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 365).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çул ве́че* "Тупик, denizpapağanı" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *Тупик* "Тупик, denizpapağanı" (BaşRS: 552).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *to'ti, to'tiqush* "papağan" (TÖS: 446). **YUyg.:** *şatut* "papağan" (YUTS: 375).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

127. Perçemli Denizpapağanı-Lat. *Fratercula cirrhata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Lunda cirrhata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 363).

128. Derekuşu I-Lat. *Cinclus cinclus* (TTK: 287)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Trynga cinclus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 201).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uu čiičaaŋa* "Sturnus cinclus derekuşu" (LJTT: 178); *äyim čiičaaŋa* "Fluß Wasseramsel derekuşu" (LJTT: 16); *uoraan čiičaaŋ* "Fluß Wasseramsel derekuşu" (LJTT: 177). **Tof.:** *һараачыгай* "оляпка derekuşu" (TRRTS: 54); *карчыгай (Tof.)* "оляпка derekuşu" (ESTYa V: 309). **Hak.:** *нус хузы* "оляпка derekuşu" (HRS: 402); *суг харачызы* "оляпка derekuşu" (HRS: 516).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *susərçəsi* "su karatavuğu (Cinclus cinclus)" (ATS II: 3071).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

129. Derekuşu II-Lat. *Cinclus cinclus* (TTK: 287)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sturnus cinclus*; SibT.: *Su-gertschegà*; Yak.: *Utschytschagà* (ZRA I: 423).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uu čiičaaŋa* "Sturnus cinclus derekuşu" (LJTT: 178); *äyim čiičaaŋa* "Fluß Wasseramsel derekuşu" (LJTT: 16); *uoraan čiičaaŋ* "Fluß Wasseramsel derekuşu" (LJTT: 177). **Tof.:** *һараачыгай* "оляпка derekuşu" (TRRTS: 54); *карчыгай (Tof.)* "оляпка derekuşu" (ESTYa V: 309). **Hak.:** *нус хузы* "оляпка derekuşu" (HRS: 402); *суг харачызы* "оляпка derekuşu" (HRS: 516).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *susərçəsi* "su karatavuğu (Cinclus cinclus)" (ATS II: 3071).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibirya Tatarcasında *su-gertschegà* olarak belirttiği ada karşılık Tatarcada herhangi bir karşılık tespit edilememişken, Azericede tespit edilen *susərçəsi* "su karatavuğu (Cinclus cinclus)" adı ile *su-gertschegà* adının karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ATS II: 3071). Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *utschytschagà* adı Yakutçada *uu čiičaaŋa* "Sturnus cinclus, derekuşu" şeklinde geçmekte olup, Yakutçada

tespit edilen diğer adlar ise , *äyim čüčäaŋa* "Fluß Wasseramsel, derekuşu" ve *uoraan čüčäax* "Fluß Wasseramsel, derekuşu" şeklindedir (LJTT: 178, 16, 177).

130. Dikkuyruk-Lat. *Oxyura leucocephala* (TTK: 59)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas mersa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 283).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *ак баишы үрдәк* "Савка dikkuyruk" (TatRusS: 1252). Başk.: *aqbaş öyrek* "dikkuyruk" (BaşTS: 22).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *göydimdik* "dikkuyruk" (ATS I: 1317).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• **Doğan**

Zoographia'da bulunan 7 farklı doğan türü kuş 131.-137. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip doğan genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından doğan türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *balaban* "doğan, çakır doğan " (ETTL I: 566); *balaban* "Atmaca veya doğan gibi yırtıcı bir kuş <Trk. bāla+man (Far. bālabān "iri cüsseli insan, ayı, büyük davul tokmağı" anlamındadır. Dilimize Farsçadan gelmiş olabilir.)" (KBS: 58); *çağan* "doğan (TT de kişi adı) < çagan (KıpT.)" (KBS: 146); *çakır* "bir cins doğan " (ETTL II: 134); *çavlı* "henüz ava alıştırılmamış doğan yavrusu" (KBS: 158); *çibek kırğuy* "merlin 'doğan, bozdoğan, çakırdoğan'" (EDPT: 396); *doğan* "kuş avında kullanılan küçük bir yırtıcı kuş < ET *toğan* a.m" (ETTL II: 447); *doğan* "b.m. <ET *toğan/tuğan* kuş" (NS: 216); *doğan* "doğan kuşu (ET *toğan* a.m.)" (KBS: 217); *esperi* "bir tür doğan" (TDES: 170); *laçın* "falcon (Büyük bir ihtimalle Toharcadan alıntı olduğunu belirtir.)" (EDPT: 763); *sardoğan* "sarı renkli bir tür doğan < *sarı* [<*sāriğ] +doğan [<*toğan]" (KBS: 598); *toğan* (d-) "falcon of some kind" (EDPT: 470-471); *toğrul* "yırtıcı bir kuş, çakırdoğan" (TDES: 515).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *toğan* "b.m. " (ETG: 300); *toyan quş* "doğan kuşu " (ETY: 846); *togan* "doğan kuşu " (OTG: 311); *togan* "doğan" (ETYSV: 742); *laçın* "şahin, doğan" (Kormuşin 2016: 554); *togan* "doğan; kişi adı, özel isim" (Kormuşin 2016: 557); *laçın* "doğan, şahin (Moğ. nacin)" (ETG: 286); *tovan* "doğan kuşu (Bu sözlükte "toğan" sözcüğü "yırtıcı çay kuşu" olarak açıklanmıştır.)" (ETS: 223). **Uyg.:** *boymul* "bir tür doğan " (IB: 52); *boymul* "bir tür doğan" (EUTSV: 98); *kekük* "bir tür doğan yada kartal, guguk kuşu" (EUTSV: 176); *laçın* "doğan, şahin" (EUTSV: 220); *toğan* "doğan, şahin" (EUTSV: 331); *şoñqar* "sonkur kuşu, doğan, şah" (Yunusoğlu 2012: 171); *laçın* "şahin, ala doğan (Tuv. naçın, Moğ. naçi(n) şeklinde olup Moğolcadan ödünçleme olduğunu belirtir.)" (Ayazlı 2016: 176); *laçın* " doğan (Mog. Naçın)" (Eraslan 2012: 588); *tovan* "doğan kuşu (Bu sözlükte "toğan" sözcüğü "yırtıcı çay kuşu" olarak açıklanmıştır.)" (ETS: 223); *şunqar* (Moğ.) "doğan" (Ağca 2019: 279); *laçın* "şahin kuşu, laçın, doğan (Moğ. naçın)" (EUTS: 125). **KrhT.:** *çağrı* "doğan kuşu, çakır" (Ünlü 2012: 173); *balaban* "atmaca, doğan " (OTS: 56); *karçığay* "kartal, doğan" (OTS: 241); *kuruğı, şeh-bāz* (Far.) "bir cins doğan " (OTS: 298, 427); *karçığa, laçın, soğonguş, songğur* "şahin, doğan" (OTS: 241, 311, 411, 413); *sar, toğan* "doğan, akbaba" (OTS: 394, 459).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bahri* "deniz doğanı" (Kaçalın 2017: 795); *akçakır* "doğan" (EATS: 30); *togan* "doğan" (EATS: 650); *doğan/toğan* "doğan" (BL: 134); *şāhīn* (Far.) "doğan, şahin, sungur" (BL: 181); *şunqur* "sungur kuşu, doğan, şahin" (Ergin 1964: 205). **OsmT:** *ispiri* "bir çeşit doğan" (EÇS: 134); *karçığa* "doğan" (EÇS: 142); *şoşol* "şahin, alacadoğan (Sırpça-Hırvatça sokol)" (EÇS: 213); *toykun* "doğan, şahin" (EÇS: 232); *bāz* (Far.) "doğan, şehbaz, şahin" (OTAL: 74); *bāzek* (Far.) "küçük doğan" (OTAL: 74); *bāz* (Far.) "avcı kuş, doğan, şahin" (KBN: 158); *çağrı* "Türkçede bir doğan cinsi" (KBN: 165); *kara göz, kara kuş* "bir doğan cinsi" (KBN: 193); *şakır* (Ar.) " tepeli doğan " (KBN: 216); *şikere* (Far.) "balaban, çakır, doğan cinsinden avcı kuşların eserdeki genel adı" (KBN: 223); *toğan* "doğan, çakır" (KBN: 227); *doğan, bāz, bāzi, ālāne, şāh-bāz, şeh-bāz, şenkā, şünkār* "doğan (Falco) (bu adlar her ne kadar şahin başlığı altında belirtilmişse de, doğan kuş türünün Latince adı Falcuya gönderme yapıldığı için doğan maddesi altına alınmıştır.)" (Tulum 2011: 1634).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *balaban* "atmaca, doğan" (OTS: 56); *karçığay* "kartal, doğan" (OTS: 241); *kuruğı, şeh-bāz* (Far.) "bir cins doğan" (OTS: 298); 427); *karçığa, laçın, soğonguş, songğur* "şahin, doğan" (OTS: 241, 311, 411, 413); *sar, toğan* "doğan, akbaba" (OTS: 394, 459); *balaban* "doğan" (Zemahşeri: 97); *çağrı* "doğan" (İML: 23); *karçığay* "doğan kuşu" (İML: 95); *bāz* (Far.) "doğan, şahin" (HATS: 83); *karçığay* "kartal, doğan" (HATS: 290). **Kıpt.:** *balaban* "atmaca, doğan" (OTS: 56); *karçığay* "kartal, doğan" (OTS: 241); *kuruğı, şeh-bāz* (Far.) "bir cins doğan" (OTS: 298); 427); *karçığa, laçın, soğonguş, songğur* "şahin, doğan" (OTS: 241, 311, 411, 413); *sar, toğan* "doğan, akbaba" (OTS: 394, 459); *çağan* "doğan kuşu" (KTS: 45); *kuruğı* "bir cins doğan kuşu" (KTS: 164); *laçın* "doğan, şahin" (KTS: 171); *sar* "doğan kuşu" (CC: 548). **ÇağT.:** *behlem* "avcı kuşu doğan" (Ünlü 2013: 116); *biğu* "doğana benzer bir av kuşu" (Ünlü 2013: 138); *toğgan* "doğan" (Ünlü 2013: 1139); *toğkan* "doğan" (Ünlü 2013: 1141); *toğan* "doğan" (FKS I: 612); *cürre* "erkek hayvan; erkek doğan kuşu; ak doğan, beyaz doğan" (FKS I: 690); *toğan* "doğan, bir tür avcı kuş" (FKS I: 871); *karçığay* "doğan, yırtıcı kuş" (FKS II: 935); *ala toğnağ* "bir tür doğan kuşu" (ÇMS: 71); *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" (ÇMS: 80); *karçığay* "doğan, şahin" (ÇMS: 81); *karğonak* "bir tür doğan kuşu, bir tür kırlangıç" (ÇMS: 81); *çapar şungqar* "benekli bir doğan türü" (KİS: 22); *maşriq-daghi şungqar* "doğu doğanı olarak geçmektedir. (Doğu Türkçesindeki şungqar, Mançuca şongkoro şeklindedir.)" (KİS: 22); *italgu/âilalgu* "İng. *saker falcon* olarak geçer. Trk. *ulu doğan* şeklindedir." (KİS: 23); *sang-sang* "bir doğan türü" (KİS: 23); *selkeş* "melez bir cins doğan" (KİS: 27).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *hartıga* "doğan; şahin" (TuvTS: 49). **Hak.:** *ağıya hus* "tepeli doğan" (ÖHTS: 31); *ılaçın* (Yazar Farsça *laçın* biçiminden dilimize girdiğini belirtir.) "laçın, doğan, şahin" (HTS: 202); *sar* "tepeli doğan" (HTS: 424).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *itelgi* "bir nevi doğan" (KrgS I: 373); *кумнай* "bir tür doğan" (Manas: 956); *мурумтай* "bir tür doğan" (Manas: 1404). **Kaz.:** *itelgi* "doğan" (KazTS I: 225); *laşın* "doğan, laçın" (KazTS I: 381); *ителги, ақсары* "gökdoğan" (KazTS II: 225). **Kum.:** *laçın* "doğan, şahin" (KumTS: 187); *şunqar* "doğan

cinsinden yırtıcı bir kuş" (KumTS: 313). **Tat.:** *laçin* "doğan" (KırTS: 209); *aķ kuş* "tepeli doğan" (KırTS: 260); *etelgē* "şahin, doğan" (KazTTS: 117).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *bo 'ktargi* "gökdoğan" (TÖS: 228); *sarburgut* "sardoğan" (TÖS: 492). **YUyg.:** *laçin* "doğan, şahin" (YUTS: 252).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alağan* "doğan" (ATS I: 127). **Türkm.:** *doğan* "doğan" (ITA: 133); *av guşı* "avcı kuş (doğan, şahin)" (TürTS: 37).

Moğolca: *ħarciħai* "karaçıl doğan, şahin" (MGTS: 137); *singhur*, *şonhor*, *toygun*, *toygön*, *toyhön* "şahin, doğan" (MTS: 856); *torumtay*, *torimtay*, *turumtay*, *turimtay* "erkek doğan, avda kullanılan ufak yırtıcı kuş" (MTS: 982); *harçagay/harşgay* "şahin, doğan" (MTS: 1107); *naçi(n)/naç* "şahin, doğan, laçin" (MTS: 680).

Türkiye Türkçesi ağızları: *bazbaz* "erkek doğan yavrusu" (DS I: 586); *cavlu* "doğan yavrusu" (DS II: 867); *cura* "doğan" (DS II: 1018); *çalağancı* "doğan" (DS II: 1048); *davşancıl* "doğan" (DS II: 1382); *duvan* "doğan" (DS II: 1614); *kızılkuş* "doğan" (DS IV: 2867).

131. Aksungur/Akdoğan-Lat. *Falco rusticolus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Falco gryfalcon*; **Başk.:** *Schonkar* (Erkek), *itelgoe* (Dişi); **Yak.:** *Urung-kirc*; **Kalm.:** *Sagalmal* (ZRA I: 324).

Etimolojik sözlükler: *boz kuş* "a white falcon "sungur"" (EDPT: 388). *sungur* "doğana benzeyen, yırtıcı, avcı kuş" (TDES: 475). *sungur* "doğana benzeyen bir tür avcı kuş" (KBS: 689); *sıngur* "gerfalcon, akdoğan" (EDPT: 838).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *sıngur* "ak sungur, akdoğan" (ETYSV: 739); *suñur* "sungur denilen av kuşu" (ETY: 852); *sıngur* "ak sungur, akdoğan" (ETYSV: 739). **KrhT.:** *sıngur* "yırtıcı kuş, sungur (*Falco rusticolus*)" (DLT: 836); *ürün kuş* "akdoğan (*Falco rusticolus*)" (DLT: 934); *karavaş* "karakuş, sungur" (OTS: 241); *songkur* "akdoğan, sungur" (OTS: 413); *bozkuş* "akdoğan" (DLT: 597); *ürün kuş* "akdoğan" (Ünlü 2012: 501).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *şāhīn* (Ar.) "doğan, şahin, sungur" (BL: 181); *sunkur* "akdoğan" (EATS: 603); *aķ toğan* "akdoğan" (BL: 115); *şāhīn* (Ar.) "doğan, şahin, sungur" (BL: 181); *şunkur* "sungur kuşu, doğan, şahin" (Ergin 1964: 205). **OsmT:** *şunkur*

"akdoğan, sungur" (KBN: 221); *ak toğan* "hızlı uçan bir doğan cinsi" (KBN: 151); *cürre-bâz* (Far.) "erkek şahin veya akdoğan" (OTAL: 149).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *karavaş* "karakuş, sungur" (OTS: 241); *songkur* "akdoğan, sungur" (OTS: 413); *sunkur/sunkur* "sungur kuşu" (HATS: 534); *sunkur* "doğanların şahı (kuş)" (İML: 63). **KıT.:** *karavaş* "karakuş, sungur" (OTS: 241); *songkur* "akdoğan, sungur" (OTS: 413); *soğanuş, songğur, sonkur, sunkur* "doğan, şahin" (KTS: 238, 239); *songur* "doğan kuşu" (CC: 555); *sunkur* "akdoğan (özel ad)" (EDM: 107). **ÇağT.:** *toyğun/tuyğun* "akdoğan" (FKS I: 622); *cürre* "erkek hayvan; erkek doğan kuşu; ak doğan, beyaz doğan" (FKS I: 690); *sankur/sonkur* "çakırdoğan" (FKS I: 803); *tuyğun* "akdoğan" (FKS I: 872); *şunggar* "Eserde Lat. *Falco gyrfalcon* olan türün Trk. karşılığı aksungurdur." (KİS: 21); *aq şungqar* "aksungur" (KİS: 22).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kreçet* "akdoğan, sungur" (ÇTS: 150).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *aqsunqar* "akdoğan, sungur" (KazTS I: 31); *sünqar* "aksungur" (KazTS II: 26, 483). **Tat.:** *aqtogan* "ak sungur, akdoğan" (KırTS: 44); *çonqar* "ak sungur" (KırTS: 87); *şoñkar* "sungur" (TTatS: 285). **Başk.:** *etelge* "dişi akdoğan, dişi sungur" (BaşTS: 146); *toyğon* "sungur, akdoğan" (BaşTS: 628).

Moğolca: *çağan singhur, toygun singhur* "akdoğan" (MTS: 856); *çağan harçagay* "akdoğan" (MTS: 1107).

Türkiye Türkçesi ağızları: *carak* "akdoğan" (DS II: 859).

Pallas'ın Başkurtça *schonkar* "erkek aksungur/akdoğan" şeklinde belirttiği ad, Eski Türkçede *sınkur* "gerfalcon, akdoğan" şeklindedir (EDPT: 838). Kaşgarlı Mahmud'da *sunkur* "yırtıcı kuş, sungur (*Falco rusticolus*)", Oğuzcada *sunkur* "akdoğan, sungur" biçiminde geçmektedir (DLT: 836; KBN: 221). Harezmi Türkçesinde *sunkur*, Kıpçak Türkçesinde *songğur, sonkur, sunkur, songur*, Çağataycada ise *sankur/sonkur, şunggar* şeklindedir (İML: 63; KTS: 238, 239; CC: 555; FKS I: 803; KİS: 21). Bu ad modern Türk dillerinden Kazakçada *aqsunqar, sünqar*, Tatarcada *çonqar, şoñkar* şeklinde tespit edilmiştir (KazTS I: 31; KazTS II: 26, 483; KırTS: 87; TTatS: 285). Pallas'ın Başkurtça "dişi aksungur" anlamında belirttiği *itelgoe* adı, tarihi Türk dillerinden Çağataycada *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" şeklinde, modern Türk dillerinden Kırgızca ve

Kazakçada *itelgi* "bir nevi doğan" ve Başkurtçada *etelgě* "dişi akdoğan, dişi sungur" şeklinde geçmektedir (ÇMS: 80, KrgS I: 373, KazTS I: 225, BaşTS: 146).

132. Aladoğan-Lat. *Falco vespertinus* (TTK: 220)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Falco vespertinus*; Başk.: *Koëgar* (ZRA I: 334).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *sa* "aladoğan" (KYAS: 213). KırhT.: *turuntay* "bir tür ala doğan" (OTS: 467).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *küykenek* "aladoğan" (EÇS: 163); *ala* "bir doğan cinsi" (KBN: 151).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *turuntay* "bir tür ala doğan" (OTS: 467). KıpT.: *turuntay* "bir tür ala doğan" (OTS: 467); *karçağa*, *karçığa* "aladoğan, atmaca" (KTS: 128); *karçıga* (<Moğ. *harçaga*) "atmaca, şahin, aladoğan" (CC: 492).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *hatha*, *hartğa* "ala doğan" (ÖHTS: 155); *hırğayah* "aladoğan" (ÖHTS: 174); *çabılğay* (Moğ.) "aladoğan" (HTS: 72); *hartığa* "aladoğan" (HTS: 154). Alt.: *karçaga* (Moğ.) "aladoğan" (ATS: 116). Tel.: *karçıga* "aladoğan" (TAS: 48).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *cagalmay* "doğan" (KrgS I: 161); *çekirtkeç* "doğan" (KrgS I: 259); *kulaalı* "aladoğan" (KrgRS II: 517). Kaz.: *karşığa* "aladoğan" (KazTS I: 320); *muqiy* "aladoğan" (KazTS I: 417). KarB.: *karçığa* "atmaca, aladoğan" (KMTS: 237). Kum.: *palpan* "kuş yavrusu, ala doğan türü" (KumTS: 227); *qarçığa* "aladoğan, şahin" (KumTS: 250); *qırğıy* "aladoğan" (KumTS: 261). Tat.: *bostuğan* "ala doğan, delice doğan" (KırTS: 63). Başk.: *karşığa* "aladoğan" (BaşTS: 333); *müktergě* "aladoğan" (BaşTS: 434).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *baz* "aladoğan" (YUTS: 33); *karçığa*, *kılut*, *kırğuy*, *kurguy* "aladoğan" (YUTS: 222, 235, 236, 249); *sa*, *sar* "aladoğan" (YUTS: 336, 341).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *cürə* "aladoğan " (ATS I: 641); *gərgincək* "aladoğan " (ATS I: 1277); *ley* "aladoğan " (ATS II: 2253).

Moğolca: *çekir singhur* "aladoğan " (MTS: 856).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Başkurtçada belirtilen *koëgar* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

133. Bıyıklı Doğan-Lat. *Falco biarmicus* (TTK: 223)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Falco lanarius*; **Kalm.:** *Itelgoe*. **KırT. ve Nog.:** *Torbala* (ZRA I: 330).

Pallas Kalmukça bıyıklı doğanın karşılığını *itelgoe* şeklinde belirtmiş olup, bu ada Moğol dillerinde rastlanmamıştır. Ancak tarihi Türk dillerinden Çağataycada *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" şeklinde, modern Türk dillerinden Kırgızca ve Kazakçada *itelgi* "bir nevi doğan" ve Başkurtçada *etelgë* "dişi akdoğan, dişi sungur" şeklinde geçmektedir (ÇMS: 80; KrgS I: 373; KazTS I: 225; BaşTS: 146). Kırım Tatarcası ve Nogaycada *torbala* şeklinde tespit edilen ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

134. Bozdoğan-Lat. *Falco columbarius* (TTK: 221)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Falco aesalon*; **AsTT:** *Tüwik*; **Kalm.:** *Kirgû* (ZRA I: 336).

Etimolojik sözlükler: *boz doğan* "bozdoğan" (KBS: 108). *çibek kırğuy* "merlin "doğan, bozdoğan, çakırdoğan" (EDPT: 396).

Tarihi Türk Dilleri: **Eski Türkçe:** **Oğuz (Batı) Türkçesi:** **Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi:** **ÇağT.:** *torumtay* "boz doğan" (Ünlü 2013: 1149); *yağalbay* "boz doğan" (Ünlü 2013: 1218); *turumtay* "bozdoğan" (KİS: 24).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *köykenek* "bozdoğan" (ÖHTS: 270).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *çıblı* "bozdoğanın veya atmacanın yavrusu " (KrgS I: 263). **Kaz.:** *küykentay* "bozdoğan" (KazTS I: 272); *qırğiy* "bozdoğan" (KazTS I: 374). **KarB.:** *akkuş* "bozdoğan" (KMTS: 68).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *shumkar, kulrang burgut* "bozdoğan" (TÖS: 94). YUyg.: *kökènek* "bozdoğan" (YUTS: 203).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ördəktutan* "bozdoğan" (ATS II: 2663).

Moğolca: itelgü "şahin, bozdoğan" (MTS: 523).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Astrahan Tatarcasında *tüwik* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmazken, Pallas'ın Kalmukça *kirgü* olarak belirttiği ad, Eski Türkçede *çibek kırğuy* "merlin 'doğan, bozdoğan, çakırdoğan'" şeklinde geçmektedir (EDPT: 396). Daha sonra Kıpçak Türkçesinde *kuruğı* "bir cins doğan kuşu" biçiminde, Modern Türk dillerinden Kumukça'da *qırğiy* "aladoğan", Kazakçada *qırğiy* "bozdoğan", Yeni Uygur Türkçesinde ise *kirğuy, kırğuy* "aladoğan" şeklinde tespit edilmiştir (KTS: 164; KumTS: 261; KazTS I: 374; YUTS: 236, 249).

135. Çakır kuşu-Lat. *Accipiter gentilis* (BTS: 129)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter astur*; Tat.: *Chartzigàn, kartscheja, tuigun* (dişi ve beyaz olan); Kalm. ve Moğ.: *Ytelgoe*; Çuv.: *Chorotschka* (ZRA I: 367).

Etimolojik sözlükler: *çakır* "doğan" (KBS: 148). *çibek kırğuy* "merlin 'doğan, bozdoğan, çakırdoğan'" (EDPT: 396).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *karçiğa* "çakır doğan" (KYAS: 143). KrhT.: *yağlabay* "doğan cinsinden çakır denen bir kuş" (OTS: 505); *togrıl* "*Accipiter gentilis*" (Özden 2019: 1482).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *balaban* "çakırdoğan" (EATS: 87); *çakır* "çakırdoğan" (EATS: 161); *çakır doğan* "doğan ve atmaca arası avcı kuş" (BL: 128). OsmT: *bûh, bûhe* "çakır doğan" (OTAL: 113); *balaban* "balaban, çakır doğan, üsküflü doğan" (KBN: 157); *çakır* "çakır, doğan" (KBN: 165).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *yağlabay* "doğan cinsinden çakır denen bir kuş" (OTS: 505); *çakır kuş* "doğan" (Zemahşeri: 110); *çakır* "doğan" (HATS: 130). KıpT.: *yağlabay* "doğan cinsinden çakır denen bir kuş" (OTS: 505). ÇağT.: *itelgü*

"çakırdoğan" (FKS I: 337); *çarğ/çarh* "çakırdoğan" (FKS I: 689); *toğrul* "yırtıcı bir kuş, tuğrul, çakırdoğan" (FKS I: 870); *qarçıgha* "çakırcakuşu" (KİS: 21).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xardaačči* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 56); *xardaatči* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 57); *idääčči* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 64); *küirt* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 81); *kırbıy* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 83); *kuobax kürda* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 93); *kus moxsoyolo* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 96); *moxsoyol* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 111); *höröbüün* "habicht (*Accipiter gentilis*)" (LJTT: 151).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarçığay/qarçıqay* "çakırdoğan" (ATS II: 1987).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas çakır kuşunun Tatarca karşılıklarını *chartzigàn*, *kartscheja* şeklinde belirtmiştir. Bu adların kökeni Moğolca *harçaga* "atmaca, şahin, aladoğan" biçimindedir (CC: 492). Codex Cumanicus'ta *karçıga* "atmaca, şahin, aladoğan", Çağataycada *qarçıgha* "çakırcakuşu" şeklinde geçmektedir (CC: 492; KİS: 21). Modern Türk dillerinden Hakasçada *hartığa* "aladoğan", Altaycada *karçaga* "aladoğan", Teleüt Ağzında *karçıga* "aladoğan", Yeni Uygur Türkçesinde *karçıga* "aladoğan", Kazakçada *karşığa* "aladoğan", Karaçay-Balkarca'da *kartçıga* "atmaca, aladoğan", Kumukça'da *qarçığa* "aladoğan, şahin", Başkurtçada *karşığa* "aladoğan", Azericede *qarçığay/qarçıqay* "çakırdoğan" şeklindedir (HTS: 154; ATS: 116; TAS: 48; YUTS: 222; KazTS I: 320; KMTS: 237; KumTS: 250; BaşTS: 333; ATS II: 1987).

Pallas Tatarcada dişi ve beyaz olan çakır kuşunun karşılığını *tuıgun* olarak belirtmiştir. Bu ad Çağataycada akdoğan kuşunun karşılığı olarak *toyğun/tuyğun* "akdoğan" şeklinde tespit edilmiştir (FKS I: 622). Başkurtçada *toyğon* "sungur, akdoğan" biçimindedir (BaşTS: 628). Moğolcada ise *toygun*, *toygon*, *toyhon* "şahin, doğan" şeklinde geçmektedir (MTS: 856). Bu kelime Pallas tarafından aynı zamanda ak kuyruklu kartalın

Yakutça karşılığı olarak (*ala-tuighun*) da kullanılmıştır (ZRA I: 345). Ancak tarafımızca böyle bir tespitte bulunulamamıştır.

Zoographia'da Kalmukça ve Moğolca çakır kuşunun karşılığı *ytelgoe* olarak belirtilmiştir. Bu ad *Zoographia*'da aynı zamanda Kalmukça bıyıklı doğanın karşılığı olarak da belirtmiş olup, tarafımızca Moğol dillerinde tespit edilememiştir. Ancak bu ad tarihi Türk dillerinden Çağataycada *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" şeklinde, modern Türk dillerinden Kırgızca ve Kazakçada *itelgi* "bir nevi doğan" ve Başkurtçada *etelgë* "dişi akdoğan, dişi sungur" şeklinde geçmektedir (ÇMS: 80; KrgS I: 373; KazTS I: 225; BaşTS: 146).

Pallas çakır kuşunun Çuvaşça karşılığını *chorotschka* olarak belirtmiş, ancak bu ada Çuvaşçada rastlanmamıştır. Buna karşılık bu adın Moğolca *harçaga* "atmaca, şahin, aladoğan" adından gelmiş olabileceği düşünülmektedir.

136. Delice doğan-Lat. *Falco subbuteo* (Kuru 1999: 500)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Falco subbuteo*; Tat. ve Başk.: *Köegar*; Hak.: *Buril-kiigennök*, *kargëak*; Yak.: *Kürrbüh*; Kalm.: *Turuntai* (ZRA I: 332).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *delice doğan* "akbaba, çaylak" (OTS: 124).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *delice kuş* "delice doğan" (EÇS: 98); *böymel kuşi* "delüce doğan" (Tulum 2011: 454).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *delice doğan* "akbaba, çaylak" (OTS: 124). KıpT.: *delice doğan* "akbaba, çaylak" (OTS: 124); *delice doğan*, *delü toğan* "akbaba, çaylak" (KTS: 58). ÇağT.: *jaghalmay* "şahin, delice doğan" (KİS: 28).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kirbiy* "Baumfalke (*Falco subbuteo*)" (LJTT: 83); *mäkčirgä* "Baumfalke (*Falco subbuteo*)" (LJTT: 109); *toyon kiil abayata* "Baumfalke (*Falco subbuteo*)" (LJTT: 170).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *cagalmay* "doğan" (KrgS I: 161). Tat.: *bostuğan* "ala doğan, delice doğan" (KırTS: 63).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaragöz* "delice doğan" (ATS II: 1972).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca ve Başkurtçada *köegar*, Hakasçada ise *buril-kiigennök* ve *kargèak* olarak belirttiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Pallas'ın Yakutça *kürrbüh* olarak belirttiği ad, Yakutçada *kərbüy* "Baumfalke (*Falco subbuteo*)" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 83). Yine *turuntai* olarak adlandırılan ad bugünkü Moğolcada *torumtay*, *torimtay*, *turumtay*, *turimtay* "erkek doğan, avda kullanılan ufak yırtıcı kuş" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 982).

137. Doğan-Lat. *Falco peregrinus* (BTS: 181)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Falco peregrinus*; Tat. ve Başk.: *Laatschen*; BuhÖzb.: *Bas*; HivÖzb.: *Tugàn*; Kalm. ve Moğ.: *Natschin*, *ssapsàn* (ZRA I: 327).

Etimolojik sözlükler: *Doğan* "küçük kuş, fare vb. ile beslene ve alıştırılarak kuş avında kullanılan yırtıcı bir kuş (*Falco peregrinus*)" (TDES: 144). *laçın* "bir cins şahin (*Falco peregrinus*) (Burada kullanılan Latince ad bu türün doğan adlı kuş olduğunu göstermektedir. Bu nedenle *doğan* maddesi altında belirtilmiştir.)" (TDES: 277).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *şâhîn* (Far.) "doğan" (OTAL: 975); *sakr* "tepeli doğan" (OTAL: 916).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *laçın* "doğan" (KİS: 23).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *idääčči* "Wanderfalke, *Falco peregrinus*" LJTT: 64); *kiirt*, *kiit* "Wanderfalke, *Falco peregrinus*" LJTT: 81); *moxsoyol* "Wanderfalke, *Falco peregrinus*" LJTT: 111).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sapsan* "bayağı doğan (*Falco peregrinus*)" (BaşTS: 498).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *laçın* "doğan" (ATS II: 2232).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın doğan kuşunun Tatarca ve Başkurtça karşılığı olarak belirttiği *laatshen* adı ile Kalmukça ve Moğolca karşılığı olarak belirttiği *natschin* adı, Eski Türkçede *laçın* "falcon, şahin" şeklinde geçmekte olup, bu ad ile ilgili Clauson büyük bir ihtimalle Toharcadan alıntı olduğunu belirtmiştir (EDPT: 763). Uygurcada *laçın* "doğan, şahin", Kaşgarlı Mahmud'da *lāçın* "şahin" şeklinde geçmektedir (EUTSV: 220; DLT: 760). Harezm-Kıpçak Türkçesinde *laçın* "şahin", Çağataycada *laçın* "doğan" şeklindedir (İML: 50; Kİ:56; KİS: 23). Modern Türk dillerinden Hakasçada *ılaçın* "laçın, doğan, şahin", Kazakçada *laşın* "doğan, laçın", Kumukça'da *laçın* "doğan, şahin", Tatarcada *laçın* "doğan", Yeni Uygur Türkçesinde *laçın* "doğan, şahin" ve Azericede *laçın* "doğan" şeklinde geçmektedir (HTS: 202; KazTS I: 381; KumTS: 187; KırTS: 209; YUTS: 252; ATS II: 2232). Bu adın Moğolcadaki karşılığı *naçın/naç* şeklinde geçmektedir (MTS:680). Ayrıca Pallas'ın Kalmukça ve Moğolcada *ssapsan* olarak belirttiği ad, Başkurtçada *sapsan* şeklinde olup, "bayağı doğan (Lat. *Falco peregrinus*)" anlamına gelmektedir (BaşTS: 498). Tatarcada ise *sapsan* (*koş*) biçiminde olup, "şahin" anlamına geldiği tespit edilmiştir (TTatS: 291). Ayrıca Pallas'ın Buhara Özbekçesinde *bas* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Hive Özbekçesinde belirtilen *tugàn* adı, Eski Türkçede aynı anlamda *toğan* şeklinde geçmektedir (ETTL II: 447).

138. Döğüşkenkuş-Lat. *Calidris pugnax* (TTK: 149)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga pugnax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 190).

Etimolojik sözlükler: *caxcaxa* (Yak.) "Трухтан döğüşken kuşu" (ESTYa VII: 180).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ähä baraax* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 15); *baraax* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 18); *čībīs baraax* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 36); *xonuu baraaŋa* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 60); *obun čökčöŋö* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 125); *saxsaxa, saxsama* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 136); *siälläx baraax* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 139); *söksöox, söksörgönö, höksöök, höksürgäläx* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 146); *timir baraax* "Kampfläufer döğüşken kuşu" (LJTT: 161); *äcä bapāx*

"Түрүхтан дөгүшкен кушу" (SY: 308); *äcä bapāx* "Түрүхтан дөгүшкен кушу" (KRY: 217).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *kalay eteç* "dövüşken horoz" (KazTTS: 258). **Başk.:** *qorohtan* "dövüşken kuş" (BaşTS: 374).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

- **Düdükçün**

Zoographia'da bulunan düdükçün ismine sahip 6 farklı kuş türü 139.-144. maddeler arasında izah edilmiştir.

139. Denizdüdükçünü-Lat. *Phalaropus lobatus* (TTK: 160)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Phalaropus ruficollis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 203).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *čaariäčaan* "Odinshühnchen (*Phalaropus lobatus*) deniz düdükçünü" (LJTT: 31); *čiriliäxa/čiriliür* "Odinshühnchen (*Phalaropus lobatus*) deniz düdükçünü" (LJTT: 38).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

140. Dere Düdükçünü-Lat. *Actitis hypoleucos* (TTK: 159)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Trynga guinetta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 195).

Etimolojik sözlükler: *suçulluğu* "common sandpiper, dere düdükçünü" (EDPT: 420).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *těběš* "dere düdükçünü kuşu" (BaşTS: 591); *těběš* "dere düdükçünü kuşu (*Actitis hypoleucos*)" (BaşTS: 591).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

141. Kızıl Denizdüdükçünü-Lat. *Phalaropus fulicarius* (TTK: 161)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalaropus rufus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 205).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čirip* "Thorshühnchen (*Phalaropus fulicarius*) kızıl denizdüdükçünü" (LJTT: 38); *böhüsüök* "Thorshühnchen (*Phalaropus fulicarius*) kızıl denizdüdükçünü" (LJTT: 27); *čirüip*, *čirip* "Thorshühnchen (*Phalaropus fulicarius*) kızıl denizdüdükçünü" (LJTT: 37); *oyuun čirip* "Thorshühnchen (*Phalaropus fulicarius*) kızıl denizdüdükçünü" (LJTT: 130); *pötüsüök* "Thorshühnchen (*Phalaropus fulicarius*) kızıl denizdüdükçünü" (LJTT: 134).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

142. Orman Düdükçünü-Lat. *Tringa glareola* (TTK: 157)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga glareola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 194).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *billirüüt*, *biljirüüt* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 23); *čokčoŋo* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 39); *čöxčöŋö* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 40); *ihirääčči*, *ihirär* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*)

orman düdükçünü" (LJTT: 66); *kuldiriit* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 91); *kullariit/kullariit*, *kuol'juruut*, *kullurut/kulluruut* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 92); *kuol'l'iit* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 94); *sia kuol'jaar/sia küömäy* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 141); *üräx čökčöñötö* "Bruchwasserläufer (*Tringa glareola*) orman düdükçünü" (LJTT: 182).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *bojor* "orman düdükçünü" (BaşTS: 96); *bojor yětsev* "orman düdükçünü kuşu" (BaşTS: 724); *bojor* "orman düdükçünü (*Tringa glareola*)" (BaşTS: 96); *bojor yětsev* "orman düdükçünü kuşu (*Tringa glareola*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

143. Terek Düdükçünü-Lat. *Xenus cinereus* (TTK: 160)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa recurvirostra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 181).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kuldiriit*, *kullurut/kulluruut*, *kullariit/kullariit*, *kuol'juruut*, *kuol'l'iit* "Terekwasserläufer terek düdükçünü" (LJTT: 92); *былжырым, быллырым* "мородунка terek düdükçünü" (SYY: 618); *куллурұм* "мородунка terek düdükçünü" (SYY: 1206-1207).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

144. Yeşil Düdükçün-Lat. *Tringa ochropus* (TTK: 157)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga ochropus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 192).

Etimolojik sözlükler: *küçük çulluk* "green sandpiper yeşil düdükçün" (EDPT: 420).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čägän-čayan* "Waldwasserläufer (*Tringa ochropus*) yeşil düdükçün kuşu" (LJTT: 33); *čägiän-čayaan/čägiän-čayan* "Waldwasserläufer (*Tringa ochropus*) yeşil düdükçün kuşu" (LJTT: 34); *čoxčoŋo* "Waldwasserläufer (*Tringa ochropus*) yeşil düdükçün kuşu" (LJTT: 39); *čökčöŋö* "Waldwasserläufer (*Tringa ochropus*) yeşil düdükçün kuşu" (LJTT: 41).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qara yětsev* "yeşil düdükçün kuşu" (BaşTS: 724); *qara yětsev* "yeşil düdükçün kuşu (*Tringa ochropus*)" (BaşTS: 724).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaratringa* "yeşil düdükçün kuşu" (ATS II: 1985); *qaratringa* "yeşil düdükçün (*Tringa ochropus*)" (ATS II: 1985).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

145. Eabil-Lat. *Apus apus* (TTK: 204)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo apus*; Moğ.: *Sike-charazéi*. [Bu kuş Türkiye Türkçesi'nde *kara sağan* olarak da bilinmektedir.] (ZRA I: 538).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *kalduryaz* "ebabil" (ÇOW: 116); *kerçe* "ebabil" (Çagma 2020: 115); *karlanguç* "ebabil" (Erbay 2008: 333).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Moğolca *sike-charazéi* olarak belirttiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

146. Fiyu-Lat. *Mareca penelope* (TTK: 54)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas penelope* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 251).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ariliäs* "Pfeifente (*Anas penelope*)" (LJTT: 9); *birginäx*, *birgin'äx* "Pfeifente (*Anas penelope*) fiyu" (LJTT: 21); *kugas bas*, *kugas battax* "Pfeifente (*Anas penelope*) fiyu" (LJTT: 91); *tiyaax/tiäaax köyön/tiyax* "Pfeifente (*Anas penelope*) fiyu" (LJTT: 166); *tuoy bartax*, *tuoy bas*, *tuoy battax* "Pfeifente (*Anas penelope*) fiyu" (LJTT: 171). Alt.: *ак möu* "СВЯЗЬ fiyu" (ANTS: 13).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *қаşкалақ* "fiyu" (BaşTS: 336).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *fitçi* "fiyu" (ATS I: 1218).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

147. Flamingo-Lat. *Phoenicopterus roseus* (TTK: 78)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phoenicopterus roseus*; Kaz.: *Kysil-kas*; Kalm.: *Ulan-galü* (ZRA II: 207).

Etimolojik sözlükler: *aŋkat* "flamingo" (VEWT: 21).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *bağlan kaz* "küçük flamingo türü" (Devrez 2020: 181).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *bağlan kaz* "küçük flamingo türü" (Şen 1993: Dizin/60).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *flamingo* "flamingo" (ÇTS: 392).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *flamingo* "flamingo" (TuvTS: 45).

Hak.: *hışılıh* "flamingo" (ÖHTS: 177).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *қоқиқаз* "flamingo" (KazTS II: 207); *қоқиқаз* "flamingo" (KazTS II: 339); *қоқиқаз* "flamingo" (KazED: 118). **Tat.:** *қızıl қаз* "flamingo" (KazTTS: 294). **Başk.:** *kömrömoron* "flamingo" (BaşTS: 295).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qızılqaz* "flamingo" (ATS II: 2127).

Moğolca: Ø.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlükleri: *añkam* (Çağ.) "flamingo" (OSTN I: 186).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazakça *kysil-kas* olarak belirttiği ad, Kazakçada *qoqiyqaz* "flamingo" şeklinde tespit edilmiştir (KazTS II: 339). Pallas'ın Kalmukça *ulan-galù* olarak tespit ettiği ada ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

148. Florya-Lat. *Chloris chloris* (TTK: 337)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cocothraustes chloris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 13).

Etimolojik sözlükler: *floronya*, *florya/filorya*, *frilya* "bir kuş cinsi < Yun. (*flórya*)a.m." (ETTL III: 89, 104). *flurya* < *florya* (< Rum.) "*Chloris chloris*" (TDES: 181).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** *floronya*, *filironya*, *filornya* "florya" (EÇS: 112).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *йәшел турғай* "Зеленушка florya kuşu" (BaşRS: 554); *yeşel turğay* "florya" (BaşTS: 646); *йәшел турғай* "Зеленушка florya kuşu" (BaşRS: 554).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *çəkçəki* "florya" (ATS I: 680); *yaşılca* "florya" (ATS II: 3591).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

149. Gökçe Güvercin-Lat. *Columba oenas* (TTK: 193)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Columba oenas*; **Tat.:** *Kujartschèn*; **SibT.:** *Egaigàk*; **Yak.:** *Irung-kill*; **Başk.:** *Kujersen*; **Çuv.:** *Kvagarsin*; **BuhÖzb.:** *Kabutâr*; **Kalm.:** *Kügüldshirganà*; **Bury.:** *Sanù* (ZRA I: 559).

Etimolojik sözlükler: *demkeş* (Osm.) "bir güvercin cinsi (Far.)" (ETTL II: 357). *fahte* (Osm.) "boynunda halka olan güvercin cinsi <Far. *fāhta* a.m. " (ETTL III: 31). *gugute* "güvercin < Bulg. *gugutka* a.m. " (ETTL III: 292). *güvercin* b.m. (TDES: 206-207). *kebûter* "güvercin < Far. *kabûtar* a.m." (ETTL IV: 199). *pal* "bir cins güvercin" (TDES: 406); *kögürçgün* "pigeon, dove, güvercin" (EDPT: 713).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *kögürçkän* "güvercin" (ETG: 282). **Uyg.:** *kögürçgün*, *kögürçgen*, *kögürçken*, *kögürçün* "güvercin" (EUTSV: 199). **KrhT.:** *kögürçgün* "güvercin" (DLT: 1073).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *akkuyruk* "beyaz kuyruklu güvercin" (EATS: 31); *gügercin* "güvercin" (EATS: 315); *gögercin* "güvercin" (BL: 143). **OsmT:** *alara* "bir cins güvercin" (EÇS: 60); *çağşırılı kut* "bacakları tüylü güvercin" (EÇS: 88); *çıbar*, *demkeş*, *habâr*, *hümām*, *hümām*, *kut*, *kuṭ*, *kıyt*, *pal*, *şaya*, *şeber*, *talazlı*, *tekir* "bir cins güvercin" (EÇS: 91, 98, 122, 129, 161, 189, 207, 219, 223, 227); *kebûter* (Far.) "güvercin" (OTAL: 500); *gügercin* "güvercin" (KBN: 182).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *kögercin* "güvercin" (Zemahşeri: 148); *kebûter* (Far.), *kögerçgün* "güvercin" (KE: 310, 377); *kebûter* "güvercin" (HATS: 303); *kögerçgün*, *kögercin*, *kögerçin* "güvercin" (HATS: 340). **KıpT.:** *güverçin*, *kügerçin*, *kügürçin*, *kükerçin*, *kögercin*, *kögerçün*, *ökerçin*, *küvercin* "güvercin" (KTS: 88, 170); *kügerçin* "güvercin" (EDM: 97). **ÇağT.:** *māg* "güvercin" (FKS II: 1119); *kaftar* "güvercin" (KİS: 56).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kulyukka* "güvercin" (ÇTS: 153); *ulatāpa* "güvercin" (ÇTS: 375); *kāvakarçān* "güvercin" (ÇTS: 124); *кавакарчāн* "голубь güvercin" (Yegorov: 97).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *xoluup* "güvercin" (TSahS: 104). **Tuv.:** *köezin* "güvercin" (TTG: 787). **Tof.:** *буърхан ииичээ* (домашний), *уйаик* (дикий) "голубь güvercin" (TRRTS: 170). **Hak.:** *golubok* "güvercin" (ÖHTS: 131); *тузир хузы*

"голубь güvercin" (HRS: 614); *тугир хузы* "голубь güvercin" (HRS: 614); *төдөт* "дикий голубь vahşi güvercin" (HRS: 659). **Alt.:** *küüle* "güvercin" (ATS: 149); *когорчын* "голубь güvercin" (ANTS: 139). **Şor.:** *калабуқ* "голубь güvercin" (ŞRS: 21). **Tel.:** *küüle* "güvercin" (TAS: 70); *күүле* "голубь" (TelRS: 51).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *кентер* "голубь güvercin" (KrgRS I: 376); *көгүчкөн, кентер* "голубь güvercin" (RKrgS: 136). **Kaz.:** *кептер, көгершін* "güvercin" (KazTS I: 245); 258); *кентер* "голубь, güvercin" (KRRKS: 235); *көгершін* "голубь güvercin" (KRRKS: 244); *көгершін* "голубь, güvercin" (KazRS: 122). **KKal.:** *кептер, көгершін* "güvercin" (KarkTS: 267, 281). **KarB.:** *kögürçün* "güvercin" (KMTS: 215). **Kum.:** *gögürçün* "güvercin" (KumTS: 139). **Tat.:** *gögercin* "güvercin" (KırTS: 126); *kügerçen* "güvercin" (TTatS: 142); *kügerçen* "güvercin" (KazTTS: 236); *күгәрчен* "голубь güvercin" (TatRusS: 543); *зогерджин* "голубь güvercin" (RKırTS: 62). **Başk.:** *урман күгәрсене* "клинтух gökçe güvercin" (BaşRS: 288); *күгәрсен* "голубь güvercin" (BaşRS: 288).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *ko'k kabutar* "gökgüvercin" (TÖS: 228); *kabutar, kaptar* "güvercin" (TÖS: 238); *кантар* "голубь güvercin" (KRUS: 81). **YUyg.:** *кептер* (Far.) "güvercin" (YUTS: 195).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *meşəgöyərçini* "gökçe güvercin (Columba oenas)" (ATS II: 2341); *göyərçin* "güvercin" (ATS I: 1317); *maya* "диш güvercin" (ATS II: 2327). **Türkm.:** *gügərçin* "güvercin" (ITA: 137); *kepderi* "güvercin" (KTLS: 296-297).

Moğolca: *kögörçi* "güvercin" (Gül 2018: 151); *kegürçigene/hürzgene* "güvercin" (MTS: 555); *kötege* "güvercin" (MTS: 609); *көглжрһн* "голубь, güvercin" (RKS: 119).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ala ganat* "белая канатлы яаани güvercin" (DS I: 187); *alamerdinli* "güvercin" (DS I: 193); *boran* "güvercin" (DS I: 738); *dağkıtı, dağkıyıtı* "yaban güvercini" (DS II: 1325); *dürrek* "yaban güvercini" (DS II: 1635); *goğərçin* "güvercin" (DS III: 2095); *göbüt* "dağ güvercini" (DS III: 2118); *göde* "güvercin" (DS III: 2123); *guguk* "bir cins kır güvercini" (DS III: 2189); *guverçin* "güvercin" (DS III: 2203); *kallep* "yaban güvercini" (DS IV: 2611); *kayapa* "gri renkli yaban güvercini" (DS IV: 2698); *aprak* "güvercin" (DS VI: 4423); *hapal* "yaban güvercini" (DS VI: 4517).

Pallas gökçe güvercinin Tatarca karşılığını *kujartschèn* olarak belirtmiş olup, bu ad Eski Türkçede *kögürçgün* “pigeon, dove, güvercin” şeklindedir (EDPT: 713). Tarihi Türk dillerinde Çağatayca hariç her döneminde bu ada rastlanırken, modern Türk dillerinde ise Tatarcada *gögercin* ve *kügerçen*, Altaycada *когорчын*, Kırgızcada *көгүчкөн*, Kazakçada ve Karakalpakçada *kögerşin*, Kumukça’da *gögürçün*, Başkurtçada *күгәрсен*, Azericede *göyərçin*, Türkmencede ise *gügərçin* şeklindedir (KırTS: 126; TTatS: 142; ANTS: 139; RKrgS: 136; KazTS I: 258; KarkTS: 281; KumTS: 139; BaşRS: 288; ATS I: 1317; ITA: 137).

Sibirya Tatarcasında *egaigāk* olarak belirtilen ada ve Buryatça *sanū* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

Pallas’ın Yakutça *irung-kill* şeklinde belirttiği ada karşılık, Yakutçada böyle bir ad tespit edilemezken, Altayca ve Teleüt Ağzında “güvercin” anlamında *küüle* kelimesi bulunmaktadır (ATS: 149; TAS: 70).

Başkurtça *kujersen* olarak belirtilen ad, Eski Türkçe *kögürçgün* “pigeon, dove, güvercin” şeklinden gelmektedir (EDPT: 713). Bununla birlikte bu adın bugünkü Başkurtçada tespit edilen şekli *урман күгәрсене* "gökçe güvercin" ve *күгәрсен* "güvercin" biçimindedir (BaşRS: 288).

Pallas’n bir diğer tespit ettiği ad ise Çuvaşça *kvagarsin* şeklindedir. Bu ad Çuvaşçada *kāvakarçān* "güvercin" şeklinde tespit edilmiştir (Yegorov: 97; ÇTS: 124).

Pallas’ın Buhara Özbekçesinde belirttiği *kabutār* adı Türkçede “güvercin” anlamında mevcut olup, Farsçadan (*kabūtar* a.m.) dilimize geçmiştir (ETTL IV: 199). Bu ad bugünkü Özbekçede *kabutar* "güvercin" biçiminde bulunmaktadır (TÖS: 238).

Ayrıca Kalmukça *kügüldshirganà* olarak belirtilen ad, bugünkü Moğolcada *kegürçigene/hürzgene* "güvercin" şeklinde tespit edilmiştir. Bununla birlikte Moğolca biçim ile Eski Türkçe *kögürçgün* “pigeon, dove, güvercin” biçimleri ortak bir kökten gelmiş olabilir ancak bu adın Türkçeden Moğolcaya geçtiği düşünülmektedir (EDPT: 713). Moğol dillerinde “güvercin” anlamına gelen diğer kelimeler ise *kögörçi*, *kötege*, *көглжрһн* şeklindedir (MTS: 555; Gül 2018: 151; MTS: 609; RKS: 119).

150. Guguk-Lat. *Cuculus canorus* (TTK: 196)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cuculus borealis*; Tat.: Kukoe, kukua; SibT.: Kaùk; Başk.: Kokùk; Kaz.: Kúkuk; Çuv.: Kóga; BuhÖzb.: Kaebuk; Yak.: Keràr, kagà; MişT.: Kuki; Kalm.: Kùkkük; Moğ.: Koekoekae; Bury.: Kuchoi (ZRA I: 442).

Etimolojik sözlükler: guguk/guguk kuşu b.m. (ETTL III: 292). kukubayka "guguk kuşu" < Sl. (Sırp-Hırv., Bulg. kukumavka "baykuş") (ETTL IV: 419). tulutuk "guguk" (ETTL VIII: 271).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: kākük "guguk kuşu" (ETG: 279). Uyg.: kekük "bir tür doğan yada kartal, guguk kuşu" (EUTSV: 176); kegük "guguk kuşu" (ETS: 115); kakkuk "guguk kuşu" (KYAS: 135); kākük "guguk kuşu" (EUTS: 104); kalavink/kalavanki (<Toh. <Skr.) "Hint guguk kuşu" (Tokyürek: 227); kākük "Kuckuck guguk kuşu" (BTT III: 89).

Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: yky "Kuckuck, guguk kuşu" (OSTN II: 1612); кyкy кyкy "Kuckuck guguk kuşu" (OSTN III: 896); кyгyк "kuckuck, guguk kuşu" (OSTN III: 899); çyгyк, кyгyк "kuckuck, guguk kuşu" (OSTN IV: 1632).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: qara kakkuk "siyah guguk kuşu" (KİS: 57); toyton "guguk kuşu" (KİS: 59); kekkük jánwar "bir cins guguk kuşu" (KİS: 59); qıçqırghaq jánwar "guguk kuşu" (KİS: 60).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: kuk-kuka "guguk kuşu" (ÇTS: 151); kykkük "Kuckuck, guguk kuşu" (Paasonen: 75); кyк "кукушка, guguk kuşu" (Aşmarin: 269); кyккy "кукушка, guguk kuşu" (Aşmarin: 278); кyккyк "кукушка, guguk kuşu" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: käyä/käyä kīl "*Cuculus canorus* guguk kuşu" (LJTT: 76); kukti "Kuckuck guguk kuşu" (LJTT: 91). Dol: kukūska "cuckoo guguk kuşu" (SOD: 32); kukti "Kuckuck guguk kuşu" (DWUJ.: 160). Tof.: hek "кукушка guguk kuşu" (TRRTS: 55). Hak.: kestük, kööges, köözige, köök "guguk" (ÖHTS: 240); 265); köök "кукушка guguk kuşu" (HaRuSL: 90); mýdem "кукушка guguk kuşu" (HaRuSL: 242); kakÿk "кукушка guguk kuşu" (HRS: 150); kekÿyк, köök "кукушка guguk kuşu" (HRS: 156); kök (Şor., Hakasçanın Sagay diyalekti, kuzeydoğu lehçelerinden Koibal diyalekti) "kuckuck guguk kuşu" (OSTN IV: 1223). Alt.: küük

"guguk kuşu" (ATS: 149). **Şor.:** қаққуқ "кукушка, guguk kuşu" (ŞRS: 21); көөк "кукушка, guguk kuşu" (ŞRS: 27). **Tel.:** қуук "кукушка, guguk kuşu" (TelRS: 47).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** күкүк "кукушка guguk kuşu" (KrgRS I: 462). **Kaz.:** көкек, көкекгі "guguk kuşu" (KazTS I: 259); көкек "кукушка guguk kuşu" (KRRKS: 246). **KarB.:** guguk "guguk kuşu" (KMTS: 179); kukuk "guguk kuşu" (KMTS: 221); қуқуs "guguk kuşu" (KMTS: 256). **Kum.:** at'yoq "guguk kuşu" (KumTS: 47). **Tat.:** kukuquş "guguk" (KırTS: 174); pipok "guguk kuşu" (KırTS: 267); kekkük "guguk kuşu" (KazTTS: 192); kükē "guguk kuşu" (KazTTS: 236); кюке "кукушка guguk kuşu" (TRS: 140); кәккүк "кукушка, guguk kuşu" (TatRusS: 522); күке "кукушка guguk kuşu" (TatRusS: 548); кәйк (BarT., Tobol Tatarcası) "kuckuck, guguk kuşu" (OSTN IV: 1057). **Başk.:** kekük "guguk kuşu" (BaşTS: 271); кекүк "кукушка guguk kuşu" (BaşRS: 304); küki "guguk kuşu" (KTLS: 288-289).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** kakku, kakku qush "guguk kuşu" (TÖS: 234). **YUyg.:** kakkuk "guguk kuşu" (YUTS: 190); каккук "кукушка, guguk kuşu" (UygRS: 100).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** bıbış, başbaşdaraq, bubu, çovuşquşu, hibob, hophop, hopuşək, hüüd-hüüd, kəkildaraq, ququ, ququ quşu, şanapipik, şinəbub "guguk kuşu" (ATS I: 442); ququ, ququ quşu "guguk kuşu" (ATS II: 2187). **Türkm.:** ikatäk "cuckoo guguk kuşu" (TürED: 32); ikatäk "cuckoo, guguk kuşu" (TürED: 32). **Gag.:** kuku "guguk kuşu" (Dağlı 2019: 31).

Moğolca: kökege/höhö, köküge, kökey, kökegükey "guguk kuşu" (MTS: 598); цоклур "кукушка, guguk kuşu" (KW: 261).

Türkiye Türkçesi ağızları: gugucuk, guguk "guguk kuşu" (DS III: 2190).

Pallas'ın Tatarcada kukoe, kukua, Sibirya Tatarcasında kaük ve Mişer Tatarcasında kuki şeklinde belirttiği adlara karşılık bugünkü Tatarcada tespit edilen karşılıklar kukuquş, kekkük, kükē, кюке, кәйк (BarT., Tobol Tatarcası) şeklindedir (KırTS: 174; KazTTS: 192; KazTTS: 236; TRS: 140; OSTN IV: 1057). Pallas'ın Başkurtça kokük olarak belirttiği ada karşılık bugünkü Başkurtçada tespit edilen kelimeler kekük ve küki şeklindedir (KTLS: 288-289; BaşTS: 271). Pallas'ın Kazakça kükuk şeklinde belirttiği ad Kazakçada kökek, kökekгі şeklinde tespit edilmiştir (KazTS I: 259). Pallas'ın Çuvaşça kóga olarak belirttiği ada karşılık tarafımızca Çuvaşçada tespit edilen adlar kuk-kuka, қуккүк, қук,

кукку, куккук şeklindedir (ÇTS: 151; Paasonen: 75; Aşmarin: 269; 278; Skvortsov: Ø). Pallas'ın Yakutça *kerâr* ve *kagà* olarak belirttiği adlardan *kagà* adı Yakutçada *käyâ/käyâ kiil* "guguk kuşu" şeklinde tespit edilmişken, *kerâr* adına taranan literatürde rastlanmamıştır (LJTT: 76). Buhara Özbekçesinde tespit edilen *kaebuk* adına ise taranan literatürde rastlanmazken, bu adın Eski Türkçede mevcut olan *käkük* "guguk kuşu" adı ile de ilişkilendirilebileceği düşünülmektedir (ETG: 279). Pallas'ın Kalmukçada *kükkük*, Moğolcada *koekoekae*, Buryatçada *kuchoi* şeklinde belirttiği adlara karşılık Moğolcada tarafımızca tespit edilen adlar *kökege/höhö*, *köküğe*, *kökey*, *kökegükey* "guguk kuşu", *уоклур* "кукушка, guguk kuşu" şeklindedir (MTS: 598; KW: 261).

• Horoz

Zoographia'da bulunan 2 farklı horoz türü 151. ve 152. maddelerde açıklanmıştır. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip horoz genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından horoz türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *aklecüt* "genç horoz < Erm. *ak'loraçud*" (TDES: 305); *eteç<ataç* (KazT.) "horoz " (KBS: 145); *firah* (Osm.) "horoz < Ar. *firāh* "kümes hayvanları" (ETTL III: 92); *horoz* "tavuğun erkeği" (TDES: 220); *horoz* (<Far.) "tavuğun erkeği " (NS: 370); *kıçırucv* (TT ağızları) "horoz" (KBS: 405); *kodaz/kodaş/kottaz* "horoz, erkek hindi < Yun. (*kóttos*) a.m." (ETTL IV: 332); *piliç* "erginleşmemiş tayuk ya da horoz" (KBS: 566); *piliç/piliç/pilinç* "tavuğun küçüğü, erginleşmemiş tavuk veya horoz < Yun. (*pulítza*) kuş yavrusu; civciv" (ETTL VI: 388); *sağırçak* "yaban horozu" (ETTL VII: 138).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *qolaz* (<Far.) "horoz" (Yunusoğlu 2012: 163); *eteç<ataç* (KazT.) "horoz" (ETŞ: 408). **KrhT.:** *erkek takagu* "horoz" (DLT: 642); *takagu, takagun* "horoz" (DLT: 848); *taķuķ* "horoz" (Ünlü 2012: 726); *aplaķ, bidnus, ħorāz* (<Far. *ħorus*), *ħoroz* (Far.), *ħurus* (Far.), *taķuķ* "horoz" (OTS: 33, 69, 191, 193, 437).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bedinus* (Yun.), *bednus* (Yun.), *bidnus* "horoz" (EATS: 102, 103, 114); *horūs* "horoz" (EATS: 344); *ħurūs* (Far.) "horoz" (BL: 149). **OsmT:** *firāh* "horoz" (EÇS: 113); *kav-ğalo* (Yun.) "horoz" (EÇS: 144); *decâc, dîk, ħurūs, mürg-i rengîn-tâc, mürg-i seher-hân* "horoz " (OTAL: 170, 185, 385, 733); *bidnüis* (Yun.) "horoz" (KBN: 160).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *aplaḡ, bidnus, ḥorāz* (<Far. *ḥorus*), *ḥoroz* (Far.), *hurus* (Far.), *taḡuḡ* "horoz" (OTS: 33, 69, 191, 193, 437); *ḥorūs* (<Far.) "horoz" (KE: 250); *dik* (<Ar.), *ḥoros* (<Far.), *ḥorūs* (<Far.) "horoz" (HATS: 148, 234). **KıpT.:** *aplaḡ, bidnus, ḥorāz* (<Far. *ḥorus*), *ḥoroz* (Far.), *hurus* (Far.), *taḡuḡ* "horoz" (OTS: 33, 69, 191, 193, 437); *ḥorāz* (Far.), *ḥoroz* (Far.), *ḥorūs* (Far.) "horoz" (KTS: 98); *ḥoroz* (<Far. *ḥorōs*) "horoz" (CC: 480); *tavoḡ* "horoz" (CC: 832); *ḥoroz* "horoz" (EDM: 85). **ÇağT.:** *bednūs/bedenūs* "horoz" (FKS I: 441).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *avtan* "horoz" (Yılmaz 2006: 229); *karāk* "yaban horozu, çalı horozu" (ÇTS: 116).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bötüük* "horoz" (TSahS: 116). **Tuv.:** *kara-kuş* "yaban horozu" (TuvTS: 64); *kürtü* "yaban horozu, çalı horozu" (TuvTS: 73). **Hak.:** *hara saban* "çalı horozu" (ÖHTS: 151); *ırışa* "yaban horozu, çalı horozu" (ÖHTS: 207); *ohırıs* "horoz" (ÖHTS: 320); *pituk, petuh* "horoz" (ÖHTS: 369); *siley* "dişi çalı horozu" (ÖHTS: 433); *ashır tañah, petuh* (Rus.) "horoz" (HTS: 53, 369); *ii* "yaban horozu" (HTS: 220). **Alt.:** *çay* "yaban horozu" (ATS: 75); *kürtük* (Moğ.) "yaban horozu, çalı horozu" (ATS: 148); *pötük* (Rus.) "horoz" (ATS: 172); *sımda* "yaban horozu" (ATS: 181). **Tel.:** *çay* "yaban horozu, çalı horozu" (TAS: 13); *kürtük* "çalı horozu, yaban horozu" (TAS: 70); *pötük* "horoz" (TAS: 90).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *kopoz* "horoz" (Manas: 888). **Kaz.:** *äteş* "horoz" (KazTS I: 66); *qoraz* "horoz" (KazTS I: 346); *ameu, kopaz* "horoz" (KazTS II: 261). **KarB.:** *adaḡa* "horoz" (KMTS: 62); *çeget guguruk* "çalı horozu, yaban horozu" (KMTS: 145); *erkek tavuḡ* "horoz" (KMTS: 166); *guguruk, gugurukḡu* "horoz" (KMTS: 179); *horaz* "horoz" (KMTS: 190); *kıttay, kızılbaş, ḡoraz* "horoz" (KMTS: 248, 249, 252); *tarakbaş, taraklı, erkek tavuḡ* "horoz" (KMTS: 340, 345); *çın tavuḡ* "çalı horozu, keklük" (KMTS: 345). **Kum.:** *xoraz* (Far.) "horoz" (KumTS: 374). **Tat.:** *horaz* "horoz" (KırTS: 133); *ıblıḡ* "kısırlaştırılmış horoz" (KırTS: 135); *kiyik tavuḡ* "orman horozu, kayın tavuḡu, sülün" (KırTS: 163); *eteç* "horoz" (TTatS: 152); *közgē eteç* "genç horoz" (KazTTS: 232); *ḡalay eteç* "dövüşken horoz" (KazTTS: 258). **Başk.:** *etes* "horoz" (BaşTS: 147); *ḡuraz* "horoz" (BaşTS: 384).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tustovuḡ* "çalı horozu" (TÖS: 118); *xo 'roz* "horoz" (TÖS: 265). **YUyg.:** *çañḡay, doḡdak* "yaban horozu, çalı horozu" (YUTS:

70, 103); *goraz, xoraz* (Far.) "horoz" (YUTS: 144); *nēken toxusi, yavayi toxu* "yaban horozu, çalı horozu" (YUTS: 417).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *beçə* "tavuğun küçüğü; erginleşmemiş tavuk veya horoz, yavru horoz" (ATS I: 387); *xoruz* "horoz" (ATS I: 1537); *mürği-səhər* "horoz" (ATS II: 2486). **Türkm.:** *hōrüz* (Far.) "horoz" (ITA: 141); *horaz* "horoz" (TürTS: 351); *horız* "horoz (Far. *horōs*)" (ITürT: 213).

Moğolca: *er-e/er takiy-a* "horoz, horoz ötüşü" (MTS: 406); *acırgan takiy-a(n)* "horoz" (MTS: 918).

Türkiye Türkçesi ağızları: *celfin, celhin, çelfin* "ilk ötmeye başlayan horoz" (DS II: 878); *cet* "bir yaşında horoz" (DS II: 886); *cılık* "bir senelik veya daha küçük horoz" (DS II: 914); *cıngır* "iki üç aylık horoz" (DS II: 923); *çorpa* "yeni yetişen horoz" (DS II: 1273); *gongak* "bir çeşit büyük tavuk ya da horoz" (DS III: 2101); *ıblık* "enenmiş horoz" (DS IV: 2455); *kodaz* "horoz" (DS IV: 2899); *kokaribik* "yaban horozu" (DS IV: 2905-2906).

151. Orman Horozu-Lyrurus tetrrix (TTK: 64)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Tetrao tetrrix*; **Tat.:** *Kürtlük, kurtuk, karà- kurtuk* (erkek); **Başk.:** *Kur, kurtluk, osan, usun, bos-usun* (dişi); **Yak.:** *Ulâr, kurtuyaga, korà- kurtujak* (erkek), *tyhssi-kurtüyak* (dişi); **BuhÖzb. ve HivÖzb.:** *Chubarytsch*; **Kalm.:** *Bachurganà*; **Moğ.:** *Chorò* (ZRA II: 59).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *ärdäyäs* "Birkhuhn (*Lyrurus tetrrix*) orman horozu" (LJTT: 14); *kurtuyax, kuttuyax* "Birkhuhn (*Lyrurus tetrrix*) orman horozu" (LJTT: 95); *ular* "Birkhuhn (*Lyrurus tetrrix*) orman horozu" (LJTT: 175); **Hak.:** *kürtü* "Birkhuhn, orman horozu" (VEWT: 311); *kjpmä* "Birkhuhn, orman horozu" (OSTN IV: 1461); *nopa kjpky* "Birkhuhn orman horozu" (OSTN VIII: 1269). **Tel.:** *kürtük* "Birkhuhn, orman horozu" (VEWT: 311); *kjpkj* "Birkhuhn, orman horozu" (OSTN IV: 1458). **Şor.:** *kürtük* "Birkhuhn, orman horozu" (VEWT: 311).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kor* "çalı horozu, yaban horozu, kara orman tavuğu (*Lyrus tetrix*)" (BaşTS: 372). **Tat.:** *usan* (KazT.) "Birkhuhn, orman horozu" (VEWT: 517); *yzah* (BarT.) "Birkhuhn, orman horozu" (OSTN II: 1758); *körtlök* (KazT.) "Birkhuhn, orman horozu" (OSTN IV: 1330).

Moğolca: *soyr* (*sibagu*) "çalı tavuğu, orman horozu" (MTS: 868); *kürtük* "Birkhuhn, orman horozu" (VEWT: 311).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da bulunan Tatarca *kürtlük* adı Kazan Tatarcasında *körtlök* "Birkhuhn, orman horozu" şeklinde tespit edilmiştir (OSTN IV: 13309). Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *kurtuk* adı hem Moğolcada (*kürtük* "orman horozu") hem de Türk dillerinden Teleüt Ağzında (*kürtük* "orman horozu"), Şorca'da (*kürtük* "orman horozu") ve Altaycada (*kürtük* "yaban horozu, çalı horozu") tespit edilmiş, hatta Naskali'nin Altayca sözlüğünde kelimenin Moğolcadan dilimize girdiği belirtilmiştir (VEWT: 311; ATS: 148). Pallas'ın "erkek orman horozu"nun karşılığı olarak belirttiği *karà- kurtuk* adına ise rastlanmamıştır.

Başkurtça kur şeklinde tespit edilen ad, tarafımızca bugünkü Başkurtçada *kor* "çalı horozu, yaban horozu, kara orman tavuğu (*Lyrus tetrix*)" şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 372). Pallas'ın Başkurtçada *kurtluk* şeklinde tespit ettiği ad, bugünkü Başkurtçada bulunamamış, ancak Kazan Tatarcasında *körtlök* "Birkhuhn, orman horozu" biçiminde tespit edilmiştir (OSTN IV: 1330).

Bununla birlikte yukarıda izah edilen *körtlök* ve *kürtük* adlarının ortak kökten geldiği düşünülmektedir.

Pallas'ın Başkurtça *osan*, *usun* biçimlerinde belirttiği ad, Kazan Tatarcasında *usan* "Birkhuhn, orman horozu" ve Baraba Tatarcasında *yzah* "Birkhuhn, orman horozu" biçiminde tespit edilmiştir (VEWT: 517; OSTN II: 1758). Ancak Pallas tarafından "dişi orman horozu" anlamında belirtilen *bos-usun* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

Yakutça olarak belirtilen *ulâr* adı, Yakutçada aynı biçim ve anlamı (*ular* "orman horozu") ile tespit edilmiştir (LJTT: 175). Pallas'ın belirttiği diğer Yakutça karşılıklar olan *kurtuyaga*, *korà-kurtujak* (erkek), *tyhssi-kurtuyak* (dişi) adlarına ilişkin olarak Yakutçada

kurtuyax, kuttuyax "Birkhuhn (*Lyrurus tetrax*) orman horozu" adı tespit edilmiştir (LJTT: 95).

Pallas'ın tespit ettiği Buhara Özbekçesinde ve Hive Özbekçesinde *chubarytsch*, Kalmukçada *bachurganà* ve Moğolcada *chorò* olarak tespit ettiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

152. Sazhorozu-Lat. *Porphyrio porphyrio* (TTK: 127)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Fulica porphyrio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 156).

153. İbibik-Lat. *Upupa epops* (BTS: 295)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Upupa vulgaris*; Tat.: *Oedoehoet*; KırT.: *Oepoepoe*; BelHak.: *Tschooker*; Kalm.: *Schontol, tschükede*; Moğ.: *Olboldshin* (ZRA I: 433).

Etimolojik sözlükler: *bübübük* (hlk.) "çavuş kuşu" (KBS: 129); *bübübük, bupbu* "çavuş kuşu (ses taklidi kelimelerden)" (ETTL I: 825); *hüthüt* "uzun yay biçimli gagalı, güvercinden küçük, başı sorguçlu, kısa kanatlı bir kuş, çavuş kuşu (Yazar, Arapça hudhud'dan alındığını belirtir. Kazakça üdüt biçimini de saymıştır. Çavuş kuşuna Türkçede ibibik adı da verilir.)" (TDES: 223); *ibibik* "gagası uzun yay biçimli, güvercinden küçük, başı sorguçlu, kısa kanatlı bir kuş, çavuş kuşu (*Upupa epops*)". Yerel ağızlarda *hübübük, hübbük* olarak da geçer. " (TDES: 229); *ibibik* "hüthüt kuşu, çavuşkuşu" (KBS: 334); *ibibik, hüthüt* "gagası uzun yay biçimli, güvercinden küçük, başı sorguçlu, kısa kanatlı bir kuş, çavuş kuşu (*Upupa epops*)" (TDES: 223, 229); *ibibik/ibibük* "çavuş kuşu, hüthüt < ses taklidi kelimelerden, ET *üpgük* a.m." (ETTL III: 560); *ibibik/ibibük* "çavuş kuşu, hüthüt ET *üpgük* a.m." (TDES: 560); *kokaribik* "çavuş kuşu, ibibik" (KBS: 429); *übgük* "удод" (DTS: 621); *übgük, übüp* (hlk.) "ibibik kuşu" (KBS: 809); *üpgük* "hoopoe" (EDPT: 9).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *üpgük* "ibibik kuşu" (OTG: 313); *öpgük* "ibibik kuşu, çavuş kuşu" (ETY: 78); *üpgök* "hoopoe" (OTWF I: 159); *üpgük* "ibibik kuşu" (OTG: 313). Uyğ.: *üpgük* "ibibik, hüthüt kuşu" (EUTSV: 370); *üüpüp* "ibibik kuşu" (SDBH: 451); *üpgük* "hoopoe": 409); *üpgük* "ibibik, hüthüt kuşu" (EUTSV: 370). KırhT.: *übük, übüb, übübük* "ibibik kuşu, hüdhüd kuşu" (Ünlü 2012: 893); *üptek* "alaca ibibik" (OTS: 491); *üpgük,*

üpüp "hoopoe" (Dankoff: 60); *übük, übü, übüük* "ibibik kuşu, hüdhüd kuşu" (Ünlü 2012: 893).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *üveyke, üyge, ivike?* "bir kuş; üveyik kuşu, (veya) ibibik kuşu, (veya) baykuş" (Ergin 1964: 212); *ibük* "çavuşkuşu, ibibik, hüthüt" (BL: 150). **OsmT:** *ibibik* "ibibik kuşu" (EÇS: 1995); *hüdhüd* (Ar.) "çavuş kuşu, ibibik" (KBN: 186); *кырлы кушы* "удод" (OSTN III: 755).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT: *üptek* "alaca ibibik" (OTS: 491). **KıpT:** *ibük* "ibibik, çavuş kuşu" (KTS: 105); *öbtek* "alaca ibibik" (KTS: 209); *übük* "ibibik kuşu" (KTS: 297); *üptek* "alaca ibibik" (EDM: 117). **ÇağT:** *übük kuşu* "ibibik, çavuş kuşu" (FKS I: 243); *bübüş* "çavuş kuşu, ibibik, hüthüt" (FKS I: 459); *hüpüşek* "çavuş kuşu, ibibik" (FKS II: 1170); *hüdhüd* (Ar.) "çavuşkuşu, ibibik" (ANR: 270); *khupup* "ibibik kuşu" (KİS: 57); *tumşuqliq quçqaç* "Latincesi *Upupa epops* olarak verilmiştir." (KİS: 64); *hudhud* "ibibik kuşu" (KİS: 87).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *itpik* "ibibik, hüthüt, çavuş kuşu" (TuvTS: 60); *übgük, üpgük* "удод" (ESTuvY II: 383). **Hak.:** *mödem* "удод" (HRS: 659); *mýdem* "удод" (HRS: 686). **Alt.:** *келегей күйк* "удод (*Upupa epops*)" (ANTS: 488).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *opoquş* "ibibik, hüthüt" (KırTS: 243). **Başk.:** *bupup* "hüthüt, çavuş kuşu, ibibik" (BaşTS: 110); *hözhöt* "hüdhüt, çavuş kuşu, ibibik" (BaşTS: 216).

Moğolca: *öbelcin, ögelcin* "ibibik kuşu" (MTS: 761); *öbüg* "der Wiedehopf" (KW: 302).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ibabap, ibibik, ibbik, ibibili, ibibuk, ibibük, ibicek, ibigügük, ibik, ibikkukuk, İbikli, ibilcik, ibileyik, ibilik, ibiyhliguş, ibobik, ibobop, ibrik, ibubuk, ibübük, ivibik* "çavuşkuşu" (DS IV: 2500); *kokaribik, kokaryürülük, kokarmeke* "çavuş kuşu, ibibik; yaban horozu" (DS IV: 2905-2906); *nacaklı* "ibibik kuşu" (DS IV: 3233); *übübük, übübuk* "ibibik" (DS VI: 4057).

Pallas ibibik kuşunun Tatarca karşılığını *oedoehoet*, Kalmukça karşılıklarını ise *schontol* ve *tschükede* olarak belirtmiş, ancak bu adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Pallas bu hayvan türünün Kırım Tatarcasındaki karşılığını *oepoepoe* olarak belirtir, buna karşılık aynı dilde tarafımızca *opoquş* "ibibik, hüthüt" adı tespit edilmiş olup, bu iki adın

karşılaştırılması mümkün görünmektedir (KırTS: 243). Beltir Hakasçasında bu hayvan adının karşılığı *tschooker* olarak belirtilmiş olup, buna karşılık tarafımızca Hakasçada *mödem* "удод" ve *mjödem* "удод" adları tespit edilmiştir (HRS: 659, 686). Moğolca *olboldshin* olarak belirtilen ad ise bugünkü Moğolcada *öbelcin*, *ögelcin* "ibibik kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 761).

• İncirkuşu

Zoographia'da bulunan 2 farklı incirkuşu 154. ve 155. maddelerde açıklanmıştır. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyen genel adlar belirtilmiş, ardından incirkuşu türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *incir quşı* "ökse ardıc kuşu" (KırTS: 143). **Başk.:** *dévét deyēt* "kır incir kuşu (Lat. *Anthus campestris*)" (BaşTS: 128); *bolon dévēt* "çayır incir kuşu (Lat. *Anthus pratensis*)" (BaşTS: 143); *sıbar dévēt* "sırtlı incir kuşu (Lat. *Anthus hodgsoni*)" (BaşTS: 143); *urman dévēt* "ağaç incir kuşu (Lat. *Anthus trivialis*)" (BaşTS: 143).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *ababa* "baş ve kuyruk tarafları kara, gövdesi yeşil bir kuş, incir kuşu" (DS I: 5); *incir/incirli kuşu* "sarıasma da denilen serçe büyüklüğünde sarı bir çeşit kuş" (DS IV: 2540); *kemaleç* "incire dadanan, karga büyüklüğünde boz ve mavi renkli bir çeşit incir kuşu" (DS IV: 2737).

154. Ağaç İncirkuşu-Lat. *Anthus trivialis* (TTK:327)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla sipola*⁶¹ (ZRA I: 512).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

⁶¹ Bu türün güncel karşılıklarına (Gray 1848: 75)'den İng. karşılığı bulunarak ulaşılmıştır.

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *urman dēvēt* "ağaç incirkuşu (Lat. karşılığı *anthus trivialis* olarak verilmiştir.)" (BaşTS: 128).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

155. Kızılgerdanlı İncirkuşu-Lat. *Anthus cervinus* (TTK:325)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla cervina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 511).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kızılbaş dēvēt* "kızıl gerdanlı incir kuşu (Lat. *Anthus cervinus*)" (BaşTS: 143).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

156. İpekkuyruk-Lat. *Bombycilla garrulus* (TTK: 242)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Parus bombycilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 548).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ardıcquşu* "ipekkuyrukkuşu (Lat. *Bombycilla garrulus*)" (ATS I: 204).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

- **İskete Kuşu**

Zoographia'da bulunan 3 farklı iskete kuşu 157.-159. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, iskete genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından iskete türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *iskete* "güzel sesli bir kuş < Rum. iskete" (TDES: 238).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *işlibe* "bir tür kuş (Yazara göre yanlış yazılmıştır.)" (EÇS: 134).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *hökpəş* "iskete, baştankara " (TuvTS: 53). **Hak.:** *kögizək* "iskete" (ÖHTS: 261). **Tel.:** *d'ılkıçır* "iskete, baştankara kuşu " (TAS: 29).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *cuvuldar* "iskete kuşu, baştankara kuşu" (KMTS: 136); *sarı çıkçıķ* "iskete, baştankara" (KMTS: 148); *gerge, gergecız* "iskete, baştankara " (KMTS: 173). **Tat.:** *ebabil* "iskete" (KırTS: 105); *ipilçek* "iskete" (KırTS: 147).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *cınız* "iskete kuşu" (DS II: 924).

157. Huş İsketesi-Lat. *Acanthis flammea* (TTK: 335)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer linaria*; **Tat.:** *Kaın-basch, kentir-tsigén* (ZRA II: 25).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *чирек-мәрри* "Чечётка, huş isketesi" (Aşmarin: 169); *чирек-мәрри* "Чечётка, huş isketesi" (Aşmarin: 171).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čaariäs, čooruos, čoruos* "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 31); *doyuoxa,*

čoorumaa/čooruoxa/čooruoxay, čoyuoxa "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 45); *xaan töbö, xaar čaariäha, xaar čüčäaγa* "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 47); *kistiür čüčäax, kistiürka, kistik čüčäax* "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 84); *satahit* "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 138); *tia čooruoha, tia čaariäha* "Birkenzeisig (*Acanthis flammea*) huş isketesi" (LJTT: 163); *чәрыас* "Чечётка huş isketesi" (KRY: 235); *чоорыос* "Чечётка huş isketesi" (YRS: 511). **Hak.:** *паранчых* "Чечётка huş isketesi" (HaRuSL: 143).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *шекілдек* "Чечётка, huş isketesi" (KRRKS: 482). **Tat.:** *Чечётка* "Чечётка, huş isketesi" (ETRS: 387).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca *kaiñ-basch, kentir-tsigén* şeklinde belirttiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamaktadır.

158. Kara İskete-Lat. *Serinus pusillus* (TTK: 335)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer pusillus* (ZRA II: 28).

Etimolojik sözlükler: *jañalbaj* "kara iskete" (VEWT: 186).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

159. Karabaşlı İskete-Lat. *Spinus spinus* (TTK: 333)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer spinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 16).

Etimolojik sözlükler: *jañalbaj* (Alt.) "siskin karabaşlı iskete" (EDAL: 863); *sari-ža* (Trk.) "siskin karabaşlı iskete" (EDAL: 1217); *серуқ қушқач* (Uyg.) "пеночка, чиж" (ESTYa VII: 213).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *вөрөнө таһри* "чиж karabaşlı iskete " (Aşmarin: 364); *шекейчи, шаккайчи* "чиж karabaşlı iskete " (Aşmarin: 372); *вирене-турры* "чиж karabaşlı iskete " (ÇRS: 26); *вёрене-таһри* "чиж karabaşlı iskete " (Skvortsov: Ø), *çиреқтаһри* "чиж karabaşlı iskete " (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Dol: *čič* (< Rus.) "zeisig" (DWUJ: 74). **Alt.:** *јаналбай* "чиж karabaşlı iskete " (RAS: 837); *јажылбар* "чиж karabaşlı iskete " (ANTS: 68); *јаналбай* "чиж karabaşlı iskete " (ANTS: 78); *јажыл пар* "чиж karabaşlı iskete " (ANTS: 245). **Tel.:** *јаһалбай* "zeisig, karabaşlı iskete" (OSTN V: 60). **Şor.:** *чажылбар* "zeisig, karabaşlı iskete" (OSTN VI: 1915).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *боз чымчык* "чиж karabaşlı iskete " (RKrgS: 949). **Kaz.:** *сарышымшық* "siskin karabaşlı iskete " (KazED: 161); *шымшық* "чиж karabaşlı iskete " (KRRKS: 489). **Tat.:** *сары чынчык* "чиж karabaşlı iskete " (ETRS: 271); *сары чынчык* "чиж karabaşlı iskete " (TatRusS: 778); *утильчик* "чиж karabaşlı iskete " (RKırTS: 305). **Başk.:** *һары турғай* "iskete (*Spinus spinus*)" (BaşTS: 646); *һары алакас* "чиж karabaşlı iskete " (BaşRS: 554); *һарыса турғай* "чиж karabaşlı iskete " (RBaşS: 585).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yalançı bülbül* "*Spinus spinus*" (ATS II: 3542).

Moğolca: *toryā* "zeisig karabaşlı iskete" (KW: 402); *altan çurbatay* "genç iskete, genç karabaşlı iskete" (MTS: 272).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

160. İspinoz-Lat. *Fringilla coelebs* (TTK: 330)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer spiza* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 17)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *turğay* "toygar kuşu, tarla kuşu, ispinoz " (BL: 185). **OsmT:** *filoronya, filironya, filornya* "bir tür ispinoz kuşu, florya" (EÇS: 112).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *purçaqçi quçqaç* "ispinoz" (KİS: 66); *tormaçuq quçqaç* "ispinoz" (KİS: 81); *sarigh güz jánwar* "bir cins ispinoz" (KİS: 83).

Modern Türk Dilleri:

Sibiryalı (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *tubay* "ispinoz" (ÖHTS: 525).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *atayzavıs* "ispinoz kuşu" (BaşTS: 45); *alağanat turğay* "ispinoz (*Fringilla coelebs*)" (BaşTS: 646).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *purbaş* "ispinoz" (YUTS: 327).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *meşəsərçəsi* "ispinoz kuşu (*Fringilla coelebs*)" (ATS II: 2342).

Moğolca: *huçan hoular* "ispinoz" (MTS: 1154); *cagalmay bilcuuhay* "çapraz gagalı ispinoz kuşu" (MTS:1204).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

161. Dağ İspinozu-Lat. *Fringilla montifringilla* (TTK: 331)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Passer montifringilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 18).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qarloghaç quçqaç* "dağ ispinozu" (KİS: 76).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *yürek* "dağ ispinozu" (ÇTS: 104).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *aqbavır turğay* "dağ ispinozu (*Fringilla montifringilla*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *vürok, yurok* "dağ ispinozu (*Fringilla montifringilla*)" (ATS II: 3520, 3678).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

162. Kafkas Ürkekliği-Lat. *Tetraogallus caucasicus* (TTK: 396)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao caucasica*; KafT.: *Dshumaruk*, *becshbarmak* (Erkek) (ZRA II: 76).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *ürkeklik* "büyük keklik" (DS VI: 4071).

Pallas'ın kafkas ürkekliği kuş türü için Kafkas Tatarcasında tespit ettiği *dshumaruk* ve *becshbarmak* (erkek) adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

- **Kamışçın Kuşu**

Zoographia'da bulunan 5 farklı kamışçın türü kuş 163.-167. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle kamışçın genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından kamışçın türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çarkhçi quçqaç* "Latincesi *Acrocephalus* olarak verildiği için bir çeşit kamışçın kuşu olmalıdır." (KİS: 80).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

163. Büyük Kamışçın-Lat. *Acrocephalus arundinaceus* (TTK: 268)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus junco* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 458).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qamışquşu* "büyük kamışçın (*Acrocephalus arundinaceus*)" (ATS II: 1941); *qamışquşu* "büyük kamışçın (*Acrocephalus arundinaceus*)" (ATS II: 1941).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

164. Çekirge Kamışçını-Lat. *Locustella naevia* (TTK: 266)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla locustella* (Pallas'ın türe ilişkin açıklamasından *Locustella naevia* olarak belirlenmiştir.) (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 508).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *çirlaq quşqaç* "çekirge ötleğeni" (KİS: 80).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *sisək* "çekirge kamışçını kuşu (*Locustella naevia*)" (ATS II: 3002); *sisək* "çekirge kamışçını kuşu (*Locustella naevia*)" (ATS II: 3002).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

165. Güzel Kuyruklu Kamışçını-Lat. *Helopsaltes certhiola*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla certhiola*⁶² (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 509).

⁶² İngilizce karşılığı için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=4C3CF429E3FEFBA2> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

166. Kalın Gagalı Kamışçın-Lat. *Arundinax aedon*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus aedon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 459).

167. Kındıra Kamışçını-Lat. *Acrocephalus schoenobaenus* (TTK: 269)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla salicaria* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 492).

168. Kara çaylak-Lat. *Milvus migrans* (BTS: 332)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter milvus*; Tat.: *Tylgan*; Başk.: *Tydugàn*; Hak.: *Tyglegén*; Kaz.: *Elkitschi-tulgàn*; Yak.: *Ehlè*; BuhÖzb.: *Sagàn*; HivÖzb.: *Tschailak*; MişT.: *Kagau*; Kalm.: *Ssochor-ellae*; Moğ.: *Eléi*; Dag.: *Hollé*; Çuv.: *Chiraen* (ZRA I: 356).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *teñilgüç* "Oğuzcada çaylak kuşu (*Milvus migrans*)" (DLT: 868); *teñilgüç*, *teñilgün* "*Milvus migrans* kara çaylak kuşu" (Özden 2019: 1482).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *përgët* "çaylak kuşu" (ESTYa II: 300); *хёрен* "çaylak kuşu" (ESTYa VI: 300); *шаланка*, *халаш*, *хрен*, *кошак-кайак харчаки* "çaylak kuşu" (Aşmarin: 101, 76, 317, 59); *шаланка* "красный коршун, kızıl çaylak" (Yegorov: 330).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *äliä* "*Milvus migrans* kara çaylak kuşu" (LJTT: 13); *nalba* "*Milvus migrans* kara çaylak kuşu" (LJTT: 118); *хардачы, кыт* "коршун, çaylak" (ESTYa V: 317). Hak.: *тигилген* "çaylak kuşu" (HRS: 613); *хартыга*, *хартха* "коршун, çaylak" (ESTYa V: 317). Tuv.: *bürgüt* "çaylak kuşu"

(ESTYa II: 300); *дээлдиген* “çaylak kuşu” (ESTuvY II: 328). **Alt.:** *bürgüt/mürküt/mörküt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300); *кайынала* “çaylak kuşu” (ANTS: 120); *картыга, картага* “çaylak kuşu” (ANTS: 133); *телиген* “çaylak kuşu” (ANTS: 348). **Tel.:** *bürgüt/mürküt/mörküt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300); *телген* “çaylak kuşu” (TelRS: 82). **Şor.:** *картыга* “çaylak kuşu” (ŞRS: 99).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *bürgüt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300); *айры куйрук* “çaylak kuşu” (KrgRS I: 439). **Kaz.:** *bürkit* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300). **Başk.:** *bilal* “çaylak, kara çaylak” (BaşTS: 90); *kebenkoş* “çaylak, kara çaylak” (BaşTS: 270); *töylögen* “çaylak, kara çaylak” (BaşTS: 636); *bürgüt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300). **KKal.:** *bürkit* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300). **Tat.:** *bürkit* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300); *мөйлөгян* “çaylak kuşu” (TRS:198); *тилгәнмас* “çaylak kuşu” (SDST: 210); *чайлакь* “çaylak kuşu” (RKırTS: 114).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *bürgüt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300). **Özb.:** *burgut* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300); *калхам* “çaylak kuşu” (KRUS: 165).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qaraçalağan* “kara çaylak” (ATS II: 1968).

Moğolca: *eliy-e* “şahin; çaylak; akbaba” (MTS: 393).

Türkiye Türkçesi ağızları: *kartçıga* “çaylak kuşu” (ESTYa V: 317); *bürgüt* “çaylak kuşu” (ESTYa II: 300).

Pallas’ın Tatarca *tylgan* biçiminde belirttiği ad, Sibiryâ Tatarcasında *тилгәнмас* “çaylak kuşu”, Tatarcada ise *мөйлөгян* “çaylak kuşu” şeklinde tespit edilmiştir (SDST: 210; TRS:198). Başkurtça *tydugàn* adı ise tarafımızca Başkurtçada *töylögen* “çaylak, kara çaylak” şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 636). Hakasça *tyglegén* şeklinde belirtilen ad, *тигилген* “çaylak kuşu” şeklinde Hakasçada mevcuttur (HRS: 613).

Kazakça *elkitschi-tulgàn* adı ile Buhara Özbekçesindeki *sagàn* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas’ın Hive Özbekçesinde belirttiği *tschailak* adına *чайлакь* “çaylak kuşu” şeklinde Kırım Tatarcasında rastlanmıştır (RKırTS: 114). Ayrıca bu kuş türünün adı Türkiye Türkçesinde de *kara çaylak* şeklinde geçmektedir (BTS: 332).

Yakutça *ehlè* olarak belirtilen ad, tarafımızca *äliä* “*Milvus migrans* kara çaylak kuşu” şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 13). Kalmukçada *ssochor-ellae*, Moğolcada *elèi* ve

Dagurcada *hollé* şeklinde belirtilen adlar Moğolcada eliy-e “şahin; çaylak; akbaba” şeklinde tespit edilmiş olup, ayrıca Moğolcada mevcut bu biçimler Yakutçada mevcut olan "kara çaylak kuşu" anlamındaki *äliä* kelimesi ile karşılaştırılabilir (MTS: 393); LJTT: 13). Çuvaşça *chiraen* şeklinde belirtilen kelime tarafımızca *хрен* “çaylak kuşu” şeklinde tespit edilmiştir (Aşmarin: 317). Pallas’ın Mişer Tatarcasında tespit ettiği *kagau* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

169. Karabatak-Lat. *Phalacrocorax carbo* (TTK: 95)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax carbo*; Tat.: *Kara-bakà*; Kalm.: *Charà-galù* (Pallas kelimenin anlamını “siyah kaz” olarak vermiştir.); Bury.: *Bahato-boruktschèn* (ZRA II: 297).

Etimolojik sözlükler: *kaşkaldağ* "cormorant karabatak" (EDPT: 672). *kışkıldak* "большой баклан karabatak" (ESTYa V: 352). *kordaj* (ET) "kormoran, karabatak" (VEWT: 282).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: *kordaj* "cormorant karabatak (Bu sözcük hem ‘karabatak’ hem de ‘pelikan’ anlamında kullanılmıştır.)" (EDPT: 609).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qu* "karabatak kuşu" (KİS: 9); *qara bataq* " *Phalacrocorax carbo* karabatak" (Kuyma 2018: 315).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çāmkāş* "karabatak" (ÇTS: 435); *баклан* "баклан karabatak" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *палыкчы* "баклан karabatak" (OSTN VIII: 1167); *kara kas* "баклан, karabatak" (OSTN III: 135); *baklan* "karabatak" (ÖHTS: 63); *palıhçı hus* "karabatak" (ÖHTS: 347); *баклан* "баклан karabatak" (HaRuSL: 38); *баклан* "баклан karabatak" (HRS: 93). **Alt.:** *karakaş* "karabatak" (ATS: 115); *kara gas* "баклан karabatak" (ANTS: 130); *палыкчы* "баклан karabatak" (ANTS: 244). **Tel.:** *палыкчы* "баклан karabatak" (OSTN VIII: 1167); *kara kas* "karabatak" (TAS: 47); *qara qas* "баклан karabatak" (TelRS: 36). **Şor.:** *палыкчы* "баклан karabatak" (OSTN VIII: 1167).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *кара каз* "karabatak kuşu" (Daşman 2019: 161); *кара каз* "баклан karabatak" (KrgRS I: 315); *каракаш* "баклан karabatak" (KrgRS I: 347). **Kaz.:** *суқұзғын* "cormorant karabatak" (KazED: 169); *бақлан* "cormorant karabatak" (EDAL: 324). **Tat.:** *baklan* "karabatak" (KazTTS: 44); *баклан* "баклан karabatak" (TatRusS: 74); *диңгез козгыны* "баклан karabatak" (TatRusS: 212); *палықы* "баклан karabatak" (SDST: 168). **Başk.:** *baklan* "karabatak" (BaşTS: 59); *sırqay* "karabatak" (BaşTS: 522); *sumğalaq* "karabatak" (BaşTS: 541); *диңгез козгоно* "баклан, karabatak" (BaşRS: 167).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *qoravoy, qorabuzov* "karabatak" (TÖS: 311); *қоравой, қорабузов* "баклан karabatak" (RÖzbS I: 46).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qarabatdaq/qarabaydaq* "karabatak" (ATS II: 1966). **Türkm.:** *cüptün* "karabatak" (TürTS: 104).

Moğolca: *tohora'u(n), tohura'un* "karabatak" (MGTS: 300); *tangnatu* "karabatak" (MTS: 926); *hap халун* "баклан, karabatak" (KW: 29).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø

Zoographia'da *kara-bakà* şeklinde belirtilen ada karşılık Tatarcada *baklan* "karabatak", *диңгез козгыны* "karabatak", *палықы* "karabatak" adları tespit edilmiştir (KazTTS: 44; TatRusS: 212; SDST: 168). Kalmukça *charà-galù* olarak belirtilen ad tarafımızca *hap халун* "баклан, karabatak" şeklinde tespit edilmiştir (KW: 29). Buryatça *bahato-boruktschèn* olarak belirtilen ad Moğol dillerinde bulunmazken, tespit edebildiğimiz adlar *tohora'u(n), tohura'un* "karabatak", *tangnatu* "karabatak" şeklinde tespit edilmiştir (MGTS: 300; MTS: 926).

170. Bering Adası Karabatağı-Lat. *Urile perspicillatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax perspicillatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 305).

171. Büyük Pelajik Karabatak-Lat. *Urile urile*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax bicristatus*⁶³ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 301).

⁶³ İngilizce ve Latincesi için bk. (Goode 1884: 165)

172. Küçük Karabatak-Lat. *Microcarbo pygmaeus* (TTK: 94)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax pygmaeus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 300).

173. Pelajik Karabatak-Lat. *Urile pelagicus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax pelagicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 303)

174. Tepeli Karabatak-Lat. *Gulosus aristotelis* (TTK: 95)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax graculus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 299)

• **Karga**

Zoographia'da bulunan 9 farklı karga türü kuş 175.-183. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip karga genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından karga türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *çavka/cavka/çavga/çaşka* "bir çeşit karga < Sl. (Bulg, Sırp-Hırv.) *çavka* a.m. " (ETTL II: 168); *karga* "kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş " (TDES: 262); *karga* "b.m. (maruf kuş) < ET *karğa* a.m." (ETTL IV: 136); *karga* b.m. (NS: 444); *karğa* "karga" (EWTTS: 223); *karga* "karga kuşu" (KBS: 372); *karğa* "karga" (EDPT: 653); *karga* (PTürk.) "karga" (EDAL: 691); *soyka* "tüyleri alacalı, küçük bir karga türü. <Blg *sojka*, *usojka* "alakarga (*Garrulus glandarius*) Türkçede daha çok alakarga adı kullanılır." (TDES: 472); *zağ* "karga (Ağızlarda dar bir alanda kalmıştır.)" (TDES: 585); *zoyka* "alaca kargaya benzeyen ötücü bir kuş < Rus. *Sójka*" (ETTL IX: 504).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *karğa* "karga" (ETG: 278); *karga* b.m. (OTWF I: 83). **Uyg.:** *harğa* "karga" (EUTSV: 139); *kumtohi* "Moğolistan çöl (ya da yer) kargası" (KYAS: 171); *harğa* "karga" (EUTS: 81); *karğa* "karga" (EUTS: 168). **KrhT.:** *karga* b.m. (DLT: 686); *karğa* b.m. (Ryland: 424); *karğa* b.m. (OTS: 241); *zağ* (Far.) "karga" (OTS: 541).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *ayrılık kargası* "burnu, ayakları kırmızı karga" (EATS: 74); *ğurāb* (Ar.) "karga" (Karpuz 2012: 65). **OsmT:** *kelâg* (Ar.), *zâg* (Far.) "karga" (OTAL: 503, 1164); *karğa* b.m. (KBN: 193).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *karğa* b.m. (OTS: 241); *zağ* (Far.) "karga" (OTS: 541); *karğ/ka* "karga" (KE: 298); *karğa* b.m. (NF: 201); *karga* b.m. (İML: 38); *karğa*, *karğa* "karga" (HATS: 290, 292). **KıpT.:** *karğa* b.m. (OTS: 241); *zağ* (Far.) "karga" (OTS: 541); *ğurāb* (Ar.), *karğa* "karga" (KTS: 88, 128); *ğurāh* (Ar.), *zağ* (Far.) "karga" (GT: 256, 401). **ÇağT.:** *ala toğan*, *ğarğa*, *karğa*, *kelâg*, *koñ*, *zâğ*, *ala karğa* "karga" (Ünlü 2013: 32); *fırise* "yeşil karga, kürkür kuşu" (Ünlü 2013: 373); *gung* "büyük siyah karga" (Ünlü 2013: 406); *ferise* "yeşil karga" (FKS I: 883); *karğa* b.m. (FKS II: 908); *gög karğa* "yeşil karga" (FKS II: 1067); *yurtçı* "karga" (FKS II: 1302); *karğa* b.m. (ÇMS: 81); *zag* "karga" (Atalay 1970: 371); *qargha* "karga" (KİS: 55).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kurak* "karga" (ÇTS: 156); *kêpşèl/sul'ha* "soya kargası, kestane kargası" (ÇTS: 136); *kukşa* "taygada yaşayan karga cinsinden iri kuş" (ÇTS: 152).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *turaax* "karga" (TSahS: 145). **Hak.:** *harğa* "karga" (ÖHTS: 152). **Alt.:** *karga* "karga" (ATS: 116). **Tel.:** *kargaa* "karga" (TAS: 48).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *karğa* "karga" (KrgRS II: 408); *kapğa* b.m. (Manas: 771). **Kaz.:** *qarğa* "karga" (KazTS I: 317); *сауысқан* "alacakarga" (KazTS II: 27); *Қарға* b.m. (KazTS II: 318); *kara karğa* "karga" (KTLS: 440-441). **KKal.:** *sçurka* "boz karga familyasından bir göçmen kuş" (KarkTS: 555); *uzaqşa* "bir cins karga" (KarkTS: 629). **KarB.:** *karğa* b.m. (KMTS: 236); *kolukıldı* "kestane kargası, soyga" (KMTS: 251). **Kum.:** *qarğa* "karga" (KumTS: 250). **Kar.:** *karğa* "b.m." (KTD: 428). **Tat.:** *qarğa* "karga" (KırTS: 187); *karga* b.m. (TTatS: 177); *karğa* b.m. (KazTTS: 272); *kozğın*, *ala karğa* "karga" (KTLS: 440-441). **Başk.:** *karagoş* "karga" (BaşTS: 328); *karğa* b.m. (BaşTS: 331); *sevke* "ala karga" (BaşTS: 516); *ala karğa*, *kozğon* "karga" (KTLS: 440-441).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *zag'izg'on* "alacakarga" (TÖS: 32); *qarg'a* "karga" (TÖS: 314). **YUyg.:** *çañkarğa* "alaca karga" (YUTS: 70); *kökkağa* "mavi

karga" (YUTS: 203); *kağa* "karga" (YUTS: 216); *kağū* "karga" (YUTS: 222); *toñkağa* "karganın bir türü" (YUTS: 419); *ka(r)ğa*, *kuzğun* "karga" (KTLS: 440-441).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dolaşa*, *dolaş* "karga" (ATS I: 935); 936); *gürab* "karga" (ATS II: 2226); *garğa* "karga" (KTLS: 440-441). **Türkm.:** *garga* "karga" (TürTS: 232); *zakıca* "alaca karga" (TürTS: 717); *kağā* b.m. (ITürT: 235); *garğa* "karga" (KTLS: 440-441).

Moğolca: *qarya* "karga" (Gül 2018: 198); *çinduul/çingduul* "karga, bir tür küçük karga" (MTS: 251); *toruu* "karga" (MTS: 982); *turlaki* "kırmızı ibikli karga" (MTS: 1000); *xap керә* "ворон, karga" KW: 80).

Türkiye Türkçesi ağızları: *cancal* "karga" (DS II: 855); *cayik* "karga" (DS II: 869); *cula* "karga" (DS II: 1012); *zakca* "kara karga" (DS VI: 4346).

175. Alaca Küçük Karga-Lat. *Corvus dauuricus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus dauuricus*; Bury.: *Alaktü*, *alak-taau* (ZRA I: 387).

Pallas'ın Buryatçada *alaktü*, *alak-taau* şeklinde tespit ettiği adlara Buryatçada rastlanmamış olmakla birlikte, Pallas'ın tespit ettiği Buryatça adlar ile bugünkü Moğolcada tespit edilen *toruu* "karga" adının karşılaştırılabileceği düşünülmektedir. *Alaktü* ve *alak-taau* adlarının birleşik bir yapıya sahip olduğunu varsayarsak *toruu* adının bu birleşik yapı içerisinde *ala+toruu* biçiminde mevcut olması muhtemeldir (MTS: 982). Bununla birlikte bugünkü Moğolcada "alakarga" anlamında mevcut olan *alag tagu* "alakarga" hayvan adının Pallas'ın tespitleri (*alaktü*, *alak-taau*) ile daha fazla örtüştüğü düşünülmekte ise de burada bir anlam farklılığı mevcuttur (MTS: 58).

176. Alakarga-Lat. *Garrulus glandarius* (TTK: 240)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus glandarius*; Tat.: *Urman-kargasse*, *kukeschle*; TomT.: *Kuktugesch*; SibT.: *Kamsyl*; Yak.: *Kukagyh* (ZRA I: 394).

Etimolojik sözlükler: *kacele/gacele* "saksağan; ala karga <Far. *kacala* " (ETTL IV: 34). *sakça* (hlk.) "alakarga, kara karga " (KBS: 584).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: *gorab* (<Ar.) "ala karga" (BaşTS: 177). **KrhT.:** *çumguk, çumuk* "ayak tüylerinde beyaz lekeler olan karga, alakarga" (DLT: 629); *yağan* "sadece başı beyaz alakarga (*Garrulus glandarius*)" (DLT: 949); *çumguk, çumuk* "alakarga" (OTS: 116); *çumguk* "ala karga" (Abik 2009: 17).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *ala karga* "alakarga" (BL: 116).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *çumguk, çumuk* "alakarga" (OTS: 116). **Kıpt.:** *çumguk, çumuk* "alakarga" (OTS: 116). **ÇağT.:** *sakızğan* "saksağan, alacakarga, alakarga" (FKS I: 784); *ala karga* "alakarga" (ÇMS: 73); *ala qargha* "ala karga" (KİS: 55); *sürmeçi* "alakarga" (KİS: 62).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Tuv.:** *kızıl-dumçuk* "alakarga" (TuvTS: 68). **Hak.:** *ala harğa* "ala karga" (HTS: 152). **Tel.:** *taan* "alacakarga" (TAS: 106).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *maan* "alakarga" (Manas: 1298). **Kaz.:** *жорғаморғау* "alakarga" (KazTS II: 27). **KKal.:** *hähke* "alakarga" (KarkTS: 189). **Kum.:** *cağa* "alaca karga" (KumTS: 89); *ala qarğa* "alakarga" (KumTS: 250). **Tat.:** *kükşe, sayıskan* "alakarga" (TTatS: 28); *çevke* "alakarga" (KazTTS: 93).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *olaqarg a, zag'izg on* "alakarga" (TÖS: 32).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *alaqarğa* "alakarga" (ATS I: 128); *bozqarğa, kəlağ, kəlaq* "alakarga" (ATS I: 128); *zığzığ* "alakarga" (ATS II: 3722). **Türkm.:** *ala garga* "alakarga" (TürTS: 232).

Moğolca: *alag tagu* "alakarga" (MTS: 58); *ite* "alakarga" (MTS: 522); *turug keriy-e* "akkarga, ala karga" (MTS: 1000).

Türkiye Türkçesi ağızları: *alaca garga, alaca karga, ala karga* "alakarga" (DS I: 176, 177); 190); *alakişik* "alakarga" (DS I: 191); *çakincik* "alakarga" (DS II: 1045); *sakarca* "alakarga" (DS V: 3521); *saplıkarga* "alakarga, saksağan" (DS V: 3544).

Tatarcada "alakarga" anlamına gelen kelime *urman-kargasse* olarak belirtilmiş olup, buna karşılık tarafımızca bugünkü Tatarcada "alakarga" anlamında *kükşe, sayıskan, çevke* adları tespit edilmiştir (TTatS: 28; KazTTS: 93). Ayrıca Tatarcada karga türüne karşılık

gelen adlar ise *qarğa*, *karga*, *qarğa*, *kozğın*, *ala qarğa* şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 187; TTatS: 177; KazTTS: 272; KTLS: 440-441). Pallas'ın Tatarca *kukeschle* şeklinde belirttiği kelime bugünkü Tatarcada *kükşe* "alakarga" biçiminde tespit edilmiştir (TTatS: 28). Tom Tatarcasında *kuktugesch* ve Sibiryâ Tatarcasında *kamsyl* şeklinde belirtilen adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Bununla birlikte Yakutça *kukagyh* adı ise "Sibiryâ kargası" anlamında *kikääki/kukaaki/kukaakki/kukkaaki/kukkaakki* biçimlerinde tespit edilmiştir (LJTT: 78).

177. Ekin kargası-Lat. *Corvus frugilegus* (TTK: 238)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus frugilegus*; Tat.: *Karà-kargà*; Başk.: *Karabái*; Kalm.: *Chun-kerah* (ZRA I: 383).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *ikin qarğası* "ekin kargası" (KTS: 108).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çar karga/konğ karga* "ekin kargası" (KrgRS II: 408). KarB.: *çavka* "leş kargası, ekin kargası" (KMTS: 144). Kum.: *cırğıt* "ekin kargası" (KumTS: 92). Tat.: *qara qarğa* "ekin kargası" (KazTTS: 266).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sarıdımdık* "ekin kargası" (ATS II: 2891).

Moğolca: *turlag* "ekin kargası" (MTS: 1000).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da "ekin kargası" anlamında Tatarca *karà-kargà* şeklinde belirtilen ad Kazan Tatarcasında *qara qarğa* "ekin kargası" şeklinde tespit edilmiştir (KazTTS: 266). Ayrıca Tatarcada karga genel adına karşılık gelen kelimeler ise *qarğa*, *karga*, *qarğa*, *kozğın*, *ala qarğa* şeklindedir (KırTS: 187; TTatS: 177; KazTTS: 272; KTLS: 440-441). Bununla birlikte Türkiye Türkçesindeki *karga* adı Eski Türkçede *qarğa* şeklinde bulunmaktadır (ETTL IV: 136). Kaşgarlı Mahmud'da ise *karga* şeklindedir (DLT: 6869). Türkçe'nin tüm tarihi dönemlerinde mevcuttur. Modern Türk dillerinde ise Çuvaşça, Yakutça ve

Karakalpakça hariç diğer dillerde bu ada rastlanmaktadır. Başkurtça *karabái* şeklinde belirtilen ada taranan literatürde rastlanmazken, Başkurtçada tespit edilen adlar *qarağos* "karga", *qarğa* "karga", *sevke* "ala karga", *ala qarğa*, *kozğon* "karga" şeklindedir (BaşTS: 328; BaşTS: 331; BaşTS: 516; KTLS: 440-441). Kalmukça *chun-keræh* olarak tespit edilen ada karşılık Kalmukçada tarafımızca *хар керæ* "ворон, karga" adı tespit edilmiştir (KW: 80).

178. Gökner Kargası-Lat. *Nucifraga caryocatactes* (TTK: 241)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus caryocatactes*; Tat.: *Kaaergen*; TomT.: *Kaergen*; Yak.: *Tschaangyh-duraya*; Moğ.: *Oncholà*; Bury.: *Ongolò* (ZRA I: 397).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *cövüzqıran* "gökner kargası" (ATS I: 634).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Tatarcada *kaaergen* ve Tom Tatarcasında *kaergen* olarak belirtilen adın Eski Türkçe *qarğa* biçiminden geldiği düşünülmekle birlikte bu ada Pallas'ın belirttiği biçimde Türk ve Moğol dillerinde rastlanmamıştır (ETTL IV: 136). Ayrıca Tatarcada *karga* genel adına karşılık gelen kelimeler *qarğa*, *karga*, *qarğa*, *kozğın*, *ala qarğa* şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 187; TTatS: 177; KazTTS: 272; KTLS: 440-441).

Pallas'ın tespitine göre, "gökner kargası" anlamına gelen iki kelimedenden oluşan Yakutça *tschaangyh-duraya* hayvan adına literatürde rastlanmamış olmakla birlikte tarafımızca yapılan tespite göre, bu hayvan adında geçen *duraya* kelimesi Yakutçada *tüiraaxi* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibiry kargası" ve *turaax* "karga" biçimlerinde bulunmaktadır (LJTT: 164; TSahS: 145).

Pallas'ın tespit ettiğine göre, Moğolcada *oncholà* ve Buryatçada *ongolò* şeklinde bulunan hayvan adına Türk ve Moğol dillerine ait literatür içerisinde rastlanmamıştır.

179. Küçük Karga-Lat. *Coloeus monedula* (TTK: 238)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus monedula*; Tat.: *Tscháuka*; Başk.: *Sáuka*; Kaz.: *Tahn*; TomT.: *Tahn-karga*; Bury.: *Toon-turak*; Çuv.: *Tschafga* (ZRA I: 385).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *tokhanak* "bir tür küçük karga" (KİS: 56).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *çavke* "küçük karga" (KırTS: 80).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *cak kargası* "küçük kara karga" (DS II: 849).

Pallas'ın Tatarcada "küçük karga" anlamında tespit ettiği *tscháuka* adı tarafımızca Kırım Tatarcasında aynı anlamda ancak *çavke* biçiminde tespit edilmiştir (KırTS: 80). Pallas'ın Başkurtçada *sáuka* şeklinde belirlediği hayvan adı tarafımızca Türk ve Moğol dillerine ait literatür içerisinde tespit edilememiştir. Ancak bu adın Türkiye Türkçesinde mevcut olan ve Bulgarca'dan '<Blg. *sojka, usojka* "alakarga (*Garrulus glandarius*)" ödünçleme olan *soyka* "tüyleri alacalı, küçük bir karga türü" anlamındaki kelime olması muhtemeldir (TDES: 472). Kazakça *tahn* olarak belirtilen ad Kazakça'ya ait literatür içerisinde bulunamamıştır. Ancak bu ad Teleüt Ağzında *taan* "alacakarga" ve Kırgızcada *maan* "alakarga" biçiminde tespit edilmiştir (TAS: 106; Manas: 1298). Pallas'ın Tom Tatarcasında "küçük karga" anlamında tespit ettiği *tahn-karga* birleşik adına literatürde rastlanmamış olmakla birlikte, *tahn* ve *karga* adları ayrı ayrı literatürde bulunmaktadır.

Buryatça *toon-turak* adında yer alan *turak* kelimesini bugünkü Moğolcada mevcut olan *turlag* "ekin kargası" biçimi ile karşılaştırmak gerekmektedir (MTS: 1000). Son olarak Çuvaşça *tschafga* olarak belirtilen ad, Çuvaşçada tespit edilemezken, Kırım Tatarcasında bulunan *çavke* biçimi ile benzerlik göstermekle birlikte, aynı kelime olabileceği düşünülmektedir (KırTS: 80).

180. Leş kargası-Lat. *Corvus cornix* (TTK: 239)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus cornix*; Tat.: *Kargàh*; Kalm.: *Kaerée*; Moğ.: *Torlák* (ZRA I: 382).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *çavka* "leş kargası, ekin kargası" (KMTS: 144).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *kargàh* adına karşılık, Türk dillerinde karga genel adına karşılık gelen kelimeler *qarğa*, *karga*, *karğa*, *kozğın*, *ala karğa* şeklindedir (KırTS: 187; TTatS: 177; KazTTS: 272; KTLS: 440-441). Bununla birlikte Türkiye Türkçesindeki *karga* adı Eski Türkçede *karğa* şeklinde bulunmaktadır (ETTL IV: 136). Kaşgarlı Mahmud'da ise *karga* şeklindedir (DLT: 6869). Türkçe'nin tüm tarihi dönemlerinde bu kelime mevcuttur. Modern Türk dillerinde ise Çuvaşça, Yakutça ve Karakalpakça hariç diğer dillerde bu ada rastlanmaktadır. Pallas'ın Kalmukça *kaerée* tespitine karşılık, Kalmukçada "karga" anlamında *xap kepə* hayvan adı bulunmaktadır (KW: 80). Pallas'ın "leş kargası" anlamında Moğolcada tespit ettiği *torlæk* adı bugünkü Moğolcada *turlag* "ekin kargası" biçiminde bulunmaktadır (MTS: 1000).

181. Sarıgagalı Dağ Kargası-Lat. *Pyrrhocorax graculus* (TTK: 235)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus graculus*; Hak.: *Chaètàn, kaétàn*; Sag.: *Sugluk, paramtasch*; Moğ.: *Schugnul* (ZRA I: 398).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: ÇağT.: *aqış çikdaçi* "kırmızı gagalı dağ kargası, kızılca karga" (KİS: 53).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qırmızıdimdik* "kızıl gagalı dağ kargası" (ATS II: 2106); *sarıdimdik* "sarı gagalı dağ kargası" (ATS II: 2891).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *tohumcuk* "sarı gagalı, kara karga" (DS V: 3947).

Pallas'ın Hakasçada *chaëtàn*, *kaétàn*, Sagay Hakasçasında *sugluk*, *paramtasch* ve Moğolcada *schugnul* şeklinde belirttiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

182. Sibirya Kargası-Lat. *Perisoreus infaustus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus mimus*; Hak.: *Kaârgen* (ZRA I: 395).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *altaxaan* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 6); *çokookuy/čoçokuy*, *n'oxooxu/n'oxooxuy*, *n'okooku/n'okookus/n'okookuy* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 39); *iskāx siäčči* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 65); *kikääki/kukaaki/kukaakki/kukkaaki/kukkaakki* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 78); *nalbakaa* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 118); *sart* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 138); *siä siäčči*, *siämsax* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 142); *hoksaakii/hoksöökiy* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 150); *tüiraaxi* "Unglückshäher (*Perisoreus infaustus*) Sibirya kargası" (LJTT: 164).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Hakasçada *kaârgen* olarak belirtilen adın Eski Türkçe *ķarġa* biçiminden geldiği düşünülmekle birlikte bu ada Pallas'ın belirttiği biçimde Türk ve Moğol dillerinde rastlanmamıştır (ETTL IV: 136). Hakasçada tarafımızca tespit edilen biçim ise *harġa* "karga" biçimindedir (ÖHTS: 152).

183. Steller Kargası-Lat. *Cyanocitta stelleri*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus stelleri* (ZRA I: 393).

• Kartal

Zoographia'da tespit edilebilen 11 farklı kartal türü kuş 184.-194. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle belli bir türü işaret etmeyip, kartal genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından kartal türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *Çalağan* (hlk.) "kartal, çaylak, atmaca; azgın, yırtıcı <çal-ağan " (KBS: 149); *karakuş* "kartal " (ETTL IV: 125). *kartal* "büyük yırtıcı kuş " (ETTL IV: 152); *karṭal* "kartal < kara tal" (EDPT: 649); *kartal* "iri bir yırtıcı kuş (<ET karta-tırmalamak)" (KBS: 376). *kerkuş* (hlk.) "kartaldan az küçük, yırtıcı bir kuş (<kara+kuş)" (KBS: 400). *miski* "bir çeşit kartal " (ETTL V: 235). *ötleği* "bir cins kartal" (KBS: 549). *tavşancıl* "tavşan avlamakla beslenen yırtıcı kuş, özellikle kartal" (TDES: 501).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *ḡara kuş* "kartal" (ETS: 98); *qara quş* "kara kartal, tavşancıl" (ETY: 265); *kara kuş* "kartal" (OTG: 175). **Uyg.:** *ḡara ḡuş* "kartal" (EUTSV: 139); *kekük* "bir tür doğan yada kartal, guguk kuşu" (EUTSV: 176); *ḡara ḡuş* "kartal" (EUTS: 81). **KrhT.:** *ḡara kuş* "kara kuş, kartal, tavşancıl" (Ünlü 2012: 358); *ḡarlaḡ* "kartal" (OTS: 103); *ḡaraḡuş* "kartal, tavşancıl" (OTS: 240); *ḡarḡıḡay* "kartal, doğan" (OTS: 241); *ḡartal* "kartal " (OTS: 243); *kücegen* "kartal" (OTS: 301); *yapalaḡ* "kartal " (OTS: 510); *kara kuş* "kartal" (KB Dizin: 246).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *ḡal-ḡara* "kartal" (Ergin 1964: 177); *ḡartal* "kartal" (BL: 155). **OsmT:** *miski* "bir çeşit kartal, miski ḡartal " (EÇS: 177); *pertenek* (Moğ.) "kartal, ḡara kuş " (EÇS: 194); *dāl* "kartal" (Tulum 2011: 548); *el-ukab* "kartal, karakuş, tavşancıl" (OTAL: 216); *enûk* "kartal" (OTAL: 225); *ukab* "karakuş, kartal, tavşancıl" (OTAL: 1118); *kartal* "kartal" (VEWT: 253).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *karakuş* "tavşancıl (bir kartal türü) " (İML: 37); *ḡarḡıḡay* "kartal, doğan" (HATS: 290). **KıpT.:** *ḡarlaḡ* "kartal " (KTS: 47); *ḡaraḡuş* "kartal, tavşancıl " (KTS: 127); *ḡartal*, *ḡarṭal* "kartal" (KTS: 129); *köçken* "kerkes kuşu, kartal " (KTS: 156); *kara kuş* "kartal (Lat. Aquila, Far. Kārgas)" (CC: 491); *ḡartal* "kartal " (EDM: 89); *qartal* "kartal kuşu" (Kİ: 71); *ḡara kuş* "kartal" (Al-Türk: 168); *ḡarṭal* "kartal" (Al-Türk: 171). **ÇağT.:** *bürküüt*, *bürgüt*, *bürḡüt*, *tevakün* "bir tür büyük av kuşu, kartal " (Ünlü 2013: 182, 1118); *ḡaraḡuş*, *ḡartal* "kartal" (Ünlü 2013: 582; 587); *tuşancıl* "kartal, karakuş " (Ünlü 2013: 1164); *tavşancıl* "kartal" (FKS I: 534);

ķartal "kartal, bűrgűt, İran'da *karakuş* denir" (FKS II: 903); *ķara ķuş* "kartal" (FKS II: 944); *yosun-ķuş* "bir tűr bűyűk kartal, hűma kuşu" (ÇMS: 96); *kartal* "kartal" (Atalay 1970: 43, 145, 337, 368); *tevakűn* "kartal" (ÇOW: 187); *ķűjgenek* "bir nevi kartal" (ÇOW: 140); *kartal* "bir cims kuş" (ÇOW: 122); *ķaqir borgut* "iki yaşındaki kartal" (KİS: 17); *bederlik borgut* "İng. *spotted eagle*, Lat. *Aquila alanga* (Bu tűr *Zoographia*'da yer almamakla birlikte çalıřmamızda kartal genel adı altında belirtilmiřtir.)" (KİS: 17); *kartal* "kartal" (VEWT: 253).

Modern Tűrk Dilleri:

Çuv.: *Karappāl* "altın kartal" (ÇTS: 116); *āmārt kayāk* "kartal" (ÇTS: 27); *īműrt* "kartal" (Durmuş 2014: 153).

Sibirya (Kuzey-Doęu) Grubu Tűrk Dilleri: **Yak.:** *xotoy* "kartal" (TSahS: 146). **Tuv.:** *bűrgűt* "kartal" (TuvTS: 17). **Hak.:** *Hara hus* "kartal" (ÖHTS: 150); *hıza* "kartalgillerden bir kuş" (ÖHTS: 180); *kűcűgen* "kartal" (ÖHTS: 274); *ızır* "kartal" (HTS: 207). **Alt.:** *ķumgum* "kartal" (ATS: 83); *kan-kerede* "kartal" (ATS: 113); *ķarışıt* "kartal" (ATS: 117); *műrkűt*, *műrkűt* "kartal" (ATS: 157); *tarbalcı/tarbalcın* (Moę.) "kartal" (ATS: 200). **Tel.:** *d'olo* "kartalgillerden bir tűr" (TAS: 31); *kan-kere* "kartal, karakuş" (TAS: 46); *műrkűt* "kartal" (TAS: 74).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Tűrk Dilleri: **Kaz.:** *Aqiyıq*, *aqiyıqęı* "kartalgillerden yırtıcı, evik bir kuş" (KazTS I: 30); *aqsarı* "kartalgillerden yırtıcı bir kuş" (KazTS I: 30); *alaman* "alıcı, avcı kartal" (KazTS I: 34); *barqın* "yaşlı kartal" (KazTS I: 78); *bűrkit* "kartal" (KazTS I: 102); *jana* "sekiz yaşındaki kartal" (KazTS I: 167); *jembasar* "avını yűkseklerden gűzűne kestirip avlayan kartal" (KazTS I: 183); *qana* "yedi yaşındaki kartal" (KazTS I: 306); *qantűbit* "iki yaşındaki kartala verilen ad" (KazTS I: 308); *qıran* "kartalgillerin genel adı" (KazTS I: 373); *uyabasar* "diři kartal" (KazTS I: 625). **Krg.:** *bűrkűt* "kartal" (KTLS: 446-447). **KKal.:** *bűrkit* "kartal" (KarkTS: 110). **KarB.:** *ķara ķuş* "kartal" (KMTS: 234); *ķuş* "kartal" (KMTS: 260); *tav ķuş* "kartal" (KMTS: 260). **Kum.:** *qaraguş* "kartal, karakuş" (KumTS: 249). **Tat.:** *qartal* "kartal" (KırTS: 188); *bűrkēt* "kartal" (TTatS: 178); *bűrkēt* "kartal" (KazTTS: 66); *bűrkit* "kartal" (KTLS: 446-447); *ķarakoş* "kartal, kara kartal" (KazTTS: 268). **Başk.:** *bűrkűt* "kartal" (KTLS: 446-447); *diņęez bűrkűtű* "bayaęı deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" (BaşTS: 105).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *bürgüt* "kartal" (KTLS: 446-447); **YUyg.:** *bürküt* (YUyg.) "kartal" (KTLS: 446-447).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb: *gartal* "kartal" (KTLS: 446-447). **Türkm.:** *bürgüt* "kartal" (TürTS: 91).

Moğolca: *qara kuş* "kartal" (Gül 2018: 196); *bürged* "kartal" (Gül 2010: 168); *tarasu* "ufak kartal" (MTS: 928); *tarbaci, tarbalci* "atmaca, serçe şahini, esmer kartal, karakuş" (MTS: 929); *haçir* "kartal" (MTS: 1069).

Türkiye Türkçesi ağızları: *karakuş* "kartal" (DS IV: 2649).

184. Ak Kuyruklu Kartal I-Lat. *Haliaeetus albicilla* (TTK: 102)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila albicilla*; **Başk.:** *Kussugàn*; **Çuv.:** *Sumgaik*; **Yak.:** *Ala-tuighun*; **Kalm.:** *Gaeksghae* (ZRA I: 345).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *aq baliqçi* "ak kuyruklu kartal" (KİS: 31).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *diñgež börkötö* "bayağı deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" (BaşTS: 105).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Ağquyruq dənizqartalı* "ak kuyruklu deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" (ATS I: 89).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtçada tespit ettiği *kussugàn* adı, taranan literatür içerisinde bulunmamakla birlikte, tarafımızca Başkurtçada tespit edilen adlar *börköt* "kartal", *diñgež börkötö* "bayağı deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" şeklindedir (KTLS: 446-447; BaşTS: 105). Yine Pallas'ın tespit ettiği ve "ak kuyruklu kartal" anlamına gelen Çuvaşça *sumgaik* adına literatürde rastlanmazken, tarafımızca Çuvaşçada tespit edilen adlar ise *karappäl* "altın kartal" ve *ämärt kayak* "kartal" şeklindedir (ÇTS: 27, 116).

Zoographia'da "ak kuyruklu kartal" anlamında Yakutçada tespit edilen *ala-tuighun* hayvan adına Çağataycada "akdoğan kuşu" anlamında *toyğun/tuyğun* şeklinde rastlanmaktadır (FKS I: 622). Başkurtçada *toyğon* "sungur, akdoğan" biçimindedir (BaşTS: 628). Moğolcada ise *toygun*, *toygon*, *toyhon* "şahin, doğan" şeklinde geçmektedir (MTS: 856). Ancak ak kuyruklu kartalın Yakutça karşılığı olarak *ala-tuighun* şeklinde kullanıldığına dair bir tespitte bulunulamamıştır. Son olarak Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiği *gaeksghae* adına literatürde rastlanmazken, Moğolcada tarafımızca tespit edilen adlar; *qara kuş* "kartal", *bürged* "kartal", *tarasu* "ufak kartal", *tarbaci*, *tarbalci* "atmaca, serçe şahini, esmer kartal, karakuş", *haçir* "kartal" şeklindedir (Gül 2018: 196; Gül 2010: 168; MTS: 928; MTS: 929; MTS: 1069).

185. Ak Kuyruklu Kartal II-Lat. *Haliaeetus albicilla* (TTK: 102)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila ossifraga*; Tat.: Keisch (dişi) Yak.: *Tojon* (dişi), *charaptyr-tojon*; Çuv.: *Karpyl* (ZRA I: 348).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *aq baliqçi* "ak kuyruklu kartal" (KİS: 31).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ala xotoy*, *ala toyon* "seeadler, *Heliaetus albicilla*" (LJTT: 5); *barillia*, *borulluo* "seeadler, *Heliaetus albicilla*" (LJTT: 18); *xara-baatir toyon* "seeadler, *Heliaetus albicilla*" (LJTT: 55); *toyon*, *toyon kötör* "seeadler, *Heliaetus albicilla*" (LJTT: 169).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *diñgez borkötö* "bayağı deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" (BaşTS: 105).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Ağquyruq dənizqartalı* "ak kuyruklu deniz kartalı (*Haliaeetus albicilla*)" (ATS I: 89).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da bulunan "dişi ak kuyruklu kartal" anlamındaki Tatarca *keisch* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Yakutça *tojon* "dişi ak kuyruklu kartal" ve *charaptyr-tojon* "ak kuyruklu kartal" adlarında bulunan *tojon* kelimesi Yakutçada "deniz kartalı" anlamında *toyon* şeklinde bulunmaktadır. Tarafımızca Yakutçada tespit edilen diğer adlar ise *ala xotoy*, *ala toyon* "seeadler, *Heliaetus albicilla*"; *barillia*, *borulluo* "seeadler, *Heliaetus albicilla*"; *xara-baatir toyon* "seeadler, *Heliaetus albicilla*"; *toyon kötör* "seeadler, *Heliaetus albicilla*" şeklindedir (LJTT: 5, 18, 55, 169). Pallas'ın tespit ettiği Çuvaşça *karpyl* adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

186. Balık kartalı-Lat. *Pandion haliaetus* (TTK: 96)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter haliaetus*; SibT.: *Tschechesch*, *balyktschikesch*; Başk.: *Kalémergèn*; Kalm.: *Chalà*; Bury.: *Challoo* (ZRA I: 355).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *baliqçi quş* "balık kartalı, deniz tavşancılı" (KİS: 11); *turna baliqçi* "balık kartalı" (KİS: 32); *darya qirghuy* "İng. sea hawk olarak verilen türün Türkiye Türkçesindeki karşılığı *balık kartalı*'dır." (KİS: 32).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *baliksit* "Meeradler, *Pandion haliaetus*" (LJTT: 17); *umsan* "Meeradler, *Pandion haliaetus*" (LJTT: 176). Hak.: *sathis* "balık kartalı" (ÖHTS: 415).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *diñgëz borkëtë* "balıkkartalı" (TTatS: 50).

Moğolca: *geske*, *qalu* "fischadler, balıkkartalı" (KW: 135, 162).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibiry Tatarcasında *tschechesch* olarak tespit ettiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır. Buna karşılık Sibiry Tatarcasında *balyktschikesch* olarak belirtilen adın, tarihi Türk dillerinden Çağataycada da mevcut olan *baliqçi quş* "balık kartalı, deniz tavşancılı" adı ile karşılaştırılması gerektiği düşünülmektedir (KİS: 11).

Başkurtçada *kalémergèn* olarak belirtilen ad ile Kalmukça *chalà* ve Buryatça *challoo* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

187. Büyük Deniz Kartalı-Lat. *Haliaeetus Pelagicus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila pelagica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 343).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *su bürküti* "deniz kartalı" (Ünlü 2013: 1006); *darya ıtalgu* "büyük boylu deniz kartalı" (KİS: 32).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *diñgëz börkëtë* "deniz kartalı" (KazTTS: 106).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

188. Büyük Orman Kartalı-Lat. *Clanga clanga* (TTK: 106)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila clanga*; Tat.: *Karagusch*; SibT.: *Gobâl-karagusch* (ZRA I: 351).

Pallas'ın Tatarcada "büyük orman kartalı" anlamında *karagusch* olarak belirttiği kelime yazıtlarda *qara quş* "kara kartal, tavşancıl" şeklinde geçmektedir (ETY: 265). Bu kelime Kutadgu Bilig'de "kartal" anlamında *kara kuş* şeklinde bulunmaktadır (KB Dizin: 246). Harezmi döneminde ise *karakuş* "tavşancıl (bir kartal türü)" şeklindedir (İML: 37). Codex Cumanicus'ta *kara kuş* "kartal" şeklinde geçmektedir (CC: 491). Modern Türk dillerinden Karaçay-Balkarca'da *qara kuş* "kartal", Kumukça'da *qaraguş* "kartal, karakuş", Kazan Tatarcasında *qaraqoş* "kartal, kara kartal" biçimindedir (KMTS: 234; KumTS: 249; KazTTS: 268). Türkiye Türkçesi ağızlarında ise karakuş "kartal" şeklinde geçmektedir (DS IV: 2649). Bu kelime Moğolcada da *qara kuş* "kartal" biçiminde bulunmaktadır (Gül 2018: 196). Pallas'ın Sibiryâ Tatarcasında *gobâl-karagusch* şeklinde belirttiği hayvan adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

189. Kaya Kartalı I-Lat. *Aquila chrysaetos* (BTS: 346)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila nobilis*; Tat.: *Bjürkut*; Yak.: *Kara-tschágył*; Kalm., Moğ. ve Dag.: *Tarbodschi* (ZRA I: 338).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *borgut* "kaya kartalı, altın kartal" (KİS: 16).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bar kiıl, barılas, barıllä, borulluo, xaxay, xara jaýıl xotoy, xara toyon, xara toyon kötör, xotoy, xotoy kiıl, kinattaax kiıl, kötör toyono, öksökü, örüöl, örüöl kiıl, sarbiy, toyon, toyon buluur, toyon kiıl, toyon kötör, ulaxan kiıl, uluu kiıl, ürüöl, ürüöl kiıl* "Steinadler, kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*)" (LJTT: 18, 26, 49, 53, 55, 63, 82, 90, 131, 133, 137, 169, 175, 176).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *börköt* "kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*)" (BaşTS: 105).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada *bjürkut* şeklinde belirttiği ad "kaya kartalı" anlamı ile Türkçe'nin tarihi dönemlerinden sadece Çağataycada *borgut* "kaya kartalı, altın kartal" şeklinde tespit edilmiştir (KİS: 16). Modern Türk dillerinde ise kaya kartalı türünün karşılığı olarak sadece Başkurtçada *börköt* biçiminde tespit edilmiştir (BaşTS: 105).

Kartal genel adının karşılığı olarak ise Türkçe'nin tarihi dönemlerinden sadece Çağataycada *bürküt, bürgüt, bürgüt* şeklinde tespit edilmiştir (Ünlü 2013: 182). Modern Türk dillerinden ise Tuvaca'da *bürgüt*, Altaycada *mörküt, mürküt*, Teleüt Ağzında *mürküt*, Kazakçada *bürkit*, Kırgızcada *bürküt*, Karakalpakçada *bürkit*, Tatarcada *börkët, börkit*, Kazan Tatarcasında *börkët*, Başkurtçada *börköt*, Uygurcada *bürgüt*, Türkmencede *bürgüt* şeklindedir (TuvTS: 17; ATS: 157; TAS: 74; KazTS I: 102; KTLS: 446-447; KarkTS: 110; TTatS: 178; KazTTS: 66; TürTS: 91). Moğolcada ise belli bir türün değil kartal genel adının karşılığı olarak *bürgeğ* şeklinde tespit edilmiştir (Gül 2010: 168).

Pallas'ın Yakutça "kaya kartalı" anlamında *kara-tschágył* olarak belirttiği ada karşılık tarafımızca Yakutçada "kaya kartalı" anlamında tespit edilen adlar; *barılas, barıllia, borulluo, xaxay, xara jaýıl xotoy, xara toyon, xara toyon kötör, xotoy, xotoy kiıl, kınattaax kiıl, kötör toyono, öksökü, örüöl, örüöl kiıl, sarbiy, toyon, toyon buluur, toyon kiıl, toyon kötör, ulaxan kiıl, uluu kiıl, ürüöl, ürüöl kiıl* şeklindedir (LJTT: 18, 26, 49, 53, 55, 63, 82, 90, 131, 133, 137, 169, 175, 176).

Zoographia'da Moğolca, Kalmukça ve Dagurca "kaya kartalı" anlamında olduğu belirtilen *tarbodschi* adının bugünkü Moğolcadaki biçimi *tarbaci, tarbalci* şeklinde olup, "atmaca, serçe şahini, esmer kartal, karakuş" anlamlarına gelmektedir (MTS: 929).

190. Kaya Kartalı II-Lat. *Aquila chrysaetos* (BTS: 346)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila chrysaetos*; Başk.: *Sulgäsch*; SibT.: *Tschin-karagusch, kychtschi*; Moğ.: *Kuraptschàr* (ZRA I: 341).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *borgut* "kaya kartalı, altın kartal" (KİS: 16).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bar kiıl, barılas, barıllia, borulluo, xaxay, xara jaýıl xotoy, xara toyon, xara toyon kötör, xotoy, xotoy kiıl, kınattaax kiıl, kötör toyono, öksökü, örüöl, örüöl kiıl, sarbiy, toyon, toyon buluur, toyon kiıl, toyon kötör, ulaxan kiıl, uluu kiıl, ürüöl, ürüöl kiıl*, "Steinadler, kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*)" (LJTT: 18, 26, 49, 53, 55, 63, 82, 90, 131, 133, 137, 169, 175, 176).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *börköt* "kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*)" (BaşTS: 105).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtçada tespit ettiği "kaya kartalı" anlamındaki *sulgäsch* kelimesi taranan literatür içerisinde tespit edilememiştir. Sibirya Tatarcasında tespit edilen *tschin-karagusch* adına taranan literatürde rastlanmazken, *karagusch* kelimesi yazıtlarda *qara*

kuş "kara kartal, tavşancıl" şeklinde geçmektedir (ETY: 265). Bu kelime Kutadgu Bilig'de "kartal" anlamında *kara kuş* şeklinde bulunmaktadır (KB Dizin: 246). Harezmi döneminde ise *karakuş* "tavşancıl (bir kartal türü) " şeklindedir (İML: 37). Codex Cumanicus'ta *kara kuş* "kartal" şeklinde geçmektedir (CC: 491). Modern Türk dillerinden Karaçay-Balkarca'da *ķara ķuş* "kartal", Kumukça'da *qaraguş* "kartal, karakuş", Kazan Tatarcasında *ķaraķoş* "kartal, kara kartal" biçimindedir (KMTS: 234; KumTS: 249; KazTTS: 268). Türkiye Türkçesi ağızlarında ise karakuş "kartal" şeklinde geçmektedir (DS IV: 2649). Bu kelime Moğolcada da *qara kuş* "kartal" biçiminde bulunmaktadır (Gül 2018: 196). Pallas'ın Sibirya Tatarcasında "kaya kartalı" anlamında tespit ettiği bir diğer kelime *kychtschi* olup, bu ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

Moğolcada "kaya kartalı" anlamındaki kelime *kuraptschâr* olarak belirtilmiş, ancak taranan literatürde bu ada rastlanmamıştır. Buna karşılık Moğolcada tarafımızca tespit edilen "kartal" anlamına gelen adlar ise *qara kuş*, *bürged*, *tarasu*, *tarbaci*, *tarbalci*, *haçir* şeklindedir (Gül 2018: 196; Gül 2010: 168; MTS: 928; MTS: 929; MTS: 1069).

191. Kuzu Kartalı-Lat. *Gypaetus barbatus* (BTS: 401)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vultur barbatus*; Moğ.: *Jellôo* (ZRA I: 372).

Zoographia'da bulunan Moğolca *jellôo* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

192. Moğol Kartalı I-Lat. *Haliaeetus leucocephalus* (TTK:397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila leucocephala* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 347).

193. Moğol Kartalı II-Lat. *Haliaeetus leucoryphus* (TTK: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Aquila leucorypha* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 352).

194. Yılan Kartalı-Lat. *Circaetus gallicus* (TTK: 109)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter hypoleucus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 354).

195. Kaşıkçı-Lat. *Platalea leucorodia* (TTK: 85)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Platalea leucordia*; Kaz.: *Sabala-Burûn*; Moğ.: *Chalbagantu* (Pallas anlamını 'kaşık' olarak verir.), *boghûn* (ZRA II: 162).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *iyiz* "kaşıkçı kuşu" (KTS: 118; Al-Turk: 174). ÇağT.: *kesma tumşuq* "kaşıklı balıkçıl, spatül kuşu" (KİS: 13); *yesi tumşuq* "kaşıklı balıkçıl, spatül kuşu" (KİS: 14); *koğan/kuğan* "pelikan, kaşıkçı kuşu, saka kuşu, kutan" (FKS II: 950); *hind büzegi* "kaşıkçı kuşu" (Şen 1993: Dizin/281).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *часхылых* "kolpiça, kaşıkçı kuşu" (HRS: 954).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *saqoqush, birqozon, meshkobqush* "kaşıkçı kuşu" (TÖS: 317). YUyg.: *birğazan* "kaşıkçı kuşu" (YUTS: 44); *sağa kuşi* "kaşıkçı kuşu" (YUTS: 337).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ərsindimdik* "kaşıkçı kuşu" (ATS I: 1139).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *kepçecil* "kaşıkçı kuşu" (DS IV: 2745).

Pallas kaşıkçı kuşunun Kazakça karşılığını *sabala-burın* ve Moğolca karşılığını ise *chalbagantu* ve *boghın* olarak belirtir. Ancak bu kelimelere taranan literatürde rastlanmazken, Kazakçada ve Moğolcada bu kuş türüne karşılık gelen bir ada da rastlanmamıştır.

196. Kaşıkga-Lat. *Spatula clypeata* (TTK: 52)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas clypeata*; Bury.: *Galbun* (kaşık anlamında sözcük) (ZRA II: 282).

Etimolojik sözlükler: *халба* "широконоска, kaşıkga" (ESTYa V: 232).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xalba, xolbu kus* "*Anas clypeata* kaşıkga" (LJTT: 50); *soxson* "*Anas clypeata* kaşıkga" (LJTT: 144); *čuoyur kus*

"Löffelente kaşıkgaga" (LJTT: 42); *laptana/laptıma/laptiña* "Löffelente kaşıkgaga" (LJTT: 103).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *жазы тымуук* "geniş gagalı ördek (*Anas clypeata*) kaşıkgaga" (Daşman 2019: 160).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *enliburun, enlidimdik* "kaşık gaga ördeği, enli burunlu (*Anas clypeata*)" (ATS I: 1038).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Buryatçada tespit ettiği *galbun* hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

- **Kaz**

Zoographia'da bulunan 9 farklı kaz türü 197.-205. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle kaz genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından kaz türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *añıt* "the ruddy goose kırmızı kaz" (EDPT: 176); *babiş* "ördek; kaz ve ördek yavrusu < Yun. (*papítza*) a.m." (ETTL I: 538); *badi/badı* "kaz; ördek < Erm. *bad* "ördek"" (ETTL I: 544); *goska* "erkek kaz < Bulg. *gıska* "kaz"" (ETTL III: 247); *kaz* "uzun, beyaz veya gri boyunlu, suda ve karada yaşayan, uçan, yabani veya evcil kuş" (TDES: 277); *kaz* "b.m. (malum kuş) < ET *kaz* a.m." (ETTL IV: 192); *kaz* b.m. (KBS: 389); *palaz* "kaz, ördek, güvercin gibi kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumu < bala "çocuk; yavru"+ -z eki" (TDES: 407).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *kaz, hḡāz* "kaz" (ETG: 279). **Uyg.:** *kaz* "kaz" (EUTSV: 174); *qaz* "kaz" (Yunusoğlu 2012: 162); *kaṣ* "kaz" (Ayazlı 2016: 142); *kaz* "kaz" (DKPAM: 385); *çoçka* "domuz, kaz" (KYAS: 94); *çupçuk* "serçe, kaz" (KYAS: 98). **KrhT.:** *yugaḡ* "kaz" (OTS: 532).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *kas* "kaz" (EATS: 414). **OsmT:** *vız* "kaz (Mısır; Arapça wazz, iwazz)" (EÇS: 240).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *yugaq* "kaz" (OTS: 532); *kaz* "kaz" (KE: 309). **Kıpt.:** *yugaq* "kaz" (OTS: 532); *kaz* "kaz" (Tuhf: 497); *qarāğā* "kaz" (Erners: 399); *kaz* "kaz" (GT: 291); *kaz* "kaz" (EDM: 90). **ÇağT.:** *bağlanqar/bağlan* *kaz* "kırmızı bir kaz, baklan" (FKS I: 446); *yawa għaz* "yabani kaz" (KİS: 7); *qizil tumşuq għaz* "kırmızı gagalı kaz" (KİS: 7); *püpeklik għaz* "ibikli kaz" (KİS: 8); *waqt-lik għaz* "zamanında gelen kaz (kelime manası)" (KİS: 8); *çung âla buyun għaz* "boynu renk renk olan büyük bir kaz" (KİS: 8); *kiçik âla buyun għaz* "boynu renk renk olan küçük bir kaz" (KİS: 8); *utra âla buyun għaz* "boynu renk renk olan orta boylu bir kaz" (KİS: 9); *kiçik qara għaz* "siyah başlı küçük bir kaz" (KİS: 9); *çaqır għaz* "çakır gözlü kaz" (KİS: 9).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *hur* "kaz" (ÇTS: 418); *kayāk hur* "yabani kaz" (ÇTS: 108).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *xaas (kötör)* "kaz" (TSahS: 150). **Dol:** *kās* "goose" (SOD: 167). **Hak.:** *çazı hazı* "yaban kazı" (ÖHTS: 89); *has* "kaz" (ÖHTS: 155). **Alt.:** *kas* "kaz" (ATS: 118); *ayıp kas* "yaban kazı" (ATS: 118). **Tel.:** *kas* "kaz" (TAS: 49).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *kaz* "kaz" (KrgRS II: 426). **Kaz.:** *kaz* "kaz" (KazTS I: 291); *quvtumsıq, quvtumsıqğı* "Tropik bölgelerde yetişen bir tür kaz" (KazTS I: 353). **KarB.:** *qaz* "kaz" (KMTS: 122). **Kar.:** *gaga* "kaz" (KTD: 415). **Tat.:** *kaz* "kaz" (KırTS: 194); *kaz* "kaz" (TTatS: 180); *bebke* "kaz veya ördek yavrusu" (KazTTS: 53); *bibi* "kaz veya ördek yavrusu" (KazTTS: 60). **Başk.:** *berke* "kaz, ördek yavrusu" (BaşTS: 74); *bipëy* "kaz, ördek yavrusu" (BaşTS: 92); *kızıyık* "yaban kazı" (BaşTS: 367).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *yovvoyi g'oz* "yaban kazı" (TÖS: 628). **YUyg.:** *ğaz* "kaz" (YUTS: 140).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qaz* "kaz" (ATS II: 2033); *quba, quba qaz* "yaban kazı (*Anser cinerus*)" (ATS II: 2183).

Moğolca: *halao'un* "yaban kazı" (MGTS: 130); *keger-eyin galaqu* "bozkır kazı, yabani kaz" (MTS: 555); *galün* "Gans, kaz" (KW: 142); *şanghur galaqu* "bir kaz türü" (MTS: 898).

Türkiye Türkçesi ağızları: *filik, filik, fillik, finik* “bir yıllık kaz, ördek ya da tavuk” (DS III: 1865); *lökeşe* “yaban kazı ” (DS IV: 3091); *vidi* “kaz yavrusu” (DS VI: 4106); *yabankazı* “göllerde yabanıl olarak yaşayan, avlanan bir kaz çeşidi” (DS VI: 4114).

197. Boz Kaz-Lat. *Anser anser*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser vulgaris*; Tat.: *Kás*; Çuv.: *Chor, chur*; Moğ.: *Galù*; Kalm.: *Galùn* (ZRA II: 222).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çölqazı* “boz kaz, yaban kazı (Anser anser)” (ATS I: 738).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Tatarcada boz kaz türünün karşılığı olarak belirtilen *kás* adı Eski Türkçede *kaz* “kaz” şeklinde bulunmaktadır (ETTL IV: 192). Bu ad Uyğurca döneminde de (*qaz* “kaz”) aynı şekildedir (EUTSV: 174). Kaşgarlı Mahmud’da bu ad yer almamaktadır. Oğuzca döneminde *kas* “kaz” şeklindedir (EATS: 414). Harezm-Kıpçak Türkçesi ile Çağataycada *qaz, kaz* “kaz” şeklindedir (KE: 309; Tuhf: 497; GT: 291; EDM: 90; FKS I: 446; KİS: 7). Modern Türk dillerinden Çuvaşçada *hur*, Yakutçada *xaas*, Dolganca’da *kās*, Hakasçada *has*, Altaycada ve Teleüt Ağzında *kas*, Kırgızca, Kazakça, Tatarcada *kaz*, Yeni Uyğur Türkçesinde *gaz*, Karaçay-Balkarca ve Azericede *qaz* şeklindedir (ÇTS: 418; TSahS: 150; SOD: 167; ÖHTS: 155; ATS: 118; TAS: 49; KrgRS II: 426; KazTS I: 291; KırTS: 194; TTatS: 180; YUTS: 140; KMTS: 122; ATS II: 2033). Çuvaşça *chor, chur* olarak belirtilen ad aynı dilde tarafımızca *hur* “kaz” ve *kayāk hur* “yabani kaz” şeklinde tespit edilmiştir (ÇTS: 418, 108).

Pallas’ın “boz kaz” anlamında Moğolca *galù* ve Kalmukça *galùn* şeklinde tespit ettiği ad, Moğolların Gizli Tarihi’nde *halao*’un “yaban kazı” şeklinde geçmektedir (MGTS: 130). Kalmukçada ise Pallas’ın tespit ettiği gibi *galùn* “Gans, kaz” şeklindedir (KW: 142).

Bugünkü Moğolcada ise *keger-eyin galagu* şeklinde "bozkır kazı, yabani kaz" anlamında tespit edilmiştir (MTS: 555).

198. Gıdaklayan Kaz-Lat. *Branta hutchinsii*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser canadensis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 230).

199. Kar Kazı-Lat. *Anser caerulescens* (TTK: 396)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser hyperboreus*; Yak.: *Yurgung-kâs* (ZRA II: 227).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ürün xaas* " Schneegans (*Anser caerulescens*)" (LJTT: 183).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutçada "kar kazı" anlamında belirttiği *yurgung-kâs* hayvan adı tarafımızca da aynı dilde ve aynı anlamda *ürün xaas* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 183).

200. Kral Kazı-Lat. *Anser canagicus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser pictus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 233).

201. Kuğu Kazı-Lat. *Anser cygnoides*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser cygnoides*; Moğ.: *Chongór-gàlun*, *Mangut-galù* (evcil) (ZRA II: 218).

Pallas'ın Moğolcada tespit ettiği *chongór-gàlun* adı bugünkü Moğolcada *şanghur galagu* şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 898). *Mangut-galù* hayvan adına ise literatürde rastlanmazken, Kalmukçada *galün* kelimesi "kaz" anlamına gelmektedir (KW: 142).

202. Sibirya Kazı-Lat. *Branta ruficollis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser ruficollis*; Kalm.: *Sunksur* (ZRA II: 233).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *vahşi qaz* "sibiryaz kazı (*Branta ruficollis*)" (ATS II: 3498).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiğı *sunksur* adı, bugünkü Moğolcada mevcut olan *şanghur galaqu* adında geçen *şanghur* kelimesi ile karşılaştırılabileceğı düşünölmektedir (MTS: 898).

203. Tarla Kazı-Lat. *Anser fabalis/serrirostris* (TTK: 45)

Pallas'ın tespit ettiğı adlar: **Lat.:** *Anser grandis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 221).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryaz (Kuzey-Doğı) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bäs xoŋoro* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 20); *büüta xoŋor* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 22); *xaas* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 48); *xara xaas* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 53); *xoŋor* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 61); *kilgas moyon* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 82); *laamı xaaha* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 102); *mas xaaha* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 107); *ürüŋ ämähä* "*Anser fabalis sibiricus* Sibiryaz tarla kazı" (LJTT: 183).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *şumluq qazı* "tarla kazı (*Anser fabalis*)" (ATS II: 3178).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

204. Yosun Kazı I-Lat. *Branta bernicla* (TTK: 47)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser brenta*; Yak.: *Chardyr-châs* ("siyah kaz") (ZRA II: 229).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryâ (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bîçik xarax* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 21); *biyikîn* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 24); *xaariñka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 48); *xara xaas* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 53); *xardir̄yas xaas* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 57); *kaçaarka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 75); *kašaarka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 76); *liqliya* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 104).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qaraqaz* "yosun kazı (*Branta bernicla*)" (BaşTS: 329).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *vahşi qaz* "baltık kazı (*Branta bernicla*)" (ATS II: 3497).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas yosun kazı türünün Yakutça karşılığı olarak *chardyr-châs* ("siyah kaz") hayvan adını tespit etmiştir. Bu ad bugünkü Yakutçada *xardir̄yas xaas* şeklinde geçmekte olup, Yakutçada "yosun kazı" anlamına gelen diğer adlar ise *bîçik xarax*, *biyikîn*, *xaariñka*, *xara xaas*, *kaçaarka*, *kašaarka*, *liqliya* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 24, 48, 53, 57, 75, 76, 104).

205. Yosun Kazı II-Lat. *Branta bernicla* (TTK: 47)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser bernicla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 230).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bīčik xarax* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 21); *bīyikīn* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 24); *xaariñka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 48); *xara xaas* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 53); *xardirγas xaas* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 57); *kaçaarka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 75); *kašaarka* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 76); *liqliya* "Ringelgans (*Branta bernicla*) yosun kazı" (LJTT: 104).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qaraqaz* "yosun kazı (*Branta bernicla*)" (BaşTS: 329)

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *vahşi qaz* "baltık kazı (*Branta bernicla*)" (ATS II: 3497).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• **Keklik**

Zoographia'da bulunan 2 farklı keklik türü 206. ve 207. maddelerde izah edilmiştir. Ancak öncelikle keklik genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından keklik türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *çil* "bir tür keklik" (KBS: 173); *çil* "grey partridge" (EDPT: 417); *itavun* "keklik < Moğ. itağu" (TDES: 242); *kav* (hlk.) "keklik < kav "yansıma"" (KBS: 381); *kazak* (TT ağızları) "erkek keklik" (KBS: 390); *keklik* "malum kuş < ET *keklik* a.m." (ETTL IV: 209); *keklik* "b.m. < ET *keklik* a.m. (ses taklidi)" (NS: 461); *keklik* "partridge keklik" (EDPT: 710); *keklik* "куропатка keklik" (DTS: 295); *keklik* b.m. (KBS: 394); *kəkilik* "уропатка keklik" (ESTYa V: 62); *kəkilik* "куропатка keklik" (ESTYa V: 62); *möhre* "yaban ördeği tutmak için av yerine konulan keklik, ördek vb. çığırtkan hayvan. Kökenini bilmiyoruz." (TDES: 374); *qır tavğı* "куропатка keklik" (ESTYa VI: 234); *ular* "cock partridge (Burada *ular* horoz kekliği denilen başka bir tür olarak geçmektedir.)" (EDPT: 150); *yoz* (TT ağızları) "kart keklik" (KBS: 956).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *käkālik* "keklik" (ETG: 279); *ular* "keklik" (ETS: 234). **Uyg.:** *keke*, *kekelik* "keklik" (EUTSV: 176); *ular* "keklik" (EUTSV: 359); *kekelik*, *kökelik* "keklik" (Eraslan 2012: 578, 583); *ular* "keklik" (ETS: 234); *kaklik* "kırmızı bacaklı keklik, keklik (ET *keklig*)" (KYAS: 135); *käkālik* "keklik" (EUTS: 104); *ular* "keklik" (EUTS: 264). **KrhT.:** *keklik* "keklik" (DLT: 700); *keklik* "keklik" (Ünlü 2012: 392); *talwır* "keklik" (Ünlü 2012: 728, 131, 252, 266, 273); *keklik* "keklik" (Abik 2009: 17).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *keklik* "keklik" (BL: 157). **OsmT:** *keklik*, *kar kuşi*, *çil*, *tihū*, *kābc* "keklik" (Tulum 2011: 1025); *hırt* (Ar.), *kebg* (Far.) "erkek keklik" (OTAL: 363); 500); *ya kub* (Ar.) "erkek keklik" (OTAL: 1155); *keklik* "keklik" (KBN: 195).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *ular* "erkek keklik" (OTS: 479); *bürge*, *durrāc*: (Ar.), *kebg* (Far.), *ılķıyruğu*, *kiklik* "keklik" (OTS: 85, 131, 252, 266, 273). **Kıpt.:** *ular* "erkek keklik" (OTS: 479); *bürge*, *durrāc*: (Ar.), *kebg* (Far.), *ılķıyruğu*, *kiklik* "keklik" (OTS: 85, 131, 252, 266, 273); *çil*, *keklik*, *kiklik*, *ılķıyruğu*, *ılķıyruk* "keklik" (KTS: 51, 136); 143); *durrāc* "bir cins keklik, duraç veya turaç" (GT: 245); *kiklik* "keklik" (EDM: 93). **ÇağT.:** *dürrāc* (Ar.), *murğ/mürğ* (Ar.) "keklik cinsinden bir kuş, çil kuşu" (Ünlü 2013: 313); *fere* "turaç ve keklik gibi kuşların yavrusu" (FKS I: 885); *keklik/kéklık* "keklik" (ÇMS: 81); *belen* "keklik" (ÇOW: 24); *karamtil qirgul* "bir cins keklik" (KİS: 40).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *vărman çahhi*, *hir çähhi* "куропатка keklik" (Aşmarin: 276).

Hal.: *kakluk* "keklik" (WDC: 117).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *xabdı*, *kuruppaaskı* "keklik" (TSahS: 151). **Dol:** *kabiakay* "куропатка keklik" (DRS: 30); *kurpaaskı* "куропатка keklik" (DRS: 39). **Tuv.:** *kara-böskek* "erkek keklik" (TuvTS: 64); *aganak* "белая куропатка beyaz keklik" (ESTuvY I: 49); *bıra* "серая стелная куропатка gri bozkır kekliği" (ESTuvY I: 331). **Tof.:** *haan* "куропатка keklik" (TRRTS: 52). **Hak.:** *torlaña*, *torlağın* "keklik" (ÖHTS: 518); *sim*, *simdi*, *simna* "çil; dağ tavuğu (*ah sim*); keklik (*çurt simi*)" (HTS: 437). **Alt.:** *aguna* "beyaz ördek, keklik" (ATS: 22); *torlo*, *torloo* "keklik" (ATS: 213). **Şor.:** *чалаң сынмазы* "куропатка keklik" (ŞRS: 60). **Tel.:** *aguna* "keklik" (TAS: 3).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *karakur* "erkek keklik" (KrgRS II: 404); *kekilik* "kaya kekliği, kızıl keklik" (KrgRS II: 431). **Kaz.:** *күр* "keklik" (KazTS II: 329); *kekilik* "keklik" (KTLS: 464-465); *шыл, шіл* "ятуу, keklik" (MonKT: 806). **KarB.:** *caz tavuğ* "keklik" (KMTS: 126); *cumarık tavuğ, çın tavuğ* "keklik" (KMTS: 345); *ular* "sarp dağlarında yaşayan sülün, Kafkas dağlarında yaşayan keklik türü, ur kekliği" (KMTS: 370). **Kum.:** *qaqma* "keklik" (KumTS: 247). **Nog.:** *bezgelek* "кыропатка keklik" (NRS: 75). **Tat.:** *keklik* "keklik" (KırTS: 156); *kır tavığı* "keklik" (TTatS: 181); *körtlök* "keklik" (KazTTS: 229). **Başk.:** *körtlök* "keklik" (BaşTS: 299); *ağuna* "keklik" (KTLS: 464-465).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kaklik, dilbar ayol* "keklik" (TÖS: 323). **YUyg.:** *keklik* "keklik" (YUTS: 193).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Türkm.:** *käkilik* "keklik" (TürTS: 396). **Gag.:** *çil* "кыропатка keklik" (GRMS: 543).

Moğolca: *ятуу* "шыл, шіл, keklik" (MonKT: 806); *nugturuu/nugtrū* "keklik, bağirtlak, yaban tavuğu" (MTS: 724).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ala palaz* "gagası ve ayakları yeni kırmızılaşmaya başlamış keklik yavrusu" (DS I: 197); *castav* "keklik" (DS II: 864); *cırhıt* "bir çeşit keklik" (DS II: 929); *filik, filik, fillik, finik* "keklik yavrusu" (DS III: 1865); *gazak tülek* "dört yaşında erkek keklik" (DS III: 1953); *kamalak, kamalah* "karlı havada kanatları ıslanarak uçamayan keklik; altı aylık ve daha büyük keklik yavrusu" (DS IV: 2613); *kehlîh* "keklik" (DS IV: 2722); *taşatan* "keklik" (DS V: 3841); *tülek* "genellikle bir yaşındaki keklik; yavru keklik; yaşlı, kart keklik; erkek keklik" (DS V: 4009); *ürkeklik* "büyük keklik" (DS VI: 4071).

206. Çilkeklik-*Perdix perdix* (TTK: 66)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Tetrao perdix*; **Tat.:** *Busür*; **Hak.:** *Chatteganaeht*; **Başk.:** *Budshur*; **Kaz.:** *Tschint*; **BuhÖzb.:** *Durratsch*; **HivÖzb.:** *Tschil*; **KışT.:** *Iaeseshim*; **Kalm.:** *Utoen, iotteohn*; **Moğ.:** *Ythò*; **Bury.:** *Ythag* (ZRA II: 77).

Etimolojik sözlükler: *boğirtlak kuşu* "'a kind of partridge (çil) (Yazar çil olarak belirttiği için çilkeklik maddesi altında verilmiştir.)" (EDPT: 319); *çil keklik* "grey partridge,

çilkeklik" (EDPT: 309); *keklik* "güvercin büyüklüğünde, eti için avlanan, tüyü boz, ayakları ve gagası kırmızı renkte bir kuş (*Perdix perdix*)" (TDES: 281).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kar tavıǵı* "çil keklik (*Perdix perdix*)" (BaşTS: 588).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çil kəklik* "çilkeklik (*Perdix perdix*)" (ATS I: 712); *kəklik* "çil keklik (*Perdix perdix*)" (ATS I: 1753).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın çilkeklik türünün karşılığı olarak Tatarca *busür* şeklinde tespit ettiği ada taranan literatürde rastlanmazken, Tatarcada çilkeklik türüne karşılık gelen bir ad tespit edilememiştir. Ancak Tatarcada keklik genel adına karşılık gelen adlar *keklik*, *kır tavıǵı* ve *körtlök* şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 156; TTatS: 181; KazTTS: 229).

Hakasça *chatteganaeht* şeklinde belirtilen kelimeye de literatür taramasında rastlanmamış olup, çilkeklik türüne karşılık gelen herhangi bir ada da rastlanmamıştır. Ancak Hakasçada keklik genel adına karşılık gelen adlar *torlaña*, *torlağın* şeklindedir (ÖHTS: 518). Hakasçada ayrıca *sım*, *sımdı*, *sımna* kelimeleri de "çil; dağ tavuğu (*ah sım*); keklik (*çurt sım*)" anlamlarında kullanılmaktadır (HTS: 437).

Başkurtça *budshur* kelimesine de literatür taramasında rastlanmamış olup, Başkurtçada keklik genel adına karşılık gelen kelimeler ise *körtlök* ve *ağuna* şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 299; KTLS: 464-465).

Pallas'ın Kazakçada *tschint* şeklinde tespit ettiği kelime, Clauson'da "çilkeklik" anlamında *çil* şeklinde geçmektedir (EDPT: 417). Daha sonra Türkçe'nin tarihi dönemlerinden Osmanlıca'da ve Kıpçakça'da *çil* şeklinde görülmektedir (Tulum 2011: 1025; KTS: 51). Modern Türk dillerinden ise sadece Gagavuzcada *çil* "keklik" biçiminde ve Azericede de *çil kəklik* "çilkeklik (*Perdix perdix*)" şeklinde tespit edilmiştir (GRMS: 543; ATS I: 712). Buhara Özbekçesinde *durratsch* olarak belirtilen hayvan adı Arapça kökenli olup, sırasıyla Kıpçak ve Çağatay Türkçesi dönemlerinde *durrāc* "bir cins keklik,

duraç veya turaç" ve *dürrāc* "keklik einsinden bir kuş, çil kuşu" şeklinde geçmektedir (GT: 245; Ünlü 2013: 313). Hive Özbekçesinde çilkeklik türünün karşılığı olarak belirtilen *tschil* adı, Clauson'da aynı türün karşılığı olarak *çil keklik* "grey partridge, çilkeklik" şeklinde geçmektedir (EDPT: 309). Ayrıca Türkiye Türkçesinde de bu hayvan türünün karşılığı *çilkeklik* şeklindedir (TTK: 66). Kıştım Tatarcasındaki *iaeses-dshim* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

Pallas'ın çilkeklik türünün karşılığı olarak Kalmukça *utoen*, *iotteohn*, Moğolca *ythò* ve Buryatça *ythag* şeklinde belirttiği ad, bugünkü Moğolcada "keklik" anlamında *amy* şeklinde tespit edilmiştir (MonKT: 806).

207. Kınalı Keklik-Lat. *Alectoris chukar* (TTK: 66)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao rufa*; BuhÖzb.: *Kaklyk* (ZRA II: 79).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dağkekliyi* "kınalı keklik (*Alectoris graeca*)" (ATS I: 764).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Buhara Özbekçesi'nde kınalı keklik türünün karşılığı olarak belirtilen *kaklyk* adı, Eski Türkçede "keklik" anlamında *keklik* şeklinde geçmektedir (DTS: 295). Türkçe'nin tarihi dönemlerinden Uygurcada *keklik*, *kökelik*, *kaklik* şeklinde geçmektedir (Eraslan 2012: 578; KYAS: 135). Bu ad Kaşgarlı Mahmud'da *keklik* biçimindedir (DLT: 700). Oğuzcada da aynı şekilde korunmuştur (KBN: 195; BL:157). Harezmi-Kıpçak Türkçesi ile Çağataycada da *keklik* ve *kiklik* şeklinde korunmuştur (KTS: 136, 143). Modern Türk dillerinden ise Çuvaşçada *çähhi*, Halaçça'da ise *kakluk* şeklindedir (Aşmarin: 276; WDC: 117). Sibiry grubu Türk dillerinde bulunmazken, Kıpçak grubu Türk dillerinden Kırgızca ve Kazakçada *keklik*, Tatarcada ise *keklik* şeklindedir (KrgRS II: 431; KTLS: 464-465; KırTS: 156). Özbekçede *kaklik* Yeni Uygur Türkçesinde *keklik*, Türkmencede *käkilik* biçiminde tespit edilmiştir (TÖS: 323; YUTS: 193; TürTS: 396).

208. Kerkenez-Lat. *Falco tinnunculus* (Kuru 1999: 500)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Falco tinnunculus*; Kalm.: *Cholodshi* (ZRA I: 333).

Etimolojik sözlükler: *göjke* (PTrk.) "kestrel kerkenez kuşu" (EDAL: 552); *kerkenez* "<EYun. ve Yun. *kerχnēís κερχνηίς* küçük bir yırtıcı kuş" (NS: 465); *kerkenez* "delice de denilen yırtıcı bir kuş" (KBS: 399); *kerkenez/kerkenes* "leşle beslenen, 35 cm uzuluğunda, kızılımsı tüyleri olan bir kuş (*Falco tinnunculus*)" (TDES: 289); *kökünäk* "пустельга kerkenez kuşu" (ESTYa V: 135); *sıçancık, sıçancıl* (Türkiye Türkçesi ağızları) "kerkenez kuşu" (KBS: 622); *yeleken* (hlk.) "kerkenez kuşu" (KBS: 913).

Tarihi Türk Dilleri: Eski Türkçe: KrhT.: *kekük* "kerkenez" (DLT: 700).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *kerkenez* "kerkenez" (EATS: 431). OsmT: *gāgerez* (Far. <keres) "akbaba soyundan bir avcı kuş cinsi, kerkenez" (KBN: 178).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *küykenek* "kerkenez" (Ölmez 2015: 734). KıpT.: *kerkes* "kerkenez kuşu" (KTS: 139). ÇağT.: *kökenek* "kerkenez" (KİS: 20).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: Ø.

Sibiryalı (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xarjaŋ* "Turmfalke kerkenez kuşu" (LJTT: 58); *iirääčči* "Turmfalke kerkenez kuşu" (LJTT: 64); *moxsoŋol* "Turmfalke kerkenez kuşu" (LJTT: 111); *tiali'kitta iirsääčči* "Turmfalke kerkenez kuşu" (LJTT: 163); *мохсогол* "пустельга kerkenez kuşu" (SYU: 1597). Hak.: *köygenek* "пустельга kerkenez kuşu" (HRS: 195).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *kүйкө* "пустельга kerkenez kuşu" (RKrgS: 680). Kaz.: *ителгі* "пустельга kerkenez kuşu" (KRRKS: 225). KarB.: *қартçıға, қартçıға* "kerkenez, atmaca" (KMTS: 247). Tat.: *торымтай* "пустельга kerkenez kuşu" (TatRusS: 909). Başk.: *кыйгыр* "пустельга kerkenez kuşu" (Yegorov: 97); *toromtay* "bayağı kerkenez (*Falco tinnunculus*)" (BaşTS: 626); *торомтай* "пустельга kerkenez kuşu" (BaşRS: 533); *köjgänäk* "Turmfalke kerkenez kuşu" (VEWT: 3071); *сысқансық* "пустельга kerkenez kuşu" (ESTYa VII: 461).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *miqqiy* "kerkenez" (TÖS: 326); *қуйка, миққий* "пустельга kerkenez kuşu" (RÖzbS II: 279).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *muymul* "kerkenez" (ATS II: 2457).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *sıçancıl* "kerkenez kuşu" (DS V: 3602).

Pallas'ın *cholodshi* şeklinde tespit ettiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

209. Ketenkuşu-Lat. *Linaria cannabina* (TTK: 334)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer cannabina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 26).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *khan-lik quçqaç* "bir cins keten kuşu" (KİS: 93); *qighaç jánwar* "ketenkuşu" (KİS: 95).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *кундер чыпчыгы* "коноплянка ketenkuşu" (Yegorov: 335).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *шымыык* "ketenkuşu" (KazTS II: 333). **Tat.:** *kindər çipçığı* "ketenkuşu" (TTatS: 183); *keten quşı* "kuzey keten kuşu" (KırTS: 160); *кундер чыпчыгы* "коноплянка ketenkuşu" (TatRusS: 415); *тарма тургае* "коноплянка ketenkuşu" (TatRusS: 862). **Başk.:** *kindər turğayı* "ketenkuşu" (BaşTS: 646); *тарма турғайы* "коноплянка ketenkuşu" (BaşRS: 509).

Moğolca: *ulagan tolugaytu* "ketenkuşu" (MTS: 1030).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

210. Sarıgagalı Ketenkuşu-Lat. *Linaria flavirostris* (TTK: 334)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer arctous* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 20).

211. Kılıçgaga-Lat. *Recurvirostra avosetta* (TTK: 133)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Recurvirostra avosetta*; **Moğ.:** *Tschongotù-alak*. (ZRA II: 160).

Pallas'ın *tschongotù-alak* şeklinde tespit ettiği ada taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

212. Kalkuyruk-Lat. *Anas acuta* (TTK: 54)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas caudacuta*; Bury.: *Schurung* (ZRA II: 280).

Etimolojik sözlükler: *mojnoyon, mōjnoyon, mōnjoyon* (Yak.) "*Anas acuta*, kalkuyruk" (VEWT: 340).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *kıl kuğruk, kıl kuş* "*Anas acuta*, kalkuyruk" (Özden 2019: 1482); *kıl* "kalkuyruk kuşu" (Ünlü 2012: 414).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *kılkuyrugu, kılkuçruk* "keklik, kalkuyruk" (KTS: 143). ÇağT.: *şukhsur/suqsur* "kalkuyruk" (KİS: 45).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *хѣлѣх хѣре* "шилохвостка kalkuyruk" (Skvortsov:559).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čandaba/čandıba/čandıma, čīandama* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 32); *čoloxu/čölökü* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 39); *könčöx* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 89); *kuladi* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 91); *kun'nalgi* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 93); *küökägär* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 99); *moon'oyon/moon'oyon, moynoynon, moyn'oyon* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 112); *saagis* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 134); *uhutay/uhuuday/uhuutay* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 178); *uyus* "*Anas acuta* kalkuyruk" (LJTT: 180); *moinozon, mōinozon, moijnōzon, mōijnōzon, mōñjōzon* "шилохвость kalkuyruk" (SYU: 1582); *moonnyōzon* "шилохвость kalkuyruk" (YRS: 605).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *қылғойрық* "острохвост kalkuyruk" (SDST: 139). Başk.: *қошқойроқ* "kalkuyruk" (BaşTS: 376).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *suqsur* "kalkuyruk" (TÖS: 329).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *kalkuyruk* "boz renkte, kuyruğu uzun ilkbaharda görülen bir çeşit yaban ördeği" (DS IV: 2801).

Pallas'ın Buryatçada kılkuşu kuş türünün karşılığı olarak tespit ettiği *schurung* hayvan adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

- **Kiraz Kuşu**

Zoographia'da bulunan 14 farklı kiraz kuşu 213.-226. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle kiraz kuşuna karşılık gelen adlar belirtilmiş, ardından kiraz kuşu türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *тамай кайақ* "подорожник (птица), kiraz kuşu" (Aşmarin: 266).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *думбул* "овсянка kiraz kuşu" (KrgRS I: 201).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

213). Ak Başlı Kiraz Kuşu-Lat. *Emberiza leucocephalos* (TTK:344)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza pithyornus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 37).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *inax čüba* "Fichtenammer (Emberiza leucocephala) ak başlı kiraz kuşu" (LJTT: 68).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

214. Ak Kaşlı Kiraz Kuşu-Lat. *Emberiza rustica* (TTK: 343)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza rustica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 43).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *aķķaş holo turğay* "ak kaşlı kiraz kuşu (*Emberiza rustica*)" (BaşTS: 646); *aķķaş holo turğay* "ak kaşlı kiraz kuşu (Lat. *Emberiza rustica*)" (BaşTS: 646); *aķķaş holo turğay* "ak kaşlı kiraz kuşu (*Emberiza rustica*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

215. Alaca Kiraz Kuşu-Lat. *Plectrophenax nivalis* (TTK: 349)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza nivalis*; SibT.: *Kosalà* (ZRA II: 32).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čuup* "Schneeammer (*Plectrophenax nivalis*) alaca kiraz kuşu" (LJTT: 42); *dulluuk* "Schneeammer (*Plectrophenax nivalis*) alaca kiraz kuşu" (LJTT: 45); *xaar čüüçaaya* "Schneeammer (*Plectrophenax nivalis*) alaca kiraz kuşu" (LJTT: 47); *tulluk/tulluuk* "Schneeammer (*Plectrophenax nivalis*) alaca kiraz kuşu" (LJTT: 171); *ürüñ čüüçaax* "Schneeammer (*Plectrophenax nivalis*) alaca kiraz kuşu" (LJTT: 183).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *aķbaş turğay* "kar kiraz kuşu (Lat. *Plectrophenax nivalis*)" (BaşTS: 646); *aķbaş turğay* "kar kiraz kuşu (*Plectrophenax nivalis*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *şimalsərçəsi* "alaca kiraz kuşu (*Plectrophenax nivalis*)" (ATS II: 3154); *şimalsərçəsi* "alaca kiraz kuşu (*Plectrophenax nivalis*)" (ATS II: 3154).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın alaca kiraz kuşunun karşılığı olarak Sibirya Tatarcasında belirttiği *kosalà* hayvan adı taranan literatür içerisinde tespit edilememiştir.

216. Bataklık Kiraz Kuşu I-Lat. *Emberiza schoeniclus* (TTK: 342)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza schoeniclus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 47).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *holo turğayı*, *ķamış turğayı* "sarı, bataklık kiraz kuşu (Lat. *Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *holo turğayı* "sarı kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *ķamış turğayı* "bataklık kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

217. Bataklık Kiraz Kuşu II-Lat. *Emberiza schoeniclus* (TTK: 342)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza pyrrhuloides* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 49).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *holo turğayı*, *ķamış turğayı* "sarı, bataklık kiraz kuşu (Lat. *Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *holo turğayı* "sarı kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *ķamış turğayı* "bataklık kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

218. Bataklık Kiraz Kuşu III-Lat. *Emberiza schoeniclus* (TTK: 342)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza passerina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 49).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *holo turğayı*, *ķamış turğayı* "sarı, bataklık kiraz kuşu (Lat. *Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *holo turğayı* "sarı kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646); *ķamış turğayı* "bataklık kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

219. Karabaşlı Kirazkuşu-Lat. *Emberiza melanocephala* (TTK: 347)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Xanthornus caucasicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 428).

220. Kaya Kirazkuşu-Lat. *Emberiza cia* (TTK: 345)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza cia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 39).

221. Kirazkuşu-Lat. *Emberiza hortulana* (TTK:341)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza hortulanus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 50).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *ālaça quçqaç* "bir cins kiraz kuşu" (KİS: 91).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *vələmirquşu* "kiraz kuşu (Lat. *Emberiza hortulana*)" (ATS II: 3500); *vələmirquşu* "kiraz kuşu (*Emberiza hortulana*)" (ATS II: 3500).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

222. Küçük Kirazkuşu-Lat. *Emberiza pusilla* (TTK: 343)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza pusilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 42).

223. Mahmuzlu Kirazkuşu-Lat. *Calcarius lapponicus* (TTK: 349)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Passer calcaratus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 18).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čüčaa* "Spornammer (*Calcarius lapponicus*) mahmuzlu kirazkuşu" (LJTT: 36); *dul̄ya čüčaa* "Spornammer (*Calcarius lapponicus*) mahmuzlu kirazkuşu" (LJTT: 45).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

224. Sarı Kirazkuşu-Lat. *Emberiza citrinella* (TTK: 346)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza citrinella*; Kalm.: *Scharmuk* (ZRA II: 36).

Etimolojik sözlükler: *jälvä* (KıpT., Osm.) "goldammer (*Emberiza citrinella*)" (VEWT: 196). *samancır* "sarı kiraz kuşu" (ETTL VII: 173).

Tarihi Türk Dilleri: *jälvä kyuy* (Osm.) "goldammer (*Emberiza citrinella*)" (OSTN V: 358).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *сару куу* "овсянка (*Emberiza citrinella*)" (Yegorov: 178); *шөһиел* "овсянка (*Emberiza citrinella*)" (Yegorov: 338).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *anax čīicaaya* "goldammer (*Emberiza citrinella*)" (LJTT: 7); *īnax čīicaaya* "goldammer (*Emberiza citrinella*)" (LJTT: 69). **Hak.:** *хамзол* "овсянка (птичка с желтым оперением) sarı kiraz kuşu" (HRS: 795).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *сары айгыр* "овсянка (*Emberiza citrinella*)" (KrgRS I: 29); *сарайгыр* "овсянка желочная (ЛТЦца) sarı kiraz kuşu" (KrgRS II: 136).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın sarı kirazkuşunun karşılığı olarak Kalmukçada belirttiği *scharmuk* hayvan adına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

225. Söğüt Kirazkuşu-Lat. *Emberiza aureola* (TTK: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Emberiza aureola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 52).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *irīa čīīcaax* "Weidenammer (*Emberiza aureola*) söğüt kirazkuşu" (LJTT: 70); *ölöŋ čīīcaax* "Weidenammer (*Emberiza aureola*) söğüt kirazkuşu" (LJTT: 132); *saharbax* "Weidenammer (*Emberiza aureola*) söğüt kirazkuşu" (LJTT: 138); *talax čīīcaaya* "Weidenammer (*Emberiza aureola*) söğüt kirazkuşu" (LJTT: 155).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *harıtamak turğay* "kiraz kuşu (Lat. *Emberiza aureola*)" (BaşTS: 646); *haž turğayı* "kuşaklı kiraz kuşu (Lat. *Emberiza aureola*)" (BaşTS: 646); *harıtamak turğay* "kiraz kuşu (Lat. *Emberiza aureola*)" (BaşTS: 646); *haž turğayı* "kuşaklı kiraz kuşu (*Emberiza aureola*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

226. Tarla Kirazkuşu-Lat. *Emberiza calandra* (TTK: 348)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza miliaria* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 35).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *жауторғай* "просянка tarla kiraz kuşu" (KRRKS: 190). Tat.: *тары чынчыгы* "Просянка tarla kiraz kuşu" (TatRusS: 865).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *тариқхўр* "просянка tarla kiraz kuşu" (RÖzbS II: 265).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

- **Kırlangıç**

Zoographia'da bulunan 8 farklı kırlangıç türü kuş 227.-234. maddeler arasında belirtilmiştir. Ancak öncelikle kırlangıç genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından kırlangıç türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *garlanguç* "kırlangıç" (KBS: 274); *kallenkuş*, *kallın-kuş* "kırlangıç" (ETTL IV: 81); *karankuş* (hlk.) "kırlangıç" (KBS: 371); *karlangaç* "kırlangıç" (KBS: 375); *karluğaç* "malum olan kuş", *karlangaç/garlangoş*, < ET *karğılaç/ karğılaç* a.m. (ETTL IV: 145); *kerdekunc* "kırlangıç" (KBS: 399); *kılınckı* (hlk.) "kırlangıç" (KBS: 408); *kırlangıç* "çatal kuyruklu, ince uzun kanatlı göçebe bir kuş (ET *karlağuş* ve *karlanguç* olarak geçer)" (TDES: 297); *kırlangıç* "kırlangıç" (KBS: 413); *şıplık* (hlk.) "kırlangıç" (KBS: 694); *yelguşu* "kırlangıç" (KBS: 913); *karğılac* "kırlangıç" (Clauson'a göre bu kelime daha sonraki dönemlerde metateze uğrayarak *karluğaç* şeklini almıştır. Türkçe'nin doğal gelişimi içerisinde Osmanlıca döneminde *kırlangıç* biçimine dönüşmüştür.) (EDPT: 657).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *karlıgaç* "kırlangıç" (EUTS: 169). **KrhT.:** *karlıgaç*, *kargılaç* "kırlangıç" (DLT: 688); *karğılaç*, *karlıgaç* "kırlangıç" (Ünlü 2012: 362); *karlağaç*, *karlagaç* "kırlangıç" (OTS: 242, 268).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *kırlagıç*, *kırlağuç*, *kırlankuç* "kırlangıç" (EATS: 438); *kırlanğuç* "kırlangıç" (BL: 159). **OsmT:** *belvâye* "kırlangıç" (OTAL: 83); *Pâlvâne*, *pâlvâye* "dağ kırlangıcı (Lat. Cypselus alpinus)" (OTAL: 853); *pîlvâye* "kırlangıç" (OTAL: 865); *piristû*, *piristûk*, *piristük* "piristû, piristûk, piristük" (OTAL: 866); *yâlvâne* "kırlangıç" (OTAL: 1156); *kırlanğuç* "kırlangıç" (KBN: 196).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *karlağaç*, *karlagaç* "kırlangıç" (OTS: 242, 268); *karluğaç* "kırlangıç" (KE: 301); *karluğaç* "kırlangıç" (NF: 203). **Kıpt.:** *karlağaç*, *karlagaç* "kırlangıç" (OTS: 242, 268); *karlağaç*, *karlağaş*, *karlağuç*, *karlağaş*, *karlavuş*, *karlağaç*, *karlağuç* "kırlangıç" (KTS: 129); *qarlağuç* "kırlangıç" (Kİ: 71); *karlıgaç* "kırlangıç" (Al-Turk: 172). **ÇağT.:** *ebâbil* (<Ar.) "dağ kırlangıcı" (Ünlü 2013: 317); *karluğac*, *karluvac*, *karlavac* "kırlangıç" (FKS II: 892); *müsice* "dağ kırlangıcı" (FKS II: 1128); *ala toğnaç*, *kalduğaç*, *karğonaç* "kırlangıç" (ÇMS: 71, 80, 81); *karlanğuç* "kırlangıç" (ÇOW: 122).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kasatka* "köy kırlangıcı" (ÇTS: 119); *vêrşel*, *vêrşên* "yer kırlangıcı, cennet kuşu" (ÇTS: 51).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xarañaççı* "kırlangıç" (TSahS: 154). **Hak.:** *haraçhay* "kırlangıç" (ÖHTS: 148); *harlağas* "kırlangıç" (ÖHTS: 154); *ızığas* "dağ kırlangıcı" (HTS: 206). **Alt.:** *karlağaş*, *karılgaş* "kırlangıç" (ATS: 117). **Tel.:** *kuday kuji* "kırlangıç" (TAS: 66).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çabiyekey* "kırlangıç" (KrgS I: 241); *kardığaç* "kırlangıç" (KTLS: 476-477). **Kaz.:** *qarlığaş* "kırlangıç" (KazTS I: 319); *qarlıngaş* "kırlangıç" (KazTS II: 336). **KarB.:** *karılgaç* "kırlangıç" (KMTS: 236). **Kar.:** *karlıgaç* "kırlangıç" (KTD: 428). **Tat.:** *qarılgaç* "kırlangıç" (KırTS: 187); *karlıgaç* "kırlangıç" (TTatS: 184). **Başk.:** *ayrığanat* "kırlangıç" (BaşTS: 53); *karabaş kërêldek*

"kara kırlangıç (Lat. *Chlidonias nilotika*)" (BaşTS: 276); *kēreşe* "dağ kırlangıcı" (BaşTS: 276); *karluğas* "kırlangıç" (BaşTS: 332).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *kaldırğaç* "kırlangıç" (KTLS: 476-477). **YUyg.:** *kalğaç* "kırlangıç" (YUTS: 217).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bacaquşu, qaranquş, qaylanquş, qəyçiquşu, qırlanğic* "kırlangıç" (ATS I: 306). **Türkm.:** *garlavaç* "kırlangıç" (TürTS: 234).

Moğolca: *halu mergen* "deniz kırlangıcı" (MTS: 1091); *hariyaçay* "kırlangıç" (MTS: 1110).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ababil, ababul, ababül, ababülbül* "kırlangıç; kırlangıç yavrusu" (DS I: 5); *camı guşu* "kırlangıç" (DS II: 854); *kallenkuş, karankuş* "kırlangıç" (DS IV: 2611); 2652; *kallankuç, keçele* "kırlangıç" (DS VI: 4533, 4543).

227. Akça Fırtınakırlangıcı-Lat. *Hydrobates furcatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Procellaria orientalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 315).

228. Bataklık kırlangıcı-Lat. *Glareola pratincola* (TTK: 163)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Glareola pratincola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 150).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sipıldavıķ* "kara kanatlı bataklık kırlangıcı (Lat. *Glareola nordmanni*)" (BaşTS: 529).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaraqaş* "bataklık kırlangıcı (Lat. *Glareola pratincola*)" (ATS II: 1975-1976).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

229. Ev Kırlangıcı-Lat. *Delichon urbicum* (TTK: 258)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo lagopoda*⁶⁴ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 533).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *lay uwwa qarloghaç* "ev kırlangıcı" (KİS: 75).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kala qarluğası* "ev kırlangıcı (Lat. *Delichon urbica*)" (BaşTS: 332).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

230. Fırtınakırlangıcı-Lat. *Hydrobates pelagicus* (TTK: 72)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Procellaria pelagica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 316).

231. Kaya Kırlangıcı-Lat. *Ptyonoprogne rupestris* (TTK: 259)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo ciris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 541).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *quyran qarloghaç* "kaya kırlangıcı" (KİS: 74).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

232. Kır Kırlangıcı-Lat. *Hirundo rustica* (TTK:257)

⁶⁴ Bugünkü taksonomik adı için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=535f7c54e6f11913> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Hirundo domestica*; **Tat.:** *Kardegnos, karilgatsch* (kırlangıç türleri için genel bir adlandırma); **Kalm.:** *Charradai*; **Moğ.:** *Charàzei* (ZRA I: 528).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *qarloghaç* "kırlangıç" (KİS: 73).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *avıl karluğası* "kır kırlangıcı (Lat. *Hirundo rustica*)" (BaşTS: 332).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada kır kırlangıcı türünün karşılığı olarak belirttiği *kardegnos* ve *karilgatsch* hayvan adlarına karşılık tarafımızca Tatarcada "kırlangıç" anlamına gelen *qarılğaç* ve *karlığaç* hayvan adları tespit edilmiştir (KırTS: 187; TTatS: 184). Bu ad Eski Türkçede *karğılac* "kırlangıç" şeklinde olup, Clauson'a göre daha sonraki dönemlerde metateze uğrayarak *karlığaç* şeklini almıştır (EDPT: 657). Uygurca dönemi eserlerinde *karlığaç* "kırlangıç", Kaşgarlı Mahmud'da ise *karlığaç*, *kargılaç* "kırlangıç" şeklinde geçmektedir (EUTS: 169; DLT: 688). Eski Anadolu Türkçesi döneminde *kırlağıç*, *kırlağuç*, *kırlankuç*, *kırlanguç*, Osmanlıca döneminde *kırlanguç* şeklindedir (EATS: 438; BL: 159; KBN: 196).

Harezmi-Kıpçak Türkçesi döneminde *karlağaç*, *karlağas*, *karlağuç*, *karlağas*, *karlavuş*, *kırlağaç*, *kırlağuç* *karluğaç*, *karlığaç* "kırlangıç" şeklindedir (KTS: 129; NF: 203; Al-Turk: 172). Çağatayca döneminde *karluğac*, *karluvac*, *karlavac*, *kaldugaç*, *karlanğuç* biçimindedir (FKS II: 892; ÇMS: 71; ÇOW: 122). Modern Türk dillerinden Hakasçada *harlağas*, Altaycada *karlağas*, *karılgaş* "kırlangıç" şeklindedir (ÖHTS: 154; ATS: 117). Kıpçak grubu Türk dillerinden Kırgızcada *kardığaç*, Kazakçada *qarlığaş*, *qarlinğaş*, Karaçay-Balkarca'da *karılğaç*, Karaycada *karlığaç*, Tatarcada *qarılğaç*, *karlığaç*, Başkurtçada *karluğas*, Özbekçede *kaldırğâç*, Yeni Uygur Türkçesinde *kalğaç*, Azericede *qırlanğic*, Türkmencede *garlavaç* şeklindedir (KTLS: 476-477; KazTS I: 319; KazTS II:

336; KMTS: 236; KTD: 428; KırTS: 187; TTatS: 184; BaşTS: 332; YUTS: 217; ATS I: 306; TürTS: 234).

Pallas'ın kır kırlangıcı kuş türünün karşılığı olarak belirttiği Kalmukça *charradai* ve Moğolca *charàzei* adlarını bugünkü Moğolcada mevcut olan *hariyaçay* "kırlangıç" kelimesi ile karşılaştırabiliriz (MTS: 1110). Moğolcada tarafımızca tespit edilen diğer bir ad ise *halu mergen* "deniz kırlangıcı" şeklindedir (MTS: 1091).

233. Kızıl Kırlangıç-Lat. *Cecropis daurica* (TTK: 257)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo alpestris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 534).

234. Kum Kırlangıcı-Riparia riparia (TTK: 259)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Hirundo riparia*; Tat.: *Jar-karlegatsch*; Çuv.: *Schorgol*; Kalm.: *Charadei*. (ZRA I: 535).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qum uwwa qarloghaç* "kum kırlangıcı" (KİS: 75); *jijirghan qarloghaç* "kum kırlangıcının genel adı" (KİS: 76).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şurgut* "Hirundo riparia, parti fecske" (Paasonen: 154).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *yar qarluğası* "kıyı kırlangıcı (Lat. *Riparia riparia*)" (BaşTS: 332).

Moğolca: *elesün hariyaçay* "kum kırlangıcı" (MTS: 1110).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın kum kırlangıcı kuş türünün karşılığı olarak belirttiği *jar-karlegatsch* adı Tatarcada bulunamamış, ancak Başkurtçada *yar qarluğası* "kıyı kırlangıcı (Lat. *Riparia riparia*)" şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 332). Çuvaşça kum kırlangıcı türünün karşılığı olarak belirtilen *schorgol* adı Çuvaşçada aynı anlamda *şurgut* şeklinde tespit edilmiştir (Paasonen: 154). Kalmukça *charadei* adına karşılık bugünkü Moğolcada tespit

ettiğimiz adlar *hariyaçay* "kırlangıç" ve *elesün hariyaçay* "kum kırlangıcı" şeklindedir (MTS: 1110).

235. Kızıl Gerdanlı Dalgıç I-Lat. *Gavia stellata* (TTK: 71)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus septentrionalis*; SibT.: *Tschomga*; KışT.: *Paatsch* (ZRA II: 342).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ala kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 5); *bäččik kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 21); *büirta, büitta, büitta kuoyas, kuoyas büittata* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 22); *xaan uoluk* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 47); *kakaarilik* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 75); *kuččuguy kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 90); *mas kuoyaha* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 108); *n'aart* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 120).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *çumgak* "dalğıç kuşu" (KazTTS: 101).

Başk.: *avımbak* "kızıl gerdanlı dalgıç" (BaşTS: 47).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaqar* "dalğıç kuşu" (ATS II: 1926).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da kızıl gerdanlı dalgıç kuşunun karşılığı Sibiry Tatarcasında *tschomga* olarak belirtilmiş, bu ada Kazan Tatarcasında *çumgak* "dalğıç kuşu" şeklinde rastlanmıştır (KazTTS: 101). Pallas'ın Kış Tatarcasında tespit ettiği *paatsch* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

236. Kızıl Gerdanlı Dalgıç II-Lat. *Gavia stellata* (TTK: 71)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cepphus stellatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 344).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ala kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 5); *bïäččik kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 21); *bïirta, bïüta, bïüta kuoyas, kuoyas bïüttata* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 22); *xaan uoluk* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 47); *kakaarilik* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 75); *kuččuguy kuoyas* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 90); *mas kuoyaha* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 108); *n'aart* "Sterntaucher (*Gavia stellata*) kızıl gerdanlı dalgıç" (LJTT: 120).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *çumğak* "dalgıç kuşu" (KazTTS: 101).

Başk.: *avımbağ* "kızıl gerdanlı dalgıç" (BaşTS: 47).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaqar* "dalgıç kuşu" (ATS II: 1926).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

237. Kızılback I-Lat. *Tringa totanus* (TTK: 158)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa totanus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 183).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *tetēldevsē* "çulluk türünden kızılback kuşu (*Tringa totanus*)" (BaşTS: 604).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

238. Kızılback II-Lat. *Tringa totanus* (TTK: 158)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa calidris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 184).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *tetēldevsē* "çulluk türünden kızılbaş kuşu (*Tringa totanus*)" (BaşTS: 604).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

239. Kızılbaş III-Lat. *Tringa totanus* (TTK: 158)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynka calidris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 202).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *tetēldevsē* "çulluk türünden kızılbaş kuşu (*Tringa totanus*)" (BaşTS: 604).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

240. Kızılgerdan-Lat. *Erithacus rubecula* (TTK: 304)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla rubecula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 491).

241. Kızılkuşuk-Lat. *Phoenicurus phoenicurus* (TTK: 303)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla phoenicurus*; Tat.: *Karabasch, Karatamak* (ZRA I: 476).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.**Modern Türk Dilleri:**

Çuv.: *хѣм-хѳре* "gorihvostka kızılkuyrak" (Aşmarin: 21); *ѳут хѳре* "gorihvostka kızılkuyrak" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *кызыл койрык* "gorihvostka kızılkuyrak" (TatRusS: 502); *ут койрык* "gorihvostka kızılkuyrak" (TatRusS: 989).
Başk.: *кызылҕойроқ* "kızılkuyrak kuşu" (BaşTS: 366).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qizilquyruq* "kızıl kuyrak" (TÖS: 335); *кызылдум чумчук* "gorihvostka kızılkuyrak" (RÖzbS I: 215). **YUyg.:** *kizilkuyrak* "kızıl kuyrak" (YUTS: 241); *кизил құркәнәк* "gorihvostka kızıl kuyrak" (ESTYa V: 134).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaraca* "kızıl kuyrak" (ATS II: 1968); *qızılquyruq* "kızıl kuyrak" (ATS II: 2128).

Moğolca: Ø.**Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.**

Tatarcada kızılkuyrak kuşunun karşılığı olarak tespit edilen *karabasch* adına, bu kuş türünün karşılığı olarak rastlanmamış, ancak başka kuş türlerinin karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.⁶⁵ *Karatamak* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

242. Büyük Kızılkuyrak-Lat. *Phoenicurus erythrogastrus* (TTK: 397)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla aurea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 477).

243. Kara Kızılkuyrak-Lat. *Phoenicurus ochruros* (TTK: 303)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla erithacus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 475).

244. Kızkuşu-Lat. *Vanellus vanellus* (TTK: 139)

⁶⁵ Başkurtça *zur karabaş sarlaq* "büyük karabaş martı" ve *karabaş öyreк* "karabaş patka (*Aythya marila*)" hayvan adlarında bu isim geçmektedir (BaşTS: 500); BaşTS: 328).

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius vanellus*; Tat.: *Takarbyk*; Başk.: *Sorkoot*; Yak.: *Chonobarygo*; Kalm.: *Taarak*; Moğ.: *Chabdachalzy* (ZRA II: 132).

Etimolojik sözlükler: *кызгуш* (Türkmence hariç tüm Türk dilleri) "Чиби́с/пига́лица kızkuşu" (ESTYa VI: 194).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *kız kuşu* "kumru büyüklüğünde, boynu sarı ve beyaz, kanatları sarı bir kuş" (FKS II: 950).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ченчем кайкăě* "kız kuşu" (ÇTS: 438); *tekerlek* "kız kuşu" (ÇTS: 341); *tegerlæk* "Kiebitz (*Vanellus vanellus*) kızkuşu" (Paasonen: 159); *текерлě, текерлěк* "Чиби́с/пига́лица kızkuşu" (Aşmarin: 270); *ченчем* "Чиби́с/пига́лица kızkuşu" (Aşmarin: 174).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *хонии бараага* "Kiebitz (*Vanellus vanellus*) kızkuşu" (LJTT: 60); *чиби́с* "Чиби́с kızkuşu" (RYS: 698). Hak.: *izřík hus* "kız kuşu" (HTS: 235); *тикемүйс* "Чиби́с/пига́лица kızkuşu" (HRS: 616). Tel.: *кыгылк* "kız kuşu" (TAS: 57); *қыйгылық* "Чиби́с/пига́лица kızkuşu" (TelRS: 53).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *izğit* "kızkuşu" (KrgS I: 363). Kaz.: *қызғыш* "lapwing kızkuşu" (KazED: 126). Kum.: *noğaybişew* "kızkuşu" (KumTS: 209). Tat.: *piběk* "kız kuşu, tavus kuşu" (KazTTS: 380); *тәкәрлек* "чиби́с/пига́лица kızkuşu" (TatRusS: 943); *текорлек* "чиби́с/пига́лица kızkuşu" (SDST: 156). Başk.: *biběk, kězgět* "kız kuşu, tavusçuk kuşu" (BaşTS: 89, 284); *tegerlæk* "kız kuşu, tavusçuk kuşu" (BaşTS: 592); *тэгэрлек* "чиби́с/пига́лица kızkuşu" (BaşRS: 563); *бибек* "чиби́с/пига́лица kızkuşu" (BaşRS: 97).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çibis* "kız kuşu" (ATS I: 709); *çökükburun* "kızkuşu" (ATS I: 736). Gag.: *чамур кушу* "чиби́с kızkuşu" (GRMS: 528).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas bu kuş türünün Tatarca karşılığını *takarbyk* olarak belirtmiş olup, bugünkü Tatarcada aynı kuş türünün karşılığı olarak *тәкәрлек* ve *текорлек* şeklinde tespit

edilmiş, ayrıca bu ada Çuvaşça ve Başkurtçada da rastlanmıştır (TatRusS: 943; SDST: 156; Aşmarin: 270; BaşTS: 592). Pallas tarafından bu kuş türünün Başkurtça karşılığı *sorkoot* şeklinde belirtilmiş, ancak taranan literatürde bu ada rastlanmamıştır.

Yakutça *chonobarygo* olarak belirtilen ad, tarafımızca Yakutçada *xonuu baraaya* "Kiebitz (*Vanellus vanellus*) kızkuşu" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 60). Pallas tarafından Kalmukça *taarak* ve Moğolca *chabdachalzy* olarak belirtilen hayvan adlarına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

245. Sürmeli Kızkuşu-Lat. *Vanellus gregarius* (TTK: 140)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius gregarius*; Kalm.: *Türkümet* (ZRA II: 133).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *yalan tegerlëğë* "sürmeli kız kuşu" (BaşTS: 592).

Moğolca: *жоол дондой, таргалж* "Kaz. *тарғақ құш*, sürmeli kızkuşu" (MonKT: 231, 431).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas sürmeli kızkuşu türünün Kalmukça karşılığını *türkümet* olarak belirtmiş, ancak bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Bu kuş türüne karşılık gelen Moğolcadaki diğer adlar ise *жоол дондой* ve *таргалж* şeklindedir (MonKT: 231, 431).

246. Kocabaş-Lat. *Coccythraustes coccythraustes* (TTK: 338)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coccythraustes vulgaris*; Moğ.: *Gheiregunna* (ZRA II: 12).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *мисірік* "дубонос kocabaş" (HRS: 248); *мисірік* "дубонос kocabaş" (HRS: 362).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *балта тумиуқ* "дубонос kocabaş" (KrgRS II: 266).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *oddiy boltatumshuq* "kocabaş" (TÖS: 339); *болтатумиуқ* "дубонос kocabaş" (RÖzbS I: 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yoğundimdik* "" (ATS II: 3649).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Moğolca *gheiregunna* olarak belirtilen hayvan adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

247. Kocagöz-Lat. *Burhinus oedicnemus* (TTK:129)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius oedicnemus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 146).

248. Küçük Sakarca-Lat. *Anser erythropus* (TTK: 44)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anser erythropus*; **Yak.:** *Lüglüja, chan-chalàs*; **Başk.:** *Kara-kas*; **Moğ.:** *Atschin*; **Kalm.:** *Schoschinar-galim*. (ZRA II: 225).

Etimolojik sözlükler: sakarca "bir çeşit yaban ördeği" (TDES: 442).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *altan xarax* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 6); *äriän tüös* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 15); *büittaayï xaas, küittaayï* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 22); *xayalas, xañalas* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 49); *kira ligliya* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 82); *küittaayik* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 87); *liglik, ligliya* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 94); *tiärbäs xarax* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 159); *ürünj ämähä, ürünj ämähä diglik* "Anser erythropus küçük sakarca" (LJTT: 183).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *қаşқақаз* "sakarca" (BaşTS: 336).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *sakarca* "kara karga; ala karga; saksağan" (DS V: 3521).

Pallas'ın küçük sakarca kuşunun Yakutça karşılığı olarak belirttiği *lüglüja* hayvan adı, tarafımızca *liglik*, *ligliya* "*Anser erythropus* küçük sakarca" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 94). Pallas'ın Yakutçadaki diğer bir tespiti olan *chan-chalàs* hayvan adı ise Yakutçada *xayalas*, *xanalas* "*Anser erythropus* küçük sakarca" biçimindedir (LJTT: 49). Pallas'ın Moğolcada *atschin* ve Kalmukçada *schoschinar-galim* olarak tespit ettiği hayvan adlarına taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

249. Kuğu-Lat. *Cygnus olor* (TTK: 48)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cygnus sibilus*; Kalm.: *Surkurà* (ZRA II: 215).

Etimolojik sözlükler: *ak ku* "white swan beyaz kuğu" (EDPT: 609); *korday* "Bazı araştırmacılar pelikan anlamını verirken, bazıları ise kuğu anlamına geldiğini belirtir." (EDPT: 609); *kuğu* "kuğu" (EDPT: 609); *kuğu* b.m. (ETTL IV: 417); *kuğu* "çok uzun ve kıvrık boyunlu, geniş gagalı, geniş kanatlı bir su kuşu" (KBS: 456); *kuğu*, *ku* "swan kuğu" (EDPT: 609).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *korday* "kuğu kuşu, kuğu cinsinden bir kuş (Burada *korday* kuğu anlamında verilmiştir. Ancak pelikan anlamına da gelmektedir.)" (Gülensoy 1989: 16); *kuğu* "kuğu" (ETG: 284); *kuğu* "kuğu" (Kormuşin 2016: 554). **Uyg.:** *kuğu* "kuğu" (EUTSV: 207); *quyu* "kuğu" (Yunusoğlu 2012: 163). **KrhT.:** *korday* "kuğu cinsi kuşları belirtir." (KB Dizin: 280); *korday* "kuğu" (DLT: 730); *korday* "kuğu" (DLT: 730); *kuğu*, *kuğu* "kuğu" (Abik 2009: 18).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *kuğu* "kuğu" (Ergin 1964: 194).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *kuğu* "kuğu" (KE: 397); *koğu* "kuğu" (İML: 44). KıpT.: *kuv*, *kuğu* "kuğu" (KTS: 166). ÇağT.: *dughduri* "yabani kuğu" (KİS: 11); *toy kuş*, *mürğ*, *mürğ* "ak kaz, kuğu" (Ünlü 2013: 1151); *ku* "kuğu, tüyleri yumuşak bir su kuşu" (FKS II: 989).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *akış* "kuğu" (Yılmaz 2006: 227); *şura kurak* "kuğu" (ÇTS: 156); *akış, akkış* "kuğu" (ÇTS: 8).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kuba* "kuğu" (TSahS: 169); *kuba* "Höckerschwan (*Cygnus olor*)" (LJTT: 90). **Dol:** *куба* "лебедь kuğu" (DRS: 38). **Tuv.:** *kuu kuş* "kuğu" (TTG: 793); *kuu* "kuğu" (TuvTS: 73). **Tof.:** *aq қуу* "лебедь kuğu" (TRRTS: 14); *қуу* "лебедь" (TRRTS: 48). **Hak.:** *huu* "kuğu" (HTS: 198). **Alt.:** *kuu* "kuğu" (ATS: 145); *ку* "лебедь" (ANTS: 148). **Şor.:** *қуу* "лебедь" (ŞRS: 29). **Tel.:** *kuu* "kuğu" (TAS: 68).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *акқуу* "kuğu" (Manas: 129). **Kaz.:** *aqqu* "kuğu" (KazTS I: 30); *kögildir* "kuğu yavrusu" (KazTS I: 258); *quv* "kuğu" (KazTS I: 351); *sahar* "erkek kuğu" (KazTS I: 501); *aққу* "swan" (KazED: 13); *сүнқылдақ аққу* "mute swan" (KazED: 13). **KarB.:** *aқ babuş* "kuğu" (KMTS: 95); *dudaқ, duvadaқ* "toy kuşu, kuğu" (KMTS: 161); *қаңқаз, қанқаз* "kuğu" (KMTS: 232); *қуба, қув* "kuğu" (KMTS: 255, 260). **Nog.:** *ак қув* "лебедь kuğu" (NRS: 33); *қув* "лебедь kuğu" (NRS: 184). **Tat.:** *aqquş* "kuğu" (KırTS: 42); *akkoş* "kuğu" (TTatS: 195); *aққоş* "kuğu" (KazTTS: 27); *ак қош* "лебедь kuğu" (OSNTY: 92). **Başk.:** *aққоş* "kuğu" (BaşTS: 24).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *vishildoqqush* "kuğu" (TÖS: 352); *ákuş* "kuğu" (KTLS: 512-513). **YUyg.:** *aқ kuş* "kuğu" (YUTS: 7); *қув* "kuğu" (YUTS: 250); *кордай* "пеликан; лебедь pelikan; kuğu" (ESTYa VI: 83).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qu* "kuğu" (ATS II: 2183); *gu guşu* "kuğu" (KTLS: 512-513). **Türkm.:** *guv* "kuğu" (TürTS: 314).

Moğolca: *hun* "kuğu" (Gül 2010: 173); *хун* "лебедь kuğu" (RKS: 266).

Türkiye Türkçesi ağızları: *dertbüyük kuşu* "kuğu" (DS II: 1436); *guguk* "kuğu" (DS III: 2189).

Pallas'ın kuğu kuş türünün karşılığı olarak Kalmukçada tespit ettiği *surkurà* hayvan adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

250. Küçük Kuğu-Lat. *Cygnus columbianus* (TTK: 49)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cygnus olor*; **Tat.:** *Akosch*; **Başk.:** *Jus*; **Kaz.:** *Ku*; **Yak.:** *Kubà*; **Çuv.:** *Agysch*; **HivÖzb.:** *Kuju*; **Kalm. ve Moğ.:** *Chong, zaeng* (dişi), *schar-tologoitu-chong* (kafası kırmızımsı olanı) (ZRA II: 211).

Küçük kuğu kuş türünün tarafımızca Türk ve Moğol dillerinde karşılıkları tespit edilememiştir. Ancak kuğu genel adına karşılık gelen adlar ile Pallas'ın tespit ettiği adları karşılaştırmak gerekmektedir. Buna göre, Pallas'ın küçük kuğu kuşunun Tatarcadaki karşılığı olarak tespit ettiği *akosch* hayvan adı, bugünkü Tatarcada "kuğu" anlamında *aqquş*, *akkoş*, *aķkoş* şeklinde bulunmaktadır (TTatS: 195; KırTS: 42; KazTTS: 27). Ayrıca bu ad "kuğu" anlamıyla diğer modern Türk dillerinde de bulunmakta olup; Çuvaşçada *akış*, *akkăş*, Tofaca'da *aķ kıy*, Kırgızcada *аккыу*, Kazakçada *aqqu*, Nogaycada *ак кув*, Başkurtçada *aķkoş*, Özbekçede *ákkuş*, Yeni Uygur Türkçesinde *aķ kuş* şeklindedir (ÇTS: 8; TRRTS: 14; Manas: 129; KazTS I: 30; NRS: 33; BaşTS: 24; KTLS: 512-513; YUTS: 7). Pallas'ın Başkurtçada tespit ettiği *jus* adına taranan literatürde rastlanmazken, tarafımızca Başkurtçada *aķkoş* "kuğu" adı tespit edilmiştir (BaşTS: 24).

Pallas'ın Kazakça *ku*, Hive Özbekçesinde *kuju* şeklinde belirttiği ad, Eski Türkçede *kuğu*, *ku* "kuğu" şeklinde geçmektedir (EDPT: 609). Kaşgarlı Mahmud'da bu ada rastlanmazken, Kutadgu Bilig'de *kuğu* "kuğu" şeklindedir (Abik 2009: 18). Harezmi Türkçesinde *koğu* "kuğu", Kıpçak Türkçesi döneminde *kuv*, *kuğu* "kuğu" ve Çağatayca döneminde ise *ku* "kuğu, tüyleri yumuşak bir su kuşu" biçimindedir (İML: 44; KTS: 166; FKS II: 989). Modern Türk dillerinden ise Tuvaca'da *kuu* "kuğu", Tofaca'da *kıy* "лебедь", Hakasçada *huu* "kuğu", Altaycada *kuu* "kuğu", Şorca'da *куу* "лебедь", Teleüt Ağzında *kuu* "kuğu", Kırgızcada *аккыу* "kuğu", Kazakçada *aqqu* ve *quv* "kuğu", Karaçay-Balkarca'da *kuv* "kuğu", Nogaycada *кув* "лебедь kuğu", Yeni Uygur Türkçesinde *kuv* "kuğu", Azericede *qu* "kuğu", Türkmencede *guv* "kuğu" şeklindedir (TuvTS: 73; TRRTS: 48; HTS: 198; ATS: 145; ŞRS: 29; TAS: 68; Manas: 129; KazTS I: 30, 351; KMTS: 260; NRS: 184; YUTS: 250; ATS II: 2183; TürTS: 314). Bu adın Moğolcadaki şekli ise *hun* "kuğu" biçimindedir (Gül 2010: 173).

Pallas'ın küçük kuğu hayvan türünün Yakutçadaki karşılığı olarak verdiği *kubà* adı bugünkü Yakutçada *kuba* "kuğu" şeklinde olup, Dolganca'da da *куба* "лебедь, kuğu" şeklinde geçmektedir (TSahS: 169; DRS: 38). Çuvaşça *agysch* olarak belirtilen ad, tarafımızca aynı dilde *akış* "kuğu" şeklinde tespit edilmiştir (ÇTS: 8).

Pallas'ın Kalmukça ve Moğolcada *chong*, *zaeng* (dişi) ve *schar-tologoitu-chong* olarak tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

- **Kumkuşu**

Zoographia'da bulunan 6 farklı kumkuşu 251.-256. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle kumkuşu genel adına karşılık gelen kelimeler belirtilmiş, ardından kumkuşu türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *küçük çulluk* "green sandpiper yeşil kumkuşu" (EDPT: 420).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *кырбāс барāх* "песочник малый küçük kumkuşu" (KRYs: 119).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *балшықшы* "sandpiper kumkuşu" (KazED: 32); *шалшықшы* "sandpiper kumkuşu" (KazED: 208).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

251. Ak Kumkuşu-Lat. *Calidris alba* (TTK: 151)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Trynğa tridactyla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 198).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *yamghurçi* "*Calidris arenaria* (Yazarın belirttiği Latince karşılık bugün geçersiz olup, geçerli Latince karşılığı *Calidris alba*, TT'deki karşılığı ise 'ak kumkuşu'dur.)" (KİS: 68); *yamghurçi* "İng. *sanderling* şeklinde verilmiş olup, karşılığı 'ak kumkuşu'dur." (KİS: 14).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

252. Büyük Kumkuşu-Lat. *Calidris canutus* (TTK: 150)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga canutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 197).

253. Karakarınlı Kumkuşu-Lat. *Calidris alpina* (TTK: 152)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scolopax alpina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 176).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *billirūt* "Alpen—Strandläufer karakarınlı kumkuşu" (LJTT: 23); *xoŋor čayıl̆yan, tökünük čayıl̆yan, xoŋor čirip* "Alpen—Strandläufer karakarınlı kumkuşu" (LJTT: 61).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

254. Kızıl Boyunlu Kumkuşu-Lat. *Calidris ruficollis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga salina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 199).

255. Sürmeli Kumkuşu-Lat. *Calidris falcinellus* (TTK: 151)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga falcinella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 188).

256. Tahiti Kumkuşu-Lat. *Prosobonia leucoptera*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynga leucoptera* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 196).

257. Kutup Fırtınakuşu-Lat. *Fulmarus glacialis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Procellaria glacialis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 312).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *burevestnik* (Rus.) "fırtına kuşu, albatros " (HTS: 70).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *davulpaz* "fırtına kuşu, albatros " (KazTS I: 123); *дауылпаз (күс)* "fırtına kuşu" (KazTS II: 204). **Başk.:** *аңрағои* "Глупыш kutup fırtınakuşu" (BaşRS: 44).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *yelbasər* "fırtına kuşu" (ATS II: 3615); *fırtınaquşu* "fırtına kuşu" (ATS I: 1205).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

258. Kuyrukkakan-Lat. *Oenanthe oenanthe* (TTK: 310)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla vitiflora* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) ZRA I : 472

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sirchumchuq* "kuyrukkakan " (TÖS: 358); *çaxraqıl, adi daşquşu* "kuyrukkakan" (TÖS: 650, 49).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

259. Alaca Kuyrukkakan-Lat. *Oenanthe pleschanka* (TTK: 312)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla leucomela* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 479).

260. Boz Kuyrukkakan-Lat. *Oenanthe isabellina* (TTK: 310)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla strapazina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 474).

- **Kuyruksallayan**

Zoographia'da bulunan 6 farklı kuyruksallayan kuşu 261.-266. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle kuyruksallayan genel adını ilgilendiren kelimeler belirtilmiş, ardından kuyruksallayan türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *yont kuşu* (TT) "wagtail kuyruksallayan" (EDPT: 946).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *mūsice* "kuyruksallayan" (FKS II: 1128); *āla par lamaj jānwar* "bir cins kuyruksallayan" (KİS: 82); *ding-ding quçqaç* "bir cins kuyruksallayan" (KİS: 90).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *bujurcin* "трясогузка кuyruksallayan (TT *bıldırcın*)" (ESTYa II: 306); *пәрчан* "трясогузка кuyruksallayan" (Aşmarin: 114); *пәлтәрчан* "трясогузка кuyruksallayan" (Aşmarin: 110); *пәрчәкан, пәрчкан* "трясогузка кuyruksallayan" (Aşmarin: 144); *пәрччан* "трясогузка кuyruksallayan" (Aşmarin: 145); *чәтре хүре* "трясогузка кuyruksallayan" (Aşmarin: 290).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *сылгы чычāқа* "трясогузка кuyruksallayan" (KRYs: 216). **Tof.:** *сай-қуышқаи/сай-қуышқачы* "трясогузка кuyruksallayan" (TRRTS: 83). **Hak.:** *posparçih* "çobanladatan, кuyruksallayan" (ÖHTS: 378); *tilbizek* "çoban aldatan, кuyruk sallayan" (HTS: 510); *iziñas, izighas* "wagtail кuyruksallayan" (HED: Ø); *носпарчых* "трясогузка кuyruksallayan" (HaRuSL: 159); *тилбизек* "трясогузка кuyruksallayan" (HaRuSL: 224); *тилбізек* "трясогузка кuyruksallayan" (HRS: 617). **Şor.:** *кебелчик* "трясогузка кuyruksallayan" (ŞRS: 24). **Tel.:** *sañdıgaş* "çobanladatan, кuyruksallayan kuşu " (TAS: 95); *жылқычы* "трясогузка кuyruksallayan" (TelRS: 29); *саңдыгаи* "трясогузка кuyruksallayan" (TelRS: 72).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *чүчү* "трясогузка кuyruksallayan" (KrgRS II: 381). **Tat.:** *sirtme koyrık* "кuyruksallayan" (TTatS: 198); *чәперчек* "трясогузка кuyruksallayan" (TatRusS: 1081). **Başk.:** *sepsék* "beyaz кuyruksallayan kuşu " (BaşTS: 511); *cәпсәк* "трясогузка кuyruksallayan" (Dybo 2013: 140).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *jiblañibon* "кuyruksallayan" (TÖS: 358). **YUyg.:** *süñgüt* "çobanladatan, кuyruksallayan kuşu" (YUTS: 368); *sündük, süñgüç*

"çobanaldata, kuyruksallayan kuşu" (YUTS: 368); *сүңгүч* "трясогузка kuyruksallayan" (UygRS: 169).

Moğolca: *morin hariyaçay/harāşay* "at kırlangıcı, kuyruk sallayan" (MTS: 1110).

Türkiye Türkçesi ağızları: *dingil, dingili* "Tintin"de denilen kuyruksallayan kuşu" (DS II: 1504); *inekcil* "kuyruksallayan kuşu" (DS IV: 2542); *tibilli, tingili* "kuyruksallayan kuşu" (DS V: 3930, 3936); *vicik* "kuyruksallayan kuşu" (DS VI: 4106).

261. Ak Kuyruksallayan-Lat. *Motacilla alba* (TTK: 323)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla albeola*; SibT.: *Kemekutschkasuk*; KazT.: *Schebertschik*; MişT. ve Başk.: *Schibirtschik*; Kaz.: *Sartschatschibtschik*; Çuv.: *Purtschkan*; BuhÖzb.: *Murgunda*; HivÖzb.: *Kuiruksalam*⁶⁶ (ZRA I: 506).

Etimolojik sözlükler: *Yenge kuşu* "ak kuyruksallayan, yont kuşu (*Motacilla alba*)" (ETTL IX: 320); *yenge kuşu* "ak kuyruksallayan, yont kuşu, *Motalica alba*" (ETTL IX: 320).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *āla par jānwar* "ak kuyruksallayan" (KİS: 81).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *īnax čīčāya* "Bachstelze (*Motacilla alba*)" (LJTT: 68); *hīlgīpčāan* "Bachstelze (*Motacilla alba*)" (LJTT: 150). Dol: *hīlgypčān* "Bachstelze (*Motacilla alba*) ak kuyruksallayan" (DWUJ: 118).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kebērsen* "beyaz kuyruk sallayan kuşu" (BaşTS: 270); *kemersēk* "beyaz kuyruk sallayan kuşu" (BaşTS: 272).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaydaçapan* "ak kuyruksallayan (*Motacilla alba*)" (ATS I: 672); *çaydaçapan, daşadəyən* "ak kuyruksallayan, dağ kuyruk sallayan, sarı kuyruksallayan" (ATS I: 672, 795).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

⁶⁶ Pallas anlamını "kuyruk sallama" şeklinde belirtmiştir.

Pallas'ın Sibirya Tatarcasında *kemekutschkasuk* olarak belirttiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Kazan Tatarcasında *schebertschik* şeklinde belirtilen ad, Tatarcada *чанерчек* "трясогузка kuyruksallayan" şeklinde geçmektedir (TatRusS: 1081). Miş Tatarcası ve Başkurtçada *schibirtschik* olarak belirtilen ad, tarafımızca aynı dilde *sepsək* "beyaz kuyruksallayan kuşu " şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 511). Pallas'ın Kazakçada tespit ettiği *sartschatschibtschik* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Buna karşılık Çuvaşça *purtschkan* adı yine aynı dilde *пӑрчӑкан, пӑрчкан* "трясогузка kuyruksallayan" şeklinde tespit edilmiştir (Aşmarin: 144). Buhara Özbekçesinde belirtilen *murgiuında* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Bunula birlikte Hive Özbekçesinde belirtilen *kuiuksalam* adı ile karşılaştırılabileceğimiz literatürde sadece Türkiye Türkçesinde bu türün karşılığı olarak *ak kuyruksallayan* adına rastlanmıştır (TTK: 323).

262. Dağ Kuyruksallayanı I-Lat. *Motacilla cinerea* (TTK: 322)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla melanope* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 500).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaydaçapan, daşadəyən* "ak kuyruksallayan, dağ kuyruk sallayan, sarı kuyruksallayan" (ATS I: 672, 795).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

263. Dağ Kuyruksallayanı II-Lat. *Motacilla cinerea* (TTK: 322)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla campestris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 504).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaydaçapan, daşadəyən* "ak kuyruksallayan, dağ kuyruk sallayan, sarı kuyruksallayan" (ATS I: 672, 795).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

264. Sarı Kuyruksallayan I-Lat. *Motacilla flava* (TTK: 323)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla luteola*⁶⁷ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 470).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *pärçäkan* "sarı kuyruksallayan kuşu" (ÇTS: 215).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *anax čüicaaya* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 7); *inax čüicaaya* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 68); *saharbox* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 138). Hak.: *саргычак* "трясогузка (жёлтая) sarı kuyruksallayan" (HRS: 448).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaydaçapan, daşadəyən* "ak kuyruksallayan, dağ kuyruk sallayan, sarı kuyruksallayan" (ATS I: 672, 795).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

265. Sarı Kuyruksallayan II-Lat. *Motacilla flava* (TTK: 323)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla flaveola*⁶⁸ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 501).

Etimolojik sözlükler: Ø.

⁶⁷ Bu türün bir diğer taksonomik adlandırması için bk. https://species.wikimedia.org/wiki/motacilla_flava (Erişim tarihi: 01.02.2023).

⁶⁸ Bu türü pallas (yellow wagtail) olarak belirttiği için sarı kuyruksallayan kuşu olduğu kanaatine varılmıştır.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.**Modern Türk Dilleri:**

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *anax čüicaaya* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 7); *inax čüicaaya* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 68); *saharbax* "Schafstelze (*Motacilla flava*) sarı kuyruksallayan" (LJTT: 138). **Hak.:** *саргычак* "трясогузка (жёлтая) sarı kuyruksallayan" (HRS: 448).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaydaçapan, daşadəyən* "ak kuyruksallayan, dağ kuyruk sallayan, sarı kuyruksallayan" (ATS I: 672, 795).

Moğolca: Ø.**Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.****266. Sarıbaşlı Kuyruksallayan-Lat. *Motacilla citreola* (TTK: 322)**

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla citrinella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 503).

- **Kuzgun**

Zoographia'da bulunan 3 farklı kuzgun türü kuş 267.-269. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip kuzgun genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından da kuzgun türleri sıralanmıştır. Ayrıca kuzgunun karga ile aynı türden olması sebebiyle her ikisi için de zaman zaman aynı adlandırmaların yapıldığı görülmüştür. Bu durumda özellikle kuzgun olduğu belirtilenler bu madde altında açıklanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *karğa* "raven (Uyg. döneminde kuzgun şeklindedir.)" (EDPT: 653); *kuzgun* "birçok karga türüne, özellikle kara kargaya verilen ad (*Corvus corone*). Yerel ağızlarda guzgun biçimindedir." (TDES: 341); *kuzgun* "birçok karga türüne, özellikle kara kargaya verilen ad (*Corvus corone*). Yerel ağızlarda guzgun biçimindedir." (TDES: 341); *kuzgun* "siyah tüylü bir kuş" (ETTL IV: 465).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *kuşgun, kuşgun* "kuzgun" (ETG: 285); *quzgun* "kuzgun" (ETY: 846); *kuzgun* "kuzgun" (OTG: 305); *kuzgun* "kuzgun" (Kormuşin 2016: 554); *kuşgun* "kuzgun"

(ETS: 150); *kuzgun* "raven" (OTWF I: 87). **Uyg.:** *ķuzğun* "kuzgun" (EUTSV: 213); *quzyun* "kuzgun" (İKP: 190); *ķuzğun* "kuzgun" (ETS: 150); *kuzgun* "kuzgun" (DKPAM: 398); *ķuzğun* "kuzgun" (KYAS: 177); *ķuzğun* "kuzgun, karga" (EUTS: 190); *kuş kuzğun* b.m. (Uygur dönemi metinlerinde) (UW: 384); *kuş kuzgun* b.m. (Uygur metinlerinde) (BTT XXI: 102). **KrhT.:** *ķuzğun* "kuzgun" (Ünlü 2012: 506); *kelāg* (Ar.) "kuzgun" (OTS: 255); *ķong* "kuzgun" (OTS: 279); *ķuzğun* "kuzgun" (OTS: 301); *kuş kuzgun* "b.m. (ET ve Uyg. metinlerinde *kuş* sözcüğü ile birlikte kullanılıyor.)" (Erdal 2004: 255); *kuş kuzgun* b.m. (ET ve Uyg. metinlerinde genellikle *kuş* sözcüğü ile birlikte kullanılıyor.) (Erdal 2004: 255); *kuzgun* b.m. (Erdal 2004: 363); *kuzğun* b.m. (Karahanlı döneminde artık *kuş* sözcüğü ile birlikte kullanılmadığı görülmektedir.) (KB Dizin: 22).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *karga* "kuzgun" (EATS: 411); *kuzkun* "kuzgun" (EATS: 470); *ķuzğun* b.m. (Burada *ķargā* adı da geçmektedir. İkisinin farklı türler olduğu açıktır.) (Ergin 1964: 10). **OsmT:** *kelāg* (Ar.) "kuzgun" (OTAL: 503).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *kelāg* (Ar.) "kuzgun" (OTS: 255); *ķong* "kuzgun" (OTS: 279); *ķuzğun* "kuzgun" (OTS: 301). **KıpT.:** *kelāg* (Ar.) "kuzgun" (OTS: 255); *ķong* "kuzgun" (OTS: 279); *ķuzğun* "kuzgun" (OTS: 301); *ķargā* "karga, kuzgun" (KTS: 128). **ÇağT.:** *yurtçı* "karga, kuzgun; akbaba; fare ile beslenen kuş" (FKS II: 1302); *kong* (Far.) "kuzgun" (Atalay 1970: 337).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ķīhan* "kuzgun" (Durmuş 2014: 298).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *suor* "kuzgun" (TSahS: 173). **Tuv.:** *kuskun* "kuzgun" (TuvTS: 73). **Hak.:** *hushun* "kuzgun" (ÖHTS: 200). **Alt.:** *ķışkırar* "kuzgun" (ATS: 128). **Tel.:** *kuskun* "kuzgun" (TAS: 68).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *ķyzğyn* "kuzgun" (Manas: 948). **Kaz.:** *kuzğın* "kuzgun" (KazTS I: 356); *ķyzğын* "kuzgun" (KazTS II: 358). **KKal.:** *quzğın* "kuzgun kuşu, leş yiyen kuş" (KarkTS: 366). **Tat.:** *quzğın* "kuzgun" (KırTS: 208); *kozğın* "kuzgun" (TTatS: 198); *ķozğın* "kuzgun" (KazTTS: 302); **Başk.:** *kozğon* "kuzgun" (KTLS: 524-525).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *ķuzğın* "kuzgun" (KTLS: 524-525). **YUyg.:** *ķuzğın* "kuzgun" (YUTS: 251).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb:** *guzğun* "kuzgun" (KTLS: 524-525).
Türkm.: *garga* "kuzgun" (TürTS: 232); *gara garğa* "kuzgun" (KTLS: 524-525).

Moğolca: *keriy-e(n)/herē(n)* "kuzgun" (MTS: 571); *tagu/tū* "karga, kuzgun" (MTS: 914).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

267. Gökkuzgun-Lat. *Coracias garrulus* (TTK: 307)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Coracias garrula*; **KazT.:** *Kyk-kargà*; **Kaz.:** *Kyrmyschak*; **Kalm.:** *Charyraetschi* (ZRA I: 441).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *kök qarğa* "mavi kuzgun" (ÇMS: 83); *kök qarğa* "mavi kuzgun" (KİS: 56); *kökça jánwar* "gökkuzgun" (KİS: 60).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *көкқарға* "gökkuzgun" (KazTS II: 225). **Başk.:** *kük qarğa* "gökkuzgun (Lat.: *Coracias garrulus*)" (BaşTS: 331).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *göycəqarğa* "gökkuzgun (*Coracias garrulus*)" (ATS I: 1315).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *ko 'kquzg'in* "gökkuzgun" (TÖS: 228).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas gökkuzgun kuşunun Kazan Tatarcasındaki karşılığını *kyk-kargà* olarak vermiş olup, Kazakça, Başkurtça ve Özbekçede de aynı şekilde tespit edilmiştir (KazTS II: 225; BaşTS: 331; TÖS: 228). Ayrıca bu ad Türkçe'nin tarihi dönemlerinden Çağataycada *kök qarğa* "mavi kuzgun" şeklinde karşımıza çıkmaktadır (ÇMS: 83). Pallas'ın Kazakçada *kyrmyschak* ve Kalmukçada *charyraetschi* olarak tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

268. Kuzgun I-Lat. *Corvus corax* (TTK: 236)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus corone*; KoyH.: *Báre*; Yak.: *Duraak* (ZRA I: 381).

Bu türe ilişkin Türk ve Moğol dillerinde herhangi bir karşılığa rastlanmazken, Pallas'ın kuzgun türünün karşılığı olarak belirttiği *duraak* adı tarafımızca Yakutçada *tüüraaxi* "Sibiry kargası" ve *turaax* "karga" biçimlerinde tespit edilmiştir (LJTT: 164; TSahS: 145). Koybal Hakasçasında belirtilen *báre* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

269. Kuzgun II/Kara Karga/Büyük Karga-Lat. *Corvus corax* (Kuru 1999: 547)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus corax*; Tat.: *Kosgòn, kusgùn*; Başk.: *Kusùn*; Yak.: *Sahr*; Bury.: *Kirè, kaerè*; Kalm.: *Chun-kereh*; Çuv.: *Sjuchan* (ZRA I: 380).

Etimolojik sözlükler: *kuzgun* "kara karga" (KBS: 474). *kuzgun* "kara karga (ET Uyg. KarhT. döneminde *kuzgùn* şeklindedir.)" (KBS: 474). *sakça* (hlk.) "alakarga, kara karga" (KBS: 584).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *karga* "kara karga, kuzgun" (EATS: 411). OsmT: *ğarāb* (Ar.) "kara karga" (KBN: 178).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *kuzgun* "büyük kara karga" (İML: 49); *kuzgun* "kuzgun, büyük kara karga" (HATS: 359). ÇağT.: *gong* "karakarga, kuzgun" (FKS I: 880); *kuzgùn* "kuzgun" (FKS II: 975); *konğ* "karakarga, kuzgun" (FKS II: 981).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *hara harğa* "kara karga" (HTS: 152).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *qaraqarğa* "karakarga" (KırTS: 186).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *qara qağa* "kara karga" (YUTS: 216); *kariqarğa* "kara karga" (YUTS: 223).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qaraqarğa* "kara karga" (ATS II: 1975); *qarğa* "kara karga" (ATS II: 1989); *quzqunum* "kara karga" (ATS II: 2224). Türkm.: *gara garga* "kara karga" (TürTS: 232).

Moğolca: *boro huladu* "kara (boz) karga" (MGTS: 59).

Türkiye Türkçesi ağızları: *sakarca* "kara karga" (DS V: 3521).

Pallas'ın tespit ettiği kuzgun türüne karşılık gelen Tatarca *kosgòn*, *kusgùn* ile Başkurtça *kusùn* biçimlerindeki hayvan adı Eski Türkçe, Uygur ve Karahanlı dönemlerinde *kuzgun* şeklindedir (KBS: 474). Bununla birlikte Eski Türkçe ve Uygur dönemi metinlerinde genellikle *kuş kuzgun* biçiminde *kuş* sözcüğü ile birlikte kullanılmıştır (Erdal 2004: 255). Karahanlı döneminde (*kuzğun*) artık *kuş* sözcüğü ile birlikte kullanılmadığı görülmektedir (KB Dizin: 22). Modern Türk dillerinden Tuvaca'da (*kuskun*), Hakasçada (*hushun*), Teleüt Ağzında (*kuskun*), Kırgızcada (*күзгүн*), Kazakçada (*kuzgın*), Karakalpakçada (*quzgın*), Tatarcada (*quzğun*, *kozgın*), Başkurtçada (*kozğun*), Özbekçede (*kuzğun*), Yeni Uygur Türkçesinde (*kuzğun*) ve Azericede (*guzğun*) bulunmaktadır (TuvTS: 73; ÖHTS: 200; TAS: 68; Manas: 948; KazTS I: 356; KarkTS: 366; KırTS: 208; TTatS: 198; KTLS: 524-525; YUTS: 251).

Pallas'ın Yakutça *sahr* şeklinde belirttiği ad, aynı dilde *suor* "kuzgun" şeklinde tespit edilmiştir (TSahS: 173). Bununla birlikte Codex Cumanicus'ta *sar* adı akbaba için kullanılmaktadır (CC: 548). Buryatça *kirè*, *kaerè* biçimleri ile Kalmukça *chun-kereh* adında geçen *kereh* kelimesi, bugünkü Moğolcada *keriy-e(n)/herē(n)* "kuzgun" biçiminde tespit edilmiştir (MTS: 571). Son olarak Çuvaşça *sjuchan* olarak belirtilen ad tarafımızca Çuvaşçada *şihan* "kuzgun" şeklinde tespit edilmiştir (Durmuş 2014: 298).

270. Leş Akbabası I-Lat. *Neophron percnopterus* (BTS: 415)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vultur percnopterus*; KırT.: *Kartàll* (ZRA I: 375).

Etimolojik sözlükler: *akbaba* "b.m. (bir kuş cinsi)" (ETTL I: 298). *il kuş* "vulture akbaba" (EDPT: 670). *kažir* "стервятник leş akbabası" (Dybo 2013: 149). *kažir* (Moğ.) "стервятник leş akbabası" (Dybo 2013: 149). *us* "vulture akbaba" (EDPT: 240). *кулаты* (Nog.) "стервятник akbaba" (ESTYa VI: 127).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *ğara kuş* "akbaba" (EUTS: 575). **KrhT.:** *il kuş* "akbaba" (DLT: 665); *us* "akbaba, kerkes kuşu" (DLT: 924); *kärgäs* "akbaba, efsanevi kuş" (Borovkov: 158); *çiy*, *delice doğan*, *kerges*: (Far.), *sar*, *toğan* "akbaba" (OTS: 112, 124, 259, 394, 459); *ēl quš* "vulture akbaba" (Dankoff: 21); *ūs* "vulture akbaba" (Dankoff: 61).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *kerkes* "akbaba" (EATS: 431); *ötleğen, ötleği, ötleği, ötleğen* "sakallı akbaba" (EATS: 544); *kerkez* "akbaba" (<Far. Kerkes)" (BL: 158). **OsmT:** *loru* "akbaba" (EÇS: 166); *kerkes* "akbaba" (KBN: 195).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT:** *çiy, delice doğan, kerges:* (Far.), *sar, toğan* "akbaba" (OTS: 112, 124, 259, 394, 459); *kerges* "akbaba" (HATS: 310). **Kıpt:** *çiy, delice doğan, kerges:* (Far.), *sar, toğan* "akbaba" (OTS: 112, 124, 259, 394, 459); *çi, çiy, delice doğan, köçiken, toğan* "akbaba" (KTS: 51, 52, 58, 156, 278); *sar* "akbaba" (CC: 548); *kerkez* "akbaba" (EDM: 90). **ÇağT:** *salwar* "akbaba" (KİS: 15); *aq baş* "beyaz başlı akbaba" (KİS: 16); *yurtçı* "akbaba" (FKS II: 1302); *ağ baba* "vulture akbaba" (Kuyma 2018: 307).

Modern Türk Dilleri:

Çuv: *виле хурчки* "стервятник leş akbabası" (Skvortsov:567).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak:** *хаңалас, әриән түйөс* "стервятник leş akbabası" (KRYs: 203). **Tuv:** *тас кара (Uyg.), таскара (Kaz.)* "стервятник leş akbabası" (ESTuvY II: 104).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg:** *coru* "bir cins akbaba kuşu" (KrgS I: 224); *кажыр* "akbaba" (Manas: 677); *кучугөн* "bir tür akbaba" (Manas: 994); *ак журтчу* "стервятник leş akbabası" (KrgRS I: 270). **Kaz:** *qozıqımtay* "akbaba" (KazTS I: 337); *күшіген* "akbaba" (KazTS II: 24); *жұртышы, тазқара* "vulture akbaba" (KazED: 80); *қарақұс* "vulture akbaba" (KazED: 111); *құзғын* "vulture akbaba" (KazED: 123); *жұртышы* "стервятник leş akbabası" (KRRKS: 211); *құзғын* "стервятник leş akbabası" (KRRKS: 297); *қарақұс* "стервятник leş akbabası" (KRRKS: 650). **KarB:** *çığır kuş, çığırbaş* "akbaba" (KMTS: 147); *komay* "akbaba" (KMTS: 214); *çığır başlı kara kuş* "akbaba" (KMTS: 260); *millikçi kuş* "akbaba" (KMTS: 270). **Nog:** *кувалды* "стервятник leş akbabası" (NRS: 184). **Tat:** *aq baba* "akbaba" (KırTS: 42); *börkətsıman koş; tazkara; bik kartaygan kēşē* "akbaba" (TTatS: 26); *улэксо ашаучы* "стервятник leş akbabası" (TatRusS: 1250); *леш къарталы* "стервятник leş akbabası" (RKırTS: 421). **Başk:** *қарағош* "leş akbabası" (BaşTS: 328); *қондор* "tepeli akbaba" (BaşTS: 372); *қарағош* "стервятник leş akbabası" (BaşRS: 324).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kalxat* "akbaba" (TÖS: 28); *қорақуш, қиронқора* "стервятник leş akbabası" (RÖzbS II: 512). **YUyg.:** *gëzkuyruk* "akbaba" (YUTS: 133); *hangit* "akbaba" (YUTS: 148).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *ağbaş kərkəs* "kızıl akbaba" (ATS I: 66); *cəmdəkyəyən* "leş akbabası" (ATS I: 596); *kərkəs* "akbaba" (ATS I: 1774); *qarakərkəs* "kara akbaba" (ATS II: 1974); *qəcir* "akbaba" (ATS II: 2052); *leşyeyən* "leş akbabası" (ATS II: 2253). **Gag.:** *xáŭta куш* "стервятник leş akbabası" (GRMS: 509).

Moğolca: *huladu* "akbaba" (MGTS: 157); *tas* "akbaba" (MTS: 931); eliy-e "şahin; çaylak; akbaba" (MTS: 393).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ababa* "akbaba" (DS I: 5); *alababa* "akbaba" (DS I: 171).

Pallas'ın leş akbabası'nın Kırım Tatarcasındaki karşılığı olarak belirttiği *kartàll* adı, aynı dilde *леш кьарталы* "стервятник leş akbabası" şeklinde tespit edilmiştir (RKırTS: 421).

271. Leş akbabası II-Lat. *Neophron prcnopterus* (BTS: 415)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Vultur meleacris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 377).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *salwar* "akbaba" (KİS: 15).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *qarağos* "leş akbabası" (BaşTS: 328).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *cəmdəkyəyən* "leş akbabası" (ATS I: 596); *leşyeyən* "leş akbabası" (ATS II: 2253).

Moğolca: eliy-e "şahin; çaylak; akbaba" (MTS: 393).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

272. Leylek-Lat. *Ciconia ciconia* (TTK: 80)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Ciconia alba*; **BuhÖzb.:** *Leglek*; **Başk.:** *Kordai*; **Kalm.:** *Zenn* (ZRA II: 113).

Etimolojik sözlükler: *hacı baba/hacıbaba* "leylek < hacı veya baba; soğuk mevsimlerde uzak yolculuklara çıktığı için, leyleklerin Hac ziyareti için güneye uçtukları inancı ile ilgilidir." (ETTL III: 343). *lâklâk* "leylek" (ETTL IV: 508). *leylek* b.m.< Ar. *laqlâk* (ETTL IV: 536).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *uqar* "leylek, turna" (Yunusoğlu 2012: 176); *laklak* "leylek" (KYAS: 181). **Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT:** *laqlaq* "leylek" (BL: 164). **OsmT:** *lâqlâk*, *leklek* "leylek" (Tulum 2011: 1158); *legleg* (Far.) "leylek" (OTAL: 546).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *ayuk* "leylek" (KTS: 19); *leklek* "leylek" (KTS: 172). **ÇağT.:** *kök laglag* "mavi leylek" (KİS: 4); *uqar/auqar* "leylek veya balıkçıl" (KİS: 4); *ular/aular* "bir cins leylek" (KİS: 5); *waq* "leylek veya balıkçıl" (KİS: 6); *kök waq* "mavi balıkçıl veya leylek" (KİS: 7); *torga* "leylek" (ÇMS: 91).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *aist* (Rusçada da bu şekilde olup, Rusçadan Çuvaşçaya geçmiş olabilir.) "leylek" (ÇTS: 6).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ehir* "leylek" (TSahS: 177). **Alt.:** *kara çilen* "leylek" (ATS: 115).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *илегилек* (Far.) "Белый аист leylek" (KrgRS I: 299); *ilegilek* "beyaz leylek" (KrgS I: 366); *илегилек* "leylek" (Manas: 652). **Kaz.:** *läylek*, *läylekgi* "leylek" (KazTS I: 381); *ләйлек*, *күтан* "leylek" (KazTS II: 365); *kutan* "leylek" (KTLS: 540-541). **KarB.:** *çilleayak* "leylek" (KMTS: 150). **Kum.:** *laqlaq* "leylek" (KumTS: 188). **Tat.:** *leylek* "leylek" (KırTS: 211); *leklek* "leylek" (TTatS: 202); *leklek* "leylek" (KazTTS: 314). **Başk.:** *qavlı* "kara leylek" (BaşTS: 339); *kaudı*, *laklak* "leylek" (KTLS: 540-541).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *laylak* "leylek" (TÖS: 366). **YUyg.:** *soğan* "leylek" (YUTS: 358); *laklak* (YUyg.) "leylek" (KTLS: 540-541).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *durna dimdiyi* "leylek" (ATS I: 976); *leylək*, *ləqləq* "leylek" (ATS II: 2254, 2259). **Türkm.:** *leglek* (Ar.) "leylek" (TürTS: 436).

Moğolca: *al segül* "leylek" (MTS: 57); *örbi* "leylek, balıkçıl" (MTS: 775).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akça hacı* "leylek" (DS I: 144).

Pallas'ın Buhara Özbekçesi'nde tespit ettiği *leglek* adı Uygurca döneminden beri dilimizde mevcut olup, Arapça kökenli bir kelimedir. Kelimenin Türk dilinde tespit edildiği en eski şekli Uygurcada *laklak* şeklindedir (KYAS: 181). Kıpçakça'da ve Osmanlıca'da *leklek*, Çağataycada *laglag* şeklinde geçer (KTS: 172; Tulum 2011: 1158; KİS: 4). Modern Türk dillerinden Kıpçak, Uygur ve Oğuz grubu Türk dillerinde bulunurken, Sibirya grubu Türk dillerinde tespit edilememiştir.

Pallas'ın belirttiği Başkurtça *kordai* adına taranan literatürde leylek kuşunun karşılığı olarak rastlanmazken, bu ad Kutadgu Bilig'de *korday* "kuğu" ve Kaşgarlı Mahmud'da *korday* "kuğu" şeklinde geçmektedir (KB Dizin: 280; DLT: 730). Clauson, *korday* adına bazı araştırmacıların "pelikan" anlamını verdiğini, bazılarının ise "kuğu" anlamını verdiğini belirtir. Ayrıca *korday* adının karabatak ve pelikan kuşunun karşılığı olarak da kullanıldığını belirtir (EDPT: 609).

Kalmukçada belirtilen *zenn* adına literatürde rastlanmazken, Moğolcada "leylek" anlamına gelen adlar *al segül* ve *örbi* şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 57, 775).

273. Kara Leylek-Lat. *Ciconia nigra* (TTK: 81)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Ciconia nigra*; **Tat.:** *Karà-kügolok, karà-dshilang*; **SibT.:** *Schulén*; **Başk.:** *Silaehn*; **Kaz.:** *Karà-tama*; **Kalm.:** *Chordshil* (ZRA II: 114).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *kara ilegilek* "kara leylek" (KrgS I: 366); *karabay* "siyah leylek" (KrgS I: 404).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği Tatarca *karà-kügolok* adına literatürde rastlanmazken, *karà-dshilang* adı Altaycada "leylek" anlamında *kara çilen* şeklinde geçmektedir (ATS: 115). Ayrıca Pallas'ın Sibirya Tatarcasında belirttiği *schulén* adı ile Başkurtçada belirttiği *silahn* adı, Altayca *kara çilen* adında *çilen* şeklinde geçmektedir. Bununla birlikte Karaçay-

Balkarca'da da "leylek" anlamında *çilleayağ* kelimesi bulunmaktadır (ATS: 115; KMTS: 150). *Zoographia*'da belirtilen Kazakça *karà-tama* ve Kalmukça *chordshil* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

• Martı

Zoographia'da bulunan 12 farklı martı türü kuş 274.-285. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip martı genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından martı türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *martı/marti/mart* kuşu "eti yenmez deniz kuşu (Yazara göre, İtalyanca'dan alıntı olabilir.)" (ETTL IV: 151).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *yirik* "su kuşu, martı" (OTS: 526).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** *bürke* "martı" (OTAL: 119).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *yirik* "su kuşu, martı" (OTS: 526).

KıpT.: *yirik* "su kuşu, martı" (OTS: 526). **ÇağT.:** *çin* "martı" (KİS: 11); *leken tukhosi* "martı" (KİS: 31); *şib turunghu* "bir çeşit martı" (KİS: 33).

Modern Türk Dilleri: **Çuv.:** *çarlāk* "martı" (ÇTS: 433); *purtā sāmsa* "martı" (ÇTS: 240); *амӓл йӓтти* "чайка martı" (Aşmarin: 144); *ка́рлик* "чайка martı" (Aşmarin: 180); *шу чӓххи* "чайка martı" (Aşmarin: 208); *чарлан, чарлӓк* "чайка martı" (Yegorov: 328); *ка́вак чарлан* "чайка martı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *хопто* "martı" (TSahS: 183); *чаайка* "чайка" (YRS: 568); *хонто* "чайка" (RYS: 693). **Dol:** *чаайка* "чайка martı" (DRS: 189).

Tof.: *күске* "чайка martı" (TRRTS: 40). **Hak.:** *kaylāk* "martı" (TDES: 101); *ah haylah* "ak martı" (HTS: 161); *хайлах* "чайка martı" (HaRuSL: 266); *агайа, агайаң, талай агайазы* "морская чайка deniz martısı" (HRS: 26); *палыкчы* "чайка martı" (OSTN VIII: 1167). **Alt.:** *агайа, агайан* "чайка martı" (ANTS: 5); *ак кайлык* "чайка martı" (ANTS: 13); *палыкчы* "чайка martı" (ANTS: 244). **Şor.:** *şaylak* "martı" (TDES: 101); *ағый* "чайка martı" (ŞRS: 14); *ақ қайлық* "чайка martı" (ŞRS: 15); *кыігычын, кыіғачын* "чайка martı" (OSTN III: 694); *палыкчы* "чайка martı" (OSTN VIII: 1167). **Tel.:** *чарлӓк* "чайка martı" (OSTN VI: 1868); *палыкчы* "чайка martı" (OSTN VIII: 1167).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *акчардак* "martı" (Manas: 131). **Kaz.:** *ögizşağala* "bir tür martı" (KazTS I: 451); *шағала* "seagull martı" (KazED: 207); *ақ шағала* "белая чайка ak martı" (KRRKS: 36); *шағала* "чайка martı" (KRRKS: 474). **KarB.:** *çarlaқ* "martı" (KMTS: 144). **Kum.:** *balıqçı* "martı" (KumTS: 59); *çabaqçı* "martı" (KumTS: 95). **Tat.:** *aq çağala* "martı" (KırTS: 42); *akçarlaқ* "martı" (TTatS: 209); *akçarlaқ* "martı" (KazTTS: 27); *акчарлак* "чайка martı" (TatRusS: 34); *кәлмәрған* "чайка martı" (SDST: 126); *палықчы* "чайка martı" (SDST: 168); *тыңсалу* "чайка martı" (SDST: 223); *чағъала, акъ чағъала, чайлакъ* "чайка martı" (RKırTS: 302); *балыкчы кѳуш денъиз кѳушу* "чайка martı" (RKırTS: 578); *ак царлак* (Tobol ve Baraba diyalektleri) "белая чайка ak martı" (OSTN VII: 193). **Başk.:** *küksey* "boz martı" (BaşTS: 307); *sarlaқ* "martı" (BaşTS: 500); *аксарзак* "чайка martı" (BaşRS: 30); *aksarлак* "martı" (KTLS: 562-563).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *balıqçı* "martı" (KTLS: 562-563). **YUyg.:** *bélikaguç* "martı" (YUTS: 38); *белиқағуч* "чайка" (UygRS: 34); *belıkçı kuş* (YUyg.) "martı" (KTLS: 562-563).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qağayı* "martı" (ATS II: 1923); *martı, martıquşu* "martı" (ATS II: 2321). **Türkm.:** *çarlaқ* "martı" (KTLS: 562-563). **Gag.:** *балыккушу* "чайка martı" (GRMS: 625).

Moğolca: *hayragana* "martı" (MTS: 1082); *çahulay/çahalay/şahlay* "martı" (MTS: 227); *çagun* "martı" (MTS: 219).

Türkiye Türkçesi ağızları: *balıkçan* "martı" (DS I: 504).

274. Büyük Kara Sırtlı Martı I- Lat. *Larus marinus* (TTK: 185)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Larus marinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 321).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *тинёс чарланё* "Морская чайка büyük kara sırtlı martı" (Skvortsov:482); *ка́вак чарла* "Морская чайка büyük kara sırtlı martı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bayayal xopto* "Mantelmöwe (*Larus marinus*) büyük kara sırtlı martı" (LJTT: 18); *xopto* "Mantelmöwe (*Larus marinus*) büyük kara sırtlı martı" (LJTT: 62). **Hak.:** *ağайан, талай агайазы* "морская чайка büyük kara sırtlı martı" (HRS: 26).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *деңиз ак чардагы* "морская чайка büyük kara sırtlı martı" (RKrgS: 942).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

275. Büyük Kara Sırtlı Martı II- Lat. *Larus marinus* (TTK: 185)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus naevius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 327).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *тинёс чарланё* "морская чайка büyük kara sırtlı martı" (Skvortsov:482); *ка́вак чарла* "морская чайка büyük kara sırtlı martı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bayayal xopto* "Mantelmöwe (*Larus marinus*) büyük kara sırtlı martı" (LJTT: 18); *xopto* "Mantelmöwe (*Larus marinus*) büyük kara sırtlı martı" (LJTT: 62). **Hak.:** *ağайан, талай агайазы* "Морская чайка büyük kara sırtlı martı" (HRS: 26).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *деңиз ак чардагы* "Морская чайка büyük kara sırtlı martı" (RKrgS: 942).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

276. Büyük Karabaş Martı-Lat. *Ichthyæetus ichthyæetus* (TTK: 183)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus ichthyæetus*; Tat.: *Charabaltà* (ZRA II: 322).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *zur qarabaş sarlaq* "büyük karabaş martı" (BaşTS: 500).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın büyük karabaş martı türünün karşılığı olarak belirttiği Tatarca *charabaltà* adına karşılık Tatarcada tespit ettiğimiz martı anlamına gelen kelimeler; *aq çağala*, *akçarlak*, *akçarlaq*, *кәлмәргән*, *палықчы*, *тыңсалу*, *чагъала*, *чайлакь* şeklindedir (KırTS: 42; TTatS: 209; KazTTS: 27; SDST: 126, 168, 223; RKırTS: 302).

277. Büyük Korsanmartı-Lat. *Stercorarius skua* (TTK: 187)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Catarractes skua* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 309).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xara tiraaxi* "Große Raubmöwe (*Stercorarius skua*) büyük korsanmartı" (LJTT: 55).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

278. Gülen Martı-Lat. *Leucophaeus atricilla*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Larus atricilla*; **SibT.:** *Tschiràk*, *ak-tscharlak*; **KırT.:** *Tschagalà*; **KoyH.:** *Chailán*; **Bury.:** *Cheilogoná* (ZRA II: 324).

Pallas'ın gülen martı türünün karşılığı olarak Sibirya Tatarcasında belirttiği *tschiràk* adına literatürde rastlanmazken, *ak-tscharlak* adı Tatarcada mevcut olup, *akçarlaq* şeklindedir (TTatS: 209). Kırım Tatarcasında *tschagalà* olarak belirtilen ad, aynı dilde *чагъала*, *акь чагъала* "martı" şeklinde tespit edilmiştir (RKırTS: 302). Buryatçada *cheilogoná* olarak

belirtilen ad, bugünkü Moğolcada *hayragana* "martı" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 1082). Koybal Hakasçasında belirtilen *chailán* adına taranan literatürde rastanmamıştır.

279. Hazar Martısı-Lat. *Larus cachinnans* (TTK: 171)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus cachinnans*; Tat.: *Ulu-chailan* (büyük martı); Bury.: *Sachalù* (ZRA II: 318).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *холук* (*холун*), *хонто* "чайка хохутунья (*Larus cachinnans*) hazar martısı" (KRYs: 232).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *ulu-chailan* adı, Kırım Tatarcasında *чайлакъ* "martı" biçimindedir. Ayrıca Rusçada da *чайка* kelimesi "martı" anlamındadır. Bununla birlikte Tatarcada *чайлакъ*, *aq çağala*, *akçarlak*, *чагъала* biçimlerinde mevcut olduğu gibi modern Türk dillerinin hemen hemen hepsinde farklı biçimlerde (Şor. *şaylak*, Kaz. *шағала*, Tel. *чарлāk vb.*) mevcut olan bu hayvan adının Rusçadaki *чайка* kelimesi ile benzerliği, ayrıca Türkçe'nin tarihi dönemlerinde tespit edilememiş olmaması sebebiyle dilimize Rusçadan geçmiş olabileceği düşünülebilir. (RKırTS: 302; KırTS: 42; TTatS: 209; TDES: 101; KazED: 207; OSTN VI: 1868).

Buryatçada *sachalù* şeklinde tespit edilen hayvan adı Moğolcada *çahulay/çahalay/şahlay* "martı" biçiminde tespit edilmiş olup, yukarıda belirttiğimiz gibi Moğolcadaki biçimin de Rusçadaki *чайка* kelimesi ile karşılaştırılması gerekebilir (MTS: 227).

280. Karaayaklı Martı I-Lat. *Rissa tridactyla* (TTK: 181)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus rissa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 321).

281. Karaayaklı Martı II-Lat. *Rissa tridactyla* (TTK: 181)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus torquatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 328).

282. Kırmızı Ayaklı Martı-Lat. *Rissa brevirostris*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus cinerarius*; Tat.: Aktscharlak (ZRA II: 326).

Pallas'ın Tatarcada belirttiği *aktscharlak* adı korunmuş olup, *akçarlak* "martı" şeklinde tespit edilmiştir (TTatS: 209).

283. Korsanmartı-Lat. *Stercorarius parasiticus* (TTK: 188)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Catarractes parasita* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 310).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kučūguy xara tīraaxī* "Schmarotzerraubmöwe (*Stercorarius parasiticus*) korsan martı" (LJTT: 90); *kuomka* "Schmarotzerraubmöwe (*Stercorarius parasiticus*) korsan martı" (LJTT: 94).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

284. Küçük Gümüş Martı-Lat. *Larus canus* (TTK: 176)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus canus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 330).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *хонто, ханјāх ханјāхтыр* "чайка сизая (*Larus canus*) küçük gümüş martı" (KRYs: 232); *ханняах* "сизая чайка küçük gümüş martı" (YRS: 479); *хонто* "сизая чайка küçük gümüş martı" (YRS: 500); *хан'аахтiir, ханн'ах/хан'аах хопто* "Sturmmöwe (*Larus canus*) küçük gümüş martı"

(LJTT: 51); *xayaxsīt* "Sturmmöwe (*Larus canus*) küçük gümüş martı" (LJTT: 59); *xopto* "Sturmmöwe (*Larus canus*) küçük gümüş martı" (LJTT: 62); *xoyoxsut* "Sturmmöwe (*Larus canus*) küçük gümüş martı" (LJTT: 63); *mayalaxta* "Sturmmöwe (*Larus canus*) küçük gümüş martı" (LJTT: 106).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kük sarlaq* "küçük gümüş martı" (BaşTS: 500).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

285. Küçük Martı-Lat. *Hydrocoloeus minutus* (TTK: 180)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 331).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çulloq baliqçi* "küçük martı" (KİS: 33).

Modern Türk Dilleri:

Sibiryalı (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *мокок* "чайка малая küçük martı" (KRYs: 232); *tüiraaxi* "Zwergmöwe küçük martı" (LJTT: 164); *tokok* "Zwergmöwe küçük martı" (LJTT: 167); *тырāхы* "малая чайка küçük martı" (SYy: 2956).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *vaq qarabaş sarlaq* "küçük martı" (BaşTS: 500).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

286. Mavigerdan-Lat. *Luscinia svecica* (TTK: 302)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla coerulecula* Tat.: *Kuuk-tamak* (ZRA I: 480).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *кез сандугач* "варакушка mavi gerdan" (TatRusS: 541); *сандугач* "варакушка mavi gerdan" (TatRusS: 774).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *seyrəbülbül* "buğdaycıl (*Luscinia svecica*)" (ATS II: 2920).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği *kuuk-tamak* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

287. Mezgeldek-Lat. *Tetrax tetrax* (TTK: 123)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Otis Tetrax*; Kalm.: *Bill, muchor-jaman* (erkek).

Kaz.: *Tjilekús*; KazT.: *Bisgelek*; KırT.: *Bisgelaek*. (ZRA II: 99).

Etimolojik sözlükler: *mezgeldek* "yaban ördeğine benzer bir kuş (TT ağızlarında *mezgerdek*, *mezmelde*, *mezmerdek*, *vezgeldek* vb. biçimlerde de geçer.)" (TDES: 369).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *безгәлдәк* "стрепет mezgeldek kuşu" (OSTN VIII: 1634). **Başk.:** *бизгәләк* "стрепет mezgeldek kuşu" (BaşRS: 97); *аққұр* "стрепет mezgeldek kuşu" (ESTYa VI: 156).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alabəzgək* "mezgeldek" (ATS I: 124).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Kalmukça *bill* ve *muchor-jaman* ile Kazakça *tjilekús* hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Bununla birlikte Kazan Tatarcasında *bisgelek* ve Kırım Tatarcasında *bisgelaek* olarak belirtilen hayvan adı Tatarcada tespit edilememiş, ancak ayı anlamda Kırgızcada *безгәлдәк* ve Başkurtçada *бизгәләк* şeklinde tespit edilmiştir (OSTN VIII: 1634; BaşRS: 97).

• Ördek

Zoographia'da bulunan 9 farklı ördek türü 288.-296. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, ördek genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından ördek türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *angıt* "ördekgillerden, tüyleri kiremit renginde evcilleştirilebilen dalıcı bir ördek türü" (KBS: 26); *babiş, babi* "ördek; kaz ve ördek yavrusu < Yun." (ETTL I: 538); *badasin* "ördek" (ETTL I: 542); *badi/ badı* "kaz; ördek < Erm. *bad* "ördek"" (ETTL I: 544); *balapan* (Kırg.) "ördek yavrusu" (KBS: 58); *batt* "ördek < Ar. *baṭṭ* a.m." (ETTL I: 614); *behri* "yaban ördeği (Türkiye Türkçesi ağızlarında mikri "orta yaştaki ördek" olarak da geçer. Kökeni bilinmiyor.)" (TDES: 58); *burçin* "dişi ördek [<Moğ. *borcin* (TT'de özel ad)]" (KBS: 124; *fiyo* "ördek < Yun." (ETTL III: 101); *göğel/gövel/güvel* "yeşil başlı yaban ördeği " (ETTL III: 253); *gövel*<*göğel* "yeşil başlı (ördek). TT ağızlarında *gövel* yanında *güvel* olarak da geçer." (TDES: 200); *huna, hunu* *öyräk* (Başk.) "yabanî dişi ördek" (KBS: 669); *ördecük* "ördek yavrusu, küçük ördek " (ETTL VI: 231); *ördek* b.m. (TDES: 400). *ördek* "b.m. < ET *ördek* a.m. " (ETTL VI: 231); *ördek* "duck" (EDPT: 205). *ördek* b.m. (KBS: 542); *palaz* "kaz, ördek, güvercin gibi kuş yavrularının civcivlikten sonraki durumu (< bala "çocuk; yavru" + -z eki)" (TDES: 407); *patur* "erkek ördek " (ETTL VI: 325); *sona/suna* "bir tür dişi ördek" (KBS: 654).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: *OT.:* *suña* "turna, erkek ördek" (ETY: 852); *kökel* "yeşilbaşlı ördek" (ETS: 123); *sunga* "erkek ördek, turna" (ETS: 203); *şunga* "ördek" (ETS: 208). **Uyg.:** *ördäk* "ördek" (Yunusoğlu 2012: 169); *bağırtlaq* "yabani ördek, kılkuş" (Eraslan 2012: 556); *ödirek* "ördek" (Eraslan 2012: 594); *kökel* "yeşilbaşlı ördek" (ETS: 123); *sunga* "erkek ördek, turna" (ETS: 203); *şunga* "ördek" (ETS: 208); *hangut* "bir tür ördek" (KYAS: 116); *ödiräk* "ördek" (EUTS: 146). **KrhT.:** *ördek* "ördek" (DLT: 789); *kıl* "kılkuş" (Ünlü 2012: 414); *ördek* b.m. (Ünlü 2012: 615); *alaluğa, alapike, almabaş, çörge, ilbasun, soğsur* "bir ördek türü" (OTS: 27, 29, 115, 212, 412); *evrek, ilbasun, ördek, yördek* "ördek" (OTS: 153, 200, 369, 530); *sunu* "erkek ördek " (OTS: 417); *ördek* "ördek" (Abik 2009: 18); *yugağ* "bir nevi ördek" (Abik 2009: 18).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *bağırtlak* "yabani ördek, kılkuş" (BL: 121); *ördek* b.m. (BL: 171); *ördek, ördük* "ördek" (Ergin 1964: 200). **OsmT:** *mürg-i âbî* "su kuşu, ördek, kaz" (OTAL: 733); *mürg-âb* "su kuşu, ördek, kurbağa" (OTAL: 734); *ördek* b.m. (KBN: 212).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *alaluğa, alapike, almabaş, çörge, ilbasun, soğsur* "bir ördek türü" (OTS: 27, 29, 115, 212, 412); *evrek, ilbasun, ördek, yördek* "ördek" (OTS: 153, 200, 369, 530); *sun* "erkek ördek" (OTS: 417); *ördek* b.m. (KE: 509). **KıpT.:** *alaluğa, alapike, almabaş, çörge, ilbasun, soğsur* "bir ördek türü" (OTS: 27, 29, 115, 212, 412); *evrek, ilbasun, ördek, yördek* "ördek" (OTS: 153, 200, 369, 530); *sun* "erkek ördek" (OTS: 417); *yördek, ördek* "ördek" (KTS: 328); *ördek* b.m. (EDM: 101); *ewrek, yördek* "ördek" (Al-Türk: 170). **ÇağT.:** *ala luğa, Timür kanat, alapöke, alabas, alapke, almabaş, bağçal, borçın, cörge, cürge, cürüğe, çağır, kanat, çörke, çürke, ilbarsun, ilbesün, irke, sona, suna, ilbasun, yaşıl baş, kaşğaldağ, kaşaldağ* "ördek" (Ünlü 2013: 31); *burçın/borçın* "dişi ördek" (FKS I: 469); *témür kanat* "ördek" (FKS I: 532); *çağır kanat* "ördek" (FKS I: 671); *çürege, suksur* "ördek" (FKS I: 707, 809); *kaşkaldağ* "siyah renkli bir ördek türü" (FKS II: 912); *yaşıl baş* "yeşilbaş, bir tür ördek" (FKS II: 1213); *ördek* b.m. (ÇMS: 86); *sun* "erkek ördek" (Atalay 1970: 294); *soksur* "bir çeşit ördek" (Atalay 1970: 290); *cürge* "bir çeşit ördek" (Atalay 1970: 245); *borcin* "ördeğin dişisi" (Atalay 1970: 147); *ilbasun* "ördek" (Atalay 1970: 75); *ala peke* "bir ördek cinsi" (Atalay 1970: 27); *zürke* "bir nevi ördek" (ÇOW: 55); *ilbarsun* "bir nevi ördek" (ÇOW: 84); *kaşkaldağ* "ördek" (ÇOW: 123); *sukur* "bir nevi ördek ismi" (ÇOW: 174); *yawá urdak* "yabani ördek (genel anlamda)" (KİS: 43).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kāvakal* "ördek" (ÇTS: 124); *şarkalça* "yabani ördek" (ÇTS: 456).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kus* "ördek" (TSahS: 210). **Tuv.:** *añgır* "kanatları sarı, başı beyaz ördek" (TTG: 611); *edirek* "ördek" (TuvTS: 39). **Hak.:** *halbağas* "bir ördek türü" (ÖHTS: 140); *örtek* "ördek" (ÖHTS: 339); *sirgey* "bağırtlak, bir tür ördek" (ÖHTS: 437); *sus örtek* "ördek" (ÖHTS: 457); *ürtek* "ördek" (ÖHTS: 550); *ahsır* "ördek" (HTS: 33); *irgek ürtek* "suna, erkek ördek" (HTS: 559); *tizl ürtek* "dişi ördek" (HTS: 559). **Alt.:** *aguna* "beyaz ördek, keklik" (ATS: 22); *çeşke* "bir tür ördek"

(ATS: 63); *örköt, suguş* "ördek" (ATS: 169, 186). **Tel.:** *örtök* "ördek" (TAS: 80); *suuşuş* "ördek" (TAS: 102).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *ördök* "ördek" (KTLS: 680-681); *çibirçik* "bir nevi ördek" (KrgS I: 263); *çürök* "ördek (dişisi)" (KrgS I: 289). **Kaz.:** *keger* "gri renkli bir tür küçük ördek" (KazTS I: 236); *kejek, kejekgi* "erkek ördek, suna" (KazTS I: 236); *mekien* "dişi kuş (tavuk, ördek vb.)" (KazTS I: 401); *miysaq* "Kazakistan'da yaşayan bir tür ördek" (KazTS I: 406); *üyrek, üyrekgi* "ördek" (KazTS I: 629). **KKal.:** *sona* "yabani erkek ördek, suna" (KarkTS: 511). **KarB.:** *babuş* "ördek" (KMTS: 95); *çeget babuş* "yabani ördek" (KMTS: 95); *suv babuş* "elmabaş ördek, tepeli dalgıç" (KMTS: 95); *bappuç* "ördek" (KMTS: 97); *sapranavuz* "ördek yavrusu" (KMTS: 301). **Tat.:** *ördek, papiy* "ördek" (KırTS: 251; 255); *papiyçik* "ördek yavrusu" (KırTS: 255); *ürdek* "ördek" (TTatS: 241); *bebke* "ördek yavrusu" (KazTTS: 53); *bibi* "ördek yavrusu" (KazTTS: 60); *diñgëz ürdegë* "alacalı ördek" (KazTTS: 107); *ürdek* "ördek" (KazTTS: 532); *ypðak* "yтка ördek" (TatRusS: 1252). **Başk.:** *aķbaş öyrek* "dik kuyruk ördek, akbaş ördek" (BaşTS: 22); *aķsaban* "sütlabi ördek (*Mergus albellus*)" (BaşTS: 24); *aķsabır* "beyaz ördek" (BaşTS: 25); *aķsumğıs* "bir cins ördek" (BaşTS: 25); *berke, bipëy* "ördek yavrusu" (BaşTS: 74, 92); *evëmbek* "yeşil başlı küçük ördek" (BaşTS: 147); *kügel* "yaban ördeği, gövel ördek" (BaşTS: 305); *öyrek* "ördek" (BaşTS: 470); *söregey* "ördek" (BaşTS: 537); *ürzek* "ördek" (BaşTS: 674).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *ördäk* "ördek" (KTLS: 680-681). **YUyg.:** *ödek, ördek* "ördek" (YUTS: 306); *saralağaz, hangit* "yabani ördek" (YUTS: 341).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *ördäk* "ördek" (ATS II: 2662). **Türkm.:** *ördek* "ördek" (TürTS: 506); *sona* "güzel ördek" (TürTS: 582).

Moğolca: *nugas* "ördek" (Gül 2010: 175); *borcin sono* "ördek türü" (MGTS: 59); *sono* "bir ördek türü, suna" (MGTS: 272); *tarmi* "boz ördek, gri ördek" (MTS: 930); *honghutu alag* "testere gagalı ördek" (MTS: 1137); *huy alag nugusu* "bir tür benekli ördek" (MTS: 1157); *nugusu(n)/nugas* "ördek" (MTS: 724).

Türkiye Türkçesi ağızları: *budan* "yabani ördek" (DS I: 778); *cüre, cürefe, cürepe, cürre* "ördek" (DS II: 1028); *fenekir* "ördek cinsinden bir çeşit küçük av kuşu" (DS III: 1843); *filik, filik, fillik, finik* "bir yıllık kaz, ördek ya da tavuk" (DS III: 1865); *ger* "dişi

ördek" (DS III: 1994); *sun* "erkek ördek" (DS V: 3697); *vak vak, varik* "ördek" (DS VI: 4091, 4093); *vırık, vidi* "ördek yavrusu" (DS VI: 4103, 4106); *ördeyh* "ördek" (DS VI: 4628).

288. Altıngöz-Lat. *Bucephala clangula* (TTK: 63)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas clangula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 271).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ariliäs, oruluos* "Bucephala clangula" (LJTT: 9); *köyüllääh saxsaa* "Bucephala clangula" (LJTT: 88); *ariliäs, oruluos* "Bucephala clangula altıngöz" (LJTT: 128); *tiärbäs xarax* "Bucephala clangula" (LJTT: 159); *tiärbäs xarax* "Bucephala clangula" (LJTT: 159); *tiistääx kus* "Bucephala clangula altıngöz" (LJTT: 160); *umsaax* "Bucephala clangula altıngöz" (LJTT: 176).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

289. Boz Ördek-Lat. *Mareca strepera* (TTK: 55)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas strepera*; Tat.: *Koor-urdak*; Başk.: *Kugäl*; Moğ.: *Schiraegoi, bordsho-nogossun* (ZRA II: 254).

Etimolojik sözlükler: *кас үртек* "серая утка boz ördek" (ESTYa V: 351).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bariü köyön, biriü köyön, biriü köyönö* "Schnatterente (*Anas strepera*) boz ördek" (LJTT: 18); *laxa, laxaatta* "Schnatterente (*Anas strepera*) boz ördek" (LJTT: 102). Hak.: *has ürtek, örtek* "boz ördek" (HTS: 559).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *борчун* "серая утка boz ördek" (KrgRS I: 148).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada boz ördek türünün karşılığı olarak belirttiği *koor-urdak* hayvan adı bu biçimi ile taranan literatürde tespit edilememiştir. Ancak *urdak* kelimesi Eski Türkçede mevcut olan *ördek* biçiminden gelmektedir (EDPT: 205). Ördek adı Kaşgarlı Mahmud'da bulunmazken, Kutadgu Bilig'de *ördek* biçiminde tespit edilmiştir (Abik 2009: 18). Türkçe'nin tüm tarihi dönemlerinde aynı biçimini koruyarak Türkiye Türkçesi'ne kadar taşınmıştır. Modern Türk dillerinde ise Hakasçada *örtek*, Altaycada *örköt*, Teleüt Ağzında *örtök*, Kırgızcada *ördök* Kazakçada *üyrek*, Tatarcada *ürdek*, Başkurtçada *öyrek* ve *ürzek*, Özbekçede *ördäk*, Yeni Uygur Türkçesinde *ödek* ve *ördek*, Azericede *ördäk* ve Türkmencede *ördek* şeklindedir. (ÖHTS: 339; ATS: 169; TAS: 80; KTLS: 680-681; KazTS I: 629; TTatS: 241; BaşTS: 470, 674; YUTS: 306; ATS II: 2662; TürTS: 506).

Pallas'ın Başkurtça *kugäl* olarak belirttiği ad, aynı dilde *kügel* "yaban ördeği, gövel ördek" şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 305). Bu ad Eski Türkçede *kökel* "yeşilbaşlı ördek" şeklinde geçmektedir (ETS: 123). *Zoographia*'da geçen Moğolca *schiraegoi* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. *Bordsho-nogossun* adında geçen *nogossun* kelimesi ise Moğolcada *nugusu(n)/nugas* "ördek" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 724). *Bordsho* kelimesi ise Moğolcada tespit ettiğimiz *borcin sono* "ördek türü" adında geçen *borcin* kelimesiyle ve Kırgızcada tespit ettiğimiz *бопчун* "boz ördek" adı ile karşılaştırılabilir (MGTS: 59; KrgRS I: 148).

290. Kadife Ördek-Lat. *Melanitta fusca* (TTK: 61)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas carbo*; Yak.: *Andy*; Başk.: *Yroh*; Bury.: *Ukir-nogossûn*, *ukir-karaschi* (ZRA II: 244).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *annî*, *andî* "Samtente (*Melanitta fusca*)" (LJTT: 8); *xara kus* "Samtente (*Melanitta fusca*)" (LJTT: 54); *n'întaala* "Samtente (*Melanitta fusca*)" (LJTT: 123); *toyon kus* "Samtente (*Melanitta fusca*)" (LJTT: 170); *turpaan-kus* "Samtente (*Melanitta fusca*)" < Rus. *turpan* "samtente" (LJTT: 172); *анды* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (KRYs: 217). **Tuv.:** *аңгыр* "турпан kadife

ördek (*Melanitta fusca*)" (ESTuvY I: 120). **Tof.:** *һараалық* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (TRRTS: 54). **Hak.:** *aam* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (HaRuSL: 12); *туңгус аам* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (HRS: 677); *хара өртек* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (HRS: 805). **Şor.:** *селезень* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (ŞRS: 131).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *namap* "турпан kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (SDST: 169). **Başk.:** *қарасабан* "kadife ördek (*Melanitta fusca*)" (BaşTS: 330).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qılquyrug* "deniz ördeği, kara ördek, kadife ördek, beyaz kanatlı ördek (*Melanitta nigra, Melanitta fusca*)" (ATS II: 2091).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutçada kadife ördek türünün karşılığı olarak belirttiği *andy* adı, tarafımızca aynı dilde aynı türün karşılığı olarak *andī* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 8). Başkurtça *yroh* olarak belirtilen adın Eski Türkçe *ördek* şeklinden geldiğini düşünürsek, buna karşılık Başkurtçada tespit ettiğimiz biçimler *öyrek* ve *ürzek* şeklindedir (BaşTS: 470; 674). *Zoographia*'da kadife ördek türünün Buryatçadaki karşılığı olarak belirtilen *ukir-nogossûn* ve *ukir-karaschi* adlarına taranan literatürde rastlanmazken, *nogossûn* adı bugünkü Moğolcada *nugusu(n)/nugas* "ördek" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 724).

291. Kara Ördek-Lat. *Melanitta nigra* (TTK: 61)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Anas atra*; **Yak.:** *Queuheul hach* (ZRA II: 247).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *anni, andī* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 8); *ihiirät andī, ihiiräm, ihiiräp* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 64); *jöngulga* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 74); *jöngulga* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 74); *kokuora* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 87); *sia murun, sialaax kus, sialaax munnu*

"Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 142); *hĩa murun* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 150); *üöt andita* "Trauerente (*Melanitta nigra*) kara ördek" (LJTT: 182); *анды, анны* "синьга kara ördek" (SYU: 107).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çaləki* "kara ördek" (ATS I: 684); *qılquyrug* "deniz ördeği, kara ördek, kadife ördek, beyaz kanatlı ördek (*Melanitta nigra*, *Melanitta fusca*)" (ATS II: 2091).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın kara ördek türünün Yakutça karşılığı olarak belirttiği *queuheul hach* hayvan adına taranan literatürde rastlanmamıştır (Karoly 2008: 301).

292. Macar Ördeği-Lat. *Netta rufina* (TTK: 58)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas rufina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 253).

293. Moskof Ördeği-Lat. *Cairina moschata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas moschata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 258).

294. Palyaço Ördeği-Lat. *Histrionicus histrionicus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas histrionica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 273).

295. Sarı Yanaklı Ördek-Lat. *Sibirionetta formosa*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas glocitans*; Yak.: *Mogòs, mongos* (mok-mok sesinden türemiş sözcük) (ZRA II: 261).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *çaabiy* "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 30); *çaardiki, čääs, čäs, čarkī* "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 33); *xoruosxay, xoruoskay* "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 63); *moγoos, moxoos*,

moŋoos, moŋos, moyoos "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 110); *morodu, mordo/morduryas, morgut* "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 113); *ŋuruk, muruk* "Baikalente (*Anas formosa*)" (LJTT: 125).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da sarı yanaklı ördek türünün Yakutça karşılığı olarak belirtilen *mogòs* ve *mongos* adına ilişkin olarak Pallas bu adın mok-mok sesinden türemiş sözcük olduğunu ifade eder. Bugünkü Yakutçada bu ad aynı manada *moyoos, moxoos, moŋoos, moŋos, moyoos* şeklinde geçmektedir (LJTT: 110).

296. Yeşilbaş-Lat. *Anas platyrhynchos* (TTK: 53)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Anas boschas*; **Tat.:** *Kogal, kâs-urdak*; **Çuv.:** *Kuagal*; **Moğ.:** *Azin*; **Kalm.:** *Nogossûn, borodshin* (ZRA II: 255).

Etimolojik sözlükler: *göğel/gövel/güvel* "yeşil başlı yaban ördeği" (ETTL III: 253). *gövel* (hlk.) "yeşil baş (ördek için)" (KBS: 301). *gövel* < *göğel* "yeşil başlı ördek (Yerel ağızlarda *gövel* yanında *güvel* olarak da geçer.)" (TDES: 200). *yeşilbaş* (hlk.) "yeşilbaşlı yaban ördeği" (KBS: 925).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *kökel* "yeşilbaşlı ördek" (ETS: 123). **Uyg.:** *kökel* "yeşilbaşlı ördek" (ETS: 123).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *yaşıl baş* "yeşilbaş, bir tür ördek" (FKS II: 1213); *yaşıl baş* "bir ördek türü" (Kuyma 2018: 317).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *кавакал-хăй* "кряква yeşilbaş ördeği" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *ariliäs, oruluos* "Stockente (*Anas platyrhynchos*)" (LJTT: 9); *atiür köyön* " Stockentenerpel yeşilbaş ördeği" (LJTT: 12); *buor atax* "Stockente (*Anas platyrhynchos*)" (LJTT: 28); *buučugur* "Stockente (*Anas platyrhynchos*)" (LJTT: 29); *čaappara köyön* "Stockente (*Anas platyrhynchos*)" (LJTT: 31); *čaappara köyön* " Stockentenerpel yeşilbaş ördeği" (LJTT: 31); *xandaa* "Stockente (*Anas platyrhynchos*)" (LJTT: 51); *kihil atax köyön* " Stockentenerpel yeşilbaş ördeği"

(LJTT: 84); *köyön* "Stockentenerpel yeşilbaş ördeği" (LJTT: 88); *kuraanax kus* "Stockente (Anas platyrhynchos)" (LJTT: 95); *küöx bartax köyön/küöx battax* "Stockentenerpel yeşilbaş ördeği" (LJTT: 99); *oruluos* "Stockente (Anas platyrhynchos)" (LJTT: 128); *saax ohoγos, saaxitay/saaxiy* "Stockente (Anas platyrhynchos)" (LJTT: 134); *tiī köyön* "Stockentenerpel yeşilbaş ördeği" (LJTT: 164); *tihi köyön* "Weiblich Stockente dişi yeşilbaş ördeği" (LJTT: 165); *tuoy battax* "Stockente (Anas platyrhynchos)" (LJTT: 172); *köqön* "кряква yeşilbaş ördeği" (KRYs: 63); *чааннара көқөн* "кряква yeşilbaş ördeği" (YRS: 506). **Tuv.:** *бос* "кряква yeşilbaş ördeği" (ESTuvY I: 258). **Tof.:** *бос* "кряква yeşilbaş ördeği" (TRRTS: 26). **Hak.:** *көгін* "кряква yeşilbaş ördeği" (HRS: 191); *көгүн* "утка— кряква yeşilbaş ördeği" (HRS: 192); *пыйлаг* "утка— кряква yeşilbaş ördeği" (HRS: 411).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *жабайы ата үйрек* "yeşilbaş ördeği" (KazTS II: 577). **KarB.:** *çomğa* "yeşilbaş ördeği" (KMTS: 152). **Tat.:** *куйук нануй* "кряква yeşilbaş ördeği" (RKırTS: 119). **Başk.:** *evëmbek* "yeşil başlı küçük ördek" (BaşTS: 147); *kügel* "yaban ördeği, gövel ördek" (BaşTS: 305).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *Yovvoyi o'rdak* "yeşilbaş ördeği" (TÖS: 649).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *Çölördəyi* "yeşilbaş ördek, yaban ördeği" (ATS I: 739); *çölördəyi* "yeşilbaş ördek, yaban ördeği (Anas platyrhynchos)" (ATS I: 739).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *goğel* "yeşilbaş, yaban ördeği" (DS III: 2095); *yişil* (TT ağızlarında) "yeşilbaş, bir yabani ördek cinsi" (Efe 2017 (I): 73); *yeşilbaş* "yeşilbaş ördeği" (Efe 2017 (I): 77); *gövel, guvel, güvel* "yeşil başlı ördek" (Efe 2017 (I): 70).

Pallas'ın yeşilbaş ördek türünün karşılığı olarak Tatarcada tespit ettiği adlar *kogal* ve *kâs-urdak* şeklinde olup, *kogal* kelimesi Eski Türkçede mevcut olan "yeşilbaşlı ördek" anlamındaki *kökel* sözcüğünden gelmektedir (ETS: 123). *Kâs-urdak* biçimine ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Çuvaşça *kuagal* biçimi aynı dilde *кавакал-хăй* "yeşilbaş ördeği" adında *кавакал* şeklinde geçmektedir (Skvortsov: Ø). *Zoographia*'da yeşilbaş ördeğin Moğolca karşılığı *azin* şeklinde belirtilmiş olup, bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Bununla birlikte Kalmukçada *nogossûn* olarak belirtilen ad, bugünkü

Moğolcada *nugusu(n)/nugas* şeklinde geçmektedir (MTS: 724). Pallas'ın Kalmukça yeşilbaş ördek türünün karşılığı olarak belirttiği *borodshin* adının bugünkü Moğolcada mevcut olan "ördek türü" anlamındaki *borcin sono* hayvan adında geçen *borcin* kelimesi ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (MGTS: 59).

297. Orman Tırnaşıkkuşu I-Lat. *Certhia familiaris* (BTS: 489)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Certhia scandulaca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 432).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xardastigas čīčāax* "Waldbaumläufer (*Certhia familiaris*) orman tırnaşıkkuşu" (LJTT: 57).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sipıldaq* "orman tırnaşık kuşu (Lat. *Certhia familiaris*)" (BaşTS: 529).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *süzər* "orman tırnaşık kuşu (Lat. *Certhia familiaris*)" (ATS II: 3098).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

298. Orman Tırnaşıkkuşu II-Lat. *Certhia familiaris* (TTK: 290)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Certhia muraria* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 431).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xardastigas čīčāax* "Waldbaumläufer (*Certhia familiaris*) orman tırnaşıkkuşu" (LJTT: 57).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sipıldak* "orman tırnaşık kuşu (Lat. *Certhia familiaris*)" (BaşTS: 529).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *süzər* "orman tırnaşık kuşu (Lat. *Certhia familiaris*)" (ATS II: 3098).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• **Örümcekkuşu**

Zoographia'da bulunan 6 farklı örümcekkuşu türü 299.-304. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip örümcekkuşu genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından örümcekkuşu türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *mihakçi jánwar* "örümcekkuşu" (KİS: 60); *ghuralay* "örümcekkuşu" (KİS: 67).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şalan* "kahverengi örümcek kuşu" (ÇTS: 453); *шалан кайаке* "сорокопут (птица) örümcekkuşu" (Skvortsov: Ø).

Sibiryalı (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *таллан кэңэ* "сорокопут (птица) örümcekkuşu" (YRS: 373). **Hak.:** *хуралдай* "сорокопут (птица) örümcekkuşu" (HRS: 864).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *ала дуңган, ала дуңга* "малый сорокопут" (KrgRS I: 201); *ала тоғонок* "сорокопут (птица) örümcekkuşu" (KrgRS II: 241). **Kaz.:** *суықторғай, тағанақ* "örümcekkuşu" (KazTS I: 417). **Başk.:** *карағанат* "сорокопут (птица) örümcekkuşu" (BaşRS: 323).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alacəhrə* "örümcekkuşu" (ATS I: 125-126); *çağırtogʻan* "örümcek kuşu" (ATS I: 647).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

299. Boreal Örümcekkuşu-Lat. *Lanius borealis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius major*; BuhÖzb.: *Bydaigàk*; SibT.: *Baleidshàk, gorguldei* (ZRA I: 401).

Pallas'ın Buhara Özbekçesi'nde belirttiği *bydaigàk* ile Sibirya Tatarcasında tespit ettiği *baleidshàk* ve *gorguldei* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

300. Büyük örümcekkuşu-Lat. *Lanius excubitor* (TTK: 231)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius excubitor* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 402).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *цацы чычăх* "большой сорокопут büyük örümcekkuşu" (SY: 787); *хараңаччы* "большой сорокопут büyük örümcekkuşu" (SY: 3342); *хараңаççi* "Raubwürger (*Lanius excubitor*) büyük örümcekkuşu" (LJT: 56); *хараңа çiiçaaх* "Raubwürger (*Lanius excubitor*) büyük örümcekkuşu" (LJT: 58); *жааңи çiiçaaх* "Raubwürger (*Lanius excubitor*) büyük örümcekkuşu" (LJT: 71); *tallan käyă* "Grauwürger (*Lanius excubitor*) büyük örümcekkuşu" (LJT: 155).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *борбаи* "большой серый сорокопут" (KrgRS I: 146).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alacəhrə* "büyük örümcek kuşu (*Lanius excubitor*)" (ATS I: 125).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

301. Kara Alınlı Örümcekkuşu I-Lat. *Lanius minor* (TTK: 230)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius vigil* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 403).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alacəhrə* "kara alınlı örümcekkuşu (Lanius minor)" (ATS I: 125-126).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

302. Kara Alınlı Örümcekkuşu II-Lat. *Lanius minor* (TTK: 230)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius brachyurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 405).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alacəhrə* "kara alınlı örümcekkuşu (Lanius minor)" (ATS I: 125-126).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

303. Kızılkuyruklu Örümcekkuşu-Lat. *Lanius isabellinus* (TTK: 233)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius phoenicurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 405).

304. Kızılsırtlı Örümcekkuşu-Lat. *Lanius collurio* (TTK: 232)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lanius collurio*; SibT.: *Bashanger* (ZRA I: 404).

Etimolojik sözlükler: *turumtaj* (Kaz.) "Neuntöter kıızılsırtlı örümcekkuşu" (VEWT: 501).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çipar ghuralay* "kırmızı sırtlı örümcekkuşu" (KİS: 68); *alamán ghuralay* "bir cins örümcekkuşu" (KİS: 67).

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *alacəhrə* "kıızıl sırtlı örümcek kuşu (*Lanius collurio*)" (ATS I: 125-126); *qafqaz alacəhrəsi* "kıızıl sırtlı örümcek kuşu (*Lanius collurio*)" (ATS II: 1922).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sibiryâ Tatarcasında tespit ettiği *bashanger* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

• Ötleğen Kuşu

Zoographia'da bulunan 2 farklı ötleğen türü kuş 305. ve 306. maddelerde izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, ötleğen genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından ötleğen türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *bozalak* (hlk.) "ötleğen kuşu" (KBS: 108); *ötleğen* "çalı bülbülü" (KBS: 549).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *ötleğen, ötleği, ötleği* "ötleğen, sakallı akbaba, kuzu kuşu" (EATS: 544).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *bozalak, garagıra, gavsı* (TT ağızları) "ötleğen" (Ölmez 2015: 747). **ÇağT.:** *ötlügen* "güzel sesli siyah bir kuş, ötleğen" (FKS I: 246); *çul köktalgha* "bir cins ötleğen" (KİS: 68); *köktalgha* "ağaç ötleğeni (Yazarın verdiği *Phylloppneuste rama* Latince karşılığı yerine *Sylvia rama* Latince adı geçerlidir. Bu nedenle bir cins ötleğen olduğu anlaşılmaktadır.)" (KİS: 68); *yawá köktalgha* "bir cins ötleğen" (KİS: 69); *uzun put köktalgha* "bir cins ötleğen" (KİS: 69).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çeçen kayäk* "çalı bülbülü, ötleğen kuşu" (ÇTS: 438).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *haž kilëyëk* "boz ötleğen (*Sylvia brin*)" (BaşTS: 286).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *silvi* "kara başlı ötleğen" (ATS II: 2988). **Türkm.:** *jikjiki* "warbler (bird)" (TürED: 34).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *bozalak* "ötleğen kuşu" (DS I: 749).

305. Küçük Ak Gerdanlı Ötleğen-Lat. *Curruca curruca* (TTK: 282)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla curruca*⁶⁹ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 487).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *horo kilëyëk* "ak gerdanlı ötleğen " (BaşTS: 286); *kilëyëk* "küçük akgerdan" (BaşTS: 286).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çərənçi silvi* "küçük akgerdanlı ötleğen" (ATS I: 694).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

306. Takkeli Ötleğen-Lat. *Cardellina pusilla*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla pileolata*⁷⁰ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 497).

- **Patka**

Zoographia'da bulunan 5 farklı patka türü kuş 307.-311. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip *patka* genel adını ilgilendiren adlar belirtilmiş, ardından patka türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *patka* (< Bulg.) "yaban ördeği (Ağızlarda patga biçimi de kullanılır.)" (TDES: 412).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

⁶⁹ <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=a99f93bc> (Erişim tarihi: 01.02.2023) sitesinden *Sylvia curruca* adlandırmasının *Curruca curruca* karşılığı olduğu anlaşılmıştır.

⁷⁰ İngilizcesi için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=53DA766A> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

307. Elmabaş Patka-Lat. *Aythya ferina* (TTK: 56)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas ferina*; Yak.: *Toipas* “tüy rengi” (ZRA II: 250).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kültän, kürtään köyönö, kürtäm/kürtän* "Tafelente (*Aythya ferina*) elmabaş patka" (LJTT: 98); *tuoy bas* "Tafelente (*Aythya ferina*) elmabaş patka" (LJTT: 172).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *кызыл бауи* "Aythya ferina denilen bir çeşit ördek" (Daşman 2019: 162). Başk.: *kızılbaş sumğıs* "elmabaş patka (*Aythya ferina*)" (BaşTS: 366).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qırmızıbaş qaraördək* "elmabaş patka (*Aythya ferina*)" (ATS II: 2106).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas elmabaş patka türünü Yakutça karşılığını *toipas* olarak belirtmiş olup, kelime anlamını “tüy rengi” şeklinde belirtmiştir. Bu ad tarafımızca Yakutçada aynı hayvan türünün karşılığı olarak *tuoy bas* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 172).

308. Karabaş Patka-Lat. *Aythya marila*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas marila* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 248).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *karabaş öyrek* "karabaş patka (*Aythya marila*)" (BaşTS: 328).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

309. Pasbaş Patka-Lat. *Aythya nyroca* (TTK: 56)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas glaucion*⁷¹ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 268).

310. Tepeli Patka I-Lat. *Aythya fuligula* (TTK: 57)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas fuligula*; Başk.: *Kasch-chalak* (ZRA II: 265).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čayilla* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 32); *xanay*, *xanikiy*, *kanay* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 51); *imsaax*, *umsaax* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 68); *köyülläx* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 88).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *ypnøk baui epdøk* "Aythya fuligula denilen bir çeşit ördek" (Daşman 2019: 163).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtçada tepeli patka türünün karşılığı olarak belirttiği *kasch-chalak* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

311. Tepeli Patka II-Lat. *Aythya fuligula* (TTK: 57)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas colymbis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 266).

Etimolojik sözlükler: Ø.

⁷¹ Bugünkü Latince ve İngilizcesi için bk. (Gray 1851: 118)

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čayilla* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 32); *xanay*, *xanikiy*, *kanay* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 51); *imsaax*, *umsaax* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 68); *köyülläx* "Reiherente (*Aythya fuligula*) tepeli patka" (LJTT: 88).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *ypnøk bau epðøk* "Aythya fuligula denilen bir çeşit ördek" (Daşman 2019: 163).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

312. Poyrazkuşu-Lat. *Haematopus ostralegus* (TTK: 130)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Haematopus hypoleuca*; Tat.: *Su-táuk*; SibT.: *Tilbis* (ZRA II: 129).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kom hayışkanı* "poyraz kuşu" (BaşTS: 189).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *su-táuk* adına bu kuş türünün karşılığı olarak rastlanmamış olmakla birlikte, Türkiye Türkçesinde *sutavuşu* adıyla bilinen bir kuş türü bulunmaktadır (bk. 370. madde). Sibirya Tatarcasında tespit edilen *tilbis* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

313. Kara Poyrazkuşu-Lat. *Haematopus bachmani*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Haematopus niger* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 131).

314. Puflla-Lat. *Somateria mollissima* (TTK: 60)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas cutberti* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 235).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *kaşkal*—tag "pufla " (Besli 2010: 58); *çib/mçuk* "pufla " (Besli 2010: 278). **Uyg.:** *kaşgaldak* "pufla " (Besli 2010: 165); *çib/mçuk* "pufla " (Besli 2010: 278); *kaşkal*—tag "pufla " (Besli 2010: 58). **KrhT.:** *kaşgaldak* "pufla " (Besli 2010: 165); *kaşkal*—tag "pufla " (Besli 2010: 58); *kaşgaldak* "pufla " (Besli 2010: 165); *çib/mçuk* "pufla " (Besli 2010: 278).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *dulukuya*an "Somateria mollissima pufla" (LJTT: 45); *tallan kuoyas* "Somateria mollissima pufla" (LJTT: 155).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

315. Kara Gözlü Pufla-Lat. *Polysticta stelleri*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas stelleri* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 238).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *birgin'äx* "Polysticta stelleri kara gözlü pufla" (LJTT: 21); *birginjäh* "стеллерова гага kara gözlü pufla" (SY: 473).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

316. Süslü Pufla-Lat. *Somateria spectabilis* (TTK: 396)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas spectabilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 236).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *turkan, turukaan* "Prachteiderente (*Somateria spectabilis*) süsülü pufla" (LJTT: 172).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

317. Şahin-Lat. *Buteo buteo* (Kuru 1999: 499)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter buteo*; Tat.: *Zard, kossâh* (ZRA I: 362).

Etimolojik sözlükler: *alkuś* (Uyg., Çağ.) "ein Falke mit röthlichem Gefieder "kırmızımsı tüyleri olan bir şahin" (EWTTS: 11); *balaban* "Şahin, atmaca veya doğan gibi yırtıcı bir kuş <Trk. *bāla+man*, Far. *bālabān* "iri cüsseli insan, ayı, büyük davul tokmağı" anlamındadır. Dilimize Farsçadan gelmiş olabilir.)" (KBS: 58); *baysungur* "şahin cinsinden yırtıcı bir kuş" (TDES: 56); *delice* "şahin, atmaca, çaylak" (KBS: 202). *şahin* "doğan" (TDES: 383; *songur* (hlk.) "şahin" (KBS: 654).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *laçın* "doğan, şahin (Moğ. naçın)" (ETG: 286); *sıṅkur* "şahin" (Aydın 2019: 268); *sıṅkur* "şahin" (Aydın, 2015: 210); *laçın* "doğan, şahin" (Kormuşin 2016: 554); *toğan* "doğan, şahin" (Kormuşin 2016: 331); *laçın* "şahin, laçın, doğan (Moğ. naçın)" (ETS: 150). **Uyg.:** *laçın* "şahin kuşu, laçın, doğan (Moğ. naçın)" (EUTS: 125); *laçın* "doğan, şahin" (EUTSV: 220); *qarçayana* (<Moğ.) "atmaca, şahin" (Yunusoğlu 2012: 162); *laçın* "şahin, ala doğan" (Ayazlı 2016: 176); *iter* "şahin" (Eraslan 2012: 573); *karçıga* "şahin" (KYAS: 143); *kirğay* "şahinin küçük bir türü" (KYAS: 160); *laçın* "şahin" (KYAS: 181); *laçın* "şahin kuşu, laçın, doğan" (EUTS: 125); *sungyir* "Falke" (BTT XIII: 169). **KrhT.:** *lāçın* "şahin" (DLT: 760); *çavlı* "şahin" (OTS: 103); *çoğan*, *karçıga*, *laçın*, *soğonğuş*, *songğur* "doğan, şahin" (OTS: 113, 241); 311, 411, 413); *şāhin* (Far.) "şahin kuşu" (OTS: 425); *şungkar* "şahin, laçın" (OTS: 431); *toruntay* "şahin cinsinden bir kuş" (OTS: 462).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *şunkur* "sungur kuşu, doğan, şahin" (Ergin 1964: 205); *şunkar* "şahin" (EATS: 619); *şāhīn* (Far.) "doğan, şahin, sungur" (BL: 181). **OsmT:** *karçığa* "şahin, doğan (Tatarca)" (EÇS: 142); *şokol* "şahin, alacadoğan (Sırpça-Hırvatça sokol)" (EÇS: 213); *taş-tülek* "bir tür şahin" (EÇS: 225); *toykun* "doğan, şahin" (EÇS: 232); *bâz* (Far.), *cürre-bâz* "şahin" (OTAL: 74, 149); *kırakıra* "bir şahin cinsi" (KBN: 196); *şāhin* (<*şāhin* Far.) "şahin" (KBN: 222).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *çavlı* "şahin" (OTS: 103); *çoğan*, *karçığa*, *laçın*, *soğonguş*, *songğur* "doğan, şahin" (OTS: 113, 241, 311, 411, 413); *şāhin* (Far.) "şahin kuşu" (OTS: 425); *şungkar* "şahin, laçın ş" (OTS: 431); *toruntay* "şahin cinsinden bir kuş" (OTS: 462); *laçın* "şahin" (İML: 50); *bâz* (Far.) "şahin" (HATS: 83).

KıpT.: *çavlı* "şahin" (OTS: 103); *çoğan*, *karçığa*, *laçın*, *soğonguş*, *songğur* "doğan, şahin" (OTS: 113, 241, 311, 411, 413); *şāhin* (Far.) "şahin kuşu" (OTS: 425); *şungkar* "şahin, laçın" (OTS: 431); *toruntay* "şahin cinsinden bir kuş" (OTS: 462); *laçın* "doğan, şahin" (KTS: 171); *soğanguş*, *songğur* "doğan, şahin" KTS: 238, 239); *karçığa* (<Moğ. *harçaga*) "atmaca, şahin, aladoğan" (CC: 492); *çağan*, *sunqur* "şahin" (Erners: 395, 401); *laçın* "şahin" (EDM: 98); *şāhīn* "şahin" (EDM: 108); *laçın* "şahin kuşu" (Kİ: 56). **ÇağT.:** *çerg* (Far.), *elçin*, *tilgen*, *songar*, *şunkar* "şahin" (Ünlü 2013: 239, 331, 1129); *çöpek* "atmaca veya şahine benzeyen alıcı bir kuş" (ÇMS: 77); *itelgü* "atmaca, doğan, beyaz şahin" (ÇMS: 80); *karçığay* "doğan, şahin" (ÇMS: 81); *laçın* "şahin" (ÇMS: 85); *payğu* "atmaca ve şahin cinsi bir alıcı kuş" (ÇMS: 87); *sar* "şahin cinsinden ağır ve tembel kuş, bir kaç cins av kuşu (Lat. *Buteo vulgaris* veya *Buteo buteo*)" (KİS: 20); *ála quyruq sár*, *lapang sar*, *kök lapang sar* "şahin" (KİS: 26-27).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çepçu xырçăku* "küçük şahin" (ÇTS: 301); *şalankă* "şahin" (ÇTS: 449).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *maxsoğol* "şahin" (TSahS: 252).

Tuv.: *hartıga* "doğan; şahin" (TuvTS: 49). **Hak.:** *ılaçın* (Yazar Farsça *laçın* biçiminden dilimize girdiğini belirtir.) "laçın, doğan, şahin" (HTS: 202). **Tel.:** *şonkor* "şahin" (TAS: 105).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KKal.: *şunqar* "yırtıcı kuş, şahin, laçın kuşu" (KarkTS: 516). **KarB.:** *ilâçın* "şahin, atmaca" (KMTS: 198); *kurguy* "şahin" (KMTS: 258). **Kum.:** *laçın*, *qarçığa* "şahin" (KumTS: 187, 250). **Tat.:** *sarıç* "şahin" (KırTS: 294);

sapsan (koş) "şahin" (TTatS: 291); *etelgē* "şahin, doğan" (KazTTS: 117). **Başk.:** *buž* "şahin" (BaşTS: 114); *har* "şahin" (BaşTS: 184); *tetēvel* "atmacagiller familyasından bir tür kuş, bayağı şahin (Lat. *Buteo buteo*)" (BaşTS: 604).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *shunqor, lochinn* "şahin" (TÖS: 537). **YUyg.:** *laçin* "şahin" (YUTS: 252).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: TT: *laççan* "şahin" Efe, 2012: 168). **Azb.:** *şahin* b.m. (ADİL IV: 183); *alağan* "şahin, doğan, kartal, atmaca vb. gibi başka hayvanları yakalamakta usta olan kuş, alıcı kuş" (ATS I: 127); *aranquş* "şahin" (ATS I: 201); *sar* "şahin" (ATS II: 2887); *şahin* "şahin" (ATS II: 3105). **Türkm.:** *av guşı* "avcı kuş (doğan, şahin)" (TürTS: 37); *bâz* (Far.) " av kuş, şahin" (ITürT: 136).

Moğolca: *şibao* 'un "şahin" (MGTS: 279); *ħarciħai* "karaçıl doğan, şahin" (MGTS: 137); *keger-e kögsin* "şahin" (MTS: 555); *singhur, şonhor, toygun, toygon, toyhon* "şahin, doğan" (MTS: 856); *tarbaci/tarbalci* "atmaca, serçe şahini, esmer kartal, karakuş" (MTS: 929); *harçagay/harşgay* "doğan, şahin" (MTS: 1107); *naçi(n)/naç* "şahin, doğan, laçin" (MTS: 680); *itelgü* "şahin, bozdoğan (MTS: 523); *eliy-e* "şahin; çaylak; akbaba" (MTS: 393); *salbar* "şahin" (MTS: 804); *hulatu sibagu* "boz şahin, şahin ailesinden bir kuş" (MTS: 1159).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *zard* adına tarana literatürde rastlanmazken, Çağatayca döneminde mevcut olan *sar* "şahin cinsinden ağır ve tembel kuş, bir kaç cins av kuşu (Lat. *Buteo vulgaris* veya *Buteo buteo*) " adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir

(KİS: 20). Çağatayca döneminde şahin kuşunun karşılığı olarak *ála quyruq sár, lapang sar, kök lapang sar* biçimlerinde de geçmektedir (KİS: 26-27). Bu ad ayrıca Azericede (*sar*) ve Başkurtçada da (*har*) "şahin" anlamındadır (ATS II: 2887; BaşTS: 184). *Sar* adı başka kuş türleri için de kullanılmıştır: Codex Cumanicus'ta (*sar*) "doğan, akbaba", Çağataycada (*sar*) "atmaca", Türkmencede (*sar*) "sığircık kuşu", Türkiye Türkçesi ağızlarında (*sar*) "sığircık kuşu", Hakaşçada (*sar*) "tepeli doğan", Yeni Uygur Türkçesinde (*sar*) "aladoğan" anlamlarında bulunmaktadır (CC: 548; VEWT: 402; TürTS: 562; DS V: 2887; HTS: 424; YUTS: 341). Ayrıca Azericede (*sar*) "deve" anlamındadır (ATS II: 2887). Pallas'ın şahin kuşunun karşılığı olarak Tatarcada tespit ettiği *kossàh* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

318. Arı Şahini-Lat. *Pernis apivorus* (TTK: 121)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter Lacertarius*; Başk.: *Shar*; Kalm.: *Sharr* (ZRA I: 359).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *hağızaq harı* "bayağı arı şahini Lat.: *Pernis apivorus*" (BaşTS: 180).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *arıyayən* "arı şahini" (ATS I: 212).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtçada *shar* ve Kalmukçada *sharr* şeklinde tespit ettiği ad, şahin maddesinde de izah ettiğimiz üzere Çağatayca döneminde *sar* "şahin cinsinden ağır ve tembel kuş, bir kaç cins av kuşu (Lat. *Buteo vulgaris* veya *Buteo buteo*)" şeklinde mevcuttur (KİS: 20). Çağatayca döneminde şahin kuşunun karşılığı olarak *ála quyruq sár*, *lapang sar*, *kök lapang sar* biçimlerinde de geçmektedir (KİS: 26-27). Bu ad Pallas tarafından Kalmukçada tespit edilmişken, tarafımızca Moğol dillerinde tespit edilememiştir. Bununla birlikte Azericede (*sar*) ve Başkurtçada da (*har*) "şahin" anlamındadır (ATS II: 2887; BaşTS: 184). Ancak *sar* adı başka kuş türleri için de kullanılmıştır: Codex Cumanicus'ta (*sar*) "doğan, akbaba", Çağataycada (*sar*) "atmaca", Türkmencede (*sar*) "sığırcık kuşu", Türkiye Türkçesi ağızlarında (*sar*) "sığırcık kuşu", Hakasçada (*sar*) "tepeli doğan", Yeni Uygur Türkçesinde (*sar*) "aladoğan" anlamlarında bulunmaktadır (CC: 548; VEWT: 402; TürTS: 562; DS V: 2887; HTS: 424; YUTS: 341). Ayrıca Azericede (*sar*) "deve" anlamındadır (ATS II: 2887).

319. Kızılca Paçalı Şahin-Lat. *Buteo regalis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter regalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 358).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *yalan harı* "kızıl şahin" (BaşTS: 184).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

320. Paçalı Şahin-Lat. *Buteo lagopus* (TTK: 120)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Accipiter lagopus*; **Başk.:** *Bil-allà*; **Kalm.:** *Ssarr* (ZRA I: 360).

Pallas'ın paçalı şahin kuşunun karşılığı olarak Başkurtçada tespit ettiği *bil-allà* adına taranan literatürde rastlanmazken, Başkurtçada mevcut olan *bilal* kelimesi kara çaylak kuş türünün karşılığı olarak kullanılmaktadır (BaşTS: 90). Kalmukça *ssarr* olarak belirtilen adın ise 317. ve 318. maddelerde izah edildiği gibi Türkçede çeşitli kuş türlerinin karşılığı olarak mevcut olan *sar* adından geldiği düşünülmektedir. Ancak Moğol dillerinde bu ada rastlanmamıştır.

321. Saka-Lat. *Carduelis carduelis* (TTK: 332)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Passer carduelis*; **SibT.:** *Dsegalei*; **KışT.:** *Kosàr*; **Başk.:** *Dshebdshek* (ZRA II: 15).

Etimolojik sözlükler: *hanımcık* "saka kuşu" (KBS: 316). *hatuncuk* (hlk.) "saka kuşu" (KBS: 317). *kadirne* "saka kuşu < Yun. (*kardērīna*) a.m." (ETTL IV: 44); *saka* "b.m. (*Carduelis carduelis*)" (TDES: 441). *sakakuşu* (TT) "щегол saka kuşu" (ESTYa VI: 83); *sakarya* "saka kuşu" (ETTL VII: 152). *қотан* (Türk diyalektleri) "щегол saka kuşu" (ESTYa VI: 82).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *mapḡaḡai* "щегол saka kuşu" (Şçerbak 1961: 153). **KrhT.:** *қотан, saқа* "saka kuşu" (OTS: 282, 390).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *қотан, saқа* "saka kuşu" (OTS: 282, 390). **KıpT.:** *қотан, saқа* "saka kuşu" (OTS: 282, 390); *saka* "saka kuşu" (CC: 545). **ÇağT.:** *қотан/кутан* "pelikan, kaşıkçı kuşu, saka kuşu, kutan" (FKS II: 950); *kutan* "saka kuşu" (ÇOW: 139); *zar qanat quçqaç* "saka kuşu" (KİS: 83).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şākālčă* "sakakuşu" (ÇTS: 453); *шикалч, шăкăлч* "щегол saka kuşu" (Aşmarin: 198); *шăкăлчи* "щегол saka kuşu" (Aşmarin: 273).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Şor.: *сызранчы* "der Stieglitz saka kuşu" (OSTN VII: 621). **Tel.:** *сандық* "щегол saka kuşu" (ESTYa VII: 204).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *бамайы чымчык* (Krg.) "щегол saka kuşu" (Dybo 2013: 140); *sayrōçu ala çımçık* "saka kuşu" (KTLS: 736-737). **Kaz.:** *пайызторғай* "saka kuşu" (KazTS I: 449); *шымыық* "щегол saka kuşu" (ESTYa VII: 418). **KarB.:** *ala çipçık* "saka kuşu" (KMTS: 69). **Kum.:** *saripay/saripay çımçıq* "saka kuşu" (KumTS: 288). **Tat.:** *kupşıl, kupşı çipçık* "saka kuşu" (TTatS: 260); *kupşıl* "saka kuşu" (KazTTS: 305); *saka kuşu* "щегол saka kuşu" (RKırTS: 310); *köyöz, fırt* "saka kuşu" (KTLS: 736-737); *saka* (Kazan Tatarcası ve Kuman diyalekti) "der Stieglitz saka kuşu" (OSTN VII: 242). **Başk.:** *kupşı turğay* "saka kuşu" (BaşTS: 646); *kupşı, köyöz, fırt* "saka kuşu" (KTLS: 736-737).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sä'vâ* "saka kuşu" (KTLS: 736-737). **YUyg.:** *saka* "saka kuşu" (KTLS: 736-737).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *payızbülbülü* "saka kuşu" (ATS II: 2710); *saqqaquşu* "saka kuşu" (ATS II: 2870). **Türkm.:** *alatoğan* "saka kuşu" (KTLS: 736-737).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *çembelcik* "saka kuşu" (DS II: 1127); *dalagan kuşu* "saka kuşu" (DS II: 1335); *gengel* "saka kuşu" (DS III: 1991); *kadirne* "saka kuşu" (DS IV: 2592); *tellige* "saka kuşu" (DS V: 3874).

Pallas'ın Sibirya Tatarcasında belirttiği *dsegalei* adına Tatarcada rastlanmazken, bu adı Çuvaşçada saka kuşu türünün karşılığı olarak kullanılan *şākālčă, шăкăлчи, шикалч, шăкăлч* biçimleri ile karşılaştırabiliriz (ÇTS: 453; Aşmarin: 198, 273). Pallas'ın Kıştım Tatarcası olarak belirttiği dilde tespit ettiği *kosâr* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Başkutça'da tespit ettiği *dshebdshek* adına ilişkin olarak ise saka kuşu türünün karşılığı olarak Kazakçada (*шымыық*) ve Kırgızcada (*sayrōçu ala*

çımçık) bulunan *çımçık* adı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir (ESTYa VII: 418; KTLS: 736-737).

322. Sakarmeke-Lat.: *Fulica atra* (TTK: 126)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Fulica pullata*; Yak.: *Yranai* (Pallas anlamına 'beyaz kuş' demiştir.) (ZRA II: 159).

Etimolojik sözlükler: *meke* "bir çeşit yaban ördeği. ağızlarda sakarmeke de bir çeşit yaban ördeği olarak kullanılır. Sakar mekeye sakarca adı da verilir. Kökenini bilmiyoruz." (TDES: 366); *sakar meke* b.m. (TDES: 442. *saksağan* "b.m. (Ağızlarda *saksak* da kullanılır.)" (TDES: 443); *caqar* (Türk dilleri) "лысуха sakarmeke" (ESTYa VII: 175); *caqarбалақ* "лысуха sakarmeke" (ESTYa VII: 176).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *sagızgan/sagzıgan* "saksağan" (DLT: 799).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *hurluq urdak* "sakarmeke" (KİS: 50).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uraanay* "Fulica atra sakarmeke" (LJTT: 177); *urānai* "лысуха (утка) sakarmeke" (KRYs: 69); *ураанай* "лысуха (утка) sakarmeke" (YRS: 441). Hak.: *тос хамах* "лысуха sakarmeke" (HRS: 795); *хасха өртек* "лысуха sakarmeke" (HRS: 821).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *кашкалдак* "лысуха sakarmeke" (KrgRS I: 363). Kaz.: *қасқалдақ* "лысуха sakarmeke" (KRRKS: 280). Tat.: *су тавығы* "лысуха sakarmeke" (ETRS: 281); *кашкалак* "лысуха sakarmeke" (TatRusS: 395); *су тавығы* "лысуха sakarmeke" (TatRusS: 810). Başk.: *қаşқабаш* "sakarmeke" (BaşTS: 336); *кашкалак* "лысуха sakarmeke" (BaşRS: 333); *таиғара* "лысуха sakarmeke" (ESTYa VI: 183). Nog.: *қаиқала* "лысуха sakarmeke" (ESTYa V: 351).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb. ve YUyg.: *қаиқала* "лысуха sakarmeke" (ESTYa V: 351).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutçada sakarmeke kuşunun karşılığı olarak *yranai* adını tespit etmiştir. Ayrıca Pallas kelime anlamını “beyaz kuş” olarak belirtmiştir. Bu ad tarafımızca Yakutçada *uraanay* "sakarmeke", *yrānai* "sakarmeke", *ураанай* "sakarmeke" biçimlerinde tespit edilmiştir (LJTT: 177; KRYs: 69; YRS: 441).

323. Koca Meke-Lat. *Fulica gigantea*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Fulica atrata*; Tat.: *Kaschkalak*, *kaschka-urđjak*; SibT.: *Tschomga*; AsTT: *Kaschkaldak*; Moğ.: *Chalzan-Charóna*; Kalm.: *Charà-Galsyn* (ZRA II: 158).

Pallas'ın koca meke kuş türünün karşılığı olarak Tatarcada ve Astrahan Tatarcasında belirttiği *kaschkalak* ve *kaschkaldak* adı sakarmeke kuşunun karşılığı olarak Kazakçada (*қасқалдақ*), Kırgızcada (*каикалдак*), Tatarcada (*каикалак*), Başkurtçada (*каикалак*), Nogaycada (*қаиқала*), Özbekçede (*қаиқала*) ve Yeni Uygur Türkçesinde (*қаиқала*) tespit edilmiştir. Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği ve *kaschka* ve *urđjak* adlarının birleşmesiyle oluştuğu anlaşılan *kaschka-urđjak* biçimi ile ilgili olarak ise özellikle Kıpçak grubu Türk dillerinde mevcut olan *каикалак*, *каикалдак* kelimelerinin bu iki kelimenin birleşiminden oluştuğunu söyleyebiliriz (KRRKS: 28; KrgRS I: 363; TatRusS: 395; BaşRS: 333; ESTYa V: 351).

Pallas'ın tespit ettiği Sibirya Tatarcasında *tschomga*, Moğolcada *chalzan-charóna* ve Kalmukçada *charà-galsyn* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

324. Şakrak-Lat. *Pyrrhula pyrrhula* (TTK: 338)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pyrrhula rubicilla*; SibT.: *Gilgasuràr*; Başk.: *Kaldser*; Yak.: *Ymy*; Moğ.: *Balandshà*; Bury.: *Gairgou* (ZRA II: 7).

Etimolojik sözlükler: *şakrak* (Türkiye Türkçesi ağızları) "arı kuşu" (KBS: 686); *žana* (PMoğ.) "bullfinch şakrak kuşu" (EDAL: 1006).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *şakrak* “arı kuşu ” (Efe 2017: 161). Uyg.: *şakrak* “arı kuşu” (Efe 2004: 161). KrhT.: *sondilāč* "bullfinch şakrak kuşu" (Dankoff: 165).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *boyun buran* "ibikli ve kırmızıya çalan yeşil renkli bir kuş, şakrak kuşu" (FKS I: 479).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ууър* "şakrak kuşu" (ÇTS: 374); *ууан, ойан* "Снегирь şakrak kuşu" (Aşmarin: 175); *макаш* "Снегирь şakrak kuşu" (Aşmarin: 171); *хёрлэ кайкёр* "Снегирь şakrak kuşu" (Aşmarin: 50).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tof.: *кызыл һамзыл* "Снегирь şakrak kuşu" (TRRTS: 53). **Hak.:** *şıǵıray* "şakrak kuşu" (ÖHTS: 420); *şıǵır maas, şıǵır puǵa, şıǵıray* "şakrak kuşu" (HTS: 434); *сығырай* "Снегирь şakrak kuşu" (HaRuSL: 206); *хызыл наар* "Снегирь şakrak kuşu" (HRS: 332); *нийтик* "Снегирь şakrak kuşu" (HRS: 364); *сығырай* "Снегирь şakrak kuşu" (HRS: 545); *сигир куш* (Hak.) "Снегирь şakrak kuşu" (ESTYa VII: 415-416). **Şor.:** *шурчақ* "Снегирь şakrak kuşu" (ŞRS: 69). **Tel.:** *kızıl töş* "şakrak kuşu" (TAS: 58); *may kadrañ* "şakrak kuşu" (TAS: 72); *қызыл төш* "Снегирь şakrak kuşu" (TelRS: 51); *май қадраң* "Снегирь şakrak kuşu" (TelRS: 54).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *боз торғай* "şakrak kuşu" (KazTS II: 490); *суықторғай* "bullfinch şakrak kuşu" (KazED: 170); *külegeş* "şakrak" (KTLS: 810). **Krg.:** *kubaniçtū, katkırğan* "şakrak" (KTLS: 810). **Kum.:** *qarabaş cımçıq* "şakrak kuşu" (KumTS: 247). **Tat.:** *karabürək (koş)* "şakrak kuşu" (TTatS: 292); *карабүрек* "Снегирь şakrak kuşu" (TatRusS: 369); *кызылтүш* "Снегирь şakrak kuşu" (TatRusS: 502); *баланчи* "Снегирь şakrak kuşu" (SDST: 41); *къаркъуш* "Снегирь şakrak kuşu" (RKırTS: 421); *şarkıldık, sarkıldap kölüçi* "şakrak" (KTLS: 810). **Başk.:** *kızıl tüş* "şakrak kuşu" (*Pyrrhula pyrrhula*) " (BaşTS: 366); *акыя* "Снегирь şakrak kuşu" (BaşRS: 32); *köläkäs, şarkıldak* "şakrak" (KTLS: 810).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *kuvnàk, ҳурсänd* "şakrak" (KTLS: 810). **YUyg.:** *şadman* "şakrak" (KTLS: 810).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarquşu* "şakrak kuşu" (*Pyrrhula pyrrhula*) " (ATS II: 1997); *şaqraq* "şakrak kuşu" (ATS II: 3111). **Türkm.:** *vāşi, şādiyān* "şakrak" (KTLS: 810).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın şakrak kuşunun karşılığı olarak tespit ettiği adlara taranan literatür içerisinde rastlanmamıştır.

325. Saksığan-Lat. *Pica pica* (BTS: 568)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Corvus pica*; Tat.: *Saüskan*; SibT.: *Saksàn, sajachàn*; Çuv.: *Tschàgak*; Kalm.: *Schaasgai*; Moğ.: *Ssatsichai* (ZRA I: 389).

Etimolojik sözlükler: *gacak/gıcık* "saksığan < Sırp-Hırv. *gàčac* "alaca karga"" (ETTL III: 130); *kacele/gacele* "saksığan; ala karga <Far. *kacala* "saksığan" " (ETTL IV: 34); *kazmalı* (hlk.) "saksığan" (KBS: 392); *sağızğan* "magpie saksığan" (EDPT: 818); *sakça* (hlk.) "saksığan" (KBS: 584); *saksığan* b.m. (KBS: 587); *saksığan/sagsıgan* "saksığan < ET *sagızgan* a.m. " (ETTL VII: 156); *saplıkarga* (Türkiye Türkçesi ağızları) "alakarga, saksığan" (KBS: 597); *sasak* (hlk.) "saksığan" (KBS: 602); *sayızgan, sayziyan* "copoka saksığan" (DTS: 481).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *sağızğan* "saksığan" (ETG: 292); *sağıvğan, sağızğan* "saksığan" (ETS: 194); *sagızgan* "magpie saksığan" (OTWF I: 88). Uyg.: *sağızğan* "saksığan" (EUTSV: 270); *kızıl sağızğan* "kızıl saksığan" (Eraslan 2012: 579); *sağızğan* "saksığan" (Eraslan 2012: 598); *sağıvğan, sağızğan* "saksığan" (ETS: 194); *ala şakşak* "saksığan" (KYAS: 33); *sağızğan* "saksığan" (EUTS: 193); *sagızgan* "Elster (*Pica pica*) saksığan" (BTT XXV: 402). KrhT.: *sagızgan/sagzıgan* "saksığan" (DLT: 799); *sagzıgan* "saksığan" (DLT: 800); *sağsağan, sığsığan* "saksığan" (OTS: 389, 404); *sagızgan, sagzıgan* "saksığan" (Özden 2019: 1482); *sagızgan* "saksığan (kuş)" (Bozkaplan 2007: 1117); *sayızgān* "magpie saksığan" (Dankoff: 250).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *saksıkan* "saksığan" (BL: 175); *saksıkan* "saksığan" (BL: 161); *şakşakan* "saksığan" (Ergin 1964: 202).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *sağsağan, sığsığan* "saksığan" (OTS: 389, 404); *sığsığan* "saksığan" (İML: 61); *sığsığan* "saksığan" (İML: 519). KıpT.: *sağsağan, sığsığan* "saksığan" (OTS: 389, 404); *sağsağan, sağasğan, sağızğan, saksağan, saksıkan, sasıkan* "saksığan" (KTS: 223); *saqasğan* "saksığan (kuş)" (Kİ: 87). ÇağT.: *sakızğan* "saksığan" (FKS I: 784); *ağka* "saksığan" (Şen 1993: Dizin/14); *sakızğan* "saksığan" (Çelik 1993: 613); *saghizghan* "saksığan" (KİS: 53); *üsma jánwar* "bir cins saksığan" (KİS: 61).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *чакак* "“copoka saksağan" (Aşmarin: 128).

Hal.: *hālāčāq* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (WDC: 128).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *soroka* "saksağan" (TSahS: 227); *ala turaax* "Elster (*Pica pica*)" (LJTT: 5); *xaya turaaya* "Elster (*Pica pica*)" (LJTT: 59); *taas turaaya* "Elster (*Pica pica*)" (LJTT: 153); *soroka* "saksağan" (TSahS: 227). **Dol:** *horuoka* (<*Rus. copoka*) "magpie saksağan" (SOD: 421). **Tuv.:** *saaskan* "saksağan" (TTG: 833); *saaskan* "saksağan" (TuvTS: 90). **Hak.:** *saashan, ala saashan* "saksağan" (HTS: 413). **Alt.:** *сааскан* "Copoка saksağan" (ANTS: 282); *ала кyu* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN I: 351); *сакысган, сагысқан* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN VII: 269); *саңысқан* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN VII: 287). **Şor.:** *саасқан* "copoka saksağan" (ŞRS: 45); *сакысган, сагысқан* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN VII: 269); *сантаилак (saptailak)* (Şor.) "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN VII: 409). **Tel.:** *d"argarlık* "saksağanlardan bir cins kuş" (TAS: 23); *sañıskan* "saksağan" (TAS: 95).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *sağızğan* "saksağan (kuş)" (KrgS I: 629); *борбаи* "büyük, kül renginde olan saksağan" (Daşman 2019: 160). **Kaz.:** *savısқан* "saksağan" (KazTS I: 500); *сауысқан* "saksağan" (KazTS II: 450); *sawısқан* "saksağan" (Kaplankıran 2016: 1170). **KarB.:** *çaķıncık, çaķıncık, çıķıncık* "saksağan" (KMTS: 141); 147); *savrushan* "saksağan" (KMTS: 304). **Tat.:** *sayısқан* "saksağan" (TTatS: 260); *sayısқан* "saksağan" (KazTTS: 401); *сакысган, сагысқан* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (OSTN VII: 269). **Başk.:** *hayısқан* "saksağan" (BaşTS: 189). **KKal.:** *äkkä* "Elster saksağan" (VEWT: 158).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **YUyg.:** *sakyskan* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (VEWT: 396). **Özb.:** *zäğızgán, häkkä* "saksağan" (KTLS: 738-739).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *sağsağan* b.m. (ADİL IV: 17); *qəcələ* "saksağan" (ATS II: 2052); *qəcələ* "saksağan" (ATS II: 2052); *sapsağan* "saksağan" (ATS II: 2871). **Türkm.:** *alahekik* "magpie saksağan" (TürED: 1); *sakasyan* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (VEWT: 396).

Moğolca: *şaaзgai* "saksağan" (Gül 2010: 177); *šāzyā* "Elster (*Pica pica*) saksağan" (KW: 354); *şagacagay/şāzgay/sigacagay* "saksağan" (MTS: 894).

Türkiye Türkçesi ağızları: *alā'bış* "bir çeşit saksığan" (DS I: 174); *alaca garga* "saksığan" (DS I: 176); *ala gabak, alağabak, alağabiş, ala kabak* "saksığan" (DS I: 186); *alacakça, alacakça* "saksığan" (DS I: 198); *cakak, cakcağan, cakcān, calağan, cebik, çakıncık* "saksığan" (DS II: 847); *gecele* "saksığan" (DS III: 1958); *gıcık, gacak* "saksığan" (DS III: 2026); *kacele* "saksığan" (DS IV: 2586); *kaçkaç, kaçkaça, kaçkaçan, kaskara* "saksığan" (DS IV: 2588); *kel karga* "saksığan" (DS IV: 2735); *kızlarlık* "saksığan" (DS IV: 2869); *sakarca, saplıkarga* "saksığan" (DS V: 3521, 3544).

Pallas'ın Tatarcaki *saiiskan*, Sibiryâ Tatarcasındaki *saksân, sajachân* biçimleri, Eski Türkçede mevcut olan *sagızgan/sagzıgan* "saksığan" biçiminde gelmektedir (DLT: 799). Pallas'ın belirttiği biçimlere karşılık Tatarcada tespit ettiğimiz biçimler *sayıskan, sayışkan, sakıygan, sağıyskan* şeklindedir (TTatS: 260; KazTTS: 401; OSTN VII: 269). Türkçe'nin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinin çoğunluğunda bu hayvan adı mevcuttur. Pallas'ın Çuvaşçada *tschâgak* olarak belirttiği ad, tarafımızca aynı dilde *çakak* "copoka saksığan" şeklinde tespit edilmiştir (Aşmarin: 128). Moğolca *ssatsichai* ve Kalmukça *schaasgai* adı ise Moğolcaya ait kaynaklarda *şaaazgai* "saksığan" ve *şāzyā* "Elster (*Pica pica*) saksığan" şeklinde tespit edilmiştir (Gül 2010: 177; KW: 354).

326. Mavi saksığan-Lat. *Cyanopica cyanus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Corvus cyanus*; **Moğ.:** *Idach, kitak-schaedzeghaei* (ZRA I: 391).

Pallas'ın mavi saksığan türünün karşılığı olarak tespit ettiği Moğolca *idach* adına taranan literatürde rastlamamıştır. Bununla birlikte Moğolcada tespit ettiği *kitak-schaedzeghaei* adında geçen *schaedzeghaei* kelimesi bugünkü Moğolcada "saksığan" anlamına gelmekte olup, *şagacagay/şāzgay/sigacagay* biçimindedir (MTS: 894).

327). Sarıasma-Lat. *Oriolus oriolus* (TTK: 227)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Turdus oriolus*; **Tat.:** *Kyrmyschak, torgejak*; **TomT.:** *Sar-ulân*; **Başk.:** *Agatsch-torgai*; **Yak.:** *Quoerehoi*; **Kaz.:** *Tagulduk*; **Bury.:** *Altan-chorcholdei*; **Kalm.:** *Fodaik* (ZRA I: 444).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: *флурја* (Osm. <Yun.) "Pirol (*Oriolus oriolus*) sarıasma kuşu" (OSTN VIII: 1954).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *sayraghuç quçqaç* "sarı asma kuşu" (KİS: 67).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sarkaywk* "sarıasma kuşu" (ÇTS: 261); *сар-кайăк* "иволга sarıasma" (Aşmarin: 66); *сумёс-кайăк (?)* "иволга sarıasma" (Aşmarin: 147); *шаланкă (?)* "иволга sarıasma" (Aşmarin: 101).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *anax čīčaaγa, īnax čīčaaγa* "Pirol (*Oriolus oriolus*) sarıasma kuşu" (LJTT: 7); *küörägäy* "Pirol (*Oriolus oriolus*) sarıasma kuşu" (LJTT: 100); *ынах чычага* "иволга sarıasma" (ESTYa VII: 416). **Tuv.:** *sıgırğa* "ötlücü bir kuş, sarıasma" (TTG: 841). **Hak.:** *köktig sarıyğ* "иволга sarıasma" (HRS: 197). **Alt.:** *torko sarı* "sarı asma kuşu" (ATS: 178); *ала сару, торко сару* "иволга sarıasma" (ANTS: 295); *сыныр-соор* "иволга sarıasma" (ANTS: 323). **Şor.:** *сыңыр-сор* "иволга sarıasma" (ESTYa VII: 417).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çırpıldak* "sarıasma kuşu" (KrgS I: 274); *dumbul* "sarıasma kuşu" (KrgS I: 314); *заргалдак* "иволга sarıasma" (KrgRS I: 289). **Kaz.:** *саргалдақ* "иволга sarıasma" (KRRKS: 399). **KarB.:** *candet çıkçıq* "sarıasma kuşu" (KMTS: 148); *sarı çıpçıq* "sarıasma kuşu" (KMTS: 302). **Tat.:** *sarı asmaquş, sarı küynek* "sarıasma" (KırTS: 294); *şevlügen (koş)* "sarıasma kuşu" (TTatS: 263); *шыулегян* "иволга sarıasma" (TRS: 239); *шәүлегән* "иволга sarıasma" (TatRusS: 1116); *шәйләгән* (KazT.) "Pirol (*Oriolus oriolus*) sarıasma kuşu" (OSTN VII: 997). **Başk.:** *harığoš* "sarıasma kuşu" (BaşTS: 186).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *zarg'aldog* "sarıasma" (TÖS: 492); *заргалдоқ (қуш)* "иволга sarıasma" (RÖzbS I: 369). **YUyg.:** *sopiyañ* "sarıasma" (YUTS: 359).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *zərd* "sarıasma kuşu" (ATS II: 3716); *sarıköynək* "sarı asma kuşu, sarı sandal, sarı səndəl" (ATS II: 2891). **Türkm.:** *сықылық* "иволга sarıasma" (ESTYa VII: 414).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *incir kuşu* "sarıasma da denilen serçe büyüklüğünde sarı bir çeşit kuş." (DS IV: 2540).

Pallas Yakutçada sarıasma kuşunun karşılığını *quoerehoi* olarak belirtmiş olup, bu ad aynı dilde *küörägäy* "sarıasma kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 100). Pallas'ın tespit ettiği diğer hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

328. Sedef Gözlü Çöpçü-Lat. *Margarops Fuscatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Turdus fuscatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 451).

• Serçe

Zoographia'da bulunan 5 farklı serçe türü 329.-333. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, serçe genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından serçe türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *buğdaycık* (hlk.) "serçe" (KBS: 117); *cicuk* (hlk.) "Doğu Anadolu bölgesinde serçe anlamdadır." (KBS: 142); *çimçek* (hlk.) "serçenin büyük türü" (KBS: 174); *cimlin* (hlk.) "serçe" (KBS: 143); *çinçırğa* "sparrow" (EDPT: 425); *cırık* (hlk.) "serçeye benzer bir tür kuş" (KBS: 140); *gürleyik* (hlk.) "serçe" (KBS: 310); *kuşgaç* "sparrow" (EDPT: 672); *seçe* "serçe (<seç-)" (EDPT: 795); *serçe* "< ET seçe 'a sparrow'" (ETTL VII: 265); *serçe* "serçe" (NS: 781); *serçe* "küçük bir kuş (*Passer domesticus*)" (TDES: 362); *serçe* "serçe" (KBS: 615).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *çumçuk*, *çupçuk* "serçe" (KYAS: 97, 98); *kuşgaç* "serçe" (SDBH: 373). **KrhT.:** *seçe* "Oğuzlarda serçe" (DLT: 812); *çaңçarğa* "serçe" (Ünlü 2012: 176); *kuşgaç* "serçe" (Ünlü 2012: 502); *cupcuk*, *çapçuk*, *çekik*, *çerçe*, *çibçuk*, *çibçak*, *çipçik* "serçe" (OTS: 95, 102, 104, 106, 107, 109, 112); *karılgaç*, *kuş*, *kuşgaç*, *seçe*, *serçe* (Far.), *serşe*, *sirçe*, *turgay* "serçe" (OTS: 242, 298, 299, 399, 401, 402, 410, 466); *semürgük* "serçe" (Abik 2009: 17).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *serçe* "serçe" (Güvenen 2017: 997); *serçe* "serçe" (Tatçı 1990: 875). **OsmT:** *çetük* (Far.), *şahrā*, *serçe*, *sirçe* "serçe" (KBN: 166, 216, 218, 219); *darı kuşi*, *usfür*, *küncüşk* "serçe" (Tulum 2011: 1574); *asâfir*, *bicişk*, *çetük* "serçe" (OTAL: 41, 99, 158).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *cupcuk, çapçuk, çekik, çerçe, çibçuk, çibçak, çipçik* "serçe" (OTS: 95, 102, 104, 106, 107, 109, 112); *karılgaç, kuş, kuşgaç, seçe, serçe* (Far.), *serşe, sirçe, turgay* "serçe" (OTS: 242, 298, 299, 399, 401, 402, 410, 466); *çipçuk* "serçe" (KE: 164; NF: 104); *serçe, çipçik, kuşkaç* "serçe" (İML: 59, 95). **Kıpt.:** *cupcuk, çapçuk, çekik, çerçe, çibçuk, çibçak, çipçik* "serçe" (OTS: 95, 102, 104, 106, 107, 109, 112); *karılgaç, kuş, kuşgaç, seçe, serçe* (Far.), *serşe, sirçe, turgay* "serçe" (OTS: 242, 298, 299, 399, 401, 402, 410, 466); *çapçuk, çibçuk, çipçik, çipçak, çipçuk* "serçe" (KTS: 46, 49, 50); *karılgaç, kız kuşu, serçe*(Far.), *serşe, sirçe* "serçe" (KTS: 128, 147, 232, 237); *sirşe, şerşe, şıbşık, şıfşak, şıpşık, şırşe* "serçe" (KTS: 238, 252, 253); *sirşe, şerşe, şıbşık, şıfşak, şıpşık, şırşe* "serçe" (KTS: 238, 252, 253); *çipçik* "serçe"(CC: 456); *çibğiq* "serçe" (Erners: 395); *serşe, şıpşık* "serçe" (EDM: 105, 109). **ÇağT.:** *çopçuk, dāğser, mıncağ* "serçe" (Ünlü 2013: 256, 269, 756); *çupçuk* "serçe" (FKS I: 702); *dağsar* "kırmızı renkli erkek serçe" (FKS I: 745); *çumçuk, seçük* "serçe" (ÇMS: 77, 88); *çumçuk, seçük* "serçe" (ÇMS: 77, 88); *sebirzek* "serçe kuşu" (ÇOW: 168); *yonjiliq jánwar* "bir cins serçe" (KİS: 82); *aq quçqaç* "serçe" (KİS: 90); *mihman quçqaç* "bir cins serçe" (KİS: 91).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ş'erş* 'i "serçe" (ÇTS: 301); *şerzi* "serçe" (Paasonen: 131).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *barabiay* "serçe" (TSahS: 235).

Tuv.: *bora-hirilee, bora-hökpeş* "serçe" (TuvTS: 15). **Hak.:** *poraatay* "serçe" (ÖHTS: 376). **Alt.:** *boro kuş, kara baş* "serçe" (ATS: 45, 115). **Tel.:** *parbike* "serçe" (TAS: 83).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *taraançı* "serçe" (KrgRS II: 709); *çımçık* "serçe" (Manas: 1545). **Kaz.:** *qanşır* "bir serçe türü" (KazTS I: 309); *moldatorğay* "bir tür serçe" (KazTS I: 408); *dala torğay* "dağ serçesi" (KazTS II: 136); *torğay* "serçe" (KazTS II: 463). **KarB.:** *cıpçık* "serçe" (KMTS: 130); *çıkçık, çirdi çıkçık, şorbat çıkçık* "serçe" (KMTS: 148); *gürge* "serçe türü" (KMTS: 181). **Kum.:** *cımçiq* "serçe" (KumTS: 91); *qarapay, qarapay cımçiq* "serçe" (KumTS: 249); *qarapay, qarapay cımçiq* "serçe" (KumTS: 249). **Kar.:** *çipçix* "serçe" (KTD: 400); *torğay* "serçe" (KTD: 495). **Tat.:** *torğay* "serçe" (KırTS: 350); *çipçik* "serçe" (TTatS: 269); *çipçik* "serçe" (KazTTS: 97). **Başk.:** *aķsepsék* "akserçe" (BaşTS: 25)⁷²; *turğay, sıpsık, säpsik* "serçe" (KTLS: 762-763).

⁷² Başkurtçada *sepsék* beyaz kuyruksallayan kuşu olarak belirtilmesine rağmen; *aķsepsék* adı tamamen farklı bir serçe türü için kullanılmaktadır (BaşTS:511).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *chumchuq* "serçe" (TÖS: 503). **YUyg.:** *akkuşkaç* "serçe" (YUTS: 7); *birtuğram* "serçe" (YUTS: 44); *çipçik* (ağız), *tumuçuk* "serçe" (YUTS: 82, 426); *kuşkaç* "serçe" (KTLS: 762-763).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sərçə* "serçe" (ATS II: 2949). **Türkm.:** *serçe* "serçe" (TürTS: 571); *serçe, serçi* "serçe" (TürED: 111).

Moğolca: *bilji'ur* "küçük kuş, serçe" (MGTS: 53); *boru bilcühay* "serçe" (MTS: 151); *bogsirg-a/bogşirgo/bogşurg-a, boru bogsirg-a/bogşirgo/bogşurg-a* "serçe" (MTS: 157).

Türkiye Türkçesi ağızları: *becet* "serçeğillerden küçük bir kuş" (DS I: 592); *bülüç* "serçe" (DS I: 821); *camı guşu* "serçe" (DS II: 854); *cettelek, cevcer* "serçe" (DS II: 887); *çüçül* "serçe" (DS II: 1023); *çerçe* "serçe" (DS II: 1144); *çinte* "serçe" (DS II: 1226); *karanaç* "serçe" (DS IV: 2652); *kebeşken* "serçe büyüklüğünde bir kuş" (DS IV: 2715); *kırkır* "serçe" (DS IV: 2830); *körserçe/körsemçi* "serçe" (DS IV: 2969); *sivler* "serçe" (DS V: 3651).

329. Ağaç Serçesi-Lat. *Passer montanus* (TTK:316)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer montanina*; **Tat.:** *Ors, urman-torgéi* (ZRA II: 30).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *ak kyıkau* "*Passer montanus*" (OSTN I: 90).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *biş yolloq* "ağaç serçesi" (KİS: 72); *yulbars báš quçqaç* "ağaç serçesi" (KİS: 89).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *moyturuktaax čüčäax* "Feldsperling (*Passer montanus*)" (LJTT: 113).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kır turğayı* "ağaç serçesi (*Passer montanus*)" (BaşTS: 646).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *dala chumchung* 'i "Ağaç serçesi" (TÖS: 24).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çölsərçəsi* "ağaç serçesi (*Passer montanus*)" (ATS I: 739).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas orman serçesi türünün Tatarca karşılıklarını *ors* ve *orman-torgéi* şeklinde belirtmiş olup, *ors* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. *Orman-torgéi* adında yer alan *torgéi* kelimesi Kaşgarlı Mahmud'da *torigā* şeklinde geçmekte olup, "tarla kuşu, toygar kuşu" anlamındadır (DLT: 893). Bu ad bazı tarihi kaynaklarda serçe anlamında kullanılmıştır: *toyğar* "tarla serçesi" (FKS I: 575); *turgay* "serçe" (OTS: 466). Modern Türk dillerinden ise Kazakçada (*torğay*), Karaycada (*torğay*), Kırım Tatarcasında (*torğay*) ve Başkurtçada (*turğay*) serçe kuşunun karşılığı olarak kullanılmaktadır (KazTS II: 463; KTD: 495; KırTS: 350; KTLS: 762-763).

330. Kar Serçesi-Lat. *Montifringilla nivalis* (TTK: 319)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer alpicola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 20).

331. Sarı Tepeli Serçe-Lat. *Zonotrichia atricapilla*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Emberiza coronata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 44).

332. Savannah Serçesi-Lat. *Passerculus sandwichensis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Emberiza chrysops* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 45).

333. Serçe-Lat. *Passer domesticus* (TTK: 317)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Passer domesticus*; **Tat.:** *Torgéi, tschiptschik*; **Başk.:** *Aschluk-torgéi*; **Kalm.:** *Bokschirgo*; **Çuv.:** *Serssi*; **BuhÖzb.:** *Gaswur, zezaek*; **HivÖzb.:** *Saertscha* (ZRA II: 29).

Etimolojik sözlükler: *serçe* "küçük bir kuş (*Passer domesticus*)" (TDES: 456).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *çırçırğa* "serçe (*Passer domesticus*)" (DLT: 624); *kuşgaç* "serçe (*Passer domesticus*)" (DLT: 751); *seçe* "serçe (*Passer domesticus*), Oğuzcada serçe" (DLT: 812).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *yort turgayı* "bayağı serçe (*Passer domesticus*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da "serçe kuşu" anlamında Tatarcada *torgéi*, Başkurtçada ise *aschluk-torgéi* adı belirtilmiştir. Pallas'ın serçe kuşunun karşılığı olarak tespit ettiği *torgéi* adı Türkçe'nin tarihi metinlerinden Kaşgarlı Mahmud'da *torıgā* şeklinde geçmekte olup, "tarla kuşu, toygar kuşu" anlamındadır (DLT: 893). Bu ad bazı kaynaklarda "serçe" anlamında kullanılmıştır: *toyğar* "tarla serçesi" (FKS I: 575); *turgay* "serçe" (OTS: 466). Modern Türk dillerinden ise Kazakçada (*torğay*), Karaycada (*torğay*), Kırım Tatarcasında (*torğay*) ve Başkurtçada (*turğay*) serçe kuşunun karşılığı olarak kullanılmaktadır (KazTS II: 463; KTD: 495; KırTS: 350; KTLS: 762-763).

Tschiptschik adı ise Uygurca döneminden beri (*çumçuk*, *çupçuk* "serçe") dilimizde serçe kuşunun karşılığı olarak kullanılmıştır (KYAS: 97, 98). Harezmi dönemi eserlerinde *çipçuk*, *çipçik*, "serçe" şeklindedir (KE: 164; NF: 104; İML: 59). Kıpçak dönemi eserlerinde *çapçuk*, *çibçuk*, *çipçik*, *çipçak*, *çipçuk* "serçe" şeklinde geçmektedir (KTS: 46, 49, 50). Çağatayca dönemi eserlerinde ise *çopçuk* "serçe", *çupçuk* "serçe", *çumçuk* "serçe" şeklinde tespit edilmiştir (Ünlü 2013: 256; FKS I: 702; ÇMS: 88).

Pallas'ın Kalmukça *bokschirgo* biçiminde belirttiği "serçe" anlamına gelen ad tarafımızca bugünkü Moğolcada *bogsirg-a/bogşirgo/bogşurg-a*, *boru bogsirg-a/bogşirgo/bogşurg-a* "serçe" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 157). Pallas'ın belirttiği Çuvaşçada *serssi* ve Hive Özbekçesinde *saertscha* şeklinde belirttiği ad, tarafımızca Çuvaşçada taranan kaynaklarda *ş'erş*'i "serçe" ve *şerzi* "serçe" biçimlerinde tespit edilmiş olup, bugünkü Özbekçede ise "serçe" anlamında sadece *chumchuq* adı tespit edilmiştir (ÇTS: 301; Paasonen: 131; TÖS: 503). Kaşgarlı Mahmud'da *seçe* biçiminde geçmekte olup, Oğuzca olduğu belirtilmiştir (DLT: 812). Clauson'da Türkçe olarak belirtilir (EDPT: 795). Ancak

bazı araştırmacılara göre bu adın Farsça'dan veya İrani dillerden birinden alıntı olma olasılığı yüksektir (NS:781). Ancak bu iddia Eren'e göre yanlıştır (TDES: 457). Bu konudaki tartışmalar henüz netlik kazanmamıştır. Buhara Özbekçesinde gaswur ve zezaek olarak belirtilen adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

334. Sığircık-Lat. *Sturnus vulgaris* (TTK: 293)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sturnus vulgaris*; Tat.: *Siertschak*; Başk.: *Joelkese-Turgai*; Kaz.: *Kara-Turgai*; BuhÖzb.: *Karabachtschai*; Kalm.: *Ukker-charà, bórin* (ZRA I: 418).

Etimolojik sözlükler: *çoğurcuk* "sığircık (*Sturnus vulgaris*). Kökünü bilmiyoruz. Türkçe sığircık adıyla çoğurcuk arasındaki benzerlik ses ve anlam bakımlarından düşündürücüdür." (TDES: 119). *çoğurcuk* "sığircık, çekirge kuşu" (KBS: 178). *sığircık* "kara renkli, uzun gagalı, serçeden iri, ötücü bir kuş, çekirge kuşu (*Sturnus vulgaris*)" (TDES: 460). *sığircık* "<ET sıkırçık " (NS: 788). *sığircık* b.m. (KBS: 625). *sığırçuk* "starling sığircık kuşu" (EDPT: 816). *сирсық, зыйырсық, сыйырсық* (Başk.); *сирчық, сийырчық (сыерчық), сыйрчық* (Tat.); *сырчық* (KazanT.); *сыржық* (Gag.) "скворец sığircık kuşu" (ESTYa VII: 415). *сыгырчын* (Trk., Krg.) "скворец sığircık kuşu" (ESTYa VII: 8).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *saç* "sığircık kuşu, çekirge kuşu " (KYAS: 213). KrhT.: *sıgırcık/sıgırçuk* "sığircık (*Sturnus vulgaris*)" (DLT: 818); *sıgırcık, sıgırçuk* "sığircık" (Ünlü 2012: 681); *sıgırcık, sıgırçık, şırşık* "sığircık kuşu " (OTS: 404, 429); *sıgırcık, sıgırçuk* "sığircık" (Ünlü 2012: 681); *siyirçiç, siyirçuq* "starling sığircık kuşu" (Dankoff: 161).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *sıgırcuk* "sığircık kuşu " (BL: 177). OsmT: *ala sıgırcık, boğurtlak* "sığircık" (Tulum 2011: 1587); *lâlesar* (Far.) "sığircık kuşu " (OTAL: 542).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *sıgırcık, sıgırçık, şırşık* "sığircık kuşu " (OTS: 404, 429); *sıgırçık* "sığircık kuşu " (HATS: 519). KıpT.: *sıgırcık, sıgırçık, şırşık* "sığircık kuşu " (OTS: 404, 429); *sıgırçık, sıgırçık, sıgırçuk, şırşık* "sığircık" (KTS: 234); *sıgırcık* "sığircık kuşu " (CC: 552); *sıgırçık* "sığircık" (EDM: 106). ÇağT.: *saç, mürğ, murğ, sarsac, sıgır kuşu* "sığircık" (Ünlü 2013: 933, 934, 981); *çuğurcuğ/çoğurcuğ,*

sangurçuk/sığırçuk, sığırçın "sığırçık" (FKS I: 711, 801, 850); *suğurçuk* "sığırçık" (ÇMS: 88); *uru-til quçqaç* "siyah sığırçık kuşu" (KİS: 64).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şānkārç-ā* "sığırçık kuşu" (ÇTS: 455); *шāнкāрч* "скворец sığırçık kuşu" (Aşmarin: 315); *шāнкāрчĕ* "скворец sığırçık kuşu" (Aşmarin: 316).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *skvoretz* "sığırçık" (TSahS: 238).

Tuv.: *kara-baarzik* "sığırçık" (TuvTS: 64). **Hak.:** *parçih* "sığırçık" (ÖHTS: 348); *marsih* "sığırçık, çekirge kuşu" (HTS: 296); *нарчых* "скворец sığırçık kuşu" (HRS: 348). **Alt.:** *baarçık, barçık, barcık, kara barcık, kara baarçık* "sığırçık kuşu" (ATS: 35, 37, 115). **Şor.:** *карбақычы* "скворец sığırçık kuşu" (ŞRS: 23). **Tel.:** *karabalçık* "sığırçık, çekirge kuşu" (TAS: 48); *қарбалчық* "скворец sığırçık kuşu" (TelRS: 37).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çiyırçık* "sığırçık" (KrgS I: 273); *кара кучкач* "чёрный скворец кара sığırçık kuşu" (KrgRS I: 456). **Kaz.:** *qaratorğay* "bir sığırçık türü" (KazTS I: 317); *қараторғай* "скворец sığırçık kuşu" (KRRKS: 277). **KarB.:** *saban çikçık* "sığırçık" (KMTS: 148); *dorbunkul* "sığırçık, çekirge kuşu" (KMTS: 160). **Kum.:** *siyirtğış* "sığırçık kuşu" (KumTS: 295). **Tat.:** *çığırçıq* "sığırçık" (KırTS: 83); *sığırçıq* "sığırçık" (KırTS: 302); *siyırçık* "sığırçık" (TTatS: 272); *siyırçık* "sığırçık" (KazTTS: 409); *чыйыршык* "скворец sığırçık kuşu" (TRS: 231); *шыйырчык* "скворец sığırçık kuşu" (TRS: 238); *сыерчык* "скворец sığırçık kuşu" (TatRusS: 820); *наққар* "скворец sığırçık kuşu" (SDST: 167); *сығьырчыкъ* "скворец sığırçık kuşu" (RKırTS: 518). **Başk.:** *қарағанат* "sığırçık, çekirge kuşu" (BaşTS: 328); *siyırısıқ* "sığırçık" (BaşTS: 526).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *chug'urchiq* "" (TÖS: 509).

YUyg.: *қарағоса, қариғуға* "sığırçık" (YUTS: 221, 223).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Türkm.: *sar* "sığırçık kuşu" (TürTS: 562); *sar* "starling bird sığırçık kuşu" (TürED: 53).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *cayık* "sığırçık" (DS II: 869); *cuga* "sığırçık" (DS II: 1010); *curcun* "sığırçık" (DS II: 1018); *karakuş* "sığırçık" (DS IV: 4536); *sar* "sığırçık" (DS V: 2887); *sığırçın* "sığırçık" (DS V: 2967).

Pallas'ın belirttiği *siertschak* adı tarafımızca Tatarcada aynı anlamda *сыерчык* şeklinde tespit edilmiştir (TatRusS: 820). Tatarcada aynı zamanda *çığırçıq*, *sığırçıq*, *sıyırçık*, *sıyırçık*, *чыйырышык*, *шыйырчык* biçimlerine de rastlanmaktadır (KırTS: 83, 302; TTatS: 272; KazTTS: 409; TRS: 231; TRS: 238). Bu ad Eski Türkçede *sıgırcık/sıgırçuk* "sığırçık (*Sturnus vulgaris*)" şeklinde geçmektedir (DLT: 818; EDPT 816). Türkçe'nin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinde farklı biçimlerde bulunmaktadır. Pallas'ın belirttiği Başkurtça *joelkese-turgai* adında geçen turgai kelimesi pek çok kuş türü için Türkçe'nin tarihi dönemlerinde ve modern Türk dillerinde kullanılmıştır.⁷³ Sığırçık kuşu için ise sadece Kazakçada *qaratorğay* şeklinde kullanıldığı tespit edilmiş, diğer dillerde sığırçık kuşunun karşılığı olarak bu ada rastlanmamıştır (KazTS I: 317; KRRKS: 277). Pallas'ın Buhara Özbekçesinde *karabachtschai* şeklinde tespit ettiği hayvan adına Özbekçede rastlanmazken, bu ad ile ilişkilendirebileceğimiz Altaycada *kara barcık*, *kara baarçık*, Şorcada *карбақычы* "скворец sığırçık kuşu" ve Teleüt Ağzında ise *karabalçık* "sığırçık, çekirge kuşu" adları tespit edilmiştir (ATS: 115; ŞRS: 23; TAS: 48).

Pallas'ın Kalmukçada verdiği *ukker-charà* ve *bórin* adlarına taranan literatürde rastlanmamış olmakla birlikte, Moğol dillerinde sığırçık kuşunun karşılığı da tespit edilememiştir.

335. Alasığırçık-Lat. *Pastor roseus* (TTK: 292)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sturnus roseus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 420).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *alasığırçık* "çekirgekıran (sığırçık)" (EATS: 33); *alasığırçık* "çekirgekıran (alasığırçık)" (EATS: 33).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *ala sığırçık* "beyaz renkli sığırçık" (DS I: 199).

⁷³ Bk. madde 160 İspinoz, madde 329-333 Serçe, madde 341 Sıvacı, madde 361 Tarla Kuşu, madde 376-383 Toygar.

336. Moğol Sığırcığı-Lat. *Agropsar sturninus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sturnus dauuricus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 422).

• Sinekkapan Kuşu

Zoographia'da bulunan 4 farklı sinekkapan türü kuş ve bu türlere karşılık gelen adlar 337.-340. maddeler arasında izah edilmiştir.

337. Benekli Sinekkapan-Lat. *Muscicapa striata* (TTK: 307)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muscicapa grisola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 460).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *сар-кайӑк* "Серая мухоловка benekli sinekkapan kuşu" (Aşmarin: 66).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *чыхлачах* "мухоловка sinekkapan" (HRS: 1026).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *чебенче* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1054); *чебен чыпчыгы* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1077). **Başk.:** *sěbēn turğayı* "sinekkapan kuşu (*Muscicapa striata*)" (BaşTS: 646); *sěbēn turğayı* "sinekkapan kuşu (*Muscicapa striata*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *çibintutan* "sinekkapan, çıyan (*Muscicapa*)" (ATS I: 709); *milçəkkapan* "sinek kapan kuşu (*Musciapa*)" (ATS II: 2419).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

338. Kara Sinekkapan-Lat. *Ficedula hypoleuca* (TTK: 307)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muscicapa atricapilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 463).

Etimolojik sözlükler: *шайна-тытан* "мухоловка пестрая (*Ficedula*) sinekkapan" (ESTYa VII: 284).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шайна-тытан* "мухоловка пестрая (*Ficedula*) sinekkapan" (Aşmarin: 306).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чыхлачах* "мухоловка sinekkapan" (HRS: 1026).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *чебенче* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1054); *чебен чыпчыгы* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1077).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

339. Sibirya Sinekkapanı-Lat. *Muscicapa sibirica*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muscicapa fuscedula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 462).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чыхлачах* "мухоловка sinekkapan" (HRS: 1026).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *чебенче* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1054); *чебен чыпчыгы* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1077).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çibintutan* "sinekkapan, çıyan (*Muscicapa*)" (ATS I: 709); *milçəkkapan* "sinek kapan kuşu (*Musciapa*)" (ATS II: 2419).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

340. Tayga Sinekkapanı-Lat. *Ficedula Albicilla*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muscicapa albicilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 462).

Etimolojik sözlükler: *шайна-мытан* "мухоловка пестрая sinekkapan" (ESTYa VII : 284).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шайна-мытан* "мухоловка пестрая (*Ficedula*) sinekkapan" (Aşmarin: 306).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *чыхлачах* "мухоловка sinekkapan" (HRS: 1026).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *чебенче* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1054); *чебен чыпчыгы* "мухоловка sinekkapan" (TatRusS: 1077).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

341. Sıvacı-Sitta europaea (TTK: 289)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sitta europaea*; Başk.: *Sabdschik*; Yak. ve Moğ.: *Koekiibochà* (ZRA I: 545).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şānças* "sıvacı kuşu" (ÇTS: 455); *sānças* "sıvacı kuşu" (ÇTS: 266); *şāvan kayāk* "sıvacı kuşu" (ÇTS: 452); *сайчае* "поползень sıvacı kuşu" (Aşmarin: 262); *шаван-кайақ* "поползень sıvacı kuşu" (Aşmarin: 268).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kākā-buka* "Kleiber (*Sitta europaea*) sıvacı kuşu" (LJTT: 76); *tiit ārgiyääčči*, *tiñ sañiyax* "Kleiber (*Sitta europaea*) sıvacı kuşu" (LJTT: 160); *tiiti ārgiyääčči*, *tiit čañiyax* "Kleiber (*Sitta europaea*) sıvacı kuşu" (LJTT: 161); *timir čüčaaх*, *timir tumus* "Kleiber (*Sitta europaea*) sıvacı kuşu" (LJTT: 162). **Hak.:** *точылачах* "поползень sıvacı kuşu" (HRS: 658); *чочылаас* "поползень sıvacı kuşu" (HRS: 994).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *көктеке* "nuthatch sıvacı kuşu" (KazED: 96). **Tat.:** *ұрмаләч* "поползень sıvacı kuşu" (TatRusS: 1253). **Başk.:** *ürmelsëk turğay* "bayağı sıvacı kuşu (*Sitta europaea*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *sitta* "sıvacı kuşu" (ATS II: 3005).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtçada tespit ettiği *sabdschik* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Yakutça ve Moğolca olarak belirtilen *koekiibochà* adı ise Yakutçada *käkä-buka* "sıvacı kuşu" biçiminde tespit edilmiş, ancak Moğolcada bu ada rastlanmamıştır (LJTT: 76).

342. Sukılavuzu-Lat. *Rallus aquaticus* (TTK: 124)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Rallus aquaticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 153).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *sufərəsi* "su kılavuzu" (ATS II: 3060).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

343. Sülün-Lat. *Phasianus colchicus* (TTK: 69)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Phasianus colchicus*; **BuhÖzb.:** *Margaitan*; **HivÖzb.:** *Jedshilen*; **Kaz.:** *Karka-ul*; **Moğ.:** *Gorgol* (İncil'de geçen bir kuş); **Kalm.:** *Gurgul* (ZRA II: 83).

Etimolojik sözlükler: *kırkavul* "sülün (Bu ad daha çok Modern Türk dillerinde kullanılır. TT de sülün adı yaygındır.)" (TDES: 296). *sülün* "sülün (Türkçe de süğlün biçimi de kullanılır.)" (TDES: 477-478).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *ķirgaol*, *ķirgöl* "sülün" (KYAS: 160). **KrhT.:** *sügin/sülün/süwlin* "sülün" (DLT: 839); *süglin* "sülün kuşu" (Ünlü 2012: 709).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *bûr* (Far.) "sülün" (OTAL: 114); *hurûs-i sahrâi* (Far.) "sülün" (OTAL: 385); *tezerv* (Far.) "sülün" (OTAL: 1106); *mürg-i zerrîn*: (Far.) "sülün" (OTAL: 734).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: KıpT.: *sövlün* "sülün" (CC: 556). **ÇağT.:** *bozlağ* "turaç ve sülün kuşunun dişi" (FKS I: 459); *çurpa* "sülün kuşunun yavrusu; yavrusu" (FKS I: 709); *sülgün* "sülün kuşu" (FKS I: 829); *ķirgavul* "sülün kuşu" (FKS II: 946); *âqiş janwar* "gümüş sülün" (KİS: 6); *çulaq murgh* "bir tür sülün" (KİS: 37); *ķiçik dükür murgh*, *sulaimanlik murgh*, *sarghij murgh* "bir cins sülün" (KİS: 38); *qirghul* "sülün kuşu için umumi ad" (KİS: 40); *çuja* "sülün yavrusu" (KİS: 43).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *fazan* "sülün" (ÖHTS: 125).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *bostek* "sülün kuşunun dişi" (KrgS I: 133); *ķirgool* "sülün" (KrgRS II: 459); *босмек* "dişi sülün" (Manas: 392). **Kaz.:** *qırğavıl* "sülün" (KazTS I: 374); *қырғауыл* "sülün" (KazTS II: 484). **KKal.:** *süylün* "sülün kuşu" (KarkTS: 521). **KarB.:** *altın tavuķ* "tavus kuşu, sülün" (KMTS: 345); *cumarık tavuķ* "sülün, keklik" (KMTS: 345); *taş tavuķ* "sülün" (KMTS: 345); *ular* "sülün" (KMTS: 370). **Tat.:** *kiyik tavuq* "orman horozu, kayın tavuğu, sülün" (KırTS: 163); *fazan* "sülün" (TTatS: 286).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *zuluk* "sülün" (TÖS: 531). **YUyg.:** *ķirgavul* "sülün" (YUTS: 236).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qırqovul* "sülün" (ATS II: 2103); *mürği-zərrin* "sülün" (ATS II: 2486).

Moğolca: *huru*, *hara* "sülün, orman tavuğu" (MGTS: 160); *гун гу* "қырғауылша қыс, sülün kuşu" (MonKT: 127); *гүргуул* "қырғауыл қыс, sülün kuşu" (MonKT: 145); *хяргуул* "қырғауыл қыс, sülün kuşu" (MonKT: 668).

Türkiye Türkçesi ağızları: *yabantavuşu* "sülün" (DS VI: 4115).

Palas'ın tespit ettiği Moğolca *gorgol* ve Kalmukça *gurgul* adları tarafımızca Moğolcada *зүргүүл* "sülün kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (MonKT: 145). Sülün kuşuna karşılık gelen diğer adlar ise *huru*, *hara*, *хяргүүл* ve *зун зу* şeklindedir (MGTS: 160). Buhara Özbekçesinde belirtilen *margaitan* adı ile Hive Özbekçesinde tespit edilen *jedshilen* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Kazakçada tespit edilen karka-ul adı Eski Türkçede *ķirgaol*, *ķirgol* "sülün" şeklindedir (KYAS: 160). Bu ad daha çok modern Türk dillerinde kullanılmaktadır Türkiye Türkçesinde ise sülün adı yaygındır (TDES: 296). Kazakçada *qırğavıl* "sülün" şeklinde tespit edilmiştir (KazTS I: 374).

344. Altın Sülün-Lat. *Chrysolophus pictus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phasianus pictus*; Moğ. ve Dag.: *Altan-gorgoldèi* (ZRA II: 86).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *keti rang tukhi* "altın sülün" (KİS: 34).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Moğolca ve Dagurca'da tespit ettiği *altan-gorgoldèi* adına Moğolca kaynaklarda rastlanmazken, *gorgoldèi* adına karşılık Moğolcada *зүргүүл* "sülün kuşu" hayvan adı tespit edilmiştir (MonKT: 145).

345. Kulaklı Mavi Sülün-Lat. *Crossoptilon auritum*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phasianus auritus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 86).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qaramtil murg* "kulaklı mavi sülün" (KİS: 35).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

346. Sumru I-Lat. *Sterna hirundo* (TTK: 164)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus gavia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 329).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *balıqçı* "Latincesi *Sterna hirundo* olarak verilmiş olup, bu kuşun TT karşılığı *sumru kuşu*'dur." (KİS: 31).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tşarlan* "*Sterna hirundo*" (Paasonen: 179).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *balıkçit*, *balıksit* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 17); *kıptiy kuturuk* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 82); *tikaak/tikaari*, *tilbin* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 164).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kêrêldek* "sumru kuşu" (BaşTS: 276); *yılğa kêrêldegê* "bayağı sumru" (BaşTS: 276).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ağqanad sterna* "ak kanatlı sumru, palamut kuşu" (ATS I: 88).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

347. Aleüt Sumrusu I-Lat. *Onychoprion aleuticus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna camtschatica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 335).

348. Aleüt Sumrusu II-Lat. *Onychoprion aleuticus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria mystacea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 372).

349. Bıyıklı Sumru-Lat. *Chlidonias hybrida* (TTK: 168)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna hybrida* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 338).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *buz kërêldek* "bıyıklı sumru" (BaşTS: 276).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

350. Hazar Sumrusu-Lat. *Hydroprogne caspia* (TTK: 167)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna caspia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 332).

351. Kara Sumru-Lat. *Chlidonias niger* (TTK: 169)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna fisispes* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 338).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *qara baliqçi* "kara sumru" (KİS: 32).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qara kërêldek* "kara sumru" (BaşTS: 276).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

352. Küçük Sumru-Lat. *Sternula albifrons* (TTK: 165)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna minuta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 336).

353. Sumru II-Lat. *Sterna hirundo* (TTK: 164)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna hirundo* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 333)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *balıqçı* "Latincesi *Sterna hirundo* olarak verilmiş olup, bu kuşun TT karşılığı *sumru kuşu*'dur." (KİS: 31).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *tşarlan* "*Sterna hirundo*" (Paasonen: 179).

Sibiryia (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *balıkçit*, *balıksit* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 17); *kıptiy kuturuk* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 82); *tikaak/tikaari*, *tilbin* "*Sterna hirundo*" (LJTT: 164).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *kërêldek* "sumru kuşu" (BaşTS: 276); *yılğa kërêldegë* "bayağı sumru" (BaşTS: 276).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ağqanad sterna* "ak kanatlı sumru, palamut kuşu" (ATS I: 88).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağzıları: Ø.

354. Sümsük-Lat. *Morus bassanus* (TTK: 91)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sula bassana* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 306)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *oluş* "sümsük kuşu" (ATS II: 2616).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

355. Suna-Lat. *Tadorna tadorna* (TTK: 50)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Anas tadorna*; **Tat.:** *It-alla-khas, It-kâs*; **Kalm.:** *Chonchotu-alak-nogossûn*; **Moğ.:** *Angatù, alaktù* (benekli), *zoochor-galù* (ZRA II: 239).

Etimolojik sözlükler: *sun* "göl ördeği" (TDES: 475). *sun/sona* "göl ördeği" (ETTL VII: 488).

Tarihi Türk Dilleri:

Harezm-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *ala luğa, alma baş* "suna" (Ünlü 2013: 32); 37); *sona* "erkek ördek, suna" (FKS I: 830).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) **Grubu Türk Dilleri:** **Hak.:** *ırgek ürtek* "suna, erkek ördek" (HTS: 559).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *сукеур* "Пеганка suna" (KrgRS II: 164); *аңыр* "атайка suna" (KrgRS I: 60). **Kaz.:** *kejek, kejekgi* "erkek ördek, suna" (KazTS I: 236). **KKal.:** *sona* "yabani erkek ördek, suna" (KarkTS: 511). **KarB.:** *erkek babuş* "suna" (KMTS: 95). **Başk.:** *alasabır* "suna" (BaşTS: 27); *аласабыр* "Пеганка suna" (BaşRS: 33); *аласыбар әйрәк* "Пеганка suna" (BaşRS: 424).

Moğolca: *sono* "bir ördek türü, suna" (MGTS: 272).

Türkiye Türkçesi ağızları: *sun* "erkek ördek" (DS V: 3697).

Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *it-alla-khas, it-kâs* hayvan adlarına taranan literatürde rastlanmazken, *it-kâs* adını Pallas aynı zamanda angıt kuşunun Tatarca karşılığı için de kullanmıştır (Bk. madde 25).

Pallas'ın Moğolca *angatù, alaktù* (benekli), *zoochor-galù* ve Kalmukça *chonchotu-alak-nogossûn* şeklinde tespit ettiği adlara ise taranan literatürde rastlanmazken, *angatù* adı aynı zamanda Pallas tarafından bahri kuşunun ve tarakdiş kuşunun Buryatça karşılığı olarak belirtilmiştir (ZRA II: 287, 353).

356. Sütlabi-Lat. *Mergellus albellus* (TTK: 63)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mergus albellus*; Tat.: *Magatsché, kirüter-mar-urdak* (ZRA II: 289).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Eski Türkçe: Uyg.: *боз өрдäk* "*Mergellus albellus* sütlabi" (OSTN II: 1238).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *birginäx, bilginäx, bilgin'äx* "*Mergellus albellus* sütlabi" (LJTT: 21); *baliksüt* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 17); *bilginäx, birginäx, bilgin'äx* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 20); *bulčut, buččut* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 28); *čilbiy* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 37); *ığaayı/iyaayı* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 67); *mas kuha* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 108); *suju, huju* "*Mergus albellus* sütlabi" (LJTT: 147); *бирзинjäh* "Луток sütlabi" (SYY: 473); *ыгаjы, cyhy* "Луток sütlabi" (KRY: 61).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *aqsaban* "sütlabi ördek (*Mergus albellus*)" (BaşTS: 24).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pazdimdik* "sütlabi" (ATS II: 2711).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın sütlabi kuşunun Tatarca karşılığı olarak tespit ettiği *magatsché* ve *kirüter-mar-urdak* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

357. Tahtalı-Lat. *Columba palumbus* (TTK: 193)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Columba palumbes* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 563).

Etimolojik sözlükler: *sondilaç* "woodpigeon tahtalı" (EDPT: 837). *эберсен* (Başk.) "Вяхирь tahtalı" (ESTYa VII: 8).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *yladēva örvös* "Ringeltaube tahtalı" (Paasonen: 191); *уланна* "вяхирь tahtalı" (Aşmarin: 207); *уламăна* "вяхирь tahtalı" (Skvortsov: Ø).

Hal.: *gumri* "Ringeltaube tahtalı" (WDC: 120).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *алагүү, әләгүү* "вяхирь tahtalı" (KrgRS I: 14); *ала куу, алагуу* "вяхирь tahtalı" (KrgRS I: 453). **Tat.:** *алабуга* "вяхирь tahtalı" (TRS: 12); *алабога* "вяхирь tahtalı" (OSNTY: 47); *кыр күгәрчене* "вяхирь tahtalı" (TatRusS: 507); *kırgıy kügerçen* "tahtalı güvercin" (TTatS: 300). **Başk.:** *alatuba* "tahtalı güvercin (*Columba palumbus*)" (BaşTS: 27).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

358. Tarakdiş I-Lat. *Mergus serrator* (TTK: 62)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Mergus serrator*; **Bury.:** *Angatu* (ZRA II: 287)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryа (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *tiistääx kus, tiistääx* "Mergus serrator" (LJTT: 160); *улун* "крохаль tarakdiş" (SYU: 3006); *улун* "крохаль tarakdiş" (RYS: 248); *bulçut* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 28); *ulun* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 175); *umsaax, umsan* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 176). **Tuv.:** *даргат* "крохаль tarakdiş" (ESTuvY II: 98). **Tof.:** *таъръат/таъръады* "крохаль tarakdiş" (TRRTS: 94); *даъръат* "крохаль tarakdiş" (TRRTS: 199). **Hak.:** *сус өртек* "крохаль tarakdiş" (HaRuSL: 137); *ах сус* "утка-крохаль tarakdiş" (HRS: 88); *ах ахсыр* "крохаль (утка) tarakdiş" (HRS: 89); *сус өртек* "крохаль tarakdiş" (HRS: 329); *палыхчы хус* "крохаль tarakdiş" (HRS: 344); *сус, пора сус* "крохаль tarakdiş" (HRS: 524). **Şor.:** *сузақ-асқыр* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 49); *күн сузу* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 50); *сус* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 100).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *арам өрдөк* "крохаль tarakdiş" (KrgRS II: 99). **Tat.:** *игәү борын* "крохаль tarakdiş" (SDST: 52). **Başk.:** *kušbaş*

"tarakdiş ördek (*Mergus serrator*)" (BaşTS: 387); *kuşbaş* "tarakdiş ördek (*Mergus serrator*)" (BaşTS: 387).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pazdimdik* "büyük tarakdiş, tarakdiş" (ATS II: 2711).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Buryatça *angatu* adına taranan literatürde rastlanmazken, bu ad aynı zamanda Pallas tarafından bahri kuşunun Buryatça ve suna kuşunun Moğolca karşılığı olarak belirtilmiştir (ZRA II: 239, 353).

359. Tarakdiş II-Lat. *Mergus serrator* (TTK: 62)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mergus cristatus*⁷⁴ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 291).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *tiistääx kus*, *tiistääx* "Mergus serrator" (LJTT: 160); *улун* "крохаль tarakdiş" (SYY: 3006); *улун* "крохаль tarakdiş" (RYS: 248); *bulčut* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 28); *ulun* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 175); *umsaax*, *umsan* "Mittelsäger tarakdiş" (LJTT: 176). **Tuv.:** *даргам* "крохаль tarakdiş" (ESTuvY II: 98). **Tof.:** *таъръам/таъръады* "крохаль tarakdiş" (TRRTS: 94); *даъръам* "крохаль tarakdiş" (TRRTS: 199). **Hak.:** *сус өртек* "крохаль tarakdiş" (HaRuSL: 137); *ax сус* "утка-крохаль tarakdiş" (HRS: 88); *ax axсыр* "крохаль (утка) tarakdiş" (HRS: 89); *палыхчы хус* "крохаль tarakdiş" (HRS: 344); *сус, пора сус* "крохаль tarakdiş" (HRS: 524). **Şor.:** *сузақ-асқыр* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 49); *күн сузу* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 50); *сус* "крохаль tarakdiş" (ŞRS: 100).

⁷⁴ Bugünkü Latincesi için bk. (Gray 1851: 122).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *арам өрдөк* "крохаль tarakdiş" (KrgRS II: 99). Tat.: *узәү борын* "крохаль tarakdiş" (SDST: 52). Başk.: *kušbaş* "tarakdiş ördek (*Mergus serrator*)" (BaşTS: 387).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pazdimdik* "büyük tarakdiş" (ATS II: 2711).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

360. Büyük Tarakdiş-Lat. *Mergus merganser* (TTK: 62)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mergus merganser*; Tat.: *Balactschà, Ssus-Chas*; Başk.: *Kósche*; Bury.: *Alaktschin* (ZRA II: 286)

Etimolojik sözlükler: *tarakaj* (PTrk.) "Merganser" (EDAL: 1406).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *küöl uluna* "*Mergus merganser*" (LJTT: 99); *tiistääx kus* "*Mergus merganser* büyük tarakdiş" (LJTT: 160); *күөл улуна* "большой крохаль büyük tarakdiş" (YRS: 433).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *суксур* "крохаль большой büyük tarakdiş" (KrgRS II: 164). Tat.: *қауы* "большой крохаль büyük tarakdiş" (SDST: 125).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pazdimdik* "büyük tarakdiş" (ATS II: 2711).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada *balactschà* ve *ssus-chas* olarak belirttiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır. *Ssus-chas* adında geçen *ssus* kelimesi Hakasça ve Şorca'da tarakdiş kuşunun karşılığı olarak kullanılmıştır (HRS: 524; ŞRS: 100). Başkurtça *kósche* ve Buryatça *alaktschin* olarak tespit edilen adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

361. Tarlakuşu-Lat. *Alauda arvensis* (TTK: 258)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Alauda coelipeta*; **Tat.:** *Turgai*; **SibT.:** *Torgeijak*; **Kaz. ve Başk.:** *Bos-turgai*; **Kalm.:** *Boktschergà*; **Moğ.:** *Boldshumur* (ZRA I: 524)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *torigā* "tarlakuşu, toygar (*Alauda arvensis*)" (DLT: 893).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *bulutçi jánwar* "tarla kuşu" (KİS: 58); *ghaz turghay* "tarla kuşu" (KİS: 72); *torghay* "bir cins tarla kuşu" (KİS: 73); *gilrang torghay* "tarla kuşu" (KİS: 73); *jar qiraghaq* "bir cins tarla kuşu" (KİS: 93); *jibildaghaq* "tarla kuşu" (KİS: 93); *watildaghaq* "bir cins tarla kuşu" (KİS: 93).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Tiri* "tarla kuşu" (Durmuş 2014: 338).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *qarıçqay* "tarla kuşu (*Alauda arvensis*)" (ATS II: 1991).

Moğolca: *dagutu/dagutay bolcimar* "tarla kuşu" (MTS: 289).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada *turgai* olarak tespit ettiği ad Eski Türkçede *torigā* şeklinde geçmekte olup, "tarlakuşu, toygar" anlamına gelmektedir (DLT: 893). Bu ad tarihi ve modern Türk dillerinde tespit edebildiğimiz kadarıyla ispinoz, serçe, sığırcık, sıvacı, tarla kuşu ve toygar kuşu için kullanılmıştır⁷⁵. Bununla birlikte Pallas Kazakça ve Başkurtçada tarla kuşunun karşılığını *bos-turgai* şeklinde belirtmiştir. Turgai kelimesi yukarıda açıkladığımız gibi Eski Türkçe *torigā* adından gelmektedir (DLT: 893). Ancak *bos-turgai* biçimine ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Kalmukça *boktschergà* adına da taranan literatürde rastlanmamıştır. Moğolca *boldshumur* olarak belirtilen ad ise Moğolcada tarla kuşunun karşılığı olarak tespit edilen *dagutu/dagutay bolcimar* adında geçen *bolcimar* kelimesi ile karşılaştırılabilir (MTS: 289). Ancak *bolcimar/bolcimur* kelimesinin bugünkü Moğolcadaki anlamı "şaka, eğlence, cümbüş" şeklindedir (MTS: 168).

362. Taşkızılı-Lat. *Monticola saxatilis* (TTK: 298)

⁷⁵ Bk. madde 160 İspinoz, madde 329-333 Serçe, madde 334 Sığırcık, madde 341 Sıvacı, madde 361 Tarla Kuşu, madde 376-383 Toygar.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus saxatilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 446)

363. Taşkuşu-Lat. *Saxicola rubicola* (TTK: 309)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla rubicola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 468).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xonuu čüčaaγa, xonū čȳčāga* "schwarzkehlchen (*Saxicola rubicola*) taşkuşu" (LJTT: 61).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *basmaçı* "taş kuşu, çayır taş kuşu. *Saxicola torquata*" (ATS I: 356); *kekildək* "taş kuşu (*Saxicola torquata*)" (ATS I: 1753).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

364. Çayır Taşkuşu-Lat. *Saxicola rubetra* (TTK: 308)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla rubetra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 467).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *basmaçı* "taş kuşu, çayır taş kuşu. *Saxicola torquata*" (ATS I: 356); *çəkçəkiler* "çayırtaş kuşu, vınlayan kuyrukkakan (*Scola rubetra*)" (ATS I: 680).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• Tavuk

Zoographia'da bulunan 7 farklı tavuk türü 365.-371. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip tavuk genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından tavuk türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *biliç*, *piliç* "genç tavuk" (KBS: 91); *horoz* "tavuğun erkeği" (TDES: 220); *konga/kongay/kongey* "çilli tavuk, kuş ve hindi; çirkin; ruhsal açıdan normal olmayan" (ETTL IV: 360); *mürg* "kuş; tavuk < Far. *murğ* a.m." (ETTL V: 280); *piliç/pilinç* "tavuğun küçüğü, erginleşmemiş tavuk veya horoz < Yun. (*pulítza*) kuş yavrusu; civciv" (ETTL VI: 388); *takığu* "a domestic fowl evcil kümes hayvanı" (EDPT: 468); *taqīyu* "курица tavuk" (DTS: 536); *tavuk* b.m. (TDES: 501).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **OT.:** *takığu*, *takıku*, *takıgu* "tavuk" (ETG: 296); *taqiyu* "tavuk" (ETY: 857); *takıgu* "tavuk (yıl adı)" (OTG: 309); *takagu*, *takıgu* "tavuk" (ETYSV: 740). **Uyg.:** *takıgu* "tavuk (yıl)" (Aydın 2018: 172); *tağu* "tavuk" (EUTSV: 303); *takıgu*, *takıkug* *kuş*, *takıgu*, *takıgu* "tavuk" (EUTSV: 304); 330); *māciyān* "tavuk < Far. *mākiyān*" (Yunusoğlu 2012: 166); *takıgu*, *t(a)kıgu* "tavuk" (Ayazlı 2016: 218); *takıgu* "tavuk" (Eraslan 2012: 604); *taguk* "tavuk" (Ağca 2019: 279); *çuca*, *çuça* "tavuk, civciv (Far. *cūca*)" (KYAS: 96); *tağu* "tavuk" (EUTS: 220); *takıgu* "tavuk" (EUTS: 221). **KrhT.:** *tışı takagu* "tavuk" (DLT: 878); *takıku* "tavuk" (Ünlü 2012: 726); *çüjek*, *dağuk*, *dağuk*, *ketek*, *taguk*, *tavoh*, *tavuk*, *toğuk* "tavuk" (OTS: 117, 122, 262, 436, 444, 460); *takagu* "horoz, tavuğun genel adı, takuk" (DLT: 848).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *tavuk* "tavuk" (BL: 183); *tavuk* "tavuk" (Ergin 1964: 208).

OsmT: *decâc*, *dicâce*, *dücâce*, *mâkiyân*, *mürg-i hânegi* "tavuk" (OTAL: 170, 184, 193, 575, 733); *ferrûc* (Far.) "piliç, küçük tavuk" (KBN: 178); *tavuk* "tavuk" (KBN: 226).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *çüjek*, *dağuk*, *dağuk*, *ketek*, *taguk*, *tavoh*, *tavuk*, *toğuk* "tavuk" (OTS: 117, 122, 262, 436, 444, 460); *tawuk* "tavuk" (Zemahşeri: 184); *çüjek* "tavuk" (KE: 165); *tavuk/tawuk* "tavuk" (KE: 603); *takuk*, *tawuk* "tavuk" (NF: 401, 407); *takağu*, *tawuk* "tavuk" (Özyetkin 1996: 235, 236); *doğuk* "tavuk" (İML: 27); *çüjek* (<Far.) "tavuk" (HATS: 139); *dağuk*, *tawuk*, *tavuk*, *taguk*, *takuk*, *takağu* "tavuk" (Ata 2002: 140). **KıpT.:** *çüjek*, *dağuk*, *dağuk*, *ketek*, *taguk*, *tavoh*, *tavuk*, *toğuk* "tavuk" (OTS: 117, 122, 262, 436, 444, 460); *dağuk*, *dağuk*, *tafuk*, *taguk*, *takuk*, *tavoh*,

tavuk, tokuk "tavuk" (KTS: 55); *tavok, tavuk, çil tavok, tavoḥ* "tavuk" (CC: 568); *tağuk, tavuk, tağuk* "tavuk" (EDM: 111; 112). **ÇağT.:** *bordoğan, kürik, burdağan* "yumurta basan tavuk, yumurtaya yatan tavuk, kuluçkaya yatan tavuk" (Ünlü 2013: 163); *mākiyān* (<Far.), *tavuk, tavik* "tavuk" (Ünlü 2013: 714); *toḥuk/taḥakuy, tağuk* "tavuk" (FKS I: 523); 527); *ferik* "tavuk yavrusu, piliç, ferik" (FKS I: 885).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çāh/çāhā* "tavuk" (ÇTS: 437); *чун кайăк* "курица tavuk" (Aşmarin: 204); *чунни* "курица tavuk" (Aşmarin: 209); *чухă* "курица tavuk" (Aşmarin: 258); *чăх, чăхă* "курица tavuk" (Aşmarin: 276); *Чых* "курица tavuk" (ÇRS: 106).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kuurussa* "tavuk" (TSahS: 263). **Tuv.:** *daḡaa* "курица tavuk" (ESTuvY II: 37). **Tof.:** *таққыняк* "курица tavuk" (TRRTS: 93). **Hak.:** *taah, tañah, tağah* "tavuk" (ÖHTS: 467); *añ-hus* "tavuk" (HTS: 197); *tekek, tağah, tañah, taah* "tavuk" (HTS: 500); *kuş* "курица" (ESTYa VI: 182). **Alt.:** *uçar, uçar kuş* "tavuk" (ATS: 223); *kuş* "курица" (ESTYa VI: 182). **Şor.:** *kuş* "курица tavuk" (ŞRS: 29). **Tel.:** *kujiçak, kuş* "tavuk" (TAS: 66, 68).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *mekiyan* (Far.) "tavuk soyundan olan kuşların dişi" (KrgRS II: 561); *tök* "tavuk" (KTLS: 858-859). **Kaz.:** *broyler* "eti için yetiştirilen tavuk, et tavuğu" (KazTS I: 95); *mekien* "dişi kuş (tavuk, ördek vb.)" (KazTS I: 401); *тауық* "tavuk" (KazTS II: 512); *tavik* "tavuk" (KTLS: 858-859). **KarB.:** *tavuk* "tavuk" (KMTS: 345). **Kum.:** *tawuq* "tavuk" (KumTS: 326); *қыр тавуқ* "степная курица bozkır tavuğu" (ESTYa VI: 234). **Kar.:** *tavux* "tavuk" (KTD: 487). **Nog.:** *тавык* "курица tavuk" (NRS: 325). **Tat.:** *tavik* "tavuk" (TTatS: 305); *bürëklë tavik* "tepeli tavuk" (TTatS: 310); *tavik* "tavuk" (KazTTS: 454). **Başk.:** *tavik* "tavuk" (BaşTS: 588).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *tovuq* "tavuk" (TÖS: 563). **YUyg.:** *mëkiyan, toxu* "tavuk" (YUTS: 271, 417).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *beçə* "tavuğun küçüğü; erginleşmemiş tavuk veya horoz, yavru horoz" (ATS I: 387); *toyuq* "tavuk" (ATS II: 3351); *сөлә* "горная курица dağ tavuğu" (ESTYa VII: 374). **Türkm.:** *anaç* "yavru yetiştirecek duruma gelmiş olan tavuk, birkaç defa yavru yetiştirip kartlaşmış tavuk" (ITA: 124); *tāvīg, tāvüḡ* "tavuk" (ITA: 155); *tovuk* "tavuk" (TürTS: 633); *tāvug* "tavuk" (ITürT: 294); *towuk* "chicken" (TürED: 62). **Gag.:** *tauk* "курица tavuk" (GRMS: 461).

Moğolca: *tahia* "tavuk" (Gül 2010: 178); *daquq* "tavuk" (Gül 2018: 109); *miralcigur takiy-a* "bir tavuk türü" (MTS: 661); *takiy-a(n)*, *em-e takiy-a(n)* "tavuk" (MTS: 918); *хожис, хяргуул* "тауық, tavuk" (MonKT: 587, 680); *цурваг* "балапан тауық, yavru tavuk, civciv" (MonKT: 692).

Türkiye Türkçesi ağızları: *ardavul* "bir cins tavuk" (DS I: 304); *bülü bülü, bülük* "tavuk" (DS I: 820-821); *bülüç, bılıç, billa, biliç, bilik, biliş, bula, bulada, bulla, bülle, büllü, bülüc, bülüş* "piliç; civciv" (DS I: 821); *celfin, celhin, çelfin* "henüz yumurtlamayan küçük tavuk, piliç" (DS II: 878); *cort, cucug, curcu* "tavuk" (DS II: 1002); 1009); 1018); *Çin tavuğu* "boynu tüysüz, gövdesi uzun bir cins tavuk" (DS II: 1230); *çullu cücük* "tavuk" (DS II: 1303); *ferike* "tavuk" (DS III: 1846); *filik, filik, fillik, finik* "bir yıllık kaz, ördek ya da tavuk; piliç" (DS III: 1865); *gongak* "bir çeşit büyük tavuk ya da horoz" (DS III: 2101); *pattik* "kuyruksuz, cins tavuk" (DS V: 3415); *tavık* "tavuk" (DS V: 3848); *uktan* "ufak tavuk, piliç" (DS VI: 4033); *yabalı* "ayağı tüylerle süslü olan tavuk ve güvercin" (DS VI: 4113); *toyuh* "tavuk" (DS VI: 4773). *ferik* "piliç" (KBS: 271). *kabara* "kıvrık tüylü bir cins tavuk" (KBS: 355). *kurk* "kuluçka, kuluçka tavuk" (KBS: 463). *tok* "tavuk" (KBS: 744).

365. Beçtavuğu-Lat. *Numida Meleagris*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Numida meleagris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 94).

366. Büyük Orman Tavuğu-Lat. *Tetrao urogallus* (TTK: 396)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao urogallus*; Tat.: *Soir*; Başk.: *Sojer, bos-sojer* (dişi); TomT.: *Seléh*; Yak.: *Kara-Ulâr*; Çuv.: *Usàn*; Moğ.: *Chorr*; Bury.: *Gorr*; Kalm.: *Churr* (ZRA II: 56).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *уртаһи кайаке* "глухарь büyük orman tavuğu" (Aşmarin: 290); *кара́к* "глухарь büyük orman tavuğu" (Aşmarin: 93); *ка́лухар* "глухарь büyük orman tavuğu" (Aşmarin: 116); *ланка́рка* "глухарь büyük orman tavuğu" (Aşmarin: 17); *тонка́р* "глухарь büyük orman tavuğu" (Aşmarin: 135).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bäs čäkirä* " Gemeines Auerhuhn (*Tetrao urogallus*) büyük orman tavuğu" (LJTT: 19); *bäs ulara* " Gemeines Auerhuhn (*Tetrao urogallus*) büyük orman tavuğu" (LJTT: 20); *kara-ulâr* " Gemeines Auerhuhn (*Tetrao urogallus*) büyük orman tavuğu" (LJTT: 55); *ular* " Gemeines Auerhuhn (*Tetrao urogallus*) büyük orman tavuğu" (LJTT: 175). **Tof.:** *боориқа, қуъи; қара қуъи* (erkek); *сарыг борииқа, сарыг қуъи* (dişi); *һейбық (bir yaşında)* "глухарь büyük orman tavuğu" (TRRTS: 169).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Sibir xoruzu* "orman horozu (*Tetrao urogallus*)" (ATS II: 2978).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın büyük orman tavuğunun karşılığı olarak belirttiği Tatarca *soir* ve Başkurtça *sojer, bos-sojer* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Tom Tatarcasında büyük orman tavuğunun karşılığı *seléh* olarak belirtilmiş olup, bu ad Azericede *сөлә* "dağ tavuğu" şeklinde bulunmaktadır (ESTYa VII: 374). Ancak bu ada başka herhangi bir dilde veya kaynakta rastlanmamıştır. Pallas'ın Yakutçada belirttiği *kara-ulâr* adı tarafımızca aynı dilde *kara-ulâr* " Gemeines Auerhuhn (*Tetrao urogallus*) büyük orman tavuğu" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 55). Ayrıca Yakutçada aynı anlamda *ular* biçimi de bulunmaktadır (LJTT: 175).

Pallas'ın Çuvaşçada belirttiği *usân* adına bu dilde rastlanmazken, Pallas *osan, usun* biçimlerini "dişi orman horozu" türünün Başkurtça karşılığı olarak belirtmiş olup, bu ad tarafımızca Kazan Tatarcasında *usan* ve Baraba Tatarcasında *узан* şeklinde "orman horozu" anlamında tespit edilmiştir (VEWT: 517; OSTN II: 1758).

Pallas'ın tespit ettiği Moğolca *chorr*, Buryatça *gorr* ve Kalmukça *churr* biçimlerine taranan literatürde rastlanmazken, Moğolcada tespit ettiğimiz "tavuk" anlamındaki kelimeler *daquq, takiy-a(n), tahia, em-e takiy-a(n), хожис, хяргуул* şeklindedir (Gül 2018: 109; MTS: 918; MonKT: 587, 680).

367. Fındık Tavuğu-Lat. *Tetrastes bonasia*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Tetrao bonasia*; **Tat.:** *Budshur*; **Başk.:** *Syl*; **SibT.:** *Dshim, dshimae*; **Yak.:** *Putschuguràs*; **Moğ.:** *Koedu*; **Kalm.:** *Jatun* (ZRA II: 70).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: Osm.: *çil* "das Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VI: 2133).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *çil* "das Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VI: 2133).

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *boçugras, boçuguras, böçügüräs* "Tetrastes bonasia findık tavuğu" (LJTT: 25). **Tel.:** *sim, simda* "Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VII: 676); *sumda* "Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VII: 793). **Şor.:** *sinma* (Şor.) "Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VII: 636).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *уыл* (Baraba Tatarcası) "Haselhuhn findık tavuğu" (OSTN VII: 206); *cul* (Baraba Tatarcası) "Haselhuhn findık tavuğu" (VEWT: 111).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Tatarca *budshur* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Başkurtça findık tavuğu türünün karşılığı olarak belirtilen *syl* adına ise Baraba Tatarcasında *cul* biçiminde aynı türün karşılığı olarak rastlanmıştır (VEWT: 111). Baraba Tatarcasında ayrıca aynı anlamda *уыл* biçimi de bulunmaktadır (OSTN VII: 206). Pallas'ın Sibiry Tatarcasında findık tavuğu türünün karşılığı olarak tespit ettiği *dshim, dshimae* biçimlerini Teleüt Ağzında bulunan *sim, simda, sumda* "findık tavuğu" ve Şorca'da bulunan *sinma* "findık tavuğu" biçimleri ile karşılaştırmak gerekmektedir. (OSTN VII: 636); 676); 793). Pallas'ın Yakutçada belirttiği *putschuguräs* adı tarafımızca aynı dilde *boçugras, boçuguras, böçügüräs* "findık tavuğu" biçimlerinde tespit edilmiştir (LJTT: 25).

Pallas'ın tespit ettiği Moğolca *koedu* ve Kalmukça *jatun* biçimlerine taranan literatürde rastlanmazken, Moğolcada tespit ettiğimiz "tavuk" anlamındaki kelimeler *daquq, takiy-a(n), tahia, em-e takiy-a(n), хожус, хяргүүл* şeklindedir (Gül 2018: 109; MTS: 918; MonKT: 587, 680).

368. Kar Tavuğu-Lat. *Lagopus lagopus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Tetrao lagopus*; Tat.: *Aghùn* (bir diğer anlamı 'papaz'); Başk.: *Bisgaeljak*; Yak.: *Chabairchàn, kawiekahn, kakolekahn, peperaeh*; Moğ.: *Zagàn-choro*; Bury.: *Kudù* (ZRA II: 63).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bäbäärär, bäbigiräs/bäbigräs* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*)" (LJTT: 19); *čuurpas* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 42); *xabiýaxaan/xabiýaxan* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 48); *xabayax/xabayxaan/xabayxan/xabiýaxaan* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 48); *xamiýaxaan/xamiýaxan, xamjï* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 50); *xonuu xabjïta* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 61); *iirädi/iirädii, iiräli* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 64); *ialaki/iälikî/iällakî/iällikî* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 66); *kabiyakaan/kabyïakaan/kabyïakan* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 75); *kurupaaskî* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 96); *kuruppaaskî* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 96); *talax xabjïta* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 155); *üöt xabjïta* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 182); *ürünj xančaala* "Moorschneehuhn (*Lagopus lagopus*) kar tavuğu" (LJTT: 184). Tuv.: *аганак* "белая куропатка kar tavuğu" (ESTuvY I: 49). Hak.: *масхыл күркүзи* "белая куропатка kar tavuğu" (HRS: 218).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarca olarak belirttiği *aghùn* adına taranan literatürde rastlanmazken, bu ad ile ilişkilendirebileceğimiz Hakasçada tespit ettiğimiz *añ-hus* "tavuk" adı bulunmaktadır (HTS: 197). Başkurtça *bisgaeljak* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

Pallas'ın belirttiği Yakutça *chabairchàn*, *kawiekahn* adlarının Yakutçadaki biçimlerini Hauenschild *xabayax/xabayxaan/ xabayxan/xabiyaxaan* "kar tavuğu" şeklinde tespit etmiştir (LJTT: 48). Pallas'ın tespit ettiği *peperaeh* adının Yakutçadaki biçimini ise Hauenschild *bäbäärär* olarak belirtmiş, ancak Pallas'ın belirttiği *kakolekahn* adına ilişkin herhangi bir karşılaştırma yapmamıştır (LJTT: 19).

Moğolca *zagàn-choro* ve Buryatça *kudù* adlarına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

369. Karatavuk-Lat. *Turdus merula* (TTK: 295)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Turdus merula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 449).

Etimolojik sözlükler: *çomğuk* "blackbird" (Yazar Kutadgu Bilig'de bu anlamda kullanılmış olabileceğini belirtir.) (EDPT: 423). *karabakal/karabakkal* "eti için avlanan siyah tüylü bir kuş, *karatavuk* < *kara* ve *bakal* 'karatavuk'" (ETTL IV: 120).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *saç* "karatavuk (Far. *sārac*) " (KYAS: 213).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *ğara tavuğ* "karatavuk, kumru büyüklüğünde (siyah) bir kuş" (FKS II: 942).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sul ha, sırlāhan* "karatavuk" (ÇTS: 283, 289).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *parlah* "karatavuk" (HTS: 349); *tidiratço, paartlah, parlah* "karatavuk" (HTS: 502).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *ğoy çıkçık* "karatavuk" (KMTS: 148); *ğolunğıldı* "karatavuk" (KMTS: 177). **Tat.:** *ğarğatavuğ* "karatavuk" (KırTS: 187); *ğarkıldık* "karatavuk" (KazTTS: 47). **Başk.:** *ğara ğarkıldak* "kara tavuk (Lat.: *Turdus merula*)" (BaşTS: 62); *ğara ğarkıldak* "karatavuk" (BaşTS: 62).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *ğorayaloğ* "karatavuk" (TÖS: 313).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ğaratoyuğ* "karatavuk" (ATS II: 1983).

Moğolca: *ularu* "kır tavuğu, karatavuk" (MTS: 1033); *hur, hur gurguul* "karatavuk" (MTS: 1162).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akbakal* "karatavuk soyundan kahverengi tüylü bir kuş" (DS I: 141); *çakılı, cuga* "karatavuk" (DS II: 849); *cayık* "karatavuk" (DS II: 869); *karapatak* "karatavuk kuşu" (DS IV: 2653); *karacuka* "karatavuk kuşu" (DS VI: 4535).

370. Sutavuğu-Lat. *Gallinula chloropus* (TTK: 126)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Fulica chloropus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 157)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *burançi* "İng. *moorhen* şeklinde verilmiş olup, karşılığı 'sutavuğu'dur." (KİS: 15).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *сумартап* (құс) "Камышница sutavuğu" (KRRKS: 423). Başk.: *қамыш тавығы* "saz tavuğu (*Gallinula chloropus*)" (BaşTS: 588).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

371. Yaban Tavuğu-Lat. *Gallus gallus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phasianus Gallinaceus*; KazT.: *Kuràss* (erkek), *taùk* (dişi); Tat (ad ischimum): *Ajalek*; Yak.: *Kuruptschà*; BuhÖzb.: *Churùs* (erkek), *taku* (dişi); Çuv.: *Tschiche* (dişi); Kalm. ve Moğ.: *Takia* (ZRA II: 88).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT.: *kor tavuğı* "bir tür yaban tavuğu" (EÇS: 156).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *kırgavul* "yabani tavuk, sülün" (Ünlü 2013: 625); *sülkün* "yabani tavuk" (ÇOW: 175); *kiryaul* "yabani tavuk" (ÇOW: 130).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *pora kürkü* "yaban tavuğu" (ÖHTS: 376).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *қарабауыр, иил* "yaban tavuğu" (KazTS II: 559). **KarB.:** *çeget tavuq* "yaban tavuğu" (KMTS: 145). **Tat.:** *dağtavuğı* "yaban tavuğu" (KırTS: 89).

Moğolca: *nugturuu/nugtrū* "keklik, bağirtlak, yaban tavuğu" (MTS: 724).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazan Tatarcasında tespit ettiği *kuràss* (erkek) ve Buhara Özbekçesinde tespit ettiği *churùs* (erkek) adlarına taranan literatürde rastlanmazken, dişi yaban tavuğunun karşılığı olarak tespit ettiği Kazan Tatarcasında *taùk* ve Buhara Özbekçesinde *taku* adları Eski Türkçe *takiğu* "a domestic fowl, evcil kümes hayvanı" biçiminden gelmektedir (EDPT: 468). Bu ad Türkçe'nin tarihi dönemleri ile modern Türk dillerinde farklı biçimlerde mevcut olup, Türkiye Türkçesinde *tavuk* şeklindedir (TS: 2289). Pallas'ın belirttiği *kuruptschà* adı Hauenschild tarafından Yakutçada *kuuruksa/kuurumsa/kuurupča/kuurupsa/kuurussa* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 97). Pallas'ın Çuvaşçada dişi yaban tavuğunun karşılığı olarak belirttiği *tschiche* adına karşılık tarafımızca Çuvaşçada tespit edilen adlar; *çäh/çähă* "tavuk", *чин кайăк* "курица tavuk", *чинни* "курица tavuk", *чухă* "курица tavuk", *чых* "курица tavuk" şeklindedir (Aşmarin: 204, 209, 258, 276; ÇTS: 437; ÇRS: 106). Pallas'ın Moğolca ve Kalmukçada yaban tavuğu türünün karşılığı olarak tespit ettiği *takia* adı tarafımızca Moğolcada *tahia* şeklinde "tavuk" anlamında tespit edilmiştir (Gül 2010: 178).

372. Tavuskuşu-Lat. *Pavo cristatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Pavo cristatus*; **KırT.:** *Pawa*; **Kalm.:** *Toghus, toghul*; **Moğ.:** *Toghòs* (ZRA II: 93).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **ÇağT.:** *ta'us* "tavus kuşu" (KİS: 6); *germa ta'us* "kuyruk geren tavus kuşu" (KİS: 6).

Modern Türk Dilleri: Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *Pavlin* (<Rus.) “tavus kuşu” (HTS: 365). **Tel.:** *toğus, altın toğus* (<Moğ.) “tavus kuşu” (TDES: 501); **Tuv.:** *aldın toğus, aldın dōs* (<Moğ.) “tavus kuşu” (TDES: 501-502).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *tōs* “tavuskuşu” (TDES: 501); **KKal.:** *tawıs* “tavuskuşu” (TDES: 501).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb: *tavus* “tavuskuşu” (TDES: 501); **Türkm.:** *tāvus* “tavuskuşu” (TDES: 501).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas’ın Kırım Tatarcasında tavuskuşu türünün karşılığı olarak belirttiği *pawa* adı, bahse konu türün Latince karşılığında (*Pavo cristatus*) geçmektedir. Ayrıca Hakasçada da “tavus kuşu” anlamında Rusçadan alıntı olan *pavlin* “tavus kuşu” adı bulunmaktadır (HTS: 365). Bu nedenle Pallas’ın tespit ettiği *pawa* adının başka dilden alıntı olma olasılığı yüksektir.

Pallas’ın Kalmukça *toghus, toghul* ve Moğolca *toghòs* şeklinde tavuskuşu türünün karşılığı olarak belirttiği kelimeler Türk ve Moğol dillerine Farsça aracılığıyla Arapça’dan girmiş olup, Arapça biçimi *ta’ūs* “peacock” şeklindedir. Moğolcaya *tağus* şeklinde geçmiş olup, bu ad modern Türk dillerinden Teleüt Ağzı ve Tuvaca’ya Moğolca aracılığıyla geçmiştir (TDES: 501-502).

373. Telkuyruk I-Lat. *Clangula hyemalis* (TTK: 60)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Anas hyemalis*; **Başk.:** *Alatscháber* (ZRA II: 270).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *birgināx, bilgināx, bilgin’āx* “*Clangula hyemalis* telkuyruk” (LJTT: 20); *kīn’īlgī, kun’algī* “*Clangula hyemalis* telkuyruk” (LJTT: 82); *kun’algī kus* “*Clangula hyemalis* telkuyruk” (LJTT: 93); *moynoyon* “*Clangula hyemalis* telkuyruk” (LJTT: 113); *taas kuha* “*Clangula hyemalis* telkuyruk” (LJTT: 153); *aañña, aña, aña* “*Eisente telkuyruk*” (LJTT: 3); *añaariyar*

"Eisente telkuyruk" (LJTT: 8); *bilginäx* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 20); *kun'algı kus* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 93); *moynoŋon* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 113); *saapki* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 135); *taas kuha* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 153).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *морянка* “морянка (птіца) telkuyruk" (TatRusS: 620); *поляр казы* "морянка (птіца) telkuyruk" (TatRusS: 714).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Başkurtça *alatschäber* şeklinde tespit ettiği ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

374. Telkuyruk II-Lat. *Clangula hyemalis* (TTK: 60)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Anas glacialis*; **Yak.:** *Biljinà* (ZRA II: 276).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryä (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *birginäx*, *bilginäx*, *bilgin'äx* "*Clangula hyemalis* telkuyruk" (LJTT: 20); *kın'ılgı*, *kun'algı* "*Clangula hyemalis* telkuyruk" (LJTT: 82); *kun'algı kus* "*Clangula hyemalis* telkuyruk" (LJTT: 93); *taas kuha* "*Clangula hyemalis* telkuyruk" (LJTT: 153); *ааһһа*, *аһаа*, *аһһа* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 3); *аһааріуа* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 8); *kın'ılgı*, *kun'algı* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 82); *kun'algı kus* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 93); *moynoŋon* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 113); *saapki* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 135); *taas kuha* "Eisente telkuyruk" (LJTT: 153).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *морянка* “морянка (птіца) telkuyruk" (TatRusS: 620); *поляр казы* "морянка (птіца) telkuyruk" (TatRusS: 714).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutçada tespit ettiği *biljinà* adı Yakutçada *birginäx*, *bilginäx*, *bilgin'äx* "*Clangula hyemalis* telkuyruk" şeklinde geçmektedir (LJTT: 209).

375. Toy-Lat. *Otis tarda* (TTK: 122)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Otis tarda*; **Tat.:** *Soadak*; **Kaz.:** *Duwadak*; **SibT.:** *Korda*; **Moğ.:** *Todach, toáduk; sachaltù* (yetişkin erkek) (ZRA II: 96)

Etimolojik sözlükler: *моѳ* "дрофа toy kuşu" (DTS: 570).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *toğ, toy* "toy kuşu" (DLT: 885); *boğ* "toy kuşu" (Ünlü 2012: 139); *toĥ* "toy kuşu" (Ünlü 2012: 812).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *toy/toy* "toy kuşu" (BL: 184).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **KıpT.:** *borġatoy* "toy kuşu" (KTS: 34); *duġ* "toy kuşu" (KTS: 65); *toġtoy, toġtuy, toy, toy* "toy kuşu" (KTS: 278, 281). **ÇağT.:** *ghaçir* "büyük toy kuşu" (KİS: 12); *toġdaġ, mürġ, murġ* "toy kuşu" (Ünlü 2013: 1140); *toġdarı/toġdurı, toy kuşı* "toy kuşu" (FKS I: 613, 626).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *hir kārkki* "toy kuşu" (ÇTS: 130); *strepēt* "küçük toy kuşu" (ÇTS: 281); *hērhi* "toy kuşu" (ÇTS: 411); *хир кәркки* "дрофа toy kuşu" (Aşmarin: 179); *nana кайăк* "дрофа toy kuşu" (Aşmarin: 95); *трахва* "дрофа toy kuşu" (Aşmarin: 112).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *todah* "toy kuşu" (ÖHTS: 508; HRS: 639); *örtөк, чазы танагы* "дрофа toy kuşu" (HRS: 923).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *toodak* "toy kuşu" (KrgRS II: 748); *безбелдек* "toy kuşu" (Manas: 319). **Kaz.:** *dyadaġ* "great bustard toy kuşu" (KazED: 56; KRRKS: 149). **KKal.:** *duwadaq* "toy kuşu" (KarkTS: 127). **KarB.:** *dudaġ, duvadaġ* "toy kuşu" (KMTS: 161). **Kum.:** *duwadaq* "toy kuşu" (KumTS: 116). **Tat.:** *duvadaq* "toy kuşu" (KırTS: 102); *düdek* "toy kuşu" (KazTTS: 109); *sirtme koyrık* "küçük toy kuşu" (KazTTS: 412); *дүдәк* "дрофа toy kuşu" (TatRusS: 228); *кыр күркәсе* "дрофа toy kuşu" (TatRusS: 507). **Başk.:** *dıvızaġ* "toy kuşu" (BaşTS: 129); *tuġazaġ* "toy kuşu" (BaşTS: 639); *dyġazak* "дрофа toy kuşu" (BaşRS: 172). **Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri:** **Özb.:** *тувалок, тўхматувалок* "дрофа toy kuşu" (RÖzbS I: 277). **YUyg.:** *merigüs* "küçük toy kuşu" (YUTS: 268); *toxusi* "toy kuşu" (YUTS: 417).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dovdaq* "toy kuşu" (ATS I: 948).

Moğolca: *togudag/ todug, togudug* "toy kuşu" (MTS: 970); *saxalt moodoɣ* "ер дуадак, erkek toy kuşu" (MonKT: 413); *moodoɣ* "дуадак, toy kuşu" (MonKT: 466).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği *soadak* adı Kırım Tatarcasında mevcut olan *duvadaq* "toy kuşu" adı ile karşılaştırılabilir (KırTS: 102). Bununla birlikte Pallas toy kuşunun Kazakça karşılığını da *duwadaq* olarak belirtmiştir (KazED: 56; KRRKS: 149). Bu ad modern Türk dillerinden Kırgızcada *toodak*, Karakalpakçada *duwadaq*, Karaçay-Balkarca'da *dudaq*, *duvadaq*, Kumukça'da *duwadaq*, Başkurtçada *tuğazaq*, *dyzazak*, Azericede *dovdaq* ve Hakasçada *todah* şeklindedir (KrgRS II: 748; KarkTS: 127; KMTS: 161; KumTS: 116; BaşTS: 639; BaşRS: 172; ATS I: 948; ÖHTS: 508).

Pallas'ın Sibirya Tatarcasında *korda* olarak belirttiği ada taranan literatürde toy kuşunun karşılığı olarak rastlanmazken, bu ad Kutadgu Bilig'de *korday* "kuğu" ve Kaşgarlı Mahmud'da *korday* "kuğu" şeklinde geçmektedir (KB Dizin: 280; DLT: 730). Clauson, *korday* adına bazı araştırmacıların "pelikan" anlamını verdiğini, bazılarının ise "kuğu" anlamını verdiğini belirtir. Ayrıca *korday* adının karabatak ve pelikan kuşunun karşılığı olarak da kullanıldığını belirtir (EDPT: 609).

Pallas tarafından Moğolca *todach*, *toáduk* olarak belirtilen adlar bugünkü Moğolcada *togudag/ todug, togudug, moodoɣ* "toy kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 970; MonKT: 466). Pallas tarafından Moğolca yetişkin erkek toy kuşunun karşılığı olarak belirtilen *sachaltu* adı bugünkü Moğolcada *saxalt moodoɣ* "ер дуадак, erkek toy kuşu" şeklinde tespit edilmiştir (MonKT: 413).

• **Toygar**

Zoographia'da tespit edilebilen 8 farklı toygar türü kuş 376.-383. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, toygar genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından toygar türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *toygar/torgay* "küçük bir kuş, çayır kuşu, tarla kuşu" (TDES: 522-523).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *çekik* "toygar kuşu " (IB: 52). **KrhT.:** *cırlak* "toygar kuşu, cırlayık" (OTS: 93); *çırılalık* "toygar kuşu " (OTS: 110); *durğay* "toygar kuşu " (OTS: 131). *torığa* "tarla kuşu, toygar kuşu" (DLT: 893).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *çekik* "tarla kuşu, toygar" (EATS: 167); *turğay* "toygar kuşu, tarla kuşu, ispinoz " (BL: 185).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *cırlak* "toygar kuşu, cırlayık " (OTS: 93); *çırılalık* "toygar kuşu " (OTS: 110); *durğay* "toygar kuşu " (OTS: 131). **KıpT.:** *cırlak* "toygar kuşu, cırlayık" (OTS: 93); *çırılalık* "toygar kuşu " (OTS: 110); *durğay* "toygar kuşu " (OTS: 131); *çırılalık* "toygar kuşu" (KTS: 51). **ÇağT.:** *anğut* "toygar" (Ünlü 2013: 44); *torğay* "toygar kuşu" (Ünlü 2013: 1149); *toyğar* "doyur; tarla serçesi, çayır uşu, turgay, toygar" (FKS I: 575); *turgay, torğay* "toygar, turgay, çayır kuşu, tarla kuşu" (FKS I: 627); *tarğay, tarağay* "toygar, turgay, çayır kuşu, tarla kuşu " (FKS I: 869).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *ностаргай* "жаворонок, toygar kuşu" (HaRuSL: 159); *torğay* "toygar, çayır kuşu" (ÖHTS: 518; HTS: 523). **Tel.:** *postorkoy* "çayır kuşu, toygar" (TAS: 89).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *боз морғау* "toygar" (KazTS II: 531). **KarB.:** *töppeli çıkçık* "tarla kuşu, toygar" (KMTS: 148); *gerge çıkçık* "çayır kuşu, toygar" (KMTS: 173). **Tat.:** *bostorğay* "toygar, tarla kuşu" (KırTS: 63); *toygar* "turgay" (TTatS: 319). **Başk.:** *turğay* "tarla serçesi, toygar " (BaşTS: 646).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *to'rg'ay, so'fito'rg'ay* "toygar " (TÖS: 586). **YUyg.:** *birtuğram* "çayır kuşu, toygar" (YUTS: 44); *boztoğay* "çayır kuşu, toygar" (YUTS: 50).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarıçqay* "orman toygarı (*Lullula arborea*)" (ATS II: 1991); *meşətorəğayı* "toygar (*Lullula arborea*)" (ATS II: 2342).

Moğolca: *bildu'ur, bilji'ur* "toygar kuşu" (MGTS: 53).

Türkiye Türkçesi ağızları: *tarlabakkalı* "toygarkuşu, tarlakuşu" (DS V: 3836).

376. Ak Kanatlı Toygar-Lat. *Alauda leucoptera* (TTK: 249)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda leucoptera* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 518).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *sırlavıķ* "ak kanatlı toygar (*Melanocorypha leucoptera*) " (BaşTS: 523); *sırlavıķ* "ak kanatlı toygar (*Melanocorypha leucoptera*) " (BaşTS: 523).

Moğolca:

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

377. Akdeniz Çorak Toygarı-Lat. *Alauda rufescens* (TTK: 249)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda pispoleta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) ZRA I : 526

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *vaķ sırlavıķ* "çorak taygarı (*Calandrella rufescens*)" (BaşTS: 523).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

378. Boğmaklı Toygar-Lat. *Melanocorypha calandra* (TTK: 254)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda calandra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 517).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *dala haban turğayı* "boğmaklı toygar (*Melanocorypha calandra*)" (BaşTS: 646).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarıçqay* "boğmaklı toygar (*Melanocorypha calandra*)" (ATS II: 1991).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

379. Kara Toygar-Lat. *Melanocorypha yeltoniensis* (TTK: 255)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda tatarica*; Kalm.: *Ukir-chàr* (Ayrıca Pallas bu türün İngilizcesini *black lark* olarak vermiştir.) (ZRA I: 514).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *qara haban turğayı* "kara toygar (*Melanocorypha yeltoniensis*)" (BaşTS: 646).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Kalmukça *ukir-chàr* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

380. Kulaklı Toygar-Lat. *Eremophila alpestris* (TTK: 255)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda nivalis*; Sag.: *Sgaasch* (ZRA I: 519).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *mögözlö sırlavıx* "kulaklı toygar (*Eremophila alpestris*)" (BaşTS: 523).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarıçqay* "kulaklı tarla kuşu (*Eremophila alpestris*)" (ATS II: 1991).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Sagay Hakasçasında tespit ettiği *sgaasch* adına taranan literatürde rastlanmazken, Hakasçada tarafımızca tespit edilen toygar kuşuna karşılık gelen adlar *nocmapzaü* ve *torğay* şeklinde tespit edilmiştir (HaRuSL: 159; ÖHTS: 518; HTS: 523).

381. Moğol Toygarı-Lat. *Melanocorypha Mongolica*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda mongolica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 516).

382. Tepeli Toygar I-Lat. *Galerida cristata* (TTK: 250)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda cristata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 523).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *püpeklik torghay* "tepeli toygar" (KİS: 73).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *öltöklö sırlavık* "tepeli toygar (Lat. *Galerida cristata*)" (BaşTS: 523).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarıçqay* "tepeli toygar (Lat. *Galerida cristata*)" (ATS II: 1991).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

383. Tepeli Toygar II-Lat. *Galerida cristata* (TTK: 250)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda galerita* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 524).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *püpeklik torghay* "tepeli toygar" (KİS: 73).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

384. Turna-Lat. *Grus grus* (TTK: 128)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Grus vulgaris*; Tat.: *Turnah*; Yak.: *Turrujah*; Kaz.: *Usàk*; BuhÖzb.: *Kaeraeki*; Kalm.: *Togerùn*; Moğ.: *Charà-toegerü*; Bury.: *Bochorù* (ZRA II: 106).

Etimolojik sözlükler: *durna* "turna" (ESTYa III: 301); *turna* "turna (*Grus grus*), (Ayrıca Eren turna adının kuşun çıkardığı sestten geldiğini belirtir.)" (TDES: 526-527); *turna* "Eski Türkçe *turna* veya *turnya* "uzun bacaklı bir kuş" " (NS: 908); *turna* "crane bird, usually turna, occasionally *turna*/*torna*" (EDPT: 551); *turna* "seriy juravl gri turna" (DTS: 588); *turna* "göçebe iri bir kuş, turna" (KBS: 769); *turna* "серый журавль turna" (DTS: 588); *turna/durna* "sulak yerlerde ve batalıklarda yaşayan göçücü, iri bir kuş < ET *turna* 'crane (bird)' " (ETTL VIII: 277); *turna* "kranich" (VEWT: 501); *turna* (~*tiuro*) "crane (PTurk. *durunja*)" (EDAL: 1388).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *turnaya* "turna" (ETG: 302); *turna* "turna" (Aydın 2019: 271); *turnaya quş* "turna kuşu" (ETY: 846); *turna* "turna, erkek ördek" (ETY: 852); *turna/turnya* "turna" (OTG: 311); *turna* "turna" (Aydın, 2015: 213); *turnya*, *turna* "turna" (Kormuşin 2016: 557); *sunga* "erkek ördek, turna" (ETS: 203); *turna* "turna" (OTWF II: 536). **Uyg.:** *turnya* "turna" (EUTSV: 345); *uqar* "leylek, turna" (Yunusoğlu 2012: 176); *turna* (*kuş*) "turna" (SDBH: 437). **KrhT.:** *turna* "turna kuşu" (Ünlü 2012: 832); *turna* "Kökiş turna kökte ünün yaşılar" (KB Dizin: 7); *turna* "crane" (Dankoff: 201).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *turna* "turna" (BL: 185); *turna* "turna" (Filiz 2019: 164).

OsmT: *buğrâ* "turna" (OTAL: 113); *turna* "turna" (KBN: 229); *belmet* "turna" (Tulum 2011: 1784).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *turna* "Balıkçıl ve leylek soyundan bir kuş" (İML: 76). **Kıpt.:** *turna* "turna (Lat.grua, Far.torna)" (CC: 583). **ÇağT.:** *oğar* "Farsi'de küleng denen kuş (turna kuşu)" (FKS I: 262); *turna* "turna kuşu" (FKS I: 564); (ÇMS: 92); *sukur* "bir nevi ördek, turna" (ÇOW: 174); *dék* "turna (<Hintçe *dhek*)" (Çağma 2020: 115); *karğara* "sorguçlu turna (<Trk. *karğara*)" (Çağma 2020: 115); *sāras* "turna (<Hintçe *saaras*)" (Çağma 2020: 115); *téve turna* "Hindistan'da saaras denilen kuş." (Çağma 2020: 115); *toğdarı* "bir turna türü" (Çağma 2020: 115); *turna* "turna" (Çağma 2020: 115); *turna* "turna" (Çelik 1993: 645); *karğara* "turnaya benzeyen bir kuş" (Erbay 2008: 332); *sarigh quş* "sarı turna" (KİS: 12).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *та̋рна, те̋рне* (*twrna/térne*) "turna" (ÇTS: 339).

Hal.: *durna* "turna" (WDC: 108).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *turuya* "turna" (TSahS: 276); *xoñor turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 62); *mañan turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 106); *mañan turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 107); *taba turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 154); *turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 180); *ürüñ turuya* "Grauer Kranich (*Grus grus*) gri turna" (LJTT: 184). **Tuv.:** *duruyaa* "turna" (TuvTS: 37). **Hak.:** *turna* "turna" (ÖHTS: 529). **Alt.:** *turna* "turna" (ATS: 218); *труна* "серый журавль turna" (ESTYa III: 301). **Tel.:** *turna* "turna" (TAS: 119). **Tof.:** *duruja* "серый журавль turna" (ESTYa III: 301).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *turuna* "turna (kuş)" (KrgRS II: 762); *turna* "turna" (KTLS: 902-903). **Kaz.:** *turna* "turna" (KazTS I: 603). **KarB.:** *kırır, kırıruv* "turna" (KMTS: 246); *kurnayat* "turna" (KMTS: 258); *turna* "turna" (KMTS: 363); *zurnuk* "turna" (KMTS: 378). **Tat.:** *turna* "turna" (KırTS: 354); *torna* "turna" (TTatS: 321; KazTTS: 483). **Başk.:** *torna* "turna (*Grus grus*)" (BaşTS: 625). **KKal.:** *тырна* "серый журавль turna" (ESTYa III: 301).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *turna* "turna" (TÖS: 589). **YUyg.:** *turna* "turna" (KTLS: 902-903).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *durna* "turna (*Grus grus*)" (ATS I: 975). **Türkm.:** *durna* "turna" (TürTS: 178). **Gag.:** *turna* "turna" (Dağlı 2019: 34).

Moğolca: *tohora* 'u(n), *toħura* 'un "karabatak veya balıkçıl, turna" (MGTS: 300); *harkir* (-a) "boz turna" (MTS: 1111); *шүүдрийн зонс* "көктырна mavi turna" (MonKT: 758); *хар тогоруу* "кара тырна karaturna" (MonKT: 568); *тогоруу* "тырна turna" (MonKT: 460); *уурс* "тырна turna" (MonKT: 522); *зонч тогоруу* "көктырна mavi turna" (MonKT: 258); *бяцхан хархираа* "карамоён тырна karaboyunlu turna" (MonKT: 110); *арш шувуу* "тырна turna" (MonKT: 49).

Türkiye Türkçesi ağızları: *angık* "turna" (DS I: 266); *durna* "turna kuşu" (DS II: 1606).

Pallas'ın Tatarcada *turnah* olarak belirttiği ad tarafımızca Kırım Tatarcasında *turna* "turna", Tatarca ve Kazan Tatarcasında *torna* "turna" şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 354; TTatS: 321; KazTTS: 483). Bu ad Eski Türkçede *turña* "crane bird" biçiminde olup, Clauson genellikle *turna*, nadiren de *turna/torna* biçimlerinin kullanıldığını belirtir (EDPT: 551).

Pallas'ın Yakutça *turrujah* olarak belirttiği ad aynı dilde tarafımızca *turuya* "turna" şeklinde tespit edilmiştir (TSahS: 276). Yakutçadaki bu ad Eski Türkçe *turña* biçiminden gelmektedir (EDPT: 551). Pallas'ın belirttiği Kazakça *uşak* ve Buhara Özbekçesindeki *kaeraeki* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

Pallas turna kuşunun kaşılığını olarak tespit ettiği Kalmukça *togerün* adı bugünkü Moğolcada *тогоруу* "тырна turna" şeklinde tespit edilmiş, Moğolca olduğu belirtilen *charà-toegerü* adı ise *хар тогоруу* "кара тырна karaturna" biçiminde tespit edilmiştir (MonKT: 460, 568). Pallas'ın tespit ettiği Buryatça *bochorü* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

385. Ak Turna-Lat. *Leucogeranus leucogeranus* (TTK:129)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Grus leucogeranus*; **KazT.:** *Kügolok*; **Başk.:** *Ak-turna* (beyaz turna); **Kaz.:** *Syn-korau*; **Yak.:** *Katallek*; **KoyH.:** *Chasgalasch*; **Kalm.:** *Zenn*; **Bury.:** *Zagàn-toegerü* (beyaz turna) (ZRA II: 103).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *turna* "Sibirya turnası (*Grus leucogeranus*)" (KİS: 3).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kitalıktay*, *kitalık* "Nonnenkranich ak turna" (LJTT: 86); *ölö turuya*, *ölöñ turuya* "Nonnenkranich ak turna" (LJTT: 132); *ürüñ turuya* "Nonnenkranich ak turna" (LJTT: 184); *кыталык* "стерх ak turna" (KRYs: 203; YRS: 213).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *актырна* "стерх ak turna" (KRRKS: 37). Başk.: *ak torna* "ak turna (*Grus leucogeranus*)" (BaşTS: 625).

Moğolca: *уамч мозорюу* "ак тырна, ak turna" (MonKT: 676).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas ak turna kuşunun Kazan Tatarcasındaki karşılığını *kügolok* olarak belirtmiş, ancak bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Başkurtça *ak-turna* olarak belirtilen ad aynı dilde ve ak turna tüünün karşılığı olarak *ak torna* şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 625). Kazakça *syn-korau* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Yakutça *katallek* adı aynı dilde *kitalıktay*, *kitalık* "Nonnenkranich ak turna" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 86). Pallas'ın Koybal Hakasçasında belirttiği *chasgalasch* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Kalmukça *zenn* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Buryatçada anlamını "ak turna" olarak belirttiği *zagàn-toegerü* adına karşılık tarafımızca Moğolcada *уамч мозорюу* "ak turna" biçimi tespit edilmiştir (MonKT: 676).

386. Gözlüklü Turna-Lat. *Antigone vipio*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Grus vipio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 111).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *küöx turuya* "Weißnackenkranich gözlüklü turna" (LJTT: 99); *mañaas turuya* "Weißnackenkranich gözlüklü turna" (LJTT: 106); *mañas turuya* "Weißnackenkranich gözlüklü turna" (LJTT: 107).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

387. Sarus Turnası-Lat. *Antigone antigone*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Grus antigone*; Moğ.: *Charà-toegerü* (ZRA II: 102).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *kul-rang turna* "kül renkli turna" (KİS: 3).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Moğolca olduğu belirtilen *charà-toegerü* adı aynı dilde *xap mozopyu* "kara тырна karaturna" biçiminde tespit edilmiştir (MonKT: 460, 568).

388. Telli Turna-Lat. *Grus virgo* (TTK: 128)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Grus virgo*; KırT.: *Bagdad-turnà*; Kaz.: *Kaskaralè-turna, kara-kalè*; Moğ.: *Chorrchiror-toegerü* (ZRA II: 108).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *Kiçik turna* "küçük turna" (KİS: 3).

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *ğara torna* "telli turna" (BaşTS: 625).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kırım Tatarcasında tespit ettiği *bagdad-turnà*, Kazakça *kaskaralè-turna, kara-kalè* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Moğolcada tespit ettiği

chorrchiror-toegerü adına literatürde rastlanmazken, *toegerü* kelimesi bugünkü Moğolcada *mozopуу* “тырна turna” şeklindedir (MonKT: 460).

389. Üveyik-Lat. *Streptopelia turtur* (TTK: 194)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Columba turtur*; Bury.: *Tukta*; Kalm.: *Buchurganà* (ZRA I: 564).

Etimolojik sözlükler: *kumru* "ekili ovalara yakın ormanlarda yaşayan güvercine benzer, kül renginde yerli bir kuş (*Streptopelia turtur*) <Far. *qumrī*" (TDES: 331); *ögeyik* "üveyik" (ETTL VI: 201); *tartar* "turtle dove üveyik" (EDPT: 536); *üveyik* "korularda yaşayan, eti için avlanan boz renkli bir kuş (*Streptopelia turtur*). Ağızlarda *efeyik* biçimi de kullanılır." (TDES: 542); *üveyik* b.m. (NS: 929).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KrhT.: *fāhte* (Far.) "üveyik kuşu" (OTS: 159).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *ügeyik* "üveyik" (EATS: 695); *kumrı* "kumru" (EATS: 465); *qumrī* "kumru" (BL: 162). OsmT.: *fāhte* (Far.) "üveyik kuşu" (OTAL: 248); *qumrı* "kumru" (KBN: 201).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *fāhte* (Far.) "üveyik kuşu" (OTS: 159); *fahte* (Far.) "üveyik kuşu" (Ata 2002: 186); *qumrī* "kumru" (KE: 399); *sündilâç* "kumru yahut kuyruksalan kuşu" (İML: 65). KıpT.: *fāhte* (Far.) "üveyik kuşu" (OTS: 159). ÇağT.: *qumrī* "kumru" (Ünlü 2013: 668).

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *tahırah* "kumru" (HTS: 484).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qumır* "kumru" (KazTS I: 360); *orman kenmepi* "kumru" (KazTS II: 354). Krg.: *miste* "kumru" (KTLS: 514-515). KKal.: *qumırı* "kumru kuşu" (KarkTS: 359). Tat.: *açık koñğırt* "kumru" (KTLS: 514-515); *kırgıy kügerçen* "üveyik" (TTatS: 332); *urman kügerçeně* "kumru" (TTatS: 196); *ebërçen* "kumru" (KazTTS: 111). Başk.: *egersen* "üveyik" (BaşTS: 138); *alatuba* "kumru" (KTLS: 514-515).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: YUyg.: *gurrek* "kumru" (YUTS: 146); *kükü* "kumru" (YUTS: 211); *qumrı* "kumru" (YUTS: 248); *paxtek* "kumru" (YUTS: 313);

torulğa "kumru" (YUTS: 421). **Özb.:** *kuyuk sārık* "kumru" (KTLS: 514-515); *ħurmarān* "kumru" (KTLS: 514-515).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb:** *gumru* "kumru" (KTLS: 514-515). **Türkm.:** *gumrı* "kumru" (TürTS: 307); *bibisu* "kumru" (ITürT: 140); *açık-goñur* "kumru" (KTLS: 514-515).

Moğolca: *kütege* "üveyik" 626); *tagtag-a(n)/tagtā* "güvercin, kumru" (MTS: 913).

Türkiye Türkçesi ağızları: *alābahta* "üveyik kuşu" (DS I: 172); *durdur* "üveyik kuşu" (DS II: 1605); *kürriük* "üveyik kuşu" (DS IV: 3047); *mezkerden* "üveyik kuşu" (DS IV: 3178); *övek* "üveyik kuşu" (DS V: 3363); *turturu* "üveyik kuşu" (DS V: 3297); *üvek* "üveyik" (DS VI: 4084); *veyyik* "üveyik" (DS VI: 4099); *öveyik* "üveyik" (DS VI: 4631); *üveyük* "üveyik" (DS VI: 4800); *gugucuk* "kumru" (DS III: 2189); *gumura* "kumru" (DS III: 2195).

Pallas'ın Buryatçada tespit ettiği *tukta* adı bugünkü Moğolcada "güvercin, kumru" anlamında *tagtag-a(n)/tagtā* şeklinde tespit edilmiştir (MTS: 913). Kalmukçada belirtilen *buchurganà* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

390. Uzunbacak-Lat. *Himantopus himantopus* (TTK: 132)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Limosa himantopus*; **Kalm.:** *Gocho* (ZRA II: 186).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *oñonayak yětsev* "uzunbacak kuşu" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiği *gocho* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

391. Yabani Hindi-Lat. *Meleagris gallopavo*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Meleagris gallopavo*; **Tat.:** *Dengis-Kuràs; Dengis-Tauk* (dişi); **Hak.:** *Todok*; **Çuv.:** *Knis-Awdan* (erkek), *Tuus-Tschisch* (dişi); *Kurkuà* (genel ad) (ZRA II: 92).

Etimolojik sözlükler: *âloalo* "hindi < ses taklidi kelimelerden" (ETTL I: 358); *babaç* "hindi" (KBS: 145); *babahindi* "iri ve besili erkek hindi < baba ve hindi" (ETTL I: 536); *bibi/pipi* "hindi" (ETTL I: 693); *culcul, culuk* "hindi (ses taklidi)" (ETTL II: 113); *çuran* "hindi < Arn. Çuran a.m. " (ETTL II: 271); *gülük* "hindi" (KBS: 307); *guluk, gulu gulu* (ses taklidi) "hindi" (ETTL III: 294); *hindi* b.m. (ETTL III: 489); *hindi* b.m. (Yazara göre Arapça ve Farsça *hindī* هندی "Hint'e ait, Hintli" sözcüğünden alıntıdır.) (NS: 364); *ibi* "hindi" (ETTL III: 560); *kodaz/kodaş/kottaz* "horoz, erkek hindi< Yun. (*kóttos*) "horoz; erkek keklik"" (ETTL IV: 332); *konga/kongay/kongey* "çilli tavuk, kuş ve hindi; çirkin; ruhsal açıdan normal olmayan" (ETTL IV: 360); *pipi/piyپی* (< çocuk dilinden) "hindi" (ETTL VI: 392); *saksak* (Türk dillerinde) "индейка " (ESTYa VII: 179).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** *decâce-i hindî* (Ar.) "hint tavuğu, hindi" (OTAL: 170); *hurûs-i hindî* (Far.) "hindi" (OTAL: 385).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kârkka* "yabani hindi" (ÇTS: 130); *kêrkka pulyka* "Truthuhn yabani hindi" (Paasonen: 69).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *indük, öñöy bötüük* "hindi" (TSahS: 115). **Tuv.:** *indeyka* "hindi" (TuvTS: 59); *ular* "yabani hindi" (TuvTS: 112). **Hak.:** *indeyka* (Rus.) "hindi" (HTS: 223).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *күркемауык* "hindi" (KazTS II: 259). **KarB.:** *gura* "baba hindi" (KMTS: 179); *kırim tavuq, qoquş, stampul tavuq* "hindi" (KMTS: 246, 250, 345). **Kum.:** *gürgür* "hindi" (KumTS: 147). **Tat.:** *köküş, körel, mısır köküş* "hindi" (KırTS: 170; 171; 224); *kürke* "hindi" (TTatS: 151). **Başk.:** *kürke* "hindi" (BaşTS: 312).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *kurka, kurka tovuq* "hindi" (TÖS: 264).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *həştərxan, hinduşqa, hindtoyuğu, hinduşka* "hindi" (ATS I: 1425); *hindxoruzu* "baba hindi, erkek hindi" (ATS I: 1441); *ular* "hindi (*Meleagris gallopavo*)" (ATS II: 3404). **Türkm.:** *indyük* (Rus.) "turkey" (TürED: 32). **Moğolca:** Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *azman, azmantı* "erkek hindi" (DS I: 442); *biybiy, biybiy* "hindi yavrusu" (DS I: 673); *cavcav* "hindi" (DS II: 865); *cırlavuk, cuğu* "hindi yavrusu" (DS II: 933); 1010); *culuk, cakkak, colcol, coluk, coruk, culluğ, culluk* "hindi" (DS II: 1014); *çüçü* "dişi hindi" (DS II: 1306); *dayday* "hindi yavrusu" (DS II: 1387); *ferik, fita* "dişi hindi" (DS III: 1846); 1873); *fitat, gokgok, guli (golü, gulgülü, gulik, gulu, gulu gulu, guluk, gülü, gülügülü, gülük, gura, gürel, gurez, gurgur, guruh, gübük)* "hindi" (DS III: 1873); 2096); *hinduşga* "hindi" (DS III: 2386); *kabarama, kefe, kekel, korel, köküş, kuli, kuşkuş* "hindi" (DS IV: 2582, 2719, 2723, 2926, 2954, 2996-2997, 3017); *pillik* "dişi hindi" (DS V: 3455); *vidi* "hindi yavrusu" (DS VI: 4106); *yemeni, alülalü, kel tavuk* "hindi" (DS VI: 4243, 4419, 4546); *toytoğlu* "yabani hindi" (DS VI: 4773); *buğra* "hindi; arslan" (KBS: 118).

Pallas'ın tespit ettiği Tatarca *dengis-kuràs* ve *dengis-tauk* (dişi) ile Hakasça *todok* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Çuvaşçada tespit ettiği *knis-awdan* (erkek), *tuus-tschisch* (dişi) adlarına taranan literatürde rastlanmazken, *kurkuà* (genel ad) adı tarafımızca Çuvaşçada *kärkka* "yabani hindi", *körkka pulyka* "Truthuhn yabani hindi" biçimlerinde tespit edilmiştir (ÇTS: 130; Paasonen: 69).

• Yağmurcun

Zoographia'da bulunan 4 farklı yağmurcun türü kuş 392.-395. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, yağmurcun genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından yağmurcun türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *yağmurcun* "bataklık ve su kenarlarında yaşayan bir kuş" (TDES: 556). *yağmurcun* "bir kuş türü" (KBS: 848).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

392. Altın Yağmurcun I-Lat. *Pluvialis apricaria* (TTK: 142)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius apricarius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 140).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *hızgıraķ yětsev* "altın yağmurcun kuşu (*Phluvialus apricaria*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

393. Altın Yağmurcun II-Lat. *Pluvialis apricaria* (TTK: 142)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius pluvialis*; **Tataris Crasnojarensibus?** *Targi* (ZRA II: 141).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *hızgıraķ yětsev* "altın yağmurcun kuşu (*Phluvialus apricaria*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tataris Crasnojarensibus olarak belirttiği dilde tespit ettiği *targi* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

394. Gümüş Yağmurcun I-Lat. *Pluvialis squatarola* (TTK: 143)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius hypomelanus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 138).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *bözre yětsev* "gümüş yağmurcun kuşu (*Phluvialus squatarola*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

395. Gümüş Yağmurcun II-Lat. *Pluvialis squatarola* (TTK: 143)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius pardela* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 142).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *bözre yětsev* "gümüş yağmurcun kuşu (*Phluvialus squatarola*)" (BaşTS: 724).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

396. Yalıçapkını-Lat. *Alcedo atthis* (BTS: 700)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alcedo ispida*; TomT.: *Kogudéver, Kohtanatsch*; Kaz.: *Su-Kysgisch*; Kalm.: *Chunchatolik*; Tel.: *Kokutschigasak* (ZRA I: 435).

Etimolojik sözlükler: *qiz kuş* "голубой зимородок" (ESTYa VI: 182).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: *balıqcıl* "yalıçapkını (*Alcedo atthis*)" (ATS I: 334).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: ÇağT.: *zankar quçqaç* "yalıçapkını" (KİS: 77); *çipar quçqaç* "yalıçapkını" (KİS: 78).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Şor.:** *суг эрсеги* "зимородок ыalıçаркını" (ŞRS: 49).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *балықшықұс* "ыalıçаркını" (KazTS II: 563). **Başk.:** *balıqsı turğay* "bayağı ыalıçаркını (Alcedo atthis)" (BaşTS: 646). **KKal.:** *балықшы* "зимородок ыalıçаркını" (ESTYa VI: 195).

Moğolca: *аглагч шувуу* "балықшықұс, ыalıçаркını" (MonKT: 21); *хяргуулиг галуу* "балықшықұс, ыalıçаркını" (MonKT: 668); *явлаг галуу* "балықшықұс, ыalıçаркını" (MonKT: 793);

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Türk dillerine ait adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

397. Kuşaklı Yalıçarkını-Lat. *Megaceryle alcyon*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Alcedo alcyon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 437).

398. Yeşilbacak-Lat. *Tringa nebularia* (TTK: 156)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Limosa glottis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 179).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *čooŋuut, čökčöyö* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 40); *kürüöyäh* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 100); *laabüt/laabüt čökčöyö* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 102); *loobut čökčöŋö* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 105); *oyuun čoxčöŋoto* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 130); *taba baraax* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 154); *toyon čökčöŋö* "Grünschenkel (*Tringa nebularia*)" (LJTT: 169).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Başk.:** *zur yětsev* "yeşilbacak kuşu (*Tringa nebularia*)" (BaşTS: 725).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qlottis* "yeşil bacak (çulluk türü) *Tringa nebularia*" (ATS II: 2140); *iri trinqa* "yeşil bacak (kuş) (*Tringa nebularia*)" (ATS I: 1640).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

399. TT Ø.-Lat. *Setophaga aestiva rubiginosa*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Motacilla rubiginosa*⁷⁶ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 496).

400. TT Ø -Lat. *Larus hyperboreus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Larus glaucus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 320).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xopto*, *ulaxan xopto*, *ürün xopto* "*Larus hyperboreus*" (LJTT: 62, 175, 184).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

401. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Vultur persicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 377).

402. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Muscicapa eridea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 464).

403. TT Ø -Lat. Ø.

⁷⁶ Güncel Latincesi için bk. <https://avibase.bsc-eoc.org/species.jsp?avibaseid=7AEEEEA12C650AD91> (Erişim tarihi: 05.02.2023).

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla Aëdon*⁷⁷ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 486).

404. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Motacilla sylvia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 488).

405. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda grandior* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 525).

406. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Alauda testacea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 526).

407. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Columba rupicola* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 566).

408. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Columba fusca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA I: 567).

409. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coccothraustes caucasicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 13).

410. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Passer Roseus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 23).

411. TT Ø -Lat. Ø.

⁷⁷ Kalın gagalı kamışçın-Lat. *Arundinax aedon* ile aynı tür olabilir ancak bu konuda güvenilir bir kaynak bulunamamıştır.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Passer papaverina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 27).

412. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Emberiza hyperborea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 35).

413. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Charadrius cinclus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 148).

414. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Limosa fusca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 187).

415. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynğa arquatella* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 190).

416. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynğa naevia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 192).

417. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trynğa littorea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 195).

418. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalaropus cinerascens* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 204).

419. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anas adunca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 257).

420. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalacrocorax albidus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 305).

421. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Larus niveus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 320).

422. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sterna naevia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 337).

423. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cephus arra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 347).

424. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Colymbus naevius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 356).

425. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria dubia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 371).

426. TT Ø -Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Uria tetracula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA II: 371).

3.3. SÜRÜNGENLER⁷⁸

1. Bayağı Engerek I-Lat. *Vipera berus* (BTS: 80)

⁷⁸ Dipnotta gösterilmeyen sürüngen türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. Uetz, P., & Hošek, J. (2021). The Reptile Database. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aesch, N. Akkari, S. Alexander, et al., *Catalogue of Life Checklist* (Version 2021-11). <https://doi.org/10.48580/dfpd-37s> (Erişim tarihi: 25.12.2022)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vipera berus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 50).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *ok yılan* "engerek yılanı" (KB Dizin: 282); *ok yılan* "viper engerek yılanı" (Dankoff: 41).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *aķ ef'i* "beyaz engerek yılanı" (Doğan 2015: 71); *engerek* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 74); *ef'i* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 83). **OsmT:** *engerek* "kara yılan" (Tulum 2011: 674); *ef'â* (Ar.), *ef'î* (Ar.) "engerek yılanı" (OTAL: 204, 205).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *ef'i* (Ar.+Far.) "engerek yılanı" (HATS: 164). **Kıpt.:** *ij* "engerek" (Arıkan 2006: 314); *iş* "engerek" (Arıkan 2006: 316). **ÇağT.:** *ef'â* (Ar.), *şiba* "engerek yılanı" (Ünlü 2013: 322); *ef'î* "engerek yılanı" (Çelik 1993: 498).

Modern Türk Dilleri:

Sibiryalı (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *moıoy* "Kreuzotter (*Vipera berus*) engerek yılanı" (LJTT: 111).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *uv cılan* "engerek" (KMTS: 129). **Kum.:** *qara yılan* "engerek yılanı" (KumTS: 247); *sariyek* "engerek yılanı" (KumTS: 288); *sariyek* "engerek yılanı" (KumTS: 288). **Tat.:** *eñgerek* "engerek" (TTatS: 119).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *mar* "yılan, engerek yılanı" (ATS II: 2315).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

2. Bayağı Engerek II-Lat. *Vipera berus* (BTS: 80)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vipera prester* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 51).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *ok yılan* "engerek yılanı" (KB Dizin: 282); *ok yılan* "viper engerek yılanı" (Dankoff: 41).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *aķ ef̣i* "beyaz engerek yılanı" (Doğan 2015: 71); *engerek* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 74); *ef̣i* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 83). **OsmT:** *engerek* "kara yılan" (Tulum 2011: 674); *ef̣ā* (Ar.), *ef̣î* (Ar.) "engerek yılanı" (OTAL: 204, 205).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: Hrzt.: *ef̣i* (Ar.+Far.) "engerek yılanı" (HATS: 164). **Kıpt.:** *ij* "engerek" (Arıkan 2006: 314); *iş* "engerek" (Arıkan 2006: 316). **ÇağT.:** *ef̣ā* (Ar.), *şiba* "engerek yılanı" (Ünlü 2013: 322); *ef̣î* "engerek yılanı" (Çelik 1993: 498).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *moyoy* "Kreuzotter (*Vipera berus*) engerek yılanı" (LJTT: 111).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: KarB.: *uv cılan* "engerek" (KMTS: 129). **Kum.:** *qara yılan* "engerek yılanı" (KumTS: 247); *sariyek* "engerek yılanı" (KumTS: 288). **Tat.:** *eñgerek* "engerek" (TTatS: 119).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *mar* "engerek yılanı" (ATS II: 2315).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

3. Bayağı Engerek III-Lat. *Vipera berus* (BTS: 80)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vipera chersa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 53).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KırhT.: *ok yılan* "engerek yılanı" (KB Dizin: 282).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *aķ ef̣i* "beyaz engerek yılanı" (Doğan 2015: 71); *engerek* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 74); *ef̣i* "engerek yılanı" (Doğan 2015: 83). **OsmT:**

engerek "kara yılan" (Tulum 2011: 674); *ef'â* (Ar.), *ef'î* (Ar.) "engerek yılanı" (OTAL: 204, 205).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *ef'i* (Ar.+Far.) "engerek yılanı" (HATS: 164). **KıpT.:** *ij* "engerek" (Arıkan 2006: 314); *iş* "engerek" (Arıkan 2006: 316). **ÇağT.:** *ef'ā* (Ar.), *şiba* "engerek yılanı" (Ünlü 2013: 322); *ef'î* "engerek yılanı" (Çelik 1993: 498).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *moŋoy* "Kreuzotter (*Vipera berus*) engerek yılanı" (LJTT: 111).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *uv cılan* "engerek" (KMTS: 129). **Kum.:** *qara yılan* "engerek yılanı" (KumTS: 247); *sariyek* "engerek yılanı" (KumTS: 288). **Tat.:** *eñğerek* "engerek" (TTatS: 119).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *mar* "engerek yılanı" (ATS II: 2315).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

4. Dikenli keler-Lat. *Stellagama stellio* (TASÜ:76)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Lacerta stellio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 24)

Etimolojik sözlükler: *kartoç/kertiç* "keler" (ETTL IV: 239). *keler* "kertenkele <ET *keler* a.m." (ETTL IV: 213). *keler* "kertenkele" (EDPT: 719).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: **KrhT.:** *keler* "kertenkele (*Lacertus*)" (DLT: 701); *keslinçü* "başı küçük, kuyruğu uzun keler" (DLT: 706).

Oğuz (Batı) Türkçesi: **EAT:** *keler*, *keltekeler*, *keltenkeler*, *keltenkene*, *kertelkeler*, *kertekene* "kertenkele" (EATS: 425); *keler* "bir çeşit kertenkele" (BL: 157).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HrzT.:** *zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 541). **KıpT.:** *zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 541); *keler*, *kelte* "kertenkele" (KTS: 137).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

5. Topbaş keler-Lat. *Phrynocephalus helioscopus* (YTKO II: 115)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta helioscopa*; BuhÖzb.: *Kallas*; Kalm.: *Kyhn-Gürbel* (ZRA III: 25)

Etimolojik sözlükler: *kartoç/kertiç* "keler" (ETTL IV: 239). *keler* "kertenkele < ET *keler* a.m." (ETTL IV: 213). *keler* "kertenkele" (EDPT: 719).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: KhrT.: *keler* "kertenkele" (DLT: 701); *keslinçü* "başı küçük, kuyruğu uzun keler" (DLT: 706).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *keler* "bir çeşit kertenkele" (BL: 157).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 541). KıpT.: *zabbe* (Ar.) "keler" (OTS: 541).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği Buhara Özbekçesindeki *kallas* adı, Eski Türkçede bulunan *keler* "kertenkele" adı ile karşılaştırılabilir. *Keler* adı Harezmi-Kıpçak Türkçesinde *kelez* ve *keles* biçiminde ve "kertenkele" anlamında karşımıza çıkmaktadır (Ata 2002: 306; FKS II: 1035). Pallas'ın tespit ettiği biçimin de Harezmi-Kıpçak Türkçesindeki biçimlere daha yakın olduğu görülmektedir. Pallas'ın Kalmukça topbaş keler türünün karşılığı olarak belirttiği *kyhn-gürbel* adına Pallas'ın tespit ettiği biçimiyle taranan literatürde rastlanmazken, *gürbel* kelimesi bugünkü Moğolcada "kertenkele" anlamında *gürbel/gürvel* şeklinde kullanılmaktadır (MTS: 492)

• Kertenkele

Zoographia'da bulunan 3 farklı kertenkele türü 6.-8. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, kertenkele genel adını

ilgilendirenler belirtilmiş, ardından kertenkele türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *boynak* "a large lizard kertenkele" (EDPT: 386); *bozumca* "kuyruğu uzun, başı küçük, kurşun renginde iri bir kertenkele (Far. buzmaca "iri kertenkele". Türkçe bozumca biçiminin halk etimolojisi sonunda oluştuğu anlaşıyor. Halaçça *bozumca* "Eidechse" biçimi de Farsçadan alınmıştır.)" (TDES: 75); *elöpen* "kertenkele <el ve öpen (belki ısırmayan bir mahluk olduğu için.)" (ETTL II: 591); *geltekele* (EOsm.) "kertenkele (<kertenkele kelimesinin metathese'ye uğramış varyantı)" (ETTL III: 186); *got* (Skr. *godhā*) "ящерица kertenkele" (DTS: 674); *helez* "kertenkele (Ağızlarda hilez ve kelez olarak da geçer.) < Erm. *xlēz* "lizard"" (TDES: 215-216); *horozabla* "bir tür yeşil kertenkele >Rumca" (TDES: 220); *kameleon* "değişken renkli kertenkele < Fr. *caméléon* < Lat. *cameleon* < EYun. *khamailéōn* a.m." (ETTL IV: 87); *kartoç/kertiç* "büyük kertenkele, keler < Erm." (ETTL IV: 239); *kaya kirtişi/kayakertişi* "kertenkele < kaya+ kertiş" (ETTL IV: 182); *keler* "kertenkele < ET *keler* a.m." (ETTL IV: 213); *keler* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 30); *keler, kertenkeler, keslinçü* "lizard kertenkele" (EDPT: 719); *kertenkele* b.m. (TDES: 290); *kertiş* "kertenkele <Erm." (TDES: 291); *kesertki, kertenkele* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 55, 57); *kokoviça* "küçük, zehirli kertenkele < Yun. (Karadeniz diyalektleri) *kovotítza, kokovútza* 'bir çeşit kertenkele'" (ETTL IV: 341); *közkenek* "a large lizard kertenkele" (EDPT: 760).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *got* "kertenkele <Skr. *godhā*" (ETS: 85). Uyg.: *got* (Skr. *godhā*) "kertenkele " (EUTS: 80); *käsälgü, käsilgü* "Eidechse kertenkele" (BTT XIII: 214). **KrhT.:** *ajlan* "kertenkele" (DLT: 545); *boynak* "kertenkele" (DLT: 596); *keler* "kertenkele" (DLT: 701); *ķasartķa, ķasartķı* "kertenkele" (OTS: 244); *kelez* "kertenkele" (OTS: 256); *kiseleng, susmār* (Far.), *yalım, zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 275, 418); 507); 541); *keslinçü* "başı küçük, kuyruğu uzun keler" (DLT: 706).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *keler, keltekeler, keltenkeler, keltenkene, kertelkeler, kertekene* "kertenkele" (EATS: 425); 431); *yeşiltan* "iri yeşil kertenkele" (EATS: 751); *keler, kertekele* "kertenkele" (BL: 157, 158). **OsmT:** *dabb* (Ar.), *verdâne* (Ar.), *vezega* (Ar.) "kertenkele" (OTAL: 159, 1147, 1150); *gözen, kertenkele* "kertenkele" (KBN: 182, 195).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: **HzT.:** *kasartka, kasartkı* "kertenkele" (OTS: 244); *kelez* "kertenkele" (OTS: 256); *kiseng, susmār* (Far.), *yalım, zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 275, 418, 507, 541); *susmār* (Far.) "kertenkele" (Zemahşeri: 178); *kelez* "kertenkele" (KE: 322); *kelez, keslen* "kertenkele" (Ata 2002: 306, 312). **KıT.:** *kasartka, kasartkı* "kertenkele" (OTS: 244); *kelez* "kertenkele" (OTS: 256); *kiseng, susmār* (Far.), *yalım, zabbe* (Ar.) "kertenkele" (OTS: 275, 418, 507, 541); *ıyvan, kasartka, kasartkı, keler, kelte* "kertenkele" (KTS: 103; 130; 137); *yalım* "kertenkele" (KTS: 308); *kasaltakī* "kertenkele, gekko" (Erners: 397); *kesürtüki, yalım* "kertenkele" (EDM: 91, 120). **ÇağT.:** *kelte keles, hoppuş* "kertenkele" (FKS II: 1035); 1170); *keler* "Eidechse kertenkele" (ÇOW: 126).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şiv kaltı* "deniz kertenkelesi, triton" (ÇTS: 464); *kalta* "ящерица kertenkele" (Aşmarin: 44); *şiv kaltı* "водяная ящерица su kertenkelesi" (Aşmarin: 179); *kelten* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 34).

Hal.: *bozmuk* "Eidechse kertenkele" (WDC: 94); *gäččämän* "Eidechse kertenkele" (WDC: 116).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kürgeli* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 32); *külgeri* "kertenkele" (TSahS: 152; LJTT: 98); *tyimyt* "Eidechse kertenkele" (LJTT: 166). **Tuv.:** *heleske* "kertenkele" (TuvTS: 50); *seleske* "kertenkele" (TuvTS: 92). **Tof.:** *heleske, heleskesi* "ящерица kertenkele" (TRRTS: 55). **Hak.:** *kileskī* "kertenkele" (ÖHTS: 244); *homdat, homdal* "masallarda insana saldıran bir tür kertenkele" (HTS: 183); *iläksän* "green lizard yeşil kertenkele" (HED: Ø); *kileskī* "lizard kertenkele" (HED: Ø); *kileski* "ящерица kertenkele" (HaRuSL: 74); *kilesken* "ящерица kertenkele" (HRS: 176); *хомдал* "ящерица kertenkele" (HRS: 841). **Alt.:** *keleşken* "kertenkele" (ATS: 122); *kelesken* "ящерица kertenkele" (RAS: 863); *илексен* "ящерица kertenkele" (ANTS: 61); *комдат* "ящерица kertenkele" (ANTS: 143); *накрас* "ящерица kertenkele" (ANTS: 242); *камдыт* "ящерица kertenkele" (ANTS: 477). **Şor.:** *kelleskin* "ящерица kertenkele" (ŞRS: 24). **Tel.:** *keleski* "kertenkele" (TAS: 53).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *keskeldirik* "kertenkele" (KrgRS II: 444). **Kaz.:** *kesipmke* "kertenkele" (KazTS II: 331; KRRKS: 237). **KKal.:** *gesirtke* "uzun kuyruklu, vücudu küçük pullarla kaplı küçük sürüngenlerin bir türü, kertenkele"

(KarkTS: 168). **KarB.:** *gurgun, keselekge, keselekke, keselke, köhtiüy* "kertenkele" (KMTS: 180, 211, 215). **Kum.:** *gesertki* "kertenkele" (KumTS: 136). **Tat.:** *kesertki* "kertenkele" (KırTS: 159); *kelte yılan* "kertenkele" (TTatS: 182); *kelte* "kertenkele" (KazTTS: 192); *kelten* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 34). **Başk.:** *кеçәрмке* "ящерица kertenkele" (BaşRS: 254); *kisärtki* "kertenkele" (KTLS: 468-469). **Kar.:** *deyin, déyin* "ящерица kertenkele" (ESTYa III: 180).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *kaltakesak* "kertenkele" (TÖS: 326). *kelten* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 34). **YUyg.:** *keslençük* "kertenkele" (YUTS: 195).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ilanbaş* "tarla kertenkelesi (*Ophisops elegans*)" (ATS I: 1594); *kərtənkələ* "kertenkele" (ATS I: 1776); *koramal* "oluklu kertenkele (*Ophisaurus apodus*)" (ATS I: 1839); *qayaqapan* "kertenkele" (ATS II: 2023); *qızboğan* "kertenkele" (ATS II: 2122); *səqənqur* "kum kertenkelesi (*Scincus scincus*)" (ATS II: 2938); *şamal* "göğsünün altı sarı kertenkele" (ATS II: 3114); *varan* "çöl varanı, kertenkele (*Varanus griseus*)" (ATS II: 3483); *kərtənkälä* "kertenkele" (KTLS: 468-469). **Türkm.:** *suwulgan* "kertenkele" (TürTS: 592); *haccık* "kertenkele" (TürTS: 326); *kelpeze* "lizard kertenkele" (TürED: 36); *suwulgan* "lizard kertenkele" (TürED: 56); *zemzen* "giant lizard büyük kertenkele" (TürED: 72); *hajjik* "kertenkele" (KTLS: 468-469). **Gag.:** *çyutep* "ящерица kertenkele" (GRMS: 121).

Moğolca: *gürbel/gürvel* "kertenkele" (MTS: 492); *gölbürge* "kertenkele" (MTS: 486).

Türkiye Türkçesi ağızları: *kertenkele/kertengüçük/kelte/kestenkele* "kertenkele" (ETTL IV: 217); *kelten* "ящерица kertenkele" (ESTYa V: 34); *sarımana* "büyük kertenkele" (KBS: 600); *şunkur* "küçük kertenkele" (KBS: 699); *tiskeler* "kertenkele" (KBS: 742). *tuzatüküren* "duvar kertenkelesi" (KBS: 774); *alaluvuç* "kertenkele" (DS I: 192); *barrak* "taş kertenkelesi, bukalemun" (DS I: 535); *bozumca* "kuyruğu uzun, başı küçük, siyah renkli ve sarı benekli iri bir kertenkele" (DS I: 753); *dam keleri* "dam kertenkelesi" (DS II: 1353); *elöpen, elepen, elimyalak, elöper, elyaladan, elyalande, elyalaygan, elyalaycı* "kertenkele" (DS III: 1726); *emecen, emicen, emilcan, emilcen, emircek* "kertenkele" (DS III: 1731); *hahışafra* "kertenkele" (DS III: 2252); *horozabla* "yeşil kertenkele" (DS III: 2412); *keçemen* "on, on iki santimetre boyunda keçi, koyun ve inek memesi emen bi cins yeşil kertenkele" (DS IV: 2716); *kır kurbağası* "kurbağaya benzeyen bir çeşit kertenkele"

(DS IV: 2832); *kızlaryoldaşı* "kertenkele" (DS IV: 2869); *koçar* "kara kertenkelesi" (DS IV: 2894); *koçmar* "bir çeşit iri kertenkele" (DS IV: 2896); *meşmela* "kertenkele" (DS IV: 3174); *ustan*, *yeşilce*, *yılanyastığı*, *keçemen* "kertenkele" (DS VI: 4045, 4257, 4268, 4544); *yılanebesi* "yeşil renkli, zehirli bir kertenkele" (DS VI: 4267).

6. Tıknaz Kertenkele-Lat. *Heremites auratus* (TASÜ: 140)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta aurita* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 21).

7. Trakya Kertenkelesi-Lat. *Lacerta taurica* (YTKO II: 131)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta taurica*; Tat.: *Iessertkoe* (ZRA III: 30).

Pallas'ın trakya kertenkelesi türünün Tatarca karşılığı olarak belirttiği *iessertkoe* adı ile Kırım Tatarcasında tespit ettiğimiz "kertenkele" anlamına gelen *kesertki* adını karşılaştırmak gerekmektedir (KırTS: 159). Buna göre, Pallas'ın tespit ettiği ad ile Kırım Tatarcasında bulunan adın aynı oldukları düşünülmektedir.

8. Yılan kertenkelesi-Lat. *Anguis fragilis* (Kuru 1999: 404)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anguis fragilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 55).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tel.: *kamyk* "Blindschleiche yılan kertenkelesi" (VEWT: 229).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ballica* "ayaksız kertenkele (*Anguis fragilis*)" (ATS I: 337).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

• **Kurbağa**

Zoographia'da bulunan 8 farklı kurbağa türü 9.-16. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, kurbağa genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından kurbağa türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *bağa* "kaplumbağa (<ET *bağa* "kurbağa, kaplumbağa")" (ETTL I: 547). *bağa* "kurbağa" (ETTL IV: 115). *bağa* "kurbağa" (KBS: 53). *kırbaka* "toad, kara kurbağası" (EDPT: 647). *kurbağa* "<ET *baka* 'kurbağa'" (NS: 515). *tısbırık* "kurbağa" (ETTL VIII: 209).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *bağa* "kara kurbağa " (ETG: 266); *bağa* "kara kurbağa" (ETS: 39). **Uyg.:** *bağa* "kurbağa" (EUTSV: 77); *bağa* "baka, kara kurbağa" (Eraslan 2012: 553); *ķumuçak* "kurbağa" (KYAS: 171); *pağa* "kurbağa " (KYAS: 203). **KrhT.:** *baka* "kurbağa " (DLT: 571); *kur baka* "kara kurbağası" (DLT: 747); *bağa* "kurbağa " (Ryland: 249); SKT: 292); *ķırbaka* "kurbağa" (Borovkov: 163); *boğa* "kaplumbağa veya kurbağa " (OTS: 74); *ķurbağa*, *ķurbuğa* "kurbağa" (OTS: 296).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *kurbagı*, *kurbağı* "kurbağa" (EATS: 466); *ķurbağa* "kurbağa" (BL: 162). **OsmT:** *ķurbağı* "kurbağa" (EÇS: 160); *bürke* (Ar.) "kurbağa" (OTAL: 119); *çağz* (Far.) "kurbağa" (OTAL: 151); *dıfda* (Ar.) "kurbağa" (OTAL: 183); *gûk* (Far.) "kurbağa" (OTAL: 293); *muknia* (Ar.) "kurbağa yavrusunun ilk hali" (OTAL: 680); *mürg-âb* (Far.) "kurbağa" (OTAL: 734); *ķurbağa* "kurbağa" (KBN: 201).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *boğa* "kaplumbağa veya kurbağa " (OTS: 74); *ķurbağa*, *ķurbuğa* "kurbağa" (OTS: 296); *bağa* "kurbağa, kaplumbağa" (KE: 71); *kurbaka* "kurbağa" (İML: 48). **KıpT.:** *boğa* "kaplumbağa veya kurbağa " (OTS: 74); *ķurbağa*, *ķurbuğa* "kurbağa" (OTS: 296); *bağa* "kaplumbağa veya kurbağa" (KTS: 22); *it balığı* "kurbağa yavrusu" (KTS: 116); *bağa*, "kurbağa" (Erners: 393); *bağa* "kurbağa" (GT: 212); *ķurbuğa* "kurbağa " (EDM: 96). **ÇağT.:** *it balığı* "suda yaşayıp zamanla vezağ denilen bir tür kurbağaya dönüşen hayvan " (FKS I: 337); *ķurbağa*, *ķurbağa* "kurbağa" (FKS II: 968).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *yitpulli* "kurbağa yavrusu " (ÇTS: 106); *çёрти-шыври* "земноводные, kurbağa" (Skvortsov: Ø); *şapa* "kurbağa" (Durmuş 2014: 276).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *boğa* "kurbağa" (TSahS: 170). **Hak.:** *pağa* "kurbağa" (HTS: 356). **Alt.:** *baka* "kurbağa" (ATS: 35). **Tel.:** *kara paka* "kara kurbağası " (TAS: 48); *paka* "kurbağa" (TAS: 82).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *baka* "kurbağa" (KrgS I: 79); *köl baka* "su kurbağası" (KrgS I: 79); *taş baka* "kurbağa" (KrgS I: 79); *kurbaaka* "kurbağa" (KTLS: 516-517). **Kaz.:** *baqa* "kurbağa " (KazTS I: 73); *kölbaqa* "kurbağa " (KazTS I: 261); *qurbaqa* "kurbağa " (KazTS I: 363); *baqa, қырбақа* "kurbağa " (KazTS II: 354). **KKal.:** *qurbaqa* "kurbağa" (KarkTS: 361). **Kum.:** *baqa* "kurbağa" (KumTS: 60). **Tat.:** *baqa* "kurbağa" (KırTS: 56); *qırbaqası* "kara kurbağası" (KırTS: 196); *bağıldık* "kurbağa" (KazTTS: 44). **Başk.:** *baqa* "kurbağa" (BaşTS: 58); *darbağay* "kurbağa, yeşil kurbağa" (BaşTS: 122); *süməşbaş* "iribaş, tetari, eli, ayağı çıkmamış kurbağa yavrusu" (BaşTS: 544); *tupanaq* "iribaş, tetari, eli, ayağı çıkmamış kurbağa yavrusu " (BaşTS: 644); *tälmäryin* "kurbağa" (KTLS: 516-517).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *qurbaqa* "kurbağa" (TÖS: 354). **YUyg.:** *baqa, paqa* "kurbağa" (YUTS: 28); *çapaqa* "kara kurbağası" (YUTS: 70); *çölpaqa* "kara kurbağası " (YUTS: 86); *kumçaq* "kurbağa yavrusu" (YUTS: 248).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *fitçi* "beş parmaklı kara kurbağası (*Leptodactylus pentadactylus*)" (ATS I: 1218); *qurbağa* "kurbağa " (ATS II: 2200); *sarımsaq qurbağası* "sarımsak kurbağası (*Pelobates fuscus*)" (ATS II: 2893). **Türkm.:** *gurbaga* "kurbağa" (TürTS: 309); *kolbaqa* "kurbağa" (ITürT: 243).

Moğolca: *bah* "kurbağa, kara kurbağa" (Gül 2010: 166); *melhii* "kurbağa" (Gül 2010: 174); *bah-a, bah* "kurbağa, kara kurbağa " (MTS: 135); *melekey/melhiy/menekey* "kurbağa" (MTS: 654).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akunkaa* "kurbağa" (DS I: 164); *bekké* " kurbağa" (DS I: 604); *camra* "kurbağa yumurtası" (DS II: 854); *carak* "kurbağa" (DS II: 859); *ebeç* "kurbağa" (DS III: 1652); *furnas* "furnas" (DS III: 1880); *gaşıkçı balığı* "yumurtadan çıkmış kurbağa" (DS III: 1934); *gurka* "kurbağa" (DS III: 2199); *kırkır* "kurbağa " (DS IV: 2830); *sıcıl* "kurbağa" (DS V: 3602); *sutuluğu* "kurbağa" (DS V: 3703); *tokuçbalığı*

"kurbağa yavrularının yumurtadan çıktıktan sonraki ilk devresi" (DS V: 3952); *vakaka* "kurbağa" (DS VI: 4803).

9. Ağaç Kurbağası/Yaprak Kurbağası-Lat. *Hylaa arborea* (YTKO I:657)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana arborea* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 11).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *telbaqa* "ağaç kurbağası, yeşil kurbağa" (BaşTS: 596).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *Ağacqurbağası* "Ağaç kurbağası" (ATS I: 61).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

10. Çayır Kurbağası-Lat. *Rana temporaria* (BTS: 554)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana temporaria* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 10).

11. Kafkas Siğilli Kurbağası-Lat. *Bufo verrucosissimus* (TASÜ: 25)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana verrucosissima* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 15).

12. Kırmızılı Kurbağa-Lat. *Bombina bombina* (TASÜ: 25)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana cruenta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 12).

13. Ova Kurbağası I-Lat. *Pelophylax ridibundus* (TASÜ: 36)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana cachinnans*; **Tat.:** *Bakà* (genel adı); **Kaz.:** *Kal-bakà*; **BuhÖzb.:** *Sawdag*; **Kalm.:** *Mekelé, maelaekei, bul-maelaekei* (ZRA III: 7).

Pallas ova kurbağası türünün Tatarcadaki karşılığını *bakà* (genel adı) olarak belirtmiş olup, tarafımızca bu ad Kırım Tatarcasında *baqa* "kurbağa" ve *qırbaqası* "kara kurbağası" biçimlerinde tespit edilmiştir (KırTS: 56; 196). Bu ad Eski Türkçede "kurbağa" ve "kaplumbağa" anlamlarında *baqa* biçiminde bulunmaktadır (ETTL I: 547). Pallas'ın Kazakça *kal-bakà* şeklinde belirttiği ada karşılık tarafımızca Kazakçada "kurbağa" anlamında tespit edilen kelimeler *baqa*, *kölbaqa*, *qurbaqa* şeklindedir (KazTS I: 73, 261, 363; KazTS II: 354). Buhara Özbekçesinde tespit edilen *sawdag* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiği *mekelè*, *maelaekéi*, *bul-maelaekei* adlarına bugünkü Moğolcada "kurbağa" anlamında *melekey/melhiy/menekey* biçiminde rastlanmıştır (MTS: 654).

14. Ova Kurbağası II-Lat. *Pelophylax ridibundus* (TASÜ: 36)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana caucasica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 15).

15. Siğilli Kurbağa-Lat. *Bufo bufo* (TASÜ: 27)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana bufo*; Çuv.: *Slen*, *schurà-schabà*; Tat.: *Karà bakà*; BuhÖzb.: *Neknekat* (Ar.); Kalm.: *Jasutù-mekelè* (ZRA III: 14).

Pallas'ın Çuvaşça olarak belirttiği *slen*, *schurà-schabà* adlarına karşılık tarafımızca Çuvaşçada tespit edilen adlar *yıtpulli* "kurbağa yavrusu", *çěpmu-шыьпу* "kurbağa" ve *şapa* "kurbağa" şeklindedir (ÇTS: 106; Skvortsov: Ø; Durmuş 2014: 276). Tatarca olarak belirtilen *karà bakà* adına karşılık Tatarcada tespit ettiğimiz adlar *baqa* "kurbağa", *qırbaqası* "kara kurbağası" ve *bağıldık* "kurbağa" şeklindedir (KırTS: 56, 196; KazTTS: 44). *Karà bakà* biçimine ise sadece Teleüt Ağzında "kara kurbağası" anlamında *kara paka* şeklinde rastlanmıştır (TAS: 48). Buhara Özbekçesinde belirtilen *neknekat* adına ilişkin Pallas tarafından ayrıca Arapçadan alıntı olduğu açıklaması yapılmıştır (ZRA III: 14). Kalmukça *jasutù-mekelè* şeklinde belirtilen ada karşılık bugünkü Moğolcada "kurbağa" anlamında *melekey/melhiy/menekey* adı tespit edilmiş, ancak Pallas'ın belirttiği *jasutù-mekelè* biçimine rastlanmıştır (MTS: 654).

16. Yeşil Su Kurbağası-Lat. *Pelophylax esculentus* (SÜTS: 236)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana esculenta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 11).

• Yılan

Zoographia'da bulunan 16 farklı yılan türü 17.-32. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip yılan genel adını ilgilendiren belirtilmiş, ardından yılan türleri sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: *böke* "a big snake (büyük bir yılan)" (EDPT: 324); *büke* "дракон, большая Змея ejderha, büyük yılan" (ESTYa II: 213); *evren* "snake (evren<evir-. Yazar"a göre yılanın vücut şekli sebebiyle Kuzey ve Güney grubu Türk dillerinde evren yılan anlamında kullanılıyordu.)" (EDPT: 13); *ok yılanı* "bir çeşit engerek yılanı" (ETTL VI: 132); *ok yılanı* "başı pullu, boyu 2 metre kadar olan zehirli ve tehlikeli bir yılan" (KBS: 502); *tiler* (Uyg.) "snake" (EDPT: 501); *yılan* "b.m. (ET ilan veya yılan)" (NS: 965); *yılan* "snake yılan" (EDPT: 930); *бужан* (Trk.) "Змея yılan" (ESTYa VII: 82).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: OT.: *yılan, yılaṃ* "yılan" (ETG: 310); *yılan* "yılan" (ETY: 894); *yılan* b.m. (OTG: 315); *yılan* b.m. (ETYSV: 748); *yılan* b.m. (Kormuşin 2016: 559); *мозоу* (Moğ.) "Змея yılan" (Şçerbak 1961: 153). **Uyg.:** *yılan* "b.m. (Burada oniki hayvanlı takvimdeki yıl adı olarak geçer.)" (Aydın 2018: 199); *yılan* b.m. (IB: 66); *açağram* "yılan" (EUTSV: 40); *lü* (Çince) "ejder, yılan" (EUTSV: 222); *mağarağı, mağaruk, mağuruk* "büyük yılan" (EUTSV: 223); *nekdi* "bir çeşit yılan" (EUTSV: 236); *yılan* b.m. (EUTSV: 398); *yılan* b.m. (Yunusoğlu 2012: 179); *yılan* b.m. (Ayazlı 2016: 285); *yılan* b.m. (İKP: 235); *yılan* b.m. (DKPAM: 469); *ilan* "yılan" (KYAS: 373); *yulan* "yılan" (KYAS: 314); *açağram* "boa yılanı" (EUTS: 2); *mağarağı, mağoraga* "büyük yılan" (EUTS: 127); *näkdı* "bir çeşit yılan" (EUTS: 136); *yılan* b.m. (EUTS: 294); *yılan* "Schlange yılan" (BTT I: 23); *yılan* "yılan" (BTT VII: 102); *açak(a)ram* "Name einer Schlange yılan adı" (UW: 39). **KrhT.:** *böke* "büyük yılan" (DLT: 597); *neg yılan* "yılan" (DLT: 768); *yılan* b.m. (Ryland: 777); *yılan* b.m. (Borovkov: 327); *soğan yılan* "tulum gibi iri yılan" (Ünlü 2012: 692); *yılan* b.m. (Ünlü 2012: 998); *arun, büke* "büyük yılan" (OTS: 38, 84); *cılan, ilan, ilan, mār* (Ar.) "yılan" (OTS: 93, 200, 212, 320); *ecdehā* (Far.), *eçdihā* (Far.), *ejderhā* (Far.), *evren, nek, sazin, soğan, subān* (Ar.) "büyük yılan" (OTS: 137, 140, 153, 348, 398, 411, 415); *yılan* "yılan" (KB Dizin: 71); *yilān* "dragon ejderha, snake yılan" (Dankoff: 121, 226).

Oğuz (Batı) Türkçesi: EAT: *arun* "uzun iri yılan" (EATS: 58); *ısrıǵı, ısrıǵu* "yılancık" (EATS: 355); *ılan* "yılan" (EATS: 365); *ejdehā* (Far.), *ılan/yılan* "yılan" (BL: 137, 151). **OsmT:** *böcük* "büyük yılan, ejderha" (EÇS: 76); *evren* "büyük yılan, ejderha" (EÇS: 110); *tolça* "yılan" (EÇS: 231); *yılan, yılan* "yılan" (Tulum 2011: 1899); *yılan* b.m. (KBN: 239).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *arun, büke* "büyük yılan" (OTS: 38; 84); *cılan, ılan, ilan, mār* (Ar.) "yılan" (OTS: 93, 200, 212, 320); *ecdehā* (Far.), *eçdihā* (Far.), *ejderhā* (Far.), *evren, nek, sazın, soğan, subān* (Ar.) "büyük yılan" (OTS: 137, 140, 153, 348, 398, 411, 415); *yılan* b.m. (Zemahşeri: 209); *yılan* b.m. (KE: 736); *yılan* b.m. (NF: 485); *sazağan* "büyük yılan, ejderha" (İML: 59); *yılan* b.m. (İML: 91); *sagazan, sazın* "büyük yılan, ejderha" (HATS: 507); *yılan/uılan* "yılan" (HATS: 684). **KıpT.:** *arun, büke* "büyük yılan" (OTS: 38, 84); *cılan, ılan, ilan, mār* (Ar.) "yılan" (OTS: 93, 200; 212; 320); *ecdehā* (Far.), *eçdihā* (Far.), *ejderhā* (Far.), *evren, nek, sazın, soğan, subān* (Ar.) "büyük yılan" (OTS: 137, 140, 153, 348, 398, 411, 415); *cılan, ılan, yılan* "yılan" (KTS: 43); *ecdehā, eçdihā, ejdehā, ejderhā, evren* "büyük yılan" (KTS: 69, 71); 79); *sazagan* "yılan" (CC: 550); *sazağan, şazğan* "yılan" (KTS: 230); *sağsağan, sanzağan* "kıvrılmış olan yılan" (KTS: 223); *yılan, ılan* b.m. (CC: 608, 716); *mār* (Far.), *yılan* "yılan" (GT: 319, 395); *arun* "uzun büyük yılan" (EDM: 71); *ecdeha* "büyük yılan" (EDM: 82); *yılan* b.m. (EDM: 124). **ÇağT.:** *ejdehā* (<Far.), *ejder* (<Far.), *ejderha* (<Far.), *ejdehār* (<Far.), *lu* (Çince) "ejderha, büyük yılan ejderha" (Ünlü 2013: 327); *ıllı* (<Ar. + Far.) "yılan" (Ünlü 2013: 1129); *tennīn* "ejderha, büyük yılan" (FKS I: 573); *gürze* "başı büyük, çok zehirli ve çizgili bir yılan türü" (FKS II: 1028); *yılan* b.m. (ÇMS: 95).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *gidra* "9 başlı yılan" (ÇTS: 65); *ş'elen* "yılan" (ÇTS: 302); *anakonda* "anakonda (Amerika kıtasında yaşayan çok büyük bir yılan türü)" (ÇTS: 13); *кил чѣленѣ* "домашняя змея" (Aşmarin: 212); *чѣлен* "Змея yılan" (Aşmarin: 58); *šālen* "Schlange yılan" (Paasonen: 132).

Hal.: *jilan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uj* "su yılanı" (TSahS: 249); *erien üion* "yılan" (TSahS: 304); *äriän kīl* "Schlange yılan" (LJTT: 4); *äriän üön* "Schlange yılan" (LJTT: 15); *xaxay* "Schlange yılan" (LJTT: 49); *moγoy iāmata* "Schlangenjungen

yılan yavrusu" (LJTT: 111); *moŋoy* "Schlange yılan" (LJTT: 112); *siŋlan* "Schlange yılan" (LJTT: 142); *tiastaax moŋoy* "Klapperschlange çingiraklı yılan" (LJTT: 163); *uhun kurŋaya* "Schlange yılan" (LJTT: 177). **Dol:** *Змея* "Змея yılan" (DRS: 125). **Tuv.:** *piton* "piton yılanı" (TuvTS: 88); *uj* "kara yılan" (TuvTS: 111); *d ilan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544). **Hak.:** *çılan* "yılan" (ÖHTS: 92); *yaban* "boğa yılanı" (ÖHTS: 468); *udav* "boa yılanı" (ÖHTS: 537); *taban* "boa yılanı" (HTS: 481). **Alt.:** *ceskinçek, cılaaçı, cıltıruuş, çöykö, koyroŋ, suyman* "yılan" (ATS: 63, 65, 83, 137, 188); *kamık* "kara yılan" (ATS: 113); *ok-cılan* "ok yılanı" (ATS: 162). **Şor.:** *чылан* "Змея yılan" (ŞRS: 65). **Tof.:** *čulan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *жылан* "yılan" (Manas: 628). **Kaz.:** *jılan* "yılan" (KazTS I: 202); *kobra* "kobra yılanı, gözlüklü yılan" (KazTS I: 253); *жылан* "yılan" (KazTS II: 579); *жылан* "snake yılan" (KazED: 82). **KKal.:** *buzawbas* "bir yılan türü" (KarkTS: 107); *girda* "grek mitolojisindeki dokuz başlı yılan" (KarkTS: 169); *jılan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544). **KarB.:** *bağırbaş cılan* "kahverengi kör yılan" (KMTS: 96); *cılan* "yılan" (KMTS: 129); *gamma, gımma, saruvbek cılan* "boa yılanı" (KMTS: 172, 175, 303); *yılan* b.m. (KMTS: 395). **Kum.:** *çıbara* "boa yılanı" (KumTS: 102); *vataraka* "kara yılan, zehirsiz yılan" (KumTS: 363); *jılan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544). **Kar.:** *yılan* b.m. (KTD: 524). **Tat.:** *cılan* "yılan" (KırTS: 72); *yılan* "yılan" (KırTS: 382); *buvar yılan* "boa yılanı" (TTatS: 64); *bağır yılan* "kahverengi kör yılan" (KazTTS: 44); *ciz yılan* "kahverengi kör yılan" (KazTTS: 85). **Başk.:** *bıvar* "boa yılanı" (BaşTS: 88); *kalkānmoron* "başında iri sert kabukları olan zehirli yılan" (BaşTS: 322); *şıñğıravıx* "çingiraklı yılan" (BaşTS: 561); *tuźbaş yılan* "başının kenarlarında iki sarımsı benek bulunan zehirsiz bir yılan" (BaşTS: 649); *yılan* b.m. (BaşTS: 728); *yuħa* "halk inancına göre bin yıl ömrü olan hilekar ve türlü şekillere girebilen bir yılan" (BaşTS: 744). **Nog.:** *jılan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *qarailon* "kara yılan" (TÖS: 313); *q'qilon* "ok yılanı" (TÖS: 425); *ilon* "yılan" (TÖS: 650). **YUyg.:** *ilan-çayan* "yılan ve çiyen" (YUTS: 73); *ilan, jılan* "yılan" (YUTS: 174, 183); *çaldırak jılan* "çingiraklı yılan" (YUTS: 373).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *həyyə, ilan* "yılan" (ATS I: 1429); *ox ilan* "yılan türü" (ATS II: 2607); *yatağan* "boa yılanı" (ATS II: 3594). **Türkm.:** *ilan*

"yılan" (ITürT: 141); *mar* "yılan" (TürTS: 446); *okyılan* "sıçrayarak hareket eden uzun ince ala renkli yılan" (TürTS: 486); *yılan* b.m. (TürTS: 699); *alahuber* "snake yılan" (TürED: 1); *jylan* "snake yılan" (TürED: 111). **Gag.:** *jılan* "snake yılan" (Dybo 2013: 544).

Moğolca: *moya(y)* "yılan" (Gül 2018: 167); *ara'a tu moḥai* "(zehirli dişli?) koca dişli yılan" (MGTS: 38); *gurelgu* "büyük bir yılan türü" (MGTS: 122); *manggus, mangḥus* "orman yılanı, koca yılan" (MGTS: 221); *aburgu mogay* "boa yılanı, piton" (MTS: 34); *mogay, mogoy* "yılan" (MTS: 663); *urtu horuhay/horhoy* "uzun kurt, yılan, iblis" (MTS: 1144); *houratay/hortoy mogay* "zehirli yılan" (MTS: 1148).

Türkiye Türkçesi ağzları: *adı batasıca* (*adı batmış, adı kalasıca, adın addara kala, adın bata, adın eller alsın*) "yılan" (DS I: 66); *alagücük* "kısa ve boz renkli yılan" (DS I: 187); *ankana* (*ankona*) "kısa ve düz kuyruklu zehirsiz bir çeşit yılan" (DS I: 273); *bazyörük* "bir cins zehirli yılan" (DS I: 589); *cılan* "yılan" (DS II: 907); *emecen, emicen, emilcan, emilcen, emircek* "hayvanları emen bir çeşit yılan" (DS III: 1731); *genevirala* "siyah ve boz renkli bir çeşit yılan" (DS III: 1991); *göcengelek* "kısa boylu bir çeşit yılan" (DS III: 2120); *kilyılanı* "yağışlı havalarda toprak üzerinde ve sularda görülen, ince şerit halinde baş kısmı yuvarlak, siyah renkli yılan" (DS IV: 2802); *kofuñk yılanı* "zehirsiz, kalın ve kısa boylu bir çeşit yılan" (DS IV: 2901); *merçimeni* "bir çeşit yılan" (DS IV: 3167); *sarubek* "büyük bir çeşit yılan" (DS V: 3551); *uzun, uzunböcü, uzunoğlan, uzungelin* "yılan" (DS VI: 4055); *yılan* b.m. (DS VI: 3266); *yulan* "yılan" (DS VI: 4316); *bozyürük* "sırtı benekli, karnı sarı, boz renkte, boynu bir buçuk metreyi geçen, zehirli bir yılan" (DS VI: 4466); *çayan, cagana, cağna, cahana, cana, cane, çağana, çiyangaç* "akrep, kırkayak, çıyan, yılan; midye" (DS II: 1096); *sokak* "ağılı yılan" (KBS: 649); *yerdegezen* (hlk.) "yılan" (KBS: 923).

17. Aras yılanı I-Lat. *Elaphe dione*⁷⁹

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Coluber dione* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 39).

18. Aras yılanı II-Lat. *Elaphe dione*

⁷⁹ Güncel Latince için bk. <https://reptile-database.reptarium.cz/species?genus=Elaphe&species=dione> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber trabalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 42).

19. Aras yılanı III-Lat. *Elaphe dione*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber alpestris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 46)

20. Aras yılanı IV-Lat. *Elaphe dione*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber maeota* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 47).

21. Güney Yılanı I-Lat. *Coronella austriaca*⁸⁰ (YTKO II:902)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber ponticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 38)

22. Güney Yılanı II-Lat. *Coronella austriaca* (YTKO II: 902)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber cupreus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 45)

23. Güney Yılanı III-Lat. *Coronella austriaca* (YTKO II: 902)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber caucasicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 46)

24. Hazer Yılanı I-Lat. *Dolichophis caspius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber acontistes*; KırT.: *Ok-Dshilàn* “yılanın oku” (ZRA III: 43).

Pallas'ın “yılanın oku” anlamına geldiğini belirttiği Kırım Tatarcasında hazer yılan türünün karşılığı olarak tespit ettiği *ok-dshilàn* adına karşılık Tatarcada tespit ettiğimiz adlar *cılan* "yılan", *yılan* "yılan", *buvar yılan* "boa yılanı", *baķır yılan* "kahverengi kör yılan", *ciz yılan* "kahverengi kör yılan" şeklindedir (KırTS: 72, 382; TTatS: 64; KazTTS: 44, 85). Pallas'ın belirttiği *dshilàn* adı Eski Türkçede *yılan* şeklindedir (EDPT: 930). Kaşgarlı Mahmud'da ise “yılan” anlamında *neg yılan* şeklinde geçmektedir (DLT: 768).

⁸⁰ Geçerli taksonomisi için bk. https://reptile-database.reptarium.cz/species?genus=Coronella&species=austriaca&search_param=%28%29 (Erişim tarihi: 01.02.2023)

25. Hazer Yılanı II-Lat. *Dolichophis caspius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber thermalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 44).

26. Küpeli Yılan I-Lat. *Natrix natrix* (Kuru 1999:413)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber natrix*; KazT.: *Tüs-basch* “tuz kafa”; Başk.: *Baker-basch* “bakır kafa”; Tat.: *Dshilàn*; Moğ.: *Mogoi* (ZRA III: 35).

Pallas'ın Kazan Tatarcasında küpeli yılan türünün karşılığı olarak belirttiği ve kelime anlamını “tuz kafa” olarak verdiği *tüs-basch* adına Tatarcada rastlanmazken, bu ad Başkurtçada *tužbaş yılan* “başının kenarlarında iki sarımsı benek bulunan zehirsiz bir yılan” şeklinde tespit edilmiştir (BaşTS: 649).

Pallas'ın Başkurtçada belirttiği “bakır kafa” anlamındaki *baker-basch* adına Başkurtça7da rastlanamazken, bu ad Kazan Tatarcasında *baķır yılan* “kahverengi kör yılan” şeklinde tespit edilmiştir (KazTTS: 44).

Küpeli yılan türünün karşılığı olarak Tatarcada belirtilen *dshilàn* adına ilişkin 24. maddede belirttiğimiz üzere Pallas'ın tespit ettiği biçime karşılık Tatarcada tespit ettiğimiz adlar *cılan* “yılan”, *yılan* “yılan”, *buvar yılan* “boa yılanı”, *baķır yılan* “kahverengi kör yılan”, *ciz yılan* “kahverengi kör yılan” şeklindedir (KırTS: 72, 382; TTatS: 64; KazTTS: 44, 85). Ayrıca bu ad Eski Türkçede *yılan* şeklindedir (EDPT: 930). Kaşgarlı Mahmud'da ise “yılan” anlamında *neg yılan* şeklinde geçmektedir (DLT: 768).

Moğolca olarak belirtilen *mogoi* adı bugünkü Moğolcada *mogay*, *mogoy* “yılan” şeklinde geçmektedir (MTS: 663).

27. Küpeli Yılan II-Lat. *Natrix natrix* (Kuru 1999:413)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber scutatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 38).

28. Küpeli Yılan III-Lat. *Natrix natrix* (Kuru 1999: 413)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber persa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 41).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *сарыбас жылан* "grass snake küpeli yılan" (KazED: 163).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

29. Küpeli yılan IV-Lat. *Natrix natrix* (Kuru 1999: 413)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 41).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *сарыбас жылан* "grass snake küpeli yılan" (KazED: 163).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

30. Sarı Yılan I-Lat. *Elaphe quatuorlineata* (BTS: 573)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber pictus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 45).

Etimolojik sözlükler: *lankona/langona/languna* "küçük zehirsiz yılan; kör yılan; sarı yılan < Yun. (*liakóni*) "küçük kertenkele"" (ETTL IV: 514).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

31. Sarı Yılan II-Lat. *Elaphe sauromates*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber sauromates* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 42).

Etimolojik sözlükler: *lankona/langona/languna* "küçük zehirsiz yılan; kör yılan; sarı yılan < Yun. (*liakóni*) "küçük kertenkele"" (ETTL IV: 514).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

32. Suyılanı-Lat. *Natrix tessellata* (YTKO I: 166)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber hydrus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 36).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *Hur'n puşlı şilen* "su yılanı" (Durmuş 2014: 142).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *uj* "su yılanı" (TSahS: 249).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *Су жыланьы* "su yılanı" (KazTS II: 484). Tat.: *tuzbaş yılan* "su yılanı" (TTatS: 286).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *dengizilon* "deniz yılanı" (TÖS: 151); *sulivon, sülük, zuluk* "su yılanı" (TÖS: 531).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *suilanı* "su yılanı" (ATS II: 3062).

Türkm.: *suv yılanı* "su yılanı" (TürTS: 699).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *bozüğrük* "beyaz su yılanı" (DS I: 753).

33. TT Ø.-*Lacerta apoda*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta apoda*; KırT.: *Stschóka* (ZRA III: 33)

Etimolojik sözlükler: *сарыг илан* (Özb.) "желтопузик" (ESTYa IV: 277). *сарыг өй* (Tuv.) "желтопузик" (ESTYa V: 32).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *сары жылан* "желтопузик" (KrgRS I: 279). **Nog.:** *абжи йылан* "желтопузик" (NRS: 128). **Tat.:** *сары корсак* "желтопузик" (TatRusS: 778).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *сарық илон* "желтопузик" (RÖzbS I: 291).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Türkiye Türkçesinde karşılığı olamayan bu sürüngen türü için Pallas'ın Kırım Tatarcasında belirttiği *stschóka* adına taranan literatürde rastlanmazken, bu türün karşılığı olarak tarafımızca Tatarcada *сары корсак* "желтопузик" adı tespit edilmiştir (TatRusS: 778).

34. TT Ø.-Lat. *Alsophylax pipiens*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Lacerta pipiens* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 27)

35. TT Ø.-Lat. *Anaxyrus boreas*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Rana canagica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 12).

36. TT Ø.-Lat. *Bufotes variabilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Rana variabilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 13)

37. TT Ø.-Lat. *Cerastes vipera*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Vipera cerastes* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 48)

38. TT Ø.-Lat. *Elapomorphus quinquelineatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coluber quadrilineatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 40).

39. TT Ø.-Lat. *Eremias arguta*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta variabilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 31)

40. TT Ø.-Lat. *Eryx miliaris I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anguis miliaris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 54).

41. TT Ø.-Lat. *Eryx Miliaris II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anguis helluo* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 54).

42. TT Ø.-Lat. *Gloydius halys*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vipera halys*; Moğ.: *Mogoi* (yılanın genel adı) (ZRA III: 49).

Türkiye Türkçesinde karşılığı olamayan bu sürüngen türü için Pallas'ın Moğolcada belirttiği *mogoi* adı bugünkü Moğolcada *mogay*, *mogoy* "yılan" şeklinde geçmektedir (MTS: 663).

43. TT Ø.-Lat. *Lacerta bilineata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta europaea*; KazT.: *Kaeltae*; KırT.: *Kessertkoe*; Çuv.: *Kaldae*; Bury.: *Guemerae* (ZRA III: 29).

Pallas tarafından Türk ve Moğol dillerinde tespit edilen adlara karşılık tarafımızca bu ada ilişkin herhangi bir veriye ulaşamamıştır.

44. TT Ø.-Lat. *Lacerta muricata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta muricata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 20).

45. TT Ø.-Lat. *Lissotriton vulgaris*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta aquatica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 34).

46. TT Ø.-Lat. *Pelobates vespertinus*⁸¹

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Rana vespertina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 13).

47. TT Ø.-Lat. *Phrynocephalus guttatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta caudivolvula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 27).

48. TT Ø.-Lat. *Psammobates geometricus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Testudo geometrica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 19).

49. TT Ø.-Lat. *Testudo graeca I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Testudo graeca*; BuhÖzb.: *Dshilak-tasch* (ZRA III: 17).

Pallas tarafından tespit edilen Türkçe ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

50. TT Ø.-Lat. *Testudo graeca II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Testudo ecaudata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 19).

51. TT Ø.-Lat. *Testudo ibera*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Testudo ibera* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 18)

52. TT Ø.-Lat. *Testudo orbicularis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Testudo orbicularis*; HivÖzb.: *kaplu-baghà*; BuhÖzb.: *Saenpuscht*; Tat.: *Kohertkiloe- baka*; Kaz. ve MişT.: *Guberli-bakà, taschbakà* (*Rana saxea*); Kalm.: *Chapchaltu-mekelé* (ZRA III: 17).

Pallas'ın tespit ettiği Türkçe adlardan yola çıkarak bu türün bir kaplumbağa türü olabileceği düşünülmektedir. Ancak Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit

⁸¹ Güncel Latincesi için bk. <https://amphibiaweb.org/species/9030> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

edilemediğinden sadece Latincesi ile tarama yapılmış ve Türk ve Moğol dillerine ait herhangi bir karşılığa rastlanmamıştır.

Ancak Pallas'ın Türk dillerinde verdiği karşılıklara bakacak olursak, Hive Özbekçesinde belirtilen *kaplu-baghà*, Tatarca *kohertkiloe- baka* ve Kazan ve Mişer Tatarcalarında belirtilen *guberli-bakà*, *taschbakà* hayvan adlarında geçen *baka* adı Eski Türkçede “kurbağa, kaplumbağa” anlamına gelen *bağa* biçiminden gelmektedir (Doerfer 1967: 1449; Doerfer 1975: 1983). Bu ad Uyğurcada da *bağa* “kaplumbağa” biçimindedir (EUTSV: 78). Kaşgarlı Mahmud'da ise *münüz baka* “kaplumbağa”, Eski Anadolu Türkçesi döneminde *kaplubağa*, Osmanlıcada *kaplı bağa* ve *buğa*, Harezmi Türkçesi döneminde *bağa*, Kıpçak Türkçesi döneminde *bağa*, *bağa* ve *boğa*, Çağataycada ise *kaplubağa*, *bağırtlak*, *bağa* ve *taşbağa* biçiminde geçmektedir (DLT: 767; EATS: 406; EÇS: 139; KBN: 156; KE: 71; KTS: 21, 22, 33; Ünlü 2013: 557, 1087). Modern Türk dillerinde “kaplumbağa” anlamına gelen keimeler ise Kırgızcada *taşbaka*, Çuvaşçada *mumëp uana*, Tuvacada *alap-melekey*, *yazıtı melekey*, Kazan Tatarcasında *bağa*, *kabıklı bağa*, *taşbağa*, Başkurtçada *göbör*, *göbörölö*, *göbörgeyél* ve *taşbağa*, Kazakçada *macbağa*, Özbekçede *toshbaqa*, Yeni Uygur Türkçesinde *taşpağa*, *pağaçanağ* ve Azericede ise *tısbaga* şeklinde tespit edilmiştir (KrgS II: 715; ÇTS:451; TTG: 605; 900; KazTTS: 44, 253, 452; BaşTS: 168, 585; KazTS: 315; TÖS: 311; YUTS: 266, 313; ATS: 3311).

Buhara Özbekçesindeki *saenpuscht* ve Kalmukçada *chapchaltu-mekelé* adlarına literatürde rastlanmazken, Kalmukçada belirtilen *mekelé* kelimesi Moğolcada *mekeley* biçiminde bulunmakta ve “kurbağa” anlamına gelmektedir. Bununla birlikte Moğolcada “kaplumbağa” anlamındaki biçimler ise *yasutu mekeley*, *yeke mekeley* ve *lag mekeley* şeklindedir (MTS: 654).

53. TT Ø.-Lat. *Trapelus sanguinolentus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Lacerta sanguinolenta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 23).

54. TT Ø.-Lat. *Trigla hyrax*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trigla hyrax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 233).

55. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Vipera melaenis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 52).

3.4. BALIKLAR⁸²

1. Abdalca I-Lat. *Blicca bjoerkna*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus gibbosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 324).

2. Abdalca II-Lat. *Blicca bjoerkna*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus laskyr* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 326).

3. Acıbalık-Lat. *Rhodeus sericeus* (YTKO I: 639)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus sericeus*; **Hak.:** *Mombsa* (ZRA III: 320).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *kərkə* "acı balık " (ATS I: 1774).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın acıbalık türünün karşılığı olarak Hakasçada belirttiği *mombsa* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

⁸² Dipnotta gösterilmeyen balık türlerinin güncel Latince karşılıkları için bk. Froese, R., & Pauly, D. (2018). FishBase. In O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, S. Alexander, et al., *Catalogue of Life Checklist (Feb 2018)*. <https://doi.org/10.48580/dfpk-37v> (Eişim tarihi: 25.12.2022)

- **Alabalık**

Zoographia'da Pallas tarafından belirlenmiş 5 farklı alabalık türü 4.-8. maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle alabalık genel adına karşılık gelen sözcükler belirtilmiş, ardından alabalık türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ş'umka* "alabalık" (ÇTS: 313); *ärkay* "alabalık" (ÇTS: 29); *kèrkke* "alabalık" (ÇTS: 138).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *hoora* "alabalık" (ÖHTS: 188). **Alt.:** *çaragan, çaraan* "alabalık" (ATS: 75). **Tel.:** *çarağan* "alabalık" (TAS: 12).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *ala çabak, koban çabak, suv çabak* "alabalık" (KMTS: 139). **Tat.:** *ala* "alabalık" (TTatS: 28); *bağrı* "alabalık" (KazTTS: 43). **Başk.:** *alabalık* "alabalık" (BaşTS: 26); *bağır, bağrı* "alabalık" (BaşTS: 57, 58).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *azadmahı, azadmayı* "alabalık (*Coregonus autumnali*)" (ATS I: 293).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

4. Alabalık I-Lat. *Salmo trutta* (SÜTS: 246)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo purius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 343).

Etimolojik sözlükler: *alabalık* "bir tatlı su balığı (*Salmo trutta*) (Görüldüğü ilk yazılı kaynak olarak *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* verilmiştir.)" (NS: 42).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ş'umka* "alabalık" (ÇTS: 313); *ärkay* "alabalık" (ÇTS: 29); *kèrkke* "alabalık" (ÇTS: 138).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Dol:** *ñuora* "Forelle alabalık" (DWUJ: 187). **Hak.:** *hoora* "alabalık" (ÖHTS: 188). **Alt.:** *çaragan, çaraan* "alabalık" (ATS: 75). **Tel.:** *çarağan* "alabalık" (TAS: 12).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *ala çabak, koban çabak, suv çabak* "alabalık" (KMTS: 139). **Tat.:** *ala* "alabalık" (TTatS: 28); *bağrı* "alabalık" (KazTTS: 43); *ала балык* (Kazan Tatarcası) "Forelle alabalık" (OSTN I: 351). **Başk.:** *alabalık, bağır, bağrı* "alabalık" (BaşTS: 26, 57, 58).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

5. Alabalık II-Lat. *Salmo trutta* (SÜTS: 246)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo labrax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 346).

Etimolojik sözlükler: *alabalık* "bir tatlı su balığı (*Salmo trutta*) (Görüldüğü ilk yazılı kaynak olarak *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* verilmiştir.)" (NS: 42).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ş'umka* "alabalık" (ÇTS: 313); *ärkay* "alabalık" (ÇTS: 29); *kèrkke* "alabalık" (ÇTS: 138).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Dol:** *ñuora* "Forelle alabalık" (DWUJ: 187). **Hak.:** *hoora* "alabalık" (ÖHTS: 188). **Alt.:** *çaragan, çaraan* "alabalık" (ATS: 75). **Tel.:** *çarağan* "alabalık" (TAS: 12).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *ala çabak, koban çabak, suv çabak* "alabalık" (KMTS: 139). **Tat.:** *ala* "alabalık" (TTatS: 28); *bağrı* "alabalık" (KazTTS: 43); *bağrı* "alabalık" (KazTTS: 43). **Başk.:** *alabalık* "alabalık" (BaşTS: 26).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

6. Alabalık III-Lat. *Salmo trutta* (SÜTS: 246)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo trutta*; **Tat.** *Tschubâr-balyk* “renkli balık”, *ala-balyk* (ZRA III: 347).

Etimolojik sözlükler: *alabalık* "bir tatlı su balığı (*Salmo trutta*) (Görüldüğü ilk yazılı kaynak olarak *Evliya Çelebi Seyahatnamesi* verilmiştir.)" (NS: 42).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ş'umka* "alabalık" (ÇTS: 313); *ärkay* "alabalık" (ÇTS: 29); *kèrkke* "alabalık" (ÇTS: 138).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Dol:** *ñuora* "Forelle alabalık" (DWUJ: 187). **Hak.:** *hoora* "alabalık" (ÖHTS: 188). **Alt.:** *çaragan*, *çaraan* "alabalık" (ATS: 75). **Tel.:** *çarağan* "alabalık" (TAS: 12).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **KarB.:** *ala çabaq*, *qoban çabaq*, *suv çabaq* "alabalık" (KMTS: 139). **Tat.:** *ala* "alabalık" (TTatS: 28); *bağrı* "alabalık" (KazTTS: 43). **Başk.:** *alabalık* "alabalık" (BaşTS: 26).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın alabalık türünün karşılığı olarak Tatarcada “renkli balık anlamında belirttiği *tschubâr-balyk* adına taranan literatürde rastlanmazken, *ala-balyk* adı tarafımızca Tatarcada *ala* "alabalık" şeklinde, Başkurtçada ise Pallas'ın belirttiği biçimde *alabalık* "alabalık" şeklinde tespit edilmiştir (TTatS: 28; BaşTS: 26).

7. Alabalık IV-Lat. *Oncorhynchus mykiss*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo purpuratus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 374)

Etimolojik sözlükler: *şomga* (Çuv.) "Rainbow trout alabalık" (EDAL: 432).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

8. Atlantik Alabalığı-Lat. *Salmo salar*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo nobilis*; Tat.: *Kysil-balyk* “kırmızı balık” (ZRA III: 342).

Pallas'ın Atlantik alabalığı türünün Tatarcadaki karşılığı olarak “kırmızı balık” anlamında belirttiği *kysil-balyk* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

9. Arap Balığı-Lat. *Symphodus tinca*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus polychrous* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 262).

10. Ateş Balığı/Sardalya-Lat. *Sardina pilchardus* (Artüz 2004: 116)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Clupea Piltschardus*; KazT.: *Dshjulaer balyk* “aptal balık” anlamında; AsTT: *Mai-balyk*; Kalm.: *Mabalyk* (ZRA III: 204).

Etimolojik sözlükler: *sardalya* < *sardalye* "(< Rum. dilimizde sardela olarak da geçer.)" (TDES: 449; *tiriça* "sardalya balığı < Yun." (ETTL VIII: 220); *xamsi* (Osm.) "sardine sardalya" (VEWT: 154).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *хансы балыгы* "sardine sardalya" (OSTN IV: 1693); *атәи балыгы* "сардинка" (OSTN I: 458).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sardina* "sardalya " (ÇTS: 261).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *sardina* "sardalya " (TSahS: 230).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *sardinka* "sardalya balığı" (KırTS: 293). **Moğolca:** Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Kazan Tatarcasındaki *dshjulaer balyk* “aptal balık” Astrahan Tatarcasındaki *mai-balyk* ve Kalmukçadaki *mabalyk* adlarına taranan literatüde rastlanmamıştır.

11. Avrupa Tatlı Su Yılan Balığı-Lat. *Anguilla anguilla* (Kuru 1999:219)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muraena anguilla* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 71).

12. Barbunya Balığı-Lat. *Mullus barbatus* (YTKO I: 644)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mullus barbatus*; KırT.: *Soltan balyk* "sultan balığı" (ZRA III: 225).

Etimolojik sözlükler: *barbunya* "bir balık cinsi, *Mullus barbatus* < Yun. (*barbúni*) " (ETTL I: 586). *barbunya* "kırmızı pullu, beyaz etli, kemikli bir balık (*Mullus barbaus*)" (TDES: 52). *paços/paçoz* "bir balık türü (*Mugil cephalus* ve *Mullus barbatus* Latince adlarına işaret edilerek iki farklı tür için aynı isim kullanılmıştır. Bu nedenle hem *barbunya* balığı hem de *haskefal* maddesinde belirtilmiştir.)" (ETTL VI: 265).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Kırım Tatarcası'nda belirtilen *soltan balyk* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

13. Bergi Balığı-Lat. *Barbus barbus* (YTKO I: 644)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus barbus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 291).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *барбынjä* "die Barbe (ein Fisch) bergi balığı" (OSTN VIII: 1489).

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *налар палыгы* "усач bergi balığı" (HRS: 341); *саглах* "усач bergi balığı" (HRS: 426); *сөлем* "усач bergi balığı" (HRS: 504); *сыбыс* "усач bergi balığı" (HRS: 540); *ялчес* "усач bergi balığı" (HRS: 752). **Şor.:** *сағалақ* "усач bergi balığı" (ŞRS: 45).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *каяз* "усач берги балығы" (KRRKS: 284); *сүген* "усач берги балығы" (KRRKS: 424). **Tat.:** *мыеклы балык* "усач берги балығы" (TatRusS: 79); *каяз* "усач берги балығы" (TatRusS: 397); *мыеклач* "усач берги балығы" (TatRusS: 626). **KKal.:** *сүген* "усач берги балығы" (ESTYa VII: 398). **Nog.:** *сүйрик* "усач берги балығы" (ESTYa VII: 270).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bıǵlıca* "bıyıklı balığı (*Barbus barbus*)" (ATS I: 444); *şirbit* "bıyıklı balık (*Barbus barbus*)" (ATS II: 3156).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

14. Beyaz Balık-Lat. *Coregonus lavaretus* (SÜTS: 63)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo lavaretus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 395).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čamīl* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 32); *čomoγol/čomoγor, čomogor, čomugur* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 39); *čulluku* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 42); *mayayas* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 108); *maygi* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 109); *suokkur/suokur, čuokur, huokur, šuokur* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 147); *tirayas kuturuk* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 164); *ürüñ balık* "*Coregonus lavaretus* beyaz balık" (LJTT: 183). **Alt.:** *ак палык* (Alt.) "*Salmo lavaret* (Latincesi farklı verilmiştir. Ancak muhtemelen beyaz balık türü olmalıdır.)" (OSTN I: 91).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

15. Bıyıklı Balık I-Lat. *Luciobarbus capito*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus chalybatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 292).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *palar balıh* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 347); *sağlah* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 404).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qayaz* "bıyıklı balık" (KazTS I: 331); *суген, қазя* "bıyıklı balık" (KazTS II: 80). **Tat.:** *mıyıklı balıq* "bıyıklı balık" (KazTTS: 45). **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.:** *bığlıca* "bıyıklı balık" (ATS I: 444); *şirbit* "bıyıklı balık" (ATS II: 3156).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *bıyıklı* "sazan balığına benzeyen bir balık" (DS I: 673).

16. Bıyıklı Balık II-Lat. *Luciobarbus capito*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus capito* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 294).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *palar balıh* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 347); *sağlah* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 404); *palar balıh* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 347); *sağlah* "bıyıklı balık" (ÖHTS: 404).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qayaz* "bıyıklı balık" (KazTS I: 331); *суген, қазя* "bıyıklı balık" (KazTS II: 80); *qayaz* "bıyıklı balık" (KazTS I: 331); *суген, қазя* "bıyıklı balık" (KazTS II: 80). **Tat.:** *mıyıklı balıq* "bıyıklı balık" (KazTTS: 45); *mıyıklı balıq* "bıyıklı balık" (KazTTS: 45).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *bığlıca* "bıyıklı balık" (ATS I: 444); *şirbit* "bıyıklı balık" (ATS II: 3156).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *bıyıklı* "sazan balığına benzeyen bir balık" (DS I: 673).

17. Büyük Beyaz Köpek Balığı-Lat. *Squalus carcharias* (SÜTS: 58)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Squalus carcharias* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 63).

Etimolojik sözlükler: *karkaryas* "bir cins köpek balığı < Yun. *karhariyas* a.m. (ETTL IV: 144).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *akula* "köpek balığı" (TSahS: 166). Hak.: *akula* "köpek balığı" (ÖHTS: 34); *ax акула* "Белая акула büyük beyaz köpek balığı" (HRS: 47).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *акула* "köpek balığı" (KazTS II: 350); *jalmağış balık* "köpek balığı" (KTLS: 506-507). Krg.: *akula* "köpek balığı" (KTLS: 506-507). Tat.: *akula* "köpek balığı" (KazTTS: 27). Başk.: *akula* "köpek balığı" (KTLS: 506-507).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *nahang, kit, akula* "köpek balığı" (TÖS: 348). YUyg.: *läñ belik* "köpek balığı" (KTLS: 506-507).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *köpəkbaliği* "köpek balığı" (ATS I: 1860); *akula* "köpek balığı" (KTLS: 506-507). Türkm.: *akula* "köpek balığı" (KTLS: 506-507).

Moğolca: *aburgu cigasu* "büyük balık, köpek balığı" (MTS: 34).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

18. Küçük Lekeli Köpek Balığı-Lat. *Scyliorhinus canicula* (SÜTS: 243)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Squalus canicula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 64).

19. Çaçı Balığı-Lat. *Sprattus sprattus* (SÜTS: 255)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Clupea sprattus*⁸³ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 214).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: *cabuga* "çaça balığı" (DS II: 839).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *salaka* "çaça balığı" (ÇTS: 257).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *инпот, май балык* "çaça balığı" (KazTS II: 113).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *kilkə* "çaça balığı" (ATS I: 1793).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

20. Çapak Balığı-Lat. *Abramis brama* (SÜTS: 10)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus brama*; Tat.: *Tschabak, kurban-balyk* (Pallas bu adın *Piscis jejunos* denilen başka bir türün de karşılığı olduğunu belirtir);

Kalm.: *Zyybi, tschybe* (ZRA III: 325).

Etimolojik sözlükler: *çapak* "eti tatsız, kılçıklı, iri pullu, yassı bir tatlı su balığı (*Abramis brama*)" (TDES: 79).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *çabaq* "küçük tatlı su balığı (*Abramis brama*) (ET *çabak*)" (KYAS: 79).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *lüşçé/lüşşe* "çapak balığı" (ÇTS: 174); *şúpah* "çapak balığı" (ÇTS: 314); *çapak* "sazan, çapak balığı" (ÇTS: 432).

⁸³ Güncel taksonomik adlandırma için bk. <https://www.iucnredlist.org/species/198583/143833310> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *tiktırbe* "hani balığı, çapak balığı" (HTS: 506).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *çabak* "çapak balığı" (KrgS I: 240). **Kaz.:** *aynaköz* "bir tür çapak balığı" (KazTS I: 25). **Tat.:** *korban balığı* "çapak balığı" (TTatS: 83). **Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.:** *taranqa* "çapak balığı (*Abramis brama*)" (ATS II: 3209); *yastığac* "çapak balığı (*Abramis brama*)" (ATS II: 3588).

Moğolca: *hayg-a* "çapak balığı, karagöz" (MTS: 1080).

Türkiye Türkçesi ağızları: *çapak balığı* "sazan soyundan, karnı kanatlı ve sarı pullu tatlı su balığı; sazan ve yayın balığı yavrusu" (DS II: 1073).

Pallas'ın Tatarcada belirttiği *tschabak* adına Tatarcada rastlanmazken, Kırgızcada bu ad *çabak* "çapak balığı" şeklinde geçmektedir (KrgS I: 240). *Kurban-balyk* adı ise Tatarcada *korban balığı* "çapak balığı" şeklinde tespit edilmiştir (TTatS: 83). Kalmukçada belirtilen *zyybi* ve *tschybe* adlarına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

21. Çığa balığı-Lat. *Acipenser ruthenus* (SÜTS: 11)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Acipenser pygmaeus*; **KazT.:** *Tschugae*; **ÇulT.:** *Oswei*; **Kalm.:** *Sugürlük* (ZRA III: 102).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *çıka* "çığa balığı, kara mersin, bir tür tuna balığı (*Acipenser ruthenus*) (<Slavca) " (EÇS: 91); *mersin* "der Sterlet çığa balığı" (OSTN VIII: 2098).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *séterle* "çığa balığı" (ÇTS: 274); *süye pulë* "der sterlet" (Paasonen: 143); *şıki* "çığa balığı" (Durmuş 2014: 310).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xatiis, xatiis balık* "sterlet (*Acipenser ruthenus*) çığa balığı" (LJTT: 58); *kääčärä* "jung-sterlet (genç çığa balığı)" (LJTT: 76); *kääčirä* "ein kleiner sterlet (küçük çığa balığı)" (LJTT: 76); *kiičärä, kääčä* "ein kleiner sterlet (küçük çığa balığı)" (LJTT: 78); *näälmä* "sterlet (*Acipenser ruthenus*) < Rus. nel

ma Weißlachs" (LJTT: 118); *tana* "sterlet (*Acipenser ruthenus*) çığa balığı" (LJTT: 155). **Dol:** *nālmā* "sterlet<Rus. nel ma" (DWUJ.: 185). **Hak.:** *sarığ palıh* "çığa balığı" (ÖHTS: 347); *osqır* "sterlet (a species of fish) çığa balığı" (HED: Ø). **Şor.:** *oskai* "Sterlet (ein Fisch)" (OSTN II: 1141). **Tel.:** *oskoi* "Sterlet (ein Fisch)" (OSTN II: 1141); *sarı balık* "der Sterlet (Fisch)" (OSTN VII: 319).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *söge* "çığa balığı, çoka balığı" (BaşTS: 536); *uğbalık* "çığa balığı, çoka balığı" (BaşTS: 656). **Tat.:** *söyrök* (Kazan Tatarcası) "der Sterlet (Fisch) çığa balığı" (OSTN VII: 593); *süürü* (Kırım Tatarcası) "der Sterlet (Fisch) çığa balığı" (OSTN VII: 797); *süürük* "der Sterlet (Fisch) çığa balığı" (OSTN VII: 816).

Moğolca: *şögrlık, şörgölık* "sterlett" (KW: 366).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kırım Tatarcasında tespit ettiği *tschugae* ve Çulım Tatarcasında tespit ettiği *oswei* adlarına taranan literatürde rastlanmazken, tarafımızca Tatarcada "çığa balığı" anlamında tespit edilen adlar *söyrök* (Kazan Tatarcası), *süürü* (Kırım Tatarcası), *süürük* şeklindedir (OSTN VII: 593; OSTN VII: 797; OSTN VII: 816). Pallas'ın Kamukça'da tespit ettiği *sugürlik* adı tarafımızca Kalmukçada *şögrelık, şörgelik* "sterlett" şeklinde tespit edilmiştir (KW: 366).

22. Çırçır Balığı-Lat. *Symphodus mediterraneus* (SÜTS: 262)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus fuscus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 266)

Etimolojik sözlükler: *çuçurya* "bir balık cinsi < (Yun.?) (Çırçır balığı olabilir.)" (ETTL II: 267).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

23. Benekli Çırçır-Lat. *Symphodus ocellatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus perspicillatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 267).

24. Bildircin Çırçırı Balığı I-Lat. *Symphodus roissali* (Artüz 2004: 21)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus aeruginosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 264).

25. Bildircin Çırçırı Balığı II-Lat. *Symphodus roissali* (Artüz 2004: 21)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus capistratus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 269).

26. Gri Çırçır I-Lat. *Symphodus cinereus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus fraenatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 270).

27. Gri Çırçır II-Lat. *Symphodus cinereus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus simus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 271).

28. Taraklı Çırçır Balığı-Lat. *Ctenolabrus rupestris* (Artüz 2004: 118)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus cinereus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 267).

29. Deniz taşemeni-Lat. *Petromyzon marinus*⁸⁴ (SÜTS: 75)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Petromyzon lampetra* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 66)

30. Denizatı-Lat. *Hippocampus hippocampus* (SÜTS: 133)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus hippocampus*⁸⁵ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 117).

31. Deniziğnesi I-Lat. *Syngnathus variegatus*

⁸⁴ Artüz 2004 s.82'de *bofa* şeklinde adlandırılmıştır.

⁸⁵ Güncel taksonomik adı için bk. <https://www.iucnredlist.org/species/10069/67618259> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus variegatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 119).

32. Denizığnesi II-Lat. *Sygnathus acus* (SÜTS: 75)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus acus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 121).

33. Geniş Burunlu Deniz İğnesi I-Lat. *Sygnathus typhle* (SÜTS: 262)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus ponticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 118).

34. Geniş Burunlu Deniz İğnesi II-Lat. *Sygnathus typhle* (SÜTS: 262)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus argentatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 120).

35. Geniş burunlu deniz iğnesi III-Lat. *Sygnathus typhle* (SÜTS: 262)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus typhle* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 120).

36. Yüzgeçsizdeniziğnesi balığı-Lat. *Entelurus aequoreus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sygnathus aequoreus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 121).

37. Denizkedisi-Lat. *Chimaera monstrosa* (SÜTS: 74)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Chimaera monstrosa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 62).

38. Dere Pisisi I-Lat. *Platichthys flesus* (YTKO I: 651)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes flesus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 421).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: камбала "камбала pisi balığı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *хамбала* "камбала pisi balığı" (SYU: 3283). **Hak.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (HRS: 151).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *камбала* "камбала pisi balığı" (RKrgS: 270). **Kaz.:** *тамаа* "камбала pisi balığı" (MonKT: 447); *чулуун дэгдээ* "таспа балык, камбала pisi balığı" (MonKT: 717). **Nog.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (NRS: 143). **Tat.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (ETRS: 140); *къалкъанбалыкъ, элекбалыкъ* "камбала pisi balığı" (RKıTS: 418). **Başk.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (BaşRS: 246).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *калкан балык* "камбала pisi balığı" (GRMS: 235); *писи балыы* "камбала pisi balığı" (GRMS: 369).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

39. Benekli Pisi Balığı-Lat. *Pleuronectes platessa*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Pleuronectes platessa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 423).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *pisi balığı* "pisi balığı" (EÇS: 195); *дiл балыгы* "камбала pisi balığı" (OSTN VI: 1765).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *камбала* "камбала pisi balığı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *хамбала* "камбала pisi balığı" (SYU: 3283). **Hak.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (HRS: 151).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *камбала* "камбала pisi balığı" (RKrgS: 270); *камыш балыгы* "камбала pisi balığı" (SSTN II: 26). **Kaz.:** *тамаа* "камбала pisi balığı" (MonKT: 447); *чулуун дэгдээ* "таспа балык, камбала pisi balığı" (MonKT: 717). **Nog.:** *камбала* "камбала pisi balığı" (NRS: 143). **Tat.:** *elek balığı* "pisi balığı" (KıTS: 108); *камбала* "камбала pisi balığı" (ETRS: 140); *къалкъанбалыкъ,*

элекбалыкъ "камбала pisi balığı" (RK1rTS: 418). **Başk.:** камбала "камбала pisi balığı" (BaşRS: 246).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** kambala "yaldızlı pisi balığı" (ATS I: 1707). **Gag.:** калкан балык "камбала pisi balığı" (GRMS: 235); ниси балыы "камбала pisi balığı" (GRMS: 369).

Moğolca: boŋčiliki (PMoğ.) "plaice benekli pisi balığı" (EDAL: 1100).

Türkiye Türkçesi ağızları: benekli pisi "pisi balığına benzeyen ve sırtında koyu kara benekleri olan bir çeşit balık" (DS I: 627).

40. Dere Pisi II-Lat. *Platichthys flesus* (YTKO I: 651)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Pleuronectes luscus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 427).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: **OsmT:** діл балығы "камбала pisi balığı" (OSTN VI: 1765).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: камбала "камбала pisi balığı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** хамбала "камбала pisi balığı" (SYY: 3283). **Hak.:** камбала "камбала pisi balığı" (HRS: 151).

Kırçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** камбала "камбала pisi balığı" (RKrgS: 270). **Kaz.:** тамаа "камбала pisi balığı" (MonKT: 447); чулуун дэгдээ "таспа балык, камбала pisi balığı" (MonKT: 717). **Nog.:** камбала "камбала pisi balığı" (NRS: 143). **Tat.:** камбала "камбала pisi balığı" (ETRS: 140); кълкъанбалыкъ, элекбалыкъ "камбала pisi balığı" (RK1rTS: 418). **Başk.:** камбала "камбала pisi balığı" (BaşRS: 246).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Gag.:** калкан балык "камбала pisi balığı" (GRMS: 235); ниси балыы "камбала pisi balığı" (GRMS: 369).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

- **Dikence**

Zoographia'da bulunan 3 farklı dikence balığı türü 41.-43. Maddeler arasında izah edilmiştir. Ancak öncelikle doğrudan belli bir türü işaret etmeyip, dikence genel adını ilgilendirenler belirtilmiş, ardından dikence balığı türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır.

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *kěrpě balık* "dikence" (TTatS: 106).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *nayza baliq* "dikenli balık" (TÖS: 157).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *skorbut* "uzun dikence balığı" (ATS II: 3011); *tikanbalıq* "dikenli balık (*Pungitius pungitius*)" (ATS II: 3314).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

41). Çokiğneli Dikence Balığı-Lat. *Pungitius pungitius* (YTKO I: 672)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gasteracanthus pungitius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 228).

42. Üç Dikenli Dikence Balığı I-Lat. *Gasterosteus aculeatus* (SÜTS: 112)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gasteracanthus aculeatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 229).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *timir atax* "stichling (*Gasterosteus aculeatus*)" (LJTT: 161).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *tikanbalıq* "üç dikenli balık" (ATS II: 3314).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

43. Üç Dikenli Dikence Balığı II-Lat. *Gasterosteus aculeatus* (SÜTS: 112)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gasteracanthus cataphractus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 229).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *timir atax* "stichling (*Gasterosteus aculeatus*)" (LJTT: 161).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *tikanbalıq* "üç dikenli balık" (ATS II: 3314).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

44. Dikenli Kırılgaç Balığı-Lat. *Chelidonichthys cuculus* (SÜTS: 80)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trigla cuclus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 232).

45. Dikenli Uyuşturan Balığı-Lat. *Dasyatis pastinaca* (SÜTS: 72)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja pastinaca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 57).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *dənizpişiyi* "dikenli uyuşturan balığı (*Dasyatis pastinaca*)" (ATS I: 847).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

46. Dil Balığı-Lat. *Pegusa nasuta*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes nasutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 426).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *ķamış balıghı* "dil balığı" (Tulum 2011: 590).

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

47. Eğrez Balığı I-Lat. *Vimba vimba* (SÜTS: 282)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus persa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 310).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RKrgS: 746).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RÖzbS II: 369).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarasel/karasol* "karabalık (*Vimba vimba*)" (ATS II: 1982-1983).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

48. Eğrez Balığı II-Lat. *Vimba vimba* (SÜTS: 282)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus vimba* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 322).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RKrgS: 746).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RÖzbS II: 369).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarasel/karasol* "karabalık (*Vimba vimba*)" (ATS II: 1982-1983).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

49. Eğrez Balığı III-Lat. *Vimba vimba* (SÜTS: 282)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus carinatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 323).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RKrgS: 746).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Рыбец* "Рыбец eğrez balığı" (RÖzbS II: 369).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qarasel/karasol* "karabalık (*Vimba vimba*)" (ATS II: 1982-1983).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

50. Gelincik Balığı-Lat. *Gaidropsarus mediterraneus* (TBA: 18)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus jubatus*; KırT.: *Galéa*; Trk.: *Dshelindshik* (ZRA III: 202).

Pallas'ın Türkçede *dshelindshik* şeklinde baelirttiği ad Türkiye Türkçesinde aynı şekilde *gelincik balığı* şeklinde kullanılmaktadır (TBA: 18). Kırım Tatarcasındaki *galéa* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

51. Hakiki Gümüşbalığı/Çamuka/Tokmakbaş-Lat. *Atherina hepsetus* (YTKO I: 643)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mugil atherina* (ZRA III: 224).

Etimolojik sözlükler: *aterina* "gümüş balığı" (TDES: 31). *ilarya* "gümüş balığının küçüğü < Rum." (TDES: 232).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *kömēşbalık* (*diñgēz balığı töre*) "gümüş balığı" (TTatS: 141); *tukmakbaş*, *kıyalı yar buyında yeşiy torgan diñgēz balığı* "tokmakbaş " (TTatS: 317).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

52. Hamsi-Lat. *Engraulis encrasicolus* (Artüz 2004: 94)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Clupea encrasicolus* KırT.: *Chamssi* (ZRA III: 212).

Etimolojik sözlükler: *anša* (Osm.) "Sardelle hamsi (Fr. *anchois*)" (VEWT: 20); *hamsi* "küçük bir balık < Yun. (*hapsi*) a.m." (ETTL III: 379); *hamsi* (<Yun.) b.m. (NS: 340); *šapsi* (Osm.) "Sardelle hamsi" (VEWT: 442).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *hapsi* "hamsi balığı" (EÇS: 123); *tirkis*, *tirkiz* "bir tür hamsi, tirhos < Yun. *trixós*, *trixiós*" (EÇS: 231).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ançous* "hamsi balığı" (ÇTS: 15).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tel.: *çabak* "hamsi balığı" (TAS: 10).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *анчоус* "анчоус hamsi" (RKrgS: 26).

Kaz.: *kilka* "hamsi balığı" (KazTS I: 252); *мойва балығы, ұсак балык* "hamsi balığı" (KazTS II: 243). **Kum.:** *kil'ka* (Rus.) "hamsi balığı; ançüez" (KumTS: 177). **Tat.:** *hamsa, hamsi* "hamsi" (KırTS: 131); *kilka* "hamsi" (KazTTS: 206); *анчоус* "анчоус hamsi" (TatRusS: 45); *хамси* "анчоус hamsi" (RKırTS: 572).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *хамса* "анчоус hamsi" (RÖzbS I: 36).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *xəmsi* "hamsi balığı" (ATS I: 1504).

Moğolca: Ø.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlükleri: *аниша балығы* (Osm.) "Sardelle hamsi" (OSTN I: 243); *хамси, ханси* (Osm.) "Sardelle hamsi" (OSTN IV: 1699); *capdäla* (Osm.) "Sardelle hamsi" (OSTN VII: 336); *uanci* (Osm.) "Sardelle hamsi" (OSTN VII: 985); *хансы балығы* (Osm.) "Sardelle hamsi" (OSTN IV: 1693); *uanci* (Osm.) "анчоус hamsi" (OSTN VII: 985).

Türkiye Türkçesi ağızları: *camuka* "küçük hamsi" (DS II: 854); *caplike* "yassı, zayıf bir hamsi çeşidi" (DS II: 859).

Pallas'ın Kırım Tatarcasında belirttiği *chamssi* adı tarafımızca aynı dilde *hamsa, hamsi* "hamsi" şeklinde tespit edilmiştir (KırTS: 131). Bu ad dilimize Yunanca'dan (< ἡψί a.m.) geçmiş olup, Türkiye Türkçesinde de bu ad kullanılmaktadır (ETTL III: 379); Artüz 2004: 94).

53. Haskefal (Diğer adlandırmalar: Avrita balığı, Koklan, Tophan, Topbaş)-Lat. *Mugil cephalus* (Artüz 2004: 17, 36, 46, 69)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Mugil cephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 222).

Etimolojik sözlükler: *gambot* "kefal balığının küçüğü" (TDES: 184). *kefal* "bir deniz balığı < Yun. (*kéfalos*) a.m." (ETTL IV: 203); *paços/paçoç* "bir balık türü (*Mugil*

cephalus ve *Mullus barbatus* isimli iki farklı tür için aynı ad kullanılmıştır. Bu nedenle hem barbunya balığı hem de haskefal maddesinde belirtilmiştir.)" (ETTL VII: 265).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kefal* "kefal balığı" (ÇTS: 134); *partas* "tatlı su kefali" (ÇTS: 208); *мәһмәй* "Лобан kefal balığı" (Aşmarin: 315).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kefal* "kefal balığı" (TSahS: 151).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *kuşbaş* "yayın balığı, tatlı su kefali" (KazTTS: 307); *лобан* "Лобан kefal balığı" (TatRusS: 578). **Başk.:** *qarağoyroq* "küçük tatlı su kefali, yayın balığı" (BaşTS: 328).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *enlibaş* "tatlı su kefali" (ATS I: 1037-1038); *kefal* "kefal balığı" (ATS I: 1740); *qızıl kefal* "altınbaş kefal" (ATS II: 2124).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *koklan* "kefal balığı" (DS IV: 2906); *cülle* "küçük kefal balığı" (DS II: 1026); *çeçe* "kefal'in küçük yavrularına verilen ad" (DS II: 1104); *yılyaya* "kefal balığının küçüğü" (DS VI: 4268).

54. İnci Kefali-Lat. *Alburnus tarichi* (SÜTS: 20)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus tarichi* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 335).

55. Havuz balığı-Lat. *Carassius carassius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus carassius*; **Kalm.:** *Kitu*; **Başk.:** *Tabàn* "çember/daire"; **ÇulT.:** *Pasirr*; **Tel.:** *Jesu-balyk*; **Bury.:** *Dsodài* (ZRA III: 297).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *böcöx* "*Carassius carassius* havuz balığı" (LJTT: 26); *čärkä* "*Carassius carassius* havuz balığı" (LJTT: 35); *nuučča soboto* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 120); *sobo* "Karausche

(*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 144); *äbiän čärkäy* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 13); *balık* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 17); *bäcäänäy* "Jung-Karausche genç havuz balığı" (LJTT: 19); *bičaax/biččüik/biččüila/biččüilik, biiččit, birčiki, bočoox, böčöox* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 21); *biriki/birikinay* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 24); *billaraan/billaran/billaraŋ, billiki, billiriiska, bil'liipaska* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 23); *bičaax/biččüik/biččüila/biččüilik, biiččit, birčiki, bočoox, böčöox, biriki/birikiray* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 22); *biyit* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 25); *bököy* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 27); *čaačir, čačir, čičir* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 30); *čaačir* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 30); *čäkkä, čärkä, čärkäy, čärki, cörkö sobo* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 34); *düdigiy/dügünay* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 44); *xabaxiy* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 48); *xaččalla* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 49); *ilim soboto* "eine Karausche im dritten Jahr üç yıllık havuz balığı" (LJTT: 65); *ilim tärägä* "eine mittelgroße Karausche orta boy havuz balığı" (LJTT: 65); *itaha balık* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 71); *järgimian* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 72); *jügir* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 74); *käčir* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 76); *kätäx xarax* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 77); *kün xarax* "Jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 98); *küöndä* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 99); *küügür/küükür* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 101); *lukaax* "eine dünne, kleine Karausche ince küçük havuz balığı" (LJTT: 105); *morot/moruot sobo, nuruot sobo* "eine sehr große Karausche çok büyük bir havuz balığı" (LJTT: 113); *nirüi* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 119); *nuučča soboto* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 120); *n'ayar/n'ayara* "jung-Karausche (*Carassius carassius*) genç havuz balığı" (LJTT: 120); *n'igiyän* "eine kleine Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 122); *pilla* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 134); *sobo* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (LJTT: 144); *sobo uola* "eine kleine

Karausche küçük havuz balığı" (LJTT: 144); *suuxara hobo* "eine große, fette Karausche büyük, şişman havuz balığı" (LJTT: 148); *tārāāk sobo* "eine mittelgroße Karausche orta boy havuz balığı" (LJTT: 159); *tīhāyas sobo* "eine Karausche im zweiten Jahr iki yaşındaki havuz balığı" (LJTT: 164); *uu uu kīm̃'ūta* "sehr dünne Karauschen çok ince havuz balığı" (LJTT: 179).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kum.: *азыбаи* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (OSTN I: 570).

Moğolca: *sira balıg* "Karausche (*Carassius carassius*) havuz balığı" (KW: 349).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın bu balık türü için Türk ve Moğol dillerinde tespit ettiği adlara tarafımızca taranan literatürde rastlanmamıştır.

56. Kırmızı Havuzbalığı-Lat. *Carassius auratus* (YTKO I: 646)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus auratus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 296).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *дүлгәр балығы* "goldfisch havuz balığı" (OSTN VI: 1809)

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *алтын балық* "Золотая рыбка havuz balığı" (KRRKS: 44).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *tülquyruqlu* "havuz balığı (*Carassius auratus*)" (ATS II: 3387).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

57. Horozbina-Lat. *Blennius sanguinolentus* (TDBS: 10)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius sanguinolentus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 168).

58. Bantlı horozbina-Lat. *Parablennius gattorugine* (TBA: 59)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius varus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 170).

59. Kahküllü Horozbina-Lat. *Blennius tentacularis* (Artüz 2004: 98)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius auritus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 172).

60. Kelebek Horozbina/Denizkelebeği/Gözbenekli Horozbina-Lat. *Blennius ocellaris* (YTKO I: 645)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius lepius*⁸⁶ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 171).

61. Kırmızı Dudaklı Horozbina-Lat. *Blennius galerita* (YTKO I: 644)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius galerita* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 173).

62. İnci Balığı-Lat. *Alburnus alburnus* (YTKO I: 378)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus alburnus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 321).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шывчи* "Уклейка inci balığı" (Aşmarin: 1183); *шывчи* "Уклейка inci balığı" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *жилембалык* "Уклейка inci balığı" (ETRS: 459); *меле* "Уклейка inci balığı" (TatRusS: 602); *жилембалык* "Уклейка inci balığı" (TatRusS: 1271).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ağkefal* "akbalık, inci balığı (*Alburnus alburnus*)" (ATS I: 87).

⁸⁶ Geçerli adı için bk. <https://www.fishbase.de/summary/49> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Moğolca: *munig* (PMoğ.), *mūnæg* (Kalm.) "bleak inci balığı" (EDAL: 903); *balgu zigasun* (Moğ.) "Уклейка inci balığı" (ESTYa II: 60).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

63. İşkine-Lat. *Sciaena umbra* (SÜTS: 243)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coracinus chalcis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 256).

Etimolojik sözlükler: *işkina>iškine* "Akdeniz'de yaşayan, vücudu yassı, pullu, eti lezzetli bir balık. Dilimizde taş balığı olarak da geçer." (TDES: 241); *mavruskil*, *mavruşkil* "Karadeniz'in kayalık kıyılarında yaşayan, kefala benzer yassı, pullu bir balık." (TDES: 364).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

64. İskorbit-Lat. *Scorpaena porcus* (YTKO I: 659)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scorpaena porcus*; **KırT.:** *Skupisi*, *Teken Balyk* "sokan balık" (ZRA III: 240).

Etimolojik sözlükler: *iskorpit* "iri başlı, yüzgeçlerinde yakıcı dikenleri bulunan küçük bir balık (*Scorpeana porcus*) <Rumca" (TDES: 238).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *skorbut* "iskorpit balığı (*Scorpaena scrofa*)" (ATS II: 3011).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Kırım Tatarcasındaki *skupisi* ve "sokan balık" anlamında olduğu belirtilen *teken balyk* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

65. Dereiskorbiti Balığı-Lat. *Cottus gobio* (SÜTS: 63)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus gobio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 125).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *бага балык* "бычок-подкаменщик dereiskorbiti balığı" (YRS: 62). Hak.: *адай палых* "бычок-подкаменщик dereiskorbiti balığı" (HaRuSL: 142); *чалтанмас* "подкаменщик dereiskorbiti balığı" (HRS: 936).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

66. İsparoz Balığı-Lat. *Diplodus annularis* (SÜTS: 81)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciaena melanura* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 254).

Etimolojik sözlükler: *isparos*, *ispari* "kurşun renginde bir balık (*Sargus annularis*) <Rumca" (TDES: 239).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

67. İstavrit I-Lat. *Trachurus trachurus* (SÜTS: 272)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scomber lacerta* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 218).

Etimolojik sözlükler: *istavrit* (<Rum.) "pulsuz ve az kılçıklı bir çeşit küçük balık" (TDES: 195). *kraça>kıraca* "istavrit balığının küçüğü. (Yazar kökeninin bilinmediğini ancak büyük olasılıkla Rumcadan geldiğini belirtir.)" (TDES: 327).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *ıṣarid, ıṣtaride* "bir tür balık, istavrit < Yun. *stavridi* a.m." (EÇS: 131).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ставрида* "ставрида istavrit" (Skvortsov:375).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *ставрида* "ставрида istavrit" (HRS: 511).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *ставрида* "ставрида istavrit" (RÖzbS II: 504).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

68. İstavrit II-Lat. *Trachurus trachurus* (SÜTS: 272)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Scomber trachurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 218).

Etimolojik sözlükler: *istavrit* (<Rum.) "pulsuz ve az kılçıklı bir çeşit küçük balık" (TDES: 195). *kraça>kıraca* "istavrit balığının küçüğü. (Yazar kökeninin bilinmediğini ancak büyük olasılıkla Rumcadan geldiğini belirtir.)" (TDES: 327).

Tarihi Türk Dilleri:

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *ıṣarid, ıṣtaride* "bir tür balık, istavrit < Yun. *stavridi* a.m." (EÇS: 131).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *ставрида* "ставрида istavrit" (Skvortsov:375).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *ставрида* "ставрида istavrit" (HRS: 511).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *ставрида* "ставрида istavrit" (RÖzbS II: 504).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

69. Kababurun/Burunlubalık-Lat. *Chondrostoma nasus* (YTKO I: 659)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus nasus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 304).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *хура хыраӑм* "подуст (рыба) kababurun balığı" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: *борон балык* "подуст (рыба) kababurun balığı" (BaşRS: 74); *борон* "подуст (рыба) kababurun balığı" (BaşRS: 108).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

70. Kalkan Balığı-Lat. *Scophthalmus maeoticus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes maeoticus*; **KırT.:** *Kalkan-balyk* "kalkan balık" (Rusçada ise *cambalà* şeklinde olup; Tatarcadan Rusçaya geçmiş olabilir) (ZRA III: 419).

Etimolojik sözlükler: *parpa* "kalkan balığının yavrusu" (TDES: 411).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kambala* "kalkan balığı" (ÇTS: 112).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Tuv.: *kambala* "kalkan balığı" (TuvTS: 64).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *kambala* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429). **Kaz.:** *kambala* "kalkan balığı" (KazTS I: 231). **Tat.:** *elek balığı* "kalkan balığı" (KırTS: 108); *kambala* "kalkan balığı" (KırTS: 153); *kambala* "kalkan balığı" (KazTTS: 261). **Başk.:** *kambala, kalkan balığı* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *kämbalä* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429). **YUyg.:** *kambala* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *kambala* "kalkan balığı" (ATS I: 1707); *qalxanbalığı* "kalkan balığı" (ATS II: 1931); *galğanabänzär balıg* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429). **Gag.:** *kalkan* "kalkan balığı" (Dağlı 2019: 31); *pisi balığı* "kalkan balığı" (Dağlı 2019: 33). **Türkm.:** *kambala* "kalkan balığı" (KTLS: 428-429).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas kalkan balığı türünün Kırım Tatarcasındaki karşılığını *kalkan-balyk* şeklinde tespit etmiş, ayrıca Rusçada *cambalà* şeklinde olduğunu bu nedenle Tatarcadan Rusça'ya geçmiş olabileceğini belirtir. Tarihi Türk dillerinde bu balık türüne ait herhangi bir karşılığa rastlanmazken, modern Türk dillerinde bu balık türü için genellikle *kambala* adı kullanılmaktadır. Ancak Başkurtçada (*kalkan balığı*), Azericede (*qalxanbalığı*) ve Gagavuzcada (*kalkan*) Pallas'ın tespit ettiği ada rastlanmıştır (KTLS: 428-429; ATS II: 1931; Dağlı 2019: 31).

71. Kara camgöz-Lat. *Etmopterus spinax* (SÜTS: 101)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Squalus spinax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 64).

72. Karabalık-Lat. *Capoeta capoeta* (YTKO I: 646)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus fundulus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 294).

73. Kayabalığı-Lat. *Ponticola platyrostris*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius platyrostris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 154).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Hak.:** *pıdrö, pıra* "kayabalığı" (ÖHTS: 359-360); *pıra, püdüüre, tırh* "kayabalığı" (HTS: 371. **Alt.:** *boskos* "kayabalığı" (ATS: 46). **Tel.:** *poskos* "kayabalığı" (TAS: 89).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *теңиз шабағы* "kayabalığı" (KazTS II: 325). **Tat.:** *baqabaş balıq* "iribaş, kaya balığı" (KırTS: 56); *qaya balığı* "kaya balığı; dere balığı (*Gobio gobio*)" (KırTS: 192); *berdē* "kayabalığı" (KazTTS: 55). **Başk.:** *bağara* "kayabalığı" (BaşTS: 57); *hömbaş* "som balığı; kaya balığı" (BaşTS: 211); *körpesey, taşbaş* "kayabalığı" (BaşTS: 299, 585).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *xullar* "kaya balığıgiller (Tüm kayabalığı türleri için kullanılmaktadır)." (ATS I: 1550).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *kortum kayası* "kaya balığı türünden bir çeşit balık" (DS IV: 2414); *sümüklü, sümüklübalığı* "kayabalığı" (DS V: 3715); *kömiürkayası* "kayabalığı cinsinden hazırandan Eylül'e kadar avlanan kara renkli bir çeşit balık" (DS IV: 2958).

74. Büyük Kayabalığı-Lat. *Gobius cobitis* (SÜTS: 117)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius cobitis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 160).

75. Çakılbalığı/Tatlısu Kayabalığı I-Lat. *Proterorhinus marmoratus* (YTKO I: 672)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius quadricapillus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 159).

76. Çakılbalığı/Tatlısu Kayabalığı II-Lat. *Proterorhinus marmoratus* (YTKO I: 672)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius marmoratus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 161).

77. Derekayası Balığı-Lat. *Gobio gobio* (YTKO I: 388)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus gobio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 295).

Etimolojik sözlükler: *maj čabaq* "пескарь derekayası balığı" (Dybo 2013: 268); *moržoyotto* (Yak.) "*Gobio gobio* derekayası balığı (<Rus.)" (VEWT: 340).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *fenekjáró küllö* "Gründling derekeyası balığı" (Paasonen: 65); *йуман-пула* "пескаръ derekayası balığı" (Aşmarin: 411); *котам* "пескаръ derekayası balığı" (Aşmarin: 48); *кёрче* "пескаръ derekayası balığı" (Aşmarin: 298); *нарта* "пескаръ derekayası balığı" (Aşmarin: 56); *хайа-р-çийан* "пескаръ derekayası balığı" (Aşmarin: 300); *ыраш нүмри* "пескаръ derekayası balığı" (ÇRS: 11).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *küütčä* "Gründling (*Gobio gobio*)" (LJTT: 101); *morjoyon* "Gründling (*Gobio gobio*)" (LJTT: 112); *sia balik* "Gründling (*Gobio gobio*)" (LJTT: 141); *taas bas* "Gründling (*Gobio gobio*)" (LJTT: 152); *сыа балык* "пескаръ derekayası balığı" (YRS: 354). **Şor.:** *нүдүргө* "пескаръ derekayası balığı" (ŞRS: 44). **Tel.:** *носқос* "пескаръ derekayası balığı" (TelRS: 67).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Nog.: *бокай* "пескаръ derekayası balığı" (NRS: 84). **Tat.:** *qaya balığı* "kaya balığı; dere balığı (*Gobio gobio*)" (KırTS: 192).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *қум балық, танга балық, тошбош* "пескаръ derekayası balığı" (RÖzbS II: 54).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *qumlaqçı* "derekayası balığı (*Gobio cuvier*)" (ATS II: 2195).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

78. Kum Kayabalığı I-Lat. *Neogobius melanostomus* (SÜTS: 202)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius melanostomus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 151).

79. Kum Kayabalığı II-Lat. *Neogobius melanostomus* (SÜTS: 202)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius chilo* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 156).

80. Kum Kayabalığı III-Lat. *Neogobius melanostomus* (SÜTS: 202)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius melanio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 157).

81. Kum Kayabalığı IV-Lat. *Neogobius melanostomus* (SÜTS: 202)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius virescens* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 158).

82. Kum Kayabalığı V-Lat. *Neogobius melanostomus* (SÜTS: 202)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius exanthematosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 160).

83. Liman Kayabalığı-Lat. *Zosterisessor ophiocephalus* (SÜTS: 300)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius ophiocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 153).

84. Yassıkafalı Kayabalığı-Lat. *Mesogobius batrachocephalus* (SÜTS: 191)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius batrachocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 149).

85. Keler-Lat. *Squatina squatina* (YTKO I: 677)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Squalus squatina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 64).

86. Kızılgöz/akbalık/Çamçak I-Lat. *Rutilus rutilus* (YTKO I: 661)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus lacustris*; **Hak.:** *Küsik*; **BarT.:** *Chalok*; **Yak.:** *Tscháwak*; **Kalm.:** *Zúba* (ZRA III: 314).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *чанак* "плотва kıızılgöz balığı" (Aşmarin: 146); *шыѳѳи* "плотва kıızılgöz balığı" (Aşmarin: 183); *чабак* "плотва kıızılgöz balığı" (ÇRS: 257); *хѣплѣкыч* "плотва kıızılgöz balığı" (Skvortsov: Ø); *чанак* "плотва kıızılgöz balığı" (Skvortsov: Ø).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *kihil xarax/kihil xaraxtaax/kihityay* "Rutilus rutilus" (LJTT: 85); *soholoox* "Rutilus rutilus" (LJTT: 146); *altan xarax* "Rutilus rutilus kıızılgöz balığı" (LJTT: 6); *battayaččī, biatayaččī, biattayačī* "Rutilus rutilus kıızılgöz balığı" (LJTT: 18); *čürbaa, čirba* "Rutilus rutilus kıızılgöz balığı" (LJTT: 36); *xaaxinay, xaakinay* "Rutilus rutilus kıızılgöz balığı" (LJTT: 46); *kihityay, kihüday, kihityay*

"Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 84); *kihil xarax, kihil xaraxtaax* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 85); *kītaraayī* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 86); *māčāāk, mātāk saaya* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 109); *n'iča, n'ičaa* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 122); *pulban* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 134); *soholoox* "Rutilus rutilus kızıl göz balığı" (LJTT: 146); *кысыл харах* "плотва kızıl göz balığı" (SYT: 3346). **Hak.:** *хызыл ханаттыг мыра* "плотва kızıl göz balığı" (HRS: 261). **Alt.:** *čabaq* "плотва kızıl göz balığı" (Dybo 2013: 268). **Şor.:** *upta* "Rotaug kızıl göz balığı" (VEWT: 363).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *плотва* "плотва kızıl göz balığı" (RKrgS: 561). **Kaz.:** *голавь-карп тұқымдас балық* "akbalık" (KazTS II: 24); *шабак* "плотва kızıl göz balığı" (Yegorov: 219). **Nog.:** *яркай* "плотва kızıl göz balığı" (NRS: 486). **Tat.:** *чабак* "плотва kızıl göz balığı" (OSNTY: 132; TatRusS: 1043). **Başk.:** *сабак* "плотва kızıl göz balığı" (BaşRS: 456).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *қызылқұз* "плотва kızıl göz balığı" (RÖzbS II: 67); *čāvāq* (Özb.) "плотва kızıl göz balığı" (Dybo 2013: 267).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Gag.:** *кызыл канат* "плотва kızıl göz balığı" (GRMS: 306).

Moğolca: *onig* "Rotaug kızıl göz balığı" (KW: 286); *улан нүдн* "плотва kızıl göz balığı" (RKS: 462).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akbalık* "bir cins tatlı su balığı" (DS I: 141).

Pallas bu balık türünün Hakasçadaki karşılığını *küsik* olarak belirtmiş olup, bu ada taranan literatürde rastlanmamıştır. Ancak bu türün Hakasçadaki karşılığı *хызыл ханаттыг мыра* "плотва kızıl göz balığı" şeklinde tespit edilmiştir (HRS: 261). Pallas bu türün Baraba Tatarcasındaki karşılığını *chalok* biçiminde belirtmiş, ancak tarafımızca Tatarcada bu türün karşılığı *чабак* "плотва kızıl göz balığı" şeklinde tespit edilmiştir (OSNTY: 132; TatRusS: 1043). Yakutçada *tschāwak* şeklinde belirtilen ada bu dilde rastlanmazken, Altayca (*čabaq*), Kazakça (*шабак*), Başkurtça (*сабак*), Tatarca (*чабак*), Özbekçe (*čāvāq*) ve Çuvaşçada (*чанак*) bu ada rastlanmaktadır (Dybo 2013: 267, 268; Yegorov: 219; BaşRS: 456; OSNTY: 132; Aşmarin: 146). Pallas'ın Kalmukçada belirttiği *zúba* adına taranan literatürde rastlanmazken, Kalmukçada bu türün karşılığı olarak *onig* adı tespit edilmiştir (KW: 286).

87. Kızılköz/Akbalık/Çamçak II-Lat. *Rutilus rutilus* (YTKO I: 661)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus rutilus*; KaçHak.: Kusek; Başk.: Assan-balyk (ZRA III: 317).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çanak* "плотва kızılköz balığı" (Aşmarin: 146); *шывчи* "плотва kızılköz balığı" (Aşmarin: 183); *чабак* "плотва kızılköz balığı" (ÇRS: 257); *хёрлэ куç* "плотва kızılköz balığı" (Skvortsov: Ø); *çanak* "плотва kızılköz balığı" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *soholoox* "Rutilus rutilus" (LJTT: 146); *altan xarax* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 6); *battayačči, biatayačči, biattayačči* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 18); *čürbaa, čirba* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 36); *xaaxinay, xaakinay* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 46); *kihütay, kihüday, kihitay* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 84); *kihil xarax, kihil xaraxtaax* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 85); *mäčääk, mätäk saaya* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 109); *pulban* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 134); *soholoox* "Rutilus rutilus kızılköz balığı" (LJTT: 146); *кысыл харах* "плотва kızılköz balığı" (SY: 3346). Hak.: *хызыл ханатмыз мыра* "плотва kızılköz balığı" (HRS: 261). Alt.: *çabaq* "плотва kızılköz balığı" (Dybo 2013: 268).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *плотва* "плотва kızılköz balığı" (RKrgS: 561). Kaz.: *голавь-карп тұқымдас балык* "akbalık" (KazTS II: 24); *шабак* "плотва kızılköz balığı" (Yegorov: 219). Nog.: *яркай* "плотва kızılköz balığı" (NRS: 486). Tat.: *чабак* "плотва kızılköz balığı" (OSNTY: 132); *чабак* "плотва kızılköz balığı" (TatRusS: 1043). Başk.: *сабак* "плотва kızılköz balığı" (BaşRS: 456); *taransay* "küçük çamçak balığı" (BaşTS: 580).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *қызылкүз* "плотва kızılköz balığı" (RÖzbS II: 67); *čävâq* "плотва kızılköz balığı" (Dybo 2013: 267).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *кызыл канат* "плотва kızılköz balığı" (GRMS: 306).

Moğolca: *onig* "Rotaugé kızıl göz balığı" (KW: 286).

Türkiye Türkçesi ağızları: *akbalık* "bir cins tatlı su balığı" (DS I: 141).

Pallas'ın tespit ettiği Kaç Tatarcası *kusek* ve Başkurtça *assan-balyk* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

88. Kızılkanat balığı-Lat. *Scardinius erythrophthalmus* (SÜTS: 243)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus erythrops*; Bury.: *Ulannidyn* (ZRA III: 317).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *хёрлэ̄ сунам* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (Aşmarin: 52); *хёрлэ̄ сунам* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (Skvortsov:425).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kihǖtay*, *kihǖtay* "Rotkarpfen (Scardinius erythrophthalmus) kızılkanat balığı" (LJTT: 84); *kihil xarax* "Rotkarpfen (Scardinius erythrophthalmus) kızılkanat balığı" (LJTT: 85); *n'iča* "Rotkarpfen (Scardinius erythrophthalmus) kızılkanat balığı" (LJTT: 122).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *qızılqanat* "kızılkanat balığı" (KazTS I: 369). Tat.: *kızıl kanat (balık)* "kızılkanat balığı" (TTatS: 186); *кызылканат* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (ETRS: 188); *кызыл канат* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (TatRusS: 502). Başk.: *qızılğanat* "kızılkanat balığı" (BaşTS: 366); *кызылғанат* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (BaşRS: 353).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çömçəbalığı* "kızıl göz (Rutilus rutilus)" (ATS I: 741). Gag.: *kızıl kanat* "bir balık türü" (Dağlı 2019: 31); *кырмызы филозлу балык* "Краснопёрка kızılkanat balığı" (GRMS: 498).

Moğolca: *onig* "Rotfeder kızılkanat balığı" (KW: 286); *ulagan segül* "kızıl göz, çamça balığı" (MTS: 1030).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da Buryatça olarak belirtilen *ulannidyn* adına karşılık Moğol dillerinde bu türün adı *onig* ve *ulagan segül* şeklinde tespit edilmiştir (KW: 286; MTS: 1030).

89. Kocaağız Balığı-Lat. *Aspius aspius* (YTKO I: 661)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus rapax* (geçerli adı için bk. YTKO I: 649);

Kalm.: *Chôin sagassûn* "inek balığı" (ZRA III: 311).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *йуман-пола* "Жерех kocaağız balığı" (Aşmarin: 323); *портмас* "жерех kocaağız balığı" (Aşmarin: 114); *иерѣх* "жерех kocaağız balığı" (Aşmarin: 165); *иерѣх* "жерех kocaağız balığı" (Aşmarin: 379).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *Жерех* "жерех kocaağız balığı" (RKrgS: 188). **Kaz.:** *судак* "жерех kocaağız balığı" (ESTYa VII: 274). **Başk.:** *ағасъяңак* "Жерех kocaağız balığı" (BaşRS: 21).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *оққайроқ балық* "жерех kocaağız balığı" (RÖzbS I: 292).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Azb.:** *хәшәм балыг* "жерех kocaağız balığı" (RAZS: 87).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiği ve anlamını "inek balığı" olarak belirttiği *chôin sagassûn* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

90. Kolan Balığı-Lat. *Acipenser sturio* (SÜTS: 11)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Acipenser sturio*; Tat.: *Tógho, békra*; ÇulT.: *saribalyk* "sarı balık"; Yak.: *Chattys*; BuhÖzb.: *Maegi-mursin*; **Kalm.:** *Bekerae, killeba*; Tel.: *Fan-balyk*; Moğ.: *Kilaema*; Bury.: *Kilimé, koelmé* (ZRA III: 91).

Etimolojik sözlükler: *çuka* "bir balık cinsi, kolan balığı < Sl. *ščuka* a.m." (ETTL II: 267).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xatiüs/xatiüs balık* "Acipenser sturio kolan balığı" (LJTT: 58).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından Çulım Tatarcası olarak belirtilen *saribalyk* "sarı balık" adına taranan literatürde kolan balığı türünün karşılığı olarak rastlanmazken, *sarı balık* adı aynı zamanda çığa balığının Teleüt Ağzındaki karşılığı ile sazan balığının Türkiye Türkçesi ağızlarındaki karşılığı olarak tespit edilmiştir (OSTN VII: 319; TDES: 452-453).

Yakutçada *chattys* olarak belirtilen ad tarafımızca aynı dilde *xatiüs/xatiüs balık* "Acipenser sturio kolan balığı" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 58). Bunun dışında Pallas'ın tespit ettiği diğer adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

91. Kötek balığı-Lat. *Umbrina cirrosa* (SÜTS: 277)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Coracinus boops*; KırT.: *Chan-Balyk* "kirli balık" (ZRA III: 259).

Palas'ın Kırım Tatarcasında tespit ettiği *chan-balyk* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

92. Kovit-Lat. *Gobius cephalarges* (Artüz 2004: 47)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius cephalarges*⁸⁷ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 155).

93. Kurbağabalığı/Gögebakan-Lat. *Uranoscopus scaber* (YTKO I: 681)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus anostomus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 128).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *mänäzöz* "Uranoscopus scaber kurbağabalığı" (OSTN V: 1110).

Modern Türk Dilleri:

⁸⁷ Artüz 2004'te Kocabaş Kayabalığı olarak adlandırılmıştır.

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *öküzbalığı* "kurbağa balığı, (*Uranoscopus scaber*)" (ATS II: 2654).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

94. Lapin Balığı-Lat. *Labrus viridis* (YTKO I: 663)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrus prasostictes* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 272)

95. Levkit-Lat. *Squalius cephalus* (YTKO I: 649)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus cephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 301).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *нармак* "голавль" (Skvortsov: Ø).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *кушбаш* "голавль" (TatRusS: 491).

Başk.: *ажай* "голавль" (BaşRS: 24).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *зоғорабалиқ* "Голавль" (RÖzbS I: 210).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

96. Levrek-Lat. *Dicentrarchus labrax* (TBA: 24)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca labrax* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 243).

Etimolojik sözlükler: *levrek* b.m. (TDES: 352). *levrek* "b.m. < Yun. (*lavráki*) a.m." (ETTL IV: 535).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *şāla pulā* "uzun levrek" (ÇTS: 453).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *sudak* "uzun levrek" (ÖHTS: 454).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *kökserke* "uzun levrek" (KazTS I: 260). **Tat.:** *alabuga* "levrek" (TTatS: 202); *sudak* "uzun levrek" (KazTTS: 419).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *sudak* "levrek" (TÖS: 366).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ağbalıq* "sudak balığı, uzun levrek" (ATS I: 65); *sufbalığı* "levrek" (ATS II: 3060).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *baklacı* "ufak levrek balığı" (DS I: 495); *cilavra* "levrek yavrusu" (DS II: 964); *kaçınkara* "levrek balığının biraz küçüğü" (DS IV: 2588).

97. Tatlısu Levreği-Lat. *Perca fluviatilis* (Yüce 1999: 114)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca fluviatilis*; **Tat. (Tüm Lehçelerinde):** *Olâbuga*; **Yak.:** *Alyssar*; **Çuv.:** *Chirlekos*, *Ulangi*; **BuhÖzb.:** *Maechiganija*; **Kalm.:** *Schyrgy*; **Bury.:** *Alaganà* (ZRA III: 248).

Etimolojik sözlükler: *sudak* (<Rus.) "tatlı sularda yaşayan bir balık (*LucioPerca fluviatilis*)" (TDES: 475); *алгана* "окунь tatlısu levreği" (ESTYa V: 294).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *уланк, уланка* "окунь tatlısu levreği" (Aşmarin: 207); *улама* "окунь tatlısu levreği" (Aşmarin: 398); *оланга* "окунь tatlısu levreği" (ÇRS: 19).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *alihar*, *aliğar* "*Perca fluviatilis* tatlısu levreği" (LJTT: 6); *хааһинay/хааханay*, *хаахинay* "*Perca fluviatilis* tatlısu levreği" (LJTT: 46); *küüstääx* "*Perca fluviatilis* tatlısu levreği" (LJTT: 101); *nakačään* "*Perca fluviatilis* tatlısu levreği" (LJTT: 117); *oruuka* "*Perca fluviatilis* tatlısu levreği" (LJTT: 128). **Dol:** *алыһар* "окунь tatlısu levreği" (DRS: 13). **Tuv.:** *алабуга* "окунь tatlısu levreği" (ESTuvY I: 89). **Hak.:** *ала нуга* "окунь tatlısu levreği" (HRS: 48); *нуга палых* "окунь tatlısu levreği" (HRS: 344). **Alt.:** *мог* "окунь tatlısu levreği" (ANTS: 359); *алабуга* "окунь tatlısu levreği" (ANTS: 18). **Şor.:** *алабуга* "окунь tatlısu levreği" (ŞRS:

15); *пидичиң* "окунь (мелкий) tatlısu levreği" (ŞRS: 41); *алабуға* "окунь (крупный) tatlısu levreği" (ŞRS: 15). **Tel.:** *алабуға* "окунь tatlısu levreği" (TelRS: 14).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *окунь* "окунь tatlısu levreği" (RKrgS: 476). **Kaz.:** *алабұға* "окунь tatlısu levreği" (KRRKS: 40). **Tat.:** *алабуға* "окунь tatlısu levreği" (TRS: 12); *алабога* "окунь tatlısu levreği" (OSNTY: 47); *леврек, алабалыкъ* "окунь tatlısu levreği" (RKırTS: 169).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği ve bu dilin tüm lehçelerinde kullanıldığını belirttiği *olâbuga* adı tarafımızca aynı dilde ve aynı manada *алабуға, алабога* şeklinde tespit edilmiştir (TRS: 12; OSNTY: 47). Allas'ın Yakutçada belirttiği *alyssar* adı tarafımızca aynı dilde ve aynı türün karşılığı olarak *aliĥar, aliġar* şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 6). Pallas'ın Çuvaşçada tespit ettiği *chirlekos* adına taranan literatürde rastlanmazken, *ulangi* adı tarafımızca Çuvaşçada *уланк, уланкă* "окунь tatlısu levreği" şeklinde tespit edilmiştir (Aşmarin: 207). Buhara Özbekçesinde belirtilen *maechiganija* adına taranan literatürde rastlanmamıştır. Kalmukçada tespit edilen *schyrgy* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır. Buryatça *alaganà* adına bu dilde rastlanmamış olup, Türk dillerinde bu ada (yaygın biçimi *alabuga*) rastlanmaktadır (OSNTY: 47; TRS: 12).

98. Lüfer Balığı-Lat. *Pomatomus saltatrix* (Kuru 1999: 240)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Scomber sypterus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 220).

Etimolojik sözlükler: *çinakop, çinokop, çinekop* "lüfer balığının küçüğü (Rumcadan alındığı belirtilmiştir.)" (TDES: 115). *çinekop* "lüfer balığının küçüğü" (KBS: 175). *kofana/köfene* "lüfer balığının büyüğü (< Yun. (*gófena*) a.m.)" (ETTL IV: 334). *lofar/lüfer* "bir balık cinsi (< Yun. (*ġufári/lufári*) a.m.)" (ETTL IV: 548). *lüfer* "lüfer balığı" (TDES: 356).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *köfene* "lüfer balığının büyüğü" (DS IV: 2949).

99. Maya Balığı-Lat. *Luciobarbus mystaceus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus mystaceus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 293).

100. Mersin Balığı-Lat. *Acipenser stellatus* (SÜTS: 11)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Acipenser helops*; Tat.: *Syryk*; Kalm.: *Zoochur*, *Zachur*, *tschuochul* (ZRA III: 97).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *виркёслё пола* "Севрюга mersin balığı" (Aşmarin: 244); *севрёк* "Севрюга mersin balığı" (Aşmarin: 89); *çevrək* "Севрюга mersin balığı" (Aşmarin: 78); *шөвөрүк нула* "Севрюга mersin balığı" (Aşmarin: 367); *шөвөр сәмса* "Севрюга mersin balığı" (Aşmarin: 369); *шокыр* "Севрюга mersin balığı" (Yegorov: 209); *çevrik* "Севрюга mersin balığı" (Skvortsov: Ø); *osyort* "mersin balığı" (Durmuş 2014: 217).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *Севрюга* "Севрюга mersin balığı" (YRS: 320). Hak.: *Севрюга* "Севрюга mersin balığı" (HaRuSL: 184).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *bekire* "Севрюга mersin balığı" (ESTYa II: 108); *Севрюга* "Севрюга mersin balığı" (RKrgS: 766). Kaz.: *bekire* "Севрюга mersin balığı" (ESTYa II: 108); *шақыр (балық)* "sevruga, stellate sturgeon mersin balığı" (KazED: 212); *шокыр* "Севрюга mersin balığı" (KRRKS: 485). Tat.: *укбаи* "Севрюга mersin balığı" (TatRusS: 976); *сюйрю балыкь* "Севрюга mersin balığı" (RKırTS: 250).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *Севрюга* "Севрюга mersin balığı" (RÖzbS II: 403).

Moğolca: *kilim-e* "Mersin balığı" (MTS: 581); *horbu/horov* "beyaz mersin balığı" (MTS: 1138).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın bu türün Tatarcadaki karşılığı olarak belirttiği *syryk* adı Kırım Tatarcasında *сюйрю балыкь* "Севрюга mersin balığı" şeklinde tespit edilmiştir (RKırTS: 250).

Pallas'ın Kalmukça olarak belirttiği *zoochur*, *zachur*, *tschuochul* adları literatürde tespit edilememiş, ancak Moğolcada bu türün karşılığı olarak *kilim-e* ile *horbu/horov* adlarına rastlanmıştır (MTS: 581, 1138).

101. Morina balığı I-Lat. *Gadus morhua* (SÜTS: 111)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus morrhua* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 181).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sayka* "morina balığı" (ÇTS: 255).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *треска* "треска morina balığı" (YRS: 398). Hak.: *треска* "треска morina balığı" (HRS: 668).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *треска* "morina balığı" (KazTS II: 387); *треска* "треска morina balığı" (KRRKS: 448). Tat.: *тэпэч* "треска morina balığı" (TatRusS: 947). Başk.: *треска* "треска morina balığı" (BaşRS: 545).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *eşek balı* "morina balığı" (Dağlı 2019: 30); *моруна балыы* "треска morina balığı" (GRMS: 11).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

102. Mersin Morinası/Beluga Balığı-Lat. *Huso huso* (SÜTS: 136)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Acipenser huso*; Tat.: *Ulu-balyk* "büyük balık", *kyrpae*; Kalm.: *Chorba*, *chorboe* (ZRA III: 86).

Pallas'ın tespit ettiği Tatarca ve Kalmukça adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

103. Morina Balığı II-Lat. *Gadus morhua* (SÜTS: 111)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus callarias* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 182).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sayka* "morina balığı" (ÇTS: 255).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *треска* "треска morina balığı" (YRS: 398). **Hak.:** *треска* "треска morina balığı" (HRS: 668).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Kaz.:** *треска* "morina balığı" (KazTS II: 387); *треска* "треска morina balığı" (KRRKS: 448). **Tat.:** *тэрэч* "треска morina balığı" (TatRusS: 947). **Başk.:** *треска* "треска morina balığı" (BaşRS: 545).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Gag.:** *eşek balı* "morina balığı" (Dağlı 2019: 30); *моруна балыы* "треска morina balığı" (GRMS: 11).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

104. Pembe Salmon-Lat. *Oncorhynchus gorbuscha* (SÜTS: 209)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo proteus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 376).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *горбуша* "горбуша pembe salmon" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *хarbüiska* " *Oncorhynchus gorbuscha* pembe salmon" (LJTT: 56); *muksuun* "*Oncorhynchus gorbuscha* pembe salmon" (LJTT: 114); *хотуур* "горбуша pembe salmon" (YRS: 504). **Alt.:** *чанкы* "горбуша pembe salmon" (ANTS: 425).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *Горбуша* "горбуша pembe salmon" (RKrgS: 137). **Başk.:** *көмөрө балык* "горбуша pembe salmon" (BaşRS: 74).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Özb.:** *горбуша* "горбуша pembe salmon" (RÖzbS I: 214).

Moğolca: *горбуша захсн* "горбуша pembe salmon" (RKS: 119).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

105. Ringa Balığı-Lat. *Clupea harengus* (YTKO I: 262)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Clupea Harengus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 209).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *selyodka* "ringa balığı" (TSahS: 221). Tuv.: *sel'd* "ringa balığı" (TuvTS: 92). Hak.: *selyodka* "ringa balığı" (ÖHTS: 418); *атлантка сельды* "атлантическая сельдь ringa balığı" (HRS: 458). Tel.: *korottu* "ringa balığı" (TAS: 62).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *mayşabaq* "ringa balığı" (KazTS I: 388). Kum.: *mayçabaq* "ringa balığı" (KumTS: 196). Tat.: *diñgëz seldë, dingëz mayçabagı* "ringa balığı" (TTatS: 255).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *salaka* "ringa balığı (*Clupea harengus*)" (ATS II: 2872); *siyənək* "ringa balığı (*Clupea harengus*)" (ATS II: 3008). Türkm.: *takgaz* "ringa balığı" (TürTS: 613).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

106. Sazan-Lat. *Cyprinus carpio* (SÜTS: 64)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus carpio* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 289).

Etimolojik sözlükler: *kibrin* "sazan balığı (Ağızlarda gibrin biçimi de geçer) <Rum" (TDES: 302). *sazan* "b.m. (Ağızlarda *sarı balık* adı da verilir.)" (TDES: 452-453).

Tarihi Türk Dilleri:

Eski Türkçe: Uyg.: *sazan* "sazan" (KYAS: 221). KrhT.: *çerten, sazan balığı* "sazan balığı" (OTS: 106, 398).

Oğuz (Batı) Türkçesi: OsmT: *māhi̇-gol* "sazan balığı " (Tulum 2011: 1181); *sazan* >Rus. "Karpfen sazan balığı" (VEWT: 406).

Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi: HrzT.: *çerten, sazan balığı* "sazan balığı " (OTS: 106, 398). **KıpT.:** *çerten, sazan balığı* "sazan balığı " (OTS: 106, 398); *çerten* "sazan balığı" (KTS: 49); *sazan balığı* "sazan balığı " (KTS: 230). **ÇağT.:** *sazan balığı* "tatlı sularda yaşayan kılçıksız bir balık, yılan balığı" (FKS I: 786).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *vuplă* "deniz sazanı" (ÇTS: 61); *karas* "sazan balığı " (ÇTS: 116); *sazan* "sazan balığı " (ÇTS: 255); *hăşah* "sazan balığının bir türü" (ÇTS: 405); *çapak* "sazan, çapak balığı" (ÇTS: 432); *sazan* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (Paasonen: 115); *сазан* "сазан sazan balığı" (Aşmarin: 76); *сазан нулă* "сазан sazan balığı" (ESTYa VII: 157).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čür balık* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (LJTT: 36); *sazan* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (LJTT: 138); *sazan, karp* "sazan" (TSahS: 232); *čür balık* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (LJTT: 36); *sazan* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (LJTT: 138). **Hak.:** *pazır* "bir sazan türü" (ÖHTS: 356); *pra* "sazan balığı türü" (ÖHTS: 381); *sazan* "sazan balığı " (HTS: 429). **Tel.:** *karapalık* "bir cins sazan balığı" (TAS: 48).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *mönke* "sazan balığının küçük bir türü" (KazTS I: 410). **Krg.:** *sazan* "Karpfen (*Cyprinus carpio*) sazan balığı" (OSTN VII: 398). **KKal.:** *aqsazan* "ak sazan" (KarkTS: 19); *börke* "küçük sazan balığı" (KarkTS: 100); *sazan* "sazan balığı " (KarkTS: 496). **KarB.:** *sapran çabaq* "sazan" (KMTS: 139). **Tat.:** *sazan* "sazan balığı " (TTatS: 266); *karp* "sazan balığı " (KazTTS: 189); *taban* "sazan balığı " (KazTTS: 439). **Başk.:** *hażan* "sazan balığı " (BaşTS: 190); *ķaraġanat* "sazan balığı " (BaşTS: 328); *sazan* "sazan balığı " (BaşTS: 504).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çeki, çekibalığı* "sazan" (ATS I: 681); *karp* "sazan" (ATS I: 1720). **Gag.:** *сазан* "сазан sazan balığı" (GRMS: 390). **Türkm.:** *sāzan* >Rus. "Karpfen sazan balığı" (VEWT: 406); *kenup* (Türkm.) "сазан sazan balığı" (ESTYa V: 47).

Moğolca: *keltege* “sazan, sazan balığı” (MTS: 562); *coduy (cigasus)* “havuz balığı, tatlı su sazan (balığı)” (MTS: 1252); *sazān* (Kalm.) > Rus. "Karpfen sazan balığı" (VEWT: 406).

Türkiye Türkçesi ağızları: *çapak balığı* "sazan ve yayın balığı yavrusu" (DS II: 1073); *daraklık* “bir kilogram ağırlığında olan küçük sazan balığı” (DS II: 1366).

107. Kadife Balığı/Yeşilsazan/Karabalık/Adabalığı-Lat. *Tinca tinca* (YTKO I:649)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus tinca*; Başk.: *Karà-balyk* “siyah balık”, *kaçhak*, *karâl*; Kalm.: *Ukir-sagussun* “sürü balığı” (ZRA III: 296).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *лөни* "линь kadife balık" (Aşmarin: 74); *пайи* "Линь kadife balık" (Aşmarin: 181); *хура карас* "линь kadife balık" (Aşmarin: 201); *хура пула, хора пола* "линь kadife balık" (Aşmarin: 204).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *hara palih* "yeşil sazan" (ÖHTS: 347); *хара палых* "линь kadife balık" (HRS: 344). Alt.: *kara balık* "yeşil sazan" (ATS: 36); *кара балык* "линь kadife balık" (ANTS: 130). Şor.: *кара палык* "линь kadife balık" (ŞRS: 23); *кара палык* "линь kadife balık" (ŞRS: 23). Tel.: *кара палык* "линь kadife balık" (TelRS: 37).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *кара балык* "линь kadife balık" (TRS: 34). Başk.: *karabalık* "yeşil sazan" (BaşTS: 328); *карабалык* "линь kadife balık" (BaşRS: 323). Kaz.: *jajyk* "Schleie (ein Fisch) kadife balığı/yeşilsazan" (VEWT: 179).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *amiya* "karabalık, yeşil sazan" (ATS I: 163); *lilbalığı* "yeşil sazan" (ATS II: 2270).

Moğolca: *kür* (Kalm.) "Tench kadife balığı" (EDAL: 725).

Türkiye Türkçesi ağızları: *kadife* "uskumru büyüklüğünde pulsuz tatlı su balığı" (DS IV: 2592).

Pallas'ın Başkurtçada *karà-balyk* olarak belirttiği ad aynı dilde *karabalık* "yeşil sazan" şeklinde tespit edilmiş, Başkurtça *kaçhak* ve *karâl* adları ile Kalmukça *ukir-sagussun* adına ise taranan literatürde rastlanmamıştır (BaşTS: 328).

108. Taş Isıran-Lat. *Cobitis taenia* (YTKO I: 648)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cobitis taenia*; Bury.: *Chochor-schirachui* (ZRA III: 166).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kübüü* "Cobitis taenia taş ısıran balığı" (LJTT: 98).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *ilişkən* "taş ısıran, dikenli çorpa (Cobitis taenia)" (ATS I: 1600).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği *chochor-schirachui* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

109. Taşgüzeli/Taşaişeyenler-Lat. *Agonus cataphractus* (YTKO I: 678)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalangistes cataphractus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 113).

110. Tırpana-Lat. *Raja batis* (SÜTS: 235)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja batis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 57).

Etimolojik sözlükler: *tırpana* "yan kanatları vücuduna yapışık, uzun kuyruklu, iri bir balık (*Raja batis*)" (TDES: 512).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

111. Torik/Palamut-Lat. *Sarda sarda* (YTKO I:674)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Scomber ponticus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 217).

Etimolojik sözlükler: *palamut* "balık" (TDES: 406); *piçuta* "palamut balığının iri bir türü (yerel ağızlarda fiçita biçimi de kullanılır.)" (TDES: 421); *torik* "palamut balığının irisi (*Sarda sarda*)" (TDES: 520); *дал* (Trk.) "пеламида palamut balığı" (ESTYa III: 130-131).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *pelamid* "torik balığı" (ATS II: 2713).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: *fiçita* "bir çeşit palamut balığı" (DS III: 1850).

112. Trakonya Balığı/Çarpan Balığı-Lat. *Rachinus draco* (SÜTS: 272)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trachinus draco* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 235).

113. Tuna Alabalığı-Lat. *Hucho hucho* (YTKO I: 674)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo hucho*; Tat.: *Rghai balyk* (ZRA III: 344).

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *rg hai balyk* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

114. Turnabalığı-Lat. *Esox lucius* (YTKO I: 365)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Esox lucius*; KazT.: *Tschortan*; Başk.: *Sortan*; Yak.: *Sordon, sordochai* (küçük olanı); Moğ.: *Zuruchai*; Bury.: *Tschurochai* (ZRA III: 336).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *çартон, çартан* "щука (рыба)" (Aşmarin: 42).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *boroxoi* "*Esox lucius*" (LJTT: 25); *kuoka*, *kuoxaa* "*Esox lucius*" (LJTT: 94); *moŋu* "*Esox lucius*" (LJTT: 111); *sordookuy* "*Esox lucius*" (LJTT: 145); *сордон* “щука (рыба)” (YRS: 333). **Şor.:** *шортан* “щука (рыба)” (ŞRS: 146). **Alt.:** *сортан* “щука (рыба)” (ANTS: 306). **Dol:** *куока* “щука (рыба)” (DRS: 38). **HaK.:** *сортан* “щука (рыба)” HaRusL: 194). **Tel.:** *чортон* “щука (рыба)” (TelRS: 100). **Tof.:** *шуруш* “щука (рыба)” (TRRTS: 128).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *чортон* “щука (рыба)” (KrgRS II: 370). **Tat.:** *чурман* “щука (рыба)” (TRS: 230); турнабалыкъ “щука (рыба)” (RKırTS: 311); *шибет* “маленькая щука (рыба)” (SDST: 250). **Başk.:** *сурагай* “щука (средней величины)” (BaşRS: 485). **Nog.:** *шортан* “щука (рыба)” (NRS: 415).

Moğolca: *гөөшин* “кызыл шортан (балык)” (MonKT: 138); *цурга*, *цурхай* “шортан (балык)” (MonKT: 692).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas’a göre turnabalığı türünün karşılığı Kazan Tatarcasında *tschortan* Başkurtçada ise *sortan* şeklinde olup, bu ad Tatarca ve Başkurtçada bulunamamış olup, Kıpçamk grubu Türk dillerinden olan Kırgızcada *чортон* ve Nogaycada *шортан* şeklinde tespit edilmiştir (KrgRS II: 370; NRS: 415).

Zoographia’da Yakutça *sordon*, *sordochai* (küçük olanı) şeklinde belirtilen adlar aynı dilde *sordookuy* "*Esox lucius*" ve *сордон* “щука (рыба)” şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 145; YRS: 333).

Pallas’ın Moğolca *zuruchai* ve Kalmukça *tschurochai* şeklinde belirttiği adlar tarafımızca Moğolcada *цурга*, *цурхай* “шортан (балык)” biçiminde tespit edilmiştir (MonKT: 692).

115. Uskumru-Lat. *Scomber scombrus* (Artüz 2004: 122)

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Scomber glauciscus* (ZRA III: 215).

Etimolojik sözlükler: *palamud*, *pālamid* <Yun. "makrele" (VEWT: 378). *uskumru* "lüferden küçük bir deniz balığı" <Yun. *skombris*, Lat. *Scomber*, İt. *scombro* a.m" (ETTL VIII: 344). *uskumru* (<Yun.) b.m. (NS: 920). *vonož* (Rum.) "kolyos, uskumru, sardalye gibi balıkların ufağı" (TDES: 551).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *mayna* "uskumru" (ÇTS: 175); *skumbri* "uskumru" (ÇTS: 278); *skumbriya* "uskumru" (ÇTS: 439); *скумбри, тинёс пулли* "скумбрия uskumru" (Skvortsov: Ø).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *skumbriya* "uskumru" (TSahS: 271).

Hak.: *талай палыгы* "скумбрия uskumru" (HRS: 483).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *скумбрия* "uskumru" (KazTS II: 542).

Tat.: *skumbriya* "uskumru" (TTatS: 328); *макрель, скумбрия* "скумбрия uskumru" (TatRusS: 589); *palamut* "скумбрия uskumru" (RKırTS: 255); *сумри* "скумбрия uskumru" (RKırTS: 513); *ускумри* "скумбрия uskumru" (RKırTS: 561). **Başk.:** *макрель* "скумбрия uskumru" (BaşRS: 375); *скумбрия* "скумбрия uskumru" (BaşRS: 475).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *makrel* "uskumru" (ATS II: 2299); *skumbriya* "uskumru" (ATS II: 3012).

Moğolca:

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

116. Üzgün Balığı-Lat. *Callionymus festivus* (TDBS: 8)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Callionymus festivus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 146).

Etimolojik sözlükler: *üzgün balığı* "kemikli küçük bir balık (*Callionymus lyra*). Ağızlarda hösgün "bir tür tatlı su balığı" olarak da geçer." (TDES: 545).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

117. Vatoz I-Lat. *Raja clavata* (YTKO I: 673)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja clavata* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 58)

Etimolojik sözlükler: *vatoz* < *vatos* "sırtında dikenleri olan, kuma gömülü olarak yaşayan bir balık (<Rum.)" (TDES: 549).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ÇTS: 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ATS II: 3010).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

118. Vatoz II-Lat. *Raja clavata* (YTKO I: 673)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja pontica* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 58)

Etimolojik sözlükler: *vatoz* < *vatos* "sirtında dikenleri olan, kuma gömülü olarak yaşayan bir balık (<Rum.)" (TDES: 549).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ÇTS: 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ATS II: 3010).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

119. Vatoz III-Lat. *Raja clavata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja fullinoca* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 60).

Etimolojik sözlükler: *vatoz* < *vatos* "sirtında dikenleri olan, kuma gömülü olarak yaşayan bir balık (<Rum.)" (TDES: 549).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ÇTS: 278).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *skat* "kedi balığı, vatoz" (ATS II: 3010).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

120. Yılsarı Balık-Lat. *Ophidion barbatum* (SÜTS: 210)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ophidion barbatum* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 180).

121. Zargana-Lat. *Belone belone* (SÜTS: 48)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Esox belone* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 337).

Etimolojik sözlükler: *sargana* "zargana" (TDES: 449). *zargana* "yılan balığına benzer bir balık (*Belone belone*) <Rumca" (TDES: 587), *zargana* "zargana <Yun. a.m." (NS: 975).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sargan* "turna balığı, zargana" (ÇTS: 261).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *sarqan* "zargana" (ATS II: 2895).

Moğolca: *çuruhay*, *şurhay* "turna balığı" (MTS: 272).

Türkiye Türkçesi ağızları: *sargan* "bir çeşit balık" (DS V: 3545).

122. TT Ø.-Lat. *Alectrias alectrolophus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius alectorolophus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 174).

123. TT Ø.-Lat. *Ammodytes hexapterus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ammodytes hexapterus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 226).

124. TT Ø.-Lat. *Anarhichas lupus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anarhichas lupus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 80).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *tiistääx balik* "Anarhichas lupus" (LJTT: 160).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Kaz.: *теңіз тарланы* "морской волк (Anarhichas lupus)" (KRRKS: 441).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

125. TT Ø.-Lat. *Anarhichas minor*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anarhicas pantherinus*⁸⁸ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 76)

126. TT Ø.-Lat. *Anarhichas orientalis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Anarhicas orientalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 77).

127. TT Ø.-Lat. *Anoplopoma fimbria*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus fimbria* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 200).

128. TT Ø.-Lat. *Aptocyclus ventricosus I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus stelleri* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 73).

129. TT Ø.-Lat. *Aptocyclus ventricosus II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus ventricosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 74).

130. TT Ø.-Lat. *Ballerus ballerus*

⁸⁸ Bugün kullanılan Latincesi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=126759> (Erişim tarihi: 01.02.2023)

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus ballerus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 327).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Başk.: күк балык "Синец" (BaşRS: 74); күкен "Синец" (BaşRS: 292).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

131. TT Ø.-Lat. *Ballerus sapa I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus sapa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 328).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: каракүз "Белоглазка" (TatRusS: 371).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

132. TT Ø.-Lat. *Ballerus sapa II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus cleveza* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 329)

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *каракүз* "Белоглазка" (TatRusS: 371).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

133. TT Ø.-Lat. *Barbatula barbatula*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cobitis barbatula*; **Tat.:** *It-Balyk* "köpek balığı" (ZRA III: 164).

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği "köpek balığı" anlamında belirttiği *it-balyk* adı Kazan Tatarcasında başka bir balık türünün karşılığı olarak *im балыгы ерш* "Kaulbarsch" şeklinde kullanılmaktadır (OSTN II: 1583).

134. TT Ø.-Lat. *Benthophilus macrocephalus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gobius macrocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 163).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *çömçəxullar* "iribaş kayabalığı (Benthophilus)" (ATS I: 741).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

135. TT Ø.-Lat. *Blepsias cirrhosus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Trachinus cirrhosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 237).

136. TT Ø.-Lat. *Boreogadus saida*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Gadus saida* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 199).

137. TT Ø.-Lat. *Brachymystax lenok*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo coregonoides*; KaçHak.: *Küsküs*; KoyH.: *Churrù*; Bury.: *Dshebboen* (ZRA III: 362).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *büyüt* "Brachymystax lenok" (LJTT: 25); *maygi balık/maygi* "Brachymystax lenok" (LJTT: 109); *soholoox* "Brachymystax lenok" (LJTT: 146). Tuv.: *myjyt* "Salmo lenok" (VEWT: 336).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *met* "Salmo lenok" (VEWT: 336).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği Kaç Hakasçasında *küsküs*, Koybal Hakasçasında *churrù* ve Buryatçada *dshebboen* adlarına taranan literatürde rastlanmamıştır.

138. TT Ø.-Lat. *Comephorus baikalensis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Elaeorhous baicalensis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 122).

139. TT Ø.-Lat. *Coregonus albula*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo albula* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 413).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bočo* "eine Kleine Maräne" (LJTT: 25); *cäñäččä* "eine Kleine Maräne" (LJTT: 34); *oruo, oruu* "eine Kleine Maräne" (LJTT: 128).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

140. TT Ø.-Lat. *Coregonus autumnalis I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo autumnalis*⁸⁹ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 355).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *oomul/oomul mayayās* "*Coregonus autumnalis*" (LJTT: 127); *uobul/uomul* "*Coregonus autumnalis*" (LJTT: 127).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *azadmahı, azadmayı* "alabalık (*Coregonus autumnali*)" (ATS I: 293).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

141. TT Ø.-Lat. *Coregonus autumnalis II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo omul*⁹⁰ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 406).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *oomul/oomul mayayās* "*Coregonus autumnalis*" (LJTT: 127); *uobul/uomul* "*Coregonus autumnalis*" (LJTT: 127).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *azadmahı, azadmayı* "alabalık (*Coregonus autumnali*)" (ATS I: 293).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

⁸⁹ Güncel Latincesi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=127179> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

⁹⁰ Güncel Latincesi için bk. <https://en.wikipedia.org/wiki/Omul> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

142. TT Ø.-Lat. *Coregonus muksun*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo muksûn*; ÇulT.: *Urunduk* (ZRA III: 398).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryâ (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bötöyö* "Coregonus muksun" (LJTT: 27); *čölböñö*, *čörbögör* "Coregonus muksun" (LJTT: 41); *čüüččääx* "Coregonus muksun" (LJTT: 43); *xara ataxtaax*, *xara atax* "Coregonus muksun" (LJTT: 52); *muksuun* "Coregonus muksun" (LJTT: 114); *n'ämiskän/n'ämiskiän* "Coregonus muksun" (LJTT: 121); *xapa amaxmäx* "муксун" (SYV: 194); *муксун* "муксун" (KRYV: 76); *муксуун* "муксун" (YRV: 244).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *муксум* "муксун" (OSTN VIII: 2174); *муксун балыгы* "муксун" (SDST: 152).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Azb.: *mıksun* "beyaz balık (Coregonus muksun)" (ATV II: 2451).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Çulım Tatarcasında belirttiği *urunduk* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

143. TT Ø.-Lat. *Coregonus nasus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo nasutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 401).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryâ (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *balık* "Coregonus nasus" (LJTT: 17); *čüür* "Coregonus nasus" (LJTT: 36); *čomogor* "Coregonus nasus" (LJTT: 39); *muşur*, *muşurčax* "Coregonus nasus" (LJTT: 115); *ustuyas* "Coregonus nasus" (LJTT: 177).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

144. TT Ø.-Lat. *Coregonus oxyrinchus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo oxyrhinchus*; **Hak.:** *Ak-Balyk* "beyaz balık"; **Yak.:** *Majagas* (ZRA III: 403).

Pallas'ın Hakasçada tespit ettiği ak-balyk adına Türk ve Moğol dillerinde bu balık türünün karşılığı olarak rastlanmamış, ancak 223. maddede Türkiye Türkçesindeki biçimini tespit edemediğimiz başka bir balık türünün (Lat. *Stenodus leucichthys*) Tatarca, Kazakça, Başkurtça ve Özbekçedeki karşılığı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

145. TT Ø.-Lat. *Coregonus peled*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo pelet* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 412).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryâ (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *birayanta, biranta/birayanta, brayanta, marayanta* "Coregonus peled" (LJTT: 23); *čäärpä, näärpä, niäppä/niärpä, n'äärpä* "Coregonus peled" (LJTT: 33); *üükü, ükü* "Coregonus peled" (LJTT: 185); *kilbay/kilbayik* "eine kleine Peledmaräne" (LJTT: 81); *быранаатта* "Пелядь" (YRS: 94).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

146. TT Ø.-Lat. *Coregonus pidschian*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo polcur* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 400).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryra (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *sookur* "Coregonus lavaretus pidschian (TT mevcut değil)" (LJTT: 145); *sōkur* "Coregonus pidschian" (LJTT: 145); *sōkur* (<Rus.) "Coregonus pidschian" (LJTT: 145); *majağas* "Coregonus pidschian" (LJTT: 108).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

147. TT Ø.-Lat. *Coregonus tugun*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo tugun*; Yak.: *Dshoengòr* (ZRA III: 414).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiryra (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *jäñkä*, *n'añka* "Coregonus tugun" (LJTT: 73); *küstāx* "Coregonus tugun" (LJTT: 101); *n'oyor* "Coregonus tugun" (LJTT: 123); *hiä balik*, *sia balik* "Coregonus tugun" (LJTT: 141); *tobunuos* "Coregonus tugun" (LJTT: 166); *ürüñ balik* "Coregonus tugun" (LJTT: 183).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutçada tespit ettiği *dshoengòr* adına aynı dilde *jäñkä*, *n'añka* "Coregonus tugun" şeklinde rastlanmaktadır (LJTT: 73).

148. TT Ø.-Lat. *Cyclopterus lumpus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus lumpus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 72).

149. TT Ø.-Lat. *Eleginus gracilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus wachna* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 182).

150. TT Ø.-Lat. *Eleginus nawaga*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus navaga* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 196).

151. TT Ø.-Lat. *Enophrys diceraus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus diceraus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 140).

152. TT Ø.-Lat. *Gadus chalcogrammus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus chalcogrammus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 198).

153. TT Ø.-Lat. *Gadus macrocephalus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus pygmaeus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 199).

154. TT Ø.-Lat. *Gymnocanthus pistilliger*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus pistilliger* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 143).

155. TT Ø.-Lat. *Gymnocephalus acerina*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca acerina* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 244).

156. TT Ø.-Lat. *Gymnocephalus cernua*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca cernua*; Tat.: *Taschbasch* "taş baş"; BarT.: *Kartejak*; Tel.: *It-balyk* "köpek balığı"; Bury.: *Jermoki*; Kalm.: *Schürü* (ZRA III: 245).

Etimolojik sözlükler:

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *kərttās, kərās* "Kaulbarsch" (Paasonen: 69).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *xaaxinay balik* "Gymnocephalus cernua" (LJTT: 46); *xara atax* "Gymnocephalus cernua" (LJTT: 52); *juos balik, juors/juorš, juorus/juos* "Gymnocephalus cernua" (LJTT: 75); *kūkinay, kūginay*

"*Gymnocephalus cernua*" (LJTT: 79); *kītaanax māyīi* "*Gymnocephalus cernua*" (LJTT: 86); *laaxa, laxaa* "*Gymnocephalus cernua*" (LJTT: 102); *taas bas* "*Gymnocephalus cernua*" (LJTT: 152); *taaspallay* "*Gymnocephalus cernua*" (LJTT: 153).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *im балығы ериш* (KazT.) "*Kaulbarsch*" (OSTN II: 1583).

Moğolca: *qotabir, qotabi* "*Kaulbarsch*" (KW: 191); *manžag zayasn* (Kalm.) "*Kaulbarsch*" (EDAL: 903).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Bu türün Tatarcadaki karşılığı *taschbasch* olarak belirtilmiş, kelime anlamı da “taş baş” olarak verilmiştir. Ancak bu ada literatürde rastlanmazken, Kazan Tatarcasında *im балығы ериш* adının kullanıldığı tespit edilmiştir (OSTN II: 1583).

157. TT Ø.-Lat. *Hemibarbus labeo*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cyprinus labeo*; **Yak.:** *Tschokutschân* (ZRA III: 305).

Pallas’ın Yakutçada tespit ettiği *tschokutschân* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

158. TT Ø.-Lat. *Hemilepidotus hemilepidotus*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cottus trachurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 138).

159. TT Ø.-Lat. *Hemitripterus villosus*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Cottus villosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 129).

160. TT Ø.-Lat. *Hexagrammos lagocephalus*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Labrax lagocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 277).

161. TT Ø.-Lat. *Hexagrammos lagocephalus II*

Pallas’ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Labrax decagrammus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 278).

162. TT Ø.-Lat. *Hexagrammos lagocephalus III*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrax superciliosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 279).

163. TT Ø.-Lat. *Hexagrammos octogrammus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrax octogrammus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 283).

164. TT Ø.-Lat. *Hexagrammos stelleri*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrax hexagrammus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 284).

165. TT Ø.-Lat. *Hippoglossus hippoglossus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes hippoglossus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 421).

166. TT Ø.-Lat. *Hucho taimen*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo fluviatilis*; **Hak.:** *Billbalyk*; **Başk.:** *Kyslbalyk* "kırmızı balık"; **Bury.:** *Tolóh, tulu*; **Tat.:** *Bell*; **Yak.:** *Mindimen* "orta boy", *bill-balyk, bilejach* (küçük) (ZRA III: 359).

Etimolojik sözlükler: *bəl* (PTrk.) *Salmo taimen*" (EDAL: 909). *pädär* "ein kleiner taimen" (VEWT: 382

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *bil/bil balık, mil/mil balık* "*Hucho taimen*" (LJTT: 20); *čoŋkur/čoŋkur samax bas, samax bas* "*Hucho taimen*" (LJTT: 40); *taymüin* "*Hucho taimen*" (LJTT: 158); *tiistääh balık* "*Hucho taimen*" (LJTT: 160); *toyon balık* "*Hucho taimen*" (LJTT: 169); *tuoraŋay* "ein kleiner taimen" (LJTT: 171); *toyon uola, toyon oyoto* "ein kleiner taimen" (LJTT: 170); *süljügäs/sülügäs bas* "ein kleiner taimen" (LJTT: 148); *soholoox* "Jung-taimen" (LJTT: 146); *mojon балык* "таймень рыба" (SY: 358); *biliäjäh, biläjäh* "маленький таймень" (SY: 465). **Dol:** *бил* "таймень рыба" (DRS: 182). **Tuv.:** *бел* "таймень рыба" (ESTuvY I: 209); *pädär* "ein kleiner taimen" (VEWT: 382). **Tof.:** *бел* "таймень рыба" (TRRTS: 22); *улуз балык* "таймень рыба" (TRRTS: 103); *үкесә* "трёхлетний таймень" (TRRTS: 106); *чарты*

балык "крупный таймень" (TRRTS: 113). **Hak.:** *нил* "таймень рыба" (HRS: 359). **Alt.:** *лем* "таймень рыба" (ANTS: 198); *недер* "таймень рыба" (ANTS: 252); *нил* "таймень рыба" (ANTS: 258); *нэль* "таймень рыба" (SSTTN I: 326). **Şor.:** *нел* "таймень рыба" (ŞRS: 40). **Tel.:** *нел* "таймень рыба" (TelRS: 64). **Şor.:** *lām* "Taimen (Fisch)" (VEWT: 316).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *байкал чуртаны* "таймень рыба" (TatRusS: 1070); *bil* "*Salmo taimen*" (EDAL: 909).

Moğolca: *bel* "*Salmo taimen*" (EDAL: 909).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Hakasçada belirttiği *billbalyk* adı, tarafımızca aynı dilde *нил* "таймень рыба" şeklinde tespit edilmiştir (HRS: 359). Başkurtça olarak verilen *kyslbalyk* "*kırmızı balık*" adı ile Buryatça *tolóh*, *tulu adlarına* ise literatürde rastlanmamıştır. Tatarca *bell* olarak belirtilen ad ise tarafımızca Tatarcada *bil* "*Salmo taimen*" şeklinde tespit edilmiştir (EDAL: 909). Yakutçada *mindimen* "orta boy", *bill-balyk*, *bilejach* (küçük) şeklinde belirtilen karşılıklardan *mindimen* adına Yakutçada rastlanmazken, *bill-balyk* adı aynı dilde *bil/bil balık*, *mil/mil balık* "*Hucho taimen*" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 20). Bu türün küçük boyu için kullanılan *bilejach* adı ise aynı anlamda Yakutçada *biliäjäx*, *biläjäx* şeklinde geçmektedir (SYU: 465).

167. TT Ø.-Lat. *Huso dauricus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Acipenser orientalis*; **Moğ.:** *Kilaema* (ZRA III: 107).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *at balık* "*Huso dauricus*" (LJTT: 11); *bölöyö* "*Huso dauricus*" (LJTT: 27); *xatiis toyon* "*Huso dauricus*" (LJTT: 58); *silgi* "*balık*" "*Huso dauricus*" (LJTT: 143).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın tespit ettiği Moğolca kilaema adına ilişkin tarafımızca herhangi bir tespitte bulunulamamış, ancak Pallas bu adı aynı zamanda 90. maddede açıkladığımız kolan balığının da Moğolcadaki karşılığı olarak vermiştir.

168. TT Ø.-Lat. *Hypomesus olidus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo olidus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 391).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ohogdo, ohon̄do* "*Hypomesus olidus*" (LJTT: 128).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

169. TT Ø.-Lat. *Lethenteron camtschaticum*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Petromyzon lumbricalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 69).

170. TT Ø.-Lat. *Leuciscus idus I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus orfus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 300).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bilbaana* "*Leuciscus idus*" (LJTT: 22); *tāñāli, tōñülü* "*Leuciscus idus*" (LJTT: 158).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *bertes* "tatlısu kefali (*Leuciscus idus*)" (KazTTS: 55).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

171. TT Ø.-Lat. *Leuciscus idus II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus idus*; Tat.: *Upta*; Hak.: *Murà-Balyk*; Başk.: *Optu*; BarT.: *Alábuga* "yanlışıklıkla"; Tel.: *Borò-balyk*; Kalm.: *Mandshi-sagassûn* (ZRA III: 316).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *bılbaana* "*Leuciscus idus*" (LJTT: 22).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Tat.: *bertes* "tatlısu kefali (*Leuciscus idus*)" (KazTTS: 55).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Türk ve Moğol dillerinde bu türün karşılığı olarak tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır. Ancak Pallas'ın Tatarcada *upta*, Başkurtçada *optu* şeklinde belirttiği ad ise Şorca'da "*Rotaugé kızıl göz balığı*" anlamında *upta* biçiminde tespit edilmiş, ayrıca 86. maddede açıklanmıştır (VEWT: 363).

172. TT Ø.-Lat. *Leuciscus leuciscus I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus dobula*; Tat.: *Bertas* (ZRA III: 301).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čabaak*, *čamaak* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 31); *kistāx*, *küstāx* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 79).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Zoographia'da Tatarca *bertas* olarak belirtilen ada taranan literatürde rastlanmamıştır.

173. TT Ø.-Lat. *Leuciscus leuciscus II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus leuciscus*; Tat.: *Baschkley* (ZRA III: 318).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čabaak*, *čamaak* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 31); *kistāx*, *küstāx* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 79).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas tarafından tespit edilen Tatarca *baschkley* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

174. TT Ø.-Lat. *Leuciscus leuciscus III*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus grislagine*; Tat.: *Kumnuk*; Başk.: *Karia kusawak* (ZRA III: 319).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čabaak*, *čamaak* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 31); *kistāx*, *küstāx* "*Leuciscus leuciscus*" (LJTT: 79).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın belirttiği Tatarca ve Başkurtça karşılıklara taranan literatürde rastlanmamıştır.

175. TT Ø.-Lat. *Limanda aspera*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes asper* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 425).

176. TT Ø.-Lat. *Liopsetta glacialis I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes glacialis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 424).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *aŋara suox balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 8); *aŋarın taŋara siäbit balıga, taŋara siäbit balıga* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 9); *biir xaraaxtaax balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 20); *bilaaxi balık, plaaxa balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 22); *xaambala* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü"(Rus. kambala)" (LJTT: 46); *kaambala* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü"(Rus. kambala)" (LJTT: 75); *n'uoska xaata* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 124); *taŋara balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 155); *aŋara suox balık* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 8); *aŋarın taŋara siäbit balıga, taŋara siäbit balıga* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 9); *biir xaraaxtaax balık* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 20); *bilaaxi balık, plaaxa balık* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 22); *xaambala, kaambala* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 46); *n'uoska xaata* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 124); *plaaxa balık, bilaaxi balık* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 134); *taŋara balık* "*Liopsetta glacialis*" (LJTT: 155).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

177. TT Ø.-Lat. *Liopsetta glacialis* II

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes cicatricosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 424).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *aŋara suox balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 8); *aŋarın taŋara siäbit balıĝa, taŋara siäbit balıĝa* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 9); *biir xaraaxtaax balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 20); *bilaaxi balık, plaaxa balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 22); *xaambala* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (Rus. kambala)" (LJTT: 46); *kaambala* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (Rus. kambala)" (LJTT: 75); *n'uoska xaata* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 124); *taŋara balık* "Polar scholle (*Liopsetta glacialis*) bir pisi balığı türü" (LJTT: 155); *aŋara suox balık* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 8); *aŋarın taŋara siäbit balıĝa, taŋara siäbit balıĝa* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 9); *biir xaraaxtaax balık* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 20); *bilaaxi balık, plaaxa balık* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 22); *xaambala, kaambala* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 46); *n'uoska xaata* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 124); *plaaxa balık, bilaaxi balık* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 134); *taŋara balık* "Liopsetta glacialis" (LJTT: 155).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

178. TT Ø.-Lat. *Liparis callyodon*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus callyodon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 75).

179. TT Ø.-Lat. *Liparis liparis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus liparis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 76).

180. TT Ø.-Lat. *Lota lota*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gadus lota*; Tat.: Korte-balyk, dshumba; Başk. ve Kaz.: Schamba-balyk; SibT.: Mendir; Yak.: Sjelussar (büyük olanı), senghan, boldiignae (küçük olanı); Bury.: Kutar; Kalm.: Chotubre (ZRA III: 201).

Etimolojik sözlükler: kor(t) (PTrk.) "burbot (*Lota lota*)" (EDAL: 725).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шамна* "налим (*Lota lota*)" (Aşmarin: 111); *šamwa* "налим (*Lota lota*)" (Paasonen: 145); *шамба* "налим (*Lota lota*)" (ÇRS: 107).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *ämān' n'ä* "*Lota lota*" (LJTT: 13); *ballas, ballaaxil/ballaaska* "*Lota lota*" (LJTT: 17); *čaal bas* "*Lota lota*" (LJTT: 30); *xara uorya* "*Lota lota*" (LJTT: 55); *kiläähkäy* "*Lota lota*" (LJTT: 78); *n'albaḥ* "*Lota lota*" (LJTT: 121); *n'illikī* "*Lota lota*" (LJTT: 122); *sallaaski bas* "*Lota lota*" (LJTT: 136); *sahilikaan* "*Lota lota*" (LJTT: 138); *siälbaan, siälikaan, siäḡaan/siäḡan, siḡaan, hiaḡan, hīaḡaan/hīaḡan* "*Lota lota*" (LJTT: 142); *сыаңан, сыалыкан, сыалысар* (маленький), *баллыңнаи* "налим (*Lota lota*)" (KRYs: 81). **Dol:** *hiaḡan* "Aalquappe (*Lota lota*)" (DWUJ: 102); *hyalahar, hyallakar/hyallagar* "Aalquappe (*Lota lota*)" (DWUJ: 117). **Tof.:** *беъсiл* "налим (*Lota lota*)" (TRRTS: 23). **Hak.:** *миндip* "налим (*Lota lota*)" (HRS: 245). **Alt.:** *корты* "налим (*Lota lota*)" (ANTS: 146); *ит палык* "налим (*Lota lota*)" (ANTS: 469). **Şor.:** *корту* "налим (*Lota lota*)" (ŞRS: 26). **Tel.:** *уйт палык* "налим (*Lota lota*)" (TelRS: 31).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *налим* "налим (*Lota lota*)" (RKrgS: 388). **Kaz.:** *лақа балық* "налим (*Lota lota*)" (KRRKS: 310); *bärtäs* "Quappe (*Lota lota*)" (Paasonen: 94); *žumba* "налим (*Lota lota*)" (Paasonen: 145). **Tat.:** *жумба* "налим (*Lota lota*)" (TRS: 83); *қурты* "налим (*Lota lota*)" (SDST: 135). *žumba* "burbot (*Lota lota*)" (EDAL: 874).

Moğolca: *халим захси* "налим (*Lota lota*)" (RKS: 317); *gutayari* (PMoğ.) "burbot (*Lota lota*)" (EDAL: 568).

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Tatarcada tespit ettiği *korte-balyk* adına aynı dilde *қурты* "налим (*Lota lota*)" şeklinde rastlanırken, *dshumba* adı da Tatarcada *жумба* "налим (*Lota lota*)" şeklinde geçmektedir (SDST: 135; TRS: 83). Pallas bu adı Başkurtça ve Kazakçada *schamba-balyk* biçiminde belirtmiştir. Ancak Başkurtçada bu isme rastlanmazken, Kazakçada *žumba* "налим (*Lota lota*)" şeklinde tespit edilmiştir (Paasonen: 145). Pallas'ın Sibirya Tatarcasında *mendir* şeklinde belirlediği ad, modern Türk dilerinden sadece Hakasçada *миндip* "налим (*Lota lota*)" biçiminde tespit edilmiştir (HRS: 245).

181. TT Ø.-Lat. *Mallotus villosus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo socialis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 389).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *мойва* "мойва" (Skvortsov: Ø).

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *мойва* "мойва" (HRS: 249).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

182. TT Ø.-Lat. *Megalocottus platycephalus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus platycephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 135).

183. TT Ø.-Lat. *Misgurnus fossilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cobitis fossilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 166).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Hak.: *öljes* "Misgurnus fossilis" (HED: Ø).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

184. TT Ø.-Lat. *Muraena conger*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Muraena cogner* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 72).

185. TT Ø.-Lat. *Myoxocephalus polyacanthocephalus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus polyacanthocephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 133).

186. TT Ø.-Lat. *Myoxocephalus quadricornis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus quadricornis*; Yak.: Abas-balyk; Tuv.: Bodun-Balyk; Bury.: Utugün (ZRA III: 127).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *laaxa, laxači* "Myoxocephalus quadricornis" (LJTT: 102).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Türk ve Moğol dillerinde tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

187. TT Ø.-Lat. *Myoxocephalus scorpius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus scorpius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 130).

188. TT Ø.-Lat. *Ocella dodecaedron*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalangistes loricatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 114).

189. TT Ø.-Lat. *Oncorhynchus keta I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo lagocephalus*⁹¹ (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 372).

Etimolojik sözlükler: *kätä, kötö* "Oncorhynchus keta" (VEWT: 259).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

⁹¹ Güncel taksonomisi için bk. <https://www.marinespecies.org/aphia.php?p=taxdetails&id=306000> (Erişim tarihi: 02.02.2023)

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kätä, kötö* "Oncorhynchus keta" (LJTT: 77); *kätä, kötö* "Ketalachs (Oncorhynchus keta)" (LJTT: 77).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

190. TT Ø.-Lat. *Oncorhynchus keta* II

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo japonensis*⁹² (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 382).

Etimolojik sözlükler: *kätä, kötö* "Oncorhynchus keta" (VEWT: 259).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kätä, kötö* "Oncorhynchus keta" (LJTT: 77); *kätä, kötö* "Ketalachs (Oncorhynchus keta)" (LJTT: 77).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

191. TT Ø.-Lat. *Oncorhynchus kisutch*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo sanguinolentus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 379).

192. TT Ø.-Lat. *Oncorhynchus tshawytscha*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo orientalis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 367).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *čabüčä* "Königslachs (Oncorhynchus tshawytscha)" (LJTT: 31).

⁹² Güncel taksonomisi için bk. http://www.nic.funet.fi/index/Tree_of_life/pisces/actinopterygii/salmoniformes/salmonidae/salmoninae/oncorhynchus/ (Erişim tarihi: 02.02.2023)

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

193. TT Ø.-Lat. *Osmerus eperlanus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo spirinchus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 387).

194. TT Ø.-Lat. *Pelecus cultratus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus cultratus*; **Kalm.:** *Uldoe, Uldon*; **Tat.:** *Kyltschak* (ZRA III: 331).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *чаххун, чаххон* "Чехонь" (Aşmarin: 163); *хаҗах* "чехонь" (Aşmarin: 366).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Tat.:** *кылычбалык* "чехонь" (TatRusS: 506); *кәлчәк* "чехонь" (TatRusS: 523).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Türk ve Moğol dillerinde tespit ettiği adlardan Tatarca *kyltschak* adı tarafımızca aynı dilde *кәлчәк* "чехонь" şeklinde tespit edilmiştir (TatRusS: 523). Diğer adlara ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

195. TT Ø.-Lat. *Perca lucioperca*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca lucioperca*; **Tat.:** *Syla* (bu yüzden Macarcada *sylli*); **Kalm.:** *Botochoi* (ZRA III: 246).

Etimolojik sözlükler: *силе* "судак" (ESTYa VII: 473). *силе балық* (Trk. diyalektleri) "речной судак" (ESTYa VII: 274).

Tarihi Türk Dilleri: **Harezmi-Kıpçak (Kuzey-Doğu) Türkçesi:** **ÇağT.:** *судак* "Zander" (OSTN VII: 778).

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *sudak* "Perca lucioperca, sander" (Paasonen: 128); *судак* "судак" (Aşmarin: 211); *шӓла* "судак" (Aşmarin: 284); *шӓла пулӓ* "судак" (Aşmarin: 285); *шла* "судак" (Aşmarin: 384).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *судак* "судак" (RYS: 626). **Hak.:** *судак* "судак" (HaRuSL: 200). **Alt.:** *судак* "судак" (RAS: 741).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: Krg.: *kök шӓркӓ* "Zander" (OSTN IV: 1219). **Kaz.:** *көксерке* "судак" (KRRKS: 246); *сыла* "речной судак" (ESTYa VII: 274). **Tat.:** *судак* "судак" (TatRusS: 812); *сыла* "речной судак" (ESTYa VII: 274). **Başk.:** *һыла балык* "судак" (RBaşS: 527). **KKal.:** *тӓсли* "судак" (ESTYa VII: 275); *сыла* "речной судак" (ESTYa VII: 274).

Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Özb.: *судак* "судак" (RÖzbS II: 532); *тишили балық* "судак" (ESTYa VII: 275); *силе* "речной судак" (ESTYa VII: 274).

Oğuz (Güney-Batı) Grubu Türk Dilleri: Gag.: *судак* "судак" (GRMS: 438).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas bu türe ilişkin Tatarcada *syla* adının bulunduğunu belirtir. Hatta bu adın Macarca'da da *sylli* şeklinde olduğunu belirtmiştir. Bu ad bugünkü Tatarca, Kazakça ve Karakalpakçada *сыла*, Başkurtçada *һыла*, Çuvaşçada *шӓла* ve *шла*, Özbekçede *силе* biçiminde tespit edilmiştir (ESTYa VII: 274; RBaşS: 527; Aşmarin: 284)

196. TT Ø.-Lat. *Percis japonica*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Phalangistes japonicus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 112).

197. TT Ø.-Lat. *Petromyzon fluviatilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Petromyzon fluviatilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 66).

198. TT Ø.-Lat. *Pholis fasciata*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Blennius taenia* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 178).

199. TT Ø.-Lat. *Pholis gunnellus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius gunnellus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 173).

200. TT Ø.-Lat. *Phoxinus phoxinus I*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus chrysoprasius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 317).

201. TT Ø.-Lat. *Phoxinus phoxinus II*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus phoxinus*; **Hak.:** *Mombsa* (ZRA III: 330).

202. TT Ø.-Lat. *Platichthys stellatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes stellatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 416).

203. TT Ø.-Lat. *Pleurogrammus monoptyerygius*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Labrax monoptyerygius* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 281).

204. TT Ø.-Lat. *Pleuronectes quadrituberculatus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Pleuronectes quadrituberculatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 423).

205. TT Ø.-Lat. *Podothecus accipenserinus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Phalangistes acipenserinus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 110).

206. TT Ø.-Lat. *Porocottus minutus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cottus minutus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 145).

207. TT Ø.-Lat. *Prosopium cylindraceum*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo microstomus*; **Bury.:** *Hukéindshi* (ZRA III: 405).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *siälläx jaryaa* "Prosopium cylindraceum" (LJTT: 139); *sörüü/sörüü balık, sürü, hürüü* "Prosopium cylindraceum" (LJTT: 146).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın bu türün Buryatçadaki karşılığı olarak belirttiği *hukéindshi* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

208. TT Ø.-Lat. *Pseudaspius leptcephalus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus leptcephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 312).

209. TT Ø.-Lat. *Rhodymenichthys dolichogaster*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius dolichogaster* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 175).

210. TT Ø.-Lat. *Rhynchocypris percunurus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus perenurus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 299).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *mungur-balyk* "Cyprinus percunurus" (LJTT: 115); *balık* "Sumpfelritze (Phoxinus percunurus)" (LJTT: 17); *ilbat* "Sumpfelritze (Phoxinus percunurus)" (LJTT: 67); *jüigir* "Jung-Sumpfelritze" (LJTT: 74); *käbää* "eine kleine Sumpfelritze" (LJTT: 76); *munnu, mundu* "Sumpfelritze (Phoxinus percunurus)" (LJTT: 114); *muşur balık* "Sumpfelritze (Phoxinus percunurus)" (LJTT: 115); *n'ürsîn* "Jung-Sumpfelritze" (LJTT: 122); *suluruo/sul'uruo/sul'uruo* "Sumpfelritze (Phoxinus percunurus)" (LJTT: 147); *uu küögäyä* "Jung-Sumpfelritze" (LJTT: 179).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

211. TT Ø.-Lat. *Salmo eperlanus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo eperlanus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 386).

212. TT Ø.-Lat. *Salmo euphrataeus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo erythraeus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 349).

213. TT Ø.-Lat. *Salmo penshinensis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo penshinensis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 381).

214. TT Ø.-Lat. *Salmostoma balookee*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyprinus clupeoides*; Tat.: Schamay, Schumai “balık prensi”; Kalm.: Tanghun (ZRA III: 333).

Pallas'ın Türk ve Moğol dillerinde tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

215. TT Ø.-Lat. *Salvelinus curilus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo curilus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 351).

216. TT Ø.-Lat. *Salvelinus leucomaenis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo leucomaenis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 356).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibiry (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *kuṇsa*, *kuumsa*, *kuuṇsa* "Salvelinus leucomaenis" (LJTT: 93); *n'ura* "Salvelinus leucomaenis" (LJTT: 124).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

217. TT Ø.-Lat. *Sciaena gymnodon*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sciaena gymnodon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 252).

218. TT Ø.-Lat. *Sebastes variabilis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca variabilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 241).

219. TT Ø.-Lat. *Silurus asotus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Silurus asotus*; Kalm.: *Zulburtu* (ZRA III: 81).

Pallas'ın Kalmukçada tespit ettiği *zulburtu* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

220. TT Ø.-Lat. *Silurus glanis*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Silurus alanis*; KazT.: *Dshéjen-Balyk*; Kalm.: *Tschalburtu* (ZRA III: 82).

Etimolojik sözlükler: *dabqa* "sheatfish" (EDAL: 1345).

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri: Ø.

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Türk ve Moğol dillerinde tespit ettiği adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

221. TT Ø.-Lat. *Soldatovia polyactcephala*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius polyactcephalus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 179).

222. TT Ø.-Lat. *Stenodus leucichthys*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo leucichtys*; KazT.: *Ak-Balyk* "beyaz balık"; KaçHak.: *Tul balyk*; Yak.: *Tut-balyk*, *yrym-balyk* "beyaz balık", *antty*; Çuv.: *Schoripole*; Kalm.: *Zebyn* (ZRA III: 392).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Çuv.: *шур пула* "Белорыбица" (Aşmarin: 238).

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: **Yak.:** *andī balik* "Stenodus leucichthys" (LJTT: 8); *čuuččaax* "Stenodus leucichthys" (LJTT: 42); *hordoŋ* "Stenodus leucichthys" (LJTT: 151); *tuut/tuut balik* "Stenodus leucichthys" (LJTT: 173); *ürünj balik* "Stenodus leucichthys" (LJTT: 183); *үрүн балык* "Белорыбица" (RYS: 34). **Dol:** *hordoŋ* "Weißlachs" (DWUJ.: 108).

Kıpçak (Kuzey-Batı) Grubu Türk Dilleri: **Krg.:** *Белорыбица* "Белорыбица" (RKrgS: 42). **Kaz.:** *ақ балық* "Белорыбица" (KRRKS: 35). **Tat.:** *акбалык* "Белорыбица" (TatRusS: 30); *акъбалыкъ* "Белорыбица" (RKırTS: 324). **Başk.:** *акбалык* "Белорыбица" (BaşRS: 29). **Uygurca (Güney-Doğu) Grubu Türk Dilleri:** **Özb.:** *окбалык* "Белорыбица" (RÖzbS I: 60).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Kazan Tatarcasında *ak-balyk* olarak belirttiği ad, Tatarcada *акбалык*, Kazakçada *ақ балық*, Başkurtçada *акбалык* ve Özbekçede *окбалык* şeklindedir (TatRusS: 30, KRRKS: 35, BaşRS: 29, RÖzbS I: 60). Kaç Hakasçasında belirtilen *tul balyk* adına literatürde rastlanmamıştır. Pallas'ın Yakutçada belirttiği *tut-balyk* adı aynı dilde *tuut/tuut balik* "Stenodus leucichthys", "beyaz balık" anlamındaki *yrym-balyk* adı ise *ürünj balik* "Stenodus leucichthys", *antty* adı ise *andī balik* "Stenodus leucichthys" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 173, 183, 8). Çuvaşçada belirtilen *schoripole* adı aynı dilde tarafımızca *шур пула* "Белорыбица" şeklinde tespit edilmiştir (Aşmarin: 238). Kalmukça *zebyn* adına taranan literatürde rastlanmamıştır.

223. TT Ø.-Lat. *Thymallus thymallus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: **Lat.:** *Salmo thymallus*; **Başk.:** *Kutemà*; **KaçHak.:** *Kóra, chóra, korà balyk*; **Yak.:** *Dshaerga*; **KoyH.:** *Canegulla*; **Bury.:** *Chardara, chadaran* (ZRA III: 364).

Etimolojik sözlükler: Ø.

Tarihi Türk Dilleri: Ø.

Modern Türk Dilleri:

Sibirya (Kuzey-Doğu) Grubu Türk Dilleri: Yak.: *ǰaryaa* "*Thymallus thymallus*" (LJTT: 72).

Moğolca: Ø.

Türkiye Türkçesi ağızları: Ø.

Pallas'ın Yakutça olarak belirttiği *dshaerga* adı aynı dilde *ǰaryaa* "*Thymallus thymallus*" şeklinde tespit edilmiştir (LJTT: 72). Pallas'ın tespit ettiği Türk ve Moğol dillerindeki diğer adlara ise taranan literatürde rastlanmamıştır.

224. TT Ø.-Lat. *Trichodon trichodon*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Trachinus trichodon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 235).

225. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Raja muscosa* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 61).

226. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Cyclopterus gelatinosus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 74).

227. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius roseus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 177).

228. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Ammodytes septipinnis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 227).

229. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sparus virescens* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 273).

230. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sparus lividus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 274).

231. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Sparus tenellus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 274).

232. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo callaris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 352).

233. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo lycaodon* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 370).

234. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo laevigatus* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 385).

235. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo wimba* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 409).

236. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo clupeoides* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 410).

237. TT Ø.-Lat. Ø.

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo cyprinoides* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 412).

238. TT Ø.-Lat. *Zingel asper*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Perca asper* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 247).

239. TT Ø.-Lat. *Zoarces americanus*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Blennius anguillaris* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 176).

240. TT Ø.-Salvelinus alpinus

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Salmo fario*; KazT.: *Aeschnaesch*; KırT.: *Ala-balyk*, *tschubar-balyk* “benekli balık”; Bury.: *Dshebhoen* (ZRA III: 348).

Pallas'ın tespit ettiği Kırım Tatarcasındaki *ala-balyk* adı 4.-8. maddeler arasında izah edilen alabalık türlerinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Ancak tespit edilen diğer adlara taranan literatürde rastlanmamıştır.

241. TT Ø.-Lat. *Padogobius bonelli*

Pallas'ın tespit ettiği adlar: Lat.: *Gobius fluviatilis* (Türk ve Moğol dillerine ait ad mevcut değildir.) (ZRA III: 162).

SONUÇ

Çalışmamızda *Zoographia* isimli eserde mevcut olan ve Pallas tarafından 18. yüzyıl Rus coğrafyasından derlenen 875 farklı hayvan türünün Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları tespit edilmeye çalışılmış, Pallas tarafından verilen karşılıklar ile kıyaslanmış ve her bir türün güncel biyolojik adlandırmaları verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, 153 memeli türü, 426 kuş türü, 55 sürüngen türü ve 241 balık türü incelenmiştir.

Türk ve Moğol dillerine göre sınıflandırdığımız hayvan adlarının tarihi dönemlerde ve modern zamanlarda mevcut olup olmadığının anlaşılabilmesi için hayvan türlerinin etimolojik sözlüklerdeki, tarihi ve modern dillerdeki karşılıkları ile Türkiye Türkçesi ağızlarında mevcut olup olmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ardından Pallas'ın tespitleri ile tarafımızca yapılan tespitler kıyaslanmıştır.

Hayvan türlerinin Türk ve Moğol dillerindeki karşılıkları belirtilirken en doğru tespitin yapılabilmesi için birden fazla alt türü içeren hayvan türlerinde, alt türler belirtilmeden önce bir açıklama kısmı eklenmiştir. Örneğin kartal türü için *Zoographia*'da 11 farklı kartal türü kuş tespit edilmiş ve her biri ayrı bir maddede izah edilmiştir. Ancak Türk ve Moğol dillerinde kartal hayvan türüne ait varolan tüm adların tespiti ve Pallas'ın tespit ettiği adlar ile kıyaslanabilmesi için belli bir türü işaret etmeyip, kartal genel adını ilgilendiren Türk ve Moğol dillerindeki tüm adlar öncelikle bu açıklama kısmında belirtilmiş, ardından kartal türleri ve bu türlere karşılık gelen adlar sıralanmıştır. Bu açıklama kısmını eklememiz önem arz etmektedir. Çünkü zaman zaman Pallas'ın belli bir türün karşılığı olarak belirttiği bir hayvan adı, o türün karşılığı olarak tespit edilemezken, genel bir ad olarak karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin, Pallas'ın *büyük orman kartalı* hayvan türünün karşılığı olarak belirttiği Tatarca *karagusch* adı, tarafımızca *büyük orman kartalı* şeklinde literatür içerisinde tarandığında herhangi bir dilde tespit edilememiştir (ZRA I: 351). Ancak söz konusu ad kartal genel adına karşılık Tatarcada *karakoş* "kartal, kara kartal " şeklinde tespit edilmiştir (KazTTS: 268). Bu şekilde Pallas'ın tespitleri ile Türk ve Moğol dillerinde tarafımızca bulunan adların kıyaslanabilmesi mümkün olmuştur.

Ayrıca Pallas tarafından bir türün Türk veya Moğol dillerinde karşılığı belirtilmese dahi o hayvan türüne ait etimolojik sözlüklerdeki, tarihi ve modern dillerdeki ve ağızlardaki karşılıklarına mevcut ise mutlaka yer verilmiştir. Örneğin, *bizam sıçanı* hayvan türüne ilişkin, Pallas tarafından Türk veya Moğol dillerinde herhangi bir karşılık belirtilmemişken, tarafımızca bu türün bir etimolojik sözlükteki [*küderi* (Moğ.)] ve modern Türk dillerinden Yakutça (*andaatar*), Tatarca (*иҗәү қойрық*) ve Azericedeki (*ondatra*) karşılıkları tespit edilmiştir (VEWT: 307; LJTT: 8; YRS: 41; SDST: 52). Bu şekilde çalışmamız hayvan türlerine ilişkin tarihi karşılaştırmalı bir sözlük çalışması haline gelmiş, hem de hangi hayvan türünün hangi dilde mevcut olduğu da tespit edilmiştir.

İncelenen türlerden bir kısmının Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit edilememiş olmasına rağmen bu türlerin hangileri oldukları veya Türkiye Türkçesi dışında diğer Türk veya Moğol dillerinde karşılığı olup olmadığı mutlaka belirtilmiştir. Burada önemli olan Zoographia'da mevcut olan 875 hayvan türünün tamamının eksiksiz olarak bir bütün halinde incelenmesidir. Bu nedenle herhangi bir dilde karşılığı olmayan veya Pallas tarafından herhangi bir karşılığı belirtilmeyen türler dahi çalışmamıza dahil edilmiştir.

Ayrıca dilimizde karşılığı olmayan hayvan türlerinin Türkiye coğrafyasında bulunmadıkları, dolayısıyla Türkiye'de tanınmadıkları anlaşılmaktadır. Bu husus herhangi bir hayvan türü için herhangi bir dilde geçerli olabilir. Buna göre 153 memeli türünden 116'sının Türkiye Türkçesindeki ve taksonomide geçerli olan Latince karşılığı tespit edilmiştir. Geriye kalan 37 türün ise Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit edilememiş olup, bunlar içerisinde sadece bir türün güncel Latince karşılığı bulunamamıştır.

426 kuş türü içerisinde 398 türün Türkiye Türkçesindeki ve taksonomide geçerli olan Latince karşılığı bulunmuş, geriye kalan 28 tanesinin ise karşılığı bulunamamıştır. 28 tür içerisinde 26'sının ise güncel taksonomik adı tespit edilememiştir.

Zoographia'da bulunan 55 sürüngen türü içerisinde 32 türün Türkiye Türkçesinde karşılığı mevcuttur. Ancak geriye kalan 23 türün ise karşılığı bulunamamış olup, bunlar içerisinde ise sadece 1 türün güncel taksonomik adı tespit edilememiştir.

241 balık türü içerisinde Türkiye Türkçesindeki karşılıkları tespit edilebilenlerin sayısı 121'dir. Geriye kalan 120 türün ise Türkiye Türkçesinde karşılığı bulunamamış, bunlar içerisinde 13 türün ise güncel Latince karşılığı tespit edilememiştir.

Pallas Zoographia'da bulunan bazı hayvan türlerinin Türk dillerindeki karşılıklarını belirtmiş, ancak tüm türlerin karşılıklarına yer vermemiştir. Herhangi bir Türk dilinde karşılığını tespit edebildiği tür sayısı toplamda 334'tür. Bunlardan 62'si memeli, 179'u kuş, 9'u sürüngen ve 53'ü ise balık türüdür. Pallas Sibirya, Kıpçak, Uygur ve Oğuz dil gruplarından olmak üzere toplam 35 farklı Türk dilinden hayvan adı örnekleri sunmuştur. Pallas Türk diline ait toplamda 874 hayvan adı tespit etmiştir. Bunlardan en çok hayvan adına yer verdiği dil Tatarca ve Tatarcanın lehçeleridir. Örneğin sadece Tatarca adı altında 190 hayvan adı tespit etmiştir. Tatarcadan sonra Türk dilleri içerisinde en çok hayvan adına sahip dil, 132 ad ile Yakutçadır. Onun ardından 103 hayvan adı ile Başkurtça, 68 hayvan adı ile Çuvaşça, 56 ad ile Kazakça ve 41 hayvan adı ile Hakasça gelmektedir. Pallas tarafından Moğolcada tespit edilen hayvan adı sayısı da oldukça fazladır. Moğol dillerinde toplamda 387 hayvan adına yer verilmiştir. Bunlardan 170'i Moğolca, 114'ü Kalmukça, 97'si Buryatça ve 6'sı Dagurca olarak belirtilmiştir. Ancak bu diller içerisinde Pallas'ın herhangi bir lehçeye gönderme yapmadan sadece Moğolca adı ile belirttiği dilin, verilen hayvan adı örneklerinden yola çıkarak Halha Moğolcasına ve Klasik Moğolcaya ait örnekler içerdiği anlaşılmaktadır. Ancak çalışma boyunca bu dilde verilen örnekler Pallas'ın belirttiği şekliyle, yani *Moğolca* adı ile sunulmuştur.

Pallas'ın bulduğu hayvan adları ile tarafımızca tespit edilen hayvan adlarının karşılaştırılması noktasında ise; Pallas'ın belirttiği her karşılığın tarafımızca tespit edilemediği görülmektedir. Bu karşılaştırma Pallas'ın tespit ettiği hayvan adının bulunması halinde her maddenin sonunda yer alan açıklama kısmında izah edilmiştir. Ancak burada yukarıda verdiğimiz gibi rakamsal olarak kesin bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Çünkü, kesin karşılığını bulamadığımız durumlarda çıkarım yaptığımız hususlar mevcuttur. Buna rağmen %50'den fazla hayvan adının karşılığı tespit edilmiştir.

Pallas'ın herhangi bir dile ait olduğunu belirttiği bazı hayvan adları, o dillere ait sözlüklerde bulunamamıştır. Örneğin; Pallas'ın cüce fare hayvan türünün Moğolca karşılığı olarak belirttiği *tschitscherchanna* hayvan adı ile Yakutça olarak belirttiği

kydaek hayvan adına tarafımızca taranan Türk ve Moğol dillerine ait literatürde rastlanmamıştır (ZRA I: 130). Pallas'ın tespit ettiği hayvan adlarının tarafımızca bulunamamasının sebepleri içerisinde Pallas'ın kullandığı fonetik alfabenin bazı noktalarda çözümlenememiş olması olabilir. Moğolcada verilen *tschitscherchanna* hayvan adında olduğu gibi Pallas'ın belirttiği pek çok ad karmaşık bir harf öbeğinden oluşmaktadır. Bu harflerin hangi seslere karşılık geldiğini bulmak ise oldukça güçtür. İşte bu sebeple bazı kelimelerin çözümlenmesi güçleşmiştir. Ancak şunu belirtmek isterim ki, Pallas'ın kullandığı fonetik alfabenin ayrıca araştırılması gerekmektedir. Kapsamlı bir çalışma gerektirdiğinden bu husus bizim çalışma konumuza dahil edilmemiştir.

İkinci olarak ise bazı hayvan adlarının geçerliliğini yitirmiş veya yazıya geçememiş olması sebebiyle Pallas'ın bulduğu adlar tarafımızca tespit edilememiş olabilir. Diğer bir husus ise geniş bir literatür taraması yapılmış olmasına rağmen tespit edilemeyen adlar, taranan literatürün dışında kalmış olabilir.

Buna ek olarak zamanla ses değişikliğine uğrayan adlar içerisinde ses değişimlerinin farkedilemediği durumlar da mevcut olabilir. Ancak ses ve şekil değişimleri nedeniyle birbirinden farklılık gösteren biçimler arasında bağlantı kurulabilen kelimelere açıklama kısımlarında mutlaka yer verilmiş, ancak konunun çerçevesinden çıkmamak adına dilbilgisel bir izahatta bulunulmamıştır. Bu hususun da ayrıca araştırılmaya muhtaç olduğu düşünülmektedir.

Pallas hakkında yapılan çalışmalar kısmında da bahsettiğimiz Istvan Kecskemeti'ye ait *Index* çalışmasında *Zoographia*'da geçen hayvan adlarının Pallas tarafından belirtilen tüm dillerdeki karşılıkları listelenmiştir. Çalışmamız boyunca bu kaynak eserden de faydalanılmış olup, tarafımızca tespit edilen hayvan adları ile burada tespit edilen hayvan adlarının karşılaştırılması da mümkün olmuştur. Buna göre Kecskemeti'nin bazı tespitlerinin hatalı veya eksik olduğu fark edilmiştir. Bu eksiklikler giderilerek *Zoographia*'da bulunan tüm hayvan adlarının eksiksik ve hatasız olarak sunulmasına gayret gösterilmiştir. Bu bağlamda Kecskemeti tarafından belirtilmeyip çalışmamızda tespit edilen hayvan adları; Türk dillerinden Başkurtçada ve Tatarcada (*suur* “bobak”), Mişer Tatarcasında (*guberli-bakà, taschbakà* “benekli kaplumbağa”), Nogaycada (*seltèn* “karaca” ve *torbala* “bıyıklı doğan”), Tatarcada (*bodùn* “erkek domuz”, *schamay* “TT”de karşılığı olmayan bir balık türü”, *tschaetirtenn* “su çulluğu”), Kırım Tatarcasında (*pawa*

“tavuskuşu”), Baraba Tatarcasında (*chúnu* “obur”) şeklinde iken, Moğol dillerinden ise Kalmukçada (*schar-tologatu-chang* “küçük kuğu” ve *natschin* “doğan”) ve Moğolcada (*ssapsàn* “doğan”) şeklindedir (ZRA I: 57, 73, 155, 219, 265, 327, 330, 519, ZRA II: 93, 174, 211, ZRA III: 333). Ayrıca *Zoographia*’da *Mongolo-Dauuris* adı ile Moğol dillerinden biri olan Dagurcaya ait 6 hayvan adından (*orochzossach*, *monom zokòr*, *hollé*, *tarbodschi*, *altan-gorgoldei*, *solaki*) belirtilmiştir (ZRA I: 159, 163, 338, 356, ZRA II: 86). Ancak Kecskemeti tarafından Dagurcaya ait örneklerden bahsedilmemiştir.

Kecskemeti’nin *Zoographia*’da mevcut olduğunu belirttiği ancak eserde bulunmadığı anlaşılan hayvan adları ise; Türk dillerinden Yakutçada (*kahlyhm*, *tschaangi-kurtuyaga* ve *tschintschi*), Tatarcada (*alak-tughul*) şeklindedir. Ayrıca Kecskemeti tarafından Tatarca olarak belirtilen *bill-balyk*, *bilejach* hayvan adları Tatarcaya değil Yakutçaya ait adlardır (Kecskemeti 1968: 34-35, 62, ZRA III: 359).

Bununla birlikte eseri biyoloji alanında çalışma yapacak olan araştırmacılar için de kaynak bir eser haline dönüştürmek gerekiyordu. Bu amaçla, eserin hangi hayvan türlerini barındırdığı ve bu hayvan türlerinin neler olduğu ve Türkçede mevcut karşılıklarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca eserde Pallas’ın tespit ettiği Latince karşılıkların çoğunun güncel olmaması sebebiyle hayvan türlerinin güncel Latince karşılıkları da belirtilmiştir. Bu noktada biyoloji bilimine hedeflenen katkının sağlandığı düşünülmektedir. Ayrıca bazı hayvan türlerinin Türkiye Türkçesindeki karşılıklarının tespit edilememiş olması biyoloji bilimi açısından bir eksiklik olarak görünmektedir. Bu sebeple terim ve sözlük çalışmaları yapılarak bu eksikliğin bir an önce giderilmesinin de önem arz ettiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aalto, P. (2000). Orhon Yazıtlarındaki at isimleri üzerine. *Türk Dili*, 453-457.
- Abdullin, İ. A., Ganiev, F. A., Muhamadiev, M. G. ve Yunaleeva, R. A. (2004). *Elektronniy Tatrsko-Russkiy slovar*.
- Abik, A. D. (1993). *Ali Şir Nevayi'nin risaleleri Tarih-i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Müluk-i Acem, Münşe'at (metin-gramatikal indeks-sözlük)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Abik, A. D. (2009). Kutadgu Bilig'de hayvan adları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, 33(1).
- Afanaseva, P. S. A. ve Haritonova, L. N. (1968). *Russko-Yakutskiy slovar*. Moskova: İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya.
- Ağar, M. E. (1989). *Kitabu Fi'l-fıkh Bi-lisani't-Türki (inceleme-metin-sözlük)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Ağca, F. (2012). Eski Türkçe metinlerde /ɲ/ ~ /g/ değişkenliği üzerine. *Türkbilig*, (23), 69-82.
- Ağca, F. (2019). *Uygur harfli Oğuz Kağan destanı metin-aktarma-notlar-dizin-tıpkıbasım*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Ahmerov, K. Z., Baişev, T. G. vd. (1958). *Başkirsko-Russkiy slovar*. Moskova.
- Akalın, Ş. H. (2019). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akar, A. (2020). *Bilge Tonyukuk yazıtı*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Aksenova, E. E., Beltukova, N. P. ve Koşeverova, T. M. (1992). *Slovar Dolgansko-Russkiy i Russko-Dolganskiy*. St. Peterburg.
- Aksoy, Ö. A. ve Baş, K. *Derleme sözlüğü III (E-H)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. ve Baş, K. (2019). *Derleme sözlüğü II (C-D)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Aksoy, Ö. A. ve Baş, K. (2019). *Derleme sözlüğü I (A-B)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. ve Baş, K. (2019). *Derleme sözlüğü IV (I-N)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. ve Baş, K. (2019). *Derleme sözlüğü V (O-T)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. Ve Koçak, G. A. (2019). *Derleme sözlüğü VI (U-Z) Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Alexander, S., Hodson, A., Mitchell, D., Nicolson, D., Orrell, T. ve Perez-Gelabert, D. (2022). The integrated taxonomic information system. O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, J. Abbott, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari vd. (Ed.), *Catalogue of life checklist*. ITIS. <https://doi.org/10.48580/dfqz-4ky>.
- Alişer Navoiy asarlari tilining izahli lügati I*. (1983). Üzbekiston SSR Fan Naşrieti.
- Alişer Navoiy asarlari tilining izahli lügati II*. (1983). Üzbekiston SSR Fan Naşrieti.
- Alişer Navoiy asarlari tilining izahli lügati III*. (1984). Üzbekiston SSR Fan Naşrieti.
- Alişer Navoiy asarlari tilining izahli lügati IV*. (1985). Üzbekiston SSR Fan Naşrieti.
- Aljiganova, O. P., Baskakov, N. A. ve Bargoyakov, M. İ. (2006). *Hakassko-Russkiy slovar*. Novosibirsk Nauka.
- Allen, J. A. (1880). *History of North American pinnipeds, a monography of the walruses, sea-lions, sea-bears and seals of North America*. Government Printing Office.
- Altaylı, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi sözlüğü I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Altaylı, S. (2018). *Azerbaycan Türkçesi sözlüğü II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Al-Turk, G. A. (2012). *Kitabu Bulgatu 'l-Muştak Fi Lugati 't-Türk We 'l-Kıfçak üzerine dil incelemesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.

- Antolinovskaya, V. M. ve Stupina, T. V. (2014). Cultural overview of interactions between native population and migrations in Siberian in the 18th Century (Based on P. S. Pallas Works). *World of Scientific Discovery*, 5(53), 268-275.
- Arat, R. R. (1991). *Eski Türk şiiri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Arguşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Arıkan, İ. (2006). *Ermeni harfleriyle yazılmış Kıpçakça Zebur metin-dizin* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Arıkoğlu, E. (2005). *Örnekleli Hakasça-Türkçe sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arıkoğlu, E. ve Kuular, K. (2003). *Tuva Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Artüz, M. L. (2004). *Türkiye deniz balıkları fihristi*. İstanbul: Büke Kitapları.
- Aşmarin, N. İ. (1994). *Slovar Çuvaşskogo yazıka, Tom 1-2*. İzdatelstvo Russika.
- Ata, A. (1997). *Nasırü d-din Bin Burhanü d-din Rabguzi Kısasü l-Enbiya (Peygamber kıssaları) II Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (1998). *Nehcü'l-feradis, uştmahlarning açuk yolu, cennetlerin açuk yolu III Dizin-Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (2002). Harezmi - Altın Ordu Türkçesi, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 36. İstanbul: Kitap Matbaası.
- Ata, A. (2004). *Türkçe İlk Kur'an tercümesi (Ryland nüshası), Karahanlı Türkçesi (giriş-metin-notlar-dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1945). *Et-Tuhfetu z-Zekiyye fi l-Lugati t-Türkiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1970). *Abuşka lügati veya Çağatay sözlüğü*. Ayyıldız Matbaası.
- Atlas Dergisi (2008). *Türkiye balık atlası*. İstanbul: Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.
- Ayazlı, Ö. (2016). *Eski Uyğurca din dışı metinlerin karşılaştırmalı söz varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Aydemir, A. (2012). Kül Tigin yazıtındaki er at kelimesi üzerine. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 33, 63-85.
- Aydın, E. (2006). Bilge Kagan yazıtında geçen kök teyey hayvan adı üzerine. *Bilkent Üniversitesi Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, Ankara.
- Aydın, E. (2007). *Şine Usu yazıtı*. Çorum: Karam Yayınları.
- Aydın, E. (2008). Şine usu yazıtında hayvan adlarıyla kurulmuş yer adları üzerine incelemeler. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3(1), 202-208.
- Aydın, E. (2013). *Yenisey Kırgız yazıtları ve Irk Bitig*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Aydın, E. (2013). Yenisey yazıtlarındaki tek örnekler. *Türkbilig*, 26, 37-49.
- Aydın, E. (2015). *Yenisey yazıtları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Aydın, E. (2016). Eski Türk Yazıtlarında bitkiler ve hayvanlar. *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 1, 1-51.
- Aydın, E. (2018). *Uygur yazıtları*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Aydın, E. (2019). *Orhun yazıtları (Köl Tigin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor)*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Aydın, E. (2019). *Sibiryada Türk izleri (Yenisey yazıtları)*. İstanbul: Kronik Yayınları.
- Azerbaycan Dialektoloji lugati I (A-L)*. (1999). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Babacan, V. (2013). *Yunus Emre'nin Risaletün Nushiyye'si ve Divan'ı (Giriş-inceleme-metin-dizin)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Badarç, B. ve Gündoğdu, V. K. (2020). Sengel Tuvalarının söz varlığında küçük ve büyük baş bazı hayvan adları üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi/Journal of Turkish World Studies*, 20(2), 429-446.
- Balcı, Ş. D. (2020). P. S. Pallas ın *Zoographia-Rosso-Asiatica* adlı eserinde Hakas ağızlarına ait hayvan adları. *Türkbilig*, 39, 29-50.
- Balık ve Balıkçılık Türkiye deniz balıklarının sözlüğü (1952). 2. Cilt. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Hidroloji Araştırma Enstitüsü Yayınları.

- Bang, W., Gabain, A. (1929). *Tiirkische turfan-texte I*. Berlin: Akademie Der Wissenschaften.
- Bang, W., Gabain, A. (1929). *Türkische turfan-texte II*. Berlin: Akademie Der Wissenschaften
- Bang, W., Gabain, A. (1930). *Türkische turfan-texte III*. Berlin: Akademie Der Wissenschaften.
- Bang, W., Gabain, A. (1930). *Türkische turfan-texte IV*. Berlin: Akademie Der Wissenschaften.
- Bang, W., Gabain, A. (1931). *Türkische turfan-texte V*. Berlin: Akademie Der Wissenschaften.
- Baran, İ., Avcı, A., Kumlutaş, Y., Olgun, K. ve Ilgaz, Ç. (2021). *Türkiye amfibi ve sürüngenleri*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Bartlett, R. (1993). Peter Simon Pallas (1741-1811). Materialien einer Biographie. Teil I-II. *Folkwart Wendland Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, Neue Folge*, 41, 275-277.
- Barutçu, S. (1987). *Uygurca sadaprurudita ve dharmodgata bodhisattva hikayesi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baskakov, N. A. (1963). *Nogayskiy-Russkiy slovar*. Moskova.
- Baskakov, N. A. (1964). *Russko-Altayskiy slovar*. Moskova: İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya.
- Baskakov, N. A. ve İnkijekova-Grekul, A. İ. (1953). *Hakassko-Russkiy slovar*. Moskova: Ministerstvo Kulturny SSSR, Glavizdat, Gosudarstvennoe İzdatelstvo İnostrannıh i Natsionalnıh Slovary.
- Battal, A. (1988). *İbnü Mühenna lugati*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bayat, F. (2020). *Orta Türkçe sözlük (11.-16. yüzyıllar)*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Bayat, F. ve Çınar, M. A. (2020). *Eski Türkçe sözlük*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Bayatlı, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Bayrak, S. (2020). Kırım Tatar Türkçesinde Eski Türkçe ile ortaklaşan hayvan adları üzerine. *Türkiyat Mecmuası*, 30(2), 395-409, <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.786021>.
- Bayram, B. (2007). *Çuvaş Türkçesi-Türkiye Türkçesi sözlük*.
- Bazılhan, B. (1984). *Mongol-Kazah tol. Ölgüy*.
- Bektaev, K. *Bolşoy Kazahsko-Russkiy Russko-Kazahskiy slovar*.
- Bekturov, Ş. ve Bekturova, A. (2001). *Kazahsko-Russkiy slovar*. Astana: Foliant.
- Berbercan, M. T. (2011). *Çağatayca Gülistan tercümesi (gramer-metin-dizin)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Besli, E. (2010). *Eski ve Orta Türkçe hayvan isimlerinin etimolojisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Beşirli, Ç. U. (2021). *Irak Türkmen ağızları (giriş-metinler-sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bıyıklı, M. (2019). Türklerde at kültürü ve türk mitolojisinde atın yeri ve önemi. *International Congress on Afro - Eurasian Research V*, 19-22, April / Lefkoşa TRNC, Academia Publishing, Eylül, Kütahya, ss. 404-417.
- Biray, N. (2000). Hayvancılık terimleri ile ilgili bir makale ve bazı küçükbaş hayvancılık terimlerimiz – I. *Millî Folklor Dergisi*, 46, 61 - 79.
- Biray, N. (2000). Hayvancılık terimleri ile ilgili bir makale ve bazı küçükbaş hayvancılık terimlerimiz-II. *Millî Folklor Dergisi* 47, 63-80.
- Biray, N. (2013). Terim dünyamızda yılan: kavram, anlam ve yapı bakımından. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(2), 95-113.
- Bläsing, U. (2007). *The Chuvash plant names in Peter Simon Pallas' Flora Rossica: A study of etymology and language interaction, Proceedings PIAC 2003*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Bodrogligeti, A. J. E. (2001). *A grammar of Chagatay languages of the world/materials*. Languages of the World/Materials 155. Muenchen: Lincom Europa.

- Borovkov, A. K. (1942). *Kratkiy Russko-Uzbekskiy slovar*. Akademiya Nauk SSSR. Taşkent: İzdatelstvo Uzfan.
- Borovkov, A. K. (2002). *Orta Asya 'da bulunmuş Kur'an tefsirinin söz varlığı (XII-XIII. yüzyıllar)* (Çev. H. İ. Usta ve E. Amanoğlu). Ankara: TDK Yayınları.
- Bozkaplan, Ş. A. (1986). *Türkiye ağızlarındaki hayvan adlarının sistematigi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Bozkaplan, Ş. A. (2007). Kutadgu Bilig'deki hayvan adları üzerine bir deneme. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(4), 1110-1118.
- Budagov, L. (1869). *Sravnitelny slovar Turetsko-Tatarskih nareçiy, Tom I*. Tipografiya Imperatorskoy Akademii Nauk.
- Budagov, L. (1871). *Sravnitelny slovar Turetsko-Tatarskih nareçiy, Tom II*. Tipografiya Imperatorskoy Akademii Nauk.
- Caferoğlu, A. (1931). *Kitab al-idrak li-lisan al-atrak*. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2010). Türk onomastiğinde “at” kültü . *Journal of Turkology* , 10 (0) , 201-212. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuturkiyat/issue/18501/194890>.
- Can, F. (2015). *VIII-XIII. yüzyıllar arası Türkçe eserlerde hayvan adları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Niğde Üniversitesi.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological dictionary of 13th-century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- Çağma, Ş. D. (2020). *Babürname 'de isimlerin kavram alanlarına göre sınıflandırılması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi.
- Çelik, Ü. (1993). *Ali Şir Nevayi-Leyli vü Mecnun (Gramer-Metin-Dizin)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- Dağlı, H. (2019). Gagavuz Türkçesinde hayvan adları ve fonetik görünüşleri üzerine bir araştırma. *Takvim-i Vekayi*, 7(2), 23-39.
- Dankoff, R. (2013). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi okuma sözlüğü*. Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Dankoff, R. ve Kelly, J. (1985). *Compendium of the Turkic dialects (Diwan Luyat at-Turk) Part III*. USA: Harvard University Printing Office.
- Daşman, A. (2019). Kırgızca Türkçe yaban hayvan adları sözlükçe denemesi. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(19), 149-164.
- Demirsoy, A. (1995). *Yaşamın temel kuralları omurgalılar/anamniyota (sürüngenler, kuşlar ve memeliler)* Cilt III/Kısım-II. Meteksan A.Ş.
- Demirsoy, A. (2005). *Yaşamın temel kuralları omurgalılar/anamniyota* Cilt III/Kısım-I. Meteksan A.Ş.
- Devellioğlu, F. (2001). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lugat*. İstanbul: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Devrez, C. Ö. (2020). Eski Uygurca sonrası Orta Asya Türkçesinin söz varlığı içerisinde hayvan adları. *International Journal of Old Uyghur Studies*, 2(2), 177-210.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilek, İ. (2021). *Türk mitoloji sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doerfer, G. (1963). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band I: Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Doerfer, G. (1965). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band II*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Doerfer, G. (1967). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band III*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Doerfer, G. (1975). *Türkische Und Mongolische Elemente im Neupersischen Band IV*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.

- Doerfer, G. ve Tezcan, S. (1980). *Worterbuch Des Chaladsch (Dialekt Von Charrab)*. Budapest: Akadémiai Kiado.
- Doğan, A. T. (2015). Kitab-ı Tıbb-ı Hikmet'te hayvan adları ve hayvan ürünlerinin tedavide kullanımı. *International Journal of Languages Education and Training*, Special Issue, UDES, 68-92.
- Doğan, İ. ve Usta, Z. (2014). *Eski Uygur Türkçesi söz varlığı sözlük-gramatikal dizin*. Altınpost Yayıncılık.
- Doğan, L. (2001). Türk kültüründe hayvanlar ve hayvan isimleri. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (12), 615-659.
- Dolati, M. (2021). *Halaç Türkçesi (Merkez ili ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Durmuş, O. (2014). *18. yüzyıl Çuvaşçasının söz varlığı*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Durmuş, O. (2016). P S Pallas'ın sözlüğünde Türkçe malzeme. *Türkçenin Batılı Elçileri Sempozyumu*. 5-6 Kasım 2012. İstanbul. 135-142.
- Dybo, A. V. (2013). *Etimologičeskiy slovar' Tyurkskih yazıkov*. Astana: Tyurkskaya Akademiya.
- Eberhard, W. (1996). *Çin'in şimal komşuları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Eckmann, J. (2017). *Çağatayca el kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eckmann, J. (2017). *Harezmi Kıpçak ve Çağatay Türkçesi üzerine araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efe, K. (2004). *Tarihi Türk lehçelerinde hayvan adları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Efe, K. (2012). *Türkiye Türkçesi ağızlarında bitki ve hayvan isimleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Efe, K. (2017). Türkiye Türkçesi ağızlarında renklerine göre hayvan isimleri. *Diyalektolog - Ulusal Hakemlin Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(15). 65-81.

- Efe, K. (2017). Tarihi Türk lehçelerinde alıntı hayvan isimleri. *Route Educational and Social Science Journal*. 4(5). 379-393.
- Efe, K. (2018). Bitki ve hayvan isimleri sözlüklerinin hazırlanmasında çok şekillilik ve eş seslilik. *TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 6(14).
- Elmalı, M. (2016). *Dasakarmapathavadanamala-giriş-metin-çeviri-notlar-dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erbay, F. (2008). *W. Radloff un Opıt Slovarya Tyurkskih Nareçiy adlı eseri ve eserde geçen Çağatay Türkçesine ait kelimelerin incelenmesi*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Ercilasun, A. B. (1991). *Karşılaştırmalı Türk lehçeleri sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2016). *Türk kağanlığı ve Türk bengü taşları*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation a functional approach to the lexicon* (1-2. Cilt). Wiesbaden: Otto Harrassowitz.
- Erdal, M. (2004). *Handbook Of Oriental Studies, Section Eight, Central Asia, A Grammar Of Old Turkic*. Leiden & Boston: Brill.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergene, O. (2014). Türkiye Türkçesinin söz varlığında hayvan adlarının organ adlarıyla ya da vücut bölümlerine ilişkin adlarla oluşturduğu deyim aktarması örnekleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6), 319-365.
- Ergin, M. (1964). *Dede Korkut kitabı metin-sözlük*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

- Ergüzel, M. (2009). *Kitab-ı baz-name-i Padişahi, inceleme-metin-dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ermers, R. (1999). *Arabic grammars of Turkic, The Arabic linguistic model applied to foreign languages and translation of Abu Hayyan Al-andalusi's Kitab al-idrak li-lisan al-atrak*. Leiden-Boston: Brill.
- Fedotov, M. R. (1996). *Etimologičeskiy slovar Çuvaşskogo yazıka I-II (Çuvaşçanın Etimolojik Sözlüğü)*. Çeboksarı.
- Filiz, G. (2019). *Kitab-ı Dede Korkut'ta hayvan ve bitki adları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Froese, R. ve Pauly, D. (2018). *Fish base*. O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, S. Alexander, vd. (Ed.), *Catalogue of life checklist*. <https://doi.org/10.48580/dfpk-37v>.
- Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Garkavets, A. N. (2019). *Urumca sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Garrett, J., Lastowka, G., Muhammetmuradova, A., Myradova, J., Naahielua, K., Pallipamu, M., Rustamov, M., Sharipova, M., Yaylymova, A. (1996). *Türkmen-English dictionary*.
- Gaydarji, G. A., Koltsa, E. K., Pokrovskaya, L. A. ve Tukan, B. P. (1973). *Gagauzko-Russko-Moldavskiy slovar*. Moskova: *İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya*.
- Gen, S. (2019). *Harezmi Türkçesinden Kazakçaya hayvanlarla ilgili söz varlığı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Gençer, Z. (2017). Türk ve Japon atasözlerinde hayvan metaforları, *Japon Dili ve Kültürü İncelemeleri* (Ed: C. Kahraman, ve L. Toksöz). Transnational Press London. s. 201-218.
- Georg, K. ve Zieme, P. (1976). *Berliner Turfantexte VII, Fragmente Tantrischer Werke in Uigurischer Übersetzung*. Berlin: Akademie Verlag.

- Georg, K. ve Zieme, P. (1977). *Berliner Turfantexte VIII, Die Uigurischen Übersetzungen Des Guruyogas Tiefer Weg Von Sa-Skya Pandita Und Der Mayjuslnamasamgiti*. Berlin: Akademie Verlag.
- Goode, G. B. (1884). *Bulletin of the United States National Museum*. Government Printing Office.
- Gökçimen, A. (2010). Türkmen masallarında mitolojik hayvanlar ve fonksiyonları. *Türkbilig*, 20, 165-178.
- Gray, J. E. (1848). *List of the specimens of British Animals in The Collection of The British Museum*. Order of The Trustees.
- Gray, J. E. (1851). *List of The Specimens of British Animals in The Collection of Birtish Museum, Hymenoptera aculeata*. Order of The Trustees.
- Gül, B. (2010). *Moğol atasözleri*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Gül, B. (2018). *Moğolca İbni Mühenna lügati*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Gülensoy, T. (1989). *Orhun'dan Anadolu'ya Türk damgaları damgalar, imler, enler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Gülensoy, T. (2021). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözlerin köken bilgisi sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Güler, K. (1988). *Kamusu'l-muhit Tercümesi'ndeki Türkçe hayvan isimleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Gülsevin, S. (2020). *Karay Türklerinin dili (Troki diyalekti)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gündoğdu, V. K. (2018). *Tuva Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güneş, S. (2017). Hayvan adları içeren ve insanı niteleyen İtalyanca ve Türkçe metaforlar üzerine bir inceleme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(4), 1102-1118.
- Güvenen, E. (2017). *Mantıku't-tayr'ın dil bilgisel özellikleri ve dizini* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Erciyes Üniversitesi.

- Güzeldir, M. (2002). *Abuşka lügati (Giriş-Metin-İndeks)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Hacıeminoğlu, N. (2000). *Kutb'un Hüsn ü Şirin'i ve dil hususiyetleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Haenish, E. (2020). *Moğolların gizli tarihi sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hamilton, J. R. (1998). *Dunhuang mağarasında bulunan buddhacılığa ilişkin Uygurca el yazması iyi ve kötü prens öyküsü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Harrison, D. ve Anderson, G. (2002). *Tuvan-English and English-Tuvan dictionary*. München: Lincom Europa.
- Hauenschild, I. (1996). *Tiermetaphorik in Turksprachigen pflanzennamen*. Turcologica 29. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Hauenschild, I. (1998). Türksprachige benennungen für eidechsen. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung*, 51(1-2), 131-158.
- Hauenschild, I. (2000). Pferdefarben und pferdeabzeichen im divan lugat at-Türk. *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hung*, 53(3-4), 203-218.
- Hauenschild, I. (2003). *Die Tierbezeichnungen bei Mahmud al-Kaschgari; Eine Untersuchung aus sprach-und kulturhistorischer Sicht*. Turcologica 53. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Hauenschild, I. (2006). *Botanica und Zoologica im Bâbur-Name. Eine Lexikologische Und Kulturhistorische Untersuchung*. Turcologica 66. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Hauenschild, I. (2008). *Lexikon jakutischer Tierbezeichnungen*. Turcologica 77. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Hauenschild, I. (2014). Bei den sibirschen Türkvölkern übliche namen für eichhörnchen, flughörnchen und streifenhörnchen. *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, 164(3), 687-698.
- Hazai, G. ve Zieme, P. (1971). *Berliner turfantexte I, Fragmente der uigurischen Version des Jin gangjing mit den Gathas des Meister Fu. Nebst einem Anhang von T. Inokuchi*. Berlin: Akademie Verlag.

- İlhan, N. ve Şenel, M. (2008). Divanu Lügat-it Türk'e göre av, avcılık ve hayvancılıkla ilgili kelimeler ve kavram alanları. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3(1), 259-277.
- İlişkin, İ. K. (1964). *Russko-Kalmitskiy slovar*. Moskova: Sovetskaya Entsiklopediya.
- İlliç-Svitiç, V. M. (1984). *Opit Sravneniya Nostratiçeskih yazıkov (R-Q)*. Moskova: Izdatelstva Nauka.
- Kaçalin, M. S. (2017). *Oğuzların diliyle Dedem Korkudun kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kaljanova, E. (2005). *Uygurca Dışastvustık (giriş-metin-çeviri-dizin ve tıpkıbasım)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Kanar, M. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kaplankıran, D. (2016). Kazak Türkçesinde hayvan adlarıyla oluşturulan bitki adlandırmaları üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1161-1181.
- Kaplankıran, D. (2017). Kavram alanları açısından Kazak Türkçesinde dört tülük kapsamında yer alan hayvan adları. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 5(9) 38-58.
- Karahan, A. (2013). Codex Cumanicus'ta hayvan adları. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(1), 1839-1865.
- Karamanlioğlu, A. F. (1989). *Seyf-i Sarayi Gülistan tercümesi (Kitâb Gülistan bi't Türkî)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karimova, G. R. (1954). *Russko-Başkirskiy slovar*. Moskova: Gosudarstvennoe İzdatelstvo İnostrannih Natsionalnih Slovary.
- Karol, S., Suludere, Z. ve Ayvalı, C. (2010). *Biyoloji terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Károly, László (2008). Yakut names for animals in Pallas's Zoographia, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, 61 (3): 295-323.

- Karpuz, Ö. ve Gaddar, Z. (2012). Süheyl ü Nevbahar'da hayvan adları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, (4), 58-83.
- Kasai, Y. (2008). Die uigurischen buddhistischen kolophone, Berliner Turfantexte XXVI, Turnhout-Belgium: Brepols.
- Kazanskoy Kreşeno-Tatarskoy Şkol (1876). *Perviy Opit Slovarya Narodno-Tatarskavo Yazıka*. Kazan: V Tipografiya İmperatorskavo Universiteta.
- Kecskeméti, I. (1968). *Index to P. S. Pallas "Zoographia"*. Studia Orientalia Editit Societas Orientalis Fennica XXXVII, 4. Helsinki.
- Koç, K., Bayniyazov, A. ve Başkapan, V. (2019). *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kolot, B. (2018). *Irk Bitig'deki hayvanlar ve bu hayvanların Türk mitolojisindeki yeri*. Doktora Semineri. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kononov, A. N. (2009). *Rusya'da Türk dillerinin araştırılması tarihi* (Çev. K. V. Nerimanoğlu, N. Muradov ve Y. Sevimli). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kormuşın, İ., Mozioglu, E., Alimov, R. ve Yıldırım, F. (2016). *Yenisey-Altay-Kırgızistan yazıtları ve kağıda yazılı runik belgeler*. Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Koşçanov, M. K., Akobirov, C. F. ve Alhamova, N. A. (1983). *Russko-Uzbekskiy slovar Tom I(A-O)*. Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR.
- Koşçanov, M. K., Akobirov, C. F. ve Alhamova, N. A. (1984). *Russko-Uzbekskiy slovar Tom II (P-Y)*. Taşkent: Akademiya Nauk Uzbekskoy SSR.
- Kök, A. (2004). *Karanhanlı Türkçesi satır-arası Kur'an tercümesi (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kunos, D. I. (1902). *Şejx sulejman efendi's çagataj-osmanisches wörterbuch*. Budapest.
- Kurpeşko-Tannagaşeva, N. N. ve Aponkin, F. Y. (1993). *Şorsko-Russkiy i Russko-Şorskiy slovar*. Kemerovskoe Knijnnoe İzdatelstvo.
- Kuru, M. (1999). *Omurgalı hayvanlar*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Kuun, C. G. (1880). *Codex Cumanicus*. Editio Scient. Budapeşte: Academia Hung.

- Kuyma, E. (2018). Senglah'ta renk adları ile kullanılan hayvan adları. *Turkish Studies International Congress on Social Sciences II* (INCSOS 2018 Quds), 13(15), 305-321.
- Lessing, F. D. (2017). *Moğolca-Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Levitskaya, L. S., Dıbo, A. V. ve Rassadin, V. İ. (1997). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih yazıkov (K-Ğ)*. Moskova: Rossiyskaya Akademia Nauk İnstitut yazıkoznaniya. İzdatelstva Nauka.
- Levitskaya, L. S., Dıbo, A. V. ve Rassadin, V. İ. (2000). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih yazıkov (Ğ)*. Moskova: Rossiyskaya Akademia İnstitut yazıkoznaniya. İzdatelstva Nauka.
- Levitskaya, L. S., Blagova, G. F., Dıbo, A. V. ve Nasilov, D. M. (2003). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih yazıkov (L-M-N-P-S)*. Moskova: Vostaçnaya Literatura Rossiyskaya Akademia Nauk.
- Li, Y. S. (2011). *A study of dolgan, altaic language series 5*. Seoul, Korea: Seul National University Press.
- Mahmut, K. (2018). *Divanü lugati't Türk (giriş, metin, çeviri, notlar, dizin)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Marakuev, V. (1877). *Pyotr Simon Pallas yivo jizn uçenie trudy i puteşestviya*.
- Marti, M. *Khakas-English dictionary*. Central Asian Historical Server.
- Masterson, J. R. ve Brower, H. (1947). Bering's successors, 1745-1780: Contributions of Peter Simon Pallas to the history of Russian exploration toward Alaska. *The Pacific Northwest Quarterly*, 38(1), 35-83.
- Moon, D. (2010). The Russian academy of sciences expeditions to the steppes in the late eighteenth century. *The Slavonic and East European Review*, 88(1/2), 204-236.
- Möhemmetdinov, R. (2014). *Türkçe-Tatarca sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Musaoğlu, İ. M. (2003). *Azerbaycan dialektoloji lugati* (2. Cilt). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Muzafarov, R. M. (2018). *Kırım Tatar Türkçesi-Türkiye Türkçesi-Rusça sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nadelyaev, V. M., Nasilov, D. M., Tenişev, E. R. ve Şçerbak, A. M. (1969). *Drevneturkskiy Slovar*. Moskova: Institut Yazıkoznaniya, Akademiya Nauk SSSR.
- Naskali, E. G. (1993). Nobuo Yamada, Uygur satış mukavelesi belgelerinin şekilleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 26, 195-234.
- Naskali, E. G. ve Duranlı, M. (2020). *Altayca Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Naskali, E. G., Butanayev, V., İşina, A., Şahin, E., Şahin, L. ve Koç, A. (2000). *Hakasça-Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Necip, E. N. (1961). *Uygursko-Russkiy Slovar*. Alma-Ata: İzdatelstvo Akademii Nauk Kazahskoy SSR.
- Necip, E. N. (2008). *Yeni Uygur Türkçesi sözlüğü*. (Çev. İklil Kurban). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nişanyan, S. (2021). *Nişanyan sözlük. Çağdaş Türkçenin etimolojisi*. İstanbul: Liberus Yayınevi.
- Nominhanov, T. D. (1948). *Russko-Hakasskiy slovar*. Abakan.
- Nuraliev, N. (2008). *Kazakh-English dictionary*. Almatı.
- Orkun, H. N. (1994). *Eski Türk yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Orucov, A., Abdullayev, B. ve Rehimzade, N. (2006). *Azerbaycan dilinin izahlı lügati* (1-4. Cilt). Bakü.
- Ostroumova, N. (1892). *Tatarsko-Russkiy Slovar*. Kazan: V Tipografiya İmperatorskavo Universiteta.
- Ögel, B. (1978). *Türk Kültür tarihine giriş 1: Türlerde köy ve şehir hayatı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine giriş 2: Türklerde ziraat kültürü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Ögel, B. (2014). *İslamiyetten önce Türk kültür tarihi-Orta Asya kaynak ve buluntularına göre*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2014). *Türk mitolojisi I-II. Cilt*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ölmez, Z. (2015). Ebulgazi'ye göre Oğuz Boylarının damgaları ve kuşları. 5. *Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu. 21-23 Mayıs 2014. Oğuzlar Dilleri, Tarihleri, ve Kültürleri. vol.1. pp.729-750.*
- Öner, M. (2015). *Kazan-Tatar Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özdarendeli, N. (2001). *Ali Şir Nevayi, ilk divan, inceleme-metin-dizin* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Özden, M. (2019). Divanü Lugat-it Türk'te Bulunan hayvan adlarının derleme sözlüğündeki izleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1479-1502.
- Özgür, C. (2009). Kıpçak sahasına ait sözlük ve kaynaklarda at ve atçılıkla ilgili terminoloji. *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 4(4), 891-905.
- Özkan, A. (1994). *Kitab-ı mukaddime-i Ebu l-Leysi s-Semerkandi (imla-gramer-tenkitli metin-indeks)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Özkartal, M. (2012). Türk destanlarında hayvan sembolizmine genel bir bakış (Dede Korkut kitabından örnekler). *Millî Folklor*, 24(94).
- Özşahin, M. (2017). *Başkurt Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öztopçu, K., Abuov, Z., Kambarov, N. ve Azemoun, Y. (1999). *Dictionary of the Turkic languages*. London and New York: Routledge Francis and Taylor Group.
- Özyetkin, M. (1996). *Altın ordu, Kırım ve Kazan Sahasına ait yarlık ve bitiglerin dil ve üslup incelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özyetkin, M. (2014). *İslam öncesi Uygurlarda toprak hukuku*. Ankara: Ötüken Neşriyat.
- Paasonen, H. (1974). *Tschuwaschisches Worterverzeichnis*. Edit: A. Rona-Tas. Studia Uralo-Altaica IV. Szeged.

- Paleobiology Database (2023). *The paleobiology database*.
<https://doi.org/10.15468/zzoyxi>.
- Pallas, P. S. (1776-1801). *Sammlungen historischer Nachrichten über die Mongolischen Völkerschaften in einem ausführlichen Auszuge I-II*.
- Pallas, P. S. (1787). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Sobrannie Desnitseyu Vsyevısoçayşey Osobıy Otdelenie Pervoe, Soderjayşee VI sebe Evropeyskie i Aziatskie Yazıki, Çast Pervaya*.
- Pallas, P. S. (1789). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Sobrannie Desnitseyu Vsyevısoçayşey Osobıy Otdelenie Pervoe, Soderjayşee vi sebe Evropeyskie i Aziatskie Yazıki, Çast Vtoraya*.
- Pallas, P. S. (1791). *Sravnitelnie Slovari Vsyeh Yazıkov i Nareçiy Po Azbuçnomu Paryadku Raspolojennıy Çast Tretya, L-C*.
- Pallas, P. S. (1811-1831). *Zoographia-Rosso-Asiatica, sistens omnium animalium in extenso imperio Rossico et adjacentibus maribus observatorum recensionem, domicilia, mores et descriptiones, anatomen atque icones plurimorum*. 1-3. Petropoli, Academia.
- Pallas, P. S. (1812). *Travels through the southern provinces of the Russian Empire in the years 1793 and 1794* (Vol. I-II). London: Printed for John Stockdale, Piccadilly.
- Pallas, P. S. (1999). *Nablyudeniya, Sdelennıyevo Vremya Puteşestviyapo Yujnum Namestniçestnom Russkogo Gosudarstva v 1793-1794 Godah*. Moskova: Rossiskaya Akademiya Nauk.
- Parker, R. C. (1973). *Contributions of Peter Pallas to science and exploration of Russia*. USA: Portland State University, Master of Arts in History.
- Paşa, A. V. (2000). *Lehce-i Osmani*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pekacar, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pekarskiy, E. K. (1916). *Kratkiy Russko-Yakutskiy slovar*. Petrograd: Tipografiya İmperatorskoy Akademiya Nauk.

- Pekarskiy, E. K. (1959). *Slovar Yakutskovo Yazıka Tom I-III*. Moskova: Akademiya Nauk SSSR.
- Pelliot, P. (1995). *Uygur yazısıyla yazılmış Uğuz Han Destanı üzerine*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Radloff, V. V. (1898). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom I, Çast I*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1898). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom I, Çast II*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1899). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom II, Çast I*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1899). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom II, Çast II*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1905). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom III Çast II*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1905). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom III, Çast I*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1911). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom IV, Çast I*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Radloff, V. V. (1911). *Opit Slovarya Tyurkskih Nareçiy, Tom IV, Çast II*. Sankt. Peterburg: Imperatorskoy Akademiya Nauk.
- Rahimi, F. (2018). *Fethali Kaçar ın Çağatay Türkçesi sözlüğü* (Cilt 1-2). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ramstedt, G. J. (1935). *Kalmückisches Wörterbuch*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen*. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Rassadin, V. I. (2005). *Tofalarsko-Russkiy i Russko-Tofalarskiy slovar*. Sankt. Peterburg: Drofa.

- Ross, E. D. (1994). *Kuş isimlerinin Doğu Türkçesi, Mançuca ve Çince sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Roux, J. P. (2005). *Orta Asya'da kutsal bitkiler ve hayvanlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Röhrborn, K. (1971). *Berliner Turfantexte II, Eine uigurische Totenmesse. Text, Übersetzung, Kommenta*. Berlin: Akademie Verlag.
- Röhrborn, K. (1977). *Uigurisches Wörterbuch, Sprachmaterial Der Vorislamischen Türkischen Texte Aus Zentralasien, Lieferung 1: a – agrıg*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Ruane, C. (2015). Eighteenth-Century Botanical Literature and The Origins of an Elite Russian Gardening Community. *Academic Studies Press*. 55-70.
- Russko-Azerbaydzhanskiy Slovar* (1951). Azerbaycan SSR Elmler Akademiyası Neşriyyatı.
- Ryumina-Sırkaşeva, L. T. ve Kuçığaşeva, N. A. (1995). *Teleutsko-Russkiy Slovar*. Kemerovskoe Knijnoe İzdatelstvo.
- Ryumina-Sırkaşeva, L. T. ve Kuçığaşeva, N. A. (2000). *Teleüt ağız sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sadıkov, T. ve Sarsembayev, B. (2011). *Manas Destanı Kırgızca-Türkçe büyük dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağlık, S. (2009). Türkmen Türkçesinde hayvan adlarının olumsuz anlamda kullanımları üzerine. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi/Online Thematic Journal of Turkic Studies*, 1(2).
- Sağol, G. (1993). *Harezmi Türkçesi satır altı Kur'an tercümesi (giriş-metin-sözlük)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Sançaa, G. B. ve Salzınmaa, E. B. (1972). *Tuvinsko-Mongolsko-Russkiy Razgovornik*. Tuvinskoe Knijnoe İzdatelstvo.
- Sarıca, B. (2020). Türkçede dişi at (kısarak) için kullanılan sözcükler. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks [Türklerin Dünyası]*, 12(1), 1-17.

- Sarmurzina, G. A., Chatybekova, K. K. ve Samay, A. D. (2018). Explorations of the Kazakh Lands by European scientists at the turn of the 18th-19th centuries. *Astra Solvensis*, 6(11), 93- 105.
- Sevortyan, E. V. (1974). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih yazıkov (A-E-İ-I-O-Ö-U-Ü)*. Akademia Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya. Moskova: İzdatelstva Nauka.
- Sevortyan, E. V. (1978). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih yazıkov (B)*. Akademia Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya. Moskova: İzdatelstva Nauka.
- Sevortyan, E. V. (1980). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov (V-G-D)*. Akademia Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya. Moskova: İzdatelstva Nauka.
- Sevortyan, E. V. (1989). *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov (C-Y)*, Akademia Nauk SSSR İnstitut Yazıkoznaniya. Moskova: İzdatelstva Nauka.
- Shaw, R. B. (2014). *Kaşgar ve Yarkent ağzı sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sıtın, A. K. (2014). *Botanik Petr Simon Pallas*. Tavaricestvo Nauçnih İzdaniy KMK.
- Skvortsov M. İ. (1985). *Çuvaşsko Russkiy Slovar*. Moskova: Russkiy Yazık.
- Slepkova, N. V. (2012a). The 270th anniversary of Peter Simon Pallas at the Zoological Institute. *Studies in The History of Biology*, 4(2), 133-139.
- Slepkova, N. V. (2012b). The exhibition to the 270th anniversary of Peter Simon Pallas and the 200th anniversary of the publication of his work Zoographia Rosso-Asiatica. *Studies in The History of Biology*, 4(2), 139-145.
- Sleptsova, P. A. (1972). *Yakutsko-Russkiy Slovar*. Akademiya Nauk SSSR, İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya.
- Soydan, S. (2018). Memlük Kıpçak Türkçesine ait dört sözlük ve gramer eserlerinde hayvan adları üzerine değerlendirme. *Turkish Studies, Language / Literature* 13(12), 377-397.
- Stachowski, M. (1993). *Dolganischer Wortschatz*. Krakow: Uniwersytet Jagiellonski.
- Starodubtseva, I. ve Alekseev, S. A. (2015). History of Russian Paleontology, Peter Simon Pallas (1741-1811). *Byul. Mosk. O-Va Ispytateley Prirody. Otd. Geol.*, 90(6), 70-78.

- Starostin, S. A., Dybo, A. V. ve Mudrak, O. A. (2003). *An Etimological Dictionary of Altaic Languages I-II-III*. Leiden-Boston: Brill.
- Su Ürünleri Terimleri Çalışma Grubu (2009). *Su ürünleri terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şagdarov, L. D. ve Çeremisov, K. M. (2008). *Buryatsko-Russkiy Slovar, Tom I-II*. OAO, Respublikanskaya Tipografiya.
- Şahin, E. (2015). Pyotr Simon Pallas'ın Sravnitelniye Slovari Vseh Yazıkov i Nareçiy Sobranniye Desnitseyu Vsevisoçayşey Osobı adlı eserinde Türk lehçeleri ve ağızları. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 73-85.
- Şçerbak, A. M. (1961). *Nazvaniya Domaşnih i Dikih Jivotnih v Tyurkskih Yazıkah, İstoriçeskoe Razvitie Leksiki Tyurkskih Yazıkov*. Moskova: Akademiya Nauk SSR.
- Şen, M. (1993). *Gazi Zahirüddin Muhammed Babur, baburname, giriş-metin (Kabil ve Hindistan bölümleri)-açıklamalı dizin* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Şen, S. (2010). *Eski Türkçenin deyim varlığı*. Samsun: Uğur Ofset Matbaacılık.
- Şirin, H. (2016). *Eski Türk yazıtları söz varlığı incelemesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tağışev, M. T., Axundov, A. A., Hüseyinov, F. H. vd. (2006). *Azerbaycanca-Rusca lüğət* (1-4. Cilt). Şərq-Qərb.
- Tan, B. (2018). Mustafa Rahmi'nin Pallas'ın eserinden bir çevirisi: Kalmuk Türkleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 62, 163-186.
- Tansü, Y. E. ve Güvenç, B. (2015). Eski Türk mitolojisinde hayvan motifleri üzerine düşünceler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 218, 1-16.
- Tatarintsev, B. İ. (2000). *Etimologiçeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıka Tom I (A-B)*. Novosibirsk: Nauka.
- Tatarintsev, B. İ. (2002). *Etimologiçeskiy Slovar Tuvinskogo Yazıka Tom II (D-Y)*. Novosibirsk: Nauka.
- Tatarsko-Russkiy Slovar*. (1966).

- Tatçı, M. (1990). *Yunus Emre Divanı (inceleme-metin) I, II*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tavkul, U. (2007). Modern etkileşim açısından on iki hayvanlı Türk takviminin yayılışı. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 4(1).
- Tavkul, U. (2020). *Karaçay-Malkar Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, Ş. (1980). *Berliner Turfantexte IX, Maitrisimit nom bitig Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vaibhasika-Schule. 1. Teil: Transliteration, Übersetzung, Anmerkungen*. Berlin: Akademie Verlag.
- Tekin, Ş. (1980). *Berliner Turfantexte IX, Maitrisimit nom bitig Die uigurische Übersetzung eines Werkes der buddhistischen Vaibhasika-Schule. 2. Teil: Analytischer und rückläufiger Index*. Berlin: Akademie Verlag.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi grameri*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Tekin, T. (2020). *Irk Bitig*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2008). *Orhon Yazıtları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T., Ölmez, M., Tekin, T. vd. (1995). *Türkmençe-Türkçe sözlük*. İstanbul: Simurg Yayıncılık.
- Tenişev, E. R. (1997). *Sravnitelno İstoričeskaya Grammatika Turkskih Yazıkov i Leksika*. Moskova: Rossiskaya Akademiya Nauk.
- Tezcan, S. (1974). *Berliner Turfantexte III, Das uigurische Insadi-Sutra*. Berlin: Akademie Verlag.
- Thomsen, W. (2011). *Orhon Yazıtları araştırmaları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tietze, A. (2016). *Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lügati* (1-4. Cilt). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2018). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* (5-6. Cilt). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

- Tietze, A. (2019). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* (7-9. Cilt). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Tietze, A. (2020). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati* (10. Cilt). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Todaev, B. X. (2009). *Kalmitsko-Russkiy Slovar*. Elista: GU "İzdatelskiy Dom Gerel".
- Tokay, Y. (2018). Kitabı Gülistan Bî t-Türki de hayvan adlarının metaforik kullanımları. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3(1), 31-52.
- Tokyürek, H. (2013). Eski Uygurcada hayvan adları ve bunların kullanım alanları. *TÜBAR*, 33, 221-283.
- Toparlı, R. (2000). *Kitab-ı Mecmu-ı Tercüman-ı Türki ve Acemi ve Mugali*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R. (2017). *İrşadü l-müluk ve s-selatin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R. (2018). *Ed-dürretü l-mudiyye fî l-lügati t-Türkiyye (Türk dilindeki parlak inci)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Çögenli, S. ve Yanık, N. H. (1999). *El-Kavaninü l-küllîye li-zabtî l-lugati t-Türkiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Vural, H. ve Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toprak, F. (2013). Çağatay şiirinde vahşi hayvanlar ve yırtıcı kuşlar. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 105-124.
- Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve söz varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tumaşeva, D. G. (1992). *Slovar Dialektov Sibirskih Tatar*. İzdatelstvo Kazanskovo Universiteta.
- Turan, F. (2017). *Bahşayış Bin Çalica Bahşayış lügati*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Turan, F. (2019). *Kelimetullah Hacı Padişah-Çağatayca Manzum Sözlük-Nisab-ı Kutbiyye*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçar, İ. (2013). Türkiye Türkçesinde hayvan adlarından türetilmiş bitki adları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 2(1), 1-19.
- Uetz, P. ve Hošek, J. (2021). The reptile database. O. Bánki, Y. Roskov, M. Döring, G. Ower, L. Vandepitte, D. Hobern, D. Remsen, P. Schalk, R. E. DeWalt, M. Keping, J. Miller, T. Orrell, R. Aalbu, R. Adlard, E. M. Adriaenssens, C. Aedo, E. Aescht, N. Akkari, S. Alexander, vd. *Catalogue of life checklist*. <https://doi.org/10.48580/dfpd-37s>
- Uğurlu, M. (1984). *Münyetu l guzat: Metin-index* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Useinov, C. M. (2007). *Russko-Krimskotatarskiy Krimskotatarsko-Russkiy Slovar*. Simferopol.
- User, H. Ş. (2007). *Eski Türk çağında hayvan tüzlerinden devlet sembollerine*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uyanık, A. S. (2021). Irk Bitig de karakuş, kartal, garuda üzerine. *International Journal of Old Uyghur Studies*, 3(2), 217-238.
- Uygur, C. V. (2020). *Karakalpak Türkçesi sözlüğü (Karakalpakça-Türkçe sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünlü, S. (2012). *Harezmi-Altınordu Türkesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ünlü, S. (2012). *Karahanlı Türkçesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Vambery, H. (1878). *Etimologisches Worterbuch der Turco-Tatarischen Sprachen*. Leipzig: F. A. Brockhaus.
- Vasiliev, Y. (1995). *Türkçe-Sahaca (Yakutça) sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Verbitskiy, V. (2005). *Slovar Altayskavo Aladagskavo Nareçiy Turkskovo Yazıka*. Gorno Altaysk: Akçeçek.

- Vermeulen, H. F. (2013). Peter Simon Pallas und die Ethnografie Sibiriens im 18. Jahrhundert. *Erschienen in Reisen an den Rand des russischen Reiches: Die wissenschaftliche Erschließung der nordpazifischen Küstengebiete im 18. und 19. Jahrhundert içinde* (s. 47-75). Kulturstiftung Sibirien.
- Vladislavoviç, S. A. (2014). *Otrajenie Dialektnih Osobennostey vi Staropismennih Pamyatnikah Çuvaşskogo Yazıka XVIII Veka (Na Materiale Slovarya Pallasa)*. Dissertatsiya Ha Soiskanie Uçenoy Stepeni Kandidata Filologičeskih Nauk . Federalnoe Gosudarstvennoe Byudjetnoe Uçrejdenie Nauki. Moskova: Institut Yazıkoznaniya Rossiskoy Akademii Nauk.
- Wendland, F. (1992). *Peter Simon Pallas (1741-1811) Materialien einer biographie. II* C. Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Wilkens, J. (2001). *Berliner turfantexte XX, die drei körper Des Buddha (Trikeya)*. Das dritte Kapitel der uigurischen Fassung des Goldglanzsutras (Altun yaruk sudur). Turnhout, Brepols.
- Wilkens, J. (2007). *Berliner Trufantexte XXV, Das Buch Von Der Sündentilgung. Edition des alttürkisch-buddhistischen Ksanti Kılğuluk Nom Bitig*. Akademie der Wissenschaften. Turnhout, Belgium: Brepols.
- Yakub, A. (2010). *Berliner turfantexte XXVIII, Prajnaparamito literature In old Uyghur*. Turnhout, Belgium: Brepols.
- Yaman, Ü. (2008). *Rahatü'l kulub (metin-tercüme-dizin)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yegorov, V. G. (1964). *Etimologiçeskiy Slovar Çuvaşskogo Yazıka (Çuvaşçanın Etimolojik sözlüğü)*. Çeboksarı: ÇKİ.
- Yener, M. L. (2019). Kutadgu Bilig'deki hayvan adları ve Türklerde hayvan sembolizmi. *Yeni Türkiye*, 25(105).
- Yıldırım, T. (2002). *Hüseyin Baykara divanı (metin-inceleme-dizin)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, E. (2006). *Narspi Çuvaşça bir aşk öyküsü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Yılmaz, G. K. (2017). Saha Türkçesinde ayı ile ilgili söz varlığı. *Научное обозрение Саяно-Алтая* 3(19), 33-41.
- Yudahin, K. K. (1957). *Russko-Kirgizskiy Slovar*.
- Yudahin, K. K. (1965). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga 1*; A-K. Moskova: Sovetskaya Entsiklopediya.
- Yudahin, K. K. (1985). *Kirgizsko-Russkiy Slovar, Kniga 2*; L-R. Moskova.
- Yudahin, K. K. (1998). *Kırgız sözlüğü* (1-2. Cilt). (Çev. Abdullah Taymas). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yunusoğlu, M. K. (2012). *Uygurca-Çince İdikut sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yusupova, N. (2018). *Türkçe-Özbekçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yüce, R. (1999). *Zooloji terimleri sözlüğü*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Yükneki, E. A. (2019). *Atabetü l-Hakayık (inceleme-tenkitli metin-tıpkıbasım)*. Ankara: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Zemahşeri (2014). *Mukaddimetü l-edeb: Hvarizm Türkçesi ile tercümeli şuşter nüshası*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zhamalihan, K. (2016). *Kıpçakçanın söz varlığı* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Zhumabekov, K. (2019). *Türkiye türkçesi ve kazak türkçesinde hayvan adı içeren atasözleri üzerine karşılaştırmalı bir çalışma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Zieme, P. (1975). *Berliner Turfantexte V, Manichaisch-türkische Texte*. Berlin: Akademie Verlag.
- Zieme, P. (1985). *Berliner Turfantexte XIII, Buddhistische Stabreimdichtungen der Uiguren*. Berlin: Akademie Verlag.
- Zieme, P. (1996). *Berliner Turfantexte XVIII, Altun Yaruk Sudur, Vorworte Und das Erste Buch. Edition un Übersetzung der Alttürkischen Version des Goldglanzsutra (Suvarnaprabhasottamasutra)*. Turnhout, Belgium: Brepols.

Zieme, P. (2000). *Berliner Turfantexte XX, Vimalakirtinirdesasutra, Edition alttürkischer Übersetzungen nach Handschriftfragmenten von Berlin und Kyoto*. Turnhout, Belgium: Brepols.

Zieme, P. (t.y.). *Berliner Turfantexte XXIII, Magische Texte des uigurischen Buddhismus*. Akademie der Wissenschaften.

Zolotnitskim, N. İ. (1875). *Kornevoy Çuvaşsko-Russkiy Slovar*. Kazan: İmperatorskavo Universiteta.

Elektronik Kaynaklar

Kutadgu Bilig Dizini. (<https://oguzhanbasibuyuk.files.wordpress.com/2015/08/kutadgu-bilig.pdf> adresinden 05.01.2023 tarihinde erişim sağlandı.)

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA Tarih: .../.../... Tez Başlığı / Konusu: Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin, .../...../..... tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turkija adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %'dir. Uygulanan filtrelemeler: 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç/dâhil 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. Tarih ve İmza Adı Soyadı: Öğrenci No: Anabilim Dalı: Programı: Statüsü: ☒ Y. Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.
DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR (Unvan, Ad Soyad, İmza)

**HACETTEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF TURKISH STUDIES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF TURKISH STUDIES
TO THE DEPARTMENT OF**

Date: .../.../.....

Thesis Title / Topic:

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on .../.../... for the total of pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Turkish Studies Institute Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: _____
 Student No: _____
 Department: _____
 Program: _____
 Status: ☐ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

 (Title, Name Surname, Signature)

Ek 2. Turnitin Benzerlik İndeksi

PALLAS'IN ZOOGRAPHIA ROSSO-ASIATICA'SINDA TÜRKÇE VE MOĞOLCA HAYVAN ADLARI

ORJİNALLIK RAPORU

%5

BENZERLİK ENDEKSİ

%5

İNTERNET KAYNAKLARI

%2

YAYINLAR

%2

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

%1

2

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

%1

3

www.catalogueoflife.org

İnternet Kaynağı

<%1

4

archive.org

İnternet Kaynağı

<%1

5

acikerisim.pau.edu.tr:8080

İnternet Kaynağı

<%1

6

www.acarindex.com

İnternet Kaynağı

<%1

7

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

<%1

8

www.marastaedebiyat.com

İnternet Kaynağı

<%1

9

dspace.yildiz.edu.tr

İnternet Kaynağı

<%1

Ek 3. Etik Kurul İzin Muafiyet Formu

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA Tarih: .../.../... Tez Başlığı / Konusu: Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam: 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulları ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. Tarih ve İmza Adı Soyadı: Öğrenci No: Anabilim Dalı: Programı: Statüsü: ☒ Y. Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.
<u>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI</u> _____ (Unvan, Ad Soyad, İmza) Telefon: 0-312-2976771 Faks: 0-3122977171 E-posta: turkiyat@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS BOARD WAIVER FORM FOR THESIS WORK**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
..... TO THE DEPARTMENT PRESIDENCY**

Date: .../.../...

Thesis Title / Topic:

My thesis work related to the title/topic above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname:

Student No:

Department:

Program:

Status: ☐ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

(Title, Name Surname, Signature)